SANCTI THOMÆ

HODIERNIS ACADEMIARUM MORIBUS ACCOMMODATA

SIVE

CURSUS THEOLOGIÆ

JUXTA MENTEM DIVI THOMÆ

INSERTIS PRO RE NATA DIGRESSIONIBUS IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM

OPERA KT STUDIO

F. CAROLI RENATI BILLUART

REVINIEN8IS, ORDINIS FF. PRÆDICATORUM, 8. THEOLOGIA DOCTORIS, ETC.

EDITIO NOVA, ACCURATE EMENDATA

Aecedunt index testimoniorum ex bibliis desumptorum indexque generalis et alphabetieus rerum atque verborum.

TOMUS V

DE FIDE J DE REGVLIS FIDEI : DE SfE ET DE CHARIJATE

PARISIIS

APUD VICTOREM LECOFFRE, BIBLIOPOLAM

90, VIA DICTA BONAPARTE, 90

1886

TRACTATUS

DE FIDE.

Divus Thomas, 2 2, a. Q 1 ad 16.

DISSERTATIO I.

DE OBJECTO FIDEI.

D. Th. Q. 1.

ARTICULUS I.

Quodnam sil objectum fidei?

Fides varie surnitur : 1° pro fidelitate in promissis servandis, Rom. 3; 2° pro conscientia, ibid. 5 ; 3° pro fiducia, Jacobi 1 ; 4Q pro veracitalc, seu inclinatione dicendi verum, Jercm. 7; 5° pro ipsa doctrina cl objecto fidei, Act. 6 ; 6“ pro virtute supernatural!, qua credimus veritatibus a Deo revelatis, el quæ definitur ab Apostolo, Heb. 11, *Sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Verum, cum quilibet habitus a suo objecto specificcturcl inde ejus natura dignoscatur, Auctor hunc tractatum ab objecto fidei incipit, de ipso fidei habitu, infra q. 4, acturus; cui methodo inhaerens,

Prœmilto 1° in omni potentia vel habitu triplex distingui objectum , materiale, formale quod, et formale quo seu sub quo. Materiale,est id omne circa quod versatur potentia vel habitus; formale quod, est id quod perse et ratione sui attingitur, et ratione cujus cætcra attinguntur; obicctum formale quo, seu sub quo, est id mediante quo objectu· formale quod attingitur. Exemplum poni solet in potentia visiva : objectum materiale sunt omnes res visae; formale quod, color; formale quo, lux.

Prœmilto 0.° triplicem in Deo distingui veritatem, scilicet in essendo, in cognoscendo et in dicendo. Veritas in essendo, quæ dicitur transcendentalis, est ipsa Dei essentia , qua verus Deus est cl a falsis diis distinctus; veritas enim transcendentalis non addit aliauid ad essentiam, sed est ipsa essentia cum habitudine ad intellectam Veritas in cognoscendo est infinita Dei sapientia, qua cognoscit omnia prout sunt. Veritas in dicendo est summa Dei propensio ad dicendum verum; et dicitur veracitas, qua fit ut neminem fallere velit aut possit, sicut ratione infinite sapienliæ falli non potest.

2. 2 q. 1 a. 4. o.— *Dico* 1° Objectum formale quod , seu, ut alii vocant, objectum alllribulionis lidei, est prima veritas in essendo, seu Deus ipse ut Deus excedens rationem naturalem : quod addo , quia Deus, ut auclor naturalis, potest lumine naturali cognosci independcnlcra (ide.

Ibid, ci ad 1. et 2. — *Prob.* Illiid est ol>-jcclum formale quod alicujus habitus, quod principaliter ab eo attingitur, cl ratione cujus cætcra attinguntur : sic sanitas est objectum formale quod medicins, quia principaliter a medicina attingitur cl ejus ratione cætcra, pulsus, urina, medicamina, etc. attinguntur. Atqui prima veritas in essendo, seu Deus, ut verus Deus, est id quod principaliter a fide attingitur, estera autem , ut quæ pertinent ad humanitatem Christi, ad sacramenta cl quæcumque alia in sacris Scripturis contenta, attinguntur in ordine ad Deum, lanquam ad id quod præstantissimum est inter omnia, et ut magis ac magis cognoscatur. Ergo.

Confirmatur. Fides est virtus theologica et intellectualis : ut virtus theologica, habet Deum pro objecto formali quod ; per hoc enim viri utes theologicæab aliis distinguuntur : ut virtus intellectualis, habet verum pro objecto formali quod; objectum enim formale quod intellectus est verum · ergo habet pro objecto formali quod Deum verum.

1. Pan. ibid o. — *Dico*2uObjeclurn formale quo, seu sub quo fidei, esi prima ritas in dicendo, sen divina veracitaa reve-

ans , connoians primam veritatem in cognoscendo, scu infinitam Deisaoientiam.

Prob, prima pars. Objectum formal,e quo fidci in communi est voracitas dicentis; in hoc enim distinguitur assensus fidei ab assensu scicntifico, quod molivum assensus fidei sil aucloritasdiccnlis; molivum autem assensus scientific! sit veritas principii ex quo elicitur conclusio. Ergo objectum sub quo fidei divinæ est voracitas Dei dicentis et revelantis.

Prob. secunda pars. Fides est certa et infallibilis : ergo debet niti motivo infallibili. *Subsurno.* Atqui voracitas divina revelans non habet quod sit infallibilis nisiconnotel infinitam Dei sapientiam: ergo. *Prob. min.* Ut voracitas divina revelans sit infallibilis, non sufiicil quod fallere non possit ex malitia, sed requiritur quod etiam fallere non possit ex ignorantia, adeoque quod Deus ipse falli non possit cognoscendo : atqui quod Deus falli non possit cognoscendo, provenit ex ejus infinita sapientia, qua cognoscit omnia prout sunt, sine ulla falsitalis admixtione. Ergo.

Dico 3° Objectum materiale adaequatum fidei est omne revelatum a Deo, primario Detis ipse, estera secundario.

Prob. Objectum materiale adæqialnm alicujus potentis vel habitus est id omne quod potest attingere, ut subesi suo objecto, scu rationi formali sub qua : sic omne corpus coloratum est objectum materiale ada?-qiialum polentiæ visivæ, quia potest illud attingere, ut subesi luci quæ est ejus ratio formalis sub qua. Atqui fides attingit omne revelatum, ut subesi voracitati Dei revelantis quæ est ejus objectum formale sub quo, *ut dictum est,* Deum tamen primario, estera secundario, *ut* etiam *dictum est conclusione prima.* Ergo.

Solvuntur objecifonti.

Obj. 1“ contra *primam conclusionem.* Omne quod subesi objecto formali quo alicujus habitus vel potentis perlinet ad ejus objectum formale quod : atqui omne rc» elatum subesi objecto formali quo fidei, ut *patet :* ergo uon solum Deus, sed omne revdatûm csl objectum formale quod fidei. *Prob. maj.* ex aliis habilibus cl polcnliis. *ÿr.f* quia abslraclio ab omni materia csl otrecium formale quo ine’rphysics, non soluui Deus, sed omne en p' out absliactum an omni materia, est objectum ejeu formale quod : sic , quia lux est objectum formale quo potentis visivæ, non aliquod particulare coloratum, sed omne coloratum ut subesi lucri, est objectum formale quod potentis visivæ. Ergo.

R. D. maj. Omne quod subest objecto formali quo alicujus habitus, perlinet ad objectum ejus formale quod, si attingatur ab illo habitu principaliter et ratione sui, *C.* si minus principaliter et ratione alterius, *N.* Fides autem , quæ csl virtns theologica, Deum principaliter cl ratione sui attingit, estera revelata ratione Dei et in ordino ad illum. Unde, quamvis substent rationi ejus formali sub qua, non perlinent nisi ad objectum ejus secundarium cl materiale, seu, ut alii dicunt, extensionis : et hinc est disparilas ab exemplis oppositis ; in mclaphysica namque et in potentia visiva non csl aliquid principale quod per se primario cl rationesui attingitur, elralione cujus estera attinguntur, sed omne ens abstractum a materia per se et independenter ab alio attingitur a mclaphysica, similiter omne coloratum lucidum a potentia visiva. E contra, in medicina, v. g. quia corpussub ralioncsanitatis attingitur principaliter cl ratione sui, estera vero, ut pulsus, urina, medicamenta, etc. attinguntur minus principaliter et ralione corporis’sanandi, ideo hæc quamvis substent eidem rationi formali sub qua medicins, sunt tamen tantum ejus objectum secundarium et extensivum , solum autem corpus ut sanabile objectum formale quod.

Insl. 1° Si Deus de se nihil revelasse!, sed de aliis tantum , remaneret fides , sical si per impossibile Deus non esset, remaneret mclaphysica. Ergo.

/{. I). ani. Remaneret fides ejusdem rationis ac ea quæ nunc csl, *N.* non enim tunc fides foret virtus theologica ; divers® rationis, C. Remaneret autem eadem mclaphysica , quia , *ut dictum est*, non considerat Deum ut quid principale rationesui ,cl cælcra ralione illius , sed omne ens ut abstractum ab omni materia.

Insl. 2° Multa revelantur in S. Scripturis quæ non referuntur ad Deum, ut quod Salomon haberet concubinas , quod esset rufus , quod Tobias haberet canem, cams ii»e caudam, el multa alia. Ergo.

R. N. aid. Deus enim hæcetiaiu muuk

ÜMÎma revelando extollit infinitam suam sapientiam et summam voracitatem , quæ nec in minimis deficere potest.

Obj. 2° contra camdcm. Si Deus sub raiiene deitatis esset objectum formale quod fidei, fides esset nobilior charitale, quod est contra Apostolum : ergo. *Prob. sequela.* Fides haberet nobilius objectum ; quia essentia deitatis est quid nobilius bonitate, quæ est tantum deitatis attributum, et quod est objectum formale quod charitatis. Ergo.

R. N. sequelam. Ad probat. D. ani. Fides haberet nobilius objectum in ratione entis, *C.* in ralione objecti, *N.* Quia objectum charitatis est divina bonitas utest in se, objectum vero fidei est deitas prout in intellectu recipitur per revelationem obscuram : ita enim exigit natura ulriusque polentiæ voluntatis ct intellectus, quod cognitum sil in cognoscentes et voluntas amans in amato ; nobilitas autem potentiæ seu habitus desumitur ab objecto , non in ralione entis, sed in ratione objecti formalilcr considerato.

Cælcra quæ opponuntur laborant in æquivoco,in quantum adversarii non satis distinguunt inter objectum formale quod et formale quo, et per objectum formale simpliciter intelligunt molivum assenliendi, non objectum assensus : nos vero molivum assenliendi dicimus objectum formale quo ; objectum vero ipsius assensus, objectum formale quod : undequæstio est de nomine.

Obj. 3" *contra primam partem secundœ conclusionis.* Objectum formale quo fidei, seu, quod idem est, motivum assensus fidei, csl id in quod ultimo resolvitur assensus fidei: atquiid in quod ultimo resolvitur assensus fidei, non est prima veritas in dicendo, sed prima veritas in essendo seu deitas: ergo. *Prob min.* Quærcnti cur credas mysteriis fidei, v. g. Deum esse trinum, recte respondes. Quia Deus revelavit, ct ulterius quærcnti cur credas Deo revelanti, recte iterum respondes. Quia est prima veritas in dicendo : sed tandem quærcnti cur Deus sil prima veritas in dicendo , nihil aliud restat respondendum , nisi quia Deus est, seu prima veritas in essendo. Ergo.

R. N. min. Ad probat. D. ultimam partem ani. Nihil aliud restat respondendum , nisi quia Deus est, assignando causam rei, *C.* assignando causam assensus, *N.* Equiam , ideo Densest verax seu primo v stilas in dicendo, quia Deus est; at non ideo crede mysteriis fidei, v. g. Deum esxe Irinum , quia Deus est, seu prima veritas in essendo, sad quia verax est; assensus enim fidei (quod diligenter est observandum) non est dicursivus sed simplex, et in solo testimonio dicentis sistit, alioquin non est amplios assensus fidei: sic dicenti mihi Romam existera, assenlior quia verax est, et ibi sistit fides ; si autem ascendas et ulterius quæras unde verax est, jam excurris extra fidem. Similiter ergo quærcnti cur credam Deo revelanti, recte respondeo quia verax csl, et ibi sistit fides seu assensus fidei, nec nisi fatue posset quæri cur credam veritati seu veracilali. Si autem ulteriusquærascur Deus sil verax, jam respondebo, non ut fidelis , sed ut theologus, quia Deusest.

Insl. 1° Non solum credimus Deo ut primae veritati in dicendo, sed etiam credimus Deum esse primam veritatem indicendo: ergo debet assignari aliquid aliud divinum, propter quod assenlior fide divina huic propositioni , *Deus est prima veritas indicendo ,* quod non videtur aliud quam prima veritas in essendo ; si enim aliam revelationem assignes, itur in infinitum; ut enim asscnliar huic sccundæ revelationi, debebit dari altera revelatio, et sic in infinitum. Ergo.

R. N. conseq. Quia, sicut lux scipsam manifestat, nec per aliam lucem, sed per scipsam videtur, ita revelatio divina, quæ est lux fidei, scipsam manifestat, nec indiget alia revelatione seu medio : divinum testimonium, inquit Auctor q. 14, de Verit, a. 8, ad 2, *Primo et principaliter est de seipso, consequenter dc aliis.* Neque tamen ideo fides nostra amittit laudem, quia revelatio non est clara, sed obscura : non enim videmus Deum revelantem, nec revelationem activam connotantem mysleria revelala ; quapropter ad assensum fidei requiritur pia molio voluntatis, unde habet laudem , *ut infra dicemus.*

Insl. 2° Non possum credere Deo revelanti, nisi prius credam Deum existera: ergo credo Deum existera propter aliud quam propter revelationem.

R N. ani. Revelatio enim non solum scipsam et revolata, sed etiam revelantis existentiam manifestat, sicut loquela Petri non solum scipsam et Petri conceptus, sed etiam ejus existentiam manifestat.

Neque tamen ex his inferas inutilem esse propositionem Ecclesiae discernentis revelata a non revelatis; quia Deus non semper unicuique per se immediate revelat sicut revelavit Prophetis ei Apostolis, sed ordinarie mediante Ecclesia, cujus est ideo proponere revelata et a non revelatis distinguere : unde in cam iit ultima resolutio fidei nostrae lanquam in regulam proponentem credenda, non tamen lanquam in molivum assentiendi credendis, *ul dicam* art. scq. Unde sit

ARTICULUS II.

In quod fit ultima resolutio seu analysis fidei nostræ ?

Quæslio sic communiter proponitur; sed perinde est ac si quaeras quodnam sil molivum fidei; quod polesl intclligi dupliciter, rei de molivo assentiendi revelatis, vel de molivo seu regula discernendi quæ sint revelata. Primum controverlitur inter Catholicos, quorum quidam existimant propositionem Ecclcsiæ ingredi saltem partialiter motivum credendi revelatis. Secundum controverlitur inter Catholicos et haereticos, qui volunt molivum et regulam discernendi revolata esse S. Scripturam, vel privatum cujusque spiritum, hoc est afflatum Spiritus sancti, unicuique intelligenliam S. Scripturarum inspirantis.

Dico 1° Molivum credendi et assentiendi revelatis, est auctoritas et voracitas Dei revelantis, non Ecclcsiæ testimonium seu propositio.

Prob. prima pars ex secunda conclusione articuli pratcedenlis. Molivum credendi revelatis, est objectum formale quo fidei; dicitur enim objectum formale quo habitus, quod est medium et motivum attingendi objectum formale quod, *ut patet ex dictis :* atqui voracitas Dei revelantis est objectum formale quo fidei, *ul dictum est :* unde, quaerenti cur credam Deum esse trinum, icclo respondeo, Quia Deus qui revelavit est verax.

Prob. secunda pars. Propositio seu testimonium Ecclcsiæ nullo modo perlinet ad objectum formale quo fidei. Ergo. *Prob. ant. i°* Quia est aliquid creatum ; nihil autem creatum ingredi potest objectum formale fidei, sicut nec spei et charilatis aliuquin non forent virtutes pur·· dîvinæ el lheologicæ 2° Sic se habet propositio revelatorum per Ecclesiam respectu fidei, stcut se habet propositio bonitatis respectu amoris ; sicut enim voluntas non potest amare objectum nisi propositum cl cognitum, ita intellectus non potest credere nisi sibi proponantur revelata : atqui propositio bonitatis respectu voluntatis cl amoris, non est ejus objectum formale, sed tantum applicatio objecti el conditio sine qua non : ergo similiter propositio revelatorum per Ecclesiam respectu intellectus cl fidei.

Dico 2° Regula discernendi revelata, non est S. Scriptura, neque spiritus privatus, sed sola Ecclesia.

Prob. prima pars. Regula discernendi rcvclala a non revelatis debet esse incorruptibilis, alias exponeret errori : atqui S. Scriptura non est incorruptibilis, corrumpi enim polesl et quotidie corrumpitur, sive ex incuria typographorum , sive malitia hominum : unde ex illa nihil certi erui polesl quamdiu ab Ecclesia non proponitur ul authentica et ut continens revelata. F.rgo-Idem dicendum est de Symbolo, quod, cum sil S. Scriptura, etiam est obnoxium corruptioni, et aliunde non continet omnia revelata, sicut nec S. Scriptura.

Confirmatur. S. Scriptura in mullis est obscura : ergo debet assignari alia regula sensum ejus verum et legitimum eruendi.

Prob. secunda pars. 1° Regula decernendi revelata a non revelatis debet esse certa et non dubia : atqui Spiritus Dei unicuique afflatus non est certus , sed dubius; Calvinislæ enim negant esse in Lulhcranis , Lutheran! in Calv inistis, utrique in Catholicis. 2' Regula sufficiens discernendi revelata a non revelatis debet posse dirimere controversias in hac materia : atqui privatus spiritus cujusque non solum non potest controversias circa revelata et non rcvclala dirimere, sed e contra ex eo nata sunt scqni continuo schismata et dissensiones, non secus ac si in civilibus unusquisque constitueretur judex in propria causa : dicat enim Calvinista exsuo privato spiritu , hunc articulum esse revelatum, negabit Lutheranus, negabit cl Catholicus ex suo parilcr privato spiritu : quis dirimet controversiam? quis poterit alterum instruere cl convincere ? Et hinc lot scclæsibiconlrariæ inter ipsos haereticos. 3° Ilie non agitur de revelatione privata , quam Deus extraordinarie polesl alicui privalo facere, sicut fecit olim prim i,·

parentibus , Patriarchis, Prophetis et Apostolis, in quo casu lumen interius datum , rd ipsa immediata revelatio foret regula discernendi sredendein, sed agitur de revelatione communi toti societati fidelium , iileoque propositio debet esse communis cl non privata. I)c hac utraque parle plura vide tract. scq. disseri. 3, a. 6.

Terlia pars sequitur cx dictis, cl probatur tum ex notis Ecclcsiæ cl motivis credibilitatis,de quibus infra, *tum ex S. Scripturis,* ex quibus habemus Ecclesiam esse a Spiritu sancto directam el infallibilem : Malth. 16: *Porta inferi non prava lebunt adversus eam; i* Timolh.3 dicitur *Columna cl firmamentum veritatis* , Malth. 28 : *Ecce vobiscum sum omnibus diebus usque adeonsummationem saculi.*

Unum habent quod opponant haeretici , nempe nos com mil tere ci rcu l u m i n fidei nostrærcsolulione: nam, inquiunt , credimus revelationem propter auctori talem Ecclcsiæ et credimus aucturilalcm ccûlcsiæ proplcr revelationem.

R. 1° nos credere anciori talem Ecclcsiæ, non solum proplcr revelationem , sed etiam et primario proplcr nolas ipsius Ecclcsiæ et motiva crcdibililalis: unde ex hac parle nullus esi circulus. 2· Etsi credamus auctori talem Ecclcsiæ proplcr revelationem , non sub eadem ralionc sub qua credimus revelationem propter auclori talem Ecclcsiæ, sed sub diversa. Credimus revelationem proplcr auctoritatem Ecclcsiæ, ul applicantis ipsam revelationem ; credimus autem auctoritatem Ecclcsiæ propter revelationem seu vcracilalem divinam, tanquam propter molivum formale assensus, et sic in diverso genere causæ. Ordinarium autem est quod causæ sini sibi invicem causæ in diverso genere: sic ignis pendet ab applicatione tanquam a conditione ul comburat, et applicatio a virtute combusliva ignis tanquam a causa efficienti : *cx quo palet* circulum nostrum ex hac parle esse materialem lanium H non formalem ac vitiosum , de cujus ratione est quod sil ab uno ad aliud cl vicis-<iin, sub eadem ratione.

llæc dupler responsio familiari cl vulgari exemplo nunlii deferentis litteras rogis solei explicari. Quando non est cerla nuntii veracltas, inquiruntur ejus indicia ; ubi de illa constat, acceptantur lilleræ regis propter vcracilalem 1'untii : at contentis in litteris regis creditur, non propter veracitatem nunlii, sed propter vcracilalem regis; cl si in litteris regis asseratur voracitas rwntii, ta firmatur atque magis credilur proplcr vcracilalem regis. Applica casui : Ecclesia proponit hoc et istud esse a Deo reve'alurn : de voracitate cl infallibililate Ecclcsiæ nobis conslal cx ejus notis alque molivis crcdibililalis, ob quam acceptatur et creditur hæcesse in S. Scripturis vel traditione rcvclala ; ipsis autem revelatis in S Scriptura vel traditione contentis m edimus proplcr vcracilalem Dei revelantis : et quia in S. Scripturis continetur voracitas cl infallibilitas Ecclcsiæ, illam ulterius el firmius credimus proplcr auclorilalcm ct voracitatem Dei revelantis. Hinc vides noliliam voracitatis Ecclcsiæ, lied per S. Scripturam firmelur, ab ea tamen non pendere necessario; nascente enim Ecclesia, non cral S. Scriptura, ct tamen nota ct cerla erat vcracilas Ecclcsiæ, sed primitus habetur ex ejus nolis cl motivis crcdibililalis, licet perS. Scripturam confirmari non diffiteamur; sicqucex una parte nullum esse circulum , ct cx alio non esse circulum formalem et vitiosum in quo redilurad idem sub eadem ralionc : sicut e contra contingit in ipso spiritu privato hærelicorum ; dicuntcnim se scire hancS. Scripturam esse veram, quia id ipsis dictat spiritus privatus; et dicunt se scire se habere spiritun privatum , quia id dicit S. Scriptura.

Inii. Juxta hanc solutionem, sequitur quod certitudo fidei noslræ non sil summa et divina : *Prob. illatio.* Pendet tanquam ab antecedente a voracitate Ecclcsiæ, qiiæ primitus habetur lanium cx nolis et motivis crcdibililalis : atqui certitudo consequentis mensuratur ct sumitur cx certitudine antecedentis. Ergo.

/I. *N. illationem. Ad probationem. E. min.* Certitudo consequentis mensuratur et sumitur cx certitudine antecedentis in notitia discursiva , *C.* Sic certitudo conclusionis desumitur ct mcusuratur ex certitudine antecedentis cx quo eruitur. In notitia simplici qualis est notitia fidei, Λ'. *Palet* in ipsa notitia principiorum , quæ est simplex, principia enim non probantur. Quamvis magistcrphira praemittat præambula,exempla, paritates, suppositiones et aha, ut ea discipulis exponat , iis semel expositis et nolis, intellectus certo assenlitur, quamvis

preambula non fuerint ceria, sod tantum qnandoque probabilia, quandoque falsa; neque enim propter illa asscnlilur principiis, sed propler perspectam eorum veritatem. Similiter in casu : praecedit propositio Ecclesiæ tanquam prcambulum explicans quid sit revelatum; hoc semel explicato et supposito, intellectus asscnlilur revelato, non propler Ecclesiam proponentem, id enim esi quid exlrinsecum assensui fidei, sed propler veracitalem Dei revelantis, sicul dicebamus superius assensum præberi contentis in lilleris regis, non propler voracitatem nuntii,sed regis.

Urgebis. Cum Ecclesia omnibusproponat revelata, quarecrgounuscrediletnon aller?

R. id oriri 1° quia, non obstari le propositione revelationis per Ecclesiam, ipsa revelatio elres revelalæ remanent obscuræ, et ideo requiritur pia molio voluntatis per gratiam , ut applicet intellectum assensui ; 2° quia plurcs non salis attendunt ad notas Ecclesiæ proponentis et motiva credibililalis: sicut enim in discutiendis præambulis ad notitiam principiorum de quibus supra, requiritur aliquod lumen naturale, sic in dijudicandis certo notis Ecclesiæ cl molivis credibililatis, ultra lumen naturale requiritur aliud supernaturalc, cujus illustrationi plurcs claudunt mentis oculos. Hæc materia redibit dum de Ecclesia.

Ex dictis in utroque articulo exurgil difficultas practica : quomodo salvatur fides in pueris et rudibus? Hi enim plerumque non creduntpropler voracitatem Dei revelantis, neque hoc Deum revelasse quia Ecclesia proponit, sed ut plurimum credunt ob dictum pastoris aut parentum, vel quia alii credunt, parati tamen aliud credere si alii aliud crederent.

R. quod si revera ita sil, eorum fidos non sil divina : ad hlque sedulo debent attendere parochi et confessarii ; sunt enim plurimi qui formulas fidei, spei, charilalis, contritionis, etc., recitant more psittacorum , significationem terminorum non apprehendentes.

Attamen non sunt slalim condemnandi tanquam vera fide carentes, qui interrogati de molivis fidei, ex ingenii tarditate, expedite et explicite non respondent se credere propter auctoritatem Dei revelantis, et se scire Deum hoc revelasse, quia Ecclesia, qu® est infallibilis, ita proponit: si enim respondeant aliquid ista virlualitcr cl implicite continens, puta, se credere ut salvi fiant, quia ista est vera fides , quia Deus jubet ita credi, et hoc se scire quia pastores ut ministri Ecclesiæ ita docent et ita tenent reliqui fidelium, aut quid simile, præscrlim si ut plurimum Christiano vivant, et ita tenaciter fidei adhaereant ut eliam proilla mori non dubitarent, videntur habere fidem divinam. Adde quod Deus possit supplere per lumen interius quædam quæ desunt ex parteEcclesiæproponentis, ut contingit apud infideles, qui credunt missionariis praedicantibus, quamvis non videant motiva credibililatis sicut nos. Cælcrum meminerint pastores in suis instructionibus non solum exigere a pueris formulas fidei, sed insistere et sæpius interrogare cur credant. Idem de spe, charilate, contritione , etc.

Petes utrum revelationes privatæ pertineant ad fidem ?

R. Revelationes privatæ de rebus quæ ordinantur ad Deum ut auctorem supernaluralem, pertinent ad fidem ut est virtus theologica , non ut est catholica.

Ratio primæ partis, quia ad rationem fidei ut est virtus theologfta requiritur tantum quod habeat Deum pro objecto formali quod , et voracitatem Dei revelantis pro objecto formali sub quo, quod hic repcrilur; Igoposilio autem Ecclesiæ est quid extrinsccum et accidentale fidei ut est virtus theologica, *ut patet* in angelis in via, primis parentibus, Patriarchis,Prophclisct Apostolis, qui habuerunt fidem theologicam absque propositione Ecclesiæ.

Ratio secunda partis est, quia fides catholica, hoc est universalis, versatur tantum circa veritates universales cl communes toti Ecclesiæ et per Ecclesiam proponendas: unde, si Deus alicui particulari revelaret aliquid spectans religionem, iste particularis teneretur credere, non alii, etsi juraret id sibi esse revelatum ; quia non proponeretur ab Ecclesia quæ est Catholicis regult discernendi revelata, *ut dictum est.*

ARTICULUS III.

Utrum fidei possit subesse falsum?

Quæslionis sensus est duplex: primus, utrum fidei possit subesse falsum ex parle Dei revelantis, hoc est, utrum Deus etiam de potentia absoluta possit per se vel per

ilium mentir, seu dicere falsum? Quamvis enim mentiri cl dicere falsum distinguantur in Deo, tamen unum necessario sequitur ex alio; si enim Deus dicat falsum, mentitur, quia, cum omnia sciat, loquitur aiiter quam sciat et contra mentem. Prisci1-linianistæ, qui volebant mendacium esse licitum, ut suum tuerentur errorem , dicebant Deum non solum posse mentiri, sed diam de facto aliquando mentiri : posse autem de potentia absoluta tenuerunt quidam , sed pauci ex Catholicis.

Secundus sensus quæslionis est, utrum possit fidei subesse falsum ex parte credentis, hocest, utrum possit ex tide divina elicere assensum falsum seu credere aliquid esse verum et a Deo revelatum , quod non est verum nec a Deo revelatum ?

Q. a. 3. o. — *Dico* 1° Deus non potest diam dc polenta absoluta per se vel per alium mentiri aut dicere falsum.

Prob. prima pars, quod non possit per se, t° ex S. Scripturis. Num. 23 , dicitur : *Num est Deus quasi homo ul mentiatur, neque ul filius hominis ul mutetur.* Ex quibus verbis habemus quod non possit magis mentiri quam mutari ; non potest autcin diam de potentia absoluta mutari, ergo nec mentiri. Item Joan. 3, Rom. 3,1 Joan. 2. Sed clarissime Apostolus Hcbr. G , ubi dicit : *Volens Deus abundantius ostendere immobilitatem consilii sui, interposuitjusjurandum, ul per duas res immobiles* (scilicet promissionem et juramerttum), *quibus impossibile est mentiri Deum, firmissimum solatium habeamus:* ubi aperte loquitur dc potentia absoluta, alioquin non haberemus *firmissimum solatium :* si namque Deus posset mentiri dc potentia absoluta , locus esset dubitandi ne in promissis hac potentia usus fuerit.

At dices non petere principium et supponere quod est in quaestione : quaeritur enim utrum Deussit verax, et ul probemus veracem proferimus S. Scripturas ut veras, quia illas pronuntiavit : supponimus ergo illum non posse dicere falsum quod est quod quaeritur.

Λ.N. assumptum. Quia 1' illeS.Scripturae supponuntur verae non solum quia sunt a Deo, sed etiam quia multis argumentis probatur earum veritas; 2<» quia disputatio est utter Catholicos, cl contra Ihc rlicos, qui veritatem S. Scripturarum admittunt

Prob. 2® Juxta SS. Patres non minus implicat Deum mentiri quam non esse Deum omnipotentem , primam veritatem : atqui ista sunt absolute impossibilia : ergo. Lege S. Anselmum lib. 1 Cur Deus homo, cap. 12.; S. Aug. lib. 1 de Symb. cap. 1 ; S. Ambros. Episl. 37 ; Auctorem hic o, et ia9 ad Timolh. 2, lect. 2.

Prob. 3° Est absolute impossibile primam cl essentialem veritatem mentiri : atqui Deus est prima et essentialis veritas : ergo. *Prob. maj.* Mentiri est deficere a veritate: atqui implicat primam et essentialem veritatem a veritate dcficcre, alias deficeret a seipsa , sicque non esset prima essentialis cl indeficiens veritas.

Confirmatur 1° Si Deus posset absolute mentiri, tota fides nostra nutaret : unde enim sciremus non mentitum fuisse? Ex revelatione? sed de hac revelatione foret eadem difficultas, idem dubium , an non mentiatur. *Confirm.* 2" Mendacium est intrinsece malum et peccatum : ergo non potest esse absolute a Deo.

Ex his patet secunda pars conclusionis, quod nec per alium possit mentiri ; quia mendacium pariter in ipsum rafundcrelur et pariter nularel fides nostra quæ in nobis esta Deo per ministerium Prophetarum, Apostolorum cl Evangelislarum. Insuper : vel minister per quem Deus mentiretur referret quod Deus immediate ipsi dixisset, vel aliud : si primum, ergo Deus per se mentiretur; si secundum, solus minister menlireliN*, non Deus per illum.

Ibid. — Dico. Fidei non potest subesse falsum ex parte credentis, id est, fides non potest inclinare ad assensum falsum , nec illum elicere.

Prob. ■▷ Nihil subesi alicui potentis vel habitui, aut etiam actui, nisi mediante ratione formali sui objecti ; sicut color non potest videri nisi per lucem, neque conclusio fieri potest nisi per medium demonstrationis : atqui ratio formalis fidei est prima veritas in dicendo, quæ, ut modo dicebamus, non potest revelare falsum. Ergo.

2° Virtus intellectualis non potest esse principium assensus falsi, sicut virtus ■impetitus rationalis non potest esse principium actus viliosi : atqui fides est virtus inlellec-■ I: : erra. *Prob.maj.* Omnis virtus est bona di: p sili.' perfectio polentiæ in or-

dine ad auuni objectum : alqui objectum intellectus est verum. Ergo.

Sofvnniitr objectiones

Contra primam conclusionem opponuntor plurima cxS. Scripturis in quibus Deus videtur revelasse falsum, saltem per alios : verum hæc omnia sigillalim et abunde soluta habes dissert. 9 de Relig. a. 2, ubi de restrictionibus mentalibus.

Obj. 2 contra eamdem. Quamvis Deus sit vita per essentiam, potest tamen pali et mori in natura assumpta : ergo, licet veritas per essentiam , potest similiter mentiri in natura assumpta.

R. N.conscq. Disparilas est, quod mendacium sit malum culpæ, quod non potest referri in Deum , a quo e contra avertit: unde repugnat Deo etiam in natura assumppla.

Obj. 3° *contra secundam conclusionem.* Potest quis ex charilate diligere hominem propter sanctitatem quam in eo existimat, quamvis sit hypocrita, aut ex virtute misericordis illi dare eleemosynam, quia credit ipsum pauperem, quamvis non sil : ergo similiter potest ex virtute fidei credere aliquid verum el revelatum , licet non sit.

Ibid, adi — *R.N. conseq.* Disparilasest quod charitas, misericordia et alis virtutes partisappetitivæ, non habeant verum pro objecto , sed bonum , unde possunt per accidens admillerealiquam falsilatem ; al tides et alis virtutes intellectuales habent verum pro objecto, unde nec per accidens admittunt falsilatem.

Inst. Prudentia est virtus intellectualis : alqui tamen admittit falsilatem , v. g. prudentia dictat esse adorandam hostiam quæ in sacrificio proponitur adoranda : atqui tamen contingere potest quod non sil consecrata. Ergo.

R. D. maj. Prudentia est virtus intellectualis practice, *C.* speculativa, Λ'. Similiter *I). min.* Alqui potest admittere falsilatem speculativam , *C.* practicam , *N.* Quamvis enim istud judicium speculativum,quo judico hostiam esse consecratam; silfalsum; judicium tamen practicum quo judico me posse adoraro hostiam quam prudenter existimo esse consecratam , practice verum est. Fidos «utem est virtus intellectualis speculativa et praclica : unde ipsi repugnat falsilas tam speculativa quam praclica.

Obj. 4U Fides antiquorum fuit quod Christus nasceretur, et hæc fides in mullis duravit usque ad praedicationem Evangelii post Christum natum : alqui Christo nato falsum erat ipsum nascilurum Ergo.

Ibid, ad 5. — *R.* quod ad finem credentis post Christum natum perlineret tantum, quod crederet Christum quandoque nasci; illa autem determinatio temporis circa quam decipiebatur non erat ex fide divina, sed ex conjectura, a«*l fide hnmana.

Inst. Unum de pertinentibus ad fidem est credere sub sacramento altaris esse venim Christi corpus : alqui potest accidere, quando non recte consecratur, quod non sit verum Christi corpus, sed solum panis. Ergo.

Ibid ad 4. — *R.* quod fides credentis non referatur ad has vel illas species panis, sed ad hoc quod verum Christi corpus sit sub speciebus panis, quando rite fuerit consecratum : unde, si non sil ibi rite consecratum, non suberit ideo fidei falsum. Ne tamen inferas quod hostia quæ proponitur adoranda non debeat adorari absolute, sed condilionatc lanium, scilicet, si sit consecrata : quia ut possimus el teneamur adorare absolute, sufficit si habeamuscerlitudinem moralem esse rite consecratam : hæc enim certitudo sufficit ad judicium prudenliæ, quod est regula proxima agendorum.

Obj. 5° Quando episcopi alicujus provinciae aut pastores docent aliquid fide.divina credendum< fideles depopulo , saltem simplices, illud credunt: atqui tamen potest esse falsum. Ergo.

R. quod , si sit falsum , fideles illud credant fide non divina, sed humana, quæ non est virtus, ex errore scilicet quo existimant esse verum quod est falsum : nec enim assentiumur iis quæ proponuntur a pastoribus, quia Deus revelavit, sed quia putant Deum revelasse.

Obj. 6° Ex majori de fide et minori falsa , sequitur conclusio falsa : alqui assensus conclusionis procedit ex ambabus praemissis : ergo præmissa de fide inclinat el influit in assensum falsum.

R. quod falsa conclusio in hujusmodi syllogismo non causetur a propositione fidei, sed a propositione naturali falsa et mala applicatione sy1logizanlis, qui detorquet propns'·'innem fide certam ad **falum**

conclusionem : verum enim non potest esse principium et semen nisi veri ; quod si ex to deducatur falsum , hoc est contra ipsius naturam, el provenit ex mala applicatione discurrentis.

ARTICULUS IV

Utrum objectum fidei sil necessario obscurum, el quomodo obscuritas se habeat ad illud?

Ibid, a 4.0. — *Dico* 1° Objectum fidei est necessario obscurum el inevidens.

Prob. 1° ex Apostolo, Hebr. 11 dicente, quod fides sit *Argumentum non appetentium;* et ex S. Aug. tract. 40 in Joan. *Fides esi credere quod non vides.*

Ibid. — *Prob.* 2· *ratione.* Illa dicuntur videri, quæ per seipsa movent intellectum vel sensum ad sui cognitionem , ut sunt prima principia et conclusiones ex ipsis evidenter dcductæ, vel sensibilia sensibus debite proposita : alqui objectum fidei non potest per se movere intellectum aut sensum ad sui cognitionem , cum non sit ad instar primorum principiorum, quæ ex ipsis terminis innotescunt; neque ad instar conclusionis, quæ ex principiis per evidentem consequentiam deducitur; neque aliquid sensibile quod sensibus percipiatur. Ergo.

Dico 2° Obscuritas non pertinet ad rationem formalem sub qua fidei, sed est conditio sine qua non.

Prob. Ratio formalis sub qua fidei est molivum el ratio assenliendi rebus quæ creduntur : atqui molivum et ratio cur assenliamur rebus fidei est prima veritas in dicendo, ut diximus superius, non obscuritas; non enim credo Deum esse trinum , quia non video, sed quia Deus , qui verax est, revelavit; sicut non credo Romam existera, quia non video, sed quia fide dignus mihi dixit : ergo. Restat itaque quod obscuritas seu inevidenlia requiratur ad objectum fidei, sicut approximalio ignis ad comburendum, cxislentia causæ ad causandum, apprehensio finis ad movendum voluntatem.

Dices. Fides el visio beatifica inter se essentialiter differunt : atqui nulla videtur alia ratio hujus diffcrenliæ essentialis quam quod fides sit de objecto obscuro, visio vero beatifica de objecto evidenti : ergo obscuritas perlinet ad objectum formale fidei. *Patel consequentia,* quia habitus specificanlur et essentialiter distinguuntur a suis objectis formalibus.

/{. N. min. Fides enim et visio beatifica in hoc essentialiter distinguuntur, quod fides credat quia Deus, qui verax est, revelavit; et est ibi ejus ratio formalis : visio autem beatifica intuetur, quia Deus immediate sine specie intellectui beati unitur, sicque assenlilur veritati per se ct in se notæ, non revelationi, el est ibi ejus ratio formalis.

Inst. Claritas seu evidentia esi objectum formale quo scientiæ : ergo obscuritas fidei ; oppositorum enim esi opposita ratio.

11. N. conseq. Disparilas est, quod evidentia sil perfectio, ideoque movere potens intellectum ad assensum; obscuritas autem est negotio, proinde non movens, sed potius removens ah assensu. *Ad prob. R* quod fides ct scientia non opponantur quoad formale objectum quo, sed tantum se habeant disparate; objectum enim quo fidei est prima veritas in dicendo, objectum quo scientiæ est evidentia.

ARTICULUS V.

Utrum, saltem evidentia in attestante sil compossibilis cum fide ?

Per evidentiam in attestante intclligimus evidentiam, non Dei revelantis, neque rei revelalæ, sed ipsius revelationis, iia quod mihi clare constat quod sil a Deo, licet neque Deus neque res revelata mihi sit evidens. Hæc autem evidentia potest considerari dupliciter : 1° solitarie sine aliquo adjuncto ; 2° conjuncta cum hac duplici cognitione pariter évidente, quod Deus non possit absolute dicere falsum , ct quod loquatur in sensu naturali non mctaphorico.

Suppono evidentiam in attestante solitarie sumptam stare posse cum fide, quia quantumvis sit mihi evidens Deum aliquid revelare, si tamen non sit evidens quod non possit dicere falsum , aut quod loquatur in sensu litterali , non erit mihi evidens ita esse sicut Deus dicit , sicque remanebit locus fidei. Unde quæslio est de evidentia in attestante cum duplici cognitione dicta.

Dico. Evidentia in attestante cum suis adjunctis est compossibilis cum fide.

Videtur expressa mens Auctoris infra q. 5 , a. 1 , ubi ait : « Illa sola manifestatio ex- » eludit fidei rationem perquam redditur

j› apparens vel visum id (hquo principaliter d est fides. » Evidentia autem revelationis divinae non edicit visum id de quo principaliter est fides, scilicet rem revelatam : ergo. Item et clarius ibid. a. 2: «Si aliquis o propheta, inquit, praenuntiaret in ser- » mone Domini aliquid futurum , et adhi- » borei signum, mortuum suscitando, in » hoc signo convinceretur intellectus vi- B dentis, ut cognosceret manifeste hoc dici b a Deo qui non mentitur, licet illud futu- »rum quod prædicalur in se evidens non b esset : unde per hoc ratio fidei non tollc- Drelur. » Nihil expressius. Et liæc verba , *Hoc dici a Deo,* evincunt S. Doclorem non loqui de evidentia crcdibilitalis, ut quidam interpretantur, sed de ipsa evidentia revelationis in se.

Proh. Illud fide credimus cui in seipso ignoto assentimur propter solam auctoritatem Dei attestantes; in hoc enim distinguitur fides a scientia cl visione : atqui evidentia in attestante cum suis adjunctis relinquit rem revelatam in se ignotam ; non enim demonstrat connexionem prædicati cum subjecto, sed tantum esse evidenter revelatam, et ut talem esse certum : ergo.

Confirmatur. Qui habet tantum evidentiam rei revelalæ quoad rationem communem omnibus revelatis, potest illam credere quoad praedicata ejus specialia , sicut qui cognoscit evidenter aliquid sub ratione sulrslantiæ vel animalis tantum , potest ex alicujus testimonio credere quod sit homo : atqui, qui habet evidentiam in attestante, habet tantum evidentiam rei revelalæ quoad rationem communem omnibus revelatis , nimirum quoad ipsam revelationem , quæ est quid commune omnibus revelatis : ergo.

Dices. Qui habet evidentiam in attestante cum adjunctis, habet evidentiam rei revelalæ quoad an esi : ergo. Proh. *ani.* Format hunc discursum evidentem : *Implicat Deum dicere [alsum , cl evidens esi Deum dicere in sensu litterali Verbum esse incarnatum : ergo Ua est.* Ergo.

11. N. ant. Habet quidem certitudinem ici revelalæ quoad an est, sed non evidentiam. .-id *prob. A. conseq.* Ex hoc enim discursu halx-lur tantum certitudo rei revelalæ, *ut* dixi, et evidentia revelationis, seu, si vis, rei revelalæ ul revelalæ etcontenlæ in revelatione, non aulein evidentia rci revelalæ in se seu connexionis prædicati cum subjecte scilicet humanitatis cum Verbo ; evidenti; enim revelationis neque explicat neqv constituit Christum hominem, cum sit qui illi cxlrinsecum : unde ista propositio *Verbum est incarnatum,* quamvis sit ccrt est evidens ul revelata, semper tamen m? net in se obscura cl ignota, consequente objectum fidei.

Inst. 1° Qui cognoscit evidenter Deumci effectibus non habet fidem de illo : atqu effectus creati sunt Deo exlrinseci. Ergo.

R. D. min. Effectus creati sunt exlrinseci Deo formaliter, *C.* virlualiler, Λ' Effectus enim est virlualiler in causa a qw proccdil, et quam participat, et ideo « effectibus cognoscitur evidenter exislcntn causæ : at revelatio est omnino, tam for maliler quam virlualiler, extrinseca nj revelalæ, sicque non est causa illius quo» esse intrinsecum, sed tantum quoad ess cxlrinsecum , scilicet esse revelatum.

Insl. 2° Si evidentia in attestante nor cvacuarcl fidem, beati haberent fidem di perpetuitate suæ bealitudinis et futurorun contingentium ; ea enim non vident vi luminis gloriæ quod exhibet tantum esscnliarr divinam, et ea quæ sunt cum ipsa connexa, qualis non est perpetuitas bealitudinis, n« futura contingentia : atqui tamen de illis non habent fidem. Ergo.

R. N. sequelam cl ejus probationem. D< ratione enim visionis beatificae, ul est bea·! lifica, perfecta et completa, est quod boatu·: videat illius perpetuitatem in essentia divina, cujus visio est lota ejus bcatiludo ; alias' non forci quietus etsalialus. Similiter vidcii in verbo futura contingentia quæ ipsum spectant ; vel si per revelationem extra verbum, cessat quidem in co fides, non tamen ratione evidentiae in attestante, sed quia isti! futura sunt lanium objecta secundaria fidei, circa quæ subsistere non potest, cum sil evacuata circa objectum ejus primarium, quod est essentia divina, quippe quæ est clare visa.

AKTICULL'S VI.

Ulrum mysteria fidei sint evidenter credibilia?

Dico. Mysteria (idei noslræ sunt evidenter credibilia.

Est communis cum Auctore, qui hic a. 4, ad 2 dicit « <iuod ea quæ subsunt fidei d»·

» pliciter considerari possunt, uno modo in » speciali, et sic non possunt esse visa et » credita ; alio modo in generali, scilicet a sub communi ratione credibilis, et sic o sunt visa ab eo qui credit ; non enim cre- u dcrcl nisi videret ea esse credenda, vel a propter evidentiam signorum, vel propter a aliquid hujusmodi. »

Constat ex illo Psal. 92 : *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis :* unde Christus, Joan. 10 : *Loquor vobis et non creditis: opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hac testimonium perhibent de me.* Et S. Aug. l. 7 Conf. cap. 10 : « Facilius dnbila- a rem me vivere, quam non esse veritatem, d quæ per ea quæ facta sunt intellecta con- d spicilur. »

Prob. ratione. 1° Illud est evidenter credibile, evidentia scilicet non mctaphysica, sed morali excludente rationabile dubium, quod idoneis testibus, signis et aliis argumentis extrinsccis probatur : atqui sunt hujusmodi mysteria fidei nostrae. Ergo. *Min. patebit* ex motivis crcdibilitalis infra exponendis. *Maj. etiam constat;* crcdibilitas enim non sumitur sicut veritas ab intrinseco ex connexione prædicati cum subjecto, seu ab eo quod res est, sed ab argumentis extrinsccis, scilicet testimoniis, signis, etc. Sic ex hoc quod in judicio testes idonei aliquid affirment, habetur evidentia, non quod ita sit, possunt enim mentiri, sed quod sit ita credibile et judicabilc absque rationabili alterius partis formidine.

2° Nihil est scibile sine evidentia scibililatis, nec probabile sino evidentia probabilitatis : ergo nec credibile sine evidentia crcdibilitalis.

3" Assensus fidei debet osse prudens; est enim actus virtutis ; cl prudentia dictat non osse credendum nisi quod est credibile : *Quid enim cito,* id est temere, *credit, levis est corde,* Eccli. 19. Atqui jubemur credere firmissime mysteria fidei : ergo supponuntur c\identer credibilia, seu fide digna.

Solvuntur objectiones.

Ob}. 1 I Quod est evidenter credibile , est evidenter verum : atqui mysteria fidei non sunt evidenter vera. Ergo.

H. N. maj. VI enim jam dicebam, veritas (iciitur ab intrinseco seu ab eo quod res est, ficdibililas a testimoniis cl motivis extrinlecis.

Inst. Iu Quod est evidenter credibile est evidenter possibile : atqui in divinis idem est, osse possibile et verum, quia quod io Deo est possibile, de facto est. Ergo.

R. N. maj. Quia possibilitas sicut veritas petitur ab intrinseco : unde aliquando contingit quod falsa sint credibiliora cl probabiliora veris.

Inst. 2° Quod est evidenter impossibile est evidenter incredibile : ergo quod est evidenter credibile est evidenter possibile. *Valet consequentia* ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis.

II. N. conseq. et ejus probationem. Hoc enim argumentum non est ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis : 1' quia tam consequens quam id quod affertur ut ejus oppositum est affirmativum; oppositarum autem enuntiationum una debet esse negativa, altera affirmativa : 2° propter hanc particulam *evidenter,* ratione cujus uirumque de eadem re negari potest, scilicet quod sit evidenter possibilis et evidenter impossibilis, evidenter credibilis et evidenter incredibilis. Sic itaque deberet formari argumentum : *Quod est evidenter impossibile est evidenter incredibile : ergo quod non est evidenter incredibile, non est evidenter impossibile :* quod admittimus

Obj. 2° Si mysteria fidei essent evidenter credibilia , cognitio crcdibilitalis haberetur vel lumine fidei, vel lumine naturali intellectus. Neutrum dici potest. Ergo. *Prob. min.* Non lumine fidei : 1" quia his qui disponuntur ad fidem, antequam habitum lidei habeant, mysteria debent esse evidenter credibilia ; alioquin imprudenter crederent, ul dictum est. 2 Fides non potest ferri extra objectum suum ; objectum autem fidei est prima veritas obscure cognita et obscure revelans : ergo extendi non polestad cognitionem evidentis crcdibilitalis. Non lumine naturali : l°quia, cum mysteria fidei sint credibilia fuie supernatural!, intellectus vi sua deberet cognoscere fidem supcrnaturalem ut possibilem, a qua denominantur credibilia : atqui intellectus humanus non potest vi sua apprehendere fidem supern·* luralem ut possibilem : ergo ; 2° quia , si solo intellectu naturali haberetur cognitio crcdibilitalis, inde non posset elici assensus eupernaturalis fidei, quia non potest major fides adhiberi credibilibus, quam iis quibus fiunt credibilia.

R. Quantum ad fideles, nihil obstat quominus habitus fidei quem habent concurrat ad cognitionem credibililatis ; quia, licet habitus fidei primario et principaliter ordinetur ad assensum obscurum, non tamen sequitur quod non possit concurrere ad aliquas operationes praevias, ex natura sua tendentes ad suum principalem finem cl effectum, quale est judicium de credibilitale rerum fidei, eo enim mediante deducit intellectum in assensum veritatis quam non videt. Ita Wiggers : et hoc videtur asserere S. Th. hic a. 4, ad 3, dicens « quod lumen » fidei facit videre ea quæ creduntur : sicut » enim per alios habitus virtutum homo vi- » det illud quod est sibi conveniens secun- u dum habitum illum, ita etiam per habi- » tum fidei inclinatur mens hominis adas- » sentiendum his quæ conveniunt (scu serii viunl) rectæ fidei et non aliis. » Et per hoc *patet responsio ad rationes prima instantia.*

Quantum vero ad cos qui disponuntur ad fidem et nondum habent habitum fidei, duplex est responsio. Quidam existimant eos solo intellectu naturali cognoscere credibililatem ; clad primam rationem in contrarium respondent quod , quamvis lumen naturale non possit vi sua cognoscere possibilitatem fidei supernaluralis in particulari, quatenus scilicet est participatio formalis divini inlellcclusa Deo infusa, possit tamen eam cognoscere iri communi, prout est superior ad fidem humanam, sicut potest cognoscere Deum esseauctorem supernaturalem in communi, hoc est, potentem facere aliquid quod sit supra totam naturam, non determinando quid sit illud in particulari. Ita noster Goncl. Ad *secundam probationem, negant sequelam,* quia notitia fidei non est discursiva , sed simplex ; nec præbctur assensus fidei propter credibilitatem, sicut in discursu præbctur assensus conclusioni propter præmissas, sed, credibilitale posita, præbctur assensus propter Dei voracitatem : unde non supponitur tanta certitudo in hoc præambulo quanta in ipsa veritate, sicut supra diximus quod non tanta supponatur certitudo in explicatione præambula principiorum quæ praemittitur a magistro , quanta in ipsis principiis semel intellectis, neque tanta in voracitate nuntii deferentis litteras regis, quanta in vcracilate ipsius rogis.

Altera responsio est, quod qui accedunt ad fidem cognoscant credibililalcm myste, riorum fidei, adjuti lumine .?liquo supernatural! , scilicet illustrationibus actualité quibus Deus illuminat intellectum eorum ad percipienda et judicanda ea quæ Dei sunt, et fit quod intendant iis quæ dicuntur et prædicantur , sicut Act. 16: *Dominus apt. ruit cor Lydia intendere his qua dicebantur a Paulo,* quodque in cis observent cl judicent esse divinam credibililalcm ad qm tandem sequitur fides. Ratio est, quia, licet absolute loquendo intellectus vi sua naturali possit apprehendere credibililalcm inolivorum, cum tamen ista sunt præambula et dispositiones ad fidem tanquam ad fidem, debent esse ejusdem ordinis cum ipso fine cl principali actu scu forma. Unde, quamvis Dens absolute possit commovere subito voluntatem et elevare intellectum ut post apprehensionem harum rerum naturalem eliceret actum fidei, id tamen minus est consentaneum rerum naturalis et communi aesuavi Dei operandi modo, cl ideo ita non fit saltem ordinarie. Ita jam laudatus Wiggers : et videtur sententia Auctoris hic q. 2 , a. 9, ad 3, dicentis : « Ille qui µ credit habet sufficiens inductivum ad ere- » (lendum ; inducitur enim auctoritate di- » vinæ doctnnæ miraculis confirmais, et » quod plus est, interiori instinctu Dei invi- » tantis. »

Obj. 3° Si mysteria fidei essent evidenter credibilia , sequeretur quod ii quibus æqualilcr proponerentur, omnes crederent : *falsum consequens.* Ergo.

R. N. sequelam, tum quia non omnes ad illa debile attendunt, sed, vel ex pravitate affectus, vel ex incuria salutis, vel propter difficultatem credendorum in particulari, ab eorum examine intellectum amovent; tum quia phires ponunt obicem interiori illustrationi, de qua modo.

Petes utrum, ut aliquis credat, debeat necessario esse ipsi evidens mysteria fidei esse credibilia?

R. affirmative. Patet ex didis ; alioquin enim imprudenter crederet. Attamen non æqualis omnibus est necessaria evidentia; quandoque enim sufficit sola vox prædlcanlis cum lumine interiori suadente dictorum credibililalcm, *ut patet* in pueris et rudioribus credentibus dictis a pastoribus quossciunlloqui nominoEcclcsiæ, in Indis

credentibus niissionariis prædicanlibus sine miraculis, in Apostolis sequentibus Christum ad solani ejus vocationem, antequam ejus miracula vidissent.

Neque tamen inde sequitur superflua esse motiva credibililatis præler prædicalioncm Evangelii : turn quia Deus movet unumquemque secundum suam capacitatem el exigentiam; quidam autem sunt capaces discussionis molivorum credibililatis, ut theologi, non alii, ut pueri et rudes : tum quia Deus regit et movet hominesad supernaturalia modo convenienti naturæ humanæ; modus autem conveniens naturæ human® perveniendi ad fidem est per motiva credibililatis, quæ cum discusserint pastores et docti, caque rudioribus proponunt nomine Ecclcsiæ, hi ex illorum suppositione cl apprehensione in communi, ideoque propter illa, adjuti aliunde vel habitu fidei, vel illustratione actuali, *ut diximus,* credunt. Unde, sicut prædicalio Evangelii non est superflua, licet Deus absque illa posset tolo lumine interiori aliquem vocare ad fidem, ita nec alia credibililatis motiva. Quod si conlingalaliquos sine ullo crcdibilatis motivo credere, id extraordinarium est et miraculosum.

At (orte dices hoc lumen interius quod adstruimus, esse ipsum spiritum privatum hæreticorum, quem supra rejecimus.

R.N. assumptum. Multiplex enim inter utcumque est discrimen. io llærclici per spiritum privatum judicant hunc articulum esse revelatum et credendum, non solum respectu sui, sed in universali respectu omnium ; secus qui, lumine interiori suadente credibilitatem alicujus rei revelatœ, illam credit. 2° Hæretici per spiritum privatum discernunt inter veram cl falsam religionem, cxclusisomnihus signis et nolis : unde, si qiiæras unde sciant et probent suam religionem esse veram, non nisi ad privatum spiritum recurrunt, quem quilibet fingere potest et nemo probare : nos vero ex variis cl nolis nostram probamus, nec lumen interius admittimus nisi ut intellectus ejus ope illuminatus rectius judicet crcdibilitalem eorum quæ credenda sunt. 3° Instructus hoc lumine interiori, non proprie discernit inter revelata et non revelata, sicut hæreticus per spiritum privatum : non enim. v. g. rusticus facit comparationem inter revelata et non revelata, sed lumen interius suadet credibilitatem hujus revelati in se, non comparate ad alia non revelata, quæ non attingit.

ARTICULUS VII.

De articulis et symbolis fidei.

SI. — *De artirulifJidet.*

2-1. a. 6. o. — Articulus, græce significat quamdam coaptationem aliquarum partium distinctarum : unde credibilia fidei nostræ dicuntur per articulos distingui , in quantum dividuntur in partes habentes aliquam coaptationem ad invicem.

Ibid. —Quamvis omnia quæ in sacris Scripturis continentur sint fide tenenda ; attamen , quia propter eorum multitudinem ad certum numerum reduci commode non possunt, non omnia distinguuntur in articulos fidei, sed ea sola quæ habent duas conditiones sequentes : prima est, quod principaliter pertineant ad fidem , ut sunt ea quorum visione beamur in patria, et per quæ ad illam beatiludinem perducimur; secunda , quod habeant aliquam specia'cm difiicullalem ad credendum : sic quod Deus sit mortuus, cl quod resurrexit, habent distinctam difiicullalem ad credendum , et ideo sunt duo articuli distincti ; quod autem sil passus, mortuus cl sepultus , unam et eamdem difiicullalem habent, et idcohæc omnia perlinent ad unum articulum : unde articulus fidei definiri potest : *Propositio catholica primario ad fidem perlinens, cl specialem habens difficultatem ad credendum.*

Petes 1° utrum credibilia convenienter distinguantur per articulos?

Ibid.—*R. Affirmative.* Sic enim distinxerunt Apostoli et concilia: i<> ut esset facilioijinslruclio fidelium; 2<» ut in omnibus credentibus esset uniformitas; 3° ut in promptu esset fidei professio adversus hærclicos.

Petes 2° quot sint articuli fidei?

Ibid. π. 8. o. — /L Quidam numerant quatuordecim , quidam duodecim; et utrique convenienter.

ibid.— *Prob.* Articuli fidei sunt qui per se et primario pertinent ad fidem, *ut dictum est,* scilicet ca quorum visione beamur et per quæ ad hanc beatiludinem perducimur: et hæc sunt occultum divinitatis et mysterium ncarnationis. Circa primum ,

pnnnis articulus est de unitate divinitatis in online supernatural), 1res de tribus personis, quinius de operibus divinitatis in esse gratia?, scilicet de iis quæ spectant sanctificationem animæ, quæ sunt sanctitas Ecclcsiæ , communio sanctorum ct remissio peccatorum ; septimus de resurrectione carnis cl vita æterna. Circa mysterium Incarnationis, primus articulus est de conceptione seu incarnatione Christi ; secundus, de ejus nativitate ex virgine; tertius , de ejus passione, morte ct sepultura ; quarius, de descensu ad inferos; quintus , de resurrectione,· sextus , de ascensione; septimus, de adventu in ultimo judicio.

Ibid.—Qui vero duodecim lanium numerant , 1res articulos de Iribus personis sub uno comprehendunt, et articulum glorificationis in duos distinguunt, unum de resurreclionc carnis, alterum de glorificatione animæ. Similiter ex parte humanitatis, duos articulos conceptionis et nativitatis sub uno comprehendunt. Et hic duodenarius numerus est communior in usu fidelium, cumque statuit Catechismusromanus.

Dices 1° Non minus perlinet ad fidem quod credamus Deum omniscicnlem quam omnipotentem : item mysterium Eucharis(iæ est unum ex præcipuis credibilibus, ct habet specialem difficultatem ad credendum. Ergo.

Ibid, ad 2. — *R. ad primum* , quod potentia in habentibus intellectum non operatur nisi secundum voluntatem cl cognitionem ; ct ideo omnipotentia Dei includit quodam modo omnium scientiam cl providentiam ; non enim posset omnia quæ vellet in istis inferioribus agere, nisi ea cognosceret, cl eorum providentiam haberet.

Ibid, ad 6—*Ad secundum.* In sacramento Eucharistia? duo possunt considerari : unum scilicet, quod sacramentum est; ct hoc habet camdem rationem cum aliis effectibus gratiae sanctificantis : aliud est quod miraculose ibi corpus Christi continetur ; ct sic concluditur sub omnipotentia, sicut et omnia alia miracula quæ omnipolenliæ attribuuntur.

Petes 3° utrum articuli fidei secundum successionem temporum creverint?

Ibid, a 7. o. — *R.* non crevisse quoad substantiam , sed quoad explicationem.

Prob. prima pars. Omnes articuli fidei implicite continentur in aliquibus primis credibilibus, partim ex natura rei, partir» ex divina institutione, scilicet ut credatur lumine supernatural! fidei Deus, et quoi habeat providentiam circa hominum salutem : etenim in esse divino continentur natura rei omnia quæ existunl in Deo ct spectant nostram bealiludincm; in fide providentiae continentur ex divina ordinatione omnia quæad salutem generis humani fiunt a Deo. Ergo. Unde S. Aug. in Psal. 5o, *Tempora,* inquit, *variata sunt, non fides:* et S. Leo, Scrm. 3, de Nat. cap. 4 : *Quod praedicaverunt Apostoli, hoc annuntiaverunt Prophcltc, nec sero est impletum quod semper est creditum.*

Secunda pars constat, quia· plura sunt in posterioribus explicite cognita, quæ a prioribus non nisi implicite cognoscebantur : *In aliis enim generationibus,* inquit Apostolus, Ephes. 3, *non est agnitum filiis hominum siculi nunc est revelatum sanctis Apostolis ejus cl Prophetis in spiritu.*

Et quamvis Apostolis ct forte antiquis Patriarchis cl insignioribus Prophetis omnia necessario credenda fuerint explicite revelata (quod videtur certum de Apostolis ex illa promissione Christi, Joan. 1G, *Cuw autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem),* non erant tamen passim ab omnibus explicite cognita, sicu fuerunt postea, sive quia non omnibus explicite cl in particulari proponebantur, co quod tunc non erat necessaria explicita eoruin cognitio, ct sufficiebat quod crederentur implicite cum aliis, sive quia aliquando explicite proposita, e memoria exciderant in posterioribus. Unde tot summorum pontificum et conciliorum definitiones circa res fidei, quibus tamen definitionibus non conduntur novi articuli fidei, sed declaratur quod in S. Scriptura et traditione continetur, ct ita credendum explicite quod passim antea credebatur tantum implicite, quia nondum constabat in S. Scriptura vel traditione contineri. Quapropter ante definitionem Ecclesiæ erat jam de fide, ct oppositum tenentes errabant in fide, inculpabiliter tamen, quia Ecclesia nondum proposuerat ut revelatum ct fide tenendum.

Dices contra secundam partem. Juxl» S Thomam, hic a. 7, ad 4, qui fuerunt Christo propinquiores, sive ante, ut Joanne» Baptista, sive post, ut Apostoli, pleniu»

cognoverunt mysteria fidei : ergo non crescunt articuli fidei quoad explicationem ; alioquin qui nunc cxistunl haberent pleniorem explicationem quam qui erant Christo propinquiores.

R. ex hoc argumento tantum sequi quod primi Ecclesiæ duces cl pastores, scilicet Apostoli et Evangelist®, et forte ii qui immediate ipsis successerunt, explicatiorem habuerint rerum fidei notitiam, quam praesens Ecclesia in omnibus suis membris, quod non negamus; non vero quod totum Ecclesiæ corpus tunc habuerit explicatiorem rerum fidei notitiam quam nunc post innumeras Ecclesiæ definitiones et explicationes ex Apostolorum scriptis et traditionibus depromptas, ut explicuimus in probatione. Unde errant hærctici , dum dicunt Ecclesiam senescere ; hoc ipso enim quo accepit consummationem gratias per Christum et plenitudinem Spiritus sancti post ejus ascensionem, cam semper conservat, atque in ea quasi in juventute perseverans, doctrinam sibi traditam custodit.

§ II. — *De symbolisJtdei.*

Petes 1° quid sil fidei symbolum ?

R. esse summam articulorum fidei qui amnibus credendi proponuntur.

Explicatur. Symbolum est vox græca duo significans : primum , collationem plurium rerum in communi, ut pecuniæ vel cibi cl polus, quo sensu Proverb. 23 dicitur: *Dantes symbola consumentur ;* secundum , signum quo milites ab aliis distinguuntur, vel quo in contractibus loco syngraphorum veteres utebantur. Hoc utrumque convenit Symbolo fidei, Apostoli enim et Patres illud ediderunt conferendo in unum quod quisque sentiebat, et cslsignum seu tessera qua distinguuntur fideles ab fidelibus.

Petes 2'· an conveniens fuit articulos fidei redigi in symbolum?

Ibid. n. 9. *o.—R. affirmative,* tum ut facilius possent omnibus proponi cl memoria teneri, tum ut fideles dignoscerentur per imius fidei professionem.

Petes 3" quot sint fidei symbola in Ecclesia ?

R. esse tria celebriora: primum Apostolorum, secundum Nice® in primo concilio œcumcnico contra Arium negantem div inilUtéln Verni editum, deinde am lum in aluroconcilio generali (jmstaniim'p contra Eunomium negantem processionem Spiritus sancti et contra Macedonium negantem ejus divinitatem ; tertium quod dicitur S. Alhanasii, ab Ecclesia receptum.

Petes 4° quare plura symbola proponuntur in Ecclesia?

/L in omnibus eamdem contineri veritatem ; sed , occurrentibus hærcsibus, quædam oportuit distinctius explicari, ut munirentur fideles contra hærclicorurn versutias.

Ibid, ad fi— Observat S. Doctor quod , quia symbolum Nicamum seu Conslanlinop. est cxplicativum symboli Apostolorum, et fuit conditum fidejam manifestata et Ecclesia pacem habente, ideo publice cantatur in missa. Symbolum autem Apostolorum, quia tempore persecutionis editum fuit, fide nondum publicata, occulte dicitur in prima et in completorio , quasi contra tenebras errorum prælerilorum et futurorum

DIGRESSIO I HISTORICA.

UTRUM SYMBOLUM QUOD DICITUR AFO3TOLOBVM , SIT AB APOSTOLIS EDITUM?

Quidam præscrlim ex hærcticis dicunt hoc symbolum vocari Apostolorum, non quod sil ab illis traditum , sed quia continet doctrinam Apostolicam. Contra quos

Pico. Symbolum quod dicitur Apostolorum ab Apostolis traditum, non scripto, sell ore, cordibus cl memori® fidelium commendatum.

Prub. prima pars. S. Irenæus, I. 1 adversus Il®rescs, c. 2, dicit : a Ecclesia enim » per universum orbem usque ad lines terr® «seminata, et ad Apostolis et a discipulis » eorum accepit eam fidem qu® est in » unum Deum Patrem omnipotentem, c lc .d

S. Ambros. lib. 10 , Epist. 81 , ad Siricium : α Credatur, inquit, symbolo Aposto» lorum , quod Ecclesia Romana integrum d semper custodit cl servat. »

Cœleslinus, lib. Epist. ad Nestor, vocat istud symbolum ab Apostolis traditum.

Concilium , Ephcsinum in Relatione ad Theodosium Augustum, dicit : « Fidesini» lioquidem a sanctis Apostolis tradita, pos» lea vero a trecentis dcccm ctocto Patribus » :n metropoli Nicæna exposita. »

Rufiinus, in præfatione ExposilionisSymboli ad Laurentium : « Apostoli, inquit, « discessuri ac invicem normam sibi prius

» futuræ prædicalionis in commune con-
» stituunt, ne forte alii alio adducti diver-
• sum aliquid his qui ad (idem Christi invi-
to lanlur, exponerent : omnes igitur in uno
D positi et Spiritu sancio repleti, breve is-
to tud futuræ sibi, ut diximus, prædicalio-
»nis indicium in unum conferendo, quod
» sentiebat unusquisque componunt, atque
d hanc credentibus dandam esse regulam
d statuunt. »

S.Leo, Epist. 13 , ad Pulcheriam Augustam : «Siquidem , inquit, ipsius catholici » symboli brevis et perfecta confessio, quæ » duodecim Apostolorum totidem est sig- £ nata sententiis , tam instructa sil muni- to lione coelesti, ut omnes hærelicorum opi- u niones solo ipsius possint gladio detrun- » cari, o

S. Maximus, Ilom. de Traditione symboly, « Apostoli,inquit, Ecclesiæ Dei mysu leriumsymboli tradiderunt, ut, quiasub to uno Christi nomine credentium futura » erat diversitas, signaculum fidei inter li- to deles perlidosque discerneret. »

Confirmatur. Juxta regulam a S. Augustino traditam lib. AdeBapt. contra Donatist. c. 24 : « Quod universa tenet *Eccie-* » sia , nec conciliis institutum, sed semper » retentum est, non nisi auctoritate apos- » lolica traditum rectissime credilur. » Atqui a nullo concilio aut pontifice hoc symbclum editum reperitur. Ergo.

Prob. secunda pars. S. Hier. Epist. 61, ad Pammach. « Symbolum , iuquil, fidei » et spei nostrae, quod ab Apostolis tradito tum , non scribitur in charta aut atrato mento , sed in tabulis cordis carnalid bus. »

Ruffînus in Expositione Symboli ait : b Idcirco hæc non scribi chartulis aut memu branis, sed requiri credentium cordibus o tradiderunt, ut certum esset hæcnemi- » nem ex lectione, quæ interdum pervenire etiam ad infideles solet, sed ex Aposlo- » lorum traditione didicisse. «

S. Petrus Chrysologus, Serm. 62: «Sytu- to bolum fidei sola fide firmatur , non lilieto ræ sed spiritu crediturі, et mandatur corp di nonchartæ. u

Et hincprœoccupatur objectio contra primam partem conclusionis , scilicet quia Symbolum non fuit ab Apostolis scripto , sed ore tantum traditum ; ideo non habetur ut pars S. Scripturæ canonicae, et de illo Apostoli in suis scriptis mentionem non fecerunt.

Obj. insuper contra eamdem partem. S Symbolum esset ab Apostolis traditum, constaret ubique iisdem verbis: atqui ita non est: Orientale enim , Aquileicnse et Romanum diversis verbis, modo paucioribus, modo pluribus constant. Ergo.

R. standum esse symbolo Romanæ Ecclesiæ, quæ illud *integrum semper custodii et servat*, ut dicit S. Ambros. citatus: in aliis vero quaedam adjecta sunt majoris explicationis gratia contra novas hærcses, qua tamen implicite continentur in Romano. Ita RufiinusinexposilioneSymboli: «Prius- » quam , inquit, incipiam de ipsis senno- » num virtutibus disputare , illud non im- » portune commonendum puto, quod in » diversis Ecclesiis aliqua in his verbis into veniuntur adjecta. In Ecclesia tamen urp bisRomæ hoc non deprehenditur factum: » quod ego proplerea esse arbitror , quod » neque hæresis ulla illic sumpsit exorto dium... In cætcrisautem locis, quantum » intelligi datur, propter nonnullos hære- » ticos addita quædam videntur , per qua » novcllæ doclrinæ sensus crederetur cx- » cludi.

Inst. In symbolo Romano omittitur articulus de *vita œlcrna :* ergo non est integrum.

R. N. conseq. Quia iste arliculusconlinelur implicite sub resurrectione carnis : et ideo S. Th. q. 1, a. 8, *ut vidimus supra,* cx hoc utroque unum tantum articulum componitquispectet opus gloriæ. Desunt etiam hæ parliculæin symbolo Aquileiensi.

Occasione articuli X hujus 1 quæst.inqua S. Th. docet pertinere ad auctoritatem summi pontificis linaliler determinare ea quæ sunt fidei, ut ab omnibus inconcussa fide teneantur , plures auctores hic disserunt dc regulis fidei ; sed cum hæc materia sil amplissima, reservamus illi tractatum into grum post praesentem.

DIGRESSIO II HISTORICA.

UTRUM SYMBOLUM QUOD DICITUR S. ATI1AKASI1 SII GEltUntUM EJUS OPUS ?

Dico 1° Probabile cslsymbolum quod dicilurS. Alhanasii, esse ejus opus.

Probabilitas hujus sentenliæ petitur ab auctoritate graviorum scriptorum qui tud symbolum tribuunt S. Athanaiio» sci

hctt synodiis Augustodunensis anno G70 , Ratramnus I 2conlra Græcos, Hincmarus in suis Capitularibus, duo antiquissima manuscript quæ testatur se vidisse Uusscrius Epist. ad Gerardum Vossiuin , Abbo Floriaccnsis in Apologetico ad reges Francorum Hugonem et Robertum , Eugenius IV in decreto Unionis, et plures alii, quos brevitatis causa omitto, sed præ cæteris S. Th. qui hic a. 10, ad 3, dicit :« Athanasius » non composuit manifestationem fidei per » modum symboli, sed magis per modum u cujusdam doctrinae: sed quia integram fi- » dei veritatem ejus doctrina continebat , » auctoritate summi pontificis est recepta , » ut quasi fidei regula habeatur. »

Dico 2° Probabile est symbolum quod dicitur S. Alhanasii non esse genuinum ejus opus. Ita recenliores critici, qui fundantur in sequentibus argumentis negativis.

1<> Nullus auctor Alhanasio coævus aut suppar hujus symboli meminit: non ipse Athanasius in suis Apologiis, non S. Greg. Nazian. in Orat, de Laudibus Alhanasii, aut quivis alius hujus temporis. Equidem S. Nazian. in Oratione citata laudat confessionem fidei ab Alhanasio faciam et oblatam Joviniano imperatori ; al hæc non erat symbolum , sed epistola synodica nomine episcoporum Ægypli, quæ Nicænum symbolum complectitur. Quidam dicunt S. Hilarium in fragmentis meminisse hujus symboli sub nomine Alhanasii ; sed constat hoc S. Hilarii opus esse adulteratum.

2·· Non conveniebat his temporibus condere novum symbolum, cum Ariani et Semiariani passim male audirent eo quod in suis pseudosynodis nova fidei symbola cuderent : unde ipse Athanasius in Epist. ad Antiochenos Nicænum symbolum ut sulficienlissimum commendat.

3° Si istud symbolum esset S. Alhanasii, illud procul dubio S. Cyrillus Alexandrinus, synodi Ephcsina et Chalcedoncnsis, et S. Leo laudassent adversus Nestorianos et Eulychianos; similiter, in posterioribus saeculis, Latini contra Græcos negantes processionem Spiritus sancti a Filio : atqui tamen altum fuit de illo silentium in his circumstantiis. Ergo.

4" In antiquis pene omnibus probate fidei rnanuscriptis operum S. Alhanasii istud symbolum desideratur.

nasio, non conveniunt quando et qua occasione illud composuit : quidam dicunt eum illud composuisse Treviris latitans in puteo ob insidias Arianorum ; sed siienfium scriptorum ecclesiasticorum , Theodoreti, Socratis, Sozomeni , Melaphx astis et alioruu de isto Alhanasii secessu in puteum , probat esse fabulam, maxime si attendatur quod Athanasius missus fuerit Treviros a Constantino, ut furori Arianorum subduceretur , et a Maximo, episcopo Trevirensi , Arianorum hoste infensissimo, humanissime fuerit acceptus lanquam strenuus fidei confessor. Alii dicunt istud symbolum ab Alhanasio fuisse compositum Romæ, ut Julio papæ probaret fidem suam de qua accusabatur ab Arianis. Verum et id quoque falso supposito nititur : non enim Athanasius accusatus fuit de fide coram Julio , sed quod frumenta a Constantino in Ægyptum et Libyam missa surripuissei, quod ejus Alexandriani redilus mullarum caedium causa fuisset, quodque,a synodo damnatus, sedem contra canones recepisset.

Ad testimonia S. Thomæ. Eugenii IV et aliorum pro opposita sententia, *respondetur* eos hoc symbolum S. Alhanasio tribuisse, quia ejus nomine inscribitur; an autem esset verum ejus opus non expendisse secundum accuratiores crilicæ leges, quia id ad eorum institutum non perlinebat.

Si *quœras* quis , juxta hanc secundam sententiam, sit hujus symboli auctor?

R. eos verisimilius conjicere qui illud tribuunt Vigilio Taspensi in Africa ; quia solebat opera sua conira hærelicos emittere sub nomine antiquorum Patrum, ut majorem vim haberent. *Id palet* de Dialogo adversus Arianos et Sabellianos quem sub nomine Alhanasii edidit, utipsescribit in præfalione hujus Dialogi.

DISSERTATIO II.

DE MOTIVIS CREDIBIUTATIS RELIGIONIS CHRISTIANAE , ADVERSUS INCREDULOS , VULGO DEISTAS.

Increduli seu deistæ dieunlur qui Ens supremum seu verum Deum agnoscunt, sed negant cum quidquam revelasse hominibus , ideoque religionem chrislianam cuih suis mysteriis figmentum humanum reputant. Volunt autem in his quæ sive Deum ,

lireseipsos,sivealios spectant,sola ratione duci, eamque unam in omnibus et veritatis et vil® regulam ac judicem agnoscunt.

Hinc in varias abeunt adinventiones. Quidam censent animam rationalem esse materialem, ideoque negant ejus immortalitatem ; dicuntur *Materialislœ* ; alii animam rationalem spiritualem et immortalem agnoscunt. Quidam negant providentiam divinam circa res humanas. Deumque mala punire aut bona præiniare. Alii contra sentiunt. Quidam justitiam et injustitiam non nisi verba reputant, summamque regulam in propria utilitate reponunt. Alii creaturam rationalem certis officiis erga Deum et æquales secundum diclamen rationis subjiciunt. Nec mirum si sic inter se scindantur, cum enim , ut *diati,* unam rationem pro duce et regula habeant, quisque pro nutu suæ rationis systema sibi cudit.

Advorsushunc pestilentissimum errorem lotius religionis eversivum et his temporibus invalescentem, plurima atque eruditissima prodierunt scripta, quibus varia ejus systemata efficaciter impugnantur et error penitus profligatur. Verum ego compendio intendens in gratiam studios® juventutis, rem puto me sufficienter confecisse, st invide probavero religionem Christianam esse divinam,a Deo revelatam alqueinslilutam, hoc enim posito, palam sequitur omnia qu® proponit credenda, ut sunt mysteria SS. Trinitatis et Incarnationis, providentia divina circa res humanas, immortalitas animae, leges morum, peccatum originale, ælcrnilas pœnarum , resurrectio mortuorum , sacramenta, etc., esse vera , eisque certam et indubitatam fidem esse adhibendam , non obstante eorum incomprehensinililate ; Deus enim nec falli nec fallere potest , ut concedunt ipsi deist® ; sicque evanescunt omnia illorum figmenta et sophismata. Et cum hi solam rationem audiunt, etiam sola ratione cos impugnabo, exponendo præcipua motiva crcdibilitalis religionis Christian® quibus nemo , nisi humanae rationis lunem in se extingual, resistere potest.

Sic ergo argumentor. Ratio suadet, imo cogit , nisi sit prorsus inversa et turbata , agnoscere hanc religionem esse veram,a Deo revolatam et institutam, quam 1- Prophet® longe antea pronuntiarunt; 2· quam ejus auctor et illius cooperatores pariter prophetiis adimpletis et patentissimus miraculii confirmarunt; 3U denique quæsola virtute divina contra omnes human® prudentis leges est nata , adulta et per orbem universum propagata : atqui haec est religio Christiana : ergo. *Majorem negare non postuni* Deist® ; tria enim assigna (a sunt evidentissima divinitatis argumenta ; sola ergo minor *est probanda.* Unde in ejus probationem sil.

ARTICULUS I.

Vaticinia Prophetarum de religione chritliana el ejus auclore.

Vaticinia religionis Christian® continentur in libris Moysis et aliorum Prophetarum.

1° Deus locutus est Moysi, eique rcligionemjudaicam revelavit, *ut palet* Exod. 19. Porro , si religio judaica sit vera cl revelata, ergo Christus est Messias : ergo religiocliris-liana quam instituit et cujus religio judaica erat fundamentum, est vera et revelata.

2° In libris Moysis et Prophetarum prænunliatur Messias, ejus nativitas , locus, tempus nativitatis, vita , doctrina, opera, miracula , passio,mors, resurrectio, etalii huc spcclantia, vocatio gentium, rejectio Judaeorum, abolitio templi et sacrificii, substitutio novae legis et novi sacrificii, etc. Atqui h®c omnia ad amussim verificati suntde Jesu Nazareno , auctore legis Christian® : ergo ipse est Messias, ergo vera el divina ejus religio.

Prob. min. 1° Noster Christus natus csl adempto sceptro a Juda, juxta vaticinium Jacob, Genes 49; tempore statuto in 70 hebdomadibus Danielis, Daniel, c. 9 ; ante destructionem secundi templi, el praedixerant Aggæus c. 2, el Malachias , cap. 3 2° Natus est in Bethlcem, ut pronuntiatum erat. Mich. 5 ; cx tribu Juda et familia David , Isai. 11 ; ex virgine , Isai. 70. 3n Adventum ejus præcessit qui pararet vias ejus, Malach. 3. 4'Fecit Miracula, ut prædixeral Isai. cap. 61. 5° Venditus est triginta argenteis quibus emptus est ager figuli, ut praedixit Zachar. cap. 11. 6° Conspuitur el caditur in faciem , Isai 50. 7«, Flagellatus fuit, Psal. 34 et 138. 8· Manus el pedes ejus fuerunt perforati Psal. 21. 9" Fuit crucifixus inter latrones, Psal. 53. Divisa sunt ejus vestimenta , missa sorte in togam, Psal.*21 Pendens in cruce fuit folle potatus, Psal.68. Eo moricnlc sol deliquium passus Ml,

Amoscap. 8.Resurrexit, Psal, 30. Ascendit in cœlum, Psal. 67. Misit Spiritum sanctum, Joci. 2.10* Vocavit per Apostolos gentes ad suam religionem et idololatriam destruxit, ut praedictum erat Genes. 20 , •22 el 40 ; Isai. 2,19 et 49 ; Zachar. 13 , et alibi, IPNovurn sacerdotium substituit |evilico, novam legem legiMosaicæ, ac tandem Judaeos rejecit, ut praenuntiatum est passim in Prophetis, Isai. Jcrcm. Ose. Amos. Mich.

Uæc omnia latius exposita require in priori noslro opere tract, de Incarnat, dissert. , art, 3.

Quid ad hæc deista ? Dicetne Moysen esse fabulatorem et impostorem , qui falsa et licia pro veris fraudulenter venditavit Israelitis?

Sed conlra 1° Moyses coram quæ narrat ipsos Israeli las testes oculatos appellat. Narrat plagas Ægypti Israelitis videntibus innoxias; narrat ipsos transiissc columes per mare Rubrum, Ægypliis in eo submersis; narrat manna cœlitus ipsis datum per quadraginta annos, per id tempus eorum vestes non fuisse detritas; narrat legem ipsis divinitus datam in monte Sinai inter fulgura el tonitrua ; narrat se in eorum sublevamon elicuisse fontem de rupe; Dalan et Abiron , ipsis spectantibus , vivos in terra fuisse absorptos , ut praedixerat; legi durissimæ ipsos subjicit, eliam sub pæna mortis in coriis capitibus ; narrat se jussisse occidi per levitas viginti et quinque millia hominum propior idololatriam, el plura alia. Si ergo hæcomnia falsa sunl et Moyses pro veris fraudulenter venditavit Israelitis, neccsse est Moysen fuisse stultum qui speraret se posse persuadere Israelitis eos vidisse qiiæ non viderant, et inde cos logi durissimæ subjicere; Israelites pariter fuisse stultos qui crederent se vidisse quæ non viderant , et inde se subjicerent legi durissimæ.

2 In memoriam factorum el prodigiorum quæ narrat Moyses, instituta fuerunt tunc festa el sacrificia quæ eliam nunc scrupulose servantur a Judæis. Quis autem creiatgcnlem integram instituissefcsla el sacrificia pro eventibus sibi non certo nolis nui fabulosis , et ea per toi sæeula lam religiose observare?

3" Moyses non solum facta el prodigia narrai, sed milita prænunlial futura quæ ex sola Doi voluntate pendent, el quæ fuerunt adimpleta; similiter alii Prophète; non est autem impostoris nec cujusvis alterius hominis prædicerc futura quæex sola Dei voluntate pendent.

Reponet forie neque Moysen neque Prophetas unquam extitisse , aut si cxlilerinl, libros qui ipsis tribuuntur non esse ipsis proprios, sed post natum christianismum ab aliquo impostore fuisse fabricatos.

Sed conlra 1° Tam certum est exlilisse Moysen et Prophetas el scripsisse ea quar ipsis tribuntur, quam certum est exlilisse Cyrum, Alexandrum, Caesarem, Ciceronem, Virgilium, et scripta quæ eis tribuuntur esse ipsis propria : de his autem nullus dubitat, propter constantem traditionem , cui nihil opponi potest: ergo nec de illis dubilare licet.

Item, tam certum estMoysen et Prophetas exlilisse cl opera quæ corum nominibus inscribuntur esse ab illis scripta, quam certum est exlilisse el nunc existere gentem Judaicam , quæ illos ut Prophetas el sanctos semper coluit el colit, el eorum scripta ut divina summa diligentia semper custodivit cl custodit. Existere autem et exlilisse gentem Judaicam ante ortum christianismum universo orbi notum est.

2o Arislcus, unus ex legalis Ptolcmei ad Eleazarumsummum Judæorum pontificem cujus liber extat in Bibliotheca Patrum , torn. 7 ; Joseph et Philo, uterque Judæus, referunt vetus Testamentum ex hebr.ro græcum fuisse translatum a septuaginta interpretibus sub Ptolemaeo, rege Ægypti, ducentis annis ante Christum natum. Item historici profani, Cicero, Phlegon, Tacitus, Suetonius, Sallustius, Quintus Curtius, mentionem faciunt de lege, templo el bellis Judæorum.

3" Qua arte iste impostor potuisset persuadere Judæis hanc esse historiam el legem suæ gentis divinitus traditam , de qua nihil unquam audivissent, quæque mulla illis probrosa continet, el durissima præcipil ; atque ab eis oblinere tam scrupulosam hujus legis durissimæ observantiam qualem nunc eliam profitentur? Quisquis sane id tenlasset, dubio procul ceu fanaticus a Judæis habitus fuisset.

4° Si vetus Testamentum sit opus recentis impostoris, idem dicendum erit de novo, cum istud non sil nisi explicatio et adimpletio veleris. Chrislusquc sæpe provocat

Judæos ad Moysen ct Prophetas veteris Testamenti.

5° Dicant deistæ quis fuerit iste impostor, cujus conditionis, generis cl religionis? An Judæus, an Samaiilanus, an Christianus? Si Judæus, nihil obtinuisset a Samaritanis, Judæorum hostibus infensissimis. Similiter si Samaritanus, respectu Judæoruni. Insuper neuter inservisset in his libris quæ nationi Judaicæ et Samaritans adeo sunt ignominiosa, eorum scilicet crimina, ingratitudines, idololatria, et punitiones. Si Christianus, quomodo a Judæis et Samaritanis , hostibus pariter Christianorum infensissimis, acceptus fuisset ?

Item dicant quo tempore, quo anno, in qua parte mundi apparuit iste impostor ; quos primo deceplil; quomodo Judæi, Samaritani, Christiani toto orbe dispersi, slatim et simul luerant instructi exemplaribus omnium istorum librorum, in omni lingua, hebraica, syriaca, chaldaica, græca , prout orant nascente christianismo. Ad hæc obmutescunt dcislæ. Agnoscant ergo sua figmenta, etseipses prodere impostores, dum ficti impostoris causiis causam agunt.

Maneat ilaqucinconcussum libros Moysis et Prophetarum esse genuina ipsorum opera, vaticinia quæ continent de religione Christiana et ejus auctor e esse divina et revelata, consequenter religionem Christianam esse veram, divinamct relatam; nullum quippe est efficacius argumentum veritatis alicujus Joctrinæ quam vaticinia de illius auctore ; I veritate, siquidem nullus nisi Deus aut divino spir itu afflatus possit diu ante futura canlingenliaquæ ex sola Dei voluntate pendent cum omnibus suis circumstantiis prædicere, juxta illud Isai. 41 : *Annuntiate qua ventura sunt, et scientis quia dii estis.*

Si opponas paganismum etiam habuisse sua oracula,

Λ. 1 nulla unquam oracula sive a sacerdotibus idolorum , sive a pythonibus, sive a dæmonibrs per idola prodiisse de eventu futuro qui ex sola Dei voluntala penderet, sicut oracula christianismi, sed fuisse vel de eventibus recentibus alibi jam peractis, aut qu.e ipsi facturi erant, vel de futuris n duralibus quæ cv circumstantis conjecturaliter prænuiiliabant ; et ideo de illis ipse Cicero, I. 2. de Divinat, dicit (proderant *pirtim [alsa, partim casu vera.*

2-j0racula auæfuturum spectabant erant ambigua, ita ut quidquid evenisset verifl. carentur. Tale fuit oraculum Apollinis Delpbici datum Creso rogi tydiæ, quod «i *transircl /lumen Halys magna reuna perdit:* an sua, an aliena? hoc restabat devinandum. Item istud ejusdem Apollinis datum Pyrrho consulenti de eventu belli contn Romanos: *Aio te, Æacida, Romanos vincere posse,* quod æque significat Græcôt posse vinci a Romanis, ac Romanos posse vinci a Græcis.

3° Ilæc paganismi oracula cessarunt nascente Christo et proficiente christianismo Suidas veabo Augustinus, Suetonius in Octavio , Nicephorus I. 1, c. 17, refcrunl Apollinem Delphicum, postquam diu mutus mansisset, tandem Cæsari Augusto ipsum consultent! coactum fuisse respondere sic :

> Me puer Hcbrsue, divos Deus ipse gubernans,
> Cedere eedr jubet, Irûtcmqiie redire sub orcum;
> Aiis ergo dehinc tacitus abscedito noslris.

Notum est Apollinem Daphnilicum in suburbio Antiochiae diu pariter obmutuisse non obstantibus sacrificiis iteratis Juliani Apostatae, ac tandem illi respondisse causam sui silentii esse quosdam mortuos in vicino loco sepultos : hi autem erant SS. martyres, inter quos S. Babylas

Tertullianus in Apolog. affirmat quemlibet Christianum primo occurrentem posse reddere dæmones mulos et eos e corporibus ejicere, provocalquc Romanos ut experimentum faciant, et consentit hunc Christianum morti addici, si deficiat. Pariter Lactant. 1. de Veia Sap. refert omnem Christianum signo crucis dæmones mulos efficere, et e corporibus expellere.

ARTICULUS II.

Miracula Christi et Apostolorum, item promissiones Christi adimpleta in confirmationem religionis Christiana.

> I — *Qfirtlani qumtiones ctica mutititln brr viter resolvuntur*

Petes Iu quid sit miraculum?

II. Miraculum est effectus omnipotentia: divins contra leges communes et supra omnes vires totius naluræ,seu, utdicilS. Th. præter ordinem <olius naturæ.— I. p q Jio. a. 4. o. — Unde neque angeli, neque dæmones, neque ulla quaevis creatura potest propria virtute facere verum mira»

culum, sed solus Deus, qui, cum contendo naiuram illi libere leges constituit, sic solus illis potest ad nutum derogare. Neque inde sequitur quod Deus mutetur, ut stupide lingit Spinosa; non enim mutat voluntatem laciendo miraculum, sed facit in tempore quod abæterno decrevit facere.

Ibid, ad -l. et 2. 2. q. 178. a 1. ad. 1. — Quando ergo angeli vel sancti dicuntur facere miracula, non est sensus quod habeant in se virtutem habilualilcr permanentem laciendi miracula : cum enim principium operandi miracula se extendat ad omnia quæ supernaturali 1er fieri possunt, nihil est aliud quam omnipotentia divina quæ nulli creator® communicari potest. Et aliunde sequeretur quod possent facere miracula quando vellent, quod est falsum : *palet* ex interrogatione Apostolorum, Malli). 17: *Quarc nos non potuimus ejicere illum,* scilicet dæmonem? Item Elisæus non potuit suscitare lilium viduae per sui baculi applicationem. Item Paulus petiit a se removeri stimulum carnis, nec obtinuit. Sensus csl ergo, quod ad eorum sive postulationem, sive vocem, sive contractum alicujus ad se pertinentis, Deus operetur miraculum, utens iis rebus lanquam instrumentis.

Petes 2° utrum omnia quæ videntur aul dicuntur miracula, sint vera et proprie dicta miracula?

Ibid. 2. a. 2. o. — *R. negative.* Quædam enim non sunt vera facta , sed phantastica quibus ludificatur homo , ut videatur ei aliquid quod non est. Quædam sunt quidem vera facta, seu veræ res, sed non habent rationem veri miraculi, quatenus liunl virtute aliquarum causarum naturalium nobis ignota; et ideo non dicuntur miracula simpliciter, sed quoad nos tantum, llæc duo facere possunt dæmones, et magi ope (hemonum. Hujusmodi fuerunt miracula magorum in Ægypto, et erunt miracula Antichrist! , de quibus Apostolus dicit 2 Thessal. 2, quod ejus adventus erit *secundum operationem Satanas in omni virtute et signis et prodigiis mendacibus.* Solus autem Deus, *ut dixi,* facit vera miracula quæ omnem lotius naturæ virtutem superant.

Petes 3 * quomodo dignosci potest aliquod miraculum esse factum virtute divina, et non virtute naturæ nobis ignota, idcoque esse verum miraculum ?

R. triplicem esse regulam. *Pro prima ,* suppono esse quosdam effectus, qui, com muni et constanti sensu omnium hominum cujusvis temporis et nationis, reputantur superare omnes lotius naturæ vires et vere miraculosi, qualis est, v. g. resurrectio mortui : quovis e loco, quovis tempore resurgat homo vere mortuus, ut erat, v. g. *Lazarus,* nemo est qui non reputet verum et proprie dictum miraculum ; unde illud cæci nati Joan. 9 : A *sœculo non esi auditum quia aperuit quis oculos cesci nati : nisi esset hic a Deo, non poterat [acere quidquam.* Hoc supposito, *dico.* Quando est talis effectus qui, communi et constanti sensu omnium hominum cujusvis temporis cl nationis, ccnselur miraculosus, certo tenendum est esse verum miraculum : quia hic sensus tam constans et tam universalis omnium hominum cujusvis temporis cl nationis, attenta infinita Dei bonitate, sapientia et voracitate, non potest esse falsus; alioquin Deus, qui est auctor sensus communis et rationis, aut nos deciperet, aul permitteret nos decipi, absque eo quod ullo medio possemus dignoscere errorem cl ab eo liberari : quod repugnat infinita? ejus bonitati, sapientiae et veracilali, maxime si sil error circa aliquod dogma.

Pro secunda regula, suppono vera miracula esse testimonia divina alicujus veritatis inducenda? aut confirmandæ. Hoc supposito, *dico.* Miraculum factum in nomine Dei creatoris, in assertionem alicujus dogmatis, nunquam potest esse falsum, nec inducere in errorem ; quia infinita* Dei bonitati, sapienliæ cl veracilali repugnat 1° quod permittat suum nomen interponi ad substituendum falsum miraculum pro vero ; 2" quod patiatur suum nomen adduci in testem mendacii ex quo homines necessario et invincibiliter inducerentur in errorem , contra id quod debent Deo cl csl necessarium sua? saluti : nihil enim habent homines quod opponant miraculo facto in nomine Dei creatoris, in attestationem alicujus dogmatis.

Tertia regula. Dignoscuntur vera miracula ex doctrina et moribus eorum qui ill? operantur , et ex effectibus singularibus et permanentibus qui ex his miraculis sequuntur : si nempe qui operantur miracula tradant doctrinam Deo honorificam, recta?rationi conformem , lhj iio s mores inducentem, et vilæ sociali adfavcnlem, si lideai

vitam et mores ad hujus doctrinæ normam accurate componant; denique, si ex his miraculis sequantur permanenter cultus •upremi Numinis, eversio cultus dæmonum, reformatio morum conformitcr ad rectam rationem , concordia civium et vita socialis : impossibile est enim quod hujusmodi miracula liant auctore dæmone in sui perniciem. Ilæc regula desumpta est ex Origene, lib. 2 contra Celsum.

Petes unde dignosci possit factum miraculosum quod narratur, non esse suppositum et fabulosum?

R. tunc censeri verum et non suppositum , 1° quando est factum exterius, oculis vel auribus pervium ; 2- quando est factum coram multis videntibus seu audientibus attentis , et omnes facti circumstantias mature perpendentibus; 3° quando in memoriam hujus facti tunc erecta sunt monumenta publica et onera imposita quæ perdurant : ex his, inquam , conditionibus simul positis certo eruitur veritas facti.

§11. — *Facta sunt vera miracula in confirmationem religionis christuince.*

Jam dixi do miraculis Moysis in confirmationem legis a Deo ipsi traditæ, quæ erat fundamentum legis evangelic®.

Miracula facta a Christo et Apostolis in confirmationem religionis chrislianæ continentur in libris novi Testamenti, scilicet quatuor EvangeliisSS. Malli. Marci, I.ucæ et Joannis; Epistolis SS. Pauli, Judæ, Jacobi et Joannis; clin Actis Aposloloium a S. Luca scriptis.

Tria nobis hic præstanda sunt adversus incredulos : primum, hos libros osse gcnuinos Apostolorum , quorum nomina referunt ; secundum, facta quæ narrant esse vora ; tertium, esse vera miracula.

PB1MUM.

Libri novi Testamenti non sunt supposiii

Hos Abros non esse suppositos sed proprios eorum quprum nominibus hiscribuntur constat 1° cx fide publica et constanti traditione quæ semper suis auctoribus illos adjudicavit, nemine unquam , siveex Judcx hærelicis reclamante, quamvis maxime illorum interesset id denegare. Hujusmodi autem fidei publie® cl constanti traditioni certa ndes adhibetur, nisi contrarium evincat peremptoria ratio, quæ deest increduli».

2" Dicant deistæ,si hi libri non sint Apostolorum, quis illos fabricavit, cl qur tempore; an viventibus Apostolis, in poq illorum mortem? Non ipsis viventibus, alioquin certo contra fraudem reclamassent. Non post eorum mortem ; nam oχ tant opera SS. Igiiatii, Clementis, Poly, carpi, qui cum Apostolis vixerunt; item, opera SS. Justini et Ircnæi, qui fuerunt discipuli priorum discipulorum Apostolorum ; et hi omnes libros novi Testamenti adseribunt Apostolis, et sic omnes deinceps usque ad nos.

Item, dicant qua arte iste fabricator potuit persuadere Romanis, Corinthiis, («alalis, Ephesiis, Tliessalonicensibus et Philippensibus Epistolas quite nomineS. Pauli inscribuntur, luisse ab eo scriptas, et ad se directas, de quibus nihil umquam audivissent?

3° Ili libri continent religionem qua nulla est sublimior, nulla purior, nulla sanctior, nulla austerior : ergo non sunt opus alicujus impostoris. Item , continent veritates et mysteria quæ superant captum rationis humanæ cl quæ proinde ab ipsa attingi et excogitari non potuerunt absque revelatione, ut sunt mysteria SS. Trinitatis et Incarnationis, peccatum originale, resurrectio mortuorum , etc.

SECUNDUM.

Facta quai naw ani sunt vera·

Constat 1° quia alioquin facile cl aperte mendacii argui potuissent. Ea enim narrant in medio Jerosolymæ ubi plurima fuerunt peracta, et paucis post annis ab eorum eventu, ita ut tot testes mendacii habuissent quot adhuc erant tunc homines a morte Christi superstites. Matlhæus enim scripsit Evangelium novem circiter annis post Christi mortem, deinde cætcri.

2° Quia, pro asserenda veritate eorum quæ narrant, mortem oppetiere. Nemoaiitem est adeo stultus ut mortem oppetat pro asserendo facto quod scit esse falsum , nisi aliquid melius post mortein speret ; quid autem mellus post mortem sperare poterant impostores ?

3° Plurima ex his factis agnoverunt vera ipsi chrislianæ religionis hostes, Judci et pagani. Inprimis quotquot ex Judæis et paganis exempli sunt religionem chrislia-

nam,™omnia indubie ut vera agnoverunt: hi autem sunt et fuerunt innumeri ex omni gente ei conditione. Suetonius, de imperatore Claudio, cap. 44, narrat edicto hujus imperatoris pulsos fuisse Roma Judæosqui sequebantur religionem Christi, quod factum legitur in Actis Apost. e. 18. Tacitus, Annal, lib. 15, e. 44, refert Christum subiisse mortem sub Pontio Pilato Judææ gubernatore , imperante Tiberio, prout refertur in Evangclio. Celsus, quo nullus fuit infensior religionis chrislianæ adversarius, agnoscit Christum sanasse claudos cl cæcos : en ejus verba apud Origen, qui illum impugnavit, 1. 2 coni. Ceis. *Credidistis ipsum esse Dei /ilium, eo quod claudos cl cæcos sanavit.* Similiter Julianus Apostata, apud Cyrill. 1. 6, fatetur Christum sanasse claudos cl cæcos, et liberasse energumenos. Phlegon, qui florebat in aula Adriani imperatoris circa medium secundi sæculi, in Hist. Olympiad. 1.13, refert eclypsim solis et terræ motum qui contigerant moriente Christo, ut legimus Malth. e. 27. Thallus, alter paganus antiquior Phlegonc, lib. 3 Histon Syriae, narrat hanc eclypsim contigisse anno decimo octavo imperii Tiberii, quo passus est Christus. Hæc duo testimonia Phlcgoniscl Thalli simul juncta maxime urgebant Origenes, Tertullianus, Minutius Felix, S. Justinus cl alii contra Celsum, Porphyrium et Julianum, qui ad hæc obmutescebant.

4° Constat de veritate istorum factorum cx regula § præccdcnti posita. Hæc enim facta sunt exteriora oculis et auribus pervia : facta sunt coram multis videntibus vel audientibus, attente et mature omnes circumstantias perpendentibus. Denique in eorum memoriam instituta sunt monumenta publica, scilicet festa solemnia, quæ ab exordio usque nunc permanent, et imposita» obligationes, scilicet legis evangelic®. Hæc autem veritatem factorum asserunt, *ut dictum est.*

TKBTIUM.

hta facta tunt vtf a miracula»

Prob. cx triplici regula § 1 posita, et aliis momentis. 1" Inter illa facta , plura sunt quæ juxta constantem et universalem omnium hominum sensum , superant vires lotius naturæ et habentur pro veris miraculis, ut sunt suscitatio Lazari cl liliæ Jair , ipsa Christi resurrectio, multiplicatio quiuqua panum quibus saliantur quinque millia hominum, missio Spiritus sancti, subita transmutatio discipulorum in alios viros, donum linguarum et miraculorum cis concessum, etc. Hæc, inquam, et similia , juxta communem omnium hominum sensum , habentur pro veris miraculis : ergo talia sunt; sensus enim communis omnium hominum non potest esse falsus, *ut dictum esi*

2° Omnia ista miracula facta sunt a Christo cl Apostolis, in nomine Dei, in attestationem dogmatum religionis chrislianæ *. ergo non possunt esse falsa nec inducere in errorem, ut fert secunda regula.

3° Christus et Apostoli eorumque successores, qui hæc miracula patrarunt, tradebant doctrinam Deo dignam, rcctæ rationi conformem, bonos mores inducentem, cl vilæ sociali faventem : vitam suam et mores ad hujus doctrinæ normam adamussim componebant, et cx eorum miraculis innumeri homines omnium nationum facti sunt et permanent eorum doctrinæ sectatores, eorum vitæ imitatores, supremi Numinis religiosi cultores, charitalc inter se concordes, daemonum hostes cl vietores : impossibile est autem , *ut dictum esi in tertia regula,* bæc miracula facta fuisse auctore dæmonc in suæ dominationis destructionem.

4° Quotquot ex Judæis cl paganis religioni chrislianæ nomen dederunt, bæc facta ut vera miracula agnoverunt : inter illos autem erant viri maximæ eruditionis cl perspicacissimi ingenii, ut S. Justinus martyr, Lactantius, Arnobius, Minutius Felix, Quadratus, Aristides, Melilo, Athenagoras, etc. Hi, inquam , et alii non nisi explorata veritate miraculorum per accuratum examen , ut momentum rei exigebat, antiquam religionem sensibus faventem exuerunt, ut novam sensibus plane repugnantem induerent , cl pro era plurimi mortem subirent. Quis porro sanæ mentis hujusmodi testibus fidem non adhibeat, potius quam hesternis quibusdam incredulis qui non nisi ex pravitate cordis, et nulla fulti ratione, miracula nostra impugnant? Adde quod ipsimel imperatores pagani veritatem miraculorum Christi agnoverint et venerati sint. Ilis motus Tiberius, Cbri> tum detulit senatui, ut numero deorum adscriberclur; quod abnuit senatus, «o

quod non esset auctor hujus consilii. Ita refert. Tcrtull. in Apologetico ipsi Senatui Romano oblato. Lampridius, auctor pagalas, in vita Alexandri Severi, narrat imperatorem Adrianum plura templa absque idolis erexisse, eo animo ut illa templa Christo consecraret, sed a proposito fuisse deterritum, ne, se id faceret, omnia alia templa desererentur, et omnes Christi religionem amplecterentur, prout responderant oracula. Refert iterum idem Lampridius, ibid. Alexandrum Severum habuisse in suo palatio oratorium in quo Christum adorabat ct illi sacrilicia offerebat.

5° Non solum Apostoli miracula Christi ut vera narrant, ct se pro eorum veritate asserenda morti ct suppliciis offerunt, sed insuper testantur se ab eo accepisse virtutem faciendi vera miracula. Vel ergo fecerunt vera miracula, vel non : si fecerint, nobis sufficit; si non fecerint, ergo sponte sc pro impostoribus palam exhibebant. Quis credat? nisi supponas illos fuisse omnino mente captos.

Omitto innumera alia miracula, quæ successores Apostolorum ct sancti viri, invocato Dei vel Christi nomine, quovis tempore ct ubique fecerunt in confirmationem religionis chrislianæ. Plurima referunt SS. Ambrosius, Augustinus, Gregorius, Annales ecclesiastici el alii probati auctores. Item , nullus declaratur sanctus, nisi invictissime probetur edidisse vera miracula. Quæ omnia si neges, nulla stabit vera historia, ct omnia inter fabulas erunt recensenda.

6 · Denique, si quis proterve neget vera miracula in confirmationem religionischrislianæ , agnoscat omnium miraculorum maximum, quod hæc religio, quam ari. seq. describemus , absque miraculis totum mundum pervaserit. Ita, post S. Aug. argumentatur Auctor 1 cont. Geni. c. G :

« Cum constet, inquit, Romanum impe-
» rium universumque orbem tot potenti-
D bus viris, philosophis, oratoribus refer-
d tum, Christi doclrinæ ante repugnantem,
i> ad eam poslmodum fuisse conversum :
d quæro, an virtute signorum el prodigio-
» rum, ab antiquis ritibus , diuquc obscr-
o vala religione, in hanc novam el inaudi-
» tam , sit hæc facta mutatio? Si fateberis
» mundum ad hanc persuasionem tractum
» fuisse vi miraculorum , quibus conlradi-
» cere nequaquam poterat, fateri oportebit
» a Deo auctore miraculorum , *cl qui* /acti
» *mirabilia magna solus,* religionem hanc
» processisse : sin autem , negas ullis mira-
» culis mundum ad hanc recipiendam fidem
» fuisse provocatum , negando miracula in-
» gens miraculum ingeris. Quid enim po-
w lest dici mirabilius, quam Romanum im-
« perium tolamque gentilitatem, religio-
» nem quanc tam acriter impugnabant,
» subvertereque moliebantur, desertis pa-
» ternis ritibus, nullis visis signis miran-
» disque operibus, sponte suscepisse , el in
» ea relinenda tam constantes fuisse? »

Opponunt deistæ plura miracula facta a gentilibus, et inde inferunt non posse probari veritatem religionis chrislianæ ex miraculis. Sic, inquiunt, magi in Ægyplo virgas suas inserpentes converterunt, ct ranas produxerunt; sic Vespasianus sanavit cæcum cl claudum; sic Apollonius Thyanæus, inter plura miracula , rcsuscilav it puellam mortuam.

/L 1° Nego ullum verum miraculum unquam factum fuisse a gentibus : tum quia nullum factum est,in nomine Dei creatoris, quod est tessera veri miraculi ; tum quia quæ referuntur non superant vires naluræ, aut sunt falsa et supposita.

Quantum ad prodigia magorum Ægypli, plures volunt fuisse tantum ludificationes sensuum. Alii ct communius cum S. Th. existimant fuisse quidem veras ranasel veros serpentes, non quos magi supra omnes virtutes totius naluræ produxerint, sed quos ex seminibus in elementis dispersis, applicando virtute naturali activa passivis,— 1. p. q 14. a. 4. et ad 2 — effecerunt, ut fieri potest in his quæ cx putrefactione nascuntur, ut docet S. Th. post, vel aliunde asportatos exhibuerunt, quod videtur probabilius.

Sed et qua fronte deistæ audent opponere miranda a magis in Ægyplo peracta veris Moysis miraculis, cum ex eadem S. Scriptura constet Moyscn vicisse magos , ita ut illius serpens horum serpentes devoraverit, el cum perventum est ad quartum prodigium, steterit iners ars magorum , et coacti fuerint dicere de miraculis Moysis: *Digilus Dei hic est ?*

Quæ de Vespasiano referuntur, nullo teste, sed fama incerta nituntur. Insuper clausetcæcusquosdicitursanasse, non erant,

nedicoruin judicio, naturaliter insanabiles, ut refert ipse Tacitus, lib. 4, n. 81.

Quantum ad Apollonium , imus Plnlo-slrales ventum etamplius annispost Apollonii mortem, ejus historiam fabulis refertam scripsit, islamquc cujusdam puella*suscitationem ex rumoribus incertis, absque ullo testimonio refert, nec constat ex ejus narratione vere mortuam fuisse puellam ; deinde Apollonium habitum fuisse impostorem indecvincilur, quod nullum sectatorem habuerit, nec sectam fecerit.

D. 2° *Dato* quod Deus, propter causas sibi nolas, faceret aliquod miraculum in paganismo, nunquam illud faceret in confirmationem idololatriae; id enim repugnat ejus bonitati, sapientiae ct voracitati , *ut supra diximus.* Miracula vero Christi , Apostolorum el successorum facta sunt invocato nomine Dei , in confirmationem divinitatis Christi, ejus missionis et religionis ab ipso institutae.

§111. — *Prophetia el promissiones Christi adimpicta'.*

1° Christus promisit se tertia die resurrecturum, Joan. 2, Matlh. 20, etalibi. 2° Promisit se post mortem conversurum ad se gentes, el Judaeos rejecturum, Joan. 12, Mattii. 8 el22;et Luc. 13. 3° Promisit Apostolis se facturum illos piscatores hominum, Matlh. 4, Marc. 1, Luc. 5 ;se missurum illis Spiritum sanctum, Joan. 15 ; se collatorum illis donum sapienliæ, fortitudinis ct linguarum, Lue. 21, Joann. 15 et 16, et Matlh. 6. Tandem promisit se illis adfuturum usque ad consummationem sæculi. Hæc omnia præstare non potest nisi solus Deus; præstilit Christus : resûrrexildie tertia,convertit ad se gentes, et rejecit Judæos, hæc ad oculum patent ; fecit apostolos piscatores hominum, misit illis Spiritum sanctum, concessit illis donum linguarum, sapientia) el fortitudinis; denique adfuit , adest, aderit illis, id est sua* Ecclesia* indefeclibili, usque ad consummationem sa*-culi : ergo Christus est Deus ; ergo vera el divina ejus religio.

AHTICULUS III.

Modus mirabilis cl plane divinus quo Christiana religio fuit fundata ct propagata.

Ut lota vis hujus argumenti bene percipiatur, p'iira sunt observanda.

Ift Hæc religio celerrime diffusa est: Paulus enim, ad Coloss. 1, v. G, ait jam, tempore suo, Christi fidem in universo mundo crescere el fructificare; Justinus martyr, qui florebat initio secundi sæculi, in Dialogo cum Triphone, dicit mullum esse genus hominum apud quos no« colatur. Similiter Irenaeus, lib. 1, c. 3; Terlull. lib. coni. Judæos, c. 7; el Plinius junior, qui etiam florebatineunlesecundosaeculo, lib. 10 , Epistl. 97 , ad Trajanum : *Non civilates lanium,* inquit, *sed vicos atque agros superstitionis istius* (chrislianæ) *contagio pervagata est.*

2" Introducta et propagata est per paucos piscatores, homines plebeios, rudes , ignaros , pauperes et contemptibiles; non , ut aliae religiones, armorum potentia, magnatum favore, opum ,voluptatum, honorum illecebris, aut vi eloquenliæ humanæ, sed sola Christi virtute el sapientia Juxta illud Apost. 1 Cor. 1 : *Qum stulta sunt mundi elegit Deus ut confundat fortia , el ignobilia mundi ct contemptibilia elegii Deus el eaquœ non sunt* (id est, quæ pro nihilo reputantur) *ut ca quæsunt* (id est, quæ pro maximo habentur) *destrueret.*

3·· Hæc fidei doctrina talis est, ut potius hominibus videretur stultitia quam sapientia , nimirum , quod homo inter opprobria in crucem actus ct mortuus sit verus Deus colendus, quod resurrexerit, quod non sil aliud nomen in quo oporteat nos salvos fieri, quam in nomine hujus hominis crucifixi : unde Apost. 1 Cor. 1 : .Vos *prœdicamus Christum crucifixum, Judatis quidem scandalum , gentibus stultitiam ; ipsis autem vocatis , Judœis atque Grœcis, Christum Dei virtutem ct Dei sapientiam. Talis vsl ,* inquam,hæc religio et doctrina , quæ nihil conducit ad terrenam felicitatem , quæ passiones refrenandas, honores, divitias, voluptates contemnendas docet ; quæ nihil nisi lacrymas , poenitentiam , mortificationem inculcat, nihil in hoc mundo promittit nisi pericula , afflictiones, persecutiones, humiliationes , tormenta, cruces.

4·'Sub hujus religionis apparentor slidtæ, tam duræcl asperæ, jugo, hi pauci piscatores contemptibiles subjecerunt non indoctos solum el simplices , sed viros doctissimos, Dionysium, Clementem, Irenæum, Justinum , Arnobium , Athenagoran*, Lactantium, Tertullianum, etc.; neque

solum plcbeios, sed ipsos principes, reges, imperatores.

5° Denique, hæc religio atque doctrina propagala est ct crevit in mediis persecutionibus, impugnantibus principibus cl magistratibus, contradicentibus philosophis, saeviente diabolo atque omni suppliciorum generecontranilcnte; et quanto magis impugnabatur, tanto magis crevit ac praevaluit, ita ut sanguis martyrum factus sit semen Christianorum.

Quis sanæ mentis, si ad hæc attendat, non cognoscat religionem qualem descripsimus, hoc modo natam, adultam cl propagatam , non esse ingenii humani inventum, sed opus Dei omnipotentis? Neque enim fieri potuit ut doctrina a sapientia humana tam aliena , tam sensibus repugnans , tam aspera cl dura, orbem universum tam celeriter pervaderet, ct inter persecutiones, tormenta et contradictiones hominum ct dæmonum, reciperetur a principibus et eruditis, idqueper paucos piscatores, pauperes ct rudes, nisi Deus efficacissime operatus fuisset, tamineisqui illam prædicarunt quam in cis qui illam receperunt.

His positis , resumo argumentum initio dissertationis factum. Ratio suadet, imo cogit , nisi sit prorsus inversa et turbata, agnoscere hanc religionem esse veram , a Deo revelatam ct institutam, 1° quam Prophelæ longe antea prænunliarunt ; 2° quam ejus auctor et illius cooperatores pariter prophetiis adimpletis et miraculis patcnlissimis confirmarunt; 3° denique, quæ sola virtute divina contra omnes humanæ prudentias teges est nata , adulta et per orbem universum propagata : atqui hæc est religio Christiana : ergo ratio suadet, imo cogit, nisi sil inversa et turbata, agnoscere religionem Christianam esse veram , a Deo revelatam cl institutam : *Majorem nemosanæ mentis negare potest: minorem invide probavimus.* Stat itaque inconcussa *conclusio* , proindeque necessum est ut vel dcista nuntium remittat rationi, vel agnoscat religionem Christianam esseveram et divinam.

DISSERTATIO III.

DE ACTU INTERNO ET EXTERNO FIDEI.

D. Th. Q. 2 et3.

Duplex distinguitur actus fidei, unus int rnus, (pio assentimur certo et firmiter veritatibus a Deo obscure revelatis propt* ejus auctoritatem; et dicitur *credere ;* alte? externus, quo exhibemus signum aliquo hujus interioris assensus : et dicitur *confti sio:* juxta illud Rom. 10 : *Corde crediture justitiam, ore autem confessio fit ad saluit-.* De utroque dicemus in praesenti dissertione, ct primo de actu interno ; undes

ARTICULUS I. I

Utrum sit de necessitate salutis credere al-, quid supra rationem naturalem?

Hic. q. 2. a. 2. o — Credere diciturtii pliciter, scilicet credere Deo, credere Dcur. et credere in Deum; propter triplicem re spectum quem fides habet ad suum objet tum : vel enim respicit Deum ut objectui: formale quo ,cl sic dicitur credcrc Dco;vr respicit Deum ut objectum formale quoi et sic dicitur credere Deum ; vel landtn respicit Deum ut finem in quem tendit,e dicitur credere in Deum. Itaque crcdcn Deum est credere Deum esse ; credere De est credere ipsi aliquid revelanti ; crcdcn in Deum est credendo tendere in ipsum t in ultimum finem propter quem crcdcn volumus.

Duplex est necessitas, scilicet modii « præcepli, de qua jam non semel dixi ; c ut breviter repetam : illud dicitur neces» rium necessitate medii ad salutem sine que etiamsi inculpabiliter omisso, salus liabor non potest, sive ex natura rei, sive ex institutione divina ; ut est gratia pro omnibus, baptismus in re pro parvulis, poenilcnli- pro peccatoribus. Dicitur autem necessarium necessitate præcepli, quod quamiii non sil medium absolute necessarium, quia tamen est præccplum , est necessario observandum , ita ut ejus omissio voluntaria sil peccatum, quod salutem impedit. In hoc et sequenti articulo quæslio est de no cessi tale medii.

Ibid, a a. o. — *Dico* 1° Fuit omni lens porc necessarium omnibus adultis necessitate medii ad salutem credere fide supernatural! aliquid supra rationem naturalem. I

Prob. 1° ex S. Scriptura. Apost. Hcbr. 11 , dicit : *Sine fuie impossibile est placer Deo: credere enim oportet accedentem <M Deum quia est, cl inquirentibus se rrmu I iterator sil.* Apostolum autem loqui (i- tide suDcriialurali constat, quia loquitur de

fide, quam paulo ante in eodem capite deiinivcral, quod sit *sperandarum reruin substantia , cl argumentum non apparentium :* hæc autoni lidos est supernaturalis, cum res sperandae humani ingemi captum superent. cl res non apparentes humana ratione investigari non possint.

Marci ultimo Christus dicit : *Qui non crediderit, condemnabitur :* et ibi est sermo de lidc in Evangelium , consequenter de fide supernalurali. Item Joan. 3 : *Qui non credit, jam judicatus est,* fide item divina : additur enim : *Quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.*

Prob. 2° ex Trid. sess. 6, cap. 7, ubi, cum dixit baptismum esse sacramentum *fulci,* addit, *sine qua nulli unquam contigit justificatio :* annolandæ sunt hæ particula:, *nulli* et *unquam,* quibus aperte significatur necessitas medii pro omni tempore. Et cap. 8, dicit: *Fides est salutis humana initium, fundamentum cl radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo ct ad filiorum ejus consortium pervenire.*

Ex omnibus his auctoritatibus habemus quod, esto Deum posse hominem salvare absque, sui cognitione cl amore, noluerit tamen : idque congruenter hominis nature, *ut patebit ex ratione sequenti* : unde

Prob. 3° *ratione.* Necessarium est necessitate medii ad salutem, quod homo, qui ratione regitur, cognoscat finem ultimum in quem tendit ct media quibus ad illum pervenitur : atqui hæc cognoscere non potest per rationem naturalem, sed per solam revelationem seu fidem. Ergo.

Prob. min. Finis ultimus in quem homo tendit est supernaturalis, scilicet consortium gloriæ Dei; media quibus ad illum pervenitur sunt pariter supernaturalia, scilicet actus virtutum supernaluralium fidei, spei cl amoris; media enim debent proporlionari fini : atqui hunc finem et hæc media non potest homo cognoscere per rationem naturalem, sed per solam revelationem ; ratio enim naturalis nnn dictat Deum velle admittere hominem ad consortium suæ gloriæ, neque explicat hæc media quibus ad illud pervenitur. Ergo.

Vico 2“ Fuit omni tempore necessarium necessitate medii ad salutem, credere fide Supernalurali determinate et explicite hæc duo, scilicet Deum esse auctorem gratiæ cl remuneratorem gloriæ. *Palet* ex Apostolo laudato cap. 11 Ilebr. dicente : *Accedentem ad Deum oportet credere quia est, et inquirentibus se remunerator sil; in* quibus duobus credibilibus cælera continentur, ut dictum est superius. Apostolum autem loqui de Deo et remuneratore in ordine supernatural! , scilicet quod sil auctor gratiae et remunerator gloriæ, constat, tum quia cum dicit *credere oportet* loquitur, ut jam notavimus , de fide supernalurali , quam antea definierat, quod sil *rerum sperandarum substantia et argumentum non apparentium ;* tum quia postea in eodem capite dicit de Abraham, quod cum aliisSS. Patribus *meliorem patriam appeteret, id est cœleslem ;* cl de Moyse, quod , thesauro Ægyptiorum contempto, *aspiciebat in remunerationem,* utique cœleslem.

Ilinc colliges non sufficere ad salutem quod quis credat in communi cl in confuso quidquid credit aut docet Ecclesia, si interim nihil determinate et in particulari de Deo cognoscat aut credat; quia absque particulari et explicita cognitione quod Deus existai, quod sil remunerator bonorum et malorum vindex, non potest ipsum debite colere, neque actiones suas in cum ut in finem dirigere.

Obj. 1° Quamvis baptismus sil necessarius ad salutem, potest tamen homo salvari per illius votum absque eo quod re suscipiatur : ergo similiter de fide.

II. N. conseq. Disparilas est, 1° quod baptismus re susceptus non sil initium salutis, fundamentum cl radix justificationis, sed aliquid prius supponat, saltem fidem , in qua includitur votum baptismi : at fides, juxta Tridenlinum citatum , est initium salutis, fundamentum ct radix justificationis, et ideo nihil supernalurale supponit in quo ejus votum includatur. 2° Susceptio rcalis baptismi, cum sit quid externum, j>olesl variis modis impediri, non sic actus internus fidei; et ideo Christus v«'luil sufiicerc baptismum in volo, non fidem m volo * quod, juxta observationem S. Bernardi Epist. 77 ad Ilugonem, *patet* ex ejus verbis Marci ultimo : cum enim dixit : *Qui crediderit et bapli:atus fuerit, salvus erit.* non subjungit : *Qui non crediderit cl non baptùalus fuerit, condemnabitur,* sed solum : *Qui* won *crediderit, condemnabitur;* aperte significans fidem in rem osse necessariam , non

tamen baptismum in re. Addequod, si fides in voto sufficeret ad justificationem , *a fortiori* cbaritasin voto sufficeret, quippequæ supponit fidem et spem : id autem nemo unquam dixit.

Inst. Cognitio Dei naturalis continet implicite quod sil provisor cl justificator hominum : atqui fides implicita quandoque sufficit : ergo.

R. N. maj. Quæ enim sunt ordinis supernaturalis et non nisi supernaluraliler cognosci possunt, non continentur in iis quæ sunt ordinis naturalis ct naturaliter cognoscuntur.

Obj. 2° Aposl. Rom. 2 , dicit : *Gentes quæ legem non habent naturaliter ea quæ legis sunt faciunt*, atqui ad salutem sufficit observare legem, juxta illud Christi Malth. 19 : S/ vis *ad vitam ingredi, serva mandata :* ergo.

R. juxta S. Aug. I. de Spiritu et Liti, c. 2; Fulgentium, de Incarnat, c. 26; S. Thomam, 1,2, q. 109, a. 4, ad 2, hæc Apostoli verba inlelligi de gentibus conversis ad fidem operantibus ex gratia; elri *naturaliter* non sumi prout opponitur gratis, et prout idem est ac viribus naturæ; sed prout opponitur lcgiMosaicæ; ita ut sensus sit: Gentes quæ legem scriptam non habent, ea quæ legis sunt faciunt naturaliter, id est, sine adminiculo legis Mosaics, sed per naturam sola Christi gratia adjutam. Quod si cum quibusdam aliis inlelligas de gentibus infidelibus, cl rà *naturaliter* viribus naturæ solius ; sensus est, quod quædam legis opera faciant propriis viribus, sed non omnia.

Obj. 3° Tempore legis naturæ quidam fuerunt salvati : atqui in lege naturæ nulla erant præcepta nisi naturalia, nulla Dei cognitio nisi naturalis. Ergo.

R. N. min. Dicitur enim lex naturæ, quia excludebat legem scriptam, non præcepta supemaluralia fidei, spei et amoris ; hæcenim inspirata primum fuere Adamo, ct ab eo ad posteros, non scripto quidem, sed orc transmissa.

Inst. S. Justinus cap. 28 Apolog. dicit Socratem esse salvum, cumque vocat martyrem, ct Orat. ad Antonium appellat Christianos cos antiquos philosophos qui vixerunt secundum rationem. Ergo.

R. quod , si Socrates et alii quidam antiqui philosophi sint salvi, Deus eis antemortem infuderit fidem seu cognitionem supernaluralem : sed communior sententia ten* cos non esse salvos; tum quia quibusdin virtutibus moralibus miscerent gravia vitii: sic ipse Socrates, qui ab aliquibus dicitur iracundus cl ebriosus, instante morte jussi immolari gallum gallinaceum Æsculapio, ul refert Rollin, tom. 4, *Hist,* ancirnnt, p. 44; tum quia ul plurimum virtutem not nisi ex vana gloria colebant. Justinus autem vocat Socratem martyrem lato sensu, attenta sola causa mortis : fuit enim damnatus co quod unum esse Deum doceretui scholis. Appellat antiquos philosophos Christianos, non quod essent proprie chrisliani, si fide carebant, sed improprio, quatenus in praxi virtutum moralium ipsos christiania æquabanl, aut etiam aliquando superabant.

Repones. Cornelius, Aci. 10, eral justus antequam fidem haberet, siquidem Petrus ad eum missus sit ut ipsum de fide instrueret. Ergo.

Hic q. 70- a. 4 ad 3 — *R. N- ani.* Jam enim credebat Cornelius antequam Petrus ad eum accederet, sed erat plenius in fuie instruendus, ct ideo ad cum Pcirus missus est.

ARTICULUS II.

Utrum, in hoc statu legis evangclica;, fida explicita Incarnationis et Trinitatis sit necessaria necessitate medii ad salutem?

Credere aliquid explicite, est illud credere sub propriis ct particularibus terminis sub quibus nobis proponitur : sic credit explicite mysterium Incarnationis qui credit Filium Dei assumpsisse naturam humanam cl Christum esse Deum el hominem ; credit explicite mysterium Trinitatis qui credit Patrem el Filium cl Spiritum sanctum esse unum Deum ct 1res personas. Credere autem aliquid implicite, est credere in alio, sive ul in principio universaliori in (pio continetur, sive ul in sensu magistri cui adhæretur, sivcul in umbra et figura, quæ scitu: habere significationem, quamvis ressignificala clare non cognoscatur.

Hic q. 2 a. 7. o. — *Suppono* ante resolutionem, quod ante peccatum, Adam habuerit fidem explicitant Incarnationis, secundum quod ordinabatur ad consummationem gloriæ . non autem secundum quod Ordinabatur ad liberationem a peccato per passionem el resurrectionem ; non enim fuit præsciussui peccati futuri. Ita colligit Au.

clorex hoc quod Adam, afflatus Spiritu sancto, dixit Genes. 2: *Propter hoc relinquet homo patrem cl matrem, et adhœrebil uxori suce :* el hoc Apost. Ephes. 5, dicit sacramentum magnum in Christo clin Ecclesia, quatenus, ul explicat S. Ilieron. in hanc epistolam, Christus reliquit Patrem suum Deum, cl mairem suam cœlestcm Jerusalem, el venit in terras propter Ecclesiam quam sibi desponsavit.

Ibid, ct ad 3 — *Suppono* 2° post peccatum, anle promulgatum Evangelium, fuisse omni tempore necessariam necessitate medii ad salutem aliquam (idem Incarnationis. *Palet* 1 ex Apost. Galat. 2, dicente: *Non justificatur homoex operibus legis nisi per fidem Jesu Christi ;* 2' ex S. Peiro , Aci. 4 : *Non est,* inquit, *in aliquo alio salus: nec enim aliud nomen est sub coelo datum, in quo oporteat nos salvos fieri* : propositio est universalis, ad nullum tempus restricta. 3· Nos non salvamur absque fide Incarnationis : atqui eadem est fides nostra et antiquorum anle legem evangelicam , juxta illud Pauli 2 Cor. 4 : *Habentes cumdem spiritum fidei* ; in quæ verba S. Aug. Episl. 89 : «Non diceret, inquit, cumdem spiritum n fidei, nisi admonens etiam antiquos justos » habuisse ipsum spiritum fidei, hoc est in- » carnationis Christi.» Quod repetit alibi pluries S. Doctor. 4° Sicut necessaria est redemptio Christi, ita cl fides illius; per fidem enim applicatur redemptio, juxta illud Rom. 3 : *Justitia Dei per fidem Jesu Christi in omnes cl super omnes.* Atqui redemptio Christi est cl fuit omnibus pro quovis tempore post peccatum necessaria necessitate medii ad salutem , ul docet Apost. Rom. 5 : *Sicut per unius delicium in omnes homines in condemnationem, sic per unius justitiam* in *omnes homines in justificationem vita.·* Ergo.

Ibid, ad 3—*Suppono* 3 anleEvangelium sufficienter promulgatum , fidem implicitam Incarnationis communiter sufficientem fuisse: « Si qui tamen , inquit Auctor d citatus in margine, salvi fuerunt quibus » revelatio non fuit facta, non fuerunt salii vati absque fide Mediatoris, quia, etsi non uhabuerunt fidem explicitam , habuerunt, » tamen fidem implicitam in divina providentia, credentes Deum esse liberatorem » hominum secundum modos sibi placi- Galat. 3 (licit : *Prius autem quam venirei fides, sub leqe custodiebamus conclusi* tn *camdem [idem , quæ revelanda erat ;* et an Ephes. 5, loquensdr- mysterio Incarnationis, ait: *Quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum sicuti nunc revelatum est SS. Apostolis ejus el Prophetis m spiritu* ;et ad Coloss. 1 : *Quod aoscondilum fnil a socculis el generalionibus, nunc autem manifestatum est sanctis ejus.* Adde quod, juxta cumdem Apostolum, 1 Cor. 10, *Omnia in figura contingebant iliis.* Et ita sentiunt S. Aug. I. 19 conira Faustum , Episl. 89, ct alibi ; S. Chrysosl. Horn. 37 in Malth. S. Bernardus , Episl. 77 ad Ilugonem Victorinum , clalii Patres.

Dixi, *communiter sufficientem fuisse,* id est, minoribus el communi populo, quantum enim ad majores, videtur quod tenerentur saltem necessitate præcepti habere fidem aliquo modo explicitam Incarnationis, quia, cum offerrent sacrificia Christi præfiguraliva , cl legerent atque interdum explicarent prophetias de Christo venturo, videntur utrorumque significatum aliquo modo cognoscere debere, licet non ita distincte et explicite sicut nunc post peractum mysterium: unde Auctor in 4 d. 25 , q. 2 , a. 2 , q. 2 , dicit quod « post » peccatum ante Christum majores habe- » liant fidem Redemptoris explicite, mino- » res implicite. »

Superest itaque quæstio de statu legis cvangelicæ, circa quam est quadruplex sententia : prima absolute negat in hoc statu necessaria messe ad salutem fidem explicitam Incarnationis el Trinitatis: secunda affirmat esse absolute necessariam : tertia, quæ est Cano et Bannes, distinguit inter primam el secundam salutem, id est, inter justificationem el gloriam ; negat esse necessariam ad justificationem, concedit esse necessariam ad gloriam : quarta dicit esse per se necessariam ad utramque salutem, per accidens tamen ratione ignorantia' invincibilis posse suppleri per fidem implicitam. Primam sententiam duabus prmnsconclusionibus impugnabimus; tertiam, conclusione tertia; quartam *in sol. obj.* Unde

Dico 1° Post Evangelium sufficienter promulgatum, fidos explicita Incarnationis est omnibus necessaria necessitate medii ad salutem.

Est probabilior ct communior : intelligc

ST. BERNARD'S SEMINARY
ROCHESTER, Njfl

tamen de necessitate non ex natura rei, alioquin eadem fuisset omni tempore, sed de necessitate ex institutione et voluntate Dei pro hoc statu legis gratiæ. Idem dicendum de sequenti conclusione.

Prob. 1- exS. Script. Christus, Joan, d , dicit : *Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit* in *ipsum non pereat: sed habeat vilain æternam.* Atqui aspectus serpentis erat medium necessarium ad sanitatem corporalem : ergo el tides in Christum ad sanitatem spiritualem : ipsum autem loqui de tide explicita *palet* ex his quæ ibidem subdit. *Qui,* inquit, *credit in cum, non judicatur ; qui autem non credit, jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. rb nomine* designat personam ; *unigeniti Filii Dei* distingui a cætcris personis. Ergo loquitur de fide explicita, cl quidem absolute necessaria ; quia qui non credit, jam judicatus est.

Marci ultimo dicitur : *Prœdicate Evangelium omni creatura : quicrcdcrilelbaplizalu/ fuerit salvus erit; qui vero non crediderit condemnabitur.* Est ergo absolute necessarium ad salutem credere Evangelium : Evangelium autem continet explicite mysterium Incarnationis : undeS. Bernardus, Epist. citata 77 ad Ilugon. scribens, in hunc locum dicit, ut jam observavi ; « Caute igitur et vigilanter non repe- » livit : Qui vero baplizatus non fuerit, d sed tantum, *qui vero non crediderit, con-* B *demnabilur,* innuens solam interdum d sufficere fidem ad salutem, et sine ipsa » sufficere nihil. » Quibus verbis declarat S. Doctor baptismum posse aliquando suppleri, fidem vero Evangelii quæ, *ut dixi,* est explicita, non posse per aiiud suppleri.

Joan. 14, Christus dicit : *Creditis in Deum, et in me credite;* ubi parem exigit fidem de scipso ac de Deo : atqui fides explicita de Deo est necessaria necessitate medii : ergo et do Christo. Plura alia similia leguntur in Evangelioel in Epistolis Pauli.

Prob. 2“ *ex Patribus et concilio Trid.* Præler S. Bernardum, de quo jam dictum est, S. Augustinus, I. de Correpi, et Gra». c. 7 : σ Ab hac damnatione, inquit, non V se liberabunt qui poterunt dicere se non » audiisse Evangelium u ubi loquitur de tide explicita , quia loquitur de fide Eutgelii, el necessitatem adslruit absoluta aique inexcusabilem, etiam ex ignoranti invincibili, quod importat necessitates medii.

S. Th. hic a. 7, o, ubi initio loquitur i eo quod est necessarium necessitate medi in fine sic concludit : « Post tempus grata » rcvelatæ, tam majores quam minore » tenentur habere fidem explicitam 6 » mysteriis Christi : » et adhuc expressit in 3, d. 25, q. 2, a. 2, q. 2 : *a* Post adven- » tum Christi, inquit, omnes, tam maj» » res quam minores , tenentur ad credet » dum explicite; etsi aliquis inslruclionrc » non haberet, Deus ei revelaret, nisi n » culpa sua remaneret. » Ergo aperte sentit fidem explicitam esse necessariam nt· ccssitate medii et non tantum præcepli; alias si instructione careat, excusaretur a' hoc præccplo , quod non admittit S. Doctor, sed recurrit ad medium extraordinarium revelationis, quod tunc esset de bilum.

Trid. sess. G, cap. 6, agens de dispositione ad justificationem et de iis quæ ad illam sunt credenda, dicit : « Disponuntor » autem ad ipsam justitiam dum, excitati » divina gratia et adjuti, fidem ex audiit » concipientes, libere moventur in Deum, » credentes vera esse quæ divinitus revelab » et promissa sunt; atque illud imprimis i » Deo justificari impium per gratiam ejus, » per redemptionem quæ est in Christo » Jesu. » Porro, si sil necessarium *imprimis* hoc credere de redemptione per Christum, ergo nihil magis necessarium : ergo hæc fides explicita de Christi redemption* est inter prima credibilia reponenda, cl præ cætcris necessaria, consequenter necessitate med ii.

Confirmatur ex symbolo S. Atbanasii, abi, cum explicuit mysteria Trinitatis cl Incarnationis, concludit : *Hœc est fidti catholica , quam nisi quisque fideliter firmiierque crediderit, salvus esse non* perferit.

Prob. 3° *ratione.* Perfatior fides Incarnationis requii itur in nova lege, in qua istud mysterium est peractum et revelatum, quam in veteri lege in qua orat velatum, ut ostendimus in tertia suppositione : atqui in veteri lege fidos implicita Incarnationis cnl necessaria necessitate medii, ut etiam pre

taimw in *secunda suppositione :* ergo in nova lege est necessaria explicita.

2 2. «. 8. o. — *Dico* 2< Post Evangelium sullieienter promulgatum , fidos explicita Trinitatis est omnibus necessaria necessitate medii ad salutem.

Prob. 1° ex cap. ultimo Marci, *ut in prima probatione conclusionis pracedcntis.* — Ibid. — 2” Fides explicita Incarnationis est necessaria necessitate medii, *ut patet ex præcedenli conclusione :* atqui non potest haberi fides explicita Incarnationis, nempe quod Filius Dei sil incarnatus et conceptus de Spiritu sancio, absque fide explicita Trinitatis. 3° Incarnatio est tantum objectum secundarium fidei nosiræ, Trinitas est primarium : atqui in nova lege requiritur fidos explicita objecti secundarii ; ergo *a fortiori* et primarii. *Prob.* 4° ex symbolo S. Alhanasii, ut *in prima conclusione ;* 5» denique ratione jam facta pro praecedenti conclusione. Perfectior fides requiritur de hoc mysterio innova lege in qua est expresse revelatum, quam in veteri in quaerat velatum : atqui in veteri requirebatur fides ile eo implicita : ergo in nova requiritur fides explicita.

Dixi in utraque conclusione, *post Evangetium sufficienter promulgatum,* qufh , ab adventu Christi usque ad sufficientem Evangelii promulgationem, idem censendum est ac de tempore præcedcnlc Incarnationem , scilicet satis fuisse fidem implicitam de Christo ; quia non debet reputari medium ad salutem necessarium quod non est sullieienter promulgatum : id namque repugnat Dei bonitati cl suavi ejus providentis, ut arguit S. Bernardus Epistola citata: ii tamen quibus erat in particulari promulgatum Evangelium , tenebantur cx praecepto ad fidem explicitam. Quando autem sullieienter fuit pro omnibus promulgatum Evangelium , incertum est : probabile est id contigisse quadragesimo circiter anno post Christi ascensionem, quando templum Jcrosolymilanum et respublica Judaeorum per Romanos fuerunt subversa.

Dico 3e Fides explicita utriusquc mysterii est necessaria necessitate medii, non solum ad secundam salutem , scilicet glorificationem , sed etiam ad primam , scilicet justificationem.

Prob. 1"cx locis S. Scripturæ, Joan. 3 et Marci ultimo, citatis pro *prima conclusione* , et præserlim ex Tridcntino laudat·, in quibus agitur non solum de glorificatione, sed etiam de justificatione. Item, in eodem cap. 3 Joan. Christus non solum dicit, quod *qui incredulus est Filio non videbit vitam* , sed addit quod ira *Dei manet super eum,* id est, remanet peccator cl injustus.

2’ Justus est filius Dei adoptivus et haeres gloriæ : ergo, si fides implicita sufficit ad justificationem , sufficit etiam ad gloriam : quod non admittunt adversarii.

Solvuntur objection?.*

Obj. 1° Juxta Aposl. Ilcbr. 11, sufficit ad salutem d to credere explicite , scilicet quod Deus sil, cl quod inquirentibus sc sit remunerator. Ergo.

Ibid, α S. adi. — *R. N. ani.* Non enim dicit Apostolus quod sufficiat, sed quod oporteat illa duo credere explicite : fuit ergo necessarium omni tempore illa duo credere explicite; sed non est sufficiens omni sempore.

Obj. 2» Illud non est medium necessarium ad salutem sine quo homo potest justificari : atqui sine fide explicita mysteriorum Incarnationis clTrinitatis , homo potest in lege cvangclica justificari : ergo. *Min. patet* in Cornelio, qui dicitur religiosus ac timens Deum, imo et justus, licet tamen non haberet fidem explicitam Incarnationiscl Trinitatis; ut enim de illis instrueretur Petrus ad eum missus est, Act. 10et 11. Ergo.

Hic q. 10. α 4. ad 3.— R. Λ’. *min. Ad probationem* de Cornelio duplex est responsio : prima , quod fuerit justificatus per fidem implicitam , quia nondum erat sufficienter promulgatum Evangelium ; unde missus est Petrus, ut illum plenius de fide instrueret : ita sentit Auctor citatus in margine. Neque obstat quod Angelus dicat Cornelio quod Petrus *Coquetur ipsi verba in quibus salvus erit,* ut refertur Act c. 11 , quia , cum tunc instabat praeceptum fidei, quæ in locis vicinis jam praedicabatur, nec eam Cornelius posset diu ignorare, missus est Petrus ad ipsum, tum ut eam citius disceret et in gratia cresceret, tum no propter ignorantiam futuram, forte culpabilem a justitia excideret : unde recte dictum est illi, quod Petrus illum ea doceret in quiôus salvus esset.

Altera responsio est, quod Cornelius aon fuit justificatus antequam Petrum audiret ;

tt ita videtur sentire S. Augustinus, de Prædesl. Sanet, c. 7 , ubi dicU de Cornelio: α Si posset sine fide Christi esse salvus, non » ad eum ædificandum mitteretur acchilec- » lus Petrus, u Dicitur autem religiosus ac timens Deum propter quasdam ejus dispositiones ad justificationem , quomodo dicimus peccatores, dum pœnilcntes se disponunt ad justificationem , religiose ac timorate vivere. Nec obstat quod etiam dicalur justus; sic enim dicitur ab iis quos miserai, qui non intelligebanlinquo consisteret vera justitia : adde inlelligcbant justitiam generali et vulgari modo, secundum quam homo bene morigeratus dicitur justus.

Quidam conantur utramque responsionem conciliare, dicendo quod Cornelius vixit cum legis translatio fieret, et ideo fuit justificatus per fidem implicitam ante promulgationem Evangclii; sed promulgato Evangelio, quod instabat, debuerit ex praecepto habere fidem explicitam , ut salvus fieret.

Obj. 3'ł Qui habet fidem explicitam Dei ut auctoris gratiæ et remuneratoris gloriæ, potest absque fide explicita Incarnationis et Trinitatis babere veram contritionem et perfectam Dei dilectionem : atqui bæc sufficiunt ad justificationem. Ergo.

R. D. maj. Potest attenta rei natura, C. attenta divina ordinatione, N. statuit enim Deus nemini dare in nova lege gratiam efficacem veræ contritionis et perfectae detectionis, quin prius aut simul infundat lumen fidei explicits, *ut constat ex probationibus conclusionis.*

Inferes. Ergo arctior est via salutis in nove lege quem in veteri, in qua homines poterant cum sola fide explicita Dei ut auctoris gratis et rcmuncralionis gloriæ justificari.

R.N. illationem. Quia in nova legeabundanlior est gratia quam in veteri, et Deus æque facite potest sive per se, sive per angelos, sive per homines infundere fidem explicitam Incarnationis et Trinitatis, sicut fidem explicitam Dei ut auctoris gratiæ et remuneratoris gloriæ , quam omnes requirunt ad salutem.

Obj. 4° pluros casus in quibus videtur ïufficere ad salutem fides implicita, seu it: voto, Incarnationis et Trinitatis, alioquin icendum foret legem cvangelicam esse duriorem et viam salutis pluribus esse occlusam. 1° Puer enutritus in syrvrs, aut a ter barbaras nationes, si sequatur duci® rationis in fuga mali et prosecutione bon justificabitur, secundum D. Thomam atqui tamen nihil audivit de Evangce. 2'· Puer perveniens dd primum instans t> lionis, si convertatur ad Deum, juslilicah lur, secundum cumdem S. Thomam qui tamen non potest in instanti instrui : præfatis mysteriis. 30Sunladeo rudeselsb. pidi, ut non possint concepti? apprehendet* hæc mysteria : idem dic de mulis ct surd, a nativitate : atqui non potest diri quo! salus sil illis impossibilis. Ergo.

Propter hæc argumenta, quidam, t observavimus, censent quod , licet fidesev plicita isiorum mysteriorum sit per scab solute necessaria, per accidens tamen ratione ignorantis invincibilis, possit suppleri per fidem implicitam. Sed hæc raponsio displicet, I°quia auctoritates et rationes conclusionem nostrarum probari: necessitatum fidei explicit® absolute « in omni casu relegantur; 2° quia eliara posset dici quod fides implicita Dei ut auctoris graliæ et remuneratorisgloriæsufficeret; 3° quia est contra S. Augustinum citatum *in probatione primai conclusions,* eleçon Ira D. Thomam qui in casibus recurrit ad extraordinariam revelationem, qua non est necessaria si fides implicita sufficeret. Unde.

R. i° retorquendo argumentum. Fide* explicita Dei ut auctorisgraliæ, remuneratoris gloriæ, malorum vindicis et immortalitatis animae, est secundum omnes necessaria necessitate medii ad salutem : atqui tamen contingere potest quod ista fidrs explicita desit in casibus objectionis , sicut fides explicita Incarnationis et Trinitatis; neque ideo lex evangelica debet dici durior et via salutis pluribus occlusa. Ergo.

Q. 44. de verit. a. 4L ad 1. — *R.* 2* *singula. Ad primum.* « Certissime tenet)· » dum est, inquit Doctor noster, quod ci » (de quo in casu) per internam inspira- » lionem revelaret ea quæ sunt ad creden» » dum necessaria, vel aliquem fidei prædi- » calorem ari cum diriger cl, sicut misit » Petrum ad Cornelium, » cl Philippum ad eunuchum reginæ Candacis.

Ad secundum. Instans rationis non «t physicum sed morate , habens aliquam durationem in qua sive a Deo, sive ab angelo,

sive ab homine potest puer instrui : et quamvis hujusmodi instructiones in utroque casu sipt extraordinariae, non tamen debent dic» miraculosæ, quia connaturaliler sequuntur ad voluntatem Dei salvandi hominem cl ad obligationem credendi explicite.

Ad tertium. Non requiretur ad fidem intelligcntia, sed assensus : unde S. Aug. 1. cont. Episl. fundamenti, cap. 4, *Turbam*, inquit, *non inlelligendi vivacitas, sed credendi simplicitas tutissimam facit.* Nullus autem est adeo hebes et stupidus, qui, auxilio gratiæ adjutus, non possit mysteria Incarnationis ct Trinitatis saltem in confuso et quoad substantiam apprehendere. Quod si neges, ii sunt anumerandi infantibus ct amentibus, qui sine fide actuali persolam fidem habilualitem in baptismo susceptam salvantur.

Insl. Io 3tï*Mt conclusiones nostras, fides explicita horum mysteriorum non est necessaria nisi post promulgatum sufficienter Evangelium : atqui non est sufficienter promulgatum iis de quibus currit præsens objectio. Ergo.

R. N. min. Ut enim lex aliqua censeatur sufficienter promulgata, non requiritur quod cuilibet particulari et in quolibet loco promulgetur; sed sufficit quod sil promulgata in principalibus locis nationis seu provinciæ : unde notitia legis potest ad alios pervenire : sic autem fuit promulgatum Evangelium, juxta illud Rom. 10 : *In omnem terram exivit sonus eorum.*

Insl. 2° Evangelium non promulgabitur suilicienter nisi in fine mundi, juxta illud Mallh. 24: *Pradicabilur hoc Evangelium* in *universo orbe in testimonium omnibus yentibus, et tunc veniet consummatio.* Ergo.

R. N. ani. 1° Ex verbis enim apud Matthaeum sequitur tantum quod non adveniet ronsummalio sæculi antequam sufiicicnler lit promulgatum Evangelium in toto mundo, non vero quod non promulgabitur nisi instante consummatione. 2U *Dato* futuram tunc universaliorem promulgationem, non sequitur antea non fuisse sufficientem.

Obj. 5° *specialiter contra tertiam conclusionem. S.* Augustinus, lib. 1 ad Siinplicianum , α 2, dicit : « In quibusdam tanta » rsl gratia fidei quanta non sufficit ad obatincnduni regnum cœlorum, sicut in cai techutnenis, sicut in ipso Cornelio ante->qiNm sacramentorum participatione incorpororelur Ecclesiae : in quibusdam » vero tanta, ut jam corpori Chi isti et sano d lo Dei templo deputentur. » Ergo potest dari fides sufficiens ad justificationem quas non sufficiat ad regnum cœlorum oblinendum.

R. *N. conseq.* Quippe quæ nullatenus sequitur ex verbis S. Augustini : dicit enim S. Doctor in prioribus verbis posse esse talem fidem inchoatam et imperfectam, qualis rcpcrilur in catechumenis ct peccatoribus se disponentibus ex auxilio gratiæ ad graliam justificationis, quæ non sufficiat ad regnum cœlorum; sed non dicit quod sufficiat ad justificationem : quinimo contrarium asserit in verbis posterioribus, in quibus agnoscit eamdem fidem quæ sufficiat nl quis deputetur sancto Dei templo, id est, regno cœlorum, et ut corpori Christi per justificationem incorporetur.

Ex didis colliges eos qui præfata mysteria Incarnationis et Trinitatis quoad substantiam ignorant, etiamsi invincibiliter, esse absolutionis incapaces, et omnes confessiones in hac ignorantia facias esse nullas et iterandas, neque sufficere ea aliquando credidisse, si de facto nunc ignorentur. Huc faciunt sequentes propositiones ab Innocentio XI damnatae, α Absolutionis capax est » homo quantumvis laboret ignorantia my- » stcriorum fidei, et etiamsi per negligcn- » tiam etiam culpabilem nesciat mysterium » sanctissimæ Trinitatis et Incarnationis » Domini nostri Jesu Christi : » est 64. » Sufficit illa mysteria semel credidisse : > est 65.

ARTICULUS III.

Codera difficultates circa actum fidei internum expenduntur.

$ I. — *Qtia sint credentia necessitate pntceplif*

Dico. Omnps fideles in hoc statu legis evangelic® tenentur ex præceplo obligante sub peccato mortali credere explicite, saltem quoad substantiam et praecipuas circumstantias, 1“ omnes articulos tonlentos in Symbolo Apostolorum; 2 omnia praecepta Decalogi et Ecclesiæ ; 3' orationem Dominicam ; 4" sacramenta necessario suscipienda , quæ sunt tria, baptismus, eucharistia et pernitentia.

Ratio prima partis est, 1» quia Apostoli ex præceptoChristi tenebantur illos arlicu-

Jos docereexplicite, juxta illud Marci ultimo : *Predicate Evangelium omni creatura :* cl jdeo hoc symbolum composuerunt antequam inciperent prædicarc : ergo incsl fidelibus obligatio illos credendi; inutile namque foret præceplum instruendi, si non sil obligatio credendi ; 2· quia nemo censetur verus Christianus, nisi credat praecipua fidei chrislianæ capita, qualia sunt quæ continentur in symbolo Apostolorum ; 3◇ ex praxi Ecclesiæ, quæ olim nullum admittebat ad baptismum qui antea non recitaret hoc symbolum. 4" Ita prxeipilur cap. Baptizandos dc Conscc. q. 4. Unde Cilcchismus Romanus, p. I,c. 1, n. 2 : « Quæ » primum, inquit, chrisliani homines lo- u nere debent, illa sunt quæ..... sancti «Apostoli, divino Spiritu affiati, duode- 3 cim Symboli articulis distinxerunt. »

Ratio secunda partis esi, quia quilibet fidelis tonetur præcepta Decalogi et Ecclcsix servaro : ergo et illa scire, seu credere.

Ratio tertia partis petitur 1° ex necessitate cognoscendi ea quæ a Deo petere debemus : hæc autem continentur in oratione Dominica ; 2 ex communi sensu theologorum ol fidelium, qui vix pro Christiano haberent qui hanc orationem nesciret: unde S. Aug. Sorm. 265, alias 215 : «Nescio, u inquit, qua fronte se Christianum dicat « qui paucos versus in Symbolo vel oratione » Dominica pararo dissimulat »; 3° ex Innocentio III, cap. *Deus qui* de Pœnit. et Remiss.

Ratio quarta partis esi, quia hæc sacramenta rite suscipere non potest qui ea et dispositiones ad illa requisitas ignorat.

2· 2. a. 7. o. — Dixi, *saltem quoad substantiam et praeipuas circumstantias,* quia , ut ait Auctor, subtiles considerationes circa hæc mysteria tenentur aliqui magis vel minus explicite credere, secundum quod statui cl officio uniuscujusque compelit; magis pastores, doctorcs, prædicatores, confcssarii, qui aliis instruendis sunt deputati, quam fideles de populo.

Neque etiam erit peccatum mortale, si quis ex negligentia non sciat quæ continentur in conclusione memoriter et eo ordine quo recitantur communiter, modo facta inquisitione, aut data occasione illis utendi, statim intelligal, credat et recte respondeat : erit tamen peccatum veniale propler quosdam textus juris qui isla memoriter teneri prxeipiunt, quos tamen de obUga lionc sub peccato veniali communius in:· figunt theologi, Navarros, Layman, L·;- et pluresalii. Ab omni autem peccato cie salur qui propler hebetudinem mentis? memoriæ labililalcm ea memoriter relini non potest. Quomodo confessarius deU se gerere erga pœnitenlcs ignorantes qm scire tenentur, require in tract, de Paii ten lia.

§ II. — *Qiianrfnnnni obligrt p> aerptum Ji-M*

Suppono 1° præceplum fidei obligarep·· sc, el non solum per accidens ratione alts rius : dantur enim præcepta per se de act bus aliarum virtutum, quidni de adita fidei? Neque Christus dixit, Qui noners didcril quando erit poenitendum aut aliqu aliud præceplum observandum, sed sin plicitcr et absolute, Qui non crediderit condemnabitur. Unde Innoc. XI condemnavit hanc propositionem : *Fides non casetur cadere sub præceplum speciale el u- eundum se.*

Suppono 2' duplex esse præceplum fidei, unum affirmativum, assenliendi verilatib. revelatis; aliud negativum, non negant fidem susceptam seu agnitam : hoc sccun- dum obligat pro semper, non primum, s determinato tempore, sicut alia prxeepi affirmativa : quo autem tempore?

Dico i° Præceplum fidei affirmativae obligat per se adultum rationis compoter statim moraliter ac credenda et crcdcn: motiva ipsi sufficienter proponuntur : quii fides est medium necessarium ad salutem *ut diximus :* tenetur autem adultus Statia moraliter adhibere medium sux saluti necessarium , praesertim cum , si non credat, periculum sit ne agnitae veritati positivi dissentiat, sicque peccetconlra prxccptun negativum. Adde quod , cum hoc praeceptum per se aliquando obliget, non possit assignari tempus convenientius, quam primum instans vitæ moralis , aut sufficient!! illuminationis.

Hinc colliges puerum fidelem inter fide les enutritum pervenientem ad vsum satio- nis, et apprehendentem mysteria fidet lan- quam a Deo revelata, teneri elicere actin fidei ; similiter infidelem qui, propositis fidei nostræ mysteriis et molivis credibilitalis, certo aul probabilius cognoscit fidem nostram esse veram , el alias sectas es»

falsas: unde Innocentius XI damnavit hanc propositionem . *Ab infidelitate cmisabilur infidelis* non *credens, ductus opinione minus probaoili. Secus,* si probabilius reputet suam sectam esse veram ; debet enim prudenter credere. Quod si dubitet et existimet nostram esse tutiorem, debet cam amplecti ; si neutra appareat tutior, in dubio tenetur sub peccato mortali diligenter inquirere de veritate, alias ignorantia veræ fidei liet ipsi voluntaria cl culpabilis. Nec dubito plurcs esse hujus conditionis hæreticos, praesertim qui versantur inter catholicos. Ista pendent ex dictis de probabilitate in 1,2.

Dixi, *statim moralitcr ;* quia quoad pueros, non est nimis scrupulose cum ipsis agendum; sæpc enim accidit quod , etiam adepto usu rationis, mysteria fidei non sufficienter ipsis proponantur, aut quod non apprehendant obligationem gravem credendi ; unde raro peccant contra hoc præceplum non eliciendo statim actum fidei.

Quantum vero ad infideles adultos quibus plene et sufficienter fides est proposita , quamque saltem probabiliorem judicant, citius contra hoc præceplum affirmativum peccabunt si brevi non asscntianlur , eo magis quod , *ul jam dixi*, instet periculum dissentiendi positive veritatibus revelatis et sufficienter cognitis, sicque peccandi non solum peccato omissionis contra præceplum affirmativum , sed etiam peccato commissionis, scilicet hærcsis, contra præceplum negativum non negandi veram fidem agnitam. Quanta autem mora requiratur ul sit mortaliter culpabilis, judicio prudentis relinquitur.

Utrum vero præter hunc casum præceplum affirmativum fidei obliget perse? Mulli affirmant, fundati præserlim in condemnatione propositionum sequentium ab InnoccntioXI ; prima \ *Satis est actum fidei semel in vita elicere:* est 17: altera : *Sufficit illa mysteria* (scilicet Trinitatis el Incarnationis) *semelcredidisse :* est 65. Adierunt etiam rationes, 1° quod juxta S. Scriptuum justus ex fide vivat ; 2° quod præcepta aliarum virtutum, spei, charitalis, etc., pluries obligent, quidni et fidei? Hinc dicunt hoc. præceplum fidei per se obligare in |criculo mortis m quo obligant præcepta jpei et charitalis, cl homo attingit suum terminum ; item, quando urget gravis tentatiocontra fidem quæ **superari** non potest absque aciu fidei (videtur tamen in ho* casu obligatio per accidens, ul *mox diram*;; item, pluries in vita : sed quoties ? mire vanant. Quidam dicunt singulis diebus dominicis cl festis, alii singulis mensibus , alii semel in anno, alii in majoribus solemnitalfbus, alii aliter.

Opposita sententia etiam plurium tenet quod, posito semel assensu fidei, ejus præceplum affirmativum non amplius obliget per se; quia neque ex S. Scriptura neque ex aliqua loge ecclesiastica potest assignari tempus determinatum in quo perse obliget. Et aliunde, cum sæpe obliget per accidens, non videtur necessitas adstruendi obligationem per se. Ad propositiones damnatas, respondent juste damnari, quia sunt universaliores, nec distinguunt inter obligationem per se et per accidens, cum tamen certum sit sæpius occurrere obligationem per accidens.

Verum hæc responsio non videtur salis firma : islæ enim propositiones in sensu suorum auctorum sunt inlelligendæ de obligatione per se, cum nullus unquam negaverit obligationem per accidens pluries eliciendi actum fidei, sicque in eodem sensu damnatae: undo prima sententia tutior est el tenenda in praxi, sic ut quisque fidelis saltem in soleum oribus festis aut circa illorum tempora, vi hujus praecepti obligantis per se eliciat actum fidei circa omnia revelata.

Dico 2° Præceplum affirmativum fidei obligat per accidens quoties urget aliquod aliud præceplum quod sine fide impleri non potest ; quia qui tenetur ad finem tenetur ad inedia. Non tamen lenclur in hoc casu exprimere in confessione omissionem actuo fidei,si illi defuerit;quia, cum hocpræceplum non obliget perse cl ratione sui,sed ratione alterius, sufficit istius alterius omissionem exprimere, ut jam alibi observavimus.

Hinc inferes hoc præceplum fidei affirmativum obligare per accidens, quando quis tenetur poenitere, suscipere aliquod sacramentum , elicere actum spei, charitalis , religionis, ul orare , missam audire, seu celebrare, etc. In his tamen non videtur necesse quod interveniat acltn fidei expressus cl in actu signato quo quis dicat : Credo Pcum esse quem nunc oro, Credo sacramentum esse quod nunc suscipjoj sed

wfficit quod implicite cHn actu exercito eredav, quatenus ex notitia fidei sciens Deum esse, Redemptorem esse, hoc esso sacramentum, clc., intendit Deum orare , diligere, sacrum celebrare , sacramentum suscipere , clc. Item obligat per accidens hoc praeceptum quando urget gravis lentatio contra fidem aut alteram virtutem quæ non nisi expresso fidei actu superari potest. Quamvis enim, si lentatio sil contra fidem, obligatio sil directe ex virtute fidei, non tamen directe ex præceplo affirmativo, sed ex periculo deserendi fidem , idcoque directe ex præccplo fidei negativo.

§ 111 — *Utrtnn ad attentum Jidti rer/iiiratiir nintio voluntatis?*

H-e q. 2. a. 1. ad 3. — *Dico.* Ad assensum fidei requiritur pia molio voluntatis.

Probatur 1° Quia Rom. 10, dicit Apost. *Corde creditur adjustitiam,* id est, voluntate movente intellectum ad credendum, ut explicat S. Doct. ibid. led. 2. El colligitur ex usu S. Scripturæ juxta quam cor pro voluntate sumi solet : unde S. Aug. tract. 20 in Joan, ail : *Intrare quisquis ecclesiam potest nolens, accedere ad altare potest nolens, sed credere non polesl nisi volens.*

2° intellectus non determinatur nisi vel ab objecto evidenti, vel a voluntate : atqui ad assensum fidei non determinatur ab objecto quod est necessario obscurum el inevidens : ergo.

Ibid. q. 1. a. 4 — 3° Actus lidei est liber tam quoad exercitium quam quoad specificationem , scilicet in ratione assensus potius quam dissensus : ergo indiget motione voluntatis qua determinetur intellectus ad assensum potius quam ad dissensum. Ani. *constat* tum ex Trid. sess. 6, cap. 6 , mox citando; tum quia inter eos qui audiebant Christum el Apostolos prædicanles et miracula facientes, quidam credebant, quidam non credebant, Act. 28; tum denique quia actus fidei est meritorius, ul *dicam infra.*

Dices 1° Ad actum lidei humanae non requiritur molio voluntatis : ergo nec ac actum fidei divmx.

R xmxse negari ani., sed , *eo dato, N. conse<{.* Disparilas est, quod actus lidei divin® sil supernaturalis el longe firmior ct difficilior actu fidei humanae, cl ideo ad hunc luflicere potest quaedam evidentia moralis •rta ex testimoniis, discursu ct effectibus, quæ non sufficit ad actum fidci divinæ;qw enim res est firmius credenda et ddliAt cl magissupra cursum ordinarium,eo piun cl efficaciora requiruntur ad determinat* dum intellectum ad credendum : undeio difficilioribus el singulariter extraordinarii! non raro dicimus : *Non possum credtrt, Nisi videro, non credam ;* aut non nisi cum formidine oppositi credimus.

Dices 2° Dæmones credunt, Jacobi 2: atqui non credunt ex pia motione voluntatis tergo.

Λ. *D.* ani. Dæmones credunt fide naturali, *C.* fide Christiana et divina, *N.* Crt* dunt ergo dæmones non propter Dei aucto ritalem , quod essentialiter requiritur ad fidem christianam , sed coacti evidentia signorum, quæ, propter majorem intellectus perspicaciam, longe melius quam n« apprehendunt : sic nos ipsi, si convicti m» livis crcdibililatis assensum præbcreniuj rebus fidei præcise propter illa el non pro pier primam verilàjtem , fides nostra not foret supernaturalis el Christiana.

Dices 3° Voluntatis non est movere intellectum quoad specificationem, sed quox exercitium tantum : ergo.

R. D. ani. Quando objectum evidenlu sua determinat intellectum , *C.* secus, A. Est enim inter voluntatem el intellects quaedam sympathia et connexio qua sil. invicem suas virtutes communicant : undf, sicut voluntas communicat intellectui ol per imperium moveat ad exercitium alias potentias, sic intellectus communicat voluntati ut moveat quoad specificationem, quando deesl evidentia in objecto intellectus.

Dixi, *pia molio,* quæ nempe sil ab auii lio graliæ; alioquin non foret supernatoralis, et initium salutis esset a nobis, quod est damnatum in Semipelagianis : undf concilium Arausic. 2, can. 5, definii contn ipsos *credulitatis affectum esse gratia donum ;* el Trid. sess. 6, cap. 6, quod peccatores divina gratia excitati et adjuti... « libere moventur in Deum credentes, » ett Non est tamen amor charilalis, ut contendont quidam Neoterici ; alioquin peccator non posset elicere actum fidei, quod ei damnatum ab Alexandro VIII. in hac ;n» positione : « Quando m magnis pcccaloribw » delicii omnis amor, delicii etiam fides, el, » etiamsi videantur credere, non est fidë

» divina sed humana; *n* item in Quenello proposil. 51 : α Fides non operatur nisi per » chantaient;» el proposil. 52: « Fides non » est absque amore el fiducia. » Quid enim prohibet quominus credam inimico quem aliunde veracem reputo?

Est ergo hæc pia molio complacentia quædam seu affectus, non erga bonitatem divinam in se, quod requiritur ad amorem charilalis, sed erga summam Dei voracitatem, vi cujus determinat intellectum ad assenlicndum ea firmitate quæ superet omnem firmitatem ortam ex quovis actu humano scienlilico vel experimental!.

*Peles*1° utrum actus fidei possit esse meritorius ?

Ibid. a. 9. o. — *R. affirmative,* quia est supernaturalis cl potest habere omnes alias conditiones requisitas ad meritum. Unde Apost. Ucbr. 11, dicit quod sancti *per fidem adepti sint repromissiones.*

Peles 2° utrum ratio inducliva ad credendum, seu motiva crcdibililatis, minuant meritum fidei?

Ibid. a. 40. o. — *R.* Si motiva credibilityis se habeant anlccedcntcr ad assensum lidei, id est, si illum causent per modum rationis formalis sicut divina veritas, ita ut propter illa asscnliam sicut propter divinam auctoritatem, minuunt meritum fidei; quia in hoc consistit meritum fidei, quod intellectus motus a voluntate se subjiciat Deo revelanti , seu credat propter solam auctoritatem seu voracitatem Dei, quæ est illius ratio formalis seu objectum formale quo. Quapropter, si rnoliva crcdibililatis concurrant in eodem genere causæ ad actum fidei, minuunt ejus meritum ; si vero motiva crcdibililatis se habeant consequenter ad assensum fidei, id est, si illum non causent per modum rationis formalis, sed inducant lanium intellectum ut credat propter solam divinam auctoritatem, non minuunt meritum fidei, quia ejus objectum formale relinet totum suum influxum et est causa adæquata assensus fidei : sicul, dum magister proponit discipulo principia, discipulus assenlitur principiis propter eorum veritatem cl non propter propositionem magistri, quamvis necessaria fuerit propositio magistri ut discipulus intclligeret ct apprehenderet principiorum veritatem. Igitur *anleceden 1er cl consequenter* in tutu Auctoris non intelligunlur de anteriorilate et posterioritate temperis, **sed de** causalitatc et non causalilate: sicque habes quod semper debeant præccdere tempore motiva crediuilitatis, ut quis prudenter credat, sed quod non debeant ingredi rationem formalem assenliendi ; alioquin minuitur meritum fidei.

ARTICULUS IV.

De actu fidei externo.

Hic q. 3. -. 4. o. —Supponoaclum fidei externum, qui dicitur *confessio,* ut annotavi supra, esse actum ab ipsa fide elicitum el non solum imperatum ; quia actus dicitur ab aliqua virtute elicitus qui, licet non sit in eadem potentia ac illa virtus, ab ea tamen regulatur el dirigitur immediate, hoc est, nullo alio habitu mediante, *ut palet* in omnibus actibus exterioribus virtutum · atqui confessio exterior fidei a fide regulatur el dirigitur immediate, nullo alio habitu mediante : ergo. Nec obstat quod confessio exterior fidei possiL fieri ab eo qui nondum habet habitum fidei, quia suppositio nostra inlelligitur de eo in quo est habitus fidei: ista tamen confessio illius qui nondum habet habitum fidei dicitur nihilominus actus fidei, quia ad illam disponit, el vcrsalur circa ejus objectum, sicul eleemosyna facta ab eo qui non habel habitum misericordi® , dicitur nihilominus actus misericordis.

Difficultas est de praecepto actus fidei externi, quod est duplex, sicul diximus de actu interno, unum negativum, non negandi fidem ; alterum affirmativum, confitendi fidem.

§ I. — *De prctceplo actuiJidei extern» negativo.*

Dico. In nullo unquam easu, etiam vilandæ mortis, licet fidem corde retentam ore vel facto negare, falsamve exterius profiteri seu simulare.

Est contra Ilelcesaitas, qui, teste Eusebio lib. (> Hist. cap. 31, docebant fidem in persecutionibus posse ore negari . modo corde servaretur; item contra Priscillianislas, teste eodem Eusebio, ibid. cap. 70, apud quos erat vulgatum axioma: *Jura, perjura, secretum prodere noli;* item contra nonnullos hujus temporis politicos, qui in ea sunt opinione, licitum esse eujusvireligionis ritus exercere, modo vera tidefirma maneat in cordo*

Constat 1° ex verbis Christi, Maith. 18, et Lucæ 12, ubi dicit : *Qui me negaveril coram hominibus negabo eum coram Paire meo; el* Apost. 2 Timoth. 2: Si ncÿureri-hum , *cl ille negabil nos.* Est ergo præccplum divinum negativum non negandi fidem: ea est autem natura præcepli negativi quud semper cl pro semper obliget.

2ʌ Negare fidem , est dicere Deum revelasse falsum , vel fidei dogmata non revelasse: atqui ulrumquccsl mendacium Deo injuriosum : ergo nunquam licitum

Hic q. 114. a. 1. o.—Dixi 1° *orevel facto,* quia ulrinqucet mendacium cum hac sola differentia quod mendacium *facio* dicatur simulatio.

Dixi 2° *vel falsam simulare, seu exterius profiteri;* quia falsam fidem seu religionem simulare cl exterius profiteri, perinde est ac veram negare ; qui enim se verbo dicit aut facto exhibet Calvinislam, se negat catholicum.

Id apprime-inlelligebat Elcazarus, 2Machab.6, qui recusavit carnes porcinas manducare , et ita semper inlellixit Ecclesia , quæ Libellaticos lanquam reosnegatæ fidei habuit, eo quod pecunia obtinerent libellum teslanlem ipsos sacrificasse idolis (quod non tamen fecerant) , ulsic se a tormentis redimerent.

Si pelas quandonam in praxiquis censeatur facto simulare aut profiteri exterius falsam religionem?

R. *el sil regula generalis.* Usupare signa, ritus, cæremonias, vestes, actiones quæ sunt primario distincti va seclæ a secta , seu quæ sive ex se, sive ex institutione, sive ex circumstantiis sunt primario significativa professionis falsæ fidei, est illam falsam fidem exterius profiteri; cl ideo nunquam licitum. Quæ vero distinguunt primario non sectam asecta, sed gentem a gente, seu quæperaccidcns tantum indirecte cl secundario sunt significativa professionis falsæ fidei, quamvis sint vitanda ne demus aliquibus occasionem credendi nos negasse fidem, subsistente tamen justa necessitatis causa huic deceptioni præponderanle. possunt licite usurpari, quia hoc non cstabsolutc falsam fidem profiteri. Ex hac regula rite intellecta cl applicata muilos caius resolves : quosdam referam.

Hinc igitur *inferes* 1- flectere genua corem idolo, ei thus adolere , etiamsi intentio dirigatur ad occultum crucifixum, gestare imaginem Mahumeli in collo appensam,sumere cœnam Calvinislarum, psalmos in eorum templis cantare , pulsare organa, ωη-trahere matrimonium coram ministro benedicente nuptias secundum ritumsuæscc-(æ, nunquam esse licitum ; quia hæc sunt primariodislinclivaseclæ a secta, et primo perse falsæ religionis significativa.

Dices 1° Naaman Syrus, permittente Elisæo, simulavit adorare cum rcgeidolum in templo Rcmmon, lib. 4 Reg. 5 ; Jehu, ibid. 10, finxitse velle adorare Baal ut ejus sacerdotes interficeret, cl ibidem laudatur; S Ambrosius, Senn. G9 , laudat S. Eusebium Vercellensem , qui simulavit se esse Arianum ut filium ab hac hærcsi avocaret. Ergo.

Ad primum, communis responsio est, quod quamvis Naaman usus sil verbo *adorare* alloquendo Elisæum, nihil tamen aliud petierit quam ut posset præstare regi obsequium civile, in aliis casibus etiam præslari solitum, scilicet regem sustentare honoris causa , dum adoraret in templo Remmoh ; quod non est magis illicitum quam dum famuli catholici comitantur dominas aut dominos hærclicos ad templum, deferentes eorum libros, sedes, extremitatem logæ, etc.: hæc enim non sunt proleslativa falsæ religionis, sed obsequia civilia. Nec tamen inde sequitur esse pariter licitum sustentare herum furanlem ; hæcenim sustentatio nullatenus ordinatur ad honorandum herum, non enim fur assumit socium ut honoretur, sed ad solum finem malum, nempe furtum ; cl ideo est mala. At sustentatio de qua agitur ex usu et institutione ordinabalurad honorandum regem; et ideo non mala.

Altera responsio, quæ videtur textui conformior, est quod Naaman non petierit ab Elisæoan sibi liceret adorare seu sustentare regem adorantem, sed ut, casu quo id adhuc faceret,quod illicitum sciebat, Elisæusorarcl ut Deus ipsi ignosceret. Cui respondit Elisaeus : *Vade* in *pace :* quasi dixisset : Orata pro te Ilunc sensum aperie indicat textus, qui sic est : *Hoc solum est,* inquit Naaman ad Elisæum , *de (pio depreceris Domina» pro servo luo : (piando ingredietur Dominus meus templum Rcmmon ut adorei,* el, *illo innilente super manum meam , ti odo·* ravero in *templo Rcmmon adorante eo* m

eodem loco, ut ignoscat mihi Dominus /ervo tuo pro hac re. Qui dixit ei : vade in *pare.*

Hic q. HI. a. 1. ad 2. — *Ad secundum.* Non eslnceesse simulationem Jehu excusari /\ peccato vel mendacio quia malus fuit, ulpotc ad idololatria Jeroboam non recedens : commendatur tamen cl temporaliter remuneratur a Deo, non pro simulatione, sed pro zelo quo destruxit cultum Baal. Similiter *ad tertium.* S. Ambrosius laudat in S. Eusebio zelum veræ fidei, sed non simulationem.

Inferes 2° e contra licitum esse ex justa causa gestare vestem longam Turcicam, aut etiam quam *turbantem* vocant, ad occultandam fidem. Quamvis enim nunquam licitum sil fidem negare, licet tamen eam quandoque celare et dissimulare ; nec illa vestis est primario ad distinctionem religionis, sed gentis; nec eam assumit catholicus ut credatur profiteri religionem Turcicam, sed ut auferatur occasio attendendi et inquirendi de religione. Idem dic de vestibus aliarum nationum idololalrarum quæ non sunt destinatae precise usibus suæ religionis ; idem de earum vexillis in bello, ut sic decipiantur et vincantur. Propter datas rationes probabilius arbitramur quod deferre in Italia pileum flavum , sicut ferunt Judæi, non sit simulare eorum religionem , adeoque nec illicitum ex causa. Item, licitum est intéresse sepulture hærelicorum exhibendo eis honorem civilem. Item, arbitramur licitum esse in terris hærelicorum, ad evitandum grave malum, non audire sacrum diebus dominicis et festis, et etiam , saltem probabilius, edere carnes diebus prohibitis; quia id posse catholicos variis de causis non ignorant hærelici, adeoque nulla inde exterior et apparens lidei negatio : quod si aliqui aliter suspicentur, per accidens est, et potest esse justa causa permittendi seu negligendi eorum suspicionem; excipe nisi in contemptum religionis ad id adigerentur, aut in professionem falsæ seclæ incilarentur. Item, non est illicitum contrahere matrimonium coram magistratu haeretico, aut etiam ministro, tanquam coram testibus tantum : audire conciones hærelicorum eo fine uleorumerrores refutentur,seclusa prohibitione aut scandalo, non est illicitum ; ex levitate eicuriositate, stantibus iisdem conditionibus et simul secluso periculo subversionis, est peccatum veniale tantum. Stent enim haereticus audiens conciones catholicorum non ideo censetur catholicus, ita nec catholicus audiens conciones hærelicorum censendus est haereticus. Item, non est reus ncgntæ Il· dei qui negat se esse sacerdotem aut religiosum, potest enim esse catholicus et non .·.·>- cerdos aut religiosus. Sicus, si negaret se catholicum aut papislam, ubi nomine papistic intelligitur catholicus. Quantum ad idolothyta, propter scandalum non licet ea manducare, secluso scandalo licet; ita colligitur ex Apostolo, 1 Cor. c. 8 cl 10.

Inferes 3" contra Tertullianum , non esse perse illicitum tugere in persecutione : quia non est sibi negatio fidei, quin potius quaedam ejus professio; per hoc enim testatur fugiens se esse fidelem , et, ne fidem in tormentis perdat, se, patriam, bona , parentes et amicos derelinquere. Id nodum verbo docuit Christus, dicens Matlh. 10 ; *Cum persequcnlurvos in civitate ista, fugite in aliam,* sed et facto confirmavit, fugiens Judæos volentes eum lapidare : cujus exemplum imitati sunt S. Paulus in sporta demissus, 2 Cor. 11 ; S. Petrus eductus e carcere ab angelo , S. Athanasius et plures alii sancti. Idem dic de solutione mulctæimposilæ catholicis a rege haeretico.

Dixi *per se,* quia per accidens posset esse illicitum fugere : ut si pastor esset necessarius ovibus, fugere non posset, etiamsi mors immineret; nam *bonus pastor animam ponit pro ovibus suis.* Eliam e converso posset esse per accidens obligatio fugiendi, puta, si vita fugientis esset necessaria bono communi.

§ II.— *Dc piBeryto actusJtdti rxlerni ajfb matIvo**

Hic q. 3. a. 2. o. — *Dico.* Ex præcepto Christi, tenetur fidelis aliquando fidem suam exterius confiteri.

Prob. Christus, Matlh. 10, dicit : *Qui me confessus fuerit coram ominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo;* Luc. 9 : *Qui me erubuerit et sermones meos, hunc Filius hominis erubescet.* Et Apost. Rom. 10 : *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Ergo esi aliquando necessaria confessio ad salutem.

Ibid — Auctor hic duos casus assignat in quibus hoc præceptum affirmativum fidei confitendae obliga), scilicet, «quando *d* per omissionem hujus confessionis subira-

* hczetur honor debitus Deo, el eliam uti-
v litas proximis impendenda : pula , si ali-
» quis interrogatus de tide laceret, cl ex hoc
» crederetur, vei quod non habcrel fidem ,
u vel quod fides non esscl, vol alii per ejus
d taciturnitatem averterentur a tide.» S. Doctorcm sequuntur omnes theologi, ct merito; supposito enim præcepto fidei cornfilcndæ aliquando obligante, non possunt assignari casus in quibus urgael magis ejus observatio, quam hi duo quos assignat S. Thomas.

Recte observat Sylvius verbum *subtractionis* apud I). Thomam non accipi mere negative pro co quod est non exhibere honorem Deo, vel non impendere utilitatem proximo; alioquin confessio fidei semper esset in præcepto, siquidem dum excreetur Deus honoratur, ct dum omittitur aliquis honor subtrahitur Deo; sed accipi contrarie aut privative, ita scilicet quod censeatur subtrahi honor Deo debitus cx defectu confessionis quando inde vel Deus magna allicitur injuria, vel magnusaliquis honor qui ad eum pervenire poterat cx confessione negligible. Similiter utilitas proximo impendenda subtrahitur quando per omissionem confessionis aliquis a fide avertitur vel retardatur, aut aliquo magno commodo spirituali privatur de quo non potest opportune aliter pro loco el tempore provideri.

Hinc inferes 1° interrogatum de fide ab auctoritate publica, sive privalim sic publice, teneri eliam cum periculo vilæ ingenue, sine tergiversatione cl ambiguitate respondere, ct fidem confiteri ; non quia tyrannus habet verum jus interrogandi, sed quia est præccplum Christi locis citatis in probatione, praesertim cum loco citato Malth. jubeat nos non timere cos qui occidunt corpus, quod inlelligi non polesl de non neganda fide pro conservanda vita, sed de confessione expressa : paulo enim ante ibidem dixerat : *Tradent enim vos in concilis, el* in *synagogis suis flagellabunt vos; el ad prasides cl ad reges ducemini proplcr me in testimonium illis el gentibus* : cum *autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini* : loquendum ergo, non tacendum. Insuper, quid hoc esscl aliud qon.o Christum et ejus sermones erubescere? Et ita semper intellexit Ecclesia in martyribus, qui, a tyrannis interrogati, fidem confessi sunt cum vilæ dispendio. *Ea ratio est,* quia cx confessione fidei in lw casu magnus honor obvenit Deo et fidei, fideles in ea firmantur cl sæpc infideles convertuntur; cum c contra, si omittatur, magna Deo cl fidei irrogatur injuria ct infirmi in fide vacillant. Cum enim infideles appro hcndanl christianos in hoc casu tenori fidem confiteri, cx omissione slalirn credunt cos non habere fidem, aut fidem non esse veram : unde merito damnata est ab Innoccnlio XI hæc propositio : « Si a potestate » publica quis interrogetur, fidem ingenue » confiteri, ut Deo cl fidei, gloriosum con- » sulo, tacere ul peccaminosum non dam- is no : » est 18.

Dixi, *a potestate publica,* quia interrogatus ab aliquo privato, per se loquendo ct secluso scandalo, non tenetur confiteri, sed polesl uti æquivocationc, aut dicere: Quid ad te? quis te constituit judicem, tum quia non inde lanius honor subtrahitur Deo, tum quia infideles non apprehendunt fidelem teneri in hoc casu fidem confiteri, sicut cum interrogatur ab coqui potestate publica fungitur : unde, ex negata confessione non reputant ipsum carere fide, aut (idem non esse veram , sed ipsum hujusmodi interrogationem contemnere; sicque neque honor Dei aut fidei, neque salus proximi periclitantur. Neque eliam dicendus est erubescere Christum, nisi qui ipsum non confitetur quando tenetur confiteri.

Inferes 2· videntem conculcari eucharistiam , crucifixum , imagines aut reliquias sanctorum, Deum aut fidem contemni, haereticis colloquiis adslanlium fidem periclitari , teneri contradicere cl fidem confiteleri, si sic ista possit impedire : sic enim exigunt honor Dei, indemnitas fidei el salus proximi.

Infercs'A" quod si princeps aut magistratus hærelicus præciperel ul omnes catholici sc proderent, certam vestem aut signum ferendo , quo dignoscerentur esse chrisliani, hi non tenerentur obedirc nec sic suam fidcin confiteri, quia istud præccplum foret nimis vagum, nec quis nisi personaliter interrogatus tenetur confiteri : sicquc apprehendunt ipsi infideles. Unde nullus ex antiquis tyrannis hunc modum dignoscendi Christianos adhibuit : quapropter ex non observatione hujus legis colligi non polcit I inobedientes esse christianos, aut eorum

fIdem non esse veram ; sicquc honor Dei el fidei non periclitatur.

Iluc usquedcpræccpto divino fidem confitendi · ex præccplo autem ecclesiastico in fndenlino, sess. 24, cap. 22, de Reformat, ct in bulla Pii *V Sacrosancta* tenentur professionem fidei edere omnes promovendi ad beneficia curam animarum habentia et ad canonicalus aut dignitates cathédrales ; item doctoresctprofessores in acadcmiis.

DISSERTATIO IV.

DE HABITU, SUBJECTO , CAUSIS ET EFFECTIBUS FIDEI.

D. Th. QQ.4,5,6,7.

ARTICULUS I.

De habitu fidei, per quaestiunculas.

Petes i» utrum fides rcclc definiatur ab Apostolo, Ilebr.il: *Sperandarum substantia rerum , argumentum non apparentium?*

Hic q. /i. a. 1. o.—JL hanc definitionem, quamvis verba non ordinentur sub forma definitionis, esse legitimam, quia continet omnia quæ perlinent ad fidei definitionem, ul *patebit ex sequenti explicatione.*

Ibid —Dicitur *substantia* græce , seu subsistentia : parlim quia fides est inchoatio, basis et fundamentum spei nostræ ; substantia enim est substratum omnibus qualitatibus: parlim quia facit res sperandas subsistere in nostro intellectu, ac eis tam certo assentirc ac si essent praesentes.

Ibid. — Dicitur *argumentum non apparentium,* sumpto argumento pro ejus effectu, seu,ul habet alia littera, *convictio.* Sicut enim argumentum inducit intellectum ad inhaerendum alicui vero , ita per fidem intellectus firmiter adhaeret veritatibus non apparentibus proplcr auctoritatem Dei reTclanlis.

Dicitur non *apparentium ,* tum quia objectum fidei est non visum , tum ul significetur plura ad fidem perlinere quæ non sperantur, ulsunl bona praeterita cl mala peccatoribus obventura, v. g. infernus.

Ibid. — Per hanc definitionem fides distinguitur ab omnibus aliis habilibus intellectualibus Per hoc quod dicitur *substantia rerum sperandarum,* distinguitur a fide humana, quæ non ordinatur ad bcalitudioem speratam. Per "ô *argumentum,* dislinguilur ab opinione, suspicione ct dubitatione. Per non *apparentium,* distinguitur a scientia el intellectu primorum principiorum.

Ibid. — Si quis ergo haec verba in formam dcfinîlioriis reducere velit, potest dicere quod tides sit a Habitus mentis, quo «inchoatur vita sterna in nobis, faciens in«tcllcclum iirmiler asscnliri non apparen» libus proplcr auctoritatem Dei rcvclan» lis : » cl hæc definitio coincidit cum hac altera quæ communiter circumfertur : « Virlus divinitus infusa , per quam intel» lectus firmiter asscnlitur iis quæ a Deo » revelata sunt, proplcr ipsius revelantis » auctoritatem. »

Petes 2° utrum fides sil in inlelleclu lanquam in subjecto ?

Ibid.— /{. *affirmative*, quia credere, quod est proprium fidei, est aclus intellectus, cum vcrsclur circa verum ul tale , sed quia fides perlinet ad intellectum secundum quod movetur a voluntate , *ul dictum csl,* Auctor addit debere eliam esse habitum in voluntate, scilicet charitalem , ut aclus fidei sil absolute ct omnimode perfectus, id est, ul naturaliter procedat ab ulraque potentia et sil meritorius ; non tamen ul sil perfectus in ralionc assensus, ad hoc enim sullicil firma adhaesio intellectus ex pia motione voluntatis absque habitu.

Petes 3“ utrum charilas sil forma fidei?

Ibid. a. 3 o. et ad 2. — *R.* non esse formam intrinsecam et essentialem ; hæc enim csl ordo ad suum objectum ; sed est forma exlrinseca ct accidentalis, quatenus per charitalem tides, sicut omnes aliæ virtutes, ordinatur ad ultimum finem supernaluralem, sicquc cx charilalc habet quod suus aclus sil perfectus et meritorius : unde illud Jacobi : *Fides sine operibus mortua est.*

Quamvis autem id vcrilicelur eliam de aliis virtutibus, illud tamen Auctor specialiter docet de fide; quia in S. Scriptura justus dicitur prius et potius vivere e.x tide tpiam ex aliis virtutibus : unde, ul ostenderet unde fides haberet quod esset viva , docet specialiter id habere cx charitate : cl hinc (luxit apud theologos communis distinctio fidei in finem vivam, seu formatam, cl informem.

Petes i nlrum fides informis sit virlus? *R.* quod sit vera virlus,sed imperfecta.

Prob. prima pars. I°Quia csl principium

boni actus determinans intellectum ad assenliendum veritatibus revelatis : unde, quamvis non faciat habentem simpliciter bonum in genere moris, quod est proprium virtutis perfects, facit tamen bonum in suo genere, scilicet intellectivo. 2° Quia competit ei definitio virtutis : est namque bona qualitas mentis qua bene vivitur ; est enim, ut dicebam modo, principium boni actus, et qua nemo ut principio male utitur. 3° Est idem habitus cum tide formata, ut mox dicam. Adde præccpla non dari nisi de actibus virtutum ; datur autem praeceptum de actu iidei informis, Ilcbr. 11 : *Accedentem ad Deum oportet credere quia est.*

Ibid a. 5. ad 3. — *Patet secunda pars,* quia tides informis non facit hominem simpliciter bonum; licet enim sit principium actus boni, non tamen meritorii in ordine ad tincpi ultimum, scilicet vitam aeternam ; sicquc non habet statum et modum perfects virtutis.

Dices contra primani partem. S. Th. hic q. 4, a. 5,o, postquam dixit (idem formatam esse virtutem , addit : « Fides autem infor- » mis non est virtus ; quia , etsi actus iidei v informis habeat perfectionem debitam e.x » parte iulelleclus, non tamen habet per- u feclioncm debitam ex parte voluntatis. » Ergo.

R. S. Thomam loqui de virtute perfecta. Id aperte *constat* ex eodem ari. ad 3, ubi dicit quod « fides formata et informis non « differant specie sicut in diversis speciebus « exislenles; differunt autem sicut perfec- » tum et imperfectum in eadem specie : » unde Udes informis , cum sit imperfecta , » non pertingit ad perfectam rationem vir- » lutis. » Eodem sensu inlclligcndus est S. Augustinus, cum 1. 4 cont. Jul. c. 3 , dicit non esse veram virtutem nisi in justo.

Petes 5' utrum fides dicenda sit virtus intellectualis ?

R. S. Thomas videtur negare in pluribus locis: sed inlelligilS. Doctor virtutem intellectualem illam quæ perficit intellectum secundum proportionem naturæ, ut scilicet sit efficax ad objectum conspiciendum, vel in se vel per resolutionem ad id quod in se conspicitur, ut loquitur in 3, d.23,q. 2, a. 3 , q. 3: quo sensu fides, quæesb deobscuris, non est virtus intellectualis. Alsi accipiatur virtus intellectualis generaliter pro ea quæ perficit intellectum in ordine ad verum , sive naturale, sive supcrnaturaie, negari η* potest quod fides sil virtus intellectualij, cum certum sil rerum divinarum ,ognitio nem esse maximam illius pcrlectioneru.

Petes 6' utrum sil idem habitus fidei format® et informis?

Ibid. a. 4. o. — Λ. *affirmative. Palet* a I). Th. mox citato. *Ratio est,* quia habitos non distinguuntur nisi secundum illud quoi per se ad habitum pertinet : atqui distincti', fidei format® et informis non sumitur secundum illud quod perse perlinet ad fidem, sumitur enim secundum charitatem quœesl in voluntate, cum ydes sit in intellectu. Ergo. *Confrmalur.* Fides formata cl informis non differunt objecto. Ergo.

Hinc inferes fidem manentem essentialiter camdem, posse de formata fieri informem ut dum justus peccat mortaliter; et e contra informem posse fieri formatam ul dum peccator justificatur.

Dices. Animal morluum non potest idem essentialiter manens fieri vivum : atqui li !; informis est mortua. Ergo.

Ibid ad 2. — *R.* Λ'. *conscq.* Disparilis est, quod forma qua animal est vivum est ipsi intrinseca et essentialis, scilicet anima, cl ideo morluum non polcsl fieri vivum idem manens, sed csl aliud specie quod est vivum cl quod est morluum : sed forma qua fides dicitur viva non est ipsi intrinseca et essentialis, sed cxtrinseca, scilicet charilas.

Insl. Opus morluum non vivificatur ergo nec fides mortua.

In 3. d. 23. a. ult. ad 1. — *R. N. COnstq.* Disparilasest, quod opus transeat, cl ideo non polcsl iterum sumi ut vivificetur; habitus autem fidei informis manet : unde adveniente charitalc polcsl vivificari.

Petes utrum fides sit prima inter virtutes?

Hio a. 7. o. —*R.* esse primam per se ordine generationis, quia cognitio finis esi prior ordine generationis ejus intentione et electione; nihil enim volilum quin præcognilum : atqui per fidem habetur cognitio tinis, per spem et cbarilalem intenditur, et per virtutes morales eliguntur media. Ergo.

Hinc, juxta SS. Patres clTrid.sess. 6, cap. 7 : *Rides est humana salutis initium, fundamentum cl radix omnis justificationis.*

Ibid. » Dixi, *per se,* quia per accidens potest aliqua virtus esse prior fide, qualenus scilicet csl removens prohibens; removere enini prohibens pertinet ad causam per accidens : sic fortitudo removens inordinatum timorem impedientem fidem, humilitas removens superbiam , per quam intellectus recusat se submittere veritati 5dci, sunt per accidens priores fide; non sunt tamen perfcctæ virtutes, imo nec essentialiter virtutes christianæ sine iidc, vel actuali, vel habituali.

Dixi, *ordine generationis,* tum quia possunt simul tempore, infundi, tum quia ordine dignitatis chai itas præcedit juxta illud Aposl. 1 Cor. 13 : *Major autem horum est chantas.*

Petes 8j utrum fides sit certior omnibus cognitionibus naturalibus?

Certitudo de qua hic agitur est firmitas adbæsionis virtutis cognoscilivæ ad suum cognoscibile. Potest oriri vel ex sola motione voluntatis determinantis intellectum ad inbsrenduin alicui objecto independenter ab alio legitimo molivo, ut contingit in hærclicis, qui quandoque firmius adhærent suis erroribus quam catholici veritatibus fidei : et hæcest impropria certitudo, quæ magis debet dici pertinacia quam certitudo. Vel oritur hæc firmitas ex efficacia medii, seu molivi determinantis intellectum ad assenliendum veritati : cl hæc est propria certitudo dequa quærilur. Unde

Q. 4. a. S. o.— *R.* Fides est certior quoad seonmibuscognitionibus naturalibus, non quoad nos.

Ibid. — *Prob, prima pars.* Fides habet certitudinem ex divina veritate quæ falli non potest, et quæ veritatibus revelatis rcrlo applicatur per Ecclesiam infallibilem; cognitiones vero naturales habent certitudinem ex naturali lumine rationis, quod (quamvis objectum circa quod versatur quandoque sil certum) est tamen per peccatum tenebris involutum et errori obnoxium , non certum an recte rebus apprehensis applicetur. Ergo

Ibid.— *Prob, secunda pars.* Illud dicitur magis certum quoad nos, quod intellectos plenius consequitur, quod est illi magis connalurale et proporlionalum, quodque ipsum magis satiat et quielat, licet aliunde minus certo asscnlialur . atqui cognitiones naturales sunt magis connaluralcs et proportionatæ intellectui humano, magis ab ipso penetrantur, magis ipsum satiant et quietant, propter rerum evidentiam in qua ultimo quiescit intellectus humanus, quam fides, quæ est de obscuris et mevidentibus: unde iit quod, quamvis ex parte molivi sit certissima, patiatur tamen ex parte subjecti quosdam motus indeliberatos dubitationis propter debilitatem ingenii nondum video lis veritatem. Ergo.

Et bene nola, hoc solo sensu explicato, juxta S. Thomam , fidem dici minus certam quoad nos, non vero, ut quidam male inlelligunt, hoc sensu quod intellectus magis ccrliticctur per lumen naturale quam per lumen fidei : unde concludit S. Doctor quod tides sil *simpliciter* coi lior, alia vero certiora *secandum quid :* et q. 10 , de Vcrit. a. 12, ad G : « Illa, inquit, quæ sunt lidei, » certissime cognoscuntur secundum quod o certitudo importat firmitatem adhæsiou nis; nulli enim credens firmius adhxrci o quam his quæ per fidem tenet. Non autu tem cognoscuntur certissime secundum » quod certitudo quiclationem intellectus u in re cognita (evidenter scilicet) impor- » tat. »

Dices. Fidelis non est minus certus de hac disjunctiva : *Deus est trinus, vei non est Irinus,* quam de hac parte determinata, *Deus est trinus;* nihil enim est certius hoc principio : *Quodlibet est vel non csl,* in quo Tundatur hxc disjunctiva : atqui disjunctivæ asscnlilur lumine naturali, parti determinata? lumine fidei. Ergo.

/{. *D. min.* Disjunctivæ assentilur lumine naturali solo, *C.* adjuncto lumine fidei, *C. Ex* hoc enim quod fide teneat Deum esse trinum, magis firmatur ad assentiendum loti disjunctivæ. Quod si quxslio esset de disjunctiva cujus pars non esset revelata et quæ solo lumine naturali cognosceretur, dicendum csl quod ejus assensus simplicité! esset minus certus quam assensus fidei ; *quod inde patet* quia fidelis potius negare disjunctivam quam articulum quem fide tenet. Cum autem dicitur nihil esse certiu* hoc principio : *Quodlibet est vel non est,* esto verum sil de certitudine quoad nos orta ex evidentia , ut explicuimus, non tamen simpliciter et ex parte molivi. Insuper, non defuerunt etiam doctissimi qui revocaverunt in dubium an per potentiam Dei absolutam istud principium non jmjssîL e»ve

falsum : sed nec nccesse est ad veritatem responsionis quod possit esse falsum; dantur enim gradus in certitudine, cl potest una es<e major altera, quamvis neutrius objectum possit esse falsum. Denique non est tam certum lumen rationis debile applicari veritati naturali, quam est certum lumen fidei applicari per Ecclesiam veritati revelalæ.

Plura huc spectantia require in tract, de Deo, dissert, proœmiali, art. 7, præserlim obj. 2.

Petes 9° ulrum fides sil discursiva ?

/L *negative.* Quia, sicut eadem visione videmus colorem et lucem, sic eodem actu assenlimur rei revclatæ et revelationi ; objectum enim fidei est res revelata , non materialiter, sed formalilcr ut revelata : in discursu autem assensus principiorum realiter distinguitur ab assensu conclusionis.

AHTICULUS II.

De habentibus fidem.

Superiori articulo diximus fidem subjectari in intellectu, ut in subjecto quo; quaeritur nunc de subjecto quod , et in quibus personis repcrialur : loan fuerit in angelo cl homine in prima sui conditione? 2° an sit in peccatoribus? 3» an in dæmonibus et damnatis? 4» an in beatis et animabus in purgatorio ? 5° an in hærclicis ?

Hic q. 5. a. 1. — *Dico* 1° In angelis ante confirmationem cl lapsum , et in primis parentibus ante peccatum, fuit fides.

Ibid. — *Prob. ex* Apost. Heb. 11, dicente : *Accedentem ad eum oportet credere :* atqui angelus et homo in prima sui conditione erant in statu accedendi ad Deum : ergo fide indigebant. *Confir.* Angeli ante confirmationem et lapsum, et primi parentes ante peccatum, erant in via ad bcatiludinem cl peregrinabantur a Domino : qui autem sunt in via ambulant per fidem et non per speciem, ut docet Apostolus, 2 Cor. 5. Ergo. Cum autem S. Augustinus dicit 1. 11 de Civit, c. 9, quod natura angelica nunquam sit peregrinata, inlclligit quod nunquam fuit extra statum graliæ.

Dico 2° Fides remanet in peccatore qui non committit peccatum infidelitatis.

Prob. 1· cx Apost. 1 Cor. 13, ubi dicit. **Si** *habuero omnem fidem.... charitatem autem non habuero, nihil sum ;* quibus verbis **aperte supponit** charitatem posse separari a fide remanente, sicquc iidem possce'sr in peccatore.

2*' ExTridenlino sess. 6, can.8, sied* finiente : « Si quis dixerit, amissa per pK· » catum gratia, simul cl lidem semper airii· » **li**, aut iidem quæ remanet non esse veram » fidem....anathema sil.» Undehæccoude·sio est de fide. Huc. facit hæc proposition ab Alexandro VIII damnata : « Quando in » magnis peccatoribus delicii omnis amor, «delicii etiam fides; et etiamsi videantur » credere, non est fides divina, » item hac Quenclli : « Fides non est absque amoreet » fiducia. »

3° *ratione.* Non omne peccatum est contrarium fidei, nec destruit rationem formalem objecti ipsius: sic qui furatur non ideo desinit credere Deum esse primam cl infallibilem veritatem in dicendo. Ergo.

Quando autem SS. Patres dicunt non esse fidem aut ullam virtutem sine charitale, loquuntur de fide viva et virtutibus in esse perfecto, ut jam monuimus.

Ibid. a. 2. 0. et ud 2. — *Dico* 3° In daemonibus et damnatis non remanet fides infusa etsupcrnaturalis.

Prob. Dæmones et damnati sunt spoliati omnibus donis gratuitis, præserlim iis quæ ordinantur ad beatitudinem, quam nec sperant nec sperare possunt : atqui fides est donum gratuitum ex sua natura ordinatum ad beatitudinem; est enim, secundum Apostolum , *sperandarum substanda rerum,* et secundum Tridenlinum, initium salutis, radix et fundamentum justificationis. Ergo.

Confirm. Ad fidem supernaturalem requiritur pia molio voluntatis, seu bonus affectus credulitatis erga primani veritatem revelantem :atqui nullaestindæmonibusct damnatis pia molio voluntatis, nulla bona voluntas, quippe quæ est firmata in malo; et quamvis id quod agunt sit quandoque ex objecto proximo bonum , illud tamen semper agunt ei prava intentione finis, sicque est semper malum.

Dices Ie Jacobi 2 , dicitur : *Dæmones credunt et contremiscunt.* 2° Fides non amittitur nisi per peccatum infidelitatis: atqui peccatum dæmonum et peccalorpm fidelium non est peccatum infidelitatis ; ergo. 3' Character remanet in damnatis hdelibus : quidni et fides? 4" Daemones et chrisliani damnati cognoscunt in inferno veritates supernaturalcs quas cogrw<-

Terunt in via , puta Deum esse Irinum : et «fohabeant evidentiam revelationis, id non noccl licei, ut dictum est superius : atqui has veritates cognoscere non possunt nisi per fidem, quæ sola est supernaluralis inter virtutes intellectuales : ergo. 5" S. Th. infra q. 18, ponit differentiam inter fidem et spem, quod fides remaneat in damnatis, non spes. Ergo.

Λ. *ad primum.* Dæmones credunt fide infusa ex pia motione voluntatis, *N.* fide naturali et quodammodo coacta, tum ex evidentia signorum, quæ perspicaci mentis acumine penetrant, tum miserabili experientia qua Deum vindicem sentiunt, *C.* Neque referi quod S. Jacobus comparet eorum iidem cum fide peccatorum, quæ est vera fides infusa ; tenet enim comparatio , non quoad utriusque fidei naturam , sed quoad utriusque sterilitatem, quia neutra sufficit ad salutem, cum utraque sit sine operibus. *Solutio palet ex textu.*

Ibid, ad 1.—*Dixi* cum Auctore, *quodam modo coacta,* quia non videtur quod fides dæmonum sil simpliciter coacta, ita ut ipsis nulla remaneat libertas negandi veritates fidei, sed aliquo modo et moraliter tantum eo fere modo quo projectio mercium metu naufragii dicitur coacta : cum enim non habeant evidentiam rerum revelalarum , sed tantum evidentiam in attestante, hæc non simpliciter cogit ad assensum roi revelatæ, quæ semper manet in se obscura , ut superius dictum est.

Ad secundum, D. Fides non amittitur in datoribus nisi per peccatum infidelitatis, *C.* in iis qui sunt in termino , *N.* Amittitur enim in iis tum ex defectu piæ motionis voluntatis, tum ex subtractione divinæ misericordiæ quæ illam conservabat.

Ad tertium, IV. conseq. Disparitas est, quod fides sit propter operationem salutis , cujus est initium et fundamentum : cum ergo in damnatis non sil nec initium nec spes salutis, nulla est fides ; character autem non est determinate ad bonum opus, sed potentia indifferens ad bonum et malum: unie nihil obesi quin remaneat in damnatis ad eorum confusionem et distinctionem ab infidelibus, sicut remanet in beatis an eorum gloriam ; comparatur enim signo militari quod relinquitur in victis ad eorum confusionem, et victoribus ad eorum gloriam ; tides autem comparatur armis quibus spoliantur victi. Adde quod character sil indelebilis, non fides.

Ad quartum, N. min. Fides enim qua dæmones et damnati credunt cl cognoscunt veritates supernatiiralcs, licet dici possit supernaluralis ex parte objecti, est tamen naturalis ex parle molivi seu principii ; est enim acquisita vel ex statu viæ, vel cx rerum eventu, vel ex prophetiis impletis, vel ex pœnis quas sentiunt : sicut, si quis cx motivo mere naturali, puta, ex relatione parentum aut alicujus viri docti, crederet mysteria nostra, licet hujus fidei objectum foret supernalurale , ipsa tamen in se cl ex parte principii foret naturalis.

Ad quintum. S. Thomas non dixit quod in damnatis remaneat fides infusa , sed simpliciter fides, scilicet naturalis et acquisita, cum nec talis spes in cis remaneat, quia spei etiamsi naturalis objectum est bonum sperantis apprehensum ut futurum, quale non est in damnatis.

1.2. q. 67. a. 3. o. — *Dico* 4° Fides non remanet in beatis; bene tamen inanimabus purgatorii.

Ibid, in arg. *s. c.* — *Prob. prima pars 1°* cx Apost. 1 Cor. 13, dicente : *Ex paris cognoscimus et ex parte prophetamus ; cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est :* id est, cum venerit visio, evacuabitur fides : unde S. Aug. 1.14 de Trinit. c. 2 : « Neque enim, inquit, jam » fidos erit (in patria) qua credantur qu» » non videntur, sed species qua videantur » quæ credebantur. »

Ibid. o. — *Prob.* 2o Destructo objecto formali fidei, non subsistit fides : atqui in beatis destruitur objectum formale fidei ; est enim objectum formale fidei prima veritas non visa , quæ intuitive videtur a beatis ; ergo.

Hinc manet probata secunda pars. Animæ enim in purgatorio (idem dicendum de patribus qui erant in lymbo) nondum fruuntur visione beata , sicquc remanet in ipsis objectum formale fidei, scilicet prima veritas non visa. Adde quod sperent bealitudinem; fundamentum autem spei est fides, cum nemo speret beatitudinem nisi credat se posse illam adipisci.

Dices contra primam pariem 1♦ Irenæus, I. 2, c. 47, et Tortui. 1. de Pudicitia, videntur docere fidem remanere in beatis. 2j Beati credunt futurum judicium, corpu-

rnm resurrectionem ct plurcs alias lidei veritates. V Paulus in raptu vidit essentiam divinam Al tamen non amisit fidem. 4° Remanent i.i beatis plurcs virtutes morales, v. g. fortitudo, temperantia, etc., licet nullus erit carum actus, sed ad ornamentum tantum : quidni (ides, quæ est nobilior virtutibus moralibus?

R. ad primum, Irenæum cl Tertullianum posse inlclligi de fide non secundum rationem formalem quæ est dc non visis, sed secundum aliquid sui, scilicet secundum firmam certitudinem quæ remanebit : unde Ircnæus dicit : *Semper fides qua· est ad magisterium nostrum , permanet firma* , quasi diceret:Cognitio de Deo remanet firma.

Ad secundum N. ani. Beati enim hæc ct alia cognoscunt vel intuitive in verbo, vel extra verbum per proprias species.

Hic q. 475. a 3. — *Ad tertium.* Paulus in raptu non amisit lidem habitualem, quia visio non fuit ipsi permanenter communicata sicut beatis, sed transeunter lanium ; non habuit tamen actum fidei incompossibilem cum actuali visione.

3. p. q. 7. a. 3. ad 1. — *Ad quartum, N. conseq.* Disparilas est quod , licet fides sil nobilior virtutibus moralibus, quia versatur circa nobilius objectum , importat tamen imperfectionem respective ad illud , scilicet inevidentiam , et ideo non potest esse ornamentum in beatis, qui vident clare istud objectum; virtutes autem morales, cum non habeant imperfectionem respective ad suum objectum , possunt esse ornamentum in beatis.

Hic q. 5. a. 3.o.— *Dico* 5° Fides , sive habitualis sive actualis, non remanet in hærclico, qui vel unum tantum fidei articulum pertinaciter discredit. Est communis cum Auctore contra paucos.

Prob. 1' Apost. Galat. 5, v. 5, iis qui sustinebant observantiam legalium esse necessarium ad salutem , dicit : *Evacuati estis « Christo,* id est, a spiritu fidei, ut explicat versu sequenti. Tridenlinum , sess. 0, cap. 15, Jwrendum *esi,* inquit, *non modo infidelitate, per quam el ipsa fides amittitur,* etc., quælibcl autem hærcsis etiam circa unum tantum articulum est infidelitas.

Prob. 2° ratione. Cessanto objecto formali a quo habitus et actus specificaniur, cessant et destruuntur habitus ct actus : alqui in hærclico qui pertinaciter nogal vol unearticulum fidei, cessat objectum fottni* fidei tam habitualis quam actualis.Ei. *Prob. min.* Objectum formale lidei s habitualis sive actualis est prima veritas dicendo ut manifestata per Ecclesiam :.· qui <pii negat pertinaciter unum arliculur lidei, non credit alios quos tenet, prop: primam veritatem ut manifestatam [z Ecclesiam; alioquin et hunc quem net crederet, cum sil etiam sicut alii revelatu a prima veritate el propositus ut talis : Ecclesia : sed hunc rejicit ct illos tenetn proprio judicio ct propria electione. üηώ S. Aug. lib. 17 coni. Faust, cap. 3, allquens Manichaeos : *Qui,* inquit, *in Em'-(jelio quod vallis creditis, quod vallis* i, *creditis, vobis potius quam Evangeliocuditis.*

Pices. Haereticus hunc articulum negat, non quia credit Deum seu primam veritatem fallibilem in revelando, sed quiane apprehendit illum articulum ut revelatum: alios autem tenet, quia apprehendit illos ut revelatos, sicque in iis quos credit salvatur debita submissio primæ veritati. Ncquf enim necesse est ad Udem quod crcdan primæ veritati ut manifeslatæ per Ecclesiam , cum Deus per alia media quam per ' Ecclesiam possit lidem infundere, ut pu Prophetarum testimonia, per miracula, per lumen interius, etc., sicut infudit Ad®, Abrahæ, Melchiscdcch, Apostolis, ctadhuc nunc infundit infantibus per baptismum.

Sed contra. 1° Quamvis non negemus propositionem Ecclesiæ non esse absolute necessariam ad veram fidem saltem privatam , el eam posse a Deo infundi per ana media assignata, nulla tamen est ratio dicendi quod hærclicus de quo est quaestio per hæc media illam habeat, et, si illam haberet, esset animo paratus ad credendum omnia quæ ipsi ut revelata proponerentur per Ecclesiam, cujus infallibilitas est etiam de fide. Quæro itaque unde noscit hunc articulum quein negat non esse revelatum, ct hunc quem credit esse revelatum , cum uterque proponatur ut revelatus ab Ecclesia, quæ est modium ordinarium ex quo constat de revelatione? Nihil aliud prorsus assignaro potest quam proprium judicium quo sibi persuadet hunc esse revelatum et non istum : undo dici non potest quod vium credat propter primam veritatem.

siquidem prima ventas sit utrique æqualilcr applicata *pnr* Ecclesiam.

2' Qui negat articulum fidei ab Ecclesia propositum ut revelatum , negat infallibililalcm Ecclesiæ in proponendis ct discernendis revelatis : atqui hæc Ecclesiæ infallibililas est articulus lidei a prima veritate revelatus in S. Scripturis : ergo negando hunc articulum negat primam veritatem esse infallibilem in revelando, sicque cessat absolute in eo molivum formale fidei pro omnibus ; cum enim istud molivum sit indivisibiliter unum et idem, dum cessat pro uno cessat pro omnibus , sicut si quis probet decem conclusiones ex uno principio, qui illud negaret in una negaret in omnibus.

Prob. 3° ab inconvenienti. Si hærclicus negans unum articulum retineat fidem , esset fidelis ; dicitur enim fidelis qui habet lidem : atqui consequens est contra sensum communem. Ergo.

Respondent non habere integram fidem , sed partem tantum ; fides enim est totum intégrale constans parlibus, el ideo non debet dici fidelis.

Sed contra. Licet fides ex parle objecti sit totum intégrale, quatenus respicil plura a Deo revelata, in ratione tamen habitus el qualitatis, est una el simplex in unoquoque credentium; quia inclinat ad assenliendum pluribus sub uno ct eodem indivisibili molivo, scilicet propter primam et infallibilem veritatem in dicendo. Unde vel perit lotus el integer in hærclico, vel remanet totus et integer : si primum , habemus intentum ; si secundum , sequitur inconveniens oppositum.

folvitntiir objectiones contra ultimum COnclitSionrm

Obj. 1° Apostoli in triduo mortis scandalum passi, amiserunt lidem in Christum , neque tamen ideo amiserunt fidem circa alia mysteria, puta circa Trinitatem. Item , Marci ultimo Christus exprobrat illis *incredulitatem ct duritiam cordis, quia iis qui viderant eum resurrexisse non credide-runt :* et S. Thomas dicitur *incredulus :* atqui Lunen non amiserunt prorsus ct in omnibus fidem. Ergo. Idem dic do Moyse, qui duhuivil an posset habere aquam ex silice, et do Zacharia , qui non credidit se habiturum filium.

II. ad su imum Apostolos in triduo mortis scandalum passos fuisse, non negando interius Christum , sed non confitendo exterius

Ad alterum. Apostoli redarguuntur, Moyses et Zacharias puniuntur non quod essent pertinaces in negando aliquo articulo fidei sufficienter revelato, sed quod tardi essent ad credendum quod erat sufficienter revelatum ut tenerentur credere sub veniali, non tamen sufficienter ut tenerentur credere sub mortali : unde hærcbant sine pertinacia ct cum animo parato ad credendum omnia aperte et sufficienter revelata, sicque non erant haeretici.

Obj. 2°S. Aug. 1. de Unico Baptismo ,c. 5, Judæo ad Ecclesiam accedenti dicit: « Tene lidem resurrectionis mortuorum si-» cui tenebas, sed crede jam Christum re-» surrexissea mortuis, quod non credebas.d El similiter hæretico : «Tene Christianum » baptismum in nomine Patris ct Filii et » Spiritus sancti, sicut tenebas; sed ag-» nosce Christi Ecclesiam, toto, sicut pro-» phclalum est, orbe crescentem , cui sali cri lega voce maledicebas. » Ergo Judæus, juxta S. Augustinum, habebat veram fidem resurrectionis mortuorum, el haereticus baptismatis.

II. D. conseq. Ergo Judæus el haereticus, juxta S. Augustinum , habent veram fidem naturalem ct acquisitam , *C-* supernaluralem ct infusam innixam divinae auctoritati ab Ecclesia propositæ, 2Y. Hanc esse mentem S. Aug. constat, quia ibidem pariter dicit idololalræ : « Tene ab uno vero Deo » mundum conditum esse, quod tenebas; » sed noli credere Deos esse ligna et lapides n ct ipsius mundi particulas quas colebas : « sicut autem fides istius idololalræ qua credit Deum esse mundi conditorem, non est supcrnaluralis ct infusa, ita nec fides Judæi ct hærclici.

Inst. S. Aug. 1. de Patientia c. 26, dicit patientiam schismatici, qui ne Christum neget patitur tribulationes, essedonum Dei: ergo ejus fides est supcrnaluralis.

/L quod fidos schismatici sit donum Dei ex parte objecti ; si enim Deus non révélasse! mysteria fidei, numquam ea cognovisset : non est autem donum Dei ex parte principii seu molivi credendi; non cn»m credit propter divinam veritatem revciantem, alias omnia crederet. Undo *i), conseq.* Hujus fifies est supcrnaluralis ex parte ofuectl, C'. ex parte principii, *N.*

Obj. 3° Haereticas post hærcsim eadem firmitate el iacililatccredilarliculos quos tenet ac ante : atqui hæc firmitas et facilitas non possunt provenire nisi ab habitu fidei. Ergo.

Λ. N. min. inlclligcndo de fide supernatural!; nam contingit quod hæreliti eadem (irmitalc et facilitate credant et tueantur non solum articulos fidei, sed ipsos suos errores, ita ut aliquando pro iis asserendis moriantur . firmitas ergo hæc provenit ex sola pertinacia voluntatis, facilitas autem provenit ex habitu fidei acquisito, sive, juxta aliquos, per actus præccdenlis fidei, non qua supernaturales, sed qua vitales ; sive, juxta alios, per actus fidei naturales ex parte principii, licet supernaturales ex perte objecti ; sæpe enim fidelis, vel ex instructione parentum, vel ex doctrina calcchislarum, vel ex consuetudine, non attendendo ad primam veritatem revelantem, elicit actus fidei, qui, cum sint naturales ex parte principii, licet supernaturales ex parte objecti ; scope enim (idolis, vel ex instructione parentum, vel ex doctrina catcchislarum, vel ex consuetudine, non attendendo ad primam veritatem revelantem, elicit actus fidei, qui, cum sint naturales ex parte principii, generant habitum pariter naturalem, qui remanet in hæresi.

Insl. 1ü 1lærelici dicunt se recipere quatuor Evangelia ut verbum Dei, et se assentiri contentis in eis propter auctoritatem Dei revelantis: non est autem ratio cur arguamus eos mendacii. Ergo.

IL· Sic equidem dicunt hæretici et sic existimant : unde non arguimus eos mendacii , sed falluntur : cum enim prima veritas sit infallibilis simpliciter ct in omnibus , qui hanc infallibililatem negat in uno non credit alia propter illam. Hanc autem negat hærelicus in articulo quem discredit, *ut probatum est;* tum quia, cum prima veritas sit æqualiler omnibus applicata, non potest esse ratio cur unum credat dum alterum negat, sed hujus ratio est proprium judicium ; tum quia negando unuin articulum ab Ecclesia propositum ut revelatum, negat infallibililatem Ecclcsiæquæ est Deo revelata , sicque negat primam veritatem esse in omnibus infallibilem.

Insl. 2· Possum fide humana credere liomini dicenti unum, et non credere dicenti aliud : ergo similiter in fide divina.

R. N conseq. Disparitas est 1» quod homo non sit universaliter infallibilis indicendi secus Deus; 2·· quod auctoritas hominiu,-contis non sit solum molivuin credendo quæ dicit, sed etiam eorum verisimilitudo quædam autem sunt aliis verisimiliora A in fide divina lota ratio credendi esi prim ▼critas infallibilis in revelando.

Insl. 3U Possum errare circa aliqui' conclusionem unius scicnliæ, cl tamenn amittere habitum istius scicnliæ circa alia conclusiones : ergo similiter.

Hïc a. 3. ad2. — *R.* 2V. *conseq.* Disparili est, quod in diversis conclusionibusunL scicnliæ sint diversa media per quæ probantur, quorum unum potest cognosci sin alio ; unde homo potest scire quasdn conclusiones ignoratis aliis : at oinnih. articulis fidei fides inhærcl propter unur medium , nempe propter primam verilitern propositam nobis per Ecclesiam ; › ideo qui ab hoc medio decidit, totaliter fricaret.

Insl. Possum servare unum manditum et non aliud , puta, audire sacrumK non jejunare: ergo similiter possum credee unum articulum ct non alios.

Ibid, ad 3. — *R. N. conseq.* Disparitas» fere eadem, quia scilicet diversa mandati possunt observari saltem quoad substantiae propter diversa motiva proxima, puti, propter honestatem cuique propriam : a: unicum est fidei motivum , nempe primi veritas revelans infallibililer in omnibus, quam ideo qui rejicit in uno rejicit in omnibus.

Insl. 5° Possum servare unum mandatum ex motivo communi omnibus, et nor aliud : sic possum audire sacrum ob auctoritatem Dei jubentis , ct non jejunare; possum diligere unum proximum propter Deum, cl non alium; possum ex motivo justitiæ solvere uni, et non alteri : ergo paritor possum credere unum articulum propter primam veritatem, cl non alium.

Ibid. — *R.* 1° *N. ani.* Si enim ex perfecta obedientia, seu propter solam auctoritatem Dei jubentis, unum mandatum observaret, omnia servaret ; si ex solo Dei amore unum proximum diligeret, omnes diligeret; etsi ex solo amore justitiæ uni solveret, solveret et alteri. Ab his ergo generalibus rnotivis decidit (pii unum mandatum transgreditur, cl hoc sensu dicitur Jacobi 2 : *Qui offendit in uno, factus est omnium reus.* 2> *Data*

<jnt. *N. conseq.* Disparitas est, quod in observatione mandatorum occurrere possint plura obstacula erga unum et non erga aliud ; at in articulis fidei , hoc ipso quo creduntur propter divinam auctoritatem , non est difficilius unum credere quam aliud.

Insl. 6° Unus actus contrarius habitui, r.g. temperantiæ, non destruit illum : ergo unus actus hærcsis contrarius habitui fidei non destruit illum.

R. N. conseq. Disparitas est, quod unus actus contrarius habitui acquisito, puta temperantiæ, non tollat rationem formalem ejus objecti; unus autem actus hærcsis tollit rationem formalem objecti fidei, *ut probatum est.* Unde quidam inutiliter hic laborant in inquirendo quomodo unus actus hærcsisdestruat habitum fidei : an physice, an nioraliler, an per modum causæ formalis vel efficientis, an mediale, vel immediate? Potet enim *ex dictis* ipsum destrui ad destructionem objecti sui formalis : cum ergo hærelicus, negans unum fidei articulum , neget primam veri talem, et per hunc actum physice destruat in suo intellectu objectum fidei, eodem modo destruit mediale habitum fidei.

Dires. Theologia remanet in haereticis : ergo et fides. *Paid conseq.* quia theologia nititur principiis divina fide creditis.

R. A'. *ani.* saltem loquendo de theologia quæ sit ejusdem rationis cum nostra ; quia, licet habeat idem objectum formale quod, non habet tamen idem objectum formale quo, nimirum virtualem et mediatam revelationem : objectum autem formale quod non specifica! nisi ut substat objecto formali quo. Vide disseri, procem. ad tract, de Deo, a. 5, sub finem.

Ibid a 4 o. — *Pdcs* utrum fides possit esse major in uno quam in alio?

R. non posse esse majorem ex parte obpcli formalis, quod in omnibus est unum et iimplex, nempe prima veritas, sed posse esse majorem tum ex parte ohjecti malorialis, quatenus unus plura credit explicite quam alter; tum cx parte subjecti, scilicet intellectus, qui certius cl firmius altero 'dhærel primæ veritati, cl voluntatis, quæ i'impliiis ct devotius se submittit Dcorevetali

Neque solum fides potest osse major in tnoquam in altero, sed in eodem divers tempore, quia Idem potest modo firmius, modo minus firmiter, modo devotius, modo minus devote rebus divinis assenliri. Unde Apostoli , Luc. 17 , dicebant Christo : *Adauge nobis fidem ,* et nos in collecta dominicæ XIII post Pentecosten oramus : *Ea nobis fidei , spei , charilalis augmentum.*

S. Th. q. G , probat fidem non solum formatam, sed etiam informem esse a Deo, tum quoad credibilia quæ ab ipso solo revelari possunt, tum quoad assensum qui est supernaturalis. Ista constant ex his quæ diximus in tract, de Gratia contra Pclagianos ct Semipelagianos. Q.6, probat duplicem esse effectum fidei, timorem scilicet tum servilem cum filialem, et purificationem cordis. Ex apprehensione mali pœnæ per fidem causatur timor servilis ; ex apprehensione mali culpæ causatur timor filialis. Per fidem secundum se removetur impuritas erroris, per fidem autem formatam removetur impuritas affectus.

DISSERTATIO V.

DE VITIIS FIDEI OPPOSITIS.

Fidei opponitur infidelitas, confessioni fidei opponitur blaspbemia. De hoc utroque vitio dicendum in præscnli dissert. Unde sit

ARTICULUS I.

De infidelitate in communi, per quaestiunculas.

Hic q. 40. a. 4. o. — Infidelitas in communi est carentia fidei : et est vel negativa , vel prirnativa , vel contraria. Infidelitas negativa , est carentia fidei in eo qui nihil audivit de fide, vel non audivit sufficienter Privativa , est carentia fidei in eo qui audivit sufficienter de fide, et non vult ei assentiri, absque eo tamen quod contrarium asserat. Contraria, est carentia fidei ineo qm, sufficienter de fide instructus, non solum detrectat illam amplecti, sed etiam contrarium asserit et errorem positivum contra fidem sustinet. Equidem Auctor hic duas tantum infidelitates numerat, negativam et contrariam, sed contrariam naulo latius inlelligil, prout comprehendit Miam privativam ; dicit enim ibidem : ‹r Potest in» telligi infidelitas secundum vontrnricla n tem, qua scilicet aliquis repugnat audite.

» fidei : b en infidelitas proprie contraria ; » vel eliam contemnit ipsam : » en privativa

Petet I» utrum infidelitas sit peccatum?

R. 1° Infidelitas mere negativa non es peccatum, sed poena peccati.

Prob. 1° Christus, Joan. 15, dicit de Judæis : *Si non venissem el loculus cis non fuissem, peccatum non haberent;* quod exponens S. Aug. tract. 89 in Joan, dicit quod Christus loquatur de pcccato quo non crediderunt in Christum : infidelibus autem negative Christus neque per se neque per suos ministros loculus est, saltem sufficienter. 2° Nemo peccat omittendo quod facere non potest: atqui qui nihil audiverunt de fide, aut non audiverunt sufficienter, non possunt credere, juxta illud Rom. 10 : *Quomodo credent ei quem non audierunt?* Perinde est ac si diceret: Credere non possunt. 3" Hæc propositio 65 inter Baianas : *Infidelitas pure negativa ,* m *his quibus Christus non est prœdicalus , peccatum est,* damnata est a S. Pio V cl Gregorio XIII.

Si dirai omnem infidelitatem esse voluntariam in Adamo, item ct voluntate propria ; quia dantur omnibus auxilia sufficientia ad fidem, *R. quantum ad primum ,* omnem infidelitatem, prout perlinet ad peccatum originale cujus est pars, esse voluntariam in Adamo: at hoc voluntarium in capite non sufficit ad constituendum peccatum personale distinctum ab originali, quod hic quaeritur, ad illud enim requiritur voluntarium proprium el personale. *Secundum* plene solutum est in tract, de Deo, — Ibid —disseri. 7, ari. 8, obj. 5. Require.

R. 2° Infidelitas privativa et contraria est peccatum : 1° quia nono condemnatur nisi propter peccatum : *Qui* autem non *credide-rit condemnabitur,* Mare, ultimo; 2° quia fides est medium necessarium ad salutem. Ergo is cui sufficienter proponitnr, tenetur eam acceptare.

Ibid. a. 2. — *Petes* 2° utrum infidelitas sit in intellectu?

R. esse in intellectu tanquam in subjecto, pendere tamen a voluntate movente : quia quæ privative vel contrarie opponuntur sunt in extern subjecto : fides autem cui infidelitas opponitur est in intellectu tanquam in subjecto, dependens tamen a voluntate movente. Ergo.

Ibid. a. 3. o. — *Poles* 3° utrum infidelia sit maximum peccatorum ?

R. esse ex genere suo gravius omnitej peccatis quæ sunt contra virtutes morale; quia est magis directe contra Deum.quti virtutes thcologicæ habent pro objecto, quam peccata quæ sunt contra virtutes rales.

Dixi, *ex genere suo* , quia ex circumstor, tiis peccata contra virtutes morales possut; esse graviora. Dixi eliam , *peccatis* conlrt *virtutes morales,* quia si quæslio sit de p«. catis oppositis virtutibus theologicis, doce: Auctor infra q. 34, a. 2 , odium Dei, quod opponitur charilati, esse gravius; dequ. loco citato.

Ibid. a. 4. o. — *Petes* 4° utrum omnia infidelium opera sint peccata?

R. negative. Hanc quæstioncm ex professo cl pro meritis expendimus in tract.d* Gratia, dissert. 3,a. 3, §2. Requiro ibi.

Ibid. α. 5. o. — *Petes* 5° quot sint specie infidelitatis?

R. Si infidelitas attendatur secundum errorem in diversis quæ perlinent ad fidem, sunt quidem plures species infidelitatis,»! indeterminate quoad numerum; possim; enim errores in infinitum multiplicari.

Si vero infidelitas attendatur secundae comparationem ad fidem, sunt 1res sped?; infidelitatis, nempe paganismus, judaismns elhæresis; quia peccatum infidelitatis consistit in renitendo fidei : tripliciter aule quis potest reniti fidei. Vel enim renititw fidei quam nondum professus est se suscipere ut veram, et est infidelitas paganorum, qui sic dicti sunt a pagis in quos, ab urbibus mandato imperatorum chrislianortin expulsi, se recipiebant ut colerent sua idola; antea gentiles dicebantur : vel renititurfr dei quam professus est in figura , ct est infidelitas Judæorum : vel tandem rcnililurlidei quam professus est in manifestationem rilatis, el est infidelitas haereticorum.

Dixi, *quam professus est se suscipere,* quia ad judaismum vel hæresim videtur nor requiri quod revera susceperit fidem in t? gura vel veritate manifestata, sed sufiiccn si exterius professus fuerit se suscipere unde infantes hærcticorum non baptizali, qui ideo nunquam fidem suscc-pcrunt,dicuntur haeretici, eo quod secundum aestimationem profiteantur cum parentibus fidem Christi ; item Ariani cl Paulinianiste, quamvis non vere baptizali, propter eam-1 dem rationem dicebantur a conciliis hærclici.

Ad paganismum perlinent alhæi, deislæ et Mahumelani ; quia nunquam professi sunt se suscioerc, sive in figura sive in veritate, fidem CTiristi : licet enim Mahumelani agnoscant Christum ut prophetam, non tamen cum agnoscunt ut Deum.

Apostasia non videtur distingui ab hærcsi nisi secundum magis cl minus; quia apostata deserit lotam fidem quam professus est, haereticus partem tantum : intellige *objective.* Similiter ad unam ex prædiclis possunt reduci aliæ infidelitates.

Utrum autem hæ species distinguantur essentialiter, an accidcnlaliler tantum, dissentiunt theologi. Quidam volunt esse distinctionem accidentalem tantum, quia omnos conveniunt in ea ratione formali, scilicet fenili fidei, seu nolle acquiescere Deo revelanti, in quo sita est essentia infidelitatis; differunt autem tantums ecundum modos accidentales, ratione quorum infidelitas censetur magis vel minus voluntaria, magis vel minus extensa. Ita Wiggers.

Alii ponunt distinctionem essentialem , quia existimant hos diversos modos renitendi fidei constituere diversam rationem formalem in objecto fidei; quia , inquiunt, piando terminus a quo inducit diversam habitudinem erga terminum ad quem , ex illis simul junctis sumitur diversitas specierum essentialium , eo quod talis habitudo mutet rationem formalem objecti. Sic alia est species fornicationis illius qui castitatem professus est, alia illius qui non est professus. Ila Sylvius.

Cælcrum, quidquid sil de ista levi speculatione, quantum ad praxim conveniunt ulriiisquc sententiæ patroni has diversas species esse exprimendas in confessione, sicut eldeterminatos errores, puta, quod ncgaverilTrinitalem aut Incarnationem,quod professus fuerit Lulhcranismum vel Calvinismum; propter graviorem aut leviorem malitiam.

Ibid. ε. 6. *o.—Petes* 6° quæ species infidelitatis sil gravius peccatum?

/i. quod in infidelitate duo possunt considerari. *ut dictum est,* quorum unum est comparatio ejus ad fidem , ct ex hac parte aliquis gravius peccat conlra fidem qui fidei renititur susceplæ. quam qui renitilur fidei nondum susceplæ; sicul gravius peccat qui non implet quod promisit, quam si non impleat quod nunquam promisit: ct secundum hochæresisesl graviorjudaismo, cl judaismus paganismo. A.'iud quod in infidelitate consideratur, esi corruplio eorum quæ ad fidem perlinent : elsecundum hoc, cum in pluribus errent gentiles quam Judæi, et Judæi quam hærelici, gravior est infidelitas gentilium quarn Judæorum, et Judæorum quam hærcticorum, nisi forte quorumdam, puta Manichaeorum,qui circa credibilia plus errant quam gentiles. Harum tamen duarum gravitatum prima præponderal sccundæ quantum ad rationem culpæ; quia infidelitas habet rationem culpæ, *ut dictum est,* magis ex hoc quod renititur fidei, quam ex hoc quod non habetea quæ sunt fidei ; hoc enim videtur magis ad rationem pœnæ perlinere : unde ,simpliciter loquendo, infidelitas hærelicorum est pessima.

Petes 7° utrum sil licitum disputare de fide cum infidelibus?

Ibîd. *a.* 7. o.—*R.* i" Attento jure naluræ, peccat I°qui, fide semel suscepta, disputat tanquam dubitans de fide, elveritatem fidei pro certo non supponens , sed argumentis experiri intendens ; quia dubius est in fideet infidelis : cap. *Dubius* extra de hæreticis. Dixi, *fide semel suscepta.* Qui enim numquam fidem suscepit, cl incipit dubitare, licite disputat ad inquirendam veritatem ; imoctiam fidelis qui eo fine disputat ut de vcrilalequam paratus est amplecti plenius instruatur , licet dubitando peccet, non videtur tamen peccare exeo quod disputet. 2° Peccat qui disputat cum scandalo infirmorum, quorum scilicet fides ex disputatione magis quassatur quam firmetur ; 3· qui non est satis doctus ad argumenta infidelium solvenda.

Ibid.—Econtra, attento eodem jure nature, sufficienter eruditus licite ct laudabiliter disputat cum infidelibus ad confutandos eorum errores, aut ad exercitium coram iis qui ex disputatione possunt proficere; imo ad id tenetur , si ex ejus silentio fidos infirmorum veniat in discrimen: sic fecerunt Stephanus, Act. 6; S. Paulus, ibid. 9, et plures alii.

R. 2° Attento jure ecclesiastico, prohibitum est subpoena excommunicationis omnibus laicis disputaro defidessive publicesive

x

privalim · im cap. *Quicumque* de Ilærelicis in 6 , ubi Alexander IV ail : « Inhibemus » ne cuiquarn laicæ personæ liceat publice » vol privatur de fide catholica disputare : » qui vero contra fecerit, excommunicatio- » nis laqueo innodetur. »

Circa hoc decretum plura sunt observanda. 1° Observandum est conon solum disputationem cum infidelibus prohiberi, sed omnem disputationem de fide catholica.

2° Per *laicos* non inlelligi illi lora tos , ut quidam volunt, sed eos qui communiter intelliguntur laici, scilicet qui non sunt clerici vel Deo consecrati, ut habetur 12, q. 1. Unde, quamvis fratres conversi dicantur laici ad distinctionem eorum qui sacris ordinibus initiantur, non sunt laicisimpliciter, sed ecclesiasticae person®, cap. *Non dubium* de Sentent. Excommunicat, el cap. *Quisquis* 17, q.4. Quapropter, quamvis illis non competat, sicut nec modialibus , disputare de fide propter insufficientiam , præfato tamen decreto nec illi nec istæ ligantur.

3° Pœnam excommunicationis non esse latæ, sed ferendæsenlentiæ , ut notat Glossa in idem caput, ct ipsa verba indicant : et ideo Serra post Cajelanuin, Ledesma cl alios, docet quod hoc decretum non obliget sub mortali ; quia, inquit, lex quæ aliquid sub prena excommunicationis, suspensionis aut similis ccnsuræ, non latæ, sed fercndæsentenliæ , non obligat ad mortale , nisi quis post sufficientem monitionem contumax fuerit, aut aliunde constet devoluntale contraria legislatoris.

4· Cum odiosa cl pœnalia non sint extendenda, sed potius restringenda, "ô dùpu-l fare est accipiendum formalilcr dum lit ad persuadendum, scu, ul ait Cajetanus, α quando vel fides defendenda, vel confu- » landus error, vel dubium dc fide occur- » rit : » non vero materialiter , cum lit honoris vel exercitii causa, sive publico sive privalim. Sic videmus quotidie in publicis disputationibus laicos arguereet respondere in materiis fidei.

5” Cum eodem Cajelano, quod in casu necessitatis vel magnæ utilitatis, ul si hærclici fideles perverterent et non adessent ecclesiastici qui fidei partes defenderent, liceret per epiikiam laico docto disputare. Item etiam extra hunc casum liceret in iis locis in quibus ista lex consuetudine contraria est abrogata, ul videtur esse in mullis locis in quibus hæreses grassanlv.

ARTICULUS II.

Utrum infideles sini cogendi ad fidem?

Inter infideles, ut jam vidimus, quidam numquam susceperunt fidem, ul pagani et Judæi; quidam illam aliquando susceperunt, ut hærelici et aposlalæ, item quidam subduntur principibus Christianis, quidam non.

Ibid. a. 8. o. — *Dico* 1° Infideles qui nunquam susceperunt fidem, sive subdantur principibus Christianis, sive non , nullatenus sunt cogendi ad fidem ; possunt tamen cogi ut non impediant fidem, fideive prædicationcm, blaspbemiis, malis suasionibus, aut apertis persecutionibus.

Prob. prima pars. Nemo potest legitime cogere alium nisi habeat in cum jurisdictionem : atqui Ecclesia nullam habet jurisdictionem in cos qui numquam susceperunt fidem, juxta illud 1 Cor. 5 : *Quid mihi de iis qui foris suntjudicare ?* unde, Trid. sess. 14, cap. 2, declarat quod α Ecu elesia in neminem judicium exercet, qui » non prius in ipsam per baptismi januam » fuerit ingressus. » Similiter principes christiani nullam etiam jurisdictionem habent in extraneos; in subditos autem licet habeant potestatem ipsos gubernandi politice, non tamen eos cogendi ad finem : quo enim jure illam haberent? non jure naturali, quia præccplum fidei est supernatural ; non jure divino, nullum enim hujus potestatis exlat vestigium in S. Scriptura vel traditione ; imo, ex modo quo Christus misit Apostolos ad praedicandum fidem, contrarium prorsus colligitur : mittit enim illos, Matth. et Luc. 10, non ul milites armatos, sed ul agnos in modio luporum; jubet ut mm portent sacculum neque peram, ul in patientia possideant animas suas, ut omnibus appreccnlur pacem; quod si aliqui neque cos neque Evangelium recipere velint, non mandat ul vim adhibeant, sed simpliciter ut exeant ct excutiant pulverem de pedibus suis : ct cum , Lue. 9, Samaritani Christum noluissent recipere, ideoque Jacobus el Joannes vellent cosigne cœli consumere, increpando dicit illis Christus : *Nescitis cujus spiritus estis.* Ergo.

Confirmatur. Ecclesia, cui nota est voluntas Christi, prohibet ne infideles vi com-

pellantur ad fidem. Concilium Toletanum IV,occasione regis Sisebuli qui Judæos compulerat ad baptismum, zelum ejus laudans, ^cd facium improbans, sic statuit can. 57 : « De Judæis præcipit S. syno- « lus nemini deinceps vim inferre.... Ergo » non vi, sed liberi arbitrii facultate ul con- » vertantur suadendi sunt, non potius » impellendi. » Innocent. III, cap. *Majo- res àc* Baptismo exponens præfatum cano- iicm:aEst, inquit, religioni chrislianæ o contrarium , ul semper invitus et penitus d contradicens ad servandam chrislianila- «tem aliquis compellatur.» Cœlcslirius III, cap. *Sicut Judæi,* til. de Judæis : ((Statuimus, inquit, ut nullus invitos vel « nolentes Judæos ad baptismum venire «compellat. » Unde Gregorius I. 2 Episl. 50 : «Nova, inquit, atque inaudita est «hæc prædicalio quæ verberibus regis «exigitfidem. »

Dices. Princeps Christianus potest cogere suos subditos ut deserant idololatriam : ergo elui amplectantur fidem.

R. N. conscq. Disparilas est, quod colere plures et falsos deos sit contra legem natu- re, cujus custos et defensor est quilibet princeps in suis subditis ; alioquin nulla lege posset illos constringere, cum nullæ leges humans obligent nisi quatenus deri- vantur a lege naturali ; ct hinc laudatur Constantinus quod idolorum templa de- struxerit : at lex fidei est supcrnaluralis, ad quam non se extendit potestas sæcu- laris.

Cetera argumenta quæ contra hanc pri- mam conclusionis pariem objici solent et possunt, soluta habes dissert. 3 , dcBapt. a. 4, Vide.

Prob. secunda pars. Ecclesia habet jus et mandatum a Christo prædicandi Evange- lium in universo mundo : si ergo hanc prae- dicationem impediant barbari, possunt principes chrisliani contra eos bellum mo- vere, rebelles domare, sibique subjicere, non quidem ut cos ad credendum cogant , mxl ul tueantur jura Ecclcsiæ Violata, el innocentes defendant, tam cos qui jus ha- bent prædicandi quam cos qui habent jus audiendi : unicuique enim a natura compe- tit jus defendendi innocentes.

Dices, Si principes chrisliani possunt rompellerc barbaros non sibi subditos ut oon impediant fidem blasphcmiis, ut fert conclusio et docet S. Th. sequitur quod possint compellere omnes barbaros et etiam non sibi subditos ut deserant nio'o'alnam, quia justa S. Thomam infra q. 94, a. 3, ad 2 , idololatria est blasphcmia : atqui *conse- quens esi falsum.* Ergo.

II. N. sequelam. Ad probal. D. Idololatria est blasphcmia materialiter el facto, *C.* formalilcr et verbo, *N.* Quando autem S. Doctor dicit posse cogi infideles ul non im- pediant fidem blasphcmiis, inlelligil, et nos cum ipso, de blasphcmia formali, quæ con- sistit in verbis, ut docet infra q. 13, a. 1.

Ibid. — *Dico* 2· Infideles qui aliquando fidem susceperunt, ut hærelici cl aposlalæ, possunt corporaliter compelli ul impicant quod promiserunt, cl servent quod semel susceperunt.

Prob. 1° Ex jure, cap. *Contra Chrislia- nos* de Ilærelicis in G, cap. *Majores* de Bap- tismo , ct cap. *de Judaeis* I). 45 , desumpto cx concilio Toletano 4 , decernitur ad fidei chrislianæ observantiam cogendos ess1* etiam illos qui metu vel necessitate baptis- mum*susceperunt, et eos qui in infantia bap- lizali sunt, quamvis nunquam proprio actu illam professi fuerint. Idem definit Trid. sess.7, can. 14. Porro, si qui in infantia baplizali sunt, aut metu vel necessitate ad fidem servandam sint cogendi, quanto ma- gis alii desertores? Sententiam contrariam, quam aliquando tenueratS. Augustinus, revocavit Episl. 48, his verbis : « Nam mea » primitus sententia erat neminem ad uni- » talem fidei esse cogendum... sed hæc opi- » nio mea non contradicentium verbis, de- » monstrantium superabatur cxemplis;nam » primo opponebatur civitas mea, quæ cum » tota esset in parte Donati, ad unitatem » catholicorum timore legum imperialium » conversa est. »

2uQui fidem profitentur ct baptizantur incorporantur Ecclcsiæ, ul ejus subditi, et se obligant ad hanc fidem servandam :creo a superioribus compelli possunt ut suæ obli- gationi satisfaciant ; sin minus , puniri Cor- poralilcr, sive per principes suos, sive per alios quibus Ecclesia aut proprius princeps id commiserit,

Dices. S. Th. in hoc eodem rirticulo o, probat infideles qui nunquam susceperunt fidem non esse cogendos, quia voluntatis est credere: atqui eadem ratio militat pro bab- reticis. Ergo.

Respondet ipse Doctor ibid, ad 3 : « Sicut » inquit, vovere est voluntatis, reddere » autem necessitatis ; ita accidere fidem est » voluntatis, txd tenere eam acceptam csl » necessitatis : cl ideo hærctici sunt compel- D lendi ut finem teneant, »

Petet utrum ritus infidelium sint tolerandi ?

Ibid. a. 11. o. — *R. io* Ritus infidelium principibus Christianis subditorum perse loquendo non sunt tolerandi, quia infideles, etianiqui nunquam fidem susceperunt, servando suos ritus peccant contra legem natura», cujus, ut jam dixi, custos ct defensor csl princeps in suis subditis ; qui autem fidem susceperunt, ut sunt hærctici, subjiciuntur Ecclesiæel principibus Christianis , etiam in iis quæ spectant fidem quam professi sunt, idcoquc Ecclesia cl principes tenentur in cis impedire peccata conira professionem fidei.

Dixi, *infidelium principibus Christianis subditorum* ,quia quoad alios non subditos qui nunquam susceperuntfidem, neque Ecclesia , neque principes Christiani ullam habent in cos jurisdictionem, etiam quoad peccata quæ sunt contra legem naluræ, nisi essent in damnum proximi, ut si eorum ritibus occiderentur innocentes: unusquisque enim, ut jam dicebam, habet jus defendendi innocentes.

Ibid *R.* 2° Per accidens , ad vitanda scilicet pejora mala , aut ne impediantur majora bona , possunt tolerari ritus infidelium : quia humanum regimen derivatur a divino, ct debet ipsum imitari ; Dcusaulem permittit aliqua mala ne , eis sublatis, majura bona tollerentur, vel pejora mala sequerentur: ergo similiter in regimine humano. Unde S. Aug. l. 2de Ordine, cap. 4, dicit: *Aufer meretrices de rebus humanis, turbaveris omnia libidinibus.*

Ibid. — *Hinc inferes* recte tolerari ritus Judaeorum; quia , cum in iisolim prxfigurabalur veritas fidei quam tenemus, hoc bonum provenit quod testimonium fidei nostræ habemus ab hostibus, cl quasi in figura reprxsenlalur nobis quod credimus. Quantum ad ritus aliorum , attendendum est, ut iii.ri, ad mala qux ex eorum prohibitione sequerentur , ct ad bona qux impedirentur.

Quxril Auctor hic a. 12, utrum pueri Judxorum ct aliorum infidelium sint invitis parentibus baptizandi ? Quam quasi», nem resolvimus cum S. Doctore regain· dissert. 3 de Bapt. a. 4. Require ibi.

ARTICULUS III.

De haresi.

§ ï. — *Quid et quotuplex sit hartsis ?*

Ilærosis est vox grxea electionem iinpcrtans: quia hxrclicus proprio judicio elir·: credendum quod vult. Huic affinis eslvi *secla,* dicta a sectando specialem opinionem Et quamvis utraque vox possit sumi in l>nam pariem , usu tamen S. Scripturæ, Vitrum et omnium theologorum siunitui'i malam partem.

Colligitur hic q.U.a.l.—*Dico* 1' Ihresis csl *error pertinax fidei manifeste* cot*trarius in eo qui fidem Christi in* verileh *professus csl.*

Ilxc definitio constat genere et differo lia : error est genus , cæteræ parliculæ sur. differentia. Explicatur.

Dicitur *error,* id est positivus assensa falsi, seu dissensus veri. Diciturerrorcon*trarius fidei;* quia hæresis est viliumo.· positum fidei ; unde error, quantumvis pertinax, contrarius veritatibus humanis n; est hæresis. Dicitur *manifeste contrariv fidei,* quia, si quis teneret aliquidconlnrium fidei, de quo cerluin et manifeslun non forclquod illi esset contrarium,non esct hxrclicus sallem formalis : illud auten est cerlo et manifeste de fide , quod eslnu nifesle et ccrlo a Deo revelatum , sivepnvalim , sive in S. Scripturis , sive in delinilionibus Ecclcsiæ, cl quod lanquam defidej tenent omnes catholici. Dicitur contrarii» *fidei* simpliciter, et non *catholica fidei.*ul| mulli ponunt ; quia arbitramur esse vert hxrelicum qui repugnaret veritati prin lim, sed sibi manifeste a Deo revelalœ. Sicut enim accidentale est fidei quod credat Di revelanti privatim, vel publice per Ecclesiam , ut constat de fide Prophetarum ‹ Apostolorum , quibus privatim revelata sunt mysteria nostrx fidei ; sic accidentale | est hxresi quod repugnet seu dissentiat !)«■ revelanti, privatimvel publice , modocOD-l stet de revelatione : attamen non haberetur | hxrclicus ab Ecclesia, nec subiicerelur wnis hxrelicorum ; hx e:iim non sunt statutx ab Ecclesia , nisi in eos qui suxseucatholicx fidei sunl rebelles. Dicitur error i» eo *qui fidem Christi in vepitule professu*

est ,-ut distinguatur hæresis a paganismo et jntlaismo.

Dicitur denique *error pertinax:* et hæc particula indiget majori explicatione; quia csl proprius character hærcscos. Pertinacia csl obstinata adhæsio propriæ scnlenliæ contra fidem sufficienter manifestatam , ita ut aliquis contradicat fidei non ex ignorantia, neque propter rationes sufficienter moventes , sed sciens ct volens ex sola motione malæ voluntatis , seu præcise quia vult; ita utile illo dici possit quod de pertinacibus in aliis materiis dici solet: *Stat prorationc voluntas.*

Hujusmodi pertinaciam requiri ad hæresiin *palet,* lum ex ipso nomine ; est enim , ut diximus, electio; tum quia, sicut ad fidem requiritur pia motio voluntatis inclinans intellectum ad assentiendum certo veritati obscure revelatæ, ita ad hæresim , quæ fidei opponitur , requiritur prava affectio voluntatis ad dissentiendum pertinaciter veritati per Ecclesiam proposilæ: tum ex jure, cap. *Dixi,* cap. Qui *in Ecclesia,* causa 24, q. 3 , el Clement. *Ex gravi,* 1. 5, *de* Usuris, ubi non agnoscuntur pro hærelicis nisi qui fuerint pertinacesin negando aliquo articulo fidei; et concilium Lalcran, sub Innocenlio III, excusat ab hæresi abbatem Joachim, eo quod non fuerit pertinax: tum ex S. Augustino, qui 1.4 contra Donat.c. 16, de errante circa fidem dicit : alsium nondum haereticum dico, nisi ma» nifestatæ sibi doclrinæ calholicæ fidei rcDsistere maluerit, ct illud quod tenebat ♪ elegerit. »Et 1. 3 de Anima, cap. ultimo: « Ista si pertinaciter singula defendantur , Btolhæreses facere possunt quot opiniones o numerantur, » Hinc in proverbium transiit istud dictum ejusdem S. Doctoris , *Errare potero, hærcticus non ero* , defectu scilicet pertinaciae. Idem S.Th. q. 8 de Malo clin cap. 11. 1 Cor. loci. 4.

Hinc inferes 1« quod ad pertinaciam non requiratur diuturnitas temporis, neque quod quis sil pluries canonice monitus, sed sufficit dissensus voluntarius fidei per Ecclesiam sufficienter proposilæ, quod potest haberi in instanti.

inferes 2* eum qui ex ignorantia , etiam culpabili, crassa ct supina, repugnat fidei, paratus tamen assenliri si esset instructus, non esse nærelicum formalem ; quamvis enim mortaliter peccet contra præccplum fidei affirmativum, ignorando voluntarie quæ debet scire, non csl tamen pertinax. Imo neque peccaret si ignorantia ejus esset involuntaria et inculpabilis, ut contingit esse inter catholicos rudes, aut qui a parentibus et pastoribus incuriis negliguntur, et etiam inter enutritos apud hærelicos, qui nihil unquam de fide catholica, aut non nisi irrisiones et blasphemias contra illam audierunt, nec ullo dubio hac in re pulsantur; ita ut si alia necessitate medii credenda teneant, et sint animo parati caetera credere si debite proponerentur, non videantur esse extra viam salutis. Nec obstat quod extra Ecclesiam non sit salus; ii enim ralione baptismatis, item fidei quam habent, etinlernæ dispositionis cæleracredendi , dici possunt esse in Ecclesia.

Quod si ignorantia esset affectata, saltem eo fine ut liberius erret in fide, aut quia contemnit auctoritatem Ecclesiæ, ita ut etiamsi ipsi constaret de ejus mente, nollet tamen acquiescere, is esset pertinax et hærcticus formalis.

Contra hucusque dicta de pertinacia *dices.* Ad alia peccata sufficit voluntarium in causa; sic qui occidit hominem ex ignorantia culpabili, est vere homicida : ergo similiter in hæresi. *R. N. conseq.* Quia alia peccata non dicuntur ab electione sicut hæresis, ad quam ideo non sufficit voluntarium commune, quo omne peccatum debet esse voluntarium, sed requiritur voluntarium speciale et pertinax oppositum fidei.

Inferes 3·* ad pertinaciam et hæresim formalem non esse ncccsse quod quis agnoscat dogma quod tenet esse falsum, et oppositum esse verum et revelatum; alias aut nulli aut rarissimi essent bærelici, quippe qui communiter aestimant sua dogmata esse vera et revelata, contraria esse falsa et non revelata : nec enim fieri potest quod quis dissentiat vero agnito tali, nisi indirecte divertendo mentem ab ejus consideratione, ut forte contigit hæresiarchis Lulhcro et Calvino; sed sufficit quod veritatem ab Ecclesia infallibili propositam neget. Nec d'stal quod etiam non agnoscat auctoritatem infallibilem Ecclesiæ in proponendis veritatibus revelatis, sufficit quod possilel debeat eam agnoscere; tot enim ac tanta sunt illius motiva , ut non nisi volunUric cæculiens et pertinax eam negare possit : et hinc

Inferes 4« pertinaciam hæresis non esse

{mediate et directe contra veritatem revelatam ct voracitatem Dei revelantis : ut enim jam dicebam, hærelici nolunt agnoecere se sentire contra \crilatcm revelatam et Dei voracitatem, quin c contra contendunt suos errores esse veritates a Deo revelatas. Est igitur pertinacia hæresis immediate el directe contra auctoritatem infallibilem Ecclesiæ proponentis veritates revelatas, quam possunt ct debent agnoscere, ct quam pertinaciter negant : cl quia Ecclesia infallibililer proponit veritates a Deo revelatas, mediale cl indirecte pertinacia hæresis est contra illas, deinde contra revelationem , ac demum contra primam veritatem revelantem.

Inferes 5° eum esse formaliter hærclicum qui negat aliquam veritatem quam putat esse ab Ecclesia propositam et definitam, quæ tamen non est; quia effectu est pertinax contra auctoritatem Ecclesiæ.

Peles u utrum qui negaret conclusionem theologicam, v. g. qui in hoc syllogismo : *Omnis homo esi risibilis : Christus esi homo*, negaret hanc conclusionem : *Ergo Chrislus esi risibilis*, esset hærelicus?

R. Vel agnoscit connexionem hujus conclusionis cum præmissis, vel non : si non agnoscat nullo modo est hærelicus; quia iste conclusio non est immediate revelata , nec consequenter dc fide : si vero connexionem hanc cognoscat, est hærelicus presumptive seu illative ; quia hoc ipso quo est ipsi evidens connexio inter prærnissas et conclusionem, negando conclusionem censetur negare alterutram præmissarum, non naturalem quæ est evidens, ergo alteram quæ est de fide.

Peles 2° utrum dubius in fide sil hæreticus ?

51
Mı

Videtur quod non; quia dubius non habet errorem in intellectu , cum nec assenliat nec dissentiat : dubium enim est suspensio inter assensum el dissensum.

Ante resolutionem, distinguendum est duplex dubium : unum negativum, alterum positivum : negativum, quod quidam vocant in actu exercito, est quando quis apprehensa utraque partes opposita, an hoc sit verum vel falsum, neutri assentiens. absque ullo actu positivo suspensus manet : positivum, auod alii vocant in actu signato, est quanoo quis similiter apprehensa utraque Darie opposita neutri assentiens, actu positivo judicat rem esse dubiam et b certam.

Suppono 1° quod qui involuntarieduU tat, non consentiendo dubio, sed illud actum fidei prompte repellendo, meritum sibi acquirat; si ncgligcnter se habeat ai repellendum sine periculo consensus, p*. cat venialilcr : et talia sunt ordinarie dubia simplicium.

Suppono 2 quod qui voluntarie dubitat de articulo fidei ex ignorantia etiam crassa ct supina , paratus illi assentiri si non ignoraret, peccat quidem mortaliter ratione ignoranliæ graviter culpabilis, sed non peccato hæreseos, quia non est pertinax.

Hisnolalis el supposilis, ad petitionem factam inter varias auctorum sententias.

R. 1“ Qui deliberate dubitat dubio positivo de aliquo articulo fidei sufficienter proposito ab Ecclesia, v. g. qui judicat dubium esse an detur purgatorium ,an Christus sil in eucharistia, cum tamen sciat ita tradi ct credi a tota Ecclesia, est formaliter haereticus, quia , licet non neget veritatem dc qua dubitat,judicat tamen positivccamel infallibilitalem Ecclesiae non esse certas; sicque habet errorem positivum el pertinacem in intellectu, si non explicite contra veritatem fidei de qua dubitat, saltem contra ejus ct infallibililatis Ecclesiae firmitatem et certitudinem quæ est fidei essentialis, per quod solvitur argumentum initio positum. El dc illo dubitante verilicatur quod injure dicitur : *Dubius in fide esi infidelis,* incurrilquc excommunicationem papæ reservatam , non secus ac alii haeretici.

R. 2° Qui de aliquo articulo fidei sufficienter ab Ecclesia proposito dubitat dubio negativo tantum , id est, suspendit præcisc judicium sine ullo positivo actu, quia, v. g. vult nunc aliis attendere, vel non vult in re tanta modo defatigare caput, vel vult inquirere motiva commodius cl suavius assentiendi, aut propter simillia motiva, non est formaliter hærelicus; quia, cum non habeat judicium, illud enim suspendit, non habet errorem positivum in intellectu. Neque videtur per se peccare saltem mortaliter, secluso periculo consensus in duoium positivum , nisi tunc urgeat præccplurn atfirmalivum fidei.

Si tamen talis suspensio judicii procederet ex motione voluntatis propter difficultates propositas ab intellectu, non judicante

ümen, quasi iis territæ ct vcrilæ deceptionem; quidam non improbabaliler existimant 'bi includi malitiam bærcscos, ila ut suspensio subsecuta ad illam malam motionem volunlalis, sit quoddam virtuale el implicitum judicium dc incerliludine objVcli lidci. Cælcrum res est admodum periculosa; neque dubium est quin voluntarium dubium negativum facile possit transire in positivum, aut ex illo oriri.

Dico 2° Hæresis dividitur 1° in materialem et formalem : formalis est quam definivimus cl hucusque explicuimus: materialis est error hominis baplizati contra veritatem fidei ex ignorantia el sine pertinacia. *Palet ex didis.*

2° Dividitur hæresis in internam tantum, externam tantum, et in internam el externam simul. Interna tantum est error voluntarius contra fidem in sola mente sistens et nullo signo exteriori manifestatus; externa tantum est cum quis ore vel facto negat fidem corde retentam; interna el externa simul , quæ est hæresis completa , est quæ mente concepta verbo vel signo exterius maniieslatur, etiamsi nemo adsit, modo sil tale signum ut, si quis adesset, slatim inlelligerel negari articulum fidei; de quo plura modo.

3 Hæresis externa dividitur in occultam el manifestam : occulta est quæ nulli vel paucis innotescit; manifesta, quæ mullis nola est.

J II. — *De panis heneticoruni·*

Pœnæhærelicorumsunt duplicis generis : quædam sunt spirituales, ut excommunicatio, irregularitas, privatio omnis beneficii, jurisdictionis ct dignitatis ecclesiasticae, item et sepulluræ ecclcsiaslicæ ; aliæ sunt corporales, ul confiscatio omnium bonorum, «emptio subditorum a juramento fidelitatis, infamia el poena capitis. Pœnæ temporales perlinent ad forum sæcularc: unde, iis omissis, dicemus lanium de spiritualibus.

Dico Γ Neque hærelicus materialis, neque mere internus , neque mere externus incurrit excommunication^! cl alias poenas spirituales haereticorum.

Prima pan palet. Hærelicus enim materialis non est vere et formaliter hærelicus, quia nun est pertinax.

Secunda pars diam conslal; quia, licet kereticusmere internus sil in foroconscientiæ et coram Deo vere hæreticus, non est tamen talis in foro externus ct coram Ecclesia , quæ non judicat de internis; e·, ideo poenis ab ea decretis in hærcucos non subjicitur.

Quod opponi posset ex concilio Toletano cl Tridenlino , aliisque juribus, quibus sub pœna anathematis prohibetur non solum aliter *prædicare d docere,* sed etiam *sentire d credere,* solutum habes dissert. 4 de Legib. art. 1, obj. 2; nimirum per *pradicare* el *docere* inlelligi auctores et fautores hæreseos, per *sentire* vero et *credere* inlelligi cos qui præfatis assenliunlur, assensu tamen exterius expresso. Confer locum citatum.

Tertia pars pariter constat ; quia hærclicus mere externus, ut qui vel metu, vel spe lucri, vel ex ira, aliovc simili molivo, fide corde retenta, profert propositionem hærelicam, crucifixum aut sanctorum imagines conculcat, cultum idolo exhibet, hærclicorum cœnæ communicat, etc., quamvis gravissime peccet, non est tamen revera hærelicus ; quia hæresis est error mentis; pœnæ autem ecclesiastics non feruntur nisi in eos qui revera sunt hæretici. Neque refert quod qui occidit hominem ex metu vel spe lucri, vere sil homicida : disparitas est, quod ad homicidium sufficiat occisio hominis absque legitima auctoritate; adhæresim autem requiritur error in mente.

Et hi omnes consequenter possunt absolvi a quolibet confessario , nisi externus ab Ecclesia, quæ non nisi exteriora judicat, cl per exteriora de interioribus præsumil, esset publice denuntiatus ul hærelicus; tunc enim propter scandalum foret vitandus, nec nisi Ecclesiæ reconciliatus deberet absolvi,

\ico 2° Hærelicus internus, hoc ipso quo suam hærcsim exterius distincte cl assertive manifestat, etiamsi nullo audiente aut vidente , incurrit excommunicationem soh papæ reservatam , cap. *Excommunicamus* de Haereticis, cap. *Noverit* de Sententia excommunicat. cl in bulla Cœnæ.

Dixi *1° distincte manifestat;* id est verbo, vel scripto, vel facto, aliove nutu seu signo quod vel ex natura sua, vel ex institutione, vel ex consuetudine, vel ex circumstantiis distincte cl determinate hæresim significat ; ul si mente sentiens Christum non esse in eucharistia , dicat vel scribat : Christus non est in eucharistia, aut hostiam sacram con· culceUaulin eam spuat, aut non genutlec-

tat, aut caput non aperiat dum elevatur, si tamen hæc duo ultima appareant fieri deliberate : secus, si signum sit indifferens ad significandum hæresim vel aliquid aliud mente conceptum , ulsi in eodem casu dicat simpliciter, Aon *est,* aut femur percutiat, vel caput inclinet, etc., quia revera non manifestat suam hæresim, cum hæc signa sint æquivoca.

Dixi 2° *assertive manifestat,* id est animo asserendi el profitendi suam hæresim : undo non incurrit excommunicationem qui suam hæresim confessario vel alteri aperit causa consilii aut instructionis tantum; iste enim actus exterior non est malus, sed bonus, neque ideo ab Ecclesia tam gravi pœna puniendus.

Item non incurrit excommunicationem qui in somno vel plena ebrietate suam hæresim exprimeret. Nec obstat quod qui in ebrietate occidit hominem possit puniri cl excommunicari : disparitas est, qued hæresis consistat clcompleatur in intellectu , cl quod verba non sini hæresis, sed illam lanium significent; non possunt aulcm illam ul præsentem significare nisi ab ea procédante! imperentur, quod non contingit in dormiente vel ebrio verba hæretica proferente: at homicidium, licet supponat voluntarium in se vel in causa , consistit tamen el completur in actu cxleriori : unde, hoc ipso quo actus exterior est voluntarius in causa, ul ineo qui solei rixari in ebrietate , habet rationem veri homicidii, sicque potest puniri ct excommunicari.

Item non incurrit excommunicationem qui manifestat se professum fuisse cah inismuin vel habere propositum profitendi, quia non manifestat hæresim quam habet, sed quam habuit aut habebit : neque qui exprimithærcsim ul aliorum, non ul suam, etiamsi ipse interius eam teneat ; nequequi disputandosuam internam hæresim asserit, si ex disputatione appareat quod non ex animo asserat, sed disputative tantum.

Dixi 3 *etiamsi nullo audiente aut vidente ;* sufficit enim esse tale signum est quo , si quis adessi I, statim intclligerct negari fidem, ut explicui supra : talis enim hæresis perlinelad forum exterius Ecclesiæ , sicque subjacet excommunicationi, quæ est fori exterioris îqood aulcm probari non possit non est quod secundum se non sit fori exterioris, sed per accidens defectu testium.

Quantum ad alias poenas splritualesha. rcticorum, quidam censent hærclicos π» nifeslos non hoc ipso privari sais bénéficia, sed requiri sententiam judicis, quia cap. [, *commissi* de Hæret. in 6, pontifex dicilty privandos, aut privatos declarandos:a. volunt hoc ipso privari titulo beneficii, s- non possessione.

Quantum ad sepulturam ecclesiasticam Sylvius hic censet haereticum manifestun debere illa privari ante sententiam judicis; quia cap. *Quicumque* de Hærclicis, deter nilur indefinite hærclicos , credentes, 16 ceptalorcs, defensores el fautores esse pó vandos sepultura , et qui aliter facere pns sumpserint excommunicantur. Verum,sup posita veritate hujus scnlentiæ, arbitrons intelligendam de hæreticis et aliis assignato ita manifestis , ul nulla tergiversatione nullo juris suffragio possent excusari, quo! rarum puto in praxi : alioquin præberdü· materia litibus ct contentionibus.

Quantum ad irregularitatem, quidam w hint incurri statim ac hæresis lit exterior licet maneat occulta , cx codem cap. (hi- *cumque :* alii volunt debere esse notarii* manifestam, quia Bonifacius VIII, r *Statutum* 2, eod. lit. de Hærclicis, vidck interpretari laudatum caput *Quicumy.·* quoad irregularitatem de hæreticismanifetis el probatis.

Neque solum hærelici incurrunt irregularitcm , sed ipsis credentes, eorum recejtatorescl fautores, imo el ipsorum lilii u.- que ad secundam generationem si patêrimrialur in hæresi, usque ad primam si nuter moriatur in hæresi, utroque capilccitalo. *Quicumque* el *Statutum.*

Gravior est difficultas dc privatione juri? dictionis : unde sit

§ III — *Utrum omnes hirt citet manifesti privet'*' jurisdictione^ sic ul non possint valide absolverd*

Suppono i°hærelicos occultos relinere jurisdictionem , alioquin foret continua anxietas conscientiarum. Aliunde posito error communi, qui currit in hæresi occulta , Ecclesia confert jurisdictionem , ut diximus in tractatu de Poenitentia.

Suppono 2° tempore 1). Thomæ omno hærclicos manifestos privari jurisdictione: ita absolute resolvit S. Doctor infra q. 39, a. 3, o. Quæslio est igitur dc juro recenliori in concilio Constanliensi. Unde

Dico. Hærelici etiam manifesti, nisi sint nominalim denuntiati, aut nisi ipsi recedant ib Ecclesia- relinent jurisdictionem cl valide absoivuut.

Prob. cx bulla Ad *evitanda scandala,* Martini V, in concilio Constanliensi, in qua, prout refertur a S. Antonino 3, p. lit. 25, c. 2, sic statuitur : « Ad evitanda scandala cl mulla pericula quæ conscientiis timoratis contingere possunt, Christi iidelibus tenere præsenlium misericordiBlerindulgcmus, quod nemo deinceps a communione alicujus, in sacramentorum oadministrationc vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis, vel extra , prætextu cujuscumqucscntenliæ aut censuræ ecclesiastic® a jure vel ab homine gene->rallierpromulgatæ , teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum oclesiaslicum observare, nisi sententia aut censura hujusmodi fuerit in vel contra «personam , vel contra collegium, vel uniDversilalem , ecclesiam, vel locum certum, vel certam terram a judice publicata et denuntiata specialiter ct expresse : conslilulionibus apostolicis cl aliis in conlranum facientibus non obstantibus quibus» cumque. » Deinde excipit solum notorios percussores clericorum. Ex quibus sic arguitur : Ecclesia concedit fidelibus ul possint recipere sacramenta ab hærclicis non denuntiatis expresse cl nominalim : ergo cis relinquit jurisdictionem ad validam sacramentorum adminislralionem , alioquin nulla forci concessio facta fidelibus.

Confirmatur ex hodierna totius Ecclesiæ pravi. Nemo enim putat hodie vitandos esse Lutheranos et Calvinislas notorio hærclicos d excommunicatos ; nemo vitat suum pastorem, etiam quoad receptionem sacramentorum, quamdiu relinquitur in suo beneficio, quamvis sil omnium aut saltem plurium judicio manifestus Jansenisla el Ecclesiae definitionibus rebellis : cl sic decætcris.

Dixi in conclusione, *vel nisi ipsi ab Ecclesia recedant,* tum quia hoc ipso quo recedunt ab Ecclesia renuntiant ejus jurisdictioni , quam ideo Ecclesia non censetur illis contiunare ; turn quia concilium loquilurdchæreticis inter catholicos versantibus, quatenus si vitandi essent manifestiante denuntiationem , generarentur pericula animarum cl anxietates conscientiarum, dum non conslarelcssc manifestos, aliis affirmanlibus,aliis negantias,ut dcfactocontingitin casu Janscnismi, ct difficillimum sillaicisxlincernere certo an aliquis sit manifest fiæreticus vel non , cum malcria r.æreseos, ut plurimum, superet eorum captum. Quibus de causis, concilium merito statuit solos denuntiatos esse vitandos : bæ vero causæ cessant dum ipsimel hærelici ab Ecclesia recedunt.

Neque cx dictis sequitur nullum pariter esse censendum peccatorem publicum, nisi denuntiatum , sicque nulli peccatori nisi denuntiato denegandam esse eucharistiam. Disparitas est enim 1° quod lex et praxis Ecclesiæ requirant denuntiationem pro hærclico ul privetur jurisdictione , non in ipsius favorem , sed quia id exigit utilitas ct tranquillitas fidelium:non requirit autem denuntiationem Ecclesia ut quis censeatur peccator publicus eia communione repellendus, quia id non exigit utilitas el tranquillitas fidelium.2' Non pertinet ad fideles judicare de jurisdictione ministrorum , etidsæpc ipsis foret impossibile, sed perlinet ad superiores qui illam concedunt ; pertinet aulcm ad ministros judicare suscipientibus sacramenta.

Obj. 1° Hæc bulla non reperitur in actis concilii Conslanlicnsis. Ergo.

R. referri a S. Antonio concilio coætanco, el ab omnibus passim auctoribus.

Inst. 1° Hæc bulla refertur parlim a concilio Basilccnsi, sess. 20 , cl Latcran. sess. tl, cum majori exceptione ; declaratur enim esse vitandos omnes notorio excommunicates, quacumque dc causa sint oχcommunicati. Ergo.

R. hanc additionem ab bis conciliis factam non esse usu receptam : unde Domini Solo in 4 , d. 22, q. 1 , a. 4 . postquam retulit hæc concilia , dicit : « More el usu Eθclesiæ receptissimum est, ul non vitemus nisi illas duas excommunicationum speIl cies (scilicet nominalim denuntiatos, el » notorios percussores clericorum) quas prædiclum concilium (Conslanliensc) » jussit..... El ita absque ullo metu tenen» dum est. » *Et palet cx confirmatione conclusionis.*

Inst. 2° Bulla non loquitur de hærcl'cis, sed de excommunicatis tantum. Ergo.

R. I). ani. Bulla non loquitur explicite de hærclicis, *C.* implicite, *N.* Loquitur enim bulla de omnibus excommunicatis

absque ulla exceptione, hærelici autem sunt excommunicati : ergo loquitur sallem imp icite de hæreticis.

Inst. 3° Quamvis in dicta bulla dicatur quod iion sint vitandi manifeste excommunicari in administralione sacramentorum, non tamen licet ministraro illis sacramenta etiamsi non sint denuntiati : ergo nec ab illis recepere.

R. D. ant. Non licet ministrare illis sacramenta, attento jure divinoel naturali, *C.* altcnlo jure ecclesiastico, *N.* Conferre sacramenta excommunicato manifesto prohibetur jure naturali cl divino ; quia est manifesta profanatio sacramenti nulli utilis : prohibetur etiam jure ecclesiastico sub censura. Bulla itaque tollit prohibitionem Ecclcsiæ, ita ul censuram non incurreret qui sacramenta ministraret hærctico manifesto non denuntiato : al non tollit nec tollere polesl obligationem juris divini el naturalis. Receptio vero sacramentorum ab excommunicato potest esse utilis et necessaria, et prohibetur lanium ab Ecclesia, quæ prohibitio tollitur per dictam bullam et Ecclcsiæ praxim. Nec refert quod peccent ministrando sacramenta, sicut omnes alii mali ministri; penes enim illos csl ul convertantur cl non peccent, subestque legitima causa negligendi coruin peccatum.

Insl. 4° Bulla loquitur de suspensis sicut de excommunicatis; loquitur enim de omnibus censuris: atqui manifeste suspensus, licet non denuntiatus, non relinet jurisdictionem : ergo nec manifeste excommunicabis.

R. 1° *quosdam negare min.* tum propter paritatem factam, tum quia æque est necessarium ad tranquillitatem conscientiarum quod suspensus manifestus non denuntiatus retineat jurisdictionem, quam excommunicabis manifestus non denuntiatus; quia, sicut, seclusa declaratione Ecclesiæ, vix constare polesl an aliquis sit manifeste excommunica tus, aliis sæpe affirmantibus, aliis negantibus, et inde natum est sequi anxietatem conscientiarum el turbationem fidelium si non relineal jurisdictionem; ita similiter de manifeste suspenso, si non declaretur ab Ecclesia. 2· Juxta alios dispai itas est, quod excommunicatio non privet jurisdictione, nisi in quantum privat communicatione fidelium; hoc ipso ergo quo conceditur communicatio, relinquitur jurisdictio : at suspensio immediate W jurisdictionem ; unde confiteri nianiré suspenso est confiteri manifeste nonconfo sario. Prima solutio magis arridet clvidett conformior intentioni bulbe, uilelligrmi nimirum de suspenso per legem generata nam si personaliter suspendatur perseni? tiarn particularem, non est casus bulli et est nominarim denuntiatus, certoquep vatur jurisdictione : si tamen sententia tu neret secreta, propter errorem commoner, haberet in exercitio jurisdictionem.

Obj. 2° Hæreticus, eliam ante cxcomnr.nicationem, non est amplius in Ecclesia « ejus membrum : ergo privatur jurisdictio: Ecclesiæ.

II. N. conseq. Alioquin sequeretur qu.. hæreticus occultus, qui non est ampli membrum Ecclesiæ, eliam amitteret juré· (fictionem: cum itaque hæreticus non denuntiatus , seu ab Ecclesia non recedenj, sit adhuc intra ipsam , non simpliciter,se* secundum quid el quoad exteriorem professionem, Ecclesia propter utilitatem fide· lium ei continuat suam jurisdictionem. Aride plura huic argumento a lli nia dissert 5 de Sacrament, in genere,a. 3, inter objectiones a ralionc, obj. 1.

Inst. Hoc. ipso quo papa ficrel hacrelira manifestus, amitteret jurisdictionem : ergo similiter alii hæretici.

R. Dato ant. N. conscq. Disparitas est, quod alii accipiant ab Ecclesia suam jurisdictionem , quam ipsis continuat donec denuntientur : at summus pontifex suam non habet ab Ecclesia , sed a Christo : nullibi autem est delaralum quod Christus illam continuet pontifici manifeste hærelico, cum id possit innotescere Ecclcsiæ, el Ecclesia de alio pastore possit sibi providere. Communior tamen sententia tenet, quod pontifici eliam manifeste hærelico Christus ei speciali dispensatione, proplcr bonum commune el tranquillitatem Ecclesiæ, continuet jurisdictionem donec ab Ecclesia declaretur manisfeste hæreticus.

Cælerum, observandum est quod , cum hxretici ct alii cxcommunicati peccent sacramenta ministrando (in nullo enim per laudatam bullam relevantur, quippe qu? lota est in favorem fidelium, ut eorum periculis cl anxietatibus obvietur), non liceat eos adire pro sacramentorum receptione, nisi ex legitima causa ; tum quia periculum

est ne sua Jurisdictione abutantur in perversionem fidelium; turn quia ex præcepto cliarilatis et religionis tenemur, quando commode possumus, impedire peccatum proximi et irreverentiam sacramenti. Quæ sint legilimæ causæ vide dissert. 5 de Sacrament, in genere, a. 6, concl. 2.

§ 1W — *Quis posât absolvere ab hceresi ?*

Quidam existimant episcopum posse absolvere ab hæresi occulta, ex Trid. sess. 24, cap. 6 de Reformat, ubi dicitur : « Liceat Depiscopis..... in quibusemnque casibus η occultis, eliam aposlolicæ Sedi reservatis «delinquentes, quoscumquesibisubditos in «dirreesi sua, per seipsos aut vicarium ad «idspecialiter deputandum, in foro conBscientiæ gratis absolvere, imposita prr» nitentia salutari. Item in hæresis crimine » in eodem foro conscientiae, eis tantum et «non eorum vicariis sit praemissum. »

Verum communior et tutior sententia tenet huic facultati a Tridenlino concessae esse derogatum per bullam *Cœnœ,* prout edita est post Tridenlinum a Sixlo V, Gregorio XIII, Clemente VIII ct Paulo V, non solum quoad hærcsim , sed etiam quoad alios casus in hac bulla contentos. Sic enim .egitur : « A prædiclis sententiis nullus per «alium quam per Romanum pontificem, « nisi in mortis articulo constitutus..... abisolvi posset, eliam prælcxlu quarumvis i>facultatum el indultorum quibuscumque «personis ecclesiasticis, sæcularibus... per «nos cl dictam Sedem , ac *cujusvis conii cilii decreta,* verbo, litteris, aut alia qua« cumque S. Scriptura in genere ct in specie «concessorum. » Adde Tridenlinum non legebatur: *Pralextu indultorum percujus*rii *concilii decreta concessorum ,* sed *prætextu cujuscumquc privilegii, vel conccsnone aposlolica;* ul constat cx S. Antonino 3, p. til. 25, cap. 72, cl Summa Angelica, wboexcommunicatio 6 , casu 31. *Ex quo* [4tdposteriores pontifices, addendo *cujustis concilii decreta,* respexisse ad indultum concilii Tridenlini. Quapropter videtur dicendum quod , extra periculum mortis , solus pontifex , aut is cui commiserit, pos· Mabsolvere ab hæresi occulta et ab aliis oribus eliam occultis bullæ *Cœnœ,* in locis ïquibushæc bulla viget.

Si dicax in pluribus dioecesibus inter ca· episcopis reservatos reponi hærcsim, *R.* ita esse tum quia olim erat ipsis concessum ab ea absolvere, tum quia solent episcopi a summis pontificibus oblinere facultatem absolvendi per se vel per alios ab hæresi eliam manifesta, *ut patet* ex bulla Gregorii XIII ad episcopos Belgii, an. 1570, el praxi episcoporum.

Petes utrum saltem virtute jubilæi possint confessarii absolvere ab hæresi occulta ?

R. juxta plurium sententiam , posse quando in bulla jubilæi comprehenduntur eliam casus bullæ *Cœnœ.* Attamen, quia plurcs testantur hunc esse stylum curiæ Romanæ, ul hæresis non comprehendatur sub generali clausula casuum bullæ *Cœnœ,* tutum non arbitror absolvere ab hæreri occulta virtute jubilæi, nisi in bulla fiat expressa mentio de illa , aut saltem evidenter indicetur : ut si bulla diceret, sicut quædam dixerunt , concessionem absolvendi *non suffragari hæreticis aut schismaticis specialiter declaratis aut condemnatis ;* id enim aperte innuit suffragari occultis. El ita se resolvisse dicit Sylvius in jubilæo Innoccnlii X, anno 1644.....

§ V. — *De libris hareticorum ei aliis prohibitif.*

Suppono tanquam certum , Ecclesiam habere jus prohibendi cl condemnandi libros haereticorum el alios perversam doctrinam continentes; habet quippe jus invigilandi deposito fieri et impediendi ne fideles, quorum salus ipsi commissa est, pervertantur : ad hæc autem necessarium est removeri libros haereticorum cl alios fidei el morum corruptivos. Et hæc fuit constans ejus praxis a primis sæculis. Sic concilium Nicaenum jussit comburi libros Arii , texte Socrate I. 1, c. 6, ct Niccphoro 1.8, c. 18; Valentiniani el Marciani edicto, quod legitur actione 3 concilii Chalccdonensis, Neslorii libri pariter addicuntur igni. Item cap. *Fraternitatis* de Hæreticis prohibentur libri Pelagii. In synodo Conslanliensi libri Joannis Ilus cl Wicleffi eliam traditi sunt igni. Ante hæc omnia, tempore Apostolorum, *mulli cx cis qui fuerunt curiosa sectati contulerunt libros et combusserunt coram omnibus, cl computatis pretiis dlnrum invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium;* Aci. 19.

Permittuntur tamen libri paganorum cl quorumdam antiquorum haereticorum, ut Tertulliani ; quia , cum errores quos conti-

nent sint noti et antiquati, nulli scandalo esse possunt, et aliunde prosunt, sive propter elegantiam styli, sive propter antiquitatis notitiam.

Dico. Excommunicantur excommunicatione pap® reservata « hærelicorum liu bros hæresim continentes, vel de rcligio» ne tractantes, sino auctoritate Sedis apos» lolicæ scienter legentes aut relinentes, » imprimentes seu quomodolibeldcfendeno les ex quavis causa, publice vel occulte, o quovis ingenio vel colore. » Ita in terminis bullæ *Cama*, necnon plures pontificum constitutiones, Pii IV constitut. 77, Sixti V constilut. 74, Clementis VIII conslil. 36, apud Cherubinum.

Suppono quod ista lex sit poenalis el in materia odiosa, adeoque non extendenda, sed potius restringenda, et secundum rigorem terminorum inlclligcnda. Nec referi quod sit favorabilis fidei, sufficit quod sit odiosa respectu libertatis human®; alioquin nulla foret lex odiosa, cum nulla sil quæ non faveat bono communi. Explicatur itaque ista lex.

Dicitur 1° *libri,* id est, opus ea quantitate compositum , ut prudentum judicio censeatur liber. Quidam requirunt decem folia, sive illud opus sit typis impressum, sive manuscriplum, modo sit per modum operis completi etlibrt typis mandata. Manuscript enim etiam vocantur libri; sic crantante inventionem artis typographic®, et sunl plures bibliothccæ, quæ constant, ul plurimum, libris rnanuscriptis,sive etiam sil lotum simul compactum, sive sit folium aul pars a libro separata; quia, cum totum nihil aliud sit quam ejus paries, loto prohibito prohibentur ejus partes. Secus, si esset folium errans quod non esset pars alicujus libri, ut epistola, professio fidei, concio; hæc enim non veniunt nomine libri. Posset tamen incurrere excommunicationem non reservatam, latam regula decima Indicis Romani contra legentes non solum libros, sed *a* etiam scripta hæreticorum, vel b cujusvis auctoris, obhæresim vel ob falsi s dogmatis suspicionem damnata el prohi» bita ; d «it dicam infra.

Diritur 2° *libri hærelicorum* formalitcr qua hærelicorum ; unde non incurreret excommunicationem bullæ Cœnœ legens litarum illius qui ante vel post compositionem libri fuit hæreticus, incurreret tamen excommunicationem non reservatam Id. cis, si liber fuit prohibitus propter hara* aut suspicionem falsi dogmatis: rat/t-textu supra citato. Idem dicendum de lilt auctoris catholici cui haereticus scholia ‹ nolas annexuit : remanet quidem liber r tholici, sed sunt scripta bærctici. Nu!':, autem censuram incurrit qui legit li Bros d baptizatorum ,quia non sunt hæretici.

Dicitur 3° *hæresim con linen (es:* ad qc non videtur suilicerc quod tractando › professo de aliqua malcria, pula, de nar galionc, de agricultura, de historia, in? rat aliquam propositionem haereticum tn: seunter, nihil adferendo pro aul conln alioquin vix ullus liber hærelicorum pos? legi; sed videtur requiri quod, licet irdenier, theologice tamen asserat hæreii.i eam aliquo saltern modo probando, aut; gumenta solvendo.

Dicitur 4° *vel de religione tractant"* quamvis igitur non contineat hæresim, st' ficit quod de religione tractet, puta, «picando S. Scripturam, dogmata fidei, csus conscicntiæ, etc. Dicitur autem de regione tractare, non qui incidenter cl occ. sioncdala aliquam propositionem aullcv digressionem inserit, etiamsi probando-defendendo, modo non contineat hærcsir. sed qui ex professo et instituto de fidei religionis doctrina agit et disserit, quamu sine hærcsi.

Has duas ultimas observationes intelli: de hæreticis et non de hæresiarchis,qurum libri secunda regula Indicis, cujusceirque sint argumenti, prohibentur in coruni detestationem et odium.

Dicitur 5° *legentes,* etiamsi tantum orculis et non voce; quia hoc est legere, lio: non sil recitare. *Legentes,* inquam , et n solum audientes, etiam, saltem probabilius ; si unus pula famulus ex heri mandato ipsi legeret; quia adhuc in rigore non legit, verba autem hujus legis poenalis in omni rigore sunl accipienda : posset tamen per care contra jus naturæ prop1er periculum perversionis et etiam incurrere excommu-i nicalionern, si non ul legens, saltem ui defendens. Item *legentes* inlelligibiliter.: ! idiomate sibi nolo : unde probabilius arbitramur legentem idiomate sibi igm j non incurrere excommunicationem, nos quia in hoc casu cessat tinis legis, qui N periculum subversionis, ut quidam aut> niant, fatemur enim non cessare legem cessante ejus line in aliquo particulari casu; sed quia existimamus hunc casum nunquam a legislatore fuisse comprehensum sublege..* præsumitur enim quod legislator nunquam intenderit hunc casum ex quo nullum posset esse periculum perversionis. Nec obstat quod prohibeatur simplex retentio sine lectione : disparitas est, quod retentio possit esse occasio lectionis scandalosæ, non lectio idiomate ignoto. Item *legentes* in materia sufficienti ad peccatum morlale; gravitas autem vel levitas materia in hoc peccato sicut in aliis desumenda est ex fine legis, qui hic est pcricuium subversionis. Unde, qui incidens in «eresiin legit paucas lineas, peccat mortafileret incurrit excommunicationem ; secus si, advertens materiam esse indifferentem, puta historicam, legit paginam, quie in primocasunon in secundo, se exponit perinulo subversionis et contra totum finem legis agit. Confer quæ dixi dissert. 8 de Peccatis a. 3, § 3 , sub finem.

Dicitur 6° *legentes scienter :* unde, qui legeret librum hæreticorum ignorans etiam ignorantia crassa et supina, vel hunc librum essehærelicorum, vel esse prohibitum legere libros hærelicorum, vel esse prohibitum sub excommunicatione, illam non incurreret; quidam addunt, etiamsi ignorantia sit affectata, propter istam particulam, *scienter.* Pro quo vide quæ dissert. 5 de Peccatis, a. 7.

Dicitur 7° *aut relinentes ,* sive ad legendum, sive ad ornatum, sive ob antiquitatem,sive ad insolvendum merces, aul ad alium quemlibet usum ; quia illorum librorum retentio est continua occasio præsentibus et futuris eos legendi cum periculo lapsus: inlcllige tamen retinentes sufficienti tempore ad peccatum mortale, quod desumi debet, *ul dictum est* de lectione, cx fine legis, qui est idem , scilicet periculum submersionis vitandum; nam ex retentione sequitur periculum legendi, et cx lectione periculum subversionis. Confer disseri. 8 de Peccatis prius citatam.

Dicitur 8° *imprimentes,* quales censentur omnes proxime concurrentes ad impressionem, ul disponentes typos, lingentes atramento, madefacientes chartas, prementes torcularia, corrector foliorum, director impressionis; eon vero conficientes el vendeles typos, chartas, atramentum, quia remote tantum concurrunt.

9 Dicitur 9° *defendentes,* ut qui librum laudant, commendant, verbo vel scnpto defendunt, occultant, aut alio modo impediunt ne deferatur aut comburatur.

Dico 2« Qui legit non solum hærelicorum libros, sed cujusvis auctoris scripta titulo hæresis prohibita, incurrit excommunicationem non reservatam. Qui vero libro alio titulo prohibitos legit, peccat, sed non incurrit excommunicationem.

Ita regula decima Indicis concilii Tridentini his verbis : α Si quis libros hæretico» rum vel cujuscumque auctoris scripta ob » hæresim vel ob falsi dogmatis suspicio» nem damnata atque prohibita legerit » sive habuerit, stalim excommunicationis » sententiam incurrat. Qui vero libros alio » nomine interdictos legerit aut habuerit, » præler peccati mortalis reatum, quo affi» citur, judicio episcoporum severe pu» niatur. »

Ulterius prohibetur lectio bibliorum et controversiarum inter catholicos et hærelicos vulgari idiomate, sine licentia episcopi aut inquisitoris, regula quarta et sexta Indécis præfali ; item, librorum qui res lascivas seu ob scœnas ex professo traclant, narrant aut docent, regula septima ; et plurium aliorum in eodem Indice. Verum observant auctores hunc Indicem non esse quoad, omnia in toto rigore receptum.

Petes utrum qui legit in libris catholicorum quædam dicta exscripta ex libris ha> rclicorum vel aliorum auctorum damnatorum , peccet et incurrat excommunicationem ?

negative; quia imprimis non sunt libri hæreticorum, et quamvis possint dici eorum scripta, seu pars libri prohibiti, usu tamen recepto reputantur propria auctorum catholicorum in quorum libris sunt inserta , tanquam earum parles . et sic apprehendit sensus communis. Unde praxis omnium auctorum catholicorum est ut, occasione data, fragmenta hærelicorum vel aliorum auctorum damnatorum exscribant in suis operibus, sive ut eorum mens ac doctrina dignoscatur, sive ut eorum errores refutentur, sive etiam ut veritati asserende desrvfanl, quando nempe depromuntur ex lh bris prohibitis, sed auctorum aliunde catholicorum, qui, licet in quibusdam lapsi,

sæpe tamen m pluribus egregie pro veritate scripserunt et decertarunt.

ARTICULUS IV.

Dc apostasia.

Hic. q. 12. a. 1.o.—Apostasia græce idem est ac latine discessio seu desertio. Si generaliter sumatur, omne peccatum potest dici apostasia, quia est discessio a Deo et ejus mandatis. Specialiter autem sumpta , est discessio a bono quod quis solemniter professus est, cl est triplex, apostasia a fide, a religione, et ab ordine.

Ibid.—*Dico* 1" Apostasia a fide est desertio lotius fidei et per hoedislinguilurab hæercsi, qnæ csl desertio fidei quoad partem lanium. Hæc autem distinctio non est essentialis, eadem enim est definitio hæresis et aposlasiæ, nimirum error pertinax m intellectu, in eo qui fidem in veritate manifesta suscepit.Quod vero apostata deserat lotam fidem et haereticus pariem tantum, fac;t distinctionem accidentalem secundum magis et minus. Attamen, secundum communiorem sententiam de circumstantiis notabiliter aggravantibus confitendis, aperiendum est in confessione an fuerit apostasia vel hæresis; an apostata ad paganismum, vel judaismum , vel alhæismum recesserit. Apostatarum a fide pœnæ cædcm sunt ac pœnæ haereticorum.

Dico2° Qui religionem approbatam quam tacite vel expresse professus est, sine legitima superiorum licentia deserit cum animo non redeundi, etiamsi non dimisso habitu, csl apostata : quia, sicut habitus non facit monachum, sed professio vilæ religiosa: , sic dimissio habitus non facit apostatam , sed recessus a vita religiosa. Quod si dimittat habitum, ipso facto excommunicatur cap. *Ulpericulosa,* lit. ne Clerici et Monachi, in 6 , 1.3. Si vero non dimittat habitum,jure communi non excommunicatur ; sed unusquisque consulere debet leges sui ordinis ; in nosiro Paedicatorum ordine, excommunicatur ipso facto disl. 1, cap 20, lilt. J. Item, si temere dimittat habitum, animo scilicet vagandi, etsi cum voluntate redeundi, non est quidem apostata, attamen ipso facto excommunicatur cap. citato *Ut periculosa.*

Si vero non temere et causa vagandi, sed ex legitima causa dimittat habitum, sive intra claustrum , puta causa somni, quietis, infirrniirflis, etc., sive extra claustrum, puta metu mortis incedendo per terras infidelium, vel causa vitandi scandali incedende noctu, aliave causa rationabili, non peer? nec incurrit excommunicationem; quia h,. datnscanon est tantum contra dimissione? habitus temerariam quæ sil materia apb evagationi. « Ut periculosa, inquit, religio· ▷ sis evagandi materia subtrahatur,dislric· » tius inhibemus ne de cætcro aliquis quan> » cumque religionem tacite vel expre» » professus, in scholis vel alibi temere hi· » bilumsux religionis dimittat..... Si quii *n* autem horum temerarius violator exlitfr » rit, excommunicationis incurrat senloo· « liam ipso facto. » Dimissio autem habitui ex causa rationabili non est temeraria. Imo, etsi temere et sine causa legitima dimitteret intra claustrum ibi remanendo, nou incurreret excommunicationem , quia non foret materia apta divagationi.

Multi tenent quod religiosus qui lemert et sine causa occultat habitum extra claustrum , ut nihil appareat, sit cxcommunicalus ; quia talis occultatio est quædam moralis dimissio et apta materia vagandi. Posset forte reponi quod non sit stride dimissio, et quod ista lex poenalis sit stride inlelligenda ;scd nolim contradicere senlenliæ communi.

Dico 3° Qui ab ordine sacro sine legitima dispensatione retrocedit ad statum sacculare m, est apostata et peccat moi taliter; quia deserit statum cui per Ecclesiam erat solemniler mancipatus , cl quem deserere velant plurcs canones, poenis impositis contra transgressores.

Qui vero recedit a minoribus, non est apostata, nec per se loquendo peccat; quia nullo jure huic statui adslringilur, sed se habet sicut novilius in religione, quam libere potest deserere.

ARTICULUS V.

Dc blasphemia.

ibid. q. 43. a. 4. o. — Blasphemia est vox græca significans idem ac latine maledictio. Sumitur a theologis pro maledictione derogante excellenti bonitati, præcipuedivins. Unde

Ibid. — *Dico* 1« Blasphemia definiri po test *: Cordis vel oris locutio , qua per modum convicii dicilur aliquid derogans excellentia! divinat bonitatis ;* seu breviusi *Contumeliosa contra Deum locutio*

Explicatur. Dicitur 1° *cordis vel oris,* quia utroque loquimur, cl dæmones, qui nonnisi mente loquuntur, blasphemant.

Dicilur 2° *per modum convicii :* per quod distinguitur ab infidelitate simplici, quæ consistit in assensu contra fidem. Ad blasphemiani autem non requiritur assensus contra fidem, sed sufficit quod dc Deo dicatur aliquid per modum convicii.

Neque ad id requiritur, *quod bene nola,* explicita et expressa intentio Deum conviciandi et inhonorandi, sed sufficit virtualis et implicita, quatenus per verba , aut per modum ea pronuntiandi, juxta communem apprehensionem , Deus dehonoratur et contemnitur. Unde non assentior iis qui dicunt non esse blasphcmiam, sed tantum vanum usum divini nominis, quando quis indignando, non Deo, sed homini, profert caput, mortem, sanguinem Dei et similia ; ista enim verba eo modo pronuntiata sunt Deo contumeliosa , licet alterius occasione prolata : consequenter ibi est virtualis et implicita intentio dehonorandi Deum. Et alioquin raræ admodum forent blasphemia!, cum tamen reputentur frequentissimæ. Unde S. Th. hic a. 2, ad 3, dicit quod, qui subito ex aliqua passione in verba blasphema prorumpit advertens ad eorum significationem , blasphcmiam mortalern committat; qui autem hæc ct similia profert non modo contumelioso, sed vel recitative vel historice , non est blasphemus : unde specialiter attendendum est ad modum pronuntiandi.

Dicitur *derogans cxccllenliœ divinat bonitatis:* et hoc lit non solum quando directe contra Deum aliquid contumeliose dicilur, sed etiam contra sanctos cl res sacras non quidem secundum sc, sic enim non esset proprie blasphemia, sed vilium irreligiositatis duliæ oppositum, sed eum aliqua habitudine saltem virtual) ad Deum. — Ibid ad2,— Sicut enim , inquit Auctor, Deus in sanctis suis laudatur in quantum hudanlur opera quæ Deus in sanctis facit, ita et blasphemia quæ fit in sanctos ex consequenti in Deum redundat. Qui ergo aiceretS. Petrum esse impium ct damnatum , B. Virginem esse meretricem, esset blasphemas; qui vero loqueretur de illis non prout ancti sunt, sed prout fuerunt homines in lerra.v.g. si nominaret S. Petrum calvum, S. Crispinuin sutorem , non esset proprie blasphemus, cum hic nullus sit respectus ad Deum : sed si ista proferret ex odio et indignatione , peccaret mortaliter contra duliam et observantiam debitam sanctis ; si autem ex joco vel levitate, esset peccatum veniale.

xbid. ad 3. — Itaque blasphematur 1° de* negando Deo quod ipsi convenit, vel asserendo de eo quod ipsi non convenit : cl hoc sive fiat enuntiative, sive optative, sive imperative, sive sermone imperfecto, ut dicendo : Deus est injustus, Deus non curat res humanas, Ulinam non puniat peccata, non sit omnipotens aut omniscius, pudeat ipsum ista facere, dispereal, sil maledictus! Vah ! Dei potentiam, Vah ! qui destruis templum Dei, etc.; 2° tribuendo quod ei convenit, sed irrisoric et quasi quid vituperabile, ut nominando contemptibiliter membra Christi aulsanctorum; 3° tribuendo creaturæ quod est proprium Deo, ut omnipotentiam : quia quidquid est proprium Deo Deus est : tribuere ergo creaturæ quod est proprium Deo, est Deum dicere creaturam ; 4° nominando contemptibiliter sanctos et res sacras; 5° factis æquivalentibus verbis contumeliosis, ut spuere in crucifixum, in imagines sanctorum, projicere sanguinem in coelum, ut fecit Julianus Apostata.

Ibid. o. — *Dico* 2° Blasphemia dividitur lo in hærelicalem et non haerelicalem : hærcticalisest, quæasserit aliquid contrarium fidei, aut negat aliquid ad fidem perlinens; non hæreticalis est quæ, licet nihii contra fidem aperte contineat, ea tamen qu® sunt fidei contemptibiliter et contumeliose, quasi essent vituperabilia, profert.

Divid. 2 ' blasphemia in eam quæ cslsecundum opinionem seu errorem intellectus tantum , non adjuncta detestatione seu odio voluntatis , ut dum Calvinista dicit Deum esse causam peccati ; in eam quæ est ex sola detestatione voluntatis, seu odio in Deum absque errore saltem cxplicito intellectus , ut qui profert contumeliose caput aul sanRuinem Christi; et in eam quæ simul est secundum falsam opinionem intellectus cl malitiam voluntatis, seu Dei odium, cl hæc est perfecta et completa blasphemia. Prima ct tertia, *ut patet,* sunt hæreticalcs, non secunda.

Quantum ad praxim, observant communius auctores quod, quamvis tantum inter

blasphemies merettcales et non hærcticales sit differentia essentialis, accusandi tamen sunt in confessione diversi modi blasphemiæ, an fuerint lirecte contra Deum, an contra sanctos tantum; inter sanctos, an contra beatam Virginem; item , an fuerint ex intentione expressa inhonorandi Deum, an ex implicita tantum; an tributum sit Deo quod non habet, negatum quod habet, aut exprobratum quod habet, etc., idque propter graviorem malitiam in uno modo quam in alio.

Ibid a. 2. o. et ad 3. — *Dico* 3° Blasphemia est cx genere suo gravissimum peccatum mortale, nec fieri potest veniale ex parvitate malcriæ, sed solum ex indeliberationc involuntaria actus.

Ibid, in arg. j. c. — *Palet prima pars* ex gravissimis pœnis quibus punitur. In veteri lege, Levit. 24, blasphemus lapidabatur; in jure canonico plures pœnæ statuuntur contra blasphemes, quas si refugiant sepultura ecclesiastica sunt privandi; cap. *Statutum,* Tit. de maledicis et alibi. — Ibid o. — 2° Quia graviter repugnat charitati, cum sit contra excellentiam divinæ bonitatis. Item opponitur fidei et religioni, ut mox dicam.

Patet etiam secunda pars; quia, quantumvis quid secundum se leve dicatur ut Deus dehonoretur et vilipendatur, est semper gravisshnnm malum.

Ibid, ad 3 – *Patet pariter tertia pars ;* quia in omni genere peccati indeliberatio involuntaria excusat a toto vel tanto peccato; quia ex ea lit quod actus non sil pcrfeclc humanus Unde, si quis subito ex aliqua passione prorumpat in verba hlasphemræ, priusquam attendat ad eorum significationem peccat tantum venialiter, et non est proprie blaspheinia.

Dixi *indeliberatio involuntaria,* quast ex consuetudine quam blaspncmus nr curat pro viribus eradicare, non excediii mortali, quia est voluntaria in causa, licet in ista consuetudine voluntaria. Aub· advertant confessarii.

Petes cui virtuti opponatur blaspheitm'

Ibid a. 1. o.— *R.* io Cerium cstlih· phemiam exteriorem hærelicalem oppu: confessioni fidei, quia, sicut confessio fidei asseritur aliquid conveniens divinsei* cellentiæ, ita blaspheinia exteriori asserite aliquid illi repugnans. Et de sola liac bin phemia hæreticali. Auctorem loqui hica.t, plures censent; quia in aliis blasphente nihil falsi continetur. Alii tamen volui· etiam in aliis blasphemiis falsuin conbneri, sicque opponi etiam confessioni fide, quia, quamvis in eis vera de Deo profer blasphemus, illa tamen reputat vel vituperabilia quæ non sunt, vel possibiKu qc> fieri non possunt, vel decentia quæ non d'cent; et sic in iis est falsum, scilicet exi - lenlione blasphemantis.

R. 2° Omnis blaspheinia opponitur religioni, quia religio habet pro objecto forma': cultum et honorem Deo reddendum, bla phemia vero Dei inhonorationem. Necet stat si opponatur confessioni fidei, ut dictuc est; potest enim idem vitium opponi divers virtutibus sub diversa ralione. Sic itaqir blaspheinia opponitur confessioni fidei, quatenus continet implicite vel explicite Falsure de Deo; opponitur religioni, qu'denus e' Dei inhonoratio.

Advertant confessarii, dum audiunt blaspheiniam hærelicalem, interrogare pœnitentem an interius senserit siciii expressit: si sic enim, cum sit hærcsis interna cl externa , a nullo absolvi potest nisi a sumine pontifice vel ejus delegato.

TRACTATUS

DE REGULIS FIDEL

Numerantur quinque regulae fidei : duæ inanimatae, scilicet S. Scriptura et traditio ; lres animata;, scilicet Ecclesia, summus pontifex et concilium generale.

DISSERTATIO I.

DE SCRIPTURA SACRA.

ARTICULUS I.

Quid *sit, et an sit Scriptura sacra* ?

Scriptura sacra variis nominibus insignitur Imprimis dicilur Scriptura *sacra*, seu Littera *sacras,* tum ratione auctoris, qui est Deus, tum ratione materiæ , quæ sunmysteria fidei, 2° Dicilur *Testamentum,* quia Deus in ea nobis declarat suam voluntatem, et filiis hæréditalem relinquit, scilicet beatitudinem ælernam. 3° Dicilur *Bibito,* id est libri antonomastice.

Dico Γ Scriptura sacra est verbum Dei scriptum.

Intellige τδ *Dei* non per modum puri genitivi, ut cum dicitur *liber Petri,* sed per modum genitivi causantes, ut cum dicitur *lex Ccesaris, testamentum Petri* : ita ut sensus sil, quod Scriptura sit verbum Dei ab ipso scriptum , non immediate per se , sed ipso dictante perscriptorem sacrum lanquam per calamum vivum : unde David , Psal.44, se vocat *calamum scribas velociter scribentis.*

Itaque W *verbum Dei* in hac definitione est genus in quo cônvenit Scriptura sacra torn *traditionibus ;* per hanc autem particulam , *scriptum,* ab illis differt. Quamvis enim traditiones possint scripto mandari, vela Patribus, vel a pontificibus, non tamen sunt verbum Dei ab ipso scriptum. Similiter, si Deus approbaret aliquem librum, licet foret infaillibilis auctoritatis, non esset limen verbum Dei scriptum nec Scriptura <aai.

Dico 2° Exislit Scriptura sacra et divina.

Proh. 1" auctoritate infallibili Ecclesiæ, quæ in variis conciliis, et ultimo in Tridentino, Scripturam quam habemus proponit nobis ut sacram et divinam. Ergo. Supponit argumentum infallibilitatem Ecclesiæ de qua infra.

2° Illa scriptura est vere divina 1· quæ plura futura longe ante prædixit prout revera et adamussim fuerunt postea impleta ; 2° quæ mirabili et stupendo modo annuntiata est et propagata in loto mundo per homines pauperes, rudes et idiotas, quamvis plura contineat supra rationem et contrari.i sensibus; 3° quæ infinitis prope miraculis est confirmata; 4° quæ innumerabilium martyrum sanguine fuso est sigillata et defensata; 5° quam tot populi, tot nationes, repugnante licet natura, contradicentibus principibus, magistralibus et philosophis, acceptarunt ; 6° denique, quæ est adeo pura et sancta, ut nihil nisi malum prohibeat, nihil nisi bonum jubeat : atqui hujusmodi est Scriptura quam dicimus sacram et divinam ; pro quo vide quæ latius dixi de moliris credibilitatis fidei nostræ. Ergo.

3° Deus est necessario ab hominibus colendus ut auctor naturæ et gratiæ : nescit autem homo qua ralione, quo ritu Deus velit coli, nisi Deus ipse manifestet : id ergo Deus manifestavit hominibus. At quomodo manifestavit? vel per spiritum privatum, vel per viros sanctos, Prophetas et Apostolos a se delegatos : non per spiritum privatum, quia non est certus, sed varius, et sæpesibi contrarius, unum urii suadens, alteri oppositum , *ut patet* in hærelicis qui eo ducuntur : ergo per viros sanctos a se delegatos, Prophetas et Apostolos, qui V6-

ntales a sibi revelatas litteris manda - verunt et noîîis transmiserunt.

Dices. Apost. 2 Corinth. 3, dicit : *Idoneos nos fecit ministros novi Testamenti, nonlittcra,sed spiritu ; littera enimoccidil, spiritus autem vivificat.* Ergo non datur scriptura sed id solum pro verbo Dei habendum est quod cuique privalim inspiral.

R. N. conseq. Per *litteram* enim Apostolus intelligit legem Mosaicam, et per spiritum, gratiam novæ legis; sensus igitur illius est : Idoneos nos fecit ministros novi Testamenti, non nudam legem vobis proponendo, sed etiam conferendo gratiam qua lex impleatur, quatenus ad praedicationem nostram Deus vobis gratiam infundit. Lillcra enim, id est lex, occidit occasionaliter, dum, difficilia praecipiendo, gratiam illa adimplendi ex se non confert; spiritus autem, id est gratia, vivificat, quatenus confert vim adimplendi præcepta, ct sic perveniendi ad vitam.

ARTICULUS II.

Utrum singula Scriptura verba sint a Spiritu sancio dictata?

Suppono omnes Scripturæ sententias esse a Spiritu sancio inspiratas et dicLitas, juxta illud 2Timoth. 3 : *Omnis Scriptura, divinitus inspirata, utilis est ad docendum,* et alioquin omnis Scripturæ nutaret auctoritas; possctenim sententiis non revelatis subesse falsum, ct cum incertum foret quæessent inspirât® et quæ non, nulli certo fides adhiberi posset. Quæstio est igitur, an non solum sententiæ, sed phrases, stylus, singula verba sint a Deo inspirata ct dictata ?

Dico. Probabilius videlur ad rationem Scripturæ sacræ requiri quod non solum sensus et sententiæ, sed etiam singula verba sinta Spiritu sancio dictata. Est communior, quam fecit suam academia Lovanicnsis in sua censura contra Lcssium.

Prob. 1° *ex Scriptura.* Jcrcm. 36, Judæis quærcntibus quomodo Baruch ex ore Jcremiæ hos sermones scripsisset, respondit Baruch : *Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones istos, et ego scribebam* tn *volumine atramento,* ubi ro *legens* innuit etiam verba ipsi a Deo inspirari. Psal. *44,* Scriptor sacer se dicit *calamum scriba velociter scribentis,* id est Spiritus sancti; calamus autem nulla verba scribit, nisi ad qu® movetur a scriba Christus, Malth. 5 , attendu βα unum iota eiunta apicem Linquam ad quid divinum. Apoκ» lus, 2 Timoth. 3, *Omnis Scripturo,*is quit, *divinitus inspirata, utilis esi,* ek, Non dicit omnis doctrina, omnis sententh, sed, omnis Scriptura.

Prob. 2° *ex Patribus.* S. Chrysost. Hoir 22 in Genes. « Nihil hic scriptum est,is- » quit, quod non multas sensuum habr «divitias, quandoquidem divino Spin., «afflati Prophctæ locuti sunt; neque «syllabae vel apiculus cstin sacris litterio » cujus profundo non sil grandis ibesat » rus. » S. Aug. Epist. 14, dicit «se nullis «hominis libris tantum deferri quanto*, «divinis litteris, non ob veritatem ,qua » par est in utrisque, sed ob verba plm- «simque dictantis, qui est Spiritussan- » tus. » S. Gregor, in praefatione MonFj Exposil. in Job dicit : « Ipse haec scrips » qui hæcscribenda dictavit. «

Prob. 3 *ratione.*Scriptura sacra esi seri;- tura Dei, seu verbum Dei a Deo scripturo, ut diximus articulo praecedenti : atqui,› Deus dictet tantum sensus et sententias, non ipsa verba , scriptori quo Linquam talamo utitur, non poterctdici scriptura Dii, seu verbum a Deo scriptum,eo scilicet mod)· quo scribit, sed erit scriptura hominis, r: verbum ad homine scriptum , *ut paid* Ergo.

Confirmatur 1°Sensus elsentcntiædcfinitionum quas edunt concilia generali», sunt dictatæ et inspiratæ a Deo, juxta illud Apostolorum in primo concilio : Ftsumw: *Spiritui sancio :* atqui tamen non sunt Scriptura sacra, quia nempe verba non dictantur a Spiritu sancto,sed relinquunlurarbitrio hominum. Ergo.

Confirmatur 2° Epistola cujus rex dictasset sensus et sententias, sed ipse eam non scripsisset, posset quidem dici epistolae! mandatum regis , hoc est, nomine ct jussu regis scriptum , sed non esset scriptura regis, neque verbum a rege scriptum: erp similiter , licet Deus inspiret sensus ct sententias alicujus libri, si tamen ipse non scribat, eo saltem modo quo scribit, dictando verba homini quo utitur tanquam calamo , iste liber poterit dici mandatum, aut etiam, si vis, epistola Dei , id est nomine Dei scripta , sed non erit scriptura Dei, n« verbum a Deo scriptum.

Solvuntni objectiones.

Obj. I°Ad verum alicujus verbum ab alfro prolatum vel scriptum sufficit ut ad ilg iii referatur omnis sensus, nihilque asseratur nisi quod principalis ille dixit aut dictait, etsi non iisdem verbis materialibus: crço uariler ad essentiam Scripturæ sufficit tuod Deus omnem veritatem scribendam mandaverit, etsi singula verba non dictavetil. *Prob. ant.* Ipse Christus ct Evangelista', citando Scripturas ut verbum Dei scriptum , sæpe sensum lanium referunt, et non ipsa verba. Ex pluribus hæc duo exempla accipe :Malthæus , cap. 3 , v. 17 , luquens de baptismo Christi, dicit: *Elecce coi de cudis dicens : Hic est Filius meus dilectus in quo inihi complacui;* Lucas vero, cap. 3, v. 22, dicit : *Et vox de calo facta* «t : Tu *es Filius meus dilectus, in te complacui mihi:* et tamen una Lintum vox,non ulraquc audita est. Item Christus, Matlh. 26, citans Zachariam prophetam dicit: *Scriptum est enim : Percutiam pastorem , eldispergenlur oves gregis,* cum tamen apud Prophetam, cap. 13, v.7 , legatur: *Percute pastorem et dispergentur oves.* Ergo.

R. N. ant. Ad probat. D. ant. Christus et Eungelistæ, citando Scripturas ut verbum Dei, sæpe tantum sensum referunt et non rerba, referendo de praeterito, *C.* sic enim intclligitur referri tantum substantiam verborum ; asserendo de praesenti, Λτ. sic enim intclligitur ipsa verba referri. Solutio fundatur in sensu et inlelligenlia communi : si enim, referendo facium vel dictum praeteritum , dicam : Iste dixit hæc, scripsit hæc, audientes inlelligunt hæc dixisse aut scripsisse quoad substantiam ctnon quoad ipsa verba. Unde, si duo, narrantes idem facium vel dictum praeteritum, conveniant in sensn licet non in verbis, dicuntur idem narrare. At si dicam de praesenti : Hæc sunt verba Petri, Hæc sunt verba tua , designo non tantum sensum , sed etiam ipsa verba; et sic audientes inlelligunt. Cum ergo et Christus cl Evangelist® referant de praeterito , sufficit ut sensu conveniant : at dicimus de praesenti, Scriptura sacra est scriptura Dei, est verbum Dei et a Deo scriptum ; quod non poiest verificari, nisi etiam verba ipsa teripserit, seu dictaverit.

•Obj. 2° Eodem sensu dicitur Scriptura divina, quo sensu dicuntur lilleræ regiæ, bulla: pontificia», etc.; atqui litter® flicunlur regiæ el bull® pontifici*, quamvis sint tantum quoad sensum et sententiam dictatae secretario, relicta ejus arbitrio verborum forma, modo a rege vel pontifice subsignentur et sigillo alterutrius muniantur. Ergo.

R. N. ani. Sed eo sensu dicitur Scriptura sacra quo sensu dicitur scriptura regis, non est autem scriptura regis nisi ab eo sint verba. *Confer confirmationem fecundam tertia probationis conclusionis.* Vel *I). ani* Eodem sensu dicitur Scriptura sacra quo dicuntur formaliler lilleræ rcgiæ, *C.* quo dicuntur auctoritative litterae regiæ, *N.* Itaque lilleræ quarum sensus rex indicavit, sed quas ipse non scripsit, dicuntur quidem regiæ auctoritative, quia ejus nominee! maudalosunt scriptae; at non sunt nec dicuntur formaliler lilleræ regiæ , si ipse eas non scripserit : jam autem Scriptura est et dicitur formaliler Scriptura sacra et verbum Dei scriptum.

Obj. 3 Auctor 2 lib. Macbab. in fine petit veniam si quid minus digne scripserit ; similiter auctor Ecclesiastici in prologo, et in fine ejusdem prologi, dicit se et laborem, et diligentiam , et mullam vigiliam adhibuissead composilionemsui libri : hæc autem non dicerentur si Spiritus sanctus dictaret sacris scriptoribus omnia et singula verba.

Item Apost. 1 Cor. *i ,* dicit : *Pracipio non ego, sed Dominus ;* et paulo post : *Caleris dico ego, non Dominus :* ergo non ex Spiritu sancio, sed ex seipso hoc ultimum profert.

Item S. Lucas, in præfatiuncula ad suum Evangelium, dicit se scripturum quæ audivit ex ore Apostolorum; see etiam Marcus scripsit Evangelium ; alii Evangelista? dicunt quandoque se vidisse quæ referunt : atqui in his non erat opus ut verba cingula dictarentur a Spiritu sancio. Ergo.

Item S. Paulus, 2 ad Timoth. 4, petit a Timotheo ut adferat secum penulam (est autem penula palliolum contra pluvias), sæpe salutat hunc et illum, plura refert quæ ipsum personaliter spectant : in his autem non videtur Spiritus sanctus dictassesingula verba. Ergo.

Respondent quidam quod, quamvis ut plurimum verba Scriptura? sint a Spiritu sancto dictata, sæpe tamen, praesertim i-

familiaribus et notis permitti sacris scriptoribus ut utantur pro arbitrio verbis suis, eum speciali tamen assistentia Spiritus, ne quid falsum aut indecens proferant.

Sed conlra. Ex hac responsione sequitur quod libri canonici non sint Scriptura sacra quoad omnes suas partes, cum tamen Ecclesia in concilio Trid. sess. 4, cap. 1, omnes nobis proponat ut Scripturam sacram in singulis suis partibus, et ita apprehendant omnes fideles. Unde, hæc solutione omissa,

R. 1° ex his argumentis ut plurimum pariter inferri etiam ipsas sententias non esse a Deo dictatas, ut attendenti patebit ; ideoque cum nimis probent, nihil probant.

R. 2° *ad singula. Ad primum, N. min.* Spiritus sanclus enim se accommodavit genio , stylo et affectionibus cujusquc scriptoris sacri, sicque concurrit dictando singula , ac si ipse scriptor de suo scripsisset : est quidem calamus Spiritus sancti, sed calamus vivus el liber, quem ideo secundum ejus modum movet Spiritus. Hoc itaque posilo, Spiritus sanctus movit auctores 2 Machah. et Ecclesiastici ut peterent veniam, non de falsitale, sed de stylo minus polito, ut forte nonnullis videbatur , idque prae modestia et secundum loquendi modum scriptoribus familiarem. Quantum ad laborem in scribendo, ad eum movit Spiritus sanclus : aliunde potuit scriptor ignorare sc a Spiritu sancto moveri.

Ad secundum , N. conseq. Sensus enim Apostoli est, quod Dominus non dicat ut Dominus, præcipiendo conjugi ad fidem converso ut maneat cum uxore infideli, potest enim illam deserere, sed quod ipse Paulus id consulat, consilio tamen quod sit a Spiritu sancio : unde ibidem postea dicit : *Puto autem quod et ego Spiritum üei habeam.*

Ad tertium, N. min. Id enim necessarium erat non solum ad certitudinem supernaluralcm, quæ longe major est certitudine sensuum, sed etiam ut quæ scriberent, haberent dignitatem Scripluræ sacræ : movit autem Spiritus sanctus ut eliam significarent se vidisse, non ut inde major certitudo secundum se haberetur, sed respective ad ethnicos, quibus ignotus erat Spiritus sanclus. Si namque Apostoli, evangeliinndo gentibus, dixissent simpliciter : Hoc revelavit Spiritus sanclus, nihil obliniuissent; sed dicendo : Testamur quod ŋ. dimus, quod contrectavimus, fidemn. dienlium sibi conciliant, ut postea instruct.' credant propter Dei revelationem.

Ad quartum, N. min. Ut emm diximus, Spiritus dictator se accommodavit genio, desideriis, affectionibus et nccessilalibtj scribentium, quasi desuo scriberent,

Insl. Sicul Deus non deest in necessarii», ita nec redundat in superfluis : atqui superfluum videtur quod Deus de novo supernitura liter infundat quod jam naturali nolitù cognitum erat sacris scriptoribus. Ergo.

R. 1» hoc argumento probari nec ipsas ; sententias a Spiritu sancto fuisse dictata 2° *N. min.* Id enim , ut jam dixi, nece» erat ut narrata haberent certitudinem fidei et dignitatem Scripluræ sacræ.

Si reponas ex sola inspiratione sententiarum haberi certitudinem supernaturalem: Ita quidem , sed non habetur dignitasetexcellentia Scripturæ sacræ. Sicut, si Deus approbaret aliquem librum , esset quidem certitudinis infallibilis, non esset tamen Scriptura sacra. Idem dic de definitionibus conciliorum , ut jam observavimus.

Obj. 4° Traditio divina est etiam verbum Dei : atqui in traditione divina non dictantur singula verba : ergo.

R. N. min. de traditione divina in suo fonte. Nunc quidem traditio dicitur, non quod singula verba sint in Ecclesia, sed quia derivatur ab illis verbis ; nec aliud intelligible quando dicitur, Hoc vel illud est traditio. Sic, cuin dico, v. g.Tradilioeslquoi liber Job sit canonicus , nemo apprehendit quod Deus dixerit hæcvcrba : *Liber Job est canonicus,* sed quod id substantialiter declaraverit. At quando dicimus, Hæc es! scriptura Dei, seu verbum a Deo scriptum, omnes inlelligunt non solum sensum, sed eliam verba esse a Deo.

Obj. 5° ex Patribus. S. Basilius 1. 5 sciit Eunom. c. 17, in hoc ponit discrimen inter Spiritum sanctum et scriptorem creatum, quod scriplor crealus non semper ea quæ Dei sunt loquatur, sed quandoque sua; quaecumque autem Spiritus loquitur sunt Dei. S. Aug. 1. 2 de Consensu Evang. c. 14, dicit <le Evangelislis : *Variani locutiones, salva tamen substantia.* El S. Th. 2, 2,q. 176 , a. 2, ad 1, dicit Epist. S. Pauli ad Hebr. hebraice scriptam, esse elegantiorein aliis ejusdem Apostoli epistolis græce seri-

ptw, quia *quantum... ad ornatumet elegantiam locutionis... instructus erat in propria lingua, nun in aliena.* Ergo.

R. ex his nihil evinci pro sententia opposita .4(1 *primum ;* Sensus Basilii est quod, quamvis scriptor creatus loquatur , etiam quoad verba materialia, ex motione ct inspiratione, quædam tamen quandoque proferat quæ non scit ex revelatione, sed vel ex auditu, vel visu, vel scientia humana; at tero Spiritus sanclus nunquam loquitur nisi ex divina ælernaque scientia. Adde hoc argumento probari non solum non omnia verba, sed nec omnes sententias esse a Deo inspiratas. *Ad secundum.* Dicit S. Aug. Evangelistas variare locutiones, sed non negat id fieri ex motione Spiritus sancti. *Ad Itrlium.* Nihil aliud ex verbis S. Thomæ colligi potest quam quod Spiritus dictator se genio et stylo Pauli scribentis hebraice accommodaverit.

ARTICULUS III.

Dedivisione Scripluræ sacræ.

I· Scriptura sacra dividitur in vetus et novum Testamentum. Vetus Testamentum est collectio librorum sacrorum qui promittunt liberatorem venturum cum praeceptis antiquæ legis. Novum Testamentum est collectio librorum sacrorum qui promissum liberatorem præsentem exhibent cum praeceptis novæ legis.

Libri canonici veteris Testamenti erant olim, juxta canonem Judæorum, viginti duo tantum , secundum numerum litterarumalphabcti hebraici. Juxta vero canonem Ecclesiæsunt quadraginta quinque, scilicet Pentateuchusseu quinque libri Moysis, id est Genesis, Exodus , Leviticus , Numeri el Deuteronomium; Josue, Judicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon,Esdræprimus et secundus, qui dicitur Nehemias; Tobias, Judith, Esther, Job, Psalterium Davidicum centum quinquaginta Psalmorum , Pàrabolæ, Ecclesiastes, Canticum Canticorum ,Sapientia, Ecclesiasticus , Isaias , Jeremias cum Baruch, Eiechiel, Daniel ; duodecim Prophetæ minores, id est Osea , Joel, Amos, Abdias , Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus , Zacharias , Malachias ; duo Alachabæorum , primus et secundus : wanes numero quadraginta quinque.

Libri novi Testamenti sunt, quatuor Evangelia, secundum Matthaeum,Marcum, Lucam et Joannem ; Actus Apostolorum a Luca Evangelista conscripti ; qualuordecim Epistoiæ Pauli apostoli, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessaalonicenses, duæ ad Timotheum , ad Titum , ad Philemonem , ad Hebræos ; Petri apostoli duæ; Joannis apostoli 1res; Jacobi apostoli una ; Judæ apostoli una ; el Apocalypsis Joannis apostoli : omnes numero viginti septem. Summatim tam veleris quam novi Testamenti sunt septuaginta duo. Ita Trid. sess. 4, cap. 1, ubi, post recensitos hos omnes libros prout recensuimus, sic statuit : *a* Si quis autem libi os ip-
» sos integros cum omnibus suis partibus ,
» prout in Ecclesia catholica legi consueve-
» runt ct in veteri Vulgata latina editione
» habentur, pro sacris et canonicis non sus-
j) ceperit,., anathema sit. »

Hunc porro Canonem , seu numerum librorum canonicorum, conciliiTrid. patres acceperunt ab Eugenio IV in concilio Florentino, Eugenius IΛΓ a Gelasio papa in concilio Romano septuaginta episcoporum , Gelasius ab Augustino lib. 2 de Doctrina Christiana c. 8, Augustinus ab Innocentio I, anno 405 , Epist. 3 ad Exuperium , in qua scribit hos omnes libros ut divinos cl canonicos esse suscipiendos, secundum traditionem ab Apostolicis temporibus in Ecclesia Romana conservatam ; Innocentius a concilio Carihaginensi 3, can. 47, et ex traditione, ut dicit.

Observandum duntaxat in concilio Carihaginensi non fieri mentionem libri Baruch , quia sub Jeremia, cujus erat amanuensis, comprehenditur; et ideo solebant antiqui illuni citare sub nomine Jeremiæ, ut observat Cano lib. 2, de Locis theologicis.

Sunt autem apocryphi tertius el quartus liber Esdræ, tertius et quartus Machahæorum, Oratio regis Mariasses captivi in Babylone, Appendix libri Job ubi describitur ejus genealogia , præfatiuncula Thronorum quæ incipit · *Et factum est, etc.* Epistola Jesu ab Ahagarum regem , Evangelin qu» sub nomine Andres , Barlholomri, Barnabe, Nicodemi et aliorum circumferuntor.

S* Dividuntur libri canonici tam vet*rie quam novi Testamenti in protocanonicoe el deutcrocanonicos. Prolocanonici sunt de

quibus nunquam fuit dubitatum ; dculero-canonici sunt de quibus ante Innocentium I et concilium Cartilagineuse tertium ab aliquibus fuit dubitatum, et hi sunt ex veteri Testamento, Esther, Tobias, Judith, Baruch , Sapientia , Ecclesiasticus , Hymnus trium puerorum Dan. 3, Historia Susannæ el Draconis Daniel. 13 el 14, Oratio Azariæ, Oratio Jeremiæ circa finem Thronorum, primus cl secundus Machabæorum. Ex novo Testamento deuterocanonici sunt, caput ultimum Marci ab eo loco *Surgens Jesus ;* historia de sudore Christi sanguineo el de ejus confortatione per angelum , Lucæ 22; historia de muliere adultera , Joan. 8 ; hæc verba ex Epistola prima Joannis : *Tres sunt qui testimonium dant in calo , Pater , Verbum el Spiritus sanctus, ct hi tres unum sunt ;* tota Epistola S. Pauli ad Hebraeos, Epistola Jacobi et Judæ, secunda Petri, tertia Joannis , ac tandem ejusdem Apocalypsis. Cæleri omnes hic non nominati sunt protocanonici.

Petes utrum libri deuterocanonici sint æqualis auctoritatis ac protocanonici?

It. affirmative. Quia tam in illis quam in istis est eadem prima veritas loquenset eadem infallibilis Ecclesia proponens. Neque obstat quod de dculcrocanonicis aliquando fuerit dubitatum, ut dictum est ; istud enim dubium non fuit positivum ex parte Ecclesia?, quasi illos judicasselauldeclarassci dubios, sed ex parte quorumdam Patrum, quod dubium in illis aliquandiu toleravit Ecclesia, donec tandem, re plenius discussa etclucidala traditione, illos in Canone inseruit.

ARTICULUS IV.

De variis Scriptura sacra versionibus.

Suppono 1° vetus Testamentum originaliter scriptum fuisse hcbraice, exceptis libris Tobiæ, Judith , Esdræ et Danielis, qui tempore captivitatis Babylonicæ fuerunt scripti chaldaica lingua Babyloniorum. Excipitur etiam liber secundus Machabæorum , qui juxta Hieronymum scriptus est græco; quidam idem opinantur de libro Sapienlbe, erat enim lingua græca familiaris Judaeis.

Nqyum autem Testamentum scriptum est primitus græcc , excepto S. Matthæi Evangclio, quod fuit scriptum hcbraice seu nriace. Idem tenent de Epistola ad Hebræos S. Hieronymus, Thcodorelus ct ali. communius contra Origenem el Clemenlem Alexandrinum.

Suppono Scripturam sacram velerij Testamenti hcbraice scriptam, temporel captivitatis Babylonicæ non quidem ex integro periisse, ut quidam dicunt, sed u parte fuisse dissipatam et vitiatam, cl at Esdra Sancio Spiritu afflato postcaplivila lem fuisse restitutam.

Suppono 3J nulla nunc Scripturæ sacra exstare autographa seu textus originales, sed apographa tantum, seu exemplaria el versiones in alias linguas. Præcipuæ versiones sunt chaldaica, syriaca, græca el latina.

*Kersio chaldaic**

Vcrsio seu potius paraphrasis cbaldaia veteris Testamenti facta est a tribus rabbinis, juxta quosdam quadraginta duobus circiter annis ante Christum : at alii, ex silentio Origcnis, Epiphanii et Hieronymi de paraphrasi chaldaica, colligunt non exstitisse ante tempora Hieronymi : sed quidquid sit, constat nullius esse auctoritatis, cum scateat Judæorum fabulis cl Talmudistarum nugis. Est autem discrimen inter versionem ct paraphrasim, quod in versione verba auctoris transferantur in aliud idioms de verbo ad verbum, in paraphrasi autem magis sensus de sensu quam verbum de verbo exprimitur : unde hæc paraphrasis chaldaica vulgo vocatur *Targum,* id est interpretatio.

lrersio syriaca.

Syriaca lingua nata est apud Judæos captivos, ex hebraica ct chaldaica; cum enim discerent linguam vernaculam Babyloniorum, quæ erat chaldaica, noc facile illam pronuntiarent, sed aliquid de suo hebraismo retinerent, effecta est tertia lingua ex utraque mixta, quæ a regione dicta est syriaca, et quæ postmodum fuit vulgaris el materna apud Judæos c captivitate reduces, dictaque est hebraica : illa Christus et Apostoli usi sunt ; in ea Evangelium Matthæi cl Epistola ad Hebræos fuerunt scripta. Exstare versionem syriacam veteris Testamenti certum est : at quo vel quibus auctoribus, et quo tempore prodierit, incertum est.

rtmograca.

]fulte» fuerunt versiones græcæ. Prima cl precipua est quæ dicitur Septuaginta interpretum; qtanivis enim fuerint septuaginta duo, attamen numero rotundo dicuntur septuaginta. Anno itaque ante Chris'um ualumcirciter 230, instante PlolomæoPhiladelphie, rege Ægypli, Eleazarus, Judæoruiu pontifex ad ipsum misit septuaginta duos Judæos hcbraice et græce perilissimos, «xex qualibet tribu, qui libros veteris Testamenti ex hebræo in græcum verterent, novæ el locuplclissimæ regis Ægypti bibliolhecæannumerandos. Ita refert Arislæus, unus ex legalis Ptolomæi ad Elcazarum.

S.Irenæus, 1.3, c. 35; S. Justinus,in Oral. Exhortai, ad Gentes; Clemens Alexand. 1.1 Stromal. S. Cyrillus, Catechesi 4, el alii Pattes communius dicunt singulos in singulis cellulis inclusos insigni miraculo Scriptu* ratn ex hebræo græce iisdem plane verbis reddidisse. Addit Justinus se apud Alexandriani cellularum vestigia vidisse. Attamen hanc historiam ridet ct negat Hieronymus, I.2conl. Ruf. in præfat. in libros Paralip. ubi ait : *Nescio quis primus auclor Alexandria septuaginta cellulas mendacio suo struxerit.* Nititur autem Hieronymus testimonio Arislæi, qui præsens erat,et, rem totam prout vidit referens, cellularum non meminit, sed e contra dicit *quod singulis diebus usque ad horam nonam conferendo,* nam *interpretationem absolverunt.* Exstat liber.Arislæi in Bibliotheca Patrum, tomo 7; et ne diceretur ab aliquo juniore suppositus, plora ex illo citant Joseph, Philo, Eusebius, cl alii, quæ in eo de verbo ad verbum leguntur.

Olerum, vera sit aut falsa hæc historia, omnes saltem conveniunt hanc versionem non sine speciali Spiritus sancti assistentia luisse peractam, tum propter mirabilem tot hominum in easdem sententias el in calem verba consensum, qui hum,initus vieturimnossibilis, tum quia opus integrum missinx, tempore, spatio scilicet septuaginta duorum dierum, perfecerunt.

Neoue enim solum Pentateuchum, ut quidam putant, interpretati sunt, sed omnes libros veteris Testamenti, exceptis forte luobus libris Machahæorum ct ecclesiastiô, quoi quidam censent nondum tunc his» conscriptos. Id autem constat, quia i Christus, Apostoli et Evangelist® citant Psalmos et Prophetas juxta versionem Septuaginta; et ipse Hieronymus commentons in Prophetas passim citat versionem Septuaginta, eamque explicat; el lib. 2 adversus Ruf c. 7 : « Universi tractatus mei, in» quit,horum testimoniis texti sunt: com» mcnlarii in duodecim Prophetas el meam » ct Septuaginta editionem edisserunt. » Unde, cum in prooemio in Traditiones Hebraicas, et in cap. 16 Ezech. videtur dicere contrarium, vel loquitur ex aliorum sententia, vel subdubitans, re nondum plene discussa. Adde quod non sil verisimile Plolomaeum, voluminum hcbræorum novæbibliolhecæ suæ inserendorum cupidissimum, solo Pentateucho fuisse contentum et alios non expetiisse.

Ncquehisobslat quod Arislæus e< quidam alii antiqui dicant a Septuaginta translatos fuisse libros legis, qui sunt Penlateuchus : nomine enim librorum legis non veniunt soli libri Moysis, sed omnes libri veteris Testamenti. Sic Christus, Joan. 10, dicit : *Nonne scriptum est in lege vestra, quia ego dixi, Dii estis; el cap. 5: Ut adimpleatur sermo qui in lege eorum scriptus est, quia odio habuerunt me gratis·,* quæ tamen in Psalmis leguntur. El Apostolus, 1 Cor. 14, citans Isaiam, *Ir. lege,* inquit, *scriptum est.*

Secunda versio græca est Aquilæ, circa annum Christi 130; tertia, Theodolionik, circa annum Christi 184; quarta, Symmachi ,circa annum Christi 200. Aquila, natione Græcus, ex Christiano factus est judæus : Theodolion , ex chrisliano factus marcionila, deinde judæus: Symmachus, Samaritanus, tum judæus, exinde Christianus , ac tandem ebionita. Unde eorum versiones, quoad ea quæ spectant capita fidei, nullius sunt ponderis.

Quinta versiogræca est anonyma inventa in Jericho , unde dicta Jericunlina; sexta, etiam anonyma, reperta Nicopoli, unde dicta Nicopolilana.

Ad faciliorem omnium hariim versionum u»um, Origenes fecit *Tetrapla , Exapta* et *Octapla.* Tetrapla sunt voluruen cujusquælibet pagina constat quatuor ?olumnis : prima continet versionem Septuaginta , secunda Aquilæ , tertia Symmachi , quarta Theodotionis. In Exaplis quælibet pagina habet sex columnas in quarum pri-

ma reponitur textus hebraicus litteris hebraicis ; in secunda idem textus græcis characteribus ; in quatuor aliis quatuor priores versiones. In Oclaplis quælibel pagina habet *ocio* columnas ; in sex primis continentur quæ in Exaplis, in duobus ultimis quinta el sexta versiones anonymæ.

Deinde, cum versio Septuaginta in mullis esset adulterata, Lucianus Martyr novam versionem aggressus est, quæ fuit in usu a Constantinopoli ad Antiochiam, ul testatur S. Hieronym. in præfal. in Paralip. item alteram adornavii Hesychius, presbyter Jerosolymitanus, plurium monachorum pater : seu potius uterque versionem Septuaginta in multis corruptam emendavit : unde a pluribus eorum versiones non distinguuntura versione Septuaginta.

Kersio latina.

Innumeræ fuerunt, teste S. Hieronymo in præfal., in Josuc, et S. Aug. 1. de Doctrina Christiana, c. 11, versiones lalinæ; sed interillasuna cratpræcipua et in communi usu Ecclcsiæ, cujus auctor ignoratur. S. Augustinus vocat *Italam* quia latinam, S. Hieronymus *Communem, S.* Gregorius *Veterem* et *Vulgatam.* Alteram adorsus est S. Hieronymus, qui vetus Testamentum ex hcbræo transtulit in latinum , ct novum latinum emendavit atque græcæ fidei restituit , ut ipsemet dicit in line libri de Scriptoribus Ecclesiasticis, α Novum Testaments tum, inquit, græcæ fidei restitui, vetus » juxta hcbraicuin transtuli. » Et hæc versio scu editio S. Hieronymi dicta est nova.

Hæ duæ versiones aliquarn contentionum materiam subministrarunt, dum unaquæquesuos haberet fautores. S. Augustinus citatus cum pluribus stabat pro Itala seu veteri quoad vetus Testamentum, quia, ut dicebat , erat *verborum tenacior cum perspicuitate sermonis ;* S. Isidorus autem cum iliis stabat pro nova S. Hieronymi, donec tandem paulo post tempora S. Gregorii, qui adhuc ulraque utebatur , ex his duabussiluna conflata, quædicta est *Vulgata communis, quz* nunc utitur Ecclesia : non si<* tamen quod in singulis libris utraque sil permuta, sed quia in ea aliqua veleris Testamenti leguniurex versione S. Hieronymi, scilicet Pentalcuchus, libri Josue, Ruth, Regum, Paralipomenon, Tobiæ, Judith, Esther , Esdras , Prophelæ omnes , Cantica Canticorum , Proverbia, Ecclesiastes et Job ; cæteri ex versione antiquay Itala, excepto quod Psalterium, quaiuvis< ex eadem versione, legamus ut emendalnr a S. Hieronymo. Quantum au HovuniTe·(amentum, totum est ex versione antiqui, sed ut emendatum et græcæ fidei restitutum a S. Hieronymo jussu Darnasi pap* *ut patet* ex ejusdem S. Hieronymi præfalne in quatuor Evangelia. Hæc est itaqv Vulgata editioa tot sæculis communi Eal··siæ usu probatae! recepta, quam concilium Trident, sess. 4, c. 1, declaravit authenticam.

Omitto versiones in linguas vernacula!: tot sunt enim quot diversæ rationes, Italia, Gallica, Germanica, Hispanica, Fiandriu. Polona, Angiica, etc., etc.

ARTICULUS V.

De aulorilatc textus hebraici et graci, rutrion *editionis Septuaginta.*

Suppono codices hebræos et græcos ante Christum, imo et post Christum ante y Hieronymum, non fuisse notabiliter depravatos ; tum quia Christus et Apostoli, qt alia crimina Scribis et Pharisæis exprobrarunt, istud falsationis Scripturarum, quod fuisset maximum, non tacuissent; tuinquii versio Vulgata veteris Testamenti pro majori parte est S. Hieronymi ex hcbræo,d novi versionem idem S. Hieronymus correxitjuxta exemplaria græca : Vulgata autem editio est authentica : ergo hucusque manserunt integri substantialiter textushebraicus et græcus.

Unde, dum quidam Patres objiciunt Judæis falsationem S. Scripturæ , id non est intelligendum generaliter, sed vel de aliquibus particularibus Judæis falsi llea ritibus suos proprios codices , vel de levibus erratis quæ moraliler vitari non possunt in tam frequenlicodicum descriptione et tanto temporis spatio , sive scribarum oscitantia, sive ignorantia , sive inadverlentia , præscriim in hebraicis, ubi aliquando litleræ sunt sibi valde similes : et ideo dixi non esse notabiliter depravatos.

*Dico.*Textus hebraicus et græcus, prout nunc extant , non sunt authentici nec irrefragabilis aucto; itatis, sunt tamen ad plura utiles.

Prob prima vars. 1' Quia Eodeeia suo

jedicio irreformabili illos non probavit, non lulhenticoe declaravit, sicut declaravit authenticam editionem Vulga tain.

2° Quia non manserunt integri, sed pluribus et gravibus scatent erroribus. Inter alios sequentes accipe, Zachariæ 9, in Vulgata legitur : *Exulta salis, filia Sion;jubila, /Hia Jerusalem : ecce rex tuus veniet libi jus-lusd salvator, ipse pauper et ascendens super asinam et super pullum filium asi-*rur,etc. Quibus verbis graphice describitur adventus Christi in Jerusalem : in hebræo autem loco *salvator* legitur *salvatus,* qua brevi et simplici mutatione lotum hoc testimoniumde Christo evertitur. Item Psal. 15, v. 10, in Vulgata legitur : *Nec dabis sanc-iam* tuum *videre corruptionem ;* ex quo S. Petrus, Act. 2, Judæis probat Christi resurrectionem : in hebræo autem legitur : *Non dnbiv sanctos tuos ad videndam foveam;* qua lectione evanescit testimonium resurrectionis Christi. Item Isaiæ 9, legitur in Vulgata. *Parvulus enim natus est nobis et (ilius datus est nobis... et vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus,* etc. que omnia apprime Verbo incarnato conieniunl:atin hebræo pro *vocabitur* legitur *vocabit;*sicque non Christo, sed Deo vocanti conveniunt.

Quantum ad textum græcum , inter varios errores, desideratur rn mullis codicibus caput ultimum Marci; item in multis desiderantur hæc verba 1 Joan. 5 : *Quoniam 1res sunt qui testimonium dant in calo, Pater, Verbum cl Spirilus sanctus , et hi 1res unurn sunt ;* quod fraudo factum notat S. Hieronymus in præfal. in septem Episl.canonicas: in codicibus autem in quibushæc verba reperiuntur, loco *Et hi 1res* unum aunl substitutum esi: *Et hi tres in* unum sunt; quod de unilate consentientis voluntatis ad sensum Arianorum posset inlelligi. Item Joannis 7, loco *Nondum erat Spirilus datus,* legunt Græci : *Nondum erat Spirilus sanctus.*

Prob. secunda pars. Textus hebraicus cl francos sunt utiles, 1° ad firmandam in multis latinam Vulgatam; 2° ad corrigendos typographorum errores; 3° ad determinandam dubiam Vulgatas significationem. 4° Dum ex varietate codicum dubitatur quæ sil Vulgata lectio, ul textibus bebraeis cl graicis juvamur ad eam cognoscendam. 5° Valent ul verborum vis cl prolielas melius percipiatur, et quæ sunt obscura et difficilia facilius intelligantur.

Dices Γ' *contra primam parteni.* Jura praescribunt recurrere ad textus hebraicas et grircos, cap. *Ul veterum* I). 9; cap. *Jejunium* I). 76, et *cap. De quibus* D. 20. Ergo.

Λ. Neque nos negamus recurrendum esse ad textus hebraicos cl græcos in casibusassignalis *in probatione secundae partis cotu clusionis* , non vero tanquam ad regularr infallibilem juxta quam cuique privato liceat corrigere vel impugnare lectionem Vulgalæ. Insuper duo primi textus juris citam tur ex S. Hieronymo qui, loquitur de textibus fontalibus quales erani suo tempore adhuc sinceri : similiter tertius textus, qui tribuitur Innocenlio I ; sedebat enim Innocentius I tempore S. Hieronymi. Adde Innocentium I *per divina scripta graca ,* ad quæ dicit esse recurrendum, probabilius non intellexisse textum græcum Scripluræ, alioquin non omisisset hebraicum, sed scripta conciliorum et Patrum græcorurn, quæ tunc nondum orant in lalinum versa.

Dices 2° Aqua purior est in fonte quam in rivulis : atqui textus hebraicus et græcus sunt fontes ex quibus versiones latinæ tanquam rivuli promanarunt : ergo.

11. D. maj. Aqua purior est in fonte quam in rivulis per se, *C.* per accidens, *N.* Si enim contingat fontem turbari et rivum a fonte sejungi, erit aqua purior in rivo quam in fonte ; sic est autem in casu : fontes hebræi et græci sunt turbati, et ab illis præcisus est textus Vulgalæ.

Quod diximus de textibus hebraicis et græcis, idem dicendum est de versione Septuaginta. Quamvis enim in suo principio fuerit authentica et etiam aliquandiu post Christum esset magna' auctoritatis in Ecclesia, nunc tamen non est authentica nec irrefragabilis auctoritatis, tum quia Ecclesia non declaravit authenticam , turn quia tempore S. Hieronymi erat jam notabiliter vitiata. *Patet* ex ipso Hieronymo, qui in præfalione in I. Paralip. dicit: «Si Septuaiiginta interpretum pura et ut ab eis in u græcum versa est editio permaneret, su-«perllueme, Chromati episcoporum sanc-« tissime atque dilectissime, impelleres ul «hcbræa tibi volumina latino sermone » transferrem. » Et in cap. 30 Isaiæ el 5. Ezech. «Datur mihi suspicio, inquit,non

• eos errasse a principio, sed paulatim seri-
> piorum vitio depravatos. »

Non refert quod Sixtus V, anno 1586, rersionem græcam Septuaginta a se correctam jubeat *ut ab omnibus recipiatur et retineatur;* non enim jubet eam recipi ut authenticam , sed, ut dicit, ut utilem, *ad Latinae Vulgata editionis el veterum Patrum inlelligenliam.*

ARTICULUS VI.

De auctoritate Vulgata editionis.

Dico. Vulgata editio, eaque sola, est authentica ct certa fidei regula.

Prob. Hæc et sola versio est authentica , quam authenticam solemni decreto declaravit universalis Ecclesia ; est enim Ecclesia regula infallibilis discernendi Scripturam divinam, ut probavimus dissert. 1 præccd. tractatus, a. 2, et probabimus adhuc infra : unde illud notum S. Augustini contra Epist. Fundamenti , cap. 5 : *Evangelic non crederem, nisi me commoveret Ecclesia auctoritas.* Atqui Ecclesia solemni decreto declaravit editionem Vulgatam authenticam, el ita de illa sola pronuntiavit, non de textibus hebraicis aut græcis, nec de quacumque alia versione : ergo. *Prob. min.* ex concilio Trid. sess. 4, cap. 1, ubi, post enumeratos omnes libros veteris et novi Testamenti , sic decernit : « Si quis autem libros
» ipsos integros cum omnibus suis partibus,
» prout in Ecclesia catholica legi consire-
» verunt et in veteri Vulgata editione ha-
» bentur, pro sacris et canonicis non susce-
» perit... anathema sil.» Etc. 2 : α Insuper,
d inquit, sacrosancta synodus, considerans
» non parum utilitatis accidere posse Ec-
» clesiæ Dei, si ex omnibus latinisedilioni-
» bus quæ circumferuntur sacrorum libro-
» rum , quænam pro authentica habenda
» sit innotescat, statuit et déclarai ul hæc
»ipsa vetus ct Vulgata editio, quæ longo
» tot sæculorum usu in ipsa Ecclesia pro-
wbata est, in publicis lectionibus, dispula-
» lionibus, prædicationibus cl expositioni-
» bus pro authentica habeatur; et ul nemo
» illam rejicere quovis praetextu audeat vel
» præsumat. » El infra : « Decernit ct sla-
» luit ul post hoc sacra Scriptura , potissi-
» mum vero hæc ipsa vetus el Vulgata edi-
d lio, quam emendatissime imprimatur. »

to».

Equidem fatemur concilium non instituisse comparationem inter Vulgatam ex una parte et textus onginnlci ac omce alias versiones ex altera, sed tantum inl/j Vulgatam versionem cl alias versiones laii. nas, *ul palet ex lexlu ;* sicque conciliai] non reprobasse positive et formaliler Kχ decreto textus hebraicos et græcos elver· siones alias a latinis : al nihilominus venin est quod de sola Vulgata el non de text] hebraico vel graeco, nec de quacumque alii versione, pronuntiaverit, quod sit authentica.

Hanc vocem *authenticum* a jure mutuati sunt theologi. Authenticum aulem in jure, est *scriptum aliquod quod ex se fidn certam el infallibilem facit in judicio, d suprema esi auctoritatis, ul a nullo* rejici *vel in quastionem verti dcbeal.* Sic, v. g, testamentum manu testatoris scriptura el signatum, est authenticum ; item copia aut versio hujus testamenti quam notarii publici aut magistratus testantur esse conformem autographo, est authentica : elboc sensu nostra Vulgata est declarata authentica, id est, conformis in sententiis autographo seu textui originali, consequenter irrefragabilis auctoritatis et cerla Odei regula, tanquam verum Dei verbum.

Dixi *regula fidei* cl non judex , quæ duo male confundunt hærelici. Sic, v. g. testamentum defuncti est regula cl norma hereditatis dispensandæ ; sed si oriatur inter hæredcs controversia de vero sensu testamenti, ipsum testamentum non erit judex, sed homo intelligcnlia ct auctoritate præditus , cui partes litigantes acquiescere tenebuntur. Pariter verbum Dei seu Scriptura sacra Vulgatæ editionis csl rcgula el norma Odei, sed si oriatur controversia de ejus vero sensu , consequenter de aliquo fidei dogmate, non ipsa erit judex, sed Ecclesia aut summus pontifex , de quo iterum infra.

Dices 1° Si sola Vulgata latina sit authentica, sequitur quod Ecclcsiæ Orientales, quæ græca, vel syriaca, vel ælhyopica versione utuntur, Scripturam veram el verum Dei verbum non habeant.

R. eas posse facile habere corrigendo suas versiones secundum Vulgatam : nec dubium quin Ecclesiæ Orientales catholics id praestiterint.

Dices 2° Vulgata in pluribus non est conformis fontibus hebraicis et græcis. Ergo,

II. D. ant. Nou est confwrmis fontibus

titiatis prout nunc exstant, *C.* fontibus puris ut olim exstabant tempore S. Hieronymi, *N.* Insuper quandoque videtur difformitas, licet nulla sit quoad sensum ; aut si sit, inde sœpc provenit quod una vox hrbraica aut græca habeat plures significationes, quarum unarr 'legit interpres, alterain assumit lector.

Insl. S. Hieronymus in suis Commentariis quandoque indicat quædam potuisse aliter aut melius verti quam sint in Vulgata editione. Ergo.

11. inlelligcndum esse S. Ilieronym. de minutioribus quæ non variant sensum. Aliunde Ecclesia, quæ Spiritu sancio regitur, existimavit S. Hieronymum plus divinitus adjutum fuisse in sua versione quam in suis Commentariis, el ideo ejus versionem relinendam judicavit.

Dices 3° Illa versio non est authentica quæ pluribus scatet mendis et erratis : atqui talis est versio Vulgata latina. Ergo.

Propter h?c argumentum gravis est difficullasinter theologos in quibus nostra Vulgata editio sit authentica: an in omnibus, an in aliquibus tantum, elin quibus?

Omnes conveniunt esse authenticam in iisquæspectant fidem aut mores, sic quod nihil contineat fidei aut bonis moribus repugnans, ex quo perniciosus error natus sit sequi. El hinc tria infert noster Melchior Cano 1 2, de Locis Theologis cap. 13 : primum, si qua morum et fidei quaestio inter catholicos exoriatur, eam definiri oportere per latinam hanc veterem editionem; secundum , in fidei ct morum disputatione non *use* nunc temporis ad hebraica græcave exemplaria provocandum , nec ex eis certam controversiarum fidem esse faciendam; tertium, in his quæ ad fidem el mores pertinent, non esse latina exemplaria per hebraica vel græca corrigenda. Hæc celebris el laudatus theologus.

Sedan hic sistat editionis Vulgalæ authenticitas ? Mulli affirmant, negant alii, tolunlque etiam in historicis el aliis esso authenticam , sic quod nihil falsi contineat. Utriusque sententiæ momenta proponam.

Ralionis pnmœ scntcnliœ sunl, 1° quia Trid. citatum, postquam declaravit Vulgatam authenticam , jubet ut post hoc emendatissime imprimetur : ergo supponit in ea eue vilia ct menda. Et post correctionem tali V ct Clementis VIII, adhuc in ea reperiuntur errata , ut «perte innuit Clemens VIII , in Diplomate suæ editioni præfixo, dicens in hac Vulgata Editione visa esse nonnulla mutanda , quæ consulto mutata non sunt , idque communiter agnoscunt eruditi. 2· Quia Andræas Vega , qui concilio Tridentino itâerfuit , lib. 5 de Justificat, cap. 9 , dicit quod concilium α Eatenus voluit eam aulhen- » ticam haberi, ut certum omnibus esset » nullo eam foedatam errore ex quo periculosum aliquod dogma in fide el rnori- » bus colligi posset, atque ideo adjecit, ne » quis illam quovis prætextu rejicere aude- » ret. » El addit quod cardinalis S. Crucis qui illi sessioni præfuit, pluries ipsi testatus fuerit, *nihil amplius Paires voluisse firmare.*

Raliones secundae senlenlia sunl, 1° quia Trid. sess. 4, cap. 1, jubet sub aualhemaleomnes libros S. Scripturæ acum omni- » bus suis partibus... prout in veteri Vul- » gala editione habentur , pro sacris el ca- » nonicis suscipi : d ergo nulla pars, nulla proposilioconlinel falsum.

2» Concilium, cap. 2 , statuit ut nemo illam Vulgatam rejicere quovis prætextu audeat : atqui, si quid falsum contineret, posset rejici iu sententia adversariorum . eo prætextu quod neque ad fidem neque ad mores pertineat.

3° Si Vulgata contineret falsum etiam in minoribus, Ecclesia , quæ jubet nos ea uti cl pro sacra habore quoad omnes suas partes , induceret in errorem, etsi non perniciosum: absurdum est autem istud consequens. Quamvis enim non sil absurdum quod aliquis error in iis quæ non spectant fidem aut mores irrepat inter fideles, absurdum est tamen quam maxime, quod Ecclesia, quæ estcolumna verilalisct quam Christus docuit omnem veritatem , inducat fideles in hujusmodi errores.

4« Juxta communem sensum omnium et theologorum el fidelium trilamque fidei definitionem , omnia revelala in Scripturis sacris el nobis ab Ecclesia proposita perlinent ad fidem ; docentur enim omnes eliam pueri in scholis fidem esse donum Dei ac lumen quo illustratus homo credit omnia quæ Deus revelavit el per Ecclesiam nobii credenda proposuit: perperam ergo et mali patroni prioris sententiæ distinguunt in Scripturis sacris ab Ecclesia propositis que-

dam quæ perlinent ad Odem ct quædam que non perlinent. Aut dicant quid intelligunl per pertinentia et non pertinentia ad fidem: anfortesolasubstantia mysteriorum, ut Incania t'unis, pertinctad fidem ; et non circumstantia*, ut quod angelus Gabriel missus fuerit ad B. "Virginem, quod pastores adoraverint .in præsepio, quod auditus sit concentus angelorum , quod B. Virgo visitarent Elisabeth , quod Magi stella duce venerit ab oriente? etc. Attamen , et hæ circumstantiae sunt pariter revelatæ et ab Ecclesia propositae, sicut ipsa mysterii substantia. Quod si hæ circumstantiæ etiam pertineant ad fidem , cur non omnia alia aeque revelata et ab Ecclesia proposita?

5e Si Vulgata editio non sit authentica et fidei regula in historicis et aliis minoribus, poterit quisquis abque labe hereseos negare omnia historica novi el veteris Testamenti : in novo, historiam mulieris adulterae et mulieris peccatricis, resurrectionem Lazari, curationem cteci nati et paralytici, immissionem daemonum in porcos, el sexcenta alia, maxime integra fere Acta Apostolorum ; in veteri, libros Regum , Judith , Tobiæ, Esther, Judicum, Josue, Machabaeorum, etc. Qui autem haec negantem feral, aut catholicum credat ? *Neque dicas* haec non posse negari, quia reperiuntur etiam in textibus hebraicis et græcis et in aliis versionibus : *respondebit,* enim, neque textus hebraicos et graecos, neque alias versiones, sed solum Vulgatam sibi esse ab Ecclesia datam pro regula fidei.

Ad primum rationem primœ sententiœ respondent, hæc menda quæ tempore Tridenlini erant in Vulgata , et quæ post correctionem Clementis VIII adhuc reperiunlur , esse levia scriptorum aut typographhorum aut temere emendantium errata, non interpretis, quæque ex collatione codicum clex anteeadratibus et sequentibus corrigi possunt, sicque non impedire quominus sit authentica et fidei regula tam in rebus fidei et morum quam in aliis; alioquin nulla foret unquam S. Scriptura authentica , cum sit moraliter impossibile ut copia seu versio sil ita conformis suo autographo quin irrepat aliquod leve mendum scriptoris au' typograhi. Neque Ecclesia , Vulgatam *veterem* probando, probavit errata scriptorum aut typographhorum , aut male emendantium ; haec enfin non sunt partes, sed i vulnera Vulgatæ veteris. Neque tamenen quam privato licet corrigere mendum q, pographi quod communiter legitur in et tionibus Vulgatæ; sed illud debet propo» iis ad quos perlinet, ut accedente auctariui; Ecclesiæ emendetur.

Si dicas non esse verisimile correctam *consulto* et de industria præleriisse errati scribarum, typographorum el male emendantium : et tamen citata præfatio bibli» rum dicit, *consulto relicta immutata mutanda videbantur.*

Respondent id esse verisimile, tum quia dicunt correctores in eadem præfalione, « ista præteriisse *ad offensionem populonn vitandam,* potuissent autem offendi po. pu li ex correctione quorumdam erratorum, etiamsi essent tantum scribarum, typogn· phorum aut emendantium ; tum quia no» constabat esse errata : dicunt enim insuper correctores, se ea non emendasse, σ quod » facile fieri posse credendum est, utmajo· » res nostri, qui ex hæbræis et græcis h· » tina fecerunt, copiam meliorum elemeo· » datiorum librorum habuerint quam ii φi » post illorum ætatem ad nos pervenerunt, » qui fortasse, tam longo tempore idenli· » dem describendo, minus puri atque in· » tegri evaserunt. »

Si reponas eosdem correctores adders pro tertia ratione quod ipsis σ propositum » non fuit novam aliquam editionem cude· » re, vel antiquum interpretem uila er » parte colligere vel emendare : d quibus significatur ea mutanda quæ non fuerunt mutata , esse errata interpretis.

Respondent id non absolute significari, sed conditionaliter tantum et ex suppositione, 1» quod vere essent errata, de quo ipsis non constabat, ut dictum est; 2° quod essent errata interpretis, quod non affirmant.

Ad secundam rationem respondent magis standum esse definitioni Ecclesiæ, quam relationi unius theologi.

Hanc secundum sententiam tenent Loreas, Turrianus, quos citat et sequitur Sylvius lib. 1 Conlrov. q. 2, a. 13; Bonfrerius Præloq. cap. 15, led. 3; Basilius Pontius q. 3, cap. 2; Annatus in Apparatu lib. 2, a 5, et alii plures.

Attamen , quia prima sententia videtur communior, ejus responsiones ad ratio' nes secundæ senlentiæ hic subjicio. Itaque

Ii primam respondent concilium loqui de insignioribus Vulgatæ partibus , puta libris, capitulis cl versiculis, non autem de singulis illius verbis aut voculis.

.4<f *secundum.* Merilo prohibet Tridentinum Vulgatam sub quocumque prælextu rejicere, quia, quamvis contineat quædam leria errata, non licet privata auctoritate μ corrigere, sed expeclandum est judicium Ecclesiæ. Vel inlclligcndum est concilium non licere eam rejicere quoad ea quæ fidem et mores spectant.

Ad *lerliam, palet responsio ex dictis* , scilicet quod Ecclesia jubeat Vulgatam haberi pro sacra quoad partes insigniores, praesertim quæ spectant fidem et mores, non quoad minutiora; elideo non inducit in errorem.

Ad quartam. Hæc minutiora errata quæ non spectant fidem aut mores, non proponuntur nobis ab Ecclesia ut revelata : doctrinamautem fidei el morum dicunt ea esse omnia quæ spectant mysteria religionis nostra, consilia divinæ voluntatis, quæ fidem el religionem juvant, pietatem alunt, mores informant: non autem pertinere ad fidem et mores quædam nomina locorum, urbium, fluminum, plantarum ct similia.

Ad quintam. Fatentur hæc salva fide non posse negari, tum quia sunt insigniores prtesel libri integri, qui ex decreto Ecclesi pro canonicis habentur, tum quia in his historicis plurima sunt quæ spectant conalia divinæ voluntatis, pietatem ct mores.

Juxta has duas ultimas responsiones, paucis videntur differre ambæ sententiæ.

ARTICULUS VII.

L'lrum liceat legere Scripturam sacram in lingua vulgari P

Dico 1° Lectio Scripluræ sacræ in lingua vulgari non est per sc mala, nec absolute prohibita ab Ecclesia.

Prob. Quia si versio in lingua vulgari sil fidelis, eadem est substantialiter ac hebraica, græca, vei latina ; neque ulla lex in Ecclesia extat, qua absolute prohibeatur. Calumniantur ergo Ecclesiam hærelici, dum clamitant eam eripere filiis suis panem spiritualem, el testamentum Patris sui.

Dico 2° Stante lege, non est omnibus promiscue licitum legere Scripturam sacram in lingua vulgari, sed iis solum quibus id eoaccsMiin est ab episcopis aut inquisitori^ bus, vel a suis prælalis, si agatur de regula» ribus.

Ita regula quarta Indicis concil. Trid. his verbis : *a* Cum experimento manifestum sil, » si sacra biblia vulgari lingua passim sine » discrimine permittantur, plus inde, oh d hominum temeritatem, detrimenti quam » utilitatis oriri, hac in parte judicio epis» copi aut inquisitoris stet, ut cum consilio » parochi vel confessarii, bibliorum a ca» tholicis auctoribus versorum lectionem α in vulgari lingua eis concedere possint, » quos intellexerunt ex hujusmodi lectione » non damnum, sed fidei atque pietatis aug» mentum capere posse; quam facultatem » in scriptis habeant. Qui autem absque » tali facultate ea legere seu habere præ» sumpserit, nisi prius bibliis ordinario » redditis, peccatorum absolutionem per» cipere non possit. Bibliopolæ vero qui » prædictam facultatem non habenti biblia » idiomale vulgari conscripta vendiderint, » vel alio quovis modo concesserint, libro» rum pretium in usus pios ab episcopo «convertendum amittant, aliisque poenis » pro delicti qualitate episcopi arbitrio sub« jaceant. Regulares vero nonnisi facultate » a prælatis suis habita ea legero aut emere » possint, d Quam regulam Pius IV, bulla *Dominici Gregis* data anno 1564, cl Clemens VIII, bulla *Sacrosanctum* 1593, præfixis ipsis Indici observari mandarunt.

Hujus autem legis aequitatem probat ipsa ratio quam profert regula, nempe quod « experimento manifestum sit, si sacra bi» blia vulgari lingua passim sine discrimine » permittantur, plus, ob hominum tcincri» talem, detrimenti quam utilitatis oriri. » Enimvero, cum in S. Scripturis plura sint intellectu difficilia, ul ipseS. PclrusEpisl. 2, c. 3, expresse el specialiter testatur de Epistolis S. Pauli, et quædam apparenter contradictoria, plebeii, ut plurimum illitterati, ex S. Scriptura male intellecta in varios abirent errores; quod experientia compro-batum esi, cum inde omnes fere bæieses natæ sint. Deinde, quis putas sensus erit rustici aut mulierculæ legentis in Osea : *Fac libi filios fornicationum ;* in Canticis : *Osculetur me osculo oris sui;* item adulterium Davidis, incestum Thainar.quod Joseph inebriaverit fratres suos quod Sara , Rachel et Lia dederint ancillas suas in concubinas viris suis, etc., nonne apprehendet

ut licita quæ sunt pessima, clad ea patranda provocabitur, aut S. Scripturam ut mendacem rejiciet? Et ideo Christus monet Ecclesiam in Apostolis : *Nolite sanctum dare canibus, nec mittatis margaritas ante porros, ne forte conculcent eas pedibus suis.* Quæ verba S. Chrysost. Iloin. 12 Oper. Imperfecti, interpretatur de mysteriis lidei in S. Scriptura. Insuper periculum est ne rersionesS. Scripluræin linguam vulgarem sint infideles, ul jure præsumitur de versionibus hæreticorum, et constat de famosa vcrsionc Montensi, toties a summis pontificibus reprobata , cujus sexaginla millia exemplaria anno 1691 feruntur jam distributa fuisse. Tandem,si biblia vulgari lingua passim permitterentur, contingeret quod jam suo tempore damnabat S. Hieronymus, Epist. ad Paulinum, ubi dicit : « Sola scri- » plurarumars est quam sibi passim omnes » vindicant... hanc garrula anus, hanc défi lirus senex, hanc sophista verbosus, hanc fi universi praesumunt, lacerant, docent an- » tequam dicant.» Cui præcecincral Apost. 1 ad Timolh. 1 dicens : *Nolentes esse legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur neque de quibus affirm ini.*

Dices 1° Christus Joan. 5, generaliter monet Judæos ut scrutentur S. Scripturas; et SS. Patres hortantur fideles, imo quasi præcipiunt legere Scripturas ; inter alios Chrysostomus, Horn. 9 in Epist. ad Colloss: « Audite, inquit, obsecro sæeulares » omnes... comparate vobis biblia animae » pharmaca, si nihil aliud vultis,vel novum » Testamentum acquirite. «Ergo.

R. ad primum, in textu non haberi, Scrutemini, sed scrutamini, quodEstius et alii plures interpretes inlcUigunt indicative, id est, Inquiritis et legitis S. Scripturas. Verum *esto* intelligatur imperative, Christus ibi alloquiturscribas et pharisæos, qui callebant linguam S. Scripluræ, scilicet hcbraicam ; lingua enim vulgaris tunc erat syriaca, et cum nollent ejus divinitatem agnoscere, remittit eos ad S. Scripturas ul confundantur : unde nihil inde contra conclusionem.

«•M

.-Ir» *secundum* , SS. Patres hortantur fideles ad lectionem S. Scripturarum, quia tunc inde uberes fruclussperabantob docilitatem legentium , quod his temporibus sperari sou potest saltem in pluribus, ul infelici experientia notum est. Mutatis ergo circumslanliis, Ecclesia prohmeluno temp quod permisit allero.

Dices 2° Lectio Scripluræ sacræ in I. gua vulgari est æque bona el utilis ac in ligua latina : ergo non magis illa quam i?, debet prohiberi.

R. D. ani. Est æque bona et utilis, etc et est æquale periculum abusus in utraqu», *N.* et non est æquale periculum abusus, f Qui enim inlelligunt linguam latinan communiter sunl doctiores aliis, clfretu rcre possunt ad interpretes pro intelligent» S. Scripluræ. Insuper rarius occurrunt \«. sioneslatinæ infideles quam vcrnaculæ.

Inst. 1° S. Scriptura est testamentum *t* epistola Dei ad nos, pro nostra omniumrstructione : atqui non est aequum prohiber» filiis legere testamentum patris , el subditi legereepislolam ad eos directam pro eorum instructione. Ergo.

R. 1° *N. suppositum minoris.* Non enim prohibetur absolute lectio S. Scripluræin lingua vulgari, sed tantum requiritur conditio ut cum fructu legatur et removeatur abusus : neque ii in quibus non repentur conditio sinuntur ignorare quæ ex illo testamento cl ex illa epistola illos spectat,sei de iis instruuntur per pastores, calcchislai et prædicatorcs. 2° *D.min.* Non est æquum, etc. , si ex lectione, etc. , non sequitur gravius inconveniens , *C.* secus, *N.* Et sic ageretur in civilibus.

Inst. 2 Juxta S. Augustinum, prædicauda est prædeslinalio , etsi aliqui inde offendantur. Ergo.

R. N. conseq. 1° Quia S. Augustinus id dixit contra Pelagianos , qui negabant necessitatem graliæ , in quo casu necessarii erat ad eos revincendos prædicalio prædestinationis; nihil autem simile innoslrocasu occurrit. 2 Prædicalio prædeslinationis inspirat homini humilitatem, Dei amorem, fiduciam in ejus misericordia , atque intimum sensum de ejus supereminenti altitudine ac supremo cl universali dominio. .V' hæc autem non requiritur necessario lectio Scripluræ sacræ, sed haberi possunt per pastores , confcssarios et pias lectiones.

Inst. 3° Fit abusus in vino, in eucharistia tin pluribus aliis quæ tamen non probibcnlur: ergo.

R. neque prohiberi absolute, utjam toties dixi, lectionem S. Sripturarum, sed requin conditionem ul caveantur abusus, quodpariter fieri posset circa vinum, eucharistiam et alia. Non fit tamen circa vinum , quia generaFiorcst ejus convenientia; neque circa eucharistiam, quia est praeceptum Domini de ea sumenda : secus quoad ulrumque de lectione S. Scripluræ. Deinde quid simile habemus circa eucharistiam; etenim , propter diininutionem charilatis el mores corruptos , nunc non probatur tam frequens âsus eucharistiæ quam in primitiva Ecclesia.

Petes 1° utrum saltem pastores, concinnatores et ii qui ad hæc munia disponuntur, possint legere S. Scripturam in lingua vulgari?

Respondet probabilius *affirmative* Sylvius, lib. 1 Conlrov. q. 2, a. 14, dicitque hanc sententiam esse communi virorum doctorum el proborum usu probatam. Rationem adfert cx ipso concilio Trid. in cujus sess. 22, cap. 8, prælalis mandatur ut intermissarum solemnia exponant per se vel per alios aliquid ex cis quæ in missa leguntur, utsunl Epistolæ cl Evangclia. Non est autem consultum quod quilibet parochus aut concionator ista vertat in linguam fulgarem, tum quia non omnes sunl hujus rapaces, tum quia id magnam varietatem fl confusionem pareret in Ecclesia . quapropter ii videntur habere licentiam ab promiscue biblia in lingua vulgari, non inquircnlesan qui emunt habeant licentiam in scriptis. Denique in Gallia , Germania , Hollandia promiscue leguntur ab omnibus biblia vernacula, scientibus el non contradicentibus episcopis , imo quibusdam hanc lectionem suadentibus. Neque repugnat aliquam legem vigere in ano territorio el non in alio.

« Quid autem facere debeamus nos, inii quit P. Henno, tract, de Virtutibusd. 2, » q. 1, a. 5. conci. 3 , aliique Gallis vicini » (degebat tunc Tornaci in Belgio) apud » quos sunl innumera biblia gallica, saltem » novi Testamenti, in omnibus fere familiis » honestioribus dispersa ; apud quos, inii quam, aliqui episcopi et pastores plurimi, » non solum novi Testamenti lectionem perii mittunt, sed præcipiunt aul insinuant? » Certe nec scio, nec video, nisi quod in illis » servet unusquisque ecclesiæ suæ morem » receptum. » Prudenter tamen laudatus theologus monet non esse facile permittendam lectionem veteris Testamenti, nisi viris id inlclligcntibus , cl cavendum esse a versionibus adulteratis.

Ptles2° utrum qui curæ animarum non (iepulantur, sciunt tamen linguam latinam, possint legere S. Scripturam in vulgari lingua ?

R quosdam affirmare: contrarium tamen ut probabilius tenet laudatus Sylvius, quia hi videntur comprehendi in prohibitione generali ; lex enim dicit generaliter regulares (inter quos mulli callent linguam Illinam) non posse legere aul emere biblia lingua vulgari edita , nisi obtenta facultate i suis prælalis , el id forte quia versiones wlgarcs sunt frequentius vitiatae : cæterum mtellige nisi usus contrarius praevaluerit, uljam dicturus sum. Itaque

Dixi in conclusione, *stante lege ;* quia in pluribus locis consuetudo contraria legi derogavit, et in quibusdam penitus abroprit. Sic in his partibus et in pluribus aliis snescrupulo leguntur vernacule Epistolæ 4 Evangelia missae, Officium hebdomadae acta, Compendia historiae veleris et novi Testamenti; bibliopolae vendunt omnibus

ARTICULUS VIII.

De Scripluræ sacræ sensibus.

Sensus S. Scripluræ nihil est aliud quam verborum ejus immediata mediatave significatio a Deo in ten la.

1. p. q. 4. a. 40. o. — *Dico* 1° Duplex est in genere sensus Scripluræ sacræ, litteralis seu historicus , cl mysticus seu spiritualis.

Ibid. — *Prob.* Auctor sacræ Scripturæ est Deus, in cujus potestate est, ul non solum voces ad significandum accommodet (quod etiam homo facere potest), sed etiam res ipsas. El ideo, cum in omnibus scientiis voces significent, hoc habet proprium ista scientia quod ipsæ res significatae per voces etiam significant aliquid. Illa ergo prima significatio qua voces significant res, pertinet ad primum sensum, qui est sensus historicus vel litteralis; illa vero significatio qua res significalæ per voces iterum res alias significant, dicitur sensus spiritualis seu mysticus, qui stiper litteralem fundatur el eum supponit : sic , hæc vox, *manna* . significat litteraliter cibum levem ; iste autem cibus levis significat mystice eucharistiam.

Sensus litteralis dicitur a D. Thoma el passim a theologis historicus, non quod sem-

per histonam referat, *ut palet* in îiac propositione : *Diliges Dominum Deum tuum,* sed ad distinctionem sensus mystici qui fundatur in historia seu regesta; elquia quaelibet propositio sensus litteralis inserta est hisloriæ lanquam pars ejus.

Dico 2° Duplex est sensus litteralis, unus propriusel grammaticalis, alter improprius et mclaphoricus. Sensus proprius et grammaticalis est is quem verba ex sua primaria significalioncsignificant; sic leo proprie et grammaticaliter significat animal rugibile : improprius et metaphoricus est, dum verba ad impropriam significationem transferuntur propter aliquam similitudinem ; sic in hac propositione : *Vicit leo de tribu,* leo significat improprie el metaphorice Christum.

Ibid. - *Dico* 3° Triplex est sensus spiritualis seu mysticus, scilicet allegoricus, moralis seu tropologicus cl anagogicus : quia , vel res significalæ per verba significant aliquid aliud pertinens ad Ecclesiam militantem, et est sensus allegoricus respondens fidei : vel significant aliquid pertinens ad mores, el est sensus moralis respondens charitati; vel significant aliquid pertinens ad Ecclesiam triumphantem seu æternam beatitudinem , et est sensus anagogicus respondens spei. Hi 1res sensus cum litterali expri muntur his tritis versibus :

I.illcn gcila ducet, quid credis illegoiia,
Muralis quid agis, quo tendas anagogia.

Inter alia sil exemplum : hæc vox *Jerusalem,* juxta S. Hieronymum , in cap. 16 Ezech. lilteraliler significat urbem Palestine allegorice significat Ecclesiam militantem , moraliter animam justi, anagogice Ecclesiam triumphantem.

Dices 1» Hi 1res sensus continentur etiam sub litterali; istud enim : *El Verbum caro facium est,* perlinet ad fidem seu Ecclesiam militantem ; istud : *Diliges Dominum Deum luum,* pertinet ad mores ; et istud : *ibunt justi* in *vitam alemam,* pertinet ad Ecclesiam triumphantem.

R. ita quidem esse, sed non sunt sensus mystici ; nos autem, modum loquendi SS. Patrum et interpretum sequentes, omisso sensu litterali, dividimus , et bene, senyjin mysticum in has 1res species.

Dices 2° Sensus metaphoricus videtur pertinere ad sensum mysticum; dum enim dicitur : *Vicit leo dc tribu Juda,* per leone» animal, quod est res significata, significa!;· Christus. Ergo.

R. N. ani. et ejus probationem. Non cnm per leonem, ut est res, in hac proposition*, significatur Christus; alioquin verum es**, quod leo, verum animal, vicisset; seris·./ enim litteralis est semper verus : sed p· hanc vocem, *leo,* translatam propter simii* tudinem ad sensum improprium, signifie*· tur immediate Christus. Itaque sensus lil· toralis significatur per verba , ut verba sur. proprie vel improprie sumpta; sensusa? tem mysticus significatur per res, utro sunt. Quod ut melius percipiatur, observandum est, quod jam dixi, in omni sententia S. Scripturæ reperiri sensum litteralem, cum sit fundamentum spiritualis, ct id& eo secluso nullus foret sensus: sensusautte litteralis semper est verus, cum Spiritu sanctus non possit dicere falsum. Quani ergo sensus proprius et grammaticalis к falsus seu repugnans, tunc sensus littéral: ! est improprius el metaphoricus : sic,cur Christus, Mallh. 5, dicit : *Si oculus* «ev *dalizal te, erue eum,* sensus proprius' grammaticalis est repugnans, alioquin revera esset eruendus oculus ; sed est sensi, litteralis metaphoricus, quatenus «oculm significat quidquid nobis est æque pretiosum ac oculus. E contra, cum dicitur P.*al. 77 : *Pluit illis manna,* manna lilleraliler significat cibum levem, cl hic sensus litteralis grammaticalis csl verus: iste autem cibus levis significat mystice eucharistiam,«l *jam dictum esi.*

Petes 1° ad quem sensum pertineat panbolicus?

Ibîd. ad 3. — *R.* pertinere ad sensum litteralem metaphoricum ; quia paraboli nihil est aliud quam integra sententia seu propositio, quæ propicr similitudinem (parabola enim est sermo simililudinariu transfertur ad significandum aliquid aliud a proferente intentum; ut cum Christus, Mallh. 13, dixit : *Exiit qui seminat, seminare;* voluit per istam sententiam paraboli-1 cam significare prædicalionem Evangclii, ut ipse postea explicavit.

Peles 2° utrum omnis textus S. Scripsiræ habeat sensum litteralem?

Ibid. o. — *R.* ex dictis, semper hali-rt proprium vel improprium, alioquin cauIret omni sensu, cum spiritualis endeiur in litterali. Unde, si quidam SS. Patres videntur negare in quibusdam textibus sensum litteralem , inlelligcndi sunt de sensu proprio el non mclaphorico.

Peles 3 utrum idem textus S. Scripturæ possit habere plures sensus litterales?

Ibid. - *R. affirmative.* Quia, cum auctor Scripturæ sacræ sil Deus, qui omnia simul suo intellectu comprehendit, non csl inconveniens si etiam in una littera S. Scripturæ plures sint sensus litterales. Sic illud Isaiæ 53 : *Generationem ejus quis cnarrabil?* SS. Patres inlelligunt ad litterali) de æterna Verbi generatione, cl dc temporali ejus incarnatione. Unde non est mirum si quandoque versiones etsi sinceræ discordent, dum unus interpres assumit unum sensum, ct alter alium, ulrumquc legitimum.

Peles 4° an quatuor sensus assignati, litteralis et triplex mysticus, possint reperiri in uno textu S. Scripturæ?

R. affirmative. Palet in hac voce *Jerusalem,* de qua supra.

Peles 5· an in quolibet textu S. Scriptura isti quatuor sensus reperiantur?

Quod. lib. 7. a. 15. — *R. negative,* sed quandoque quatuor, quandoque 1res, quandoque duo, quandoque solus litteralis reperitur. Sic in his : *Diliges Dominum Deum (uum ex toto corde, Honora patrem* luum, el in pluribus aliis similibus, nullum est fundamentum sensus mystici : undemulluin hallucinaniur qui, dum in omnibus S. Scripturæ textibus sensus mystici» quaeruntcl non inveniunt, ridicule S. Scripturas contorquent.

Peles 6° quis sensus sit polior, an litteralis, an mysticus?

R. esse excedentes et excessos. Litteralis prævalct 1° quoad priorilalem , quia cslfundamentum mystici; 2U quoad generafitatem, quia reperitur in omnibus; 3' quoad certitudinem : etenim certo constat de sensu litterali non mystico, nisi dum a scriptore sacro asseritur, aut per Ecclesiam declaratur ; sensus enim mystici quos proferunt SS. Patres non sunt nisi probabiles : unde ex solo sensu litterali aut mystico, per aliam S. Scripturam vel Ecclesiam asserto, deduci potest efficax argumentum. Ex alia parte sensus mysticus prævalct 1°quatenus regulariter significat j res præslanliores 2U Principaliter intendi- » tiir a Spiritu sancto : sic narratione factoruin in veteri Testamento, Christus principaliter intenditur : unde sensus litteralia comparatur corpori, mysticus animæ. Quando ergo S. Tli. 1 p. q. 1, a. 10, o, diri sensum litteralem esse quem auctor intendit , inlelligil de prima et proxima ac certiori intentione, non de præcipua et nobiliori dum occurrit.

Peles 7° utrum sensus S. Scripturae sil obscurus?

R. esse obscurum in mullis locis. Esi contra haereticos. *Palet* ex ipsa S. Scriptura. S. Petrus, Epist. 2 , c. 3 , loquens de Epistolis S. Pauli, dicit : *In quibus quadam sunt difficilia intellectu.* Act. 8, Philippo interroganti ennuchum an inlelligcret Isaiam quem legebat? respondet eunuchus : *Et quomodo possum , si non aliquis ostenderit* mi/ttPLucæ 24, Chrislusdiscipulis euntibus in Emmaus S. Scripturas interpretatur.Luc. 18, Apostoli nihil horumintellexerunl quæ dicebat Christus, et plura alia.

Idem \ robant tot commentaria SS. Patrum et interpretum ad explicandam S. Scripturam , tot contentiones hærelicorum inter se de vero sensu S. Scripturæ; si enim sit apertus, ut volunt, cur non omnes conveniunt? cur aliter Lulherani, aliter Calvinislæ inlelligunt?

Dices lo Psal. 18 et i 18, S. Scriptura dicitur lux et lucerna. 2° Deuteron. 3, dicitur mandatum non esse supra hominem, nec procul ab eo. 3» Aposl. 2 Cor. 4, dicit : *Si apertum est Evangelium, iniis qui pereunt est opertum.* 4" Discrimen quod est inter vetus et novuniTeslamcnlum est, quod vetus sillibersignalus, Isai. 19, et novum sil liber apertus, Apoc. 5.5* S. Chrysosl.Hom. 3 in 2 ad Thessal. dicit : « Omnia clara sunt et » plana ex Scripturis divinis, quæcumque » necessaria sunt manifesta sunt. » Ergo.

R. ad primum. S. Scriptura dicitur lux el lucerna , non quia facile intel]igitur , sed quia intellecta mentem illustrat. Ad secundum. Non ibi agilur de intellectione S. Scripturæ, sed de adimpletione mandatorum Dei, quæ est facilis, non per vires naturæ, sed per Dei gratiam. Ad *tertium.* Apostolus ibi non loquitur de S. Scriptura, sed de Evangelio voce prædicato et explicato. •ld *quartum.* Vetus Testamentum dicitur liber signatus , quia mysteria futura ineo figurate contenta non intclligebantur ; no-

vum autem dicitur liber apertus , quia ista mysteria per Christum sunt adimpleta et declarata. *Ad quintum.* S. Chrysost. loquitur de S. Scriptura, prout continet praecepta moralia tantum: ipsum autem agnoscere in pluribus aliis obscuritatem S.Scripturæ constat ex Horn, 40, et 40 in Joan, imo ex ipsa Ilomilia quæ objicitur.

Petes 8° quare sensus S. Scripturæ sit obscurus ?

R. ex ipsa conditione et altitudine rerum, ut sunt mysteria fidei quæ continentur in S. Scripturis, et ex modo quo proponuntur per metaphoras, tropos cl figuras, naturaliter sequi obscuritatem; sed nec defuerunt motiva ut modo obscuro proponerentur. — Ibid, ad 2.— 4° Quia id est utile ad tollendum fastidium; ad ea enim quæ sunt difficilia major surgil attentio quæ fastidium loliit. 2° In hoc tollitur occasio superbiendi, dum horno in ipsa inlelligcntia S. Scripturæ difficultatem patitur. 3u Per hoc veritas fidei ab irrisione infidelium defenditur. Unde Christus, Mallh. 7, dicebat : *Nolite sanctum dare canibus.* 4° Id conducit ad majestatem et reverentiam S. Scripturæ, vilesceret enim si facile inlelligerclur.

Petes 9· cujus sil judicare de vero sensu S. Scripturæ?

Inter hærelicos, quidam dicunl judicem sensus S. Scripturæ esse ipsam S. Scripturam; quidam, spiritum privatum ; catholici autem dicunl esse Ecclesiam. Itaque

R. 1· S. Scriptura non potest de suo sensu judicare. 4- Quia, quando controvcrtitiir <ic sensu S. Scripturæ, ipsa S. Scriptura el ejus sensus esi objectum et materia controversis : ergo non polcsl esse judex ; nemo enim unquam somniavit rem controversam esse judicem controversia*. 2" Judex in aliqua controversia debet paries litigantes audire, sententiam ab ipsis audiendam et excipiendam proferre, ct posse illos compellere ad acquiescendum sententiae; alias fruslraneum esset judicium : atqui S. Scriptura hæc præstarc non potest. ergo. 3·· Si S. Scriptura sil tam clara el aperta ut sufficiat pro eruendo ejus voro sensu , ul prætendunt hærctici, quare ergo ipsi a lol aunisdispulantde vero sensu plurimorum t cxluum S. Scripturæ, inter alius de Rio celebri : *Hoc est enim corpus* wieum?Vel ergo non legunt S. Scripturam, vol sunt pertinaces contra agnitam veritatem.

Dicunl. S. Augustinus, 1 2dcDoclritt Christ, c. f>, dicit : « Nihil fere dc illis oh. »scurilatibuseruitur, quod non pienissim» dictum alibi reperialur : » ergo S. Scriptura potest se ipsam explicare. *R. N. tn-* «■q. 1° Quia S. Aug. non dixit simplicity iVi7u7,scd, *fere nihil;* ideoque supponi! esse quædam quæ nullibi per alia clarion explicantur, ut revera sunt plurima inPrtphetis, praesertim in Ezcchielc, in Epistolis Pauli ct in Apocalypsi; 2° Quia incertum est quænam sint illa clariora per qua obscura explicentur; alioquin cur liærelin ad illa clariora non recurrereni in suis disputationibus?

R. 2° Spiritus cujusque privatus, non potest esse judex dc vero sensuS. Scripturæ, 1° quia non habet auctoritatem compellendi paries ad acquiescendum sus sentlentiæ ; 2° quia est varius in variis, incerto et sæpe sibi contrarius: dictat Lutheftno hunc sensum esse verum, dictat Calvinist» contrarium; dicit Lulheranus se bonii" habere spiritum, negat Calvinista : quis litem dirimet? 3° Nullus est aut fuit unquam haereticus qui non praetendat se bon I spiritu duci : si ergo cujusque privatus spiritus sil judex de vero sensu S. Scripturæ, admitlendæ sunt omnes hæreses ul vera , nihil enim nisi verum a bono spiritu procedere potest.

R. 3° Judex de vero sensu S. Scripturi est Ecclesia ; quia, ut infra probabimus, cs'. infallibilis tam in proponendis Scripturi? canonicis, quam in judicando de vero e:· rum sensu. Dc hac responsione fusius dhsert. subsequent!.

Petes 10 › an non sint quædam regulæad dignoscendum sensum litteralem S. Scripturæ?

R. communiter assignari sequentes: prima, sensus quem verba in propria significatione accepta important, si non sil absurdus, nec dogmatibus fidei aut morum honestati repugnans, est sensus litteralis. Colligitur ex S. Augustino, lib. 3 Doctrine Christ, cap. 10, ct ex lib. 8 de Genesi ad Lilt. cap. 7.

Secunda, sensus litteralis est quern Ecclesia vel unanimis Patrum consensus habet pro litterali : ex concilio Trid. sess. 4, cap. 2.

Tertia ad intclligenliam S. Scripturarum adhibenda est vitae mundities, frequeiu, humilis et devota oratio, collatio antecedentium el sequentium,. locorum similium et rariorum exemplarium, atque assidua Patrum el interpretum lectio.

Pelei Ilu quid sit sensusaccommodalitius?

R. Quod sit sensus quem verba S. Scriptura habent, non ex intentione Dei, aut scriptoris sacri, sive lileraliter sive mystice, sed ex intentione hominis ea applicanlisad significandum aliquid simile illi quod exprimitur in S. Scriptura. Unde non est sensus S. Scripturæ, sed hominis detorquentis veram significationem S. Scripturæ ad aliud propter similitudinem ; sicut si quis hæc verba Rebeccæ dicta de Jacob et Esau,Genes. 25, *Major serviet minori,* applicaret natu minori alicujus familiæ, cui natumajor servire debeat.

Hoc sensu accommodatitio plura dicta desapientia æterna applicat Ecclesia divæ Virgini,plura dicta de Noe, Moyse ct Aarone ,Eccli. 44ct 45 , ut : *Inventus est justus el* in *tmpore iracundia factus est reconciliio; Non est inventus similis illi. Similem illum fecit in gloria sanctorum ; Statuit illi testamentum aternum et dedit illi seurdolium*, applicat SS. confessoribus pontificibus.

Petes 12° utrum liceat cuique privato asurpare verba S. Scripturæ in sensu acnuninodalitio?

R· in rebus bonis cl ex bono fine licitum nse, modo tamen non proferetur ut sensus S. Scripturæ. In nugis , jocis, adagiis, irreteumest; in falsis, scurrilibus, adulations, detractionibus, impudicis, impium el sacrilegum.

DISSERTATIO II.

DE TRADITIONIBUS.

ARTICULUS I.

Quid, *quoluplex sil traditio >et quanta auctoritatis ?*

Traditio generaliter estdoctrina ab uno illcri scripto vel voce communicata. Unde Aposl. 2 Thessal. 2 : *Tenete, inquit, traditi Mt quas didicistis sive per sermonem* rite per *epistolam* , id est, sive voce . sive rriplo.Dicitur *doctrina* , quia traditio hic. vu sumitur pro actu transmittendi, sed pro re transmissa.

Specifico autem sumpta traditio, proul distinguitur a S. Scriptura, estdoctrina ab uno alteri viva voce communicata. Est vel bona, vel mala, vel inutilis. Item , vel spectat politiam civilem , vel iidcm et mores fidelium. Ilie agitur de traditione bona spectante fidem et mores fidelium.

Dico 1° Traditio sic sumpta definiri potest : *Doclrina ad fidem cl more» chrislianos perlinens, viva voce a suo auctore communicata.* Dicitur , *a suo auctore*, quia non obstat traditioni, si, semel a suo auctore sola voce communicata , postea ab aliis scripto mandetur. Hujusmodi sunt baptismus parvulorum, perpetua virginitas B. Mariæ, jejunium quadragesimale, celebratio festorum Paschæ et Pentecostes, et plura alia.

Dico 2° Traditio ex parte originis dividitur in divinam , apostolicam et ecclesiasticam. Divina , est quæ a Deo Patriarchis, vel a Christo discipulis, vel ab ipsis Apostolis, Spiritu sancto dictante , viva voce ad posteros communicata est. Apostolica, est quam Apostoli auctoritateapostolicalanquamEcclesia præfecti instituerunt. Ecclesiastica, est quam concilia aut summi pontifices aut SS. Patresiniroduxerunt.

Observandum tamen hæc vocabula, *divina , apostolica, ecclesiastica,* quandoque a SS. Patribus confundi : etenim traditiones divinas interdum vocant aposlolicas et ecclesiasticas, quia, licet sint immediate a Deo, per Apostolos promulgalæ sunt, et per Ecclesiam ad nos transmissæ. Interdum etiam aposlolicas ecclesiasticas vocant divinas, non quod sint immediate a Deo, sed quia Apostoli aut Ecclcsiæ prælali eas instituerunt , inspirante Spiritu sancto ut instituerent, vel quia eas instituerunt auctoritate a Deo accepta, vel quia ad exemplum Christi eas instituerunt, ut, v. g. jejunium quadragesimale.

Ratione materiæ , traditio dividitur in dogmaticam ct moralem , seu ritualem. Prima versatur circa dogmata , ut Patrem esse ingenitum, esse quatuor Evangelia, septem sacramenta, B. Mariam fuisse ante et post parium virginem , etc. Secunda spectat mores, ut observandum osse jejunium quadragesimale, celebrandum festum Paschæ, etc.

Ratione temporis, dividitur in temporalem, quæ ad tempus tantum fuit instituta, ut est abstinentia a sanguine et suffocato, trina immersio in baptismo ; et in perpe-

tuam, quæ instituta est ul perpetuo dura-i tura, ut baptismus parvulorum , validitas baptismi ab hærclicis collali.

Dico 3° Traditio divina est infallibilis auctoritatis ct fidei regula; quia est verbum Dei, non minus quam Scriptura sacra: scriptura sacra autem non est infallibilis auctoritatis cl fidei regula, quia est scripta, sed quia est verbum Dei. UndeTrid. sess. 4, cap. 1, declarat se *pari affectu el reverentia suscipere ac venerari* traditiones divinas ac Scripturam sacram. Ex quo colliges cx traditione divina firmum ct efficax posse formari argumentum, sicut ex S. Scriptura divina.

Traditio apostolica lantæ est autorilalis quantæ sunt decreta apostolica. Traditionis vero ecclesiaslicæ ea est auctoritas, quæ est legum ecclesiasticarum : unde traditiones aposlolicæ cl ecclesiaslicæ patiuntur dispensationem , derogationem el abrogationem.

Petes quæ sit regula dignoscendi traditionem in communi, deinde dignoscendi *esse* divinam ?

R. 1° Regula dignoscendi traditionem in communi, ea est quam statuit S. Aug. lib. 4 contra Donat, c. 24 : *Quod universa tenet Ecclesia, nec conciliis institutum est, sed semper retentum, non nisi apostolica auctoritate traditum certissime creditur.*

R. 2' Regula dignoscendi traditionem divinam , proui ab apostolica distinguitur, est : si Ecclesia tenet aliquid tanquam dc fide, aut aliquid quod non nisi a Deo potest institui, esse servandum , est traditio divina nobis per Apostolos transmissa. Ratio est, quia Ecclesia errarc non potest : ergo quod dicit esse de fide aut esse servandum , ita est. *Subsumo.* Atqui nihil est dc fide, nisi sit a Deo immediate traditum, neque id quod a solo Deo potest institui vere dicitur servandum, si a Deo non sit institutum. Ergo. Sic sunt Iradiliones divinae, baptismus parvulorum , validitas baptismi hærcticorum, perpetua virginitas B. Mariae, tria sacramenta, baptismum, confirmationem et ordinem esse inilcrabilia, etc.

Dixi, *per Apostolos nobis transmissa '* quia Ecclesia post tempora Apostolorum non habet novas revelationes, sed omnia fide tenenda revelata sunt Apostolis a Deo, sive per Christum loquentem , sive per Spiritum sanctum dictantem cl docentem omnia juxta promissiones ipsis facta·. Christo, Joan. 14 el 16. Quando ergob· clesia definit aliquid a Deo traditum, t fide divina credendum , non condii ıloıu- articulum fidei, id enim jam oral dc fid· etsi non explicita, Apostolis revelatum sed declarat quod id quod non noscebatJ esse fidei ita nunc esse habendum, ut jar alibi observavimus.

Altera regula dignoscendi tradition·'; divinam est : quando Patres priorum Siculorum (enent unanimiter tanquam d fide aliquid non scriptum , et oppositui, damnant ut hærclicum , est traditio & vina.

Quæslio hic potissimum est de traditi, nibus divinis, quas non esse admittendi contendunt hodierni hærelici, Gnosticrum, Valentinianorum et Marcionilaruiniî hoc exempla secuti : unde Calvinus, lih.i Inslit. c. 2, § 8, hanc regulam statuit « Esto hoc firmum axioma, non aliu » habendum esse verbum Dei cui detur: » Ecclesia locus, quam quod lege primuu « ac Prophetis, deinde scriptis apostolicr, » continetur. » Unde sit

ARTICULUS II.

Utrum Iradiliones divina) sint neccssari admittenda?

Dico. Prælcr Scripturam sacram , necessario sunt admitlendæ traditiones divins.

Prob. ex S. Scriptura. Aposl. 2 Thessal. 2, dicit : *Stated tenete traditiones quv didicistis sive per sermonem, sive per epiiiolam*, id est, sive voce , sive scripto; elloquitur dc traditionibus divinis cl ad fidem perlinentibus, quia hortatur ibi TheCJilonicences ul permaneant in fide. UndeS. Chrysost. ad hæc verba ait : « Hinc patet quod » non omnia per epistolam tradiderunt » (Apostoli), sed mulla etiam sine litteris: » eadem vero lidcdigna sunt tam illa quam » ista : itaque traditionem quoque Ecclesiæ » fide dignam putamus: traditio est, nihil » quaeras amplius.» Idem Aposl. 2Tirn. t : *Formam habe,* inquit, *sanorum verborum (piceameaudisti.*In quæverba S. Chrysosl. citatus iterum ait : « Non modo per litteras, » sed etiam verbis discipulo quæ essent » agenda dictavit, quod plurimis el aliis in » locis ostendit dicens (2 Thessa l. 2), sive » per verbum , sive per epistolam quasi per » nos missam.» Item, c*p. 2: *Tutrgo,* ,"d»

mi,confortare in gratia, qua est in Christo Jttu : el quæ audisti a meper mullos testes, hic commenda fidelibus hominibus qui idonei erunt el alios docere : hæcautem vocabula, *quæ a me audisti per mullos lesles ,* aperte indicant Apostolum loqui de traditis voce, non scripto.

Prob. 2« cx SS. Patribus. Prater Chrysosl. jam citatum , Dionysius , de Eccles. Ilicrarch.c. 1, de Apostolis loquens, dicit : «Primi illi nostri muneris sacerdotalis dunces.... summa illa el supersubstantialia , nparlim scriptis, partim non scriptis instio lutionibus suis , nobis tradiderunt. »

Irenæus 1.3, c. 3 : « Traditionem Apos0 lolorum, inquit, in toto mundo manifes» latam in Ecclesia adest perspicere omninbus qui vera velint audire. » Et cap. 4 : nQuæ sunt Ecclesiæ cum summa diligcn» tia deligere, et apprehendere veritatis traiditionem :etsi dealiqua modica quæstione d dispu latio esset, nonne oporteret in anDliquissimas recurrere ecclesias, in qui» bus Apostoli conversati sunt, et ab eis b sumere de præsenli quæstione quod cerDtum et liquidum est ? Quid autem , si πέη que Apostoli reliquissent nobis S. Script luras: Nonne oportebat sequi ordinem #traditionis, quam tradiderunt iis quibus > committebant ecclesias ? Cui ordinationi «assenliunt multæ gentes barbarorum, «quorum qui in Christum credunt, sine Bcharia et atramento scriptam habentes j>per Spiritum sanctum in cordibus suis # salutem , et veterem traditionem diligenHercuslodientcs , in unum Deum credentes, fabricatorem cœli et terra cl omnium «quæ in eis sunt, per Jesum Christum , » Dei lilium, *o*

Tertullianus , de Corona Militis, c.4, post enumeratas quasdam observantias chrislianæ religionis de baptismo, dc oblationibus pro defunctis ct similibus , dicit: *a* Harum ct aliarum hujusmodi disciplina» rum si legem expostules, Scripturam «nullam invenies: traditio tihi pralendi» lur auctrix , consuetudo conservatrix ct n fides observatrix: rationem traditioni, «consuetudini, fidei patrocinaturam , aut » ipse perspicies, aut ab aliquo qui perii spexit disces.»

Origcnes, in cap. 6 Episl. Rom. « Eo >clesia, inquit, ab Apostolis traditione ac» cepit, etiam parvulis baptismum dare. »

S. Basilios, de Spiritu sancto, c. 27, ait : « Dogmata quæ in Ecclesia prædicantur , » quædam habemus e doctrina scripto pro» dita, quædam rursus ex Apostolorum tra» ditione in mysterio , id est in occulto, re» cepimus ; quorum utraque parem vim » habet ad pietatem.» El Horn. 28 contra Sabellium, Arium et Anomæos:aEt ne » Spiritum sanctum, inquit, a Patre et Fi» lio separes, absterreat te dominica tradk, » tio ; Dominus ita docuit, Apostoli præd* » carunt, Patres observarunt, martyres o confirmarunt ; salis tibi sit ut dicas que* smadmodum S. Cyrillus (Catechesi 5). *o* Videte itaque , fratres, ut servelis tradi- d tiones quas nunc accepistis , et in latilu» dine cordis eas describite, ul cum pietate » eas custodiatis. »

Epiphanius, Hæresi 61: « Oporlet ex » traditione uti, non enim omnia a divina » Scriptura possunt accipi ; quapropter ali» qua in Scripturis, aliqua in traditione SS. » Apostoli tradiderunt , quemadmodum » dicit Apostolus, *sicut tradidi vobis,* » Et Hæresi 69: «Respondete nobis, Arii dis» cipuli : ingenitum dicimus omnes simul » Patrem el increalum, et admirabilis est *n* dictio scilicet: ubi itaque est dictio hæc » scripta, ostendite ; neque enim lex, neque » Prophetae, neque Apostoli. »

S. Hieronymus, in Dialogo contra Lucifcrianos, cap. 4 : « Etiamsi Scriptura auc» loritas non subesset, Lotius orbis in hunc » pariem consensus instar pracepti oblinerei; nam et mulla alia quæ per tradilio» nem in ecclesiis observantur auctoritatem » sibi scriplæ legis usurpaverunt. »

S. Augustinus, lib. 4 contra Donalislas, cap. 24, Iradit regulam pro dignoscendis traditionibus; vide art. præcedenti. Lib. 2, cap. 7, loquens de non rebaptizandis hæreticis : «Multa, inquit, quæ non invenniunlur in litteris eorum (Apostolorum), » neque in conciliis posteriorum, el tamen , » quis per universam Ecclesiam cuslodiun» tur, non nisi ab ipsis tradita el commen»dala creduntur. » Lib. 3 contra Maximin. cap. 3 : α De testimonia ubi adoratur » Spiritus sanctus, quasi non eis quæ legi» mus, aliqua etiam quæ non legimus, in* telligamus. Sed ne quærere multa com» pellar, tu ubi legisti Patrem Deum iu» genitum vel innatum? Et tamen verum »est. »

Plures alios Patres omitto, qui legi possunt apud controversislas.

Prob. 3° Ecclesia aliquando stetit solis trvditiombus sine Scriptura : ergo traditiones non sunt rejiciendae. *Prob. ani.* Tempore legis naturae, ab Adamo ad Moysen, nulla fuit scriptura, sed ex sola traditione habebatur fides de creatione mundi, de futura vita, de remedio peccati originalis, de cultu Dei, etc. Tempore legis script® a Moyse ad Christum , licet plura fuerint scripta, eral tamen sola traditio de remedio peccati originalis pro feminis, dedivinilate librorum canonicorum et de multis aliis: unde : Deuteron. 32, dicilur : *Interroga patrem limm,ct annuntiabit, majores tuos, et dicent libi.* Et Eccli. 8 *: Non (e prælereat narratio seniorum, ipsi enim didicerunt a patribus suis.* In nova autem lege, antequam Apostoli et Evangelist® post ascensionem Christi scriberent aliquid, stetit Ecclesia et fides Christi solis traditionibus. Ergo.

Prob. 4" Multa sunt fide divina credenda qu® et ipsi h®retici credunt, quæ tamen non continentur expresse in S. Scriptura, sed sola traditione tenentur; ut quod Paler sil ingenitus, quod parvuli sint baptizandi, quod baptizati ab hæreticis non sint rebaptizandi , quod Deipara ante et post partum manserit virgo, quod sint quatuor Evangelic cl non plure, etc. Il®c, inquam , et multa alia fide divina creduntur in Ecclesia, bæc ipsi hærctici credunt, et tamen non continentur in Scriptura , sed ex sola traditione habentur ; imo ipsorum principium, quod firmissime credunt, *nihil esse recipiendum nisi in Scriptura expressum,* non invenitur in Scriptura. Ergo, velint nolint , traditiones admittere coguntur.

Confirmatur. Unde sciunt hærctici Scripturam quam tantopere commendant esse sacram et divinam? Non ex ipsa Scriptura, id namque non dicit, et si diceret, non magis teneremur illi credere quoad hoc quam quoad alia , nisi prius aliunde nobis constaret quod sil divina ; non est enim infallibilis , nisi quia divina : ut ergo illi assereni se esse divinam credam , debet mihi prius aliunde constare quod sil divina, alioquin omni libro asserenti se esse a Deo, etiam ipsi Alcorano , tenerer credere ut Scripluræ, divin®. Ex sola ergo traditione habetur quod hæc et non alia scriptura sit sacra el divina.

Solvuntur objectiones.

Obj. i° Traditiones reprobantur in b. Scriptura : ergo. *Prob. ant.* 1° Deuteron.4, dicitur : *Non addetis ad verbum quod* toôu *loquor, nec auferetis ab eo.* 2° Apocal. ullimo : *Si quis apposuerit ad hæc, apponit Deus super illum plagas.* 3" Galat. 1 : *Licti nos aut angelus de cado cvangclizcl robii præterquam quod evangelizavimus robii, anathema sit.* Malth. 15; *Irritum fcciitii mandatum meum propter traditionem vestram.* Ergo.

P. N. ani. Ad primum. Aloyses prohibet aliquid addi verbo Dei quod loquitur, prava interpretatione illud corrumpendo, alterando, impugnando : non autem prohibet addere aliud verbum Dei, sive scriptum sive traditum, alioquin rejiciendi forent omnes libri canonici scripti post Deuteronomium.

Ad secundum, eadem est responsio. Vel dicendum S. Joanncm prohibere ne quid addatur Apocalypsi, quasi esset pars illius: sicut enim noluit rejicere omne aliud verbum scriptum prælcr Apocalypsim, ita nec traditum

Ad tertium, τὸ *præter* in verbis Apostoli sumitur pro *contra,* ut illud ejusdem Apostoli, Rom. cap. ultimo : observate cos *qui dissensiones et offendicula prælcr doctrinam quam vos didicistis faciunt,* id est contra doctrinam. *Et palet,* tum quia Apostolus ibi reprehendit Galatas , quod se abduci permiserant per falsos apostolos a veritate quam illis annuntiaverat; turn quia alioquin damnaret qu® ipsemet alibi cl postea scripsit, item Evangelium et Apocalypsim S. Joannis, qu® post Epistolam ad Galatas scripta sunt. Observat autem S. Chrysost. Apostolum cx industria dixisse *prælcr* cl non *contra ,* ut perstringeret non solum eos qui aperte, sed etiam qji occulte docent aliquid contrarium prædicationi Evangelii, quo licet non lotum subvertitur Evangelium, cx parte tamen et secandum quid labefactatur.Et ita intelligenduscsIThcophylaclus, dum dicit : *Neque etiam si prædicaverint contraria, intulit Apostolus, sed si praedicaverint aliquid prælei id quod prædicavimus,* quo scilicet labefactetur minima pars doctrinæ quam prædicavimus. Idquc eo verius est, quod Thcophylactus commentaria S. Chrysost. none de verbo ad

verbum exscribat, S. Chrysost. autem, prælerid quod diximus cx ipso, eamdeui explicationem habet, Hom. 1 in Episl. ad Galr..

00.2· Sufficit S.Scuplui a : ergo inutiles sunt traditiones. *Prob. ani.* Apost. 2 Thimoth. 3, dicit : *Ab infantia sacras litteras* nwli *quæ te possunt instruere ad salutem quæ est in Christo Jcsu : omnis doctrina ininitus inspirata utilisest ad docendum... vl perfectus sil homo Dei, ad omne opus* tonum *instructus.* .Ioan. 20 : *Mulla quidem tlalia signa fecit Jesus in conspectu disci pulorum suorum , quæ non sunt scripta in libro hoc ; hæcautem scripta sunt ut credatis quia Jesus est Christus Filius Dei, et tl, credentes, habeatis vitam in nomine ipsius.* Ergo.

R.N. ani. Ad primum. Littera quas Timotheus didicerat ab infantia erant littera reteris Testamenli, tunc enim novum nondumeratscriptum; poterant autem littera veteris Testamenti instruere Timotheum initiative, non consummative. Addit Apostolus omnem doctrinam divinitus inspiratam esse utilem, ut perfectus sit homo Dei; at non dicit esse sufficientem : sic pietas est ililisul homo sit perfectus pastor in regimine Ecclesiæ, at non sufficit.

.ld fecundum. Evangelista loquitur non à sufficientia doctrinæ, sed miraculorum quae Christus fecerat, quæ sal numerosa (rant ad persuadendum hominibus Christum esse Filium Dei. Ita etiam inlelli-pndisunlS. Aug. et S. Cyrillus in hunc tam.

Hocargumcnlum de sufficientia S. Scriptura hærctici latissime urgent ex SS. Patribus : omnes referre longum foret : quosdam referam , deinde statuam quasdam rrgulasgcncralcsad aliorum inlelligenliam.

Obj. 3° ex S. Irenæo, qui, lib. 3 adverluillærcscs. c. 1 . hæc habet : «Non enim iper alios dispositionem salutis nostra colgnovimus, quam per cos per quos Evangelium pervenit ad nos : quod quidem >lunc præcomsaverunt, postea voro per . Dei voluntatem in S. Scripturis nobis tra- : (fiderunt, fundamentum cl columnam » fidei nostra. i> Ergo.

Λ. in primis S Ircnæum non asserere Ipostoiosscri plis mandasscomnia quæ praicaverant. Insuper agit ibi contra Marcio- I j Us, qui rejiciebant scripta Apostolorum cl illis alia falsa opponebant, dicentes Spiritum sanctum in Apostolis non fuisse locutum , « Sed reperiri veritatem aliquando m » Valentino, aliquando in Marcionc, ali- *n* quando in Cerintho, » ut ibidem dicit Irenæus. Non ergo ibi rejicit traditione·. S. prasul, sed probat aposlolica scripta esse recipienda cx suis auctoribus.

Inst. 1 I S. Ircnæus, cap. sequenti, redarguit Valcntinianas , qui dum S. Scripturis premuntur, confugiunt ad traditiones *quasi non possit inveniri ventas ab his qui nesciunt traditiones.* Ergo.

II. S. Ircnæum loqui dc traditionibus humanis, qua Valcnlinia obtrudebant rejectis aposlolicis scriptis : addit enim ibidem : Cum autem ad cam iterum traditio-)) nem quæ est ab Apostolis, quæ per suc- » cessiones presbyterorum in ecclesiis OUS' » loditur, provocamus cos, adversantur)) traditioni, dicentes se non solum presby. » teris, sed etiam Apostolis existences sali pientiores,sinceram invenisse veritatem.» Ad hæc obmutescere deberent hærctici. Attamen

Inst. 2° S. Irenæus , 1. 4, cap. 6G, dicit inveniri in S. Scripturis *universam actionem et omnem doctrinam et omnem passionem Chrisli.* Ergo.

R. juxtaS.Irenæum omnem doctrinam inS. Scripturis conti neri quoad subjectam materiam : probatenim ibi contra Marcionistas, actiones et passionem Christi fuisse prædiclas a Prophetis et expositas ab Aposlolis, ideoque omnem dehis doctrinam contineri in S. Scripturis : « Legite, inquit » ibidem, diligentius id quod ab Apostolis est Evangelium nobis datum, et legite » diligentius Prophetas, et invenietis universam actionem et omnem passionem » Domini nostri prædictam in ipsis. » Nihil inde contra traditiones. Quanta vero perspicuitate earum necessitatem adstruit S. Irenæus , *patet ex probationibus conclusionis.*

Obj. 4° Tertullianus, lib. adversus Hermogenem , cap. 2 , dicit : « Adoro Scripti.· » ra plenitudinem... scriptum esse doceat » Hermogenis officina, Si non est scriptum, » timeat væ illud adjicientibus aut delra- » hentibus destinatum. »

II. Tertullianum adorare plenitudinem S. Scriptura, non quoad omnia dogmata in specio , sed quoad illud quod propugnabat

adversus Hermogenem , scilicet Deum creasse mundum ex nihilo et non ex præjacente et coætcrna materia produxisso, ut «.icebat Hermogenes, contra hæcapertissima S. Scripluræ verba *In principio Deus creavit cadum el terram:* unde, jure timendum erat Hermogeni *va* destinatum adjicientibus S. Scripluræ aliquid quod sit ipsi contrarium. *Palel,* si integer textus referatur. « Adoro , inquit Tcrtullanius, » Scripluræ plenitudinem, qua mihi et factorem manifestat et facta. An autem de » aliqua subjacenti materia facta sint omnia , nusquam adhuc legi. Scriptum esse doceat Hermogenis officina. Si non est » scriptum, timeat *va* illud adjicientibus » aut detrahentibus destinatum, »

Inst. Tertull. lib. de Carne Christi, cap. 7, Hermogenem alloqueris, dicit :« Non » recipio quod extra Scripturam de tuo in- » fers. » Ergo.

R. his verbis Tertullianum non rejicerc traditiones quas ibid. cap. 2, diserte adstruil, sed quæ ex proprio cerebro et sui erroris officina proferebat Hermogenes, scilicet Judæos, Matth. 12, v. 47, nuntiasse Christo, *a* lentandi gratia, matrem et fratres quos non habebat : sic interpretabatur Hermogenes, ne humanam Christi generationem fateretur; cui reponit Tertullianus : « Non recipio quod extra Scripluram de luo infers. »

Obj. 5" Origenes, Hom. 1 in Jcremiam , dicit : « Nccesse est nobis Scripturas sanc- » tas in testimonium vocare : sensus quippe nostri el enarrationes sine iis testibus non » habent fidem. » Ergo.

R. Origcncm sic loqui non de omni religionis dogmate , sed de singulari quodam Prophets oraculo, hoc scilicet: *Ecce ego constitui te hodie super gentes cl regna, ul evellas ct destruas*, etc. Quod de Jeremia figurate dictum, de Christo esse intelligendum ex testimoniis veteris cl novi lestamenti probare aggreditur.

Obj. 6° Cyprianus, Epist. 74 ad Pompeium. contra hanc sententiam Slephani : » Nihil innovetur nisi quod traditum est, α (dicit:) Unde ista traditio? Ea facienda » esse quæ scripla sunt Deus testatur. » Ergo.

R. Cyprianum traditionem de non rebaptizandis hærelicis rejecisse, quia illain commentitiam existimabat, in quo erravit, non vero alias quas legitimas pij. tavit.

Obj. 1°. S. Rasilius in Asceticis, cap. J *vera el pia fide,* dicit: « Manifestum bz » infidelitatis argumentum fuerit etsigni- » superbias certissimum, si quid eorum qj » scripta sunt aliquid velit rejicere,?! » eorum quæ non sunt scripta introducere. Ergo.

/L Hæc ultima verba, *aul eorum non sunt scripla introducere,* in quib est vis argumenti, inlelligenda sunt den quæ contraria sunt S. Scripluræ aul abr, aliena , *ut palel* ex sequentibus ibidem.

Inst. S. Rasilius, Episl. 80, dicit : $.'<▮ *mus arbilralui inspirata a Deo Scrylurce.*

R Juxta S. Rasilium, standum esseS. Scripluræ, quando aliquod dogma claret:· primit : si autem de aliquo dogmate lacca aut subobscure locatur, non negat S. 11 silius recurrendum esse ad traditiones qua diserte asserit locis in 1er probationes ii tatis.

Obj. 8° S. Chrysost. Hom. in Psal. 95 cr Si quid dicitur absque Scriptura , inqui « auditorum cogitatio claudicat. » Ergo.

R. sensum S. Chrysoslomi esse, quods aliquid dicatur sine S. Scriptura, expropria inventione, non ita persuadetur aes: testimonio S. Scripluræ fulciretur; præm· serat enim : « Non oportet quidquam dicte n sine testibus solaque animi cogitatione.

Insl. S. Chrysost. Horn. 13 in 2 Epi<' ad Cor. Scripturam sacram vocal e.nir' rerum *omnium lancem ac normam.* Er.

Λ. S. Chrysostom urn non dixisse S.Scrii | luram, sod legem Dei esse *exaclam*, cl·· Lex autem verbo scripto cl tradito conti- j nclur.

Objicitur insuper S. Chrysostomus, α Homelia 49 Operis Imperfecti, sicut SS. Hieronymus ct Ambrosius, ex Commontariisin Epistolas Paulinas : sed hæc open falso tribui S. Docloribus conveniunt cru· diti.

Obj. 9° S. Hieronymus, in cap. 23 Matth. dicit : « Hoc, quia de Scripturis non habet » auctoritatem, eadem facilitate contero- » niturqua probatur. » Ergo.

R. S. Hieronymum ibi loqui <le singulari facto , hoc scilicet, Zachariam filium Barachiae occisum inter templum el altare esse Zachariam patrem Joannis Baptists, quod

Ih.1

aliqui *er quibusdam apocryphorum somniis* affirmabant : undertôn legitimas traditiones, sed apocrypha scripta hic refellit S. Hieronymus.

Insl. t S. Hieronymus, in cap. 1 Epist. adTit. dicit · « Sine Scriplurardm οποίοritate garrulitas non haberet fidem. » Ergo.

Λ. S. Hieronym. ibi arguere garrulos subversores (pii perversam doctrinam *etiam divinis testimoniis roborare* nituntur, sine quibus nullam haberent lidem apud audientes. Quid hoc ad traditiones?

Insl. 2°S. Hieronymus, in 1 cap. Aggæi, balict : « Quæ absque autoritata et tcslijmoniis Scripturarum , quasi traditione lapostolica sponte reperiunl atque confiniipint, percutit gladius Dei. » Ergo.

Λ. S. Hieronymum ibi rejicere traditiones fictas, ut aperte significant hæc verba, *sponte repcritinl atque confingunt.*

Iiut. 3· S. Hieronym. in cap. 1 Michcæ dicit : « Ecclesia Christi.... non est egressa *d de finibus* suis, id est, de Scripturis sancp iis. d Ergo.

Λ. Ecclesiam non exire de S. Scripturis cum admittit traditiones, quia S. Scriptura» commendant traditionum auctoritatem. Insuper agit ihi S. Hieronymus contra bærelicos, qui, perversis interpretationidus S. Scripturas coitum pentes, *domum suam , non* in S. Scripturis , *sed in vicinia Scriplurarum* construunt.

Obj. 10° S. Aug. lib. 2 de Doct. Christ, e.9, ait : « In his quæ aperte in Scriptura «posita sunt, inveniuntur illa omnia quæ pconlinent fidem moresque vivendi, j& Ergo.

R. Hunc textum intelligcndurn esse omnibus quæ ab unoquoque Christiano sunt explicite credenda, et quæ ad morum praecepta in genere perlinent, qualia sunt praecepta fidei, spei et charilalis; non vero de omnibus omnino credendis implicite ab unoquoque, explicite vero a pastoribus et docloribus, nec de singulis præceptis in specie : alias sibi aperte contradiceret S. Augustinus, dum lib. 5 de Rapt. c. 23, scribit: « Sunt mulla quæ universa tenet Ecciclesia, cl ob hoc ab Apostolis præcepla p bene creduntur, quamquam scripta non i reperiantur. »

Insl. io S. Aug. lib. 2 de Peccat.Meritis, c. 36 : « Ubi de re obscurissima disputatur, *n* inquit, non adjuvantibus divinarum Scnpn lurarum certis clarisquc documentis, coii hiberese debet humana praesumptio, m» hil faciens in partem alteram declinando.». Ergo.

R. S. Augustinum supponere rem obscurissimam quæ neque in S Scriptura claro exprimitur nec aperta traditione asseritur; nam si traditio aperte illi faveat, jam desinit esse obscurissima. Hanc esse S. Augustini mentem constat ex eo quod ibi loquatur de quæslione quæ nec Scriptura nor, traditione tum dirimi poterat, utrum scilicet anima rationalis a solo Deo crearelur, an sknul cum carne a parentibus propagaretur?

Insl. 2° S. Aug. ibid, subdit : « Illud » credo quod etiam hinc divinorum eloquio» rum clarissima auctoritas esset, si homo » illud sine dispendio promissæ salutis ignorare non posset. »

R. equidem habere clarissima Scripturarum testimonia de bis quæ homo ignorare non potest sine dispendio salutis , sed hæc sunt capita lidei chrislianæ, non omnia omnino fidei dogmata.

Insl. 3° Lib. de Bono Viduitatis, cap. 1, dicit : σ Quid igilur amplius te doceam w quam id quod apud Apostolum legimus? » Sancta enim Scriptura noslræ docirinæ » regulam figit. » Ergo.

R. S. Augustinum non agere ibi de universis fidei dogmatibus, sed de bono viduitatis duntaxat, cl quoad hoc dixit quod S. Scriptura sil fidei noslræ regula; quia Apostolus boni illius præslanliam satis explicuerat. Quod si velis intclligi regulam generalem fidei, dicam esse regulam inadæquatam, non adaequatam, nisi adjuncta traditione.

Objicit Rivetus plura ex Catechesibus Cyrilli, quæ probant tantum nihil esse tradendum de præcipuis mysteriis fidei quæ conlineniurin Symbolo, nisi quod legitur in S. Scripturis. At non negat Cyriltus esse necessariam traditionem ad ipsas S. Scripturas cognoscendas cl intelligendas , atque ad probanda dogmata quæ, licet non sint præcipua nec in Symbolo contineantur, pertinent tamen ad fidem.

Hic quoad Patres sisto , ne sim ædiosus Sed *ex dictis collige regulas sequentes ad aliorum inlelliqcnltam cl solutionem.*

i- Quando Patres *dicunt Scripturam* sufficere , omnia contineri in Scripturis cl similia, vel loquuntur in subjecta materia quam *undant, aut de qua* disputant contra hæreticos, ve/ *inlelligunt* omnia promiscue et *explicite credenda* necessario ab omnibus fidelibus, ut sunt praecipua fidei mysteria , *Trinitas, Incarnatio*, etc., non vero omnia omnino quæ pertinent ad fidem Ecclesiæ et ab ejus rectoribus el docloribus explicite *creduntur, ut hos* libros esse canonicos, Patrem vocari ingenitum , baptismum hærelicorum osse validum, etc., vel S. Scripturam sumunt late pro omni verbo Dei, sive scripto, sive tradito, ut superius explicui.

2" Patres commendando necessitatem ct sufficientiam S. Scripturæ, non ideo excludunt traditiones, quin potius illas astruunt, siquidem ipsa Scriptura carum necessitatem asserat.

3' Quando SS. Patres videntur rejicere traditiones, intclligcndi sunt de traditionibus falsis, apocryphis, humanis, rejectis vel non receptis ab Ecclesia.

Obj. 11° Quod est mutationi obnoxium non potest esse *fidei* regula : atqui traditiones sunt mutationi obnoxiæ ; ergo. *Prob. min.* Traditiones de mello et lacto baptizatis porrectis, de trina immersione in baptismo, de eucharistia in privatis domibus sumpta, de usu calicis, sunt jam anliqualæ; idem de millenario Christi regno, et de conceptione maculata B. Virginis. Ergo.

R. traditiones primo loco assignatas spectare non fidem, sed disciplinam cl ritum lanium, ideoque subjacere correctioni et dispensationi Ecclesiæ. Quantum ad millenarium Christi regnum ct conceptionem maculatam B. Virginis, nunquam de iis habita fuit traditio divina aut apostolica, quia de neutro fuit constans, certa omnium aut fere omnium sententia, neque ut talem unquam agnovit Ecclesia, cujus partes sunt traditiones veras a falsis, sicut S. Scripturam veram falsa discernere. Adde immaculatam conceptionem B. Virginis non haberi ab Ecclesia ut dogma fidei, sed ut piam sententiam.

Insl. Testimonium Patrum est testimonium humanum , proindeque insufficiens ad fidem divinam Ergo.

R. fidem nostram divinam nitidivinæ revelalioni, testimoniis autem Patrum ut lestibus tantum hujus divinæ revelationis.

Repones. Sensus Patrum plerumqoi- obscurus et incertus. Ergo.

R. concesso ani. N. conseq. Quia, ifcy Ecclesia ex assistentia Spiritus sancti est *u, fallibilis in* discernendis S. Scripturis etc» rum sensibus, ita in discernendis Patru sensibus el traditionibus.

Obj. 12°Non est ratio cur sacri scrip!- res non omnia scripserint, aut unumpotiu quam aliud scripserint. Ergo.

R. N. ani. Scriplores enim sacri non intenderunt componere summam intégrai; totius doctrinæchrisliaiiæ, sed pro diversilate occasionum tradere diversa dogmati et præccpta. Insuper, non conveniebat omnia fidei mysteria scripto tradere, neat ethnicis irriderentur, aut a vulgo contemnerentur. Tandem, quæcumqucscripsissent Apostoli, semper crat necessaria tradi-1 lio, ut eorum scripta pro divinis agnosurentur.

Insl. 1° contra hanc ultimam responsinem , quæ est una ex præcipuis ralionibi;> nostris. Traditio non est necessaria utScriptura pro sacra et divina dignoscatur : ergt

Prob. ant. Sullicit declaratio infallibile Ecclesiæ. Ergo.

R. N. ani. Ad probal. N. conseq. Quii, cum Ecclesia non habeat novas revelationes, non declarat infallibiliteraliquarnscripturam esse divinam, nisi ex priori revelalione quæ est ipsa traditio.

Insl. 2° Ecclesia declarat infallibilitcr traditionem esse divinam sine alia traditione, alias irelur in infinitum : ergo potest declarare Scripturam esse divinam sine traditione.

R. N. conseq. Quin, cum traditio, *uldixi, sil* ipsa revelatio, est primum principium in rebus fidei ; unde non solum rem revelatam sed etiam seipsam et suum auctorem manifestat, sicut primum principium in philosophicis soipsum manifestat manifestando principiatum, sicut lux seipsarh manifestat manifestando colores. At S. Scriptura, cum sc habeat tantum ut secundum principium, res quidem contentas manifestat , sed non suum auctorem. *Patel* in humanis : si quis viva voce aliquid declaΓθi> hæc declaratio et rem et suum auctorem manifestat; sed si scribat, scriptura rem scriptam manifestat, sed non suum auctorem. Unde, ut dignoscatur auctor, debet ipse comparcrc, et declarare hanc esse suam

scripturam ct signaturam, quæ declaratio non indiget alia declaratione.

DISSERTATIO Ili.

DE ECCLESIA.

ARTICULUS I.

Quid sil Ecclesia ?

Ecclesia est vox græca , latine *evocatio* , lire quia omnes ad se vocat, ut quidam volunt, sive quia Deus , ut alii, praeveniente sua gratia omnes ad cam vocal. Hæc de etymologia nominis.

Quantum autem ad ejus significationem, Ecdesia generalissime sumpta significat qoemcümqtie coelum, seu congregationem, s.vecirilem, ut Psal. 106, *Exaltent eum in c nia plebis ;* sive malam , ut Psal. 25 , Qrfiri *ecclesiam malignantium:* sive bonam, Ut I'oıŋ. 20 *:Salutant vos ecclesiæ Christi.* Communi vero Scripturarum el SS. Patrum usu, Ecclesia sumitur in bonam partem pro Ecclesia Christi. Unde

Dicoi 'Ecclesia Christi generaliter sumpta, secundum omnem statum, locum el tempus, *Esi congregatio fidelium in vero Dncullu adunatorum sub Chrislo capite :* et sic comprehendit fideles veteris Testaient!, non solutn eos qui pertinebant ad fi.higogam, scilicet Judæos, sed etiam alios tildes extra synagogam, quales erant Job, lldchiscdech , etc. Hem, comprehendit i'Jlos, etiam angelos in cirlo , animas paitnies in purgatorio , el fideles viatores In bilis dicitur Ecclesia triumphans, inani-n)bos purgatorii Ecclesia patiens, in viatribus Ecclesia militans : non quod sint diirrsæ Ecclesiæ, sed diversæ partes, seu diversi status ejusdem Ecclesiæ.

bices 1·* Tempore veleris Testamenti Items nondum vouerai. Ergo.

I!. Hoc non obstante , fideles veleris Tes- nenti credebant Christum venturum, el intuitu ejus meritorum luturorum salutem rnsecutisunt, et ideo Christus erat illorum caput.

*Dices*2" Christus non est caput angelorum, quia sunt diversæ abeo naturæ, neque 'icjus incrilissalutcm sunt consecuti.Ergo.

/I. .V. *Jnl. .Id probationem.* Licol non tini ejusdem natui.'e specific® , sunt tamen isdem nalurægencricæ ; conveniunt enim rncrice cum Chrislo quoad animam, quod suilicil ad rationem capitis mortalis; el quamvis ejus meritis non sint salvati, varias tamen ab co nunc recipiunt influentias , quæetiam sufficiunt ad rationem capitis, ul diximus in tract, de Incarnatione.

Dices 3° Beati in patria non babent fidem ; ergo non sunt fideles.

Λ. dici fideles a fide quam habuerunt in via, ct qua sunt consecu'i salutem : sicut dicuntur martyres, non quia patiuntur in coelo, sed quia passi sunt in terra , el hac passione cœlum meruerunt.

Verum , quia lota præsens dissertatio est potissimum de Ecclesia militante, assignanda ejus definitio : unde

Dico 2' Ecclesia Christi militans , est *Societas fidelium baptizatorum ejusdem fidei professione, eorumdem sacramentorum participatione, eodem cultu inter se adunatorum , sub uno copitc Chrislo maria, el sub ejus in terris vicariosummo pontifice.*

Dicitur *societas fidelium baptizatorum ;* quia baptisma est janua Ecclesiæ, nec nisi per illud potesl (pits lien membrum Ecclesi®, ul declarant Florentinum elTrid. sess. 14, cap. 2, el nos alibi probavimus.

Dicitur *in efusdem fidei professione, etc., adunatorum.*quia, cum Ecclesia sil societas n ordine ad ultimum finem supernaturam , qui est Dei possessio, adunatiodebet esse in mediisad hunc finem consequendum necessariis , quæ sunt virtutes , sacramenta el cultus Dei.

Dicitur *sub uno capite,* cie, qua Ecclesia inS. Scripturis vocatur civitas, regnum, ovile, coi pus : non est autem civitas, regnum, ovile, coipus sine subordinalione civium gubernatori , populon ▮ regi, ovium pastori, membrorum capiti i Christum autem esse Ecclesiæ caput constitutum declaiatS. Scriptura, Ephes. 1 : Deus *ipsum dedit caput super Ecclesiam ;* el cap. 5 : *Quoniam vir est caput mulieris , sic Christus est caput Ecclesiæ* ; de (pio plura dixi in tract, de Incarnatione, disseri. 9, a. 1. Qua vero Christus, nunc in cœlis existons , non apparet amplius in (ena . debet esse aliquis ejus vicarius, el hunc esse pontificem Romanum constat ex eo quod Christus dixil illi in persona Petri, Joan. 21 : *Pasce oves meas,* el ex pluribus aliis de quibus disseri, seq.

Dices. Vacante sede Romana , non est Christi vicarius : ergo ture deficit Ecclesia,

R, N. conseq. Quia Ecclesia est semper parata recipere vicarium qui eligetur, et illi obedire, sicque censetur semper subesse Christi vicario, el remanet vera Christi Ecclesia.

Observandum hic 1° quod hoc vocabulum *synagoga* significabat apud Judæos quod apud nos significat Ecclesia, cum hoc discrimine, quod Ecclesia sit congregatio filiorum per gratiam ; synagoga, congregatio servorum per timorem.

Observandum 2n quod per metonymiam, sumendo continens pro contento, ecclesia etiam significet locum in quem religionis causa conveniunt fideles : sic templa vocamus ecclesias, quo sensu dixit Apost. 1 Cor. 11; *Convenientibus vobis in ecclesiam;* el cap. 14 : *Mulieres in ecclesia taceant.* Eodem sensu locus in quem conveniebant Judæi dicebatur synagoga.

ARTICULUS 11.

Qui sini in Ecclesia?

Quæstionein hanc praecedenti immediate subjicio,quia ex notione et dclinilioneEcclesiæsequitur et elucescit. De mullis autem procedit : ■> de solis prædeslinalis; 2* de solis justis; 3° de catechumenis ; 4° dehæreticis; 5° de schismaticis ct excommunicatis. Unde sit

SI· — *Utrum omnes et soli pradestinatl sint in Ecclesia ?*

Dico. Nec omnes, nec soli prædestinati sunt in Ecclesia. Est contra Wiclefistas, et exparte contra Lutheranosct Calvinistas.

Palet prima pars. Quia absurdum est dicere S. Paulum Ecclesiam persequentem, Judæos judaizantes, ethnicos, Tureas, etc. in sua religione pertinaces, Ecclesiam Christi odio aut ludibrio habentes, esse in Ecclesia : atqui quidam ex istis sunt aut erant prædestinati, id saltem constat de S. Paulo, nec dubium est plurcs ex Judæis et ethnicis, qui conversi sunt ad fidem, fuisse prædestinatos. Ergo.

Prob. secunda pars. 1· Christus, Matt. 3 comparat Ecclesiam areæ in qua sunt trilicum et palcæ igne inextinguibili comburenda?; ibidem 13, sagenæ miss® in mare ex omni genere piscium congreganti, in qua non solum boni continentur, sed etiam mali ejiciendi; ibidem 22, convivio nuptiali, in quod intrant qui non habent vestem nnptialem, et ideo mittendi in tenebras exteriores : Apostolus comparai niagnæ domui i qua sunt vasa, alia ad honorem, alia intw. tumefiam. Alqui certum estprædesliw. non esse comburendos igne inextinguik' non esse ejiciendos, non mittendos ink*, bras exteriores, nec esse vasa in contui», liam : ergo non soli prædestinati sunti. Ecclesia.

2.' Ii omnes sunt in Ecclesia, qui illi; per sacramentum fidei, hoc est baplhmur. sunt ingressi : atqui non soli prædestiw, sunt baplizati. Ergo.

3« Cum praedestinatio nemini sil cogniti si Ecclesia solis prædeslinalis constat Ecclesia foret invisibilis, cujus oppositui infra probabimus; neque pastoresagos cero possent suas oves, neque ovessuu: pastorem.

Dices i» Arca Noe fuit figura Ecclesii alqui hi soli erant in arca qui erantsahan ab aquis : ergo hi soli sunt in Ecclesiaq. salvandi sunt a damnatione.

R. D. maj. Arca Noe fuit figura Ecck quantum ad aliquid. *C.* quantum adonin ; *N.* In duobus arca Noe fuit figura Ecchi 1° Quod sicut in arca fuerunt animals munda el immunda, ita in Ecclesia sud boni et mali. 2u Sicut extra arcam nulle fuit salvatus, sic extra Ecclesiam nulluses salvandus.

Dices 2° Soli prædestinati sunt ora Christi, juxta illud Joan. 10: *Oves* m *vocem meam audiunt;* cl Matlh.25, ubioid separantur ab hædis. Ergo soli prædestinati sunt in Ecclesia.

R. N. ani. Quamvis enim locis S. Scripturæ citatis per oves significentur soli pradestinati, non sic tamen alibi, ut Joan.21. *Pasce oves meas,* et Psalm. 71 : *Iratus til furor tuus super oves pascuœ luœ* : quibus in locis non possunt per oves intclligi soli prædestinati, sed omnes qui per baptismum intrant Ecclesiam : alioqum nec Petrus potuisset cognoscere quas oves haberet pascendas, et prædestinati non secus ac reprobi furori Dei subjicerentur.

Subsumes. Alqui ist® oves, quibus significantur alii quam praedestinati, non sunt in ovili seu in Ecclesia : ergo. *Prob. ani.* Joan. 10, *Alias oves habeo,* inquit Christus, *quæ non sunt ex hoc ovili.* Ergo.

R. N. ant. Ad prob. Christus ihi loquitur de gentilibus, qui ad fidem erant convertendi* ideoque erant oves secundum prædestinationem : cl I· non erant ex hoc ovili, id est, dc Ecclesia ex gente Judaica collecta, sed adducendi erant in aliud ovile, hoc est Ecclesiam Christi ex Judæis et gentibus congregandam : sequitur enim : *El illas oportet me adducere, cl fiel unum ovile el unu* parior.*

Dices 3° Ecclesia, Can lie. 4, dicitur *Hortus conclusus, fons signatus.* S. Aug. autem lib. 5 dc Baptismo cap. 27, dicit electos esse hunc hortum conclusum et hunc fontem lignatum. Ergo.

R. S. Augustinum, dum dicit electos esse hunc hortum, loqui de Ecclesia secundum portionem ejus excellentiorem : neque dicit omnes ct solos electos esse in Ecclesia , sed significat tantum quod sic cos concludit, aut aliquando concludet, ut ab illa non recedant. Ceterum, Ecclesia dicitur *hortus,* quia iidelcs in ea producunt fructus bonorum operum; dicitur *conclusus,* quia munitur Dei cl angelorum custodia ; dicitur *fons,* quia est fons doclrinæ salutis ; dicitur *signatus,* quia illam non intrant pagani ct liærelici quamdiu remanent tales.

*Dices*4° Apostolus , Hcbr. 3, distinguens inter Christum et Moyseu quod iste sit servus, ille filius, dicit: *Christus vero lanquam filius in domo sua, quæ domus sumus nos, si fiduciam el gloriam spei, usque ad finem, firmam relinemus.* Ergo non sumus in domo Dei, seu Ecclesia, si non perseveremus usque in finem.

Il. N. conseq. Ibi enim Apost, horiatur iluntaxat Ilebræos ad perseverantiam in fide, non obstantibus contradictionibus ct persecutionibus, significans nihil cis profuturum membrum Ecclesiæ fuisse, si usque in finem non perseverent.

Dices 5u Joannes, Episl. 1 , cap. 2 , loquens de iis qui a fide defecerant, dicit: *Ex nobis prodierunt , sed non erant ex nobis ,* num *si fuissent ex nobis,permansissent utique nobiscum.* Et S. Aug. lib. de Correpi, el Grat. cap. 9, expendens hæc verba : e Sunt quidam , inquit, qui filii Dei proprier susceptam vel temporaliter gratiam * dicuntur a nobis , nec tamen sunt Deo.... « Ex nobis exierunt, sed non erant ex no» bis, etquando videbantur in nobis, non ierant ex nobis. » Ergo qui non sunt prædatinati, etiamsi videantur esse in Ecclesia, non sunt tamen.

Ii. N. cozu.Quia tam Apostolus quam S. Augustinus loquuntur de filiis Dei secundum prædestinalionem ; unde vere dicunt: Exierunt a nobis, sed non erant ex nobis, seu in Ecclesia , secundum prædes'inationem scilicet, quamvis essent secundum fidem etsacramcntorum communionem.

Inst. S. Aug. lib. 3 de Doctrina Christiana , cap. 321, dicit: « Non est verum Do» mini corpus, quod cum illo non erit in » aeternum. » Ergo.

R. D. ani. Non est verum Domini corpus quod cum illo non erit in aeternum , secundum aliqua saltem membra , *C.* quod non erit cum illo in æternum, secundum omnia membra , *N.* S. Augustinus ibi agit contra Ticonium quemdam Donatistam, qui corpus Christi seu Ecclesiam bipartitam fecerat, unam praedestinatorum , allcram reproborum , el dicit non esse Christi corpus aut Ecclesiam , cujus aliquod saltem membrum aut pars non sit futura cum ipso in æternum, sicque non esse corpus aut Ecclesiam solorum reproborum. Eodem sensu inlelligendum est quod dicit inPsal. 131: « Sunt, inquit, qui non perseverant, non » ergo sunt ipsi Ecclesia;» id est, non sunt pars ea Ecclesiæ quæ cum Christo mansura est in æternum : « Ipsi, inquit, non perti» nent ad illud modo tabernaculum , tunc » domum, d

$ П. — *Ufrtim toll justi sint tn Ecclrsia ?*

Dico. Non soli justi, sed peccatores etiam manifesti sunt in Ecclesia.

Prob. 1° ex tribus comparationibus areæ, sagenæ cl convivii, de quibus conclusione praecedenti, pariter enim probant de peccatoribus ac de non prædeslinalis. Adde parabolam decem virginum , cui comparatur Ecclesia ; quinque orant faluæ,et tamen in Ecclesia, aqua tandem ejiciuntur; item figuram areæ Noe, in qua erant animalia munda et immunda.

2°Christus, .Mattii. 18, praecipit ut peccator privatim correptus et non emendatus denuntietur Ecclesiae ; quam si non audierit , ab ea ejiciatur : ergo supponit peccatores in Ecclesia. 1 Cor. 5 , in Ecclesia Corinthiorum invenitur incesluosus.

3" Christus instituit in Ecclesia sacramentum pœnilcnliæ, quo peccatores resurgerent el sanarentur : ergo supponit esse m

Ecclesia peccatores, alioquin frustra esset istud sacramentum.

4“ Ecclesia est societas fidelium baptizatorum in eadem fide, sub eodem capite ordinata : atqui peccatores qui nec sunt hærelici, nec schismatici, nec excommunicat!, sunt fideles baptizali in eadem fide, suo eodem capite ordinali. Ergo.

Eamdem doctrinam tradunt SS. Paires, Chrysost. in Psal. 39 ;Ilieron. contra Lucifer. c. 8 ; Aug. praesertim, quia specialiter opponitur, l. 3 de Docl. Christ, c. 32, tract, β in Joan. « Nos fatemur, inquit, in Ecclcusia bonos et malos esse, sed tanquam grana » el paleam. » Tribus libris contra Epistol. Parmen. Tribus aliis contra Episl. Petii, in quorum ultimo cap. 12, dicit :« Homo sum u de arca Christi, palea si malus, granum » si bonus: non est hujus areæ ventilabrum » lingua Peliliani. » Item in Breviculo collationum contra Donatistas; cl tandem lib. ad eosdem post collât, c. 9el 10.

Argumenta contra hanc conclusionem requirein Iract.de Incarnatione, disseri. 9, a. 2, §I,ubi roperies insuper plures propositiones damnatas Quesnclli, hanc et præcedenlis § conclusionem spectantes. Unum lanium argumentum hic addam illic omissum.

Dices. Isai. 35 , dc Sion, id est, de Ecclesia,dicit: *Non transibit pereampollulus... noneril ibi leo, el mala beslia non ascendet per eam ;* et cap. 52 : *Non adjiciet ultra ul vcrlraneeal per (e incircumcisus el immungus... Recedite, recedite, exile inde, pollutum nolite tangere, exile dc medio ejus.* Ergo.

R. hæc ad litteram inlelligi dc temporali persecutione Judæorum. Hortatur itaque Isaias Judæosut, finito tempore captivitatis, recedant ab infidelibus, prædicitquceos non amplius subjiciendos incircumcisis, neque ab eis suas terras amplius esse vastandas. Mystice autem hæc significant , quod porte inferi non prævalehunt adversus Ecclesiam , el quod fideles debeant recedere a moribus elreligione infidelium.

Insuper observandum est, pro intelligentia quorurnoam Patrum, Augustini præserlim ,peccatores non esse membra viva cl perfecta Ecclesiæ, suo capiti per charitatcm unita, sed imperfecta, et, quamvisnon mortua, modificata tamen, sola fide conjuncta : unde, quando dicunt peccatores non esse in Ecclesia , intelligunt non esse in tj membra viva ct perfecta ; vel sumunt L clesiam pro ca parte qua solos justos net ; quamvis enim non sint duæEcrltsj sunt tamen quasi duæejus partes,altérai torum, altera peccatorum. Insuper jv audircS. Augustinum, l. 2 Retract, c.li ubi ait: «Ubicumque in his libris (coni* » Donatistas)commemoravi Ecclesiam, » habentem maculam aut rugam, non· » accipiendum est, quasi jam sil, sedqu » præparalurutsit, quandoapparebitelir » gloriosa : nunc enim propter quasi · » ignorantias el infirmitates membroru » suorum quolidicdicit : *Dimitte* not>ûd< » *bila nostra.* »

§ 111. — *Utrum catechumeni sint in Ecctfiul*

Dico. Catechumini nonsunlreetpropr' in Ecclesia.

Prob. 1° Nullus ingreditur Ecclesiam,* fit ejus membrum, nisi per baptismum,v *dictum esi* art. præced. Atqui catcchumr. non sunt baptizali : ergo. 2° qui suntinh· elesia , capaces sunt sacramentorum Ecris siæ: horum autem catechumeni non suntopaces, cum baptismus sit janua ad alia s·. cramenta , *ul dixi* dc Baptismo : ergo.3' Patres,Tcrtull. de Præcript. c.41; S. Chnsosl. Horn. 24 in Joan. S. Cyrillus, Catechesi 1; S. Aug. tract. 11 in Joann, distil·guunt fideles a catechumenis.

Dixi *re el proprie:* quia, cum catechumeni postulent ingredi Ecclesiam , et jam habeant fidem cl quandoque charitatcm,ρω· sunt dici esse in Ecclesia proxime clin voto; sicut si aliquis dicatur esse in domo quia est in vestibulo domus ut slatim intret. El hoc sensu intclligendum cslquod alibi dixi,er» pertinere ad Ecclesiam, scilicet inchoative, ct ul aspirantes qui sc Ecclesiæ legibus sponte subjiciunt ; el idoo salvari possunt. N« obstat quod extra Ecclesiam non sitsalus; id namque intelligilur dc eo qui nec re nec in volo csl in Ecclesia , coque sensu inlclligitur S. Aug. tract. 5, in Joan, ubi dicil: *Futuri erant aliqui in Ecclesia excelsiora gratiæ catechumeni,* scilicet volo et proxima dispositione.

Dices 1'- Christus influit in catechumenos fidem, quandoque charitatcm : ergo sunt membra Ecclesiæ.

R. N. conseq. Quamvis enim Chnsu» influat in omnia membra Ecclesiæ, non ta^«<1 in ca sola influit : palet non solum in iMiechumcnis, sed eliam in excommunicato , si vere cos pœnilcat.

Dicet 2· Job, Melchisedcch et quidam alii crani in Ecclesia Dei : atqui tamen non erant circumcisi : ergo, licet catechumenus non sil baplizatus, esi in Ecclesia Christi.

/t N. conseq. Disparitas esi, quod circumcisio non fuerit data ut quid necessarium omnibus ad salutem el incorporationem Ecclesiæ Dei, sed uni populo judaico, ul signum fidei Abrahæ qui credidit se futurum pilrem Christi promissi ; unde data est pro maribus tantum, el non pro foeminis. Baptismus autem institutus csl ul ubique terrarum praedicaretur tanquam quid necessarium ad salulem , et quo omnes Christo el ejus Ecclesiæ incorporarentur.

§ IV. — *Utrum haretici tint in Ecclesia ?*

Dico. Hæretici non solum manifesti, sed etiam occulti el interni, non sic sunt in Ecclesia ut sint vera ejus membra.

Sic propono conclusionem propter hærcticosoccultos el internos, de quibus est potissimum difficultas, qui licet sint in Ecclesia secundum quid, id est exterius et apparenter, probabilius tamen arbitramur non esse de Ecclesia, nec vera ejus membra : sicut si lupus pelle ovina textus reperiretur inter oves, esset in ovili, sed non esset de ovili ut vera ejus pars.

Prob. Iu Juxta concilium Lateran. cap. *Firmiler,* de summa Trinitate, S. Thomam 3p. q.8, a. 4, ad 2; Calechismum Romanum 1 p. cap. 10, q. 2, ex S. Augustino, Ecclesia est societas fidelium : atqui hærelici etiam occulti cl interni non sunt fideles. Ergo. Neque obstat quod exterius fidem profiteantur, inde namque sequitur tantum quod appareant fideles el pro talibus habeantur, non tamen quod sint.

2° Ecclesia est corpus habens unionem non solum externam , sed etiam internam membrorum inter se cl cum capite : atqui bærelici etiam occulti nullam habent unionem internam inter se et cum capite; fides enim est primum uniens ci fundamentum aterorum.

3" Christus non est caput actuale haereticorum etiam occultorum : ergo non sunt membra Ecclesiæ. *Prob. ani.* Dc ratione capitis non solum est supereminentia el perfectio, sed præcipue influxus in membra : atqui Christus nihil influit supernatoraie in hæreticos etiam occultos; quid enim influeret? non fidem qua carent, non ipsam professionem exteriorem fidei, quia Christus non influit in sua mchibra hypocrisim , simulationem el mendacium, qualis esi hæc hærclicorum simulata fides.

Si dicas influere gratias actuales : *contra* 1° quod istæ gratiæ actuales non sint quid permanens; vinculum autem uniens membra alicujus corporis inter sc et cum capite, debet esse aliquid permanens, *ul patet* ir> naturalibus el civilibus : sic non dicitur aliquis de corpore alicujus familiæ, aut membrum illius, licet soleat eam aliquando invisere. 2° Quia alias sequeretur quod Christus esset etiam caput infidelium non baptizalorum, si quidem in cos etiam influat gratias actuales.

Repones inde sequi hæreticum occultum esse membrum mortuum, non tamen non esse membrum. *R.* neque esse membrum mortuum, sed praecisum ; membrum enim mortuum est adhuc interius connexum cum corpore : al hærelicus etiam occultus non conneclilur amplius interius cum corpore, sedseipsum pcrhæresim abscindit, debetque comparari parti seu membro abscisso latenti sub veste, ratione cujus apparci adhuc membrum, licet non sit : *quod magis patcbil* ex S. Augustino. Unde

4° S. Aug. lib. 4 de Bapt. cap. 10, ubi de hæretico occulto qui alicujus emolumenti temporalis causa in catholica unitate manet, dicil : « Non solum separatus haben» dus csl, verum etiam tanto sceleratior » quanto magis errori hæresis et divisioni » unitatis fallaciam simulationis adjungit.» Idem lib. de Unitate Ecclesiæ, c. 25, dc occultis hærelicis : « Mulli, inquit, tales » sunt in sacramentorum communione cum » Ecclesia, et tamen jam non sunt in Ec» elesia. » El infra : «Antequam visibiliter » excommunicetur, quisquis contra veritas» tem qua convinciturct arguitur inimicum » gestat animum , jam praecisus est. » El q. 11 in Malth. decoqui interius pertinaciter errat contra fidem dicit : « Hærelicus est ct » foriscsl animo,quamvis corporaliter intus » videatur. » Similiter lib. 2 contra lilt. Petiliam,^ 108, dc iisdem hærelicisoccultis : « Nec ideo, inquit, putandi sunt esse in » Christi corpore, quod est Ecclesia, quia

» sacramentorum ejus corporaliter partici- u pes fiunt. »

Dices. Juxta Apostolum, 2 Timolh. 2, in magna domo sunl vasa aurea et argentea, ligne» et fictilia : atqui magna domus est Ecclesia, vasa lignea ct fictilia sunt hærelici, juxta S. Augustinum, lib. 4 contra Donalist. cap. 12. Ergo.

R. N. min. pro secunda parle. Per vasa enim lignea et fictilia non inlelligunlur hærelici, sed infirmi et carnales, id est peccatores ; ut interpretatur Cyprianus, Epist. 52. S. Augustinus vero contrarium non dicit cx propria sententia , *ulpalcl cx probationibus* ; sed permotus auctoritate, ut credebat, Cypriani. « Et istos, inquit, de qui- » bus ait Apostolus, *sermo eorum sicut can- » ccr serpil,* vellem intclligerc foris fuisse, used Cyprianus ipse me non sinit. » Verum constat, el id ostendunt Lovanicnscs ad cap. 12 citatum lib. 3 , contra Donat. Cyprianum, epistola 52 laudata, per vasa fictilia non intellexisse hærelicos, sed peccatores ; agit enim ibi contra Novatianum, qui Ecclesiam solis justis constare, ct peccatores neque ad poenitentiam nequead Ecclesiam recipiendos esse dicebat, cui ideo exprobrat S. Praesul ipsum prælendere quod Apostolis non fuit concessum, scilicet agrum dominicum universis zizaniis, cl magnam domum omnibus vasis fictilibus expurgare: ubipatelquod Cyprianusinlelligat pervasa fictilia, peccatores ad sensum Novalianict non hærelicos : id adeo manifestum , quod in ipsa epistola asserat Novatianum esse extra Ecclesiam ; ct nemini non notum est quod rejecerit baptisma hæreticorum , maxime quia non erant in Ecclesia. Quapropter, quidam , salva reverentia S. Augustino debita, dicunt ipsuin non salis attendisse ad verba Cypriani; alii, quod inlelligat hærcticos esse in Ecclesia non simpliciter, cl lanquam ejus membra, sed secundum quid lanium ct apperanlcr, quatenus vel eamdem fidem exterius profitentur, si sint occulti, vel saltem iisdem sacramentis utuntur, si sint manifesti.

Plura alia argumenta contra hanc conclusionem videri possunt in tract, de Incaranl 6, a. 2. Ea non repeto, quia quæstio non est tanti momenti, «t controversia videtur esse inter theologos magis de modo dicendi quam de re. Aliud esset, si quæstio moveretur juxta systema Jurii, ministri Calviniani, in Iract. de Unitate Eccle<; edito anno 1688 , qui contendit Ecdco universalem complecti in suo sinuomj» hærelicos eliam manifestos, qui non trnt circa articulos fidei fundamenta es,eo<ç ideo, nonobstant hæresi, possesalvari.

Verum, ul paucis rem expediam:!-, lud systema Patribus incognitum eladi> que Jurii tempora inauditum, ipsa suar vitale est reprobandum. Etenim Patret rum saeculorum omnesque fideles, fate' ipso Jurio, nomine Ecclcsiæ catholice» intellexerunt nisi unicam communionem; qua excluderentur quicumque hæreticis· tem manifesti : dicere autem cum Jurio,» errasse cl falsam Ecclesiæ idæam sibi finis; se, puniendæ. temeritatis csl, nedicamr· sensatæ. Ita sane postsexdecim sæculas. Jurio reservatum erat scire quid sil Ea' sia. 2 Injustitiæ accusandi forent totius E:· clcsiæ Patres cl episcopi, qui quoscunç. hærelicos a sua communione rcpcllcban'. el ad eam atque ad Ecclesiam non réci- banl, nisi ejuratis omnibushærcsibus.3°J; rius contradicit S. Scripturæ : *Unus Dor·* nt«, t/na *fides,* Ephes. 4. 4' Hærefa circa unum articulum fidei, qualiscuniq? sit, non habet fidem circa alios, *ut probamus* tractatu superiori. 5° Tandem, n» dum hucusque convenire potucrunlNon!· resquinam sinlarticuli fidei fundamentale

J V. — *Utrum schismatici et excommunicatiix in Ecclesia ?*

Dico. Schismatici et excommunicatiocommunicatione majori, non sunl in Ecclesia.

Prob. Licet utrique possint retinere fidem, imo cxcommunicati habere chantatern, si vere pœnitcanl, de facto tamen sunl ab Ecclesia præcisi ; quia schismatici a» pite el a membris voluntarie se separant; est enim schisma voluntaria scissio : excommunicati auctoritate legilimaabeodeffi corpore separantur : ergo neutri sunl amplius socii seu consociati ; Ecclesia autem est societas.

Confirmatur. Ecclesia in parascereonl pro schismaticis sicut pro hæreticis, ul ai Ecclesiam redeant·, el Christus, Malth. 18, loquens de excommunicato dicit: *Sil libi tanquam ethnicus el publicanus.*

Dices 1° Omnes seclæ Orientales , pra> scrlim Ecclesia Græca, sunt schismatic;?·' durum est autem diccre cas omnes extra Ecclesiam esse. Ergo.

II. N. maj. Plurcs enim in Oriente et inter Græcos agnoscunt Romanum pontificem : nec omnes qui illum explicite non ignoscunt dicendi sunl schismatici formales; plurcs sunl enim qui adhaerent animo et affectu Ecclcsiæ capiti a Christo instituto, et qui explicite adhærcrent Romano pontifici, si instruerentur.

Dices 2° Orto schismate sæculo decimo quarto inter Urbanum VI et Clementem VII, alii adhærebant Urbano, alii Clementi : ergo omnes unius factionis erant schismatici cl extra Ecclesiam.

R.N.conseq. Omnes enim tunc, adhaerebant ei quem bona fide credebant legitimum pontificem, animo parali adhærere illi quem Ecclesia in concilio generali legitimum declarasset.

Dicer 3°S. Aug. Leoni. Donatistaspost collationem, c. 20, dicit : « A populo Dei r non separamus quos, vel degradando i vel excommunicando , ad humiliorem ipœnitentiælocum redigimus. » Ergo.

R. S. Augustinum loqui vel de separatione perpetua absque spe reditus et salutis, vel de separatione ab omnibus piis et sanctis qui sunt vere Dei populus et viva Ecclesiæ membra. Pro quo

Observandum csl, esse in Ecclesia triplicem communionem : prima,est purcinteriorelinvisibilispcr gratiam et charitalem, perquam quis unitur capiti el membris. Seeunda, est parlim interior parlim exterior insacramontorum participatione, suffragiorumeloralionum communicatione el in cura pistorum circa suas oves : quæ omnia, licet jinlenleriora, habent tamen offectus internos Tertia, csl purecxicrior in externa communicatione sacra vel civili. Itaque excommunicatio privat secunda el tertia communione, sed non privat prima directe ct per se : et quamvis supponat hanc privationem cxpeccato mortali proplcr quod fertur, potet tamen peccator vere pœnilcrc, cl sic habtre communicationem internam por charitalem cum fidelibus piis el sanctis, qui, *ul* <ûri, sunl vero el proprie populus Dei.

Observandum insuper, fuisse olim quas- «mspecies excommunicationis impropria?, liquando episcopus denegabat alteri suam communionem, quando alicui episcopo dewpbalur consessus in concilio, nuardo cjus lillcræ commcndatitiæ non acceptabantur ab aliis el ad ilium non dabantur : sed, cum hujusmodi excommunicationes non procedebant a poteslateclavium, atque sæpc in non subditos exercerentur , non erant veræ el propriæ excommunicationes, neque excludebanlab Ecclesia. *Hac observation* occurres quibusdam factis antiquitatis , quæ contra conclusionem opponuntur.

ARTICULUS III.

Utrum Ecclesia sil visibilis?

Lutherani cl Calvinistæ visi sunl primitus agnoscere visibilitatem Ecclesiæ, cujus nola essent, secundum ipsos, pura verbi Dei prædicalio et sincera sacramentorum administratio. At, cum catholici peterent ab ipsis ut assignarent hanc Ecclesiam visibilem ante suam reformationem , hæserunt illis aquæ. Assignare non poterant Ecclesiam Romanam, a qua tanquam a synagoga Satanae recesserunt ; aliam invenire non poterant nec possunt, In qua visibiliter omnia dogmata quæ ipsi tenent docerentur. Ul ergo ab hoc laqueo se extricarent, quidam finxerunt duplicem Ecclesiam, unam invisibilem prædeslinalorum, alleram visibilem prædcstinalorum et reproborum : alii dixerunt Ecclesia, etsi visibilem, tunc pone extinclam fuisse, ita ul non videretur amplius. Misera sane effugia !

Quæstio est de visibilitate præsenli Ecclcsiæ per oculos corporeos, cum judicio et certa persuasione quod sit Ecclesia Christi, alioquin foret visibilis materialiter el non formaliter sub ralioncEcclcsiæ ; sicut, v. g. qui videret leonem nesciens quid silico, videret quidem animal quod est Ico, sed non videret formaliter sub ratione Iconis.

Duo in Ecclesia attendi possunt : unum interius, quod quidam vocant animam Ecclesiæ, cl est fides qua membra Ecclcsiæ, inter se cl cum capite interim colligantur : aliud exterius, quod vocant corpus Ecclesiæ , scilicet societas exterior coaum qui publica ejusdem fidei professione, eorumdem sacramentorum cl pastorum communione conjunguntur. Licet autem id quod est interius sil in se invisibile, dicitur tamen Ecclesia visibilis, per suum exterius : sicut, licet anima hominis sil in se invisibilis, homo tamen cx facie dicitur visibilis.

Dico. Ecclesia Christi est perpetuo visibilis.

Prob. in ex S. Scripturis. Isai. 2, dicitur : *Erit in novissimis diebus praeparatus mons domus Domini in vertice montium, cl elevabitur super colles, el (luenl ad eum omnes gentes :* hunc montem S. Hieronymus in hunc locum inlclligil Ecclesiam.

Psal. 18 : *Posuit in sole tabernaculum suum, id est,* in manifesto, inquit S.Aug. tract. 2 in Epist. Joan, et tract, de Cantico novo c. 5, utrobique addens per tabernaculum intelligi Ecclesiam.

Matlh. 5 : *Non potest civitas abscondi supra montem posita* : de quo textu S. Aug. 1. 2 contra Crescon. c. 36, ait; « Extal Ec- » elesia cunctis clara et conspicua, quippe » civitas quæ abscondi non potest super » montem constituta. » Item parabolae areæ, agri, sagenæ, quibus Christus Ecclesiam expressit, aperte significant eam esse visibilem.

Act. 20, episcopi dicuntur positi ut regant Ecclesiam Dei. Paulus ad Galal. 1, fatetur se persecutum fuisse Ecclesiam Dei. Aci. 8, legitur suscitatam fuisse persecutionem contra Ecclesiam : non poterant autem regere et persequi Ecclesiam nisi visibilem. Et Matlh. 18, frater incorrigibilis denuntiandus est Ecclcsiæ, quam si non audierit, habendus est ul ethnicus cl publicanus; quomodo autem potest denuntiari Ecclcsiæ el audire Ecclesiam, si sit invisibilis?

Prob. 2° ex Patribus. Præter SS. Hieronymum et Augustinum jam laudatos, OrigencsHom. 30 in Matlh, *Ecclesia,* inquit, *plena est fulgore , ab oriente usque ad occidentem.* S. Cypri. I. de Unitate Ecclcsiæ n. 4 : *Ecclesia Domini luce perfusa est, per orbem lotum radios suos porrigit.*

Prob. momentis theologicis. 1° Omnes tenentur accedere ad Ecclesiam, extra quam non est salus, ul fatentur ipsi hæretici : atqui id impossibile foret, si Ecclesia sil invisibilis. 2- Ecclesia est societas hominum, hi autem sunl visibiles. 3° In Ecclesia iit exterior professio fidei, administrantur sacramenta, praedicatur verbum Dei, exercetur jurisdictio per superiores in inferiores, congregantur concilia , cdm.tur definitiones fidei, conduntur leges : hæc autem omnia sunt visibilia. Ergo.

Solvuntur objUnnti.

Ubi. 1° Juxta Scripturas,Ecclesiaestspiritualis . ergo invisibilis. *Prob.* anl.Jer-31 : *Dabo,* inquit Deus, *legem visceribus eorum, el in corde eorumicn\cam, cl ero cis in Deum , el ipsi mihir in populum.* Joan. 4 : *Venit hora* dk *est, quando veri adoratores adorabunii, Irem in spirilu el veritate.* 1 Pet. 2:Si *rcedificamini domus spiritualis, sate Hum sanctum, offerre spirituales hor.* Hebr. 42 : *Non accessistis ad lratlal·,,· montem.... sed ad Sion montem elcint Dei viventis, etc.* Mons autem est Ecclt Luc. 17, Pharisæis Christum interropr bus quando veniret regnum Dei tempon, ul existimabant, respondit Christus *venit regnum Dei cum observationi, dicenl : Ecce hic, aul Ecce illic : ecccr regnum Dei intra vos est. El ait adduc: los suos : Venient dies quando desidet videre unum diem Filii hominis elnc . debitis : ct dicenl vobis : Ecce hic el L· illic: nolite ire, neque sedemini.* Ei;, bus duo colliguntur : primum, quod> gnum Dei, quod est Ecclesia, sil intra t consequenter spirituale et invisibile;) eundum, quod si Ecclesia esset visit. posset dici, Hic aut illic est Christus.

Λ. *D. ani.* Ecclesia est spiritualis see. dum quid, ratione scilicet formæ interi/ quæ est fides, charilas, etc. *C.* simplica etabsolulc, *N.* Est enim corpus const capite et membris visibilibus. Sic, licftl mo sit spiritualis quoad animam, est Invisibilis per corpus. Insuper Ecclesia pc's dici spiritualis ratione sui auctoris, ratite effectuum et linis supcrnaluralis, quæcr nia sunt spiritualia : quod autem estk modis spirituale, potest esse corporeum visibile , *ut palet* de sacramentis.

Ad primum. Non agitur ibi de EcclcsiiJ sed de lege nova comparative ad veterem," significatur quod lex nova sil lex gratir charilatis, seu ipsa gratia cl charilasserif'; cl diffusa in cordibus; lex vetus autemf! lex timoris, el quantum ut se tantumn. trinsecus sonans : cx quo sequitur, n quod Ecclesia sil invisibilis, sed quodplur invisibilia contineat, nempe virtutes cldtf Sancti Spiritus.

Ad secundum. Hæc verba . *Veri adoff fores adorabunt tn spirilu et veritati* non significant quod omnis cultus exteri* sit rejiciendus, siquidem Christus ipse eoo in pluribus occasionibus adhibuerit; ni «*forabunt* in *spirilu* significat quod sacrificia Christianorum non offerentur in uno tantuii) loco determinato, neque erunt carnalia et ad litteram sicut sicnlicia Judaeorum, sed quod poterunt offerri ubique et quod proceden t excorde et spiritu chanta lis ad quem Deus inaxiinealicndit. *Adorabunt* tn *veritate,* sigmlicut quod Christiani non adorabunt amplius in figuris, sicut Judæi, sed in re figurata.

.ld *tertium.* Ecclesia dicitur domus spiritualis, vel ratione formas interioris, scilicet lidei el charilatis, vel ratione auctoris, finis el effectus, *ul diximus;* est tamen corporea et materialis, cum constet capite el membris corporeis.

.·ld *quartum.* S. Th. et quidam alii inlcl-ligunl dc Ecclesia triumphante : alii, ul senetur antithesis, intelligunt de Ecclesia generaliter sumpta, quæ, licet qua militans sit visibilis, non tamen qua triumphans.

Ad *quintum.* Non agitur ibi dc Ecclesia, sed per regnum Dei intclligilur gratia seu conformius ad litteram ipse Christus : exponit enim ibi Dominus duplicem suum adventum : dc primo dicit quod. Mcssias non venerit cum observatione, id est cum signis el pompa, cl quod sil in lra ipsos quos alloquebatur , seu in ipsorum consortio et ipsis Præscm„· he secundo ait j *Dicenl: Ecce hic,* aul, *Illic, nolite ire* : id est, nolite credere Anlichrislo ct fabis ejus apostolis.

Obj. 2° Forma Ecclcsiæ, nempe fides, est interior cl invisibilis : ergo Ecclesia est invisibilis.

Il. N. conseq. Ut enim aliquid sit et dicatur visibile, non requiritur quod ex omni parte videri possit, sed sufficit quod ex aliqua parte videatur : sic homo est visibilis, quia secundum faciem externam Videtur, licet anima ejus in se non videatur. Idem diedeomnibus substantiis corporeis cl visibilibus, in quibus tamen ratio substantiae non videtur. Sic ergo in Ecclesia forma interior, nempe fides, non videtur in se, sed 'iktiir corpus habens caput et membra 'bibilia, externa iidei professione, sacramentis, cultu, regimine coadunata.

Init. Ideo homo es* visibilis quia , licet isanima in se non videatur, attamen per actiones naturales et necessario cum illa nnexar se manifestat, alioquin non videmur homo, sed cadaver; idem dic desubIUntiis corporeis, in quibus ratio substanliæ per accidentia se manifestat. Atqui id dici non potest de Ecclesia, quia cum professio exterior iidei, sacramentorum administratio et estera exteriora, non sint necessario connexa cum fide, *ul palet* in hypocritis, fidem interiorem non manifestant. Eigo.

Λ. *D. min.* Exteriora Ecclcsiæ non manifestant fidem interiorem in aliquibus particularibus, *C.* in corporc, *N.* Quamvis enim non sit certum quod hic vel ille, qui fidem exterius profitetur, illam intus habeat, est tamen certum , non ratione connexionis naturalis, sed cx ordinatione divina, quod vera fides sit in eo corpore seu societate quæ fidem exterius profitetur , el habet certas notas quod sil vera Christi Ecclesia, de quibus statim.

Inferes. Ergo potest etiam videri cœlus praedestinatorum.

R. 1° *N. suppositum.* Quia nunc non datur cœlus prædeslinatorum solorum in unum coadunatus; est enim in hac vita trilicum mixtum palea. 2° *Dato supposito, N. illationem.* Quia non sunt certæ notæ cœlum prædeslinatorum distinguendi, sicut sunl dignoscendi Ecclesiam seu cœlum fidelium.

Repones. Illæ notæ debent credi ct ad faciendam fidem deserviunt : ergo per eas non videtur Ecclesia.

R. nolas Ecclcsiæ et videri el credi. Videmus signa exteriora ; hæc autem esse nolas veræ Ecclcsiæ credimus ex S. Scripturis el symbolis fidei : cl cum deprehendimus societatem cui illæ notæ conveniunt, credimus eam esse veram Christi Ecclesiam. Illæ itaque notæ efficiunt Ecclesiam visibilem , el insuper deserviunt ul hanc Ecclesiam visibilem credamus esse veram Ecclesiam : sic miracula Christi videbantur ct ipsum visibilem efficiebant, simulque inluenles movebant ut in cum crederent.

Obj. 3° Quod creditur non videtur : atqui credimus Ecclesiam : ergo eam non videmus.

R. D. maj. Quod creditur non videtur ea parte qua credkur, *C.* ea parte qua non creditur, *N.* Videmus itaque societatem fidelium el credimus ea messe vera ni Christi Ecclesiam, esse in ea veram fidem , regi Spirilu sancio, c«e. Sic videmus effusionem aquæsuper hominem cum certa verborum forma , cl credimus cssfc sacramentum baptismi ; sic S. Thomas vidit humanitatem

Christi et credidit ejus divinitatem , exclamans Joan. 2 : *Dominus meus cl Deus meus.*

Petes utrum visibilitas competat sectis haereticorum ?

R. non competere eo gradu quo competit Ecclcsiæ Christi; quia non sunt toti orbi conspicuæ sicut Ecclesia Christi, neque svmpcrfuerc visibiles; ante Lulherum enim el Calvinum , ubi videbantur? Neque insigniora conspiciuntur in eis sicut in vera Ecclesia , perpetua cl imperturbata successio suorum pontificum , congregatio conciliorum , ejectio hæreticorum , etc.

ARTICULUS IV.

De nolis vera Ecclesia.

Dum agimus cum ethnicis, qui non admittunt S. Scripturas, ut ostendamus eis veritatem religionisac Ecclesiæ nostræ, procedimus per ralionem, proponendo eis motiva credibilitatis, quibus quisque lumen rationis sequens moveri debet ut credat hanc Ecclesiam esse veram, quam tot ac tanta motiva suadent. Dum vero agimus cum hæreticis, qui S.Scripturas admittunt procedimus cum eis ex S. Scripturis et per eas demonstramus veram Ecclesiam habere certos characteres seu nolas quibus dignoscatur, atque eas soli Ecclesiæ Romans convenire.

Nolæ ah'cujus rei debent esse illi propriæ el non communes, alias non magis illam rem designarent quam aliam , non quod singulæ seorsim debeant esse illi propriæ, sed saltem omnes collective. Item debent esse notiores re quam demonstrant.

Dum dicimus esse cerlas veræ Ecclesiæ nolas, non est sensus quod istæ nolæ reddant veram Ecclesiam in se evidentem, alias ab omnibus agnosceretur, ct non esset objectum fidei ; credimus tamen Ecclesiam , ergo eam non videmus : sed sensus est, quod istæ nolæ reddant Ecclesiam evidenter credibilem, ita ut sit evidenter credibile Ecclesiam cui istæ nolæ conveniunt, esse veram Ecclesiam , el culpandus sit qui non credit.

Ilis prælibatis, quærunlur duo : primum , an et quæ sint notæ veræ Ecclesiæ? secundum,cui Ecclcsiærempotant,an Romanæ, an seclis novatorum ?

5 I — //n *et ſµia tint noter vera Eccleita ?*

Dico. Quatuor sunt nolæ veræ Ecclcsiæ, scilicet, quod sit una , sancta , catholica cl apostolica. Ita symbolum Conslanünop.» partira aposlolicum.

Jera Ecclesia rst nna,

Prob. Cantic. 6 : dicitur : *Una est* colui *ba mea.* Joan. 10 : *Fiel unum ovile el u?.. pastor ;* Ephes. 4· *Unum corpus.* Lucule 1er Apost. 1 Cor. 12 : *Sicut enim corp., unumesl cl membra habet multa, on·:, autem membra corporis , cum sinl mull-, unum lamcn corpus sunt, ila el Chrùlu denim in uno Spirilu omnes nosin* tin.· *corpus baplizali sumus.*

Earadem unitatem Ecclesiæ ostendi/ parabolæ quibus Christus illam express; agri in quo una crescunt zizania cum ta semine, sagenæ quæ una bonos cl nu pisces congregat, arcæ quæ bona grana paleas colligit. Idem dicendum de figor- quibus designata est Ecclesia, scilicetpradisi terrestris, arcæ Noc, domus Raab, et templi Jerosolymitani.

Hanc unitatem late probat Cyprianus,i de Unitate Ecclcsiæ et Epist. 7G ; ct Aug?· tinus in suis operibus contra Donalistas,< alibi.

Dicitur autem Ecclesia una, non tante unitate numerali, quia est unica, sed pk- ribus aliis titulis, potissimum duobm 1° unitate concordiæ , scu consensionis i eumdem finem ultimum el in eadem mod ad illum, nempe in camdcm fidem pre*·· lim , eadem sacramenta , eumdem cultu et eadem praecepta ad salutem necessarii *Unus dominus , una fides, unum bapht- ma,* Ephes. 4 :2° unitate ordinis, seu dispositionis ordinal® plurium sub eodem regimine unius capitis : *Unum ovile,* unu *pastor,* Joan. 10.

Dices 1- Apost. Rom. 16, dicit *: Salutant vos omnes Ecclesia.* Ergo.

R. esse plurcs Ecclesias particulares qu? sunt paries unius universalis, sicut plura provinciæ sunt partes unius regni.

Dices 2° Si unitas Ecclcsiæ consisteret in concordia animorum respectu mediorum ad eumdem fidem ultimum, ad earn requireretur charitas : atqui id dici non po test, alias qui non haberet charitalcm non esset in Ecclesia. Ergu.

R. D. sequelam Ad eam unitatem requireretur charitas, ut esset perfecta, C. ut esset simpliciter unitas, *N.* Hanc enin facit eadem fides.

Inst. Qui habent easdem qualitates, non dicuntur unus, sed similes : ergo nec eadcin fides facit unitatem.

II. D. Si hi qui habent easdem qualitates sinlculia per se completa, *C.* si sint partes unitis Illius tendentis in eumdem finem , quales sunt uinncs catholici, *N.*

Repones. Consensio animorum reperilur inter Ecclcsiæ hostes : ergo unitas concordi® non est Ecclcsiæ nota.

R. *D. ani.* Consensio animorum in rebus malis reperilur inter Ecclcsiæ hostes, *C.* in eodem fine ultimo ct eisdem mediis ad illum, A'. Talis autem est concordia quæ ponitur nola Ecclcsiæ.

Dices 3° Diversa regna possunt subjici eidem principi : ergo ex parte unius capitis non habetur unitas Ecclcsiæ.

R. *N. conscq.* Disparitas est, quod diversa regna sint tota integra ct per se completa, quibus ct per accidens quod unus princeps præsit; id enim non habetur ex institutione divina aut naturali ; at omnia membra Ecclcsiæ, ex institutione divina, sunt per se paries unius lotius eidem capiti subditi.

Ins(. Unitas ordinis sub eodem capite convenit aliis quam Ecclcsiæ : ergo saltem non est nota Ecclcsiæ.

R- *D. ani.* Unitas ordinis sub eodem capite in iisdem rebus cl eodem modo convenit aliis quam Ecclcsiæ, *N.* in diversis rebuscl non eodem modo, *C.* Unitas itaque ordinis sub uno capite in Ecclesia est, quoad regimen ecclesiasticum , in rebus fidei, sacramentorum usu, prœceplorum observantia, cultu divino, etc., item a-b ipso Christo ducit originem ct sine interruptione perseverat : hujus modi autem unitas nulli nisi Ecclesiæ convenit.

Fera Ecclesia est sancta.

Prob. Cant. 6, dicitur *decora, columba, pulchra ul luna, electa ut 90l;* 1 Pel. 2, *genus electum, gens sancta ;* Ephes. 5, *pro ta se tradidit Christus ul illam sanctificartt.* Est autem sancta 1° ratione capitis ct sponsi qui est Christus, sanctus sanctorum el fons totius sanctitatis; 2° ratione finis, scilicet cultus divini, cui per baptismum consecratur; 3° ratione aliorum sacramentorum, officiorum, cærcmoniarum, legum, que omnia spirant sanctitatem ; 4° ratione doctrina.· quæ ducit ad sanctitatem acquirendam vel augendam.

Fera Ecclesit est catholic.*

Ibid. — Hæc vox *calhnlicum* est græca, composita ex ««i, quod significat secundum, et ex quod significat *totum,* Hinc id est, secundum seu per totum : catholicum igitur idem est ac universale.

ILid.— Est autem vera Ecclesia catholica, scu universalis, 1° ratione loci, quia est per totum orbem diffusa : Psal. 71 : *Dominabitur a mari usque ad marc cl a flumine usque ad terminos orbis terra ;* Psal. 18 : *In omnem terram exivit sonus eorum :* Mare. 16 : *Euntes in mundum universum.* 2' Ratione conditionis personarum : quia cujusvis conditionis personas , sive Judæos, sive gentiles, sive nobiles, sive ignobiles, sive masculos, sive fœminas, denique cujuscumque nationis aut conditionis homines ad se vocat et volentes complectitur: Psal. 2 : *Postula a meet dabo libi gentes hareditatem luam et possessionem luam terminos terra;* Psal. 21 : *Convertentur ad Dominum universi fines terra, el adorabuntur in con- spectu ejus universa familia gentium ;* Marci 16 : *Pradicate Evangelium omni creatura ;* Apocal. 5 : *Redemisti nos Deo in sanguine luo cx omni tribu, et lingua, cl populo, cl natione; el fecisti nos Deo nostro regnum.* 3° Ratione du rationis : Daniel. 2 : *Suscitabit Deus cali regnum quod in alernum non dissipabitur ;* Maith. ultimo: *Ecce vobiscum sum usque ad consummationem saculi.* 4“ Ratione doctrinae, quia docet quæcuinque sunt vel credenda, vel facienda, vel vitanda.

Circa universalitatem loci *observandum est,* posse dupliciter accipi, vel pro diffusione simultanea cl permanenti per totum orbem, vel pro diffusione successiva tantum. Si primo modo sumatur, intelligcnda est universalitas non in rigo-e metaphysico, sed morali 1er pro diffusione in plurcs et præcipuas partes orbis, ila ut Ecclesia sil magis diffusa quam quælihcl alia secla ; quo sensu Daniel. 2 cl 8r dicitur quod Nabuchodonoscr occupaverit omnia regna mundi, ct quod Alexander imperabit univers® terra? : non quod hi reges revera imperaverint toti orbi, sed pluribus et precipuis provinciis. Si secundo modo sumatur,

intclligcnda esi universalitas rigorose, ita quod Ecclesia, nunc in plures cl præcipuas partes diffusa, paulalim ct successive diffundetur in alias partes, donec tandem ubique recipiatur, juxta illud Coloss. 1: *Evangelium in universo mundo csl , cl fructificat. cl crescit :* ubi , juxta Aug. Epist. 8o, præsens ponitur pro futuro propter certitudinem effectus, uti frequens est in S. Scripturis : constat enim tunc temporis Ecclesiam non fuisse ubique diffusam.

Circa universalitatem personarum *esi etiam observandum*, eam non esse inlelligendam de omnibus et singulis personis, sed dc omni natione, gente el genere personarum ; non enim omnes cl singul® personæ omnium gentium sunt promissæ, sed omnes gentes; credit itaque omnis gens in omnibus qui electi sunt, inquit Aug. Epist. laudata.

Dices. Idololatria fuit olim catholica seu universalis : ergo calholicitas non est nola veræ Ecclesiæ.

R. N. ani. 1° Quia idololatria non fuit in omnibus una religio, sed in diversis diversa, cum diversi diversos deos colerent. 2° Non ab omnibus ut vera admittebatur : etenim veri Dei cultores eam rejiciebant, et ipsimet gentilium sapientiores eam observabant, non lanquam veram religionem quæ diis placcret, sed politice tantum, quia legibus praecipiebatur. Ita reiert S. Th. Opusc. 70, ex Seneca cl S. Aug.

Fera Ecclesia est apostolica.

Ralione scilicet originis ct successionis non interrupt®; quia, fundata a Christo, qui dicitur *Apostolus confessionis nostras,* Hebr. 3, el ab Apostolis propagata cl firmata, atque ab cis derivata, usque nunc perseverat. Unde Chrislus est fundamentum Ecclesiæ primarium, quo sensu dicitur 1 Cor. 3 : *Fundamentum aliud nemo potest ponere, prœler id quod positum est, quod est Christus Jesus;* Apostoli autem fundamentum secundarium : el idcirco Ephes. 2, fideles dicuntur *superasdificati super fundamentum Apostolorum ;* Apocal. 21 : *Murus civitatis habens fundamenta duodecim et in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum ;* ct Christus, Joan. 17 : *Non pro eis* (Apostolis) *autem rogo tantum, sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum* in *me.* Hanc nolam dignoscendi veram Ecclesiam passim urgent Patios, Teitnlianus, lib. de Prescript. cap. 32 : a St » quæ, inquit, Ecclesiæ audent interserte » se ætali aposlolicæ, quia sub Aposloiu » fuerunt, possumus dicere : Edant ci^ » origines ecclesiarum, suarum, evolvant » ordinem episcoporum sucrum , ita ptt » successiones ab initie· decurrentem, u[» primus ille episcopus aliquem ex Aposto- » lis vel apostolicis viris, qui tamen cura » Apostolis perseveraverit, habuerit auctorem cl antecessorem. » S. Micron. contra Lucifer, cap. ultimo dicit, « in illa ess? » Ecclesia permanendum quæ ab Apostoli* » fundata usque ad diem hunc durat. »

§ JJ. — *Cui Ecclesia: hcr quatuor nota cancettinnlt*

Dico. Ilæ quatuor notæ soli Ecclesia Romans conveniunt, non seclis hærelicorum.

Prob. prima pars. 1° Ecclesia Romain est una unitate consensionis in ultimum finem el in eadem media, scilicet eamdem fidem , eadem sacramenta , eumdem cultum, etc. Item, csl una unitate ordinis seu ordinal® dispositionis omnium catholicorum sub eodem regimine unius capitis, Romani pontificis. *Hæc per sc patent.* Nec obstat quod catholici doclores in pluribus inter se dissentiant, ea enim in quibus dissentiunt non sunt dogmata fidei, sed opiniones liberæ de quibus Ecclesia nihil definivit : unitas autem quæ ponitur nola Ecclesiæ est unitas fidei.

2” Ecclesia Romana est sancta rationesui capitis Christi , aliorum suorum fundatorum , Apostolorum scilicet cl eorum successorum, SS. Patrum qui illam adversus hæresesdcftndcrunl, clsuorum martyrum, qui suo sanguine illam sigillarunt. Est sancta ralione finis , scilicet cultus divini cui lota consecratur, ratione sacramentorum, legum, officiorum, sacrificiorum, cicrcmoniarum, quæ omnia sanctitatem spirant. Est sancta ratione doctrinæ, quæ non nisi quod in S. Scripturis aut traditione continetur proponit credendum, non nisi virtutem præcipil, non nisi vitia prohibet. Adde in hujus sanctitatis confirmationem innumera miracula a Christo et Apostolis patrata , ac in S. Scripturis relata : deinde ea quæ operati sunt viri sancti ct apostolici, quæqae referunt Tcrtul. 1. ad Scapulam c. 4, et Apolog. c. 5; Euseb. I. 5. Hist. c.

I; S. Basilius I. de Spiritu sancio c. 29; S. Hicron.de Viris illustribus ; S. Aug. lib. 22 dc Civil, cap. 8 ; deinde plurimi scriptores tide digni. Hæc autem omnia negaro, ut proterve faciunt hærctici, quid csl nisi omnibus historiis (idem dctrcclare?

3° Ecclesia Romana csl catholica ratione loci cl conditionis personarum. Si loquamur decalholicilale permanenti cl simullanea , quæ, *u(observavimus* , debet intclligi moraliler pro diffusione in plures et præcipuas orbis panes, plusquam quælibet secla , cerium csl earn convenire Ecclesiæ Romans; hæc cnim floret in Europa, in America, in pluribus regnis , provinciis cl insulis Oricnlis; ct quamvis non ita nunc, siculolim, floreat in Africa el in quibusdam provinciis Asiæ el septentrionalibus Europae, plures nihilominus adhuc reperiunlur in illis veræ fidei cl Ecclesiæ Roman® cullorcs, ita ut sil longe magis extensa quam quælibet secla. Si loquamur de calholicilale seu universalitate successiva , constat etiam eam convenire Ecclesiæ Roman® : hæc enim sola ab exordio usque nunc annuntiavit, el annuntiat nomen et Evangelium Christi apud exteras el dissitas nationes, quas in dies sibi aggregat, missis quacumque missionariis , donec tandem in fine mundi compleatur diffusio el universalitas,juxla illud Mallh. 24 : *El praedicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe,* in *testimonium omnibus genlibus ; cl tunc* renirl *consummatio.* Item , est catholica ralione doclrinæ, quippe omnes errores damnai, nullum docet. Tandem ita est catholica, ut semper sic vocata fuerit, cl sic adhuc vocclur. Unde S. Aug. contra Epist. fundamenti c. 4 : Me, inquit, in Ecclesia Romana « tenet ipsum Catholic® nomen, iquod non sine causa inter tam multas rhæresessic ista Ecclesia sola obtinuit, ut >cum omnes hærctici se catholicos dici » velint, quærcnti tamen peregrino alicui » ubi ad catholicam conveniatur, nullus » hærcticorum vel basilicam suam vel (lo-i mum audeat ostendere. »

4° Ecclesia Romana csl apostolica , 1» ralione doclrinæ ab Apostolis derivat®. Ecclesiam priorum sæculorum fuisse apostolicam et Apostolorum doctrinam Ic ih p mc fatentur hærctici ; si qua ergo ab illo tempore mutatio accidit in Ecclesia Romana, elab hac apostolica doctrina defecerit, ostendi possunt quæ in omni insigni mutatione contingunt , quod ct quale sil istud novum dogma, quis immutationis et defectionis auctor, quo loco, quo tempore cœpit, quos oppugnatores habuit T Hæc nobis ostendant hærelici in Ecciesia Romana. Quolies aliqua hæresis caput erexit, stalim se opposuere catholici, cl usque ad sanguinis effusionem verbis el scriptis contra steterunt; et dum Roma, caput mundi, nova sacramenta fingeret, lotus mundus quasi somno correptus siluisset! Quis credat? Item Ecclesia Romana est apostolica 2' ralione successionis non interrupt® pastorum suorum ab Apostolis : unde S. Aug. superius citatus dicit : « Tenet me (in Ecclesia » Romana) ab ipsa sede Petri Apostoli, cui » pascendas oves suas post resurrectionem » Dominus commendavit, usque ad præ» sentem episcopatum successio sacerdo» tum. »

Confirmatur tola hac prima pars. Ecclesia Romana in prioribus sæculis ct adhuc tempore concillii Constanlinopolilani, in quoassignalæ sunt quatuor præfatæ notre veræ Ecclesiæ, erat vera Christi Ecclesia clcompelcbanl illi istæ nolæ : id fatentur hærctici. Atqui vera Christi Ecclesia deficere non potest, *ul modo probabimus.* Ergo.

Prob. secunda pars conclusionis. 1° Scclæ hærcticorum non habent unitatem consensionis in una tide. *Patel* 1° ex eorum variationibus in dogmatibus, quas in clara luce posuit illustrissimusBossuctius; 2° cx tot sectis in quas scissi sunt Lulheranismus ct Calvinismus, quæ tamen remanent in eadem universali Ecclesia , secundum ipsos , si non errent circa veritates fundamentales. Imo , anno 1631, in synodo Charcnlonensi, ex Lutheranismo cl Calvinismo facta est una communio et una ecclesia, quamvis notum sit cos in pluribus dogmatibus dissentire , præsertim circa eucharistiam, 3° Cum pro regula fidei privatum spiritum sequantur , tot sunt intercos opiniones fidei quot capita , cl qui hodie credit unum, cras credit contrarium. Non habent etiam unitatem ordinat® dispositionis sub uno capite; tot sunt cnim intercos capita quot ministri, quippe qui alicui uni non subordinantur, suntquesinc missione cl jurisdictione, *ul mox dicam.*

2°Non habent sanctitatem. I°Non habent

ex parte suorum auctorum; notum quippe est Lulherum, Calvinum, Zwinglium, clc. non fuisse sanctos, sed pluribus vitiis obnoxios. 2u Non habent ex parte doclrinæ : Deum quippe faciunt auctorem peccati, imo dicunt ipsum <id peccandum cogere, et impossibilia præcipere. Insuper docent plures errores jam olim ab Ecolcsia damnatos : cuin Sirnoniacis docent bona opera esse inulila; cum Novalianis, nullum esse pœiiilcntiæ sacramentum praeter baptismum ; cum Donalistis, Ecclesiam solis prædeslinalis constare, elesse invisibilem; cum Aerianis, non esse orandum pro mortuis, et episcopum a presbytero non differre. 3° Non habentex parte principiorum moralium : docent namque solam lidem justificare, nullumque pecca tum qua n tu mvis grave, etia m si adulterium, homicidium , sodomiam habentibus fidem imputari ,ct ideo quantumvis scelestum, modo credat se esse a Deo electum , nunquam gratiam amittere. Ita Lutherus, deCaplivit. Babyl. cap. de Baptismo, Calvinus lib. 5 Institui, cap. 19. Quæ sola duo principia viam aperiunt omnibus vitiis, occludunt virtutibus. Insuper notum eos coelibatum sacerdotum ct vola monastica damnare, claustra et templa diruero, bona monasteriorum invadere , imagines frangere, invocationem sanctorum, satisfactiones el bona opera, jejunia, abstinentias ct quidquid sapii mortificationem rejicere.

3°Non habent calholicitalem. I°Non habent ratione loci, latent quippe in angulo Europæ, m aliis autem mundi partibus, in Asia, in Africa, in America non sunt,aul si quidam in his exieris nationibus reperiuntur, habentur pro hærclicis. 2° Non ratione personarum; cum enim doceant quemque posse in sua religione salvari, modo saltem non erret circa veritates fundamentales, non omnes ad se vocant. 3° Non habent ratione temporis: anteLulherum enim et Calvinum non erat eorum Ecclesia , et aliquando non defecturam nullum habent fundamentum, mio jam defecisse in Gallia clin multis Belgii provinciis notum est.

4° Non habent aposlolicitalem. 1° Non habent ratione doclrinæ ab Apostolisderivatæ , si quidem doceanl errores quos vetus Ecclesia apostolica damnavit, *ul diximus* , el fateturipse Calvinus, 1.3 Instil, c. 4 et 5 desatisfactionibus, de cœlibalu sacerdotum dc precibus pro mortuis, cl dc jrjuuio qm dragesimæ. 2° Non rationesucccssionisaprtolicæ in suis pastoribus : cui enim sucojsil Lutherus? cui Calvinus ? Unde iiicrik dicimus ipsis, cum Tertulliano lib. dc Prr script, c. 32: «Edant origines Ecclesiarun, « suarum , evolvant ordinem episcoponic. » suorum , » ut in fine § praecedentis, 3» Non ratione missionis légitima in sui* pastoribus ; imprimis non habuerunt missionem ordinariam ; a quo enim illam tabuissent? non ab Ecclesia Romana, quard ab ea recesserunt ,quia tunc vel cralbær tica , et sic non erat vera Ecclesia habens auctoritatem mittendi, vel non erat hærclica,etsic sectarii sunt schismatici, hærctin et excommunicat), atque ideo omni aucbrilalc quam in Ecclesia hahere potuerunt regendi ecclesias et constituendi legitimes ministros , exciderunt. Aliam societatem vel Ecclesiam a qua habuerint missionem ordinariam assignare non possunt: non etiam habuerunt missionem extraordinariam; hæc enim vel in S. Scripturiscxpiin.. debet, vel miraculis probari, qualis fuit missio Moysis, Prophetarum , Apostolorum el ipsius Christi : quis enim credat homini dicenti se a Deo missum cum auctoritate episcopali, seaccepisse potestatem ministros instituendi , institutos deponendi , doctrinam novam annuntiandi, antiquam reformandi, conciliorum definitiones expendendi elrejiciendi, Ecclesiae antiquos usus improbandi, novos inducendi,atqueomnes tenericicredere;quis, inquam, credet, nisi missionem tam extraordinariam et lanii momenti signis et miraculis comprobet? Atqui neque Lutherus , neque Calvinus , neque eorum successoreshancmissioncm ullis miraculis conipronarunt. *Nullus eorum adhuc exlilil,* inquit Erasmus in Diatribe de lib. arbil. qui *vel equum claudum sanare polueril.*

ARTICULUS V.

Ulrum Ecclesia possil deficere , seuerrart in fide elinoribus?

Ecclesia polcsl duobus modis considerari : 1° ut csl congregatio omnium fidelium tam praelatorum quam subditorum: 2» prout est congrega lio praelatorum eldoctorum : hæc dicilur Ecclesia representative et docens ; prima dicitur Ecclesia credens. Quæstio est utrum utraque sit infallibilis prima in credendo, secunda in docendo;

seu, ut alii dicunt, utrum Ecclesia habeat infallibililalcm tam activam quam passivam?

Inter haereticos, quidam , ut observavimus superius , distinguunt inter Ecclesiam invisibilem praedestinatorum , el visibilem compositam ex prædeslinalis ct reprobis; primam dicunt infallibilem, non secundam; Alii dicunl Ecclesiam visibilem esse absolute indefeclibilcm, sic tamen obscurari posse ac pene exlingui, ul non sil amplius visibilis. *Suppositum* impugnavimusin praecedentibus , asserendo unam Ecclesiam perpetuo visibilem , unde , pro præscnlis quæslionis resolutione, contra eosdem,

Dico 1° Ecclesia visibilis non polcsl deficere aul errare in rebus lidei ct morum credendis.

Prob. 1° ex Prophetiis veleris Testamenti. Isai. 6° : *Erit libi Dominus in lucem tmpilernam el Deus tuus in gloriam luam;* non *occidet ultra sol tuus, cl luna tua non minuetur, quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam.* Oseæ 2: *Sponsabo te mihi in sempiternum.... el sponsabo te mihi in fide.* Micheæ 4 : *In novissimo dierum, erit mons domus Domini praeparatus in vcrlice montium el sublimis super colles, el fluent ad tumpopuli.... nos autem ambulabimus in nomine Domini nostri in aeternum.* Psal. 47: *Sicul audivimus , sic vidimus in civitate Domini virtutum , in civitate Deinos-Iri, Deus [undavit eam in aeternum.* Psal. 88: *In (Ptemum servabo illi misericordiam* raram, *el testamentum meum fidele ipsi ;cl ponam in saeculum saeculi semen ejus, cl thronum ejus sicul dies coeli.* Psal. 128: *Sape expugnaverunt me a juventute mea,* id est, a tempore quo cœpi esse: *etenim* non *potuerunt mihi,* scilicet praevalere. In his agi dc Ecclesia visibili probant hae voces, *mons, domus, dies, thronus, expugnare,* etc.

Prob. 2°clarissime ex novo Testamento, Mattii. 16: *Tu es Petrus ,cl super hanc petram xdificabo Ecclesiam meam* , utique visibilem in homine visibili fundatam ; *ct porta inferri* non *pr^valcbunl adversus eam.* Ibidem cap. 28 : *Ecce vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem suculi.* Super quae verba S. Th. in Catena dicit: ʊ Non cum illis solum dixit se fulu- # rum esse, u%.d el cum omnibus qui post • illos credunt; non enim usque ad consummalionem sæculi Apostoli mansuri » erant, sed sicul uni corpori fidelibus lo- u quitur. u Luc. 1 : *Regnabit in domo Jatob in aeternum cl regni ejus non erit finis.* Alia testimonia proferentur conclusione sequenti.

Prob. 3° ex Patribus. S. Chrysosl. Serm. de Pentecost. « Non senescit, inquit, non u contrahitur, el mullis oppugnationibus u non opprimitur..... Putas eam te posse u lædere, sed non poteris, Christus enim u propter eam passusest, porlæ inferi non u prævalcbunl adversus eam. » S. Ambros. lib. de Salomone c. 4: « Etsi (Ecclesia) uriodarum fluctibus aut procellis sæpe vexa- » tur, nunquam polcsl sustinere naufra- u gium. u S. Ilieron. ad cap. 4 Isai. « Super u petram fundata Ecclesia,nulla tempestate u concutitur, nullo turbine vcnlisqucsubd vertitur, u Idem in cap. 4 Amos S. Augustinus lib. dc Symb. ad Calechum. c. 6 : u Ipsa est Ecclesia sancta.... pugnare potest, u expugnari tamen non polcsl: hærcses u omnes dc illa exierunt tanquam sarmenta » inutilia de vite præcisa , ipsa autem ma- u net in radice sua, in vite sua, in charilale u sua , porlæ inferorum non vincenteam.· Evidens est SS. Patres loqui de Ecclesia visibili; Ecclesia enim invisibilis non pugnat nec impugnatur, fluctibus et procellis non quatitur, ex illa non exeunt hærcses, etc.

Prob. 3° *ratione.* 1° Extra Ecclesiam non est salus : ergo, si Ecclesia visibilis deficiat, salus fit impossibilis; quis cniih Ecclesiam invisibilem ingredi polcsl? 2« Si Ecclesia possit deficere , nemo erit securus de sua tide, nec ipsi Lulhcrani et Calvinistæ ; potest enim pariter eorum Ecclesia deficere, ct unde sciunt non defecisse? cum defectio, ut dicunl, accidat hominibus non advertentibus. 3° Ul articulo praecedenti arguebamus, si Ecclesia Romana defecerit, ul contendunt hærclici, debent assignarc in quo defecerit, quo auctore, quo loco, quo tempore; hæc enim omnia notantur in mutatione insigni, qualis hæc foret. Ad hæc autem obmutescunt; fallor: quidam dicunl contigisse anno 600, alii anno 763, alii anno 1200 : cui credas? Crede"innes fabulatores ct ariolos. Aliunde non sat est designari tempus, debent insuper notari dogmata, locus, auctores, oppugnatores.

Respondent ista notari non posse; quia, inquiunt, defectio non simul et semel eon-

tigit, sed successive cl hominibus non advertentibus. Al hanc responsionem esse miserum, ne dicam fatuum effugium, nemo non videt. Qms enim sibi inducal in animum , dogmata præscntiæ rcalis, cullus el invocationis sanctorum , horrendas idololatrias aul superstitiones secundum sectarios; necessitatem confessionis auricularis, rem adeo arduam cl difficilem , purgatorium , suffragia pro mortuis, vola monastica el plura alia in veram religionem irrepsisse nemine advertente ? Quis , inquam , hæc crcdal? nisi supponat omnes homines lunc temporis fuisse stipites, aut somno lelhargove correptos.

Dico 2" Ecclesia in suis pastoribus rcpræsentata, sive per orbem diffusa, sive in unum congregata, errarc non polesl in robus fidei et morum proponendis el definiendis.

Prob. ex conclusione praecedenti. Si Ecclesia in suis pastoribus repræsenlala, sive per orbem diffusa, sive congregata, posset errare in rebus fidei et morum proponendis, sequeretur quod ornes fideles, seu Ecclesia sumpta pro congregatione omnium fidelium, posset errare in credendo el deficere : *falsum consequens, ul probatum esi* : ergo *el ani. Prob. sequela.* Quia fideles non credunt nec credere debent aliud, quam quod ipsis proponunt universi paslorcs ; eos enim instituit Christus ul subditum gregem pascerent, regerent el docerent in rebus fidei et morum, Act. 2 : *Posuit vos episcopos Spirilus sanctus regere Ecclesiam Dei;* Malth. 28 : *Docete omnes gentes* , jussit ul omnes illos audirent el cis obedirent, Luc. 1 : Qui *vos audit me audit ;* Malth. 18 : *Si Ecclesiam* nou *audierit, sil libi sicut ethnicus el publicanus.* Unde quæcumque diximus pro infafiibilitale Ecclesiæ in credendo, probant ejus infallibilitalem in docendo.

His adde sequentia: 1° ex S. Scripturis. Christus alloquens Apostolos el in eis eorum successores episcopos, dicit Joan. 14, v. 16 : *Ego rogabo Patrem, el alium Paracletum dabit vobis, ul maneat vobiscum in aslernum , Spiritum veritatis.* Ibidem v. 28 : *Ille vos docebit omnia el suggeret vobis omnia qutecumquedixero vobis.* Item cap. 16 : *Cum venerit Spirilus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem.* El Apost. 1 Timoth. 1 : *Ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari quas est Ecclesia Dei,* i*. *lumna cl firmamentum veritatis.*

Si dicas, ex his testimoniis sequi Ecde» siam nullam unquam ignorasse veritatem, quod tamen patet esse falsum ex novis conciliorum definitionibus: *II.* his testimonii! duo significari : primum affirmativum, nempe quod Spirilus docebit omnem veritatem; alterum negativum ex affirmativi) sequens , scilicet quod non permittet errorem veritati contrarium : istud semper ini. pletur; primum aulcm, quando Ecclesia necessitas vel utilitas exigit ul dc aliqua veritate dc novo instruatur.

2 Ex Patribus. S. Irenæus, lib. 4, cap. 43 : « Eis, inquit, qui in Ecclesia suntpres- » byleris obedirc oportet, his qui succcs- » sionem habent ab Apostolis..... quiepi- » scopatus successione charisma veritatis » certum secundum placitum Patris accc- » perunt. » Terlul. de Prescript, c. 21: « Constatomnem doctrinam quæ cum illis » Ecclesiis matricibus et originalibus fidei » conspiret, veritati deputandam , sinedu- » bio tenentem quod Ecclesiæ ab Aposto- » lis, Apostoli a Christo , Christus a Deoac- » cepit. » S. Cyrillus ad Pupinianum · « Christus dicit ad Apostolos, ac per hoc » ad omnes prepositos qui Apostolis vicaria » ordinatione succedunt : Qui audit vos me » audit; qui rejicit, me rejicit. » Et Episl. Synod, ad Nestorium : « Hæc est catholica » apostolicaque fides, in qua universi Occi- » dentis el Orientis orthodoxi episcopi con- » sentiunt. » S. Hieron. contra Lucifcrianos : « Poteram omnes propositionum ri- » vulos uno Ecclesiæ sole siccare- n S. Aug. lib. 7 de Bapt. cap. 53 : a Nobis tutum » est.....fiducia secure vocis asserere quod » in gubernatione Domini nostri Jesu » Christi universalis Ecclesiæ consensione n roboratum est. » Lib. de Unitate credendi c, 17 : « Nolle Ecclesiæ primas da- » re; velsummæ impietatis est, vel pra> » cipilis arroganliæ. » Denique notum est illud ejusdem S. Docloris, Episl. contra Episl. fundamenti cap. 5 : a Ergo Evan- D gelio non crederem t nisi inc catholice » Ecclesiæ commoverctauclorilas. »

Dixi 1° *Ecclesia sive dispersa sive congregata :* quia, cum promissiones infallibilitatis sint faclæ Ecclesiæ,el eadem sit semper Ecclesia, sive dispersa sive congregata , in utroque statu gaudet privilegio infallibi-

'♦*1

litatis. Et certe Christus non intelligebat de Ecclesia congregata in conciliis, cum dixit: *Fece robiscum sum omnibus diebus ,* cum non omnibus diebus, sed rarissime congregentur concilia. Insuper Patres laudati loquuntur de Ecclesia dispersa. De Ecclesia vero congregata redibit sermo dum de conciliis, ubi plura hunc spectantia dicenda reservantur, ne omnia simul confundamus.

Dixi 2°, *In rebus fidei et morum.* Quantum ad mores, intelligenda est conclusio dc moribus spectantibus communem omnium fidelium salutem: unde Ecclesia errare non potest, sive definiendo aliquid esse bonum ct honestum quod est malum elinhonestum, el e contra aliquid esse inhonestum et malum quod est bonum el honestum , sive praecipiendo aliquid quod communi fidelium saluti sit noxium, aut prohibendo quod illi est necessarium seu utile. *Ratio est*, 1° quia hoc esset errare in tide; fides enim omne virtuosum et honestum approbat, omne vitiosum et turpe reprobat. 2° Esset contra sanctitatem Ecclesi®. 3- Ecclesia male pasceret fideles, non enim solius fidei, sed eliain morum doctrina pascuntur fideles.

Quantum vero ad mores spectantes personas privatas et facta particularia, quorum cognitio pendet ex testimonio fallibili hominum , Ecclesia potest per ignorantiam errare; ut si conjunctos in facie Ecclesiæ cum impedimento dirimente occulto jubeat simul cohabitare, vel innocentem juridice probatum nocentem excommunicet : in quibus casibus error non est juris, sed facti ab humano el fallibili testimonio dependentis. Eadem ratione errare potest in referendis actis sanctorum. Addit Joannes a S. Thoma, disput. 9, de Fide art. 3, post Suarcm el Bannem, Ecclesiam posse crrarc circa circumstantias , applicationem etexecutionem logis , pula , nimium præcepta ct censuras multiplicando , nimium rigorem in cxcculione exercendo : quia , inquit, hæ videntur pertinere quasi ad prudentiam et directionem legis, magis quam ad ejus sul>slanliain el inoraliialem. Idem videtur sen-
lire (Lino, lib. 5, di- Locis Theolog. cap. 5, q. 4, dicens «se non omnes Ecclesiæ leges
• approbare, non universas poenas, excom-
» municationes, suspensiones, irregulanta-
» tes, interdicta commendare : sic enim no-
* nullas ejusmodi legesesse, in quibus si non d aliud præterca quidquam, at prudeniam
» certe modumque desideres. » Verum ha»c, si inlclligantur de legibus omnes Christianos spectantibus, propter reverentiam doctissimorum virorum refero, affirmare non audeo.

De canonisalione sanctorum et de sensu librorum, seu factis dogmaticis, sunt speciales et graves difficultates, de quibus infra. Sed etiam

Petes utrum Ecclesia sit infallibilis in approbatione ordinum religiosorum?

R. in approbatione alicujus ordinis religiosi duo intervenire judicia : primum, hanc religionem esse bonam , Evangclio conformem el perfectioni acquirendæ utilem : in hoc judicio errare non potest Ecclesia , alioquin erraret incommuni doctrina morum, cum omnibus hanc religionem proponat ul bonam , el viam ad perfectionem. Aliud esi judicium, ulrum hic et nunc expediat hunc ordinem admittere? El de hoc judicio non ila constat esse infallibile, quia non e scientia solum, sede prudentia pendol : at saltem temeritatis nolam non effugeret qui contra communem Ecclesiæ sensum, erroneum assereret.

Solvuntur objectionei.

Obj. 1° plura ex veteri Testamento, ex quibus constat Ecclesiam aliquando defecisse. 1° Ecclesia defecil in Adam et Eva peccantibus; 2j temporeNoe, *cum cuncta cogitatio cordis esset intenta in malum,* Genes. 6; 3° in descrlo, dum omnis populus adoravitvilulum aureum,Exod. 32; 4- tempore Eliæ, 3 Reg. c. 19 , ubi Propheta dicit : *Dereliquerunt pactum tuum filii Israel, altaria tua destruxerunt, Prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus et quœrunt animam meam ul auferant eam :* 5» Jercm. 2, dum dixit Deus: *Omnes mc dereliquistis ;* 6° tempore captivitatis Babylonicas. 7° Tandem tempore Christi synagoga defecit. Ergo.

R. 1° hæc omnia et plura alia similia non obstare *conclusioni* nostræ quæ est de Ecclesia Christianorum post Chrislum natum, cl non dc Ecclesia veleris Testamenti ; el hoc propter duo: 1° quia Ecclesiæ veteris Testamenti non siinifactie promissiones qualos fecit Christus Ecclesiæ novi Testamenti ; non enim illi dictum est : *Ecce ego vobit. cum sum omnibus diebus usque ad consum-*

mationem sarculi; neque, *Portor inferi non prarpalebunl adversus illam* : 2° quia Ecclesia veleris Testamenti non coarctabalur intra synagogam poterat enim extra illam salus haberi, *ut palet* de Job, Mclchisc- dccb, Ninivitis cl aliis. Extra vero Ecclesiam novi Testamenti non potest haberi salus : unde neccsse est ut semper subsistat visibilis. Cætcrum non concedimus Ecclesiam veteris Testamenti seu synagogam pcriisse, nisi eo tempore quo cessare et in novam transmutari debebat; non enim erat perpetuo duralura. Unde ad singula

Λ. 2° *Ad primum.* i° Ecclesia fundata in Christo mediatore futuro vel praesenti, de qua est quæslio, non incepit in Adam cl Eva an te suum peccatum ; gratia enim quam in sua creatione acceperunt, non fuit ex meritis Christi futuris, ut docuimus in tract, de Incarnatione, sed incepit duntaxat vel in Adam et Eva pœnilenlibus, vel, ut alii volunt, in Abel. 2· Ecclesia non exlinguitur nisi per peccatum infidelitatis; peccatum autem Adæ et Evæ non fuit infidelitatis, sed inobedicnliæ. Nec obstat quod videantur dubitasse de revelatione, dum dixerunt : *Ne forte moriamur;* id enim non dixerunt dubitando dc revelatione, sed quia illnm acceperunt ut comminaloriam, quasi dixissent : Debemus abstinere ab esu fructus quia Deus posset nos morti addicere sicut minatus est. 3° Si Ecclesia in iis defecit, non solum Ecclesia visibilis, sed etiam invisibilis deficit ; in his enim duobus utraque consistebat: sequelam autem non admittunt hærctici.

Ad secundum. Tempore Noe , equidem cuncta cogitatio cordis erat intenta in malum , sed non in malum infidelitatis, quo solo deficit Ecclesia.

Ad tertium. Neque Moyses caput populi, neque Levilæ adoraverunt vitulum : Aaron autem tunc nondum erat creatus pontifex.

Ad quartum. 1» g|jas loquitur dc solo regno Israel seu Samariæ, non de regno Juda, in quo tunc florebat vora religio. 2· Cum Elias dicit, *Relictus sum solus,* non est sensus quod ipse solus esset fidelis in universo Israel, siquidem Deus ibidem illi ihcal: *Derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal ;* sed quod solus Propheta esset relictus, quia omnes alii prophétie vel erant occiai a Jezabel, «I,u captivitate delenti, causam Dei defende· non poterant.

Ad quintum, Ti *omnes* in hoc loco, sicut in pluribus aliis S. Scriptura» locis, n : significare omnes omnino et singulos, < : mullos : sic Exod. 9 ·. *Mortua sunt* omnk *animantia Ægypliorum.* Philipp. 2: 0«- *nes quæ sua sunt quierunt.* Ileoque observai S. Augustinus 1. contra Donatislas po?. Collai, c. 2, morem esse S. Scripluræ,qu</. Prophetæet Apostoli reprehendant universum populum quasi omnes essent mali, licet multi sint boni, et quandoque consolentur universum populum quasi omne cssenl boni, licel mulli sint mali.

Ad sextum. Judæis in captivitate Babylonica liberum fuit observare suam legem; erat in cis concilium Sanhedrim, rilusqu» suæ religionis palam exercebant, exceptisacrificiis quae in solo lemplo Jcrosolymitano fas erat offerre.

Ad septimum. 1° Tempore Christi defecit synagoga , quia non erat instituta ut in aeternum duraret, sicut Ecclesia novi Testamenti , sed usque ad Christum tantum, cujus erat figura : adveniente autem veritate, evanescit figura. 2° Non tam defecit synagoga tempore Christi, quam in melius mutata et excellentiorem statum adepta: etenim pro circumcisione accepit baptismum, pro infirmis et egenis clementis accepit sacramenta quæ sunt vasa gratiæ, pro agno paschali, Christum ipsum , et pro sacrificiis cruentis animalium, sacrificium incruentum Filii Dei.

Inst. 1° Ipsa etiam Ecclesia novi Testamenti interiit tempore passionis Christi, cum non solum synagoga et lota gens Judaica, sed etiam ipsi Apostoli a Christo defecerunt, prout prædixerat illis Christus, Mallh. 26 : *Omnes scandalum patiemini in me in ista nocte :* cl ideo in hebdomada sancta unicus cereus remanet accensus , ad significandum scilicet omnes Apostolos, excepta B. Virgine, a tide defecisse; idque asserit S. Bernardus, tract, de Lamentatione virginis Mariæ : *In ipsa sola ,* inquit, *in triduo illo fides Eccleslm stabat.* Idem videtur sentircS. Aug. in hæc verba Psal. 68, *defecerunt oculi mei :* « A latrone , in- » quit, Apostoli victi sunt, qui tunc ere- » didit rprando a tide defecerunt, w

II I I *conclusionem nostram* procedere

de Ecclesia Christi foi mata, fuit autem formata duntaxat in die Pentecostes. 2 Λ'. ani. *el ejus probationem* Tempore enim passionis Christi, Joseph ab Arimathæa , Luc. 23 ; Nicodemus. Joan.19; Centurio el ii qui Maith. 27 leguntur timuisse et dixisse : *Vere filius Dei erat iste;* viri et mulieres de quibus dicilur Luc. 23 : *Stabant autem omnes noti ejus a longe, cl mulieres qua scoutco eum erant a Galilma ;* denique ibidem : *Omnis turba eorum qui timui aderant ad spectaculum illud cl videbant qua fiebant, pcrculicntcs pcclora tua, revertebantur :* ii, inquam , omnes fidem in Christum habebant, quod est etiam verisimile dc septuaginta duobus discipulis. Quantum ad Apostolos, passi sunt scandalum , non amittendo fidem, sed eam non confitendo exterius, ut debebant. Equidem alibi Christus arguit eorum incredulitatem, non quod fidem quam de anterioribus habebant, amiserint, sed quia erant tardi ad credendum ejus resurrectionem, quod non erat infidelitas proprie dicta, sed infirmitas venialis; non enim intellexerant quædixerat ipse Christus , dum cum eis loqueretur desua resurrectione. Cerei ex tincti in hel>-domada sancta , ut alibi jam notavi, significant, non Apostolos deficientes, sed Prophetas occisos, et unus qui remanet accen·sus significat Christum qui semper arsit, conjunctus luci divinitatis. Opus laudatum non estS. Bernardi, quippe continet ineptias : insuper sensus posset esse, quod in B. Virgine fides firmior el magis explicita remanserit quam in aliis. Sensus S. Aug. est, quod Apostoli victi fuerint a latrone in professione exteriori fidei, dum palam dixit : *Domine, momento mei cum veneris in regnum tuum,* a qua fidei professione Apostoli cx metu defecerunt.

Inst. 2' Tempore Arianismi, præserlim in concilio Ariminensi Ecclesia defecit : unde S. Hieronymus, in Dialogo contra Lucifer, dicit : *Miratus esi universus orbis te esse Arianum.* Ergo.

R. N. ant. Ad probat. Id dixit S. Hieronymus hyperbolice , ut ex ipso probatur : cætcrum 1»*v· '.ritum haereticorum argumentum ad fibras usque dilutum cum historia concilii Ariminensis habes in tract, de Trinitate, digress. 3 ad disseri, procemialem : illuc recurre, ne cogar eadem rcpeiere.

Obj. 2m Aliquando defecturam Ecclesiam testantur S. Scripture : ergo. *Prob. ani.* 1◇ 1 Paralip. c. 15, Azarias propheta dicit : *Transibunt mulli dies in Israel absque Deo vero.* 2° Daniel 9 : *Deficiet hostia cl sacrificium.* 3° Luc. 18 ; *Filius hominis veniens putas inveniet fidem in terra ? V 2* Thessal. 2 : *Nisi venerit discessio primum et revelatus fueril homo peccati, filius perditionis,* id est Anlichristus : intelligitur autem discessio generalis, alioquin non forct signum Antichristi, cum frequens sit aliquos a fide deficere. Ergo.

H. N. ant. Ad primam probationem. Ista verba intelligunlur dc regno Israel seu Samariæ ; et *dato* quod intelligunlur de regno Judæ, nihil probarent; quia, *ut dictum est,* Ecclesia universalis non concludebatur intra ecclesiam Judaeorum seu synagogam , *ul palet* in Job, Melchiscdcch, Ninivitis, Centurione, eunucho reginæ Candacis, etc.

Ad secundum. Intelligitur de eversione Jerusalem per Romanos et de cessatione hostiæ legalis, per mortem Christi abolendæ.

A/c/icesapudcumdcm Daniclem,cap. 12, legi : .1 *tempore cum ablatum fueril juge sacrificium, et postea fueril abominatio in desolationem,dies mille ducenti nonaginta:* atqui per juge sacrificium hic intelligitur sacrificium novæ legis, ibi enim designatur tempus persecutionis Antichrist! quæ durabit 1290 diebus, seu annis Iribus cum dimidio. Ergo.

II. Juge sacrificium novæ logis, agente Anlichristo, auferetur quantum in ipso erit, ita ut nullus publice audebit missam celebrare ; at oblinere non poterit ul omnino auferatur, permanebit enim .juxta Apostolum, 1 Cor. 11, donec veniat Christus.

Ad tertiam. Ibi sermo est de fide firma cl excellenti quæ in paucis tunc repcrielur, ul interpretatur S. Augustinus, lib. de Unitate Ecclesiæ c. 15; vel id dicilur propter multitudinem malorum el paucitatem bonorum.

Ad quartam. Discessio tempore Antichrist! erit universalis, quia erit per totum orbem diffusa, non sic tamen ul omnes inficiat.

Inst. S. Ephrem, Serm. de Anlichristo : « Omnes, inquit, communi voto parique » sententia summo cum gaudio ipsum (An» tichristum) constituent regem.» Et S.Al'g. Epist. 80 : « Quando sol obscurabitur et

» Iona non dabit lumen suum, cl stellæ caodentdtcœlo, Ecclesia non apparebit. » Ergo.

R. ad primum. S I Ephrem loquitur, non dc omnibus absolute, sed de omnibus quos in errorem induxerit A ntiebristus. *Ad secundum.* Distinguenda est duplex Ecclesiæ conspicuitas : una essentialis, quæ consistit in veræ lidei ct religionis professione, in usu sacramentorum el observantia præceplornm Christi; altera accidentalis, quæ consistit in externo apparatu ct splendore, cnjusmodi sunt habere templa magnifica, sine metu ad sonum campanarum ecclesias frequentare el officia publica celebrare, abundare ministris, libere prædicare verbum Dei, etc. De hac posteriori perspicuitate, non de prima loquitur S. Augustinus ct alii Patres, si forte sint qui eumdem modum loquendi teneant.

Obj. 3° Ecclesia comparatur lunæ : atqui luna potest deficere, et sic deficit ut non appareat amplius. Ergo.

R. D. maj. Ecclesia comparatur lunæ quoad aliqua , *C.* quoad omnia, *N.* In hoc ergo tenet comparatio, 1° quod sicut luna accipit lumen a sole, sic Ecclesia a Christo ; 2° quod, sicut luna successive ct paulatim crescit, sic crevit Ecclesia : ita S. Aug. in Psal. 10 et 103; 3° quia , sicut luna patitur mutationes, sic Ecclesia modo est in pace, modo procella persecutionis agitatur.

Obj. te Ecclesia, sive credendo sive definiendo, est libera : ergo errare potest.

R. Ü. ani. Tota Ecclesia sive credendo sive definiendo est libera libertate contradictionis, *C.* liberlalecontrarielatis, *N.* Suppositis enim Christi promissionibus, quamvis possit non credere præcisc secundum se, quod sufficit ad libertatem , non potest tamen contrarium fidei credere, quod requiritur ad errorem. Paritas est in Christo, qui, supposita ejus impcccabililale, erat liber circa mortem a Deo præceptain libertate contradictionis, non conlrariclalis, ut explicuimus in tract, de Incarnatione. Alii sic *distinguunt :* Tota Ecclesia est libera physice, *C.* moraliter, *N.* Quia Christus tot gratiis illam illustrat, ut, quamvis singuli possint errare, nunquam tamen omnes simul errent.

Inst. Singuli seorsim sunt liberi, sive libertate conlrarictatis, sive physica , tam in credendo quam in definiendo ergo el <«. nes collective.

R. N. cons. Quia promissionesinfallit litatis factæ sunt omnibus collective, r. singulis seorsim : unde a sonsudislriboth ad collectivum non valet hic argument

Obj. 5" Potest contingere quod omt Ecclesiæ pastores sint cæci, ignorante corrupti el inducentes in errorem ter. *Prob. ani. ex* Isai. 56, ubi dicitur: ô'pee. *latores ejus cœci omnes, nesciunt umrt;· canes muli non valentes latrare, tidm» vana, dormientes cl amantes sommia.* E Jerem. 8 : *Ipsi pastores ignoraveruntinh: ligenliam. Omnes in viam suam declinarunt a summo usque ad novissimum.* Erg

R. per omnes intclligi mullos, phrasi* Scripluræ familiari, ut prius observavimus vel hæc dicta esse de pastoribus legis M saicæ, quibus Christus non promisit inialibilitatem sicut promisit pastoribus tum tegis.

Obj. 6° Dum , mortuo summo pontifie·, vacat sedes Romana, deficit Ecclesia :err. *Prob. ani.* Abscisso capite, deficit corpus. Ergo.

R. N. ant. Ad. prob. D. ant. Abscisi capite naturali, deficit corpus, *C.* abscisa capite morali, quate est summus pontifex, *N.* Non enim est tanta dependentia corpori politici a capite morali, sicut corporis naturalis a capite naturali; hoc enim abscisso, statiin moritur corpus : at non sic décapité morali; mortuo enim , v. g. rege Gallia, non deficit monarchia; similiter, morlu» papa non deficit Ecclesia, sed permanet sedes Romana el societas fidelium sub regimine suorum pastorum, parata acceptare supremum caput eligendum.

Contra infallibilitatCHI Eultsicr circa

Obj. 1° In solis fidei rebus Christus Ecclesiæ suæ promisit infallibililalem , dum dixit : *Ego rogavi pro (e, Petre, ulnondtficial fides tua.* Ergo.

R. 1° *N. ant.* Hoc ipso enim quo Christus instituit Ecclesiam suam sanciam, cutn officio et obligatione pascendi fideles, ipsam instituit infallibilem Circa mores; alioquin, si in his erraret, necforet sancta, nec bene pasceret fideles. Item, dum promisit Spiritum sanctum, qui doicrel Ecclesiam omnem veritatem, utique necessariam ad salulem , etiam promisit infallibililalem ciM

MRS, quia veritas faciendorum non minus et necessaria ad salutem, quam veritas credendorum.

Λ. 2 *Dato ant. N. conseq.* Quia, si Ecclesia errarei circa mores, approbando aut praecipiendo malum ut bonum, aut et contra, erraret contra lidem ; quia, ut diximus, fides approbat omne quod est bonum , ct improbat omne quod est malum.

Obj. 2°Si Ecclesiaessetinfallibilis in doctrina communi morum, sequeretur quod omnes veritates morales quas definiret aut proponeret fidelibus essent de fide : *falsum consequens* : ergo *cl ani. Prob. maj. a pari.* Sic, quia Ecclesia est infallibilis circa dogmata, quæcumque circa illa definit aut proponit, sunt de fide. *Prob. min.* Nihil «Ide fide, quod non sil revelatum in S. Scriptura vel traditione : atqui non omnes veritates morales quas Ecclesia definit aut proponit fidelibus sunt rcvclalæin S. Scriptura vel traditione, v. g. quod hic contractus sil usurarius vel simoniacus ; id enim eruitur lumine naturali ex ipsa coniraclus natura. Ergo.

R. Λ'. *maj. el ejus probationem.* Ratio enim cur dogmata ab Ecclesia definita sint *de fide,* non est praecise quia est infallibilis circailla, sed cl quia aliunde sunt revelata. V· quicquam obstat quominus Deus concedat Ecclesiæ infallibililalem circa non rerdata, quando sunt necessaria communi fidelium saluti. Sic Ecclesia est infallibilis •irr» sensum librorum, seu facta dogmatica, d tamen quia factum dogmaticum non csl revelatum, juxta probabilem plurium sententiam, non csl fidei divinæ, sed ecclesiaste tantum, ul infra dicemus. Sic ilerum Ecclesia, secundum communem sententiam, csl infallibilis in eanonisalione sanctorum, el tamen probabilius csl non esse de fide quod canonisalussil sanctus, dequo diam infra. Multa autem Ecclesia proponit fidelibusquæ non sunl revelata, praesertim praecipiendo vel prohibendo : sic, v. g. praeripit celebrationem festorum , jejunia, auditionem missae, °Ic. prohibet eucharistiam dari infantibus, laicos communicare sub 1'r.iquespecic; elhæcnon sunt lidei divinæ, <]nia non sunt revelata : est tamen semper fidei divinæ, quod Ecclesia in his praecipiendis vel prohibendis errare non possit. Alia autem Ecclesia proponit circa inores jw;sunl revelata , hinc maxime cum procedit definiendo; qua definitione posita, quæ erant tantum de fide quoad se , quia ignorabatur revelatio,fiunt de fide quoadnos. Sic sunt plerumque de fide quæ definivit circa tot propositiones laxioris el strictioris moralis, etiam (ul non omittam exempla instanliæ) circa contractus simoniacos aut usurarios; non enim ejus definitiones in his ct similibus soli lumini naturali nituntur, sed maxime his quæ habentur in S. Scriptura vel traditione circa usuram, simoniam el alias materias.

Obj. 3° Ecclesia aliquando mutat suas leges, et quæ uno temporc præcipil altero prohibet, aut c contra : ergo non csl infallibilis circa mores.

R. D. ani. Ecclesia aliquando mutat suas leges in his quæ sunt intrinsece bona , vel intrinseca mala, *N-* sicut enim hæc sunt invariabilia, ita leges Ecclesiæ de illis sunl invariabiles; in his quæ spectant disciplinam ct quosdam ritus , *C.* quia hæc possunt expedire saluti pro uno tempore, ct non pro altero. Unde, quæcumque mutatio accidat. Ecclesia ct semper infallibilis in his proponendis.

Obj. 4o Recitatio officii ecclesia lici perlinet ad mores . alqui in eo mulla falsa continentur. Ergo.

R D. min. In eo multa falsa continentur contra veritatem historiæ , *C.* diximus autem supra Ecclesiam in historicis, quæ pendent ex testimonio fallibili hominum, posse errare; falsa contra lidem aut bonos mores , *N.* Quod si hujusmodi forte reperianturin quibusdam breviariis, ea nunquam probavit universa Ecclesia, quippe qua» omnium breviariorum examen non suscepit.

ARTICULUS VI.

Utrum Ecclesia sit supremus judex controversiarum fidei ?

Necessitatem alicujus supremi et infallibilis judicis in rebus fidei, cui omnes morem gerere teneantur, probant ipsæ controvcrsiæquæ de ipsis rebus fidei quotidie emergunt. Ros namque lidei sunt abstracta*, sublimes, occullæ, non omnes sunt capaces examinis el discussionis rerum tam sublimium el inevidcnlium : unde, si non sil aliquis supremus judex , cujus autori late infallibili contineantur homines, nihil erit fixum in religione, erimus perpetuo fluo-

tuantes, omni vcnlo doclrinæ abrepti, disputationes erunt interminabiles, cl dum unusquisque in suo sensu abundabit, tot erunt dogmata quod capita.

Inler hærclicos, quidam pro summo judice assignant ipsam Scripturam sacram, quam volunt esse claram el apertam; illi assignant afflatum Spiritus sancti unicuique privato, seu ipsam S. Scripturam secundum hunc privatum spiritum intellectam ; illi , ut Brentius, principes saeculares. Nos non negamus Scripturam sacram esse regulam , normam et legem juxta quam dirimendae sunt conlrovcrsiæ ; sed, cum hæc regula sit mortua, et sæpe circa illam oriantur diflicu!tales quas ipsa dirimere non potest, requiritur ulterius aliqua regula viva , seu potius judex qui supremo et infallibili judicio definiat quid hæc regula mortua ferat ct contineat : sicul in humanis lex est regula ct norma juxta quam debent lites dirimi, at insuper necessarius est judex qui auditis partibus pronuntiet qua parte stet lex, el cujusscnlentiæ parere teneantur litigantes.

Supposita Ecclesiæ infallibilitate in rebus lidei definiendis, asserta ari. præced. sequitur eam esse hunc supremum judicem controversiarum fidei ; idque nos jam non semel probavimus, lû in tract, præced. dissert. 1, a. 2, ubi ostendimus regulam discernendi revelata non esse ipsam S. Scripturam, neque spiritum privatum, sed ecclesiam ; 2U in præsenti tractatu , dissert. 1, a. 8, petit. 9, ubi probavimus quod judicare de sensu S. Scripluræ non sil ipsius S. Scripluræ, neque spiritus privati, sed Ecclesiæ.

Verum, quia hæc questio est summi momenti ; posito enim semel quod Ecclesia sit supremus et infallibilis judex controversiarum fidei cum omnes teneantur morem gerere, convelluntur omnes hæreses etscclæ ; id cui probe inlelligant novatores, non nihil tentant ut hanc veritatem cardinalem concutiant, qnapropter; præsuppositis iis quæ jam dixi locis citatis, quæ hunc revocanda sunt, quæsloncin iterum examini subjicio, et

Dico. Supremus el infallibilis controversiarum fidei judex non est Scriptura sacra, neque spiritus privatus, neque princeps sacularis , sed Ecclesia.

Prob. prima pars. 1° Scriptura sacra est obscura et inlellcctu dlfflcffls, atque In ft. versas partes trahitur» ut probavimus f» sert. 1, a. 8, petit. 7. Ergo opus est aliq„ inierprete , qui ejus obscuritatem, ambigu· talem el difficultatem tollat.

2» In Scriptura duo sunt, lillcraet set sus. Circa litteram plurimæsunt conlrovw· siæ : an ea quam habemus sil verum D· v erbum ? an sil conformis suo autograph/ an hi vel isli libri sint canonici vel non?L.· therusrejicit Epistolam ad Ilebræos,Ep> lolam S. Jacobi, el Apocalypsim ; has Calii· nus admittit : quis dirimet controversiam! Non ipsa S. Scriptura; nullibi enim di . hos libros esse vel non esse canonicos,-, quamvis diceret, non teneremur crede·) nisi aliunde prius constet esse canonicam i Circa sensum : S. Scriptura in varios · contrarios sensus trahitur, de iisque sur.l præcipuæ conlrovcrsiæ. Inter alias celel est de sensu horum verborum. *Hoccslrr pus meum:* Calviniste inlelligu.nl in sen·, figurato, Lutherani et Catholici in sen·, litterali : quis inter illos erit judcx?Noni> S. Scriptura quæ est objectum ct materi l conlrovcrsiæ : ergo quærcndus est alius, · dex , alioquin disputabitur usqueadiiii mundi. Dicat Calvinista Lulhcranumn inlelligere, idem regeret Lutheranus Calviniste.

Confirmatur. Judex alicujus controver·siæ debet partes litigantes audire, pronuntiare sententiam; cl posse parles compeller; ad acquiescendum scnlentiæ ; alias frustra- | neum esset judicium : hæc autem præslar non potest S.Scriptura. Ergo.

3·· Mulla sunt fide credenda quæ n/. continentur in S. Scriptura : ipsa canonicitas , ut ita dicam, Scripturarum, baptismus infantium , validitas baptismi haeret» eorum, perpetua virginitas beate Mari· virginis, cl plura alia quæ nobiscum admittunt sectarii. Unde S. Aug. l. 5 di Bapt. conlra Donatist. c. 23: a Sunt,in » quit, mullaquæ tenet universa Ecclcsi-. | d et ob hoc ab Apostolis pracepta benecr* u duntur,quanquam scripla non reperian· u lur.u In his autem clarum est Scriptura: non posse esse judicem : ergo. Confer dissert. 1 citatam prasentis tract, a. 8 , petit 7 el 9.

Prob. secunda pars. 1° Judex in aliqui causa debet esse publicus, partibus litigantibus notus, eas audire, ab ipsis audiri ri habere auctoritatem illas compellendi ut itent judicio, alioquin nihil proderit: atqui ista non competunt spiritui privato eujusque, *ut palet.* Ergo.

2'Judex in aliqua controversia debetesse unusi non varius, non incertus, non sibi contrarius : atqui spiritus priva tus est varius in variis , incertus et sæpe sibi contrarius ; dictans unum uniet contrarium alteri : sic dictat Lulhcrano hos libros esse canonicos , dictai Calvinist® non esse canonicos ; dictat Lulhcrano hæc verba : *Hoc est corpus meum,* esse intelligenda deprasentia rcali; diclat Calvinist® esse intelligenda de prascnliaspirituali el figurata. Dicet Calvinista Lulhcrano cum non duci bono spiritu , idem reponet Lutheranus Calviniste : quis criljudex ? In ælernum disputabunt, sicut jam a ducentis annis disputant.

Confirmatur. Quæro a Lutheranisct Calvinislis quomodo Socinianos, qui ex eis exierunt el errant circa Trinitatem el Incarnationem , aliosve hærelicos revincere poterunt el ab errore convertere ? Non per Scripluras.nam et illi bærelici illas admittunt, sed secundum suum privatum spiritum intellectas: at quomodo probabunt eos male inlelligere Scripturas ? Dicent forte cos non habere spiritum bonum ? verum hoc isti negabunt. Evidens est itaque quod hoc novo commento praeludatur via conversioni hærelicorum et aperialuromnibus hæresibus.

3'In omni rcpublica bene ordinala est judex publicus, qui legem interpretatur el secundum illam omnes controversias dirimit, nec permittitur cuiquam privato legem secundum suum spiritum cl libitum interpretari, alias omnia susdeque subverterentur. Id norunt ipsi hæretici : quanto magis ergo id debet admitti in Ecclesia quam Christus instituit ct ordinavit! Nisi velis esse tot fidei dogmata quot capita , caque, ut plurimum , sibi contraria , el tolerandas esse omnes hæreses; quo nihil est absurdius. Ergo.

•i Non omnes sunt capaces examinare et discutere res fidei quæ sunt obscura, abstract® el sublimos : ergo nec eas definire per suum spiritum privatum. *Si dicas* id haberi ex Spiritu sancio cuique privato inspirante ot revelante quid sit fidei vel non; ai *conlra.* 1° Omnes contendunt habere hdiic inspirationem ct revelationem, cl laUitn non omnes idem sentiunt : ergo Spiritus sanctus contraria revelat. 20 Si unicuique in quolibet casu Spiritus sanctus revelet quæ sun', lidei. omnes gaudebunt privilegio immediate revelationis, sicut Prophète ct Apostoli et alii auctores sacri ; item, omnes, eliam stupidissimi, absque studio el labore, in inlciiigcntia legis ct Scripluræ evadent doctissimi et docloribus ipsis doctiores. Aliunde hic non agitur de revelatione privata, sed de communi toti Ecclesiæ circa camdcm el communem fidem.

Confirmatur. Insolenlissimæ prasumptionis est, quod plebeitis ignarus, sarior, sutor, rusticus, muliercula pratendat se melius inlelligere legem el Scripturam , quam præclarissinia el doctissima lotius orbis ingenia, sive dispersa, sive in synodis congregata : sic est autem, si privatus cujusque spiritus sil supremus judex controversiarum fidei.

Dices. Quando concilium Synagogæ negavit ct condemnavit Christum, non fuissel insolenlissimæ præsumplionis reus, sed plurimum laudandus, privatus Judæus qui a judicio synagogæ dissensisset cl Christum pro Messia agnovisset : ergo similiter nunc in controversiis fidei. Ita respondebat olim pseudominister Claudius illustrissimo et doctissimo Bossuelio, in colloquio privato.

R.N. conscq. Multiplex est oisparitas. 1 Quia non erant facte Synagogæ promissiones infallibilitalis, sicut Christi Ecclesiæ. 2° Quia Synagoga, quæ ad Christum usque tantum erat duratura, tunc deficiebat, imo jam defecerat. 3° El præcipue, quia erat tunc aller supremus ct visibilis judex controversiarum in materia fidei, cui omnes obedire cl adhaerere tenebantur, nempe ipse Christus, qui palam cl omnibus fidem praedicabat, cl missionem suam probabat voce e cœlo delapsa coram populo, Joannis testimonio, Scripturarum et prophetiarum explicatione, ac innumeris ct palentissimis miraculis : non ergo ille secutus fuisset spiritum privatum, posthabito judicio infallibili supremi el visibilis judicis, sed laudandus fuisselcum Apostolis, septuaginta duobus Discipulis el pluribus aliis qui adhærebant Christo; sicquc istud exemplum non abstergit maculam insolenlissimæ præsumplionis in hærelicis qui concedunt cuilibet particulari ul definitione totius Ecclesi® possit ct debeal ad examen revocare, easque

reformare secundum suum privatum spiritum.

Prob, tertia pars. Nullibi in Scriptura legilur Christum constituisse principes saeculares jutbees controversiarum fidei, non enim illis, sed Apostolis el eorum successoribus dixit : *Euntes docete*, etc., aut quid simile. Est quidem princeps, juxta Apost. Rom. 12, Dei minister, non ul judicet Ecclesiam, sed ut eam defendat : unde scribebat celebris Osius Constantio imperatori : « Nec te rebus misceas ecclesiasticis, nec » nobis his de rebus praecepta mandes; sed » a nobis potius hæc discas : Tibi Deus im» perium tradidit, nobis ecclesiastica con*n* credidit.D Id agnoverunt religiosi imperatores, Constantinus in concilio Nicaeno, apud Euscbium 1. 3 de Vita Constantini, cap. 10; Theodosius junior, inEpisl. ad synodum Ephes. Rasilius imperator in 8 synodo.

Quarta pars sequitur ex dictis. Necesse est agnoscere regulam vivam ct judicem supremum controversiarum fidei, ut ostendimus initio articuli : atqui is non est Scriptura sacra, non privatus spiritus, non princeps saccularis, ergo Ecclesia : nihil enim aliud est assignabile.

Confirmatur 1° Is jure assignator judex supremus controversiarum , qui est infallibilis in iis definiendis: atqui talis est Ecclesia, *ut probatum est* art. præced. ergo. *Confir.* 2° ex praxi Ecclesiæ tempore Apostolorum. Cum exorta est controversia de legalibus observandis a gentibus conversis , non fuit terminata per solam Scripturam, neque per spiritum privatum, neque per principem sæcularem, sed per Ecclesiam Jcrosolymis congregatam. Ergo.

Solvuntur objectiones.

Quæ objiciunt hærelici contra obscuritatem Scriptura», require dissert. 1 hujus tractatus a. 8, petit. 7 ct 8; quæ objiciunt pro sufficientia Scripturae, dissert, præced. a. 2, obj. 2. Quantum ad id quod objiciunt, nos committere circulum vitiosum probando veracitPtem infallibilem Ecclesiæ per Scripturam, et veritatem Scripturæ per Ecclesiam, plene dilutum habes tract, præced. disseri. 1, a. 2. Ibi enim ostendimus veracilatem infallibilem Ecclesiæ non probari primo ex S. Scriptura, sed ex nolis et motivis credibilitatis, sicque ex illa parte nullum committi circulum ; deinde ostendimus quod, posita voracitate Ecclesijn motivis crcdibililalis, credamus vcritalrn S. Scripturæ quam nobis proponit ut reguli discernens revelata, veritatesautem eootentas in S. Scriptura credamus propter Dei revelantis auctoritatem ; et quia S. Scriptura continetinfallibilitatcmEcclesn, illam firmius credimus propter Dei veracilalcm , tanquam propter formale motivum fidei : unde non est circulus formais et vitiosus, sed materialis tantum, quia non roditur ad idem sub eadem ratione. Ecclesia in ralionc causæ applicantis probat veritatem S. Scripturæ :S. Scriptura, in ratione causæ formalis, probat voracitatem Ecclesiæ- Exemplum posuimus in ministro qui defert litteras regias. Confer locum cilatum. Prælerca

Obj. 1° Act. 17, de Bcroensibus dicitur: *Susceperunt verbum cum omni avidiltii* (a Paulo), *quotidie scrutantes Scriptural, si hæc ita se haberent.* Joan. 5, Chrislusdicil Judæis : *Scrutamini Scripturas.....* il·*lce sunl quee testimonium perhibent demi.* Ergo omnia dogmata ad unius S. Scripturæ normam debent expendi.

R. N. conseq. Ad primum. Cum Beroenses audivisent Paulem annuntiantem mortem ct resurrectionem Christi ex testimoniis veleris Testamenti, illud scrutabantur, non quasi dubitantes de fide, quam miraculis probaverat Paulus; *nam* cum *omni aviditate susceperant verbum* Dei; sed ut magis confirmarentur in fide, videntes ea quæ Paulus prædicabat esse consentanea iis quæ longe ante prædixerant Prophetæ. Sic licite catholici intelligentes scrutantur Scripturas, non dubitantes de sua fide, sed ul Ecclcsiæ consensum cum S. Scripturis cognoscant, ct inde magis firmentur in fide; quanquam nec dubitantibus prohibeatur inquisitio veritatis, si liat cum humilitate et docililate

Ad secundum. Vox græca *iptwxrt* csl anceps potestque esse indicativi modi *scrutamini* , vel imperativi *scrutemini.* Si primum, Christus exprobra/ Judæis, quod frustra legerent S. Scripturas, cum illæde ipso haberent testimonium, ct tamen nollent credere ; si secundum, postquam Christus probasset Judæis testimonio Joannisel Patris, nec non miraculis, se esse messim a Deo promissum, culpat cos quod noUart

relie» ; cl ideo, ul confundantur, remittit idS. Scripturas, quæ apertum de ipso habent testimonium. Ex quo sequitur, quod hærelici, qui nolunt credere Ecclesiæ, sint culpandi sicut Judaei, qui nolebant crcdcre Christo, el ul confundantur remittendi sunl ad S. Scripturas in factis apertis. Hæc sane nihil eis prosunt, quin potius nocent.

Obj. 2 1 Joan. 2, v. 27, dicitur : *Et vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis:et non neccssc habeas ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio ejus docet vos deomnibus, ct verum est, cl* non est mendacium. Ergo afflatus Spiritus sancti cuique privato est interpres S. Scripturæ, el judex controversiarum fidei.

R. N. conseq. Non enim hic loquitur S. Joannes de quæstionibus dubiis et controversis, sed de mysteriis fidei certis, quæ quilibet fidelisbct de scire, clquæ ipsi, quos alloquitur, sciebant ex Apostolis, scu cx jnclione quam in baptismo ct confirmatione acceperant : unde, v. 21, dixerat : *Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam.* Neque excludit instructionem doctorum et pastorum , sed pieudoaposlolorum ct pscudodoclorum ,de quibus, v. 18, dixerat: *Nunc antichrists mulli facti sunt ;* et v. 26, immediate præcedentecum qui objicitur *: Hac scripsi vobis de his qui seducunt vos* ."alioquin, cur ipeemet Joannes hac prolixa Epistola instrueret fideles ? cur Christus posuisset in Ecclesia sua pastores el doctorcs ?

Insl. 1° Jcrcm. c. 31, v. 3 ct 34, Deus , loquensde tempore legis evangelic®, dicit: *Dabo legem meam in visceribus eorum, el in corde eorum scribam eam... E-tnon docebit ultra vir proximum suum, ct vir fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum; omnes* enim *me cognoscent a minimo eorum usque ad maximum.* Ergo idem quod ante.

R. sensum esse, legem veterem esse scriptam in lapidibus ad terrorem; legem novam esse per gratiam scriptam in cordibus ad amorem ; est enim spiritualis ct animo insculpta: omnes erunt instructi cl cognoscent Dominum , vir non docebit ultra proximum ; id esi. non opus erit magno labore, nec prolixa ei molesta instructione externa id persuadendam hominibus veri Dei cognitionem ,sicut in veteri lege, dum prophetsclamabant : *Cognosce Dominum* , cl parum proficiebant ; dum rabbini ct doclores legis mare ct aridam percurrebant ul facerent unum proselytum quia in nova lege, Deus sic illuminabit mentes el movebit corda per gratiam, ut omnes facile et brevi cognoscent, ut contigit Apostolis praedicantibus, qui non tam prædicationequam miraculis, Deo insuper intus illuminante el corda movente, plura hominum millia converlebant : unde illud Act. 2: *Compuncti sunl corde,* et cap. 16 : *Deus aperuit cor Lydia, ul intenderet his qua dicebantur a Paulo.* Erunt ergo, juxta Propheiam , omnes instructi in fide veri Dei : at non proplerea omn?s stalim intelligent omnia quæ in S. Seri[j-luris continentur ; csl enim una omnium Christianorum fides , sed non est una omnium intelligcntia.

Eodem colliniant plura alia S. Scripturarum testimonia quæ opponunt hærelici ; hæc, v. g. quibus dicitur homines doceri a Deo, Isai. 54 ct Joan. 6 ; Deum omnibus postulantibus sapientiam affluenter dare , Jacobi 1 ; oves Christi vocem ejus audire , Joan. 10;homines non debere vocari rabbi: unum esse magistrum Christum, Malth. 23.

His enim el similibus testimoniis non aliud significatur quam quod, dum pastores exterius instruunt et prædicant, Deus interiori gratia mentem illustret ct cor moveat ul credamus, sine quo inutilis foret exterior prædica lio: idque longe uberi us praestat in nova lege quam in veteri. At vero inde excludi ministerium exterius Ecclesiæ, prædicando, instruendo , interpretando, commentum est prorsus ridiculum : ul quid enim ipsi Apostoli tanto zelo prædicabanl, tot litteras pro instructione fidelium scripserunt? ut quid Christus pastores ct doclores in sua Ecclesia instituit , *ut jam supra dicebam ?* ut quid ipsi hærelici docent et prædicant? Unde S. Aug. tract. 3 in Epist. Joan, α Videte, inquit, fratres, magnum sail cramentum: sonus verborum nostrorum » aures perculit, magister intus est. Nolite » putare quemquam aliquis discere ab ho» mine ; admonere possumus per strepitum » vocis noslræ , si non sil intus qui doceat, » inanis fit strepitus noster...Cathedram in » coelo habet qui corda docet : propterea ait » et ipse in Evangelio*. *Nolite vobis dicere » magistrum in terra , unus est magister » vester Christus ,* a qui scilicet intus doceat.

Inst. 2" 1 Thessal. 5, v. 21, dicitur î *Om-*

nfa *probate, quod bonum csl tenete ; i* Joan. 4, v. 1 *iNolile omni spiritui credere, sed probatespiritus, si ex Den sunt;* Joan. 7, v. 17: ST *quis volueri' voluntatem ejus* (scilicet Dei) *facere, coytioscel de doctrina, utrum ex Deo sit, ancqocx .ne ipso loquor;* 1 Cor. 2, v. 15: *Spiritualis homo judicat omnia , ct ipse a nemine judicatur.* Ergo quisqu'· sx privato spiritu, maxime si sil probus et justus, potest intclligere S. Scripturas, cl judicare de rebus fidei.

R. N. conseq. Ad primum el secundum. Ibi est sermo de dubia revelatione : erant enim tunc inter chrislianos qui, quasi prophetantes , nova tanquam revelata proferebant ; erant cl pseudopropheta», qui falsa pro veris suggerebant. De his recte monet uterque Apostolus, omnia probare, et quod bonum est, id estsanæ et christianæ doctrina? consentaneum, tenere. At de his qua» erant certa, et ab Ecclesia definita ac probata, ut erant quæ ipsi Apostoli docuerant, non dicit Paulus, Probate , sed, *Tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem sive per epistolam.*

Ad lerlium. Sensus est, quod probitas multum conducat ad cognoscendum an aliqua doctrina sil ex Deo, tum quia Deus probis et amicis copiosiores illustrationes infundit, tum quia probi ct justi carent certis impedimentis cognoscendi S. Scripturam el veritates fidei, qualia sunt passiones cxcæcanles hominum mentes, el corda eorum depravantes : unde Christus, Joan. 5, dicebat Pharisæis : *Quomodo vos poleslis credere, qui gloriam ab invicem quasrilis?* Non est autem sensus, quod quisquis privatus, hoc ipso quo csl probus, possit per se intclligere omnia S. Scripturœ arcana ct difficilia : quot enim rustici probi, quot fœminæ sanctæ, quibus hoc intolligcnliæ donum non est concessum ! ct inter SS. Patres, qui certo erant probi el justi, numquid aliqui erraverunt?

Ad quartum. Spiritualis judicat omnia , id est, non solum terrena , sed eliam cceleslia. Dixerit prius Apostolus : *Animalis homo non percipit eaquee sunt spiritus Dei:* unde cum addit, *Spiritualis autem,* id csl, tide instructus *judical omnia ,* scilicet non solum terrena cl naturalia, ul animalis homo, sed diam cœlcslia , seu supernaturalia fidei; *ct ipse a nemine,* qui non csl spiritualis, *judicatur* , id est argui et condemnari potest, non ergo inde sequite» quod homo spiritualis, seu fidelis omm> omnino ct divina cl terrena possit judicare: res est evidens in exemplis mox producti'; sunt viri simplices , plebeii ct rustici, suu ct mulieres ad sensum Apostoli spirit' alb num isti et islæ possunt de omnibus omni: lerrenis et coelestibus , temporalibus cl b;· pernaturalibus judicare? SS. Patres fuett admodum spirituales, an non aliqui ma'· judicarunt?

Obj. 3° Christus , Joan. 5, v. 34, dicil: *Ego aulem nonab homine testimonium atcipio:* atqui acciperet testimonium ab hr mine, si Ecclesia esset judex S. Scriptura et controversiarum fidei : ergo.

R. Christum non accipere testimonium ab homine , quasi illo indigeat ut probet suam divinitatem cl suam missionem, habebat enim testimonium Patris el miraculorum , ut ibidem dicit : accipit autem testimonium ab homine, scilicet Joanne Baptista , propter Judæos, ut sic ad fidem perducerentur ; quia testimonium Joannij Baptislæ, quem consuluerant dc adventu messiæ , plurimi faciebant. Non ergo Christus hic rejicit omne testimonium liumanum in controversiis fidei, ul fingunt hærelici, sed solum declarat se sui causi non indigere, nostri vero causa esse adhibendum quoties necessarium vel utile fuerit, sicut hic ipse adhibuit propter Judæos. Adde judicium Ecclesiæ non debere censeri pure humanum , cum sit ex ductu el inspiratione Spiritus sancti.

Inst. 1» Si Ecclesia judicet de S. Scriptura , erit supra S. Scripturam : *absurdum consequens* Ergo,

R. D. maj. Si Ecclesia judicet de S. Scriptura , quoad veritatem eorum quæ S. Scriptura continet, erit supra S. Scripluram , *C.* si judicet de S. Scriptura , tantum quoad sensum ejus legitimum, *N.* Non ergo Ecclesia judicat an ca quæ continentur in S. Scriptura sint vora vel falsa ; notissimum csl enim ipsi omnia esse vera ; sed judicat quis sit sensus ejus legitimus : ex quo non magis est supra S. Scripturam, quam judex interpretans legcin sil supra legem aut legislatorem.

Inst. 2® Si Ecclesia sil supremus judex controversiarum fidei, dominabitur fidd noslræ : atqui hoc esi contra Apostolum, 2Cor. 1 , v. 23 , ubi dicit: *Parcens robii.*

non veni ultra Corinthum, *non quia dominamur fidei vestræ, sed adjutores sumus gaudii vestri : nam fide statis.* Ergo.

R. 1° *N. sequelam maj.* Neque enim Apostolus, neque Ecclesia, ex hoc quod sil supremus judex controversiarum fidei, dominantur fidei nostræ; sed sunt dunlaxat instrumenta quibus Deus utitur ut ipse dominetur fidei nosiræ.

R. 2'N. min. Non enim sensus Apostoli est, quod non velit aut non debeat dominari supra fidem Corinthiorum , sed quod , ob fidem quam ab ipso didicerant, non velit in eos usurpare dominationem in propria sua commoda, ut domini temporales : sic ergo accipe verba Apostoli : *Parcens vobis , non* reni *ultra Corinthum,* ne cogerer auctoritate aposlolica corrigere crimina quibus quidam ex vobis sunt obstricti ; *non quia dominamur fidei vestræ ,* id est, non quia, ob fidem quam vobis praedicavimus et ministerio nostro accepistis, velimus nos gerere ul dominos vestros et potestate nostra abuti in privata commoda, sed quod *adjutores* esse velimus gaudii vestri, procurando vobis consolationem per correctionem eorum qui sua malitia vos offendunt. Ita S. Anselmus apud Tirinum , et communiter interpretes. Nihil horum juvat sectarios.

Obj. Ul plurimum ignoratur a fidelibus quodnam sit judicium Ecclesiæ circa res fidei : ergo Ecclesia non potest esse regula fidei.

R. judicium Ecclesiæ dc his quæ omnes fideles tenentur credere explicite , ut , Deum esse trinum, esse incarnatum, animam esse immortalem , usus sacramentorum, etc., facile cognosci ex singulorum fide et praxi, quæ circa se ea produnt. Quantum ad ea quæ omnes explicite credere non tenentur, puta , hunc librum esse canonicum, possunt rescire a pastoribus.

Inst. Non constat inter catholicos cui hæc suprema auctoritas definiendi res fidei competat, an soli Romano pontifici, an episcopis sine pontifice, an soli Ecclesiæ congrcu.ilæ in conciliis, an etiam dispersæ; an sufficiat consensus tacitus episcoporum , an requiratur expressus, ole ergo statui non potest Ecclesia tanquam judex supremus controversiarum fidei,

R. N. conseq. Quia duo constant apud catholicos , quæ sufficiunt ad substantiam quæstionis : primum , judicem controversiarum fidei nou esse Scripturam sacram, neque spiritum privatum , neque principem sæcularcm, sed Ecclesiam ; secundum, ipsam Ecclesiam représenta ri per summum pontificem cum major parte episcoporum Cælera pertinent non ad substantiam , sed ad modum quæstionis ; de quibus infra.

ARTICULUS VII.

Utrum Judicium Ecclesiæ de sensu librorum , seu, ul vocant, de factis dogmaticis , sit infallibile ?

§ I. — *Pranotanda.*

Movetur hæc quæslio occasione libri Jansenii , episcopi Iprensis. Cum Innocentius X, constitutione quæ incipit *Cum occasione,* data tertio mail 1653, quinque famosas propositiones extractas ex libro Janscnii cui titulus, *Augustinus Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis,* damnasset, fautores Jansenii hanc damnationem admiserunt, dixerunlque has quinque propositioues, ut jacent, esse hæreticas, verum eas non reperiri in libro Jansenii, aut in ejus sensu non esse damnatas.

Ut hoc effugium præcluderet Alexander VII, bulla quæ incipit *Ad sacram* , data decima sexta oclobris 1656, constitutionem Innocentii X confirmans et innovans, declaravit has quinque propositiones ex libro Jansenii, cui titulus, *Augustinus,* esse excerptas, ac in sensu ab auctore intento damnatas. Tum , ad instantiam Ludovic! XIV, formulam edidit cui tenerentur subscribere episcopi eialii, in qua expresse dicitur has quinque propositiones esse excerptas ex libro Jansenii, el in sensu ab auctore intento damnatas.

Hanc constitutionem ul eluderent Jansenislæ, confugerunt ad distinctionem facti cl juris, dixerunlque Ecclesiam esse infallibilem in quaestionibus juris definiendis, at non id quaestionibus facti ; sicquc persistunt in sua priori cavillatione, scilicet doctrinam propositionum damnatam , esse haereticam, sed eam falso attribui libro Jansenii , el hoc vocant facium

Novum effugium non ita pridem excogitavit theologus Belga in opusculo cui titulus, Fni *pacis:* distinguit inter sensum *Quis*, el sensum *Qualis ,* Sensus *Quis*, seu grammaticalis. est naturalise! obvia significatio alicujus propositionis; sensus *Qualis,* csl qualitas sensus *Quis:* an sil verus

vel falsus, orthodoxus vcl hæreticus. Concedit judicium Ecclcsiæ dc sensu *Qualis,* esse infallibile, non de sensu *Quis,* dieilque de facto errasse definiendo sensum Quis quinque propositionum esse sensum Jansenii, cl illum damnando quasi esset Jansemi. Verum non advertit iste auctor Ecclesiam non posse judicare de sensu *Qualis,* nisi judicet prius de sensu *Quis,* et ipsum supponat ; non enim potest dicere hanc propositionem : *Mandala Dei sunl impossibilia,* continere sensum hærclicum, nisi prius cognoscat quid significet, aut quem sensum habeat ista propositio.

Si *dicas* Ecclesiam posse judicare qualis sil sensus alicujus propositionis absque eo quod cognoscat quis sit ejus sensus, dicendo v. g. hanc propositionem hoc vel illo sensu intellectam esse haereticam , tunc enim judicat qualis sil sensus et non quis sit.

R. 1° Ecclesiam non solere sic condemnare propositiones, nisi quandosunl ambigu® , sed regulariter damnare propositionem determinate secundum suum sensum naturalem et obvium, in quo casu debet hunc sensum cognoscere : neque obslal quod possimus judicare de sensu *Qualis* totius Scripluræ sacræ, absque eo quod cognoscamus quis sit ejus sensus ; disparitas est enim, quod Scriptura sacra non sil materia controversa , sed hoc ipso quo nobis constat esse Scripturam sacram, seu Dei verbum, certa fide cognoscimus omne quod in illa continetur esse verissimum. At quæ definit Ecclesia circa sensum librorum et propositionum sunl materiæ conlroversæ, quæ subjiciuntur ejus examini ct judicio; judicium aulem supponit notitiam causæ.

R. 2° Si Ecclesia sit fallibilis in judicando quis sit sensus propositionis quam condemnat, est pariler fallibilis circa sensum. *Quis* propositionum , quibus explicat quo sensu hæc propositio damnatur : non enim est magis infallibilis circa sensuin *Quis* propositionum quas profert, quam circa sensum *Quis* propositionum quas interpretatur et judicat, cum sil utrooique eadem ratio: sicque non teneor credere hanc propositionem hoc vol illo sensu intellectam esse hærelicam, quamvUeid dicat Ecclesia; quia forte errat circa sensum Quis propositionum, quibus id judicat et proponit; est enim infallibilis, ut vult objiciens, circa sensum *Quis* propositionum.

Cæterum, quæstio proecdit de sensu et *Qualis* propositionum, scriptorum, brorum præsertim Jansenii · inlelligesr, sum *Quis,* seu grammaticalem theologi,, sumptum, id est, in ordine ad hoc t cognoscatur an contineat veritates fidei < morum , an cis contradicat? utrum sensi· ejus libri sit sensus quinque propositionum, isque hæreticus ? quod , *ut dixi,* vocari facium.

Factum aulem triplex communiter distil· guilur : unum personale et particulare,) g. an Titius commiserit crimen, an st legitime ordinatus? etc., aliud generale, quod spectat totam Ecclesiam , v. g. » canonisatus sil vere sanctus? an Benedictus XIV sit summus pontifex? an concilium Tridenlinum sil œcumcnicum? 1er· tium dogmaticum seu doctrinale, an aliquis liber, aliqua epistola, aliqua propositio contineat veram vel falsam doctrinam ? Sic v. g. utrum mandata Dei sint impossibilia' abstrahendo ab omni propositione verbali vel scripta, est quæstio juris el dogmatis; utrum aulem hæc doctrina, hic. sensus contineatur in ista propositione, in isto libro, puta Jansenii? est quæstio facti dogmatici.

Quantum ad facta particularia et personalia quæ nituntur tantum testimoniis humanis fallibilibus, neque ad regimen totius Ecclcsiæ omniumque fidelium salutem pertinent, communis sententia est, Ecclcsiæ ^judicium posse errare. Unde S. Th. Quodl 9, a. 16, dicit : α In aliis vero sententiis, » quæ ad particularia facta perlinent, ut » cum agitur de possessionibus, vel de οπ- ή minibus, vel dc ejusmodi, possibile est «judicium Ecclcsiæ errare. » Quantum ad facta generalia, totam Ecclesiam spectantia, dicemus infra. Quæstio itaque nunc est de factis dogmaticis seu doctrinalibus : utrum judicium Ecclcsiæ de doctrina, seu sensu alicujus textus, seu scripti sit infallibile?

Defensores Jansenii communiter distinguunt inter textus breves et longos : fatentur judicium Ecclcsiæ dc sensu et doctrina brevis textus esse infallibile, el ideo admittunt quinque famosas propositiones, prout jacent , esse hæreticas et legitime damnatas ; negant aulem de sensu seu doctru.a textus longi alicujus libri aut epistolæ , et ideo contendunt doctrinam et sensum libri Jansenii esse immunem a censura , Ecclesiamque errasse tribuendo illi sensum et doctri-

nun herelicam ; quippe qui, ut aiunt, nihil aliud continet quam puram S. Augustini doctrinam. Unde, quantum ad hoc Ecclesiæ judicium de facto Jansenii, existimant sufficere si pro eo silentium, ut vocant, rcspectuosum seu obsequiosum observent, absque eo quod interius credere teneantur doctrinam libri Jansenii esse haereticam, el ul talem damnare. Hoc aulem reprobavit Clem. XI, in bulla Ftnearn *Domini sabaolh,* data septimo Kal. augusti 1*05.

Quantum ad subscriptionem Formularii Alexandri VII, rigidiores Jansenistæ tenent eam non posse fieri simpliciter, absque mendacio cl perjurio ; alii molliores, po«se fieri simpliciter, eo prælcxlu quod, ulsibi fingunt, cadat super dogma quoad assensum interiorem, ct super factum quoad obsequiosum silentium, præsertim post pacem Clementis IX, contra sensum obvium Formularii.

Non est itaque quæstio an liber cui titulus duguslinus *Jansenii,* sit genuinus Jansenii fœtus, an illi suppositus : hoc factum est mere personale el historicum, de quo non judicat Ecclesia, sed de sensu eldoctrina hujus libri, qui sub nomine Jansenii circumfertur , sive sil illius, sive non.

Neque est quæstio utrum quinque famose propositiones totidem verbis contineantur in libro Jansenii, sed utrum sensus propositionum sil sensus libri.

Neque tandem quæstio est de sensu personali cl interno qucin habuit Janscnius scribendo hunc librum , an revera habuerit in mente sensum quem verba quibus usus est præ se ferunt : id quidem jure praesumitur, nisi velis ipsum aul ignarum fuisse qui nesciret significationem naturalem el obviam verborum, vcl fallacem qui illam alio detorserit. Cælerum , id non delinit Ecclesia, quæ dc internis non judicat : unde, eum damnavit quinque famosas propositiones in sensu ab auctore intento, nihil aliud intellexit per sensum ab auctore intentum, quam sensum naturalem et obvium quem verba præ se ferunt, ut declaravit Innocentius XII in brevi ad episcopos Belgii, dato sexto februarii 1694. Dicitur aulem ab auctore intentus , quia, *ul jam diri,* præsumitur illum intendisse si, ul jupponilur, cognoverit significationem verborum et sincere loculus fuerit.

5 II. — *Jiftolutio quattIonii.*

Dico. Judicium Ecclesiae de sensu librorum , seu de factis dogmalicb , est infallibile.

Prob. 1° iisdem S. Scripluræ testimoniis quibus probavimus infallibilitalem Ecclesiæ in quæslionibus juris seu controversiis fidei. Matlh. 16 : *Porte inferi non prcevalebunl adversus eam,* Ecclesiam ; ibidem 28 : *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saculi.* Joan. 14 : *Elego rogabo Patrem el alium paracletum dabit vobis, ul maneat vobiscum in (sternum, Spiritum veritatis ;* ibidem 16 : *Cum venerit aulem ille Spiritus veritatis , docebit vos omnem veritatem ,* ibidem 21 : *Pasce agnos meos, pasce oves meas.* 1 Timolh. 3 : *Ecclesia Dei vivi columna el firmamentum veritatis.* Atqui hæc subsistere non possunt si Ecclesia sit *fallibilis circa* sensum librorum seu facta dogmatica : ergo. Proh *min.* Pone Ecclesiam revera falli judicando librum hæreticum , puta Institutiones Calvini, continere sensum orthodoxum el doctrinam catholicam, etc contra librum catholicum, puta opera S. Augustini, continere sensum erroneum ct doctrinam hærclicam , hocque judicium omnibus fidelibus proponat : fideles credent quæ legent in Institutionibus Calvini, Deum esse auctorem peccati, ipsum impellere ad peccandum , solam fidem justificare, habenti fidem nulla peccata imputari, bona opera esse inutilia, corpus Christi non esse realiler præsens in eucharistia : hæc, inquam, et plura alia impia et haeretica in his Institutionibus contenta credent catholica, et c contra quæcumqucS. Augustinus propugnavit contra Manichæos, Donalislas, Pclagianos, etc. credent haeretica ; sicque universa Ecclesia inducetur in errorem, porlæ inferi prævalebunt adversus eam, non erit amplius columna cl firmamentum veritatis, Christus non erit cum ea omnibus diebus usque ad consummationem sæculi, Spiritus sanctus non docebit illain omnem veritatem cl non manebit cum illa in sempiternum, male pascet ovos el agnos, præbendo illis pascua venenata pro sanis : ergo. His S. Scripturarum testimoniis concilium V generale probabat suam auctori talem in condemnandis Tribue Capitulis.

Si dicas quod in hac hypothesi Ecclesia non erraret circa dogma, sod circa factum, seu attributionem dogmatis tali vel tali libro, sicqne porlæ inferi non prævalercnt contra illam :

R. Esto Ecclesiam docentem seu pastores non errare circa dogma, verissimum est tamen quod inducerent omnes fideles in errorem circa dogma ; non enim possunt *cognoscere* dogma nisi in facto, scilicet in libro, vel propositione quam Ecclesia approbat vel condemnat. Si ergo Ecclesia approbet Institutiones Calvini, fideles omnia quæ in illis continentur acceptabunt ut catholica. Quod si forte quidam doclores privati reclament, cl dicant Ecclesiam in hoc judicio errasse, ab omnibus fidciibusrcpulabuniur lanquam schismatici, temerarii el rebelles solemni Ecclesiæ judicio. Non ergo sufficit ad servandum fidei depositum , ct ad officium pastoris et doctoris, quod Ecclesia docens intendat asserere veritatem aut proscribere errorem, sed hæcveritaset hic error reperiri debent in his locis quæ Ecclesia indicat; alias male instrueret et male pasceret fideles, qui sensum interiorem pastorum seu Ecclesiæ docentis penetrare non possunt.

Totum hoc pluribus in locis innuit Apostolus. Ephes. 5 : *Ncmovos seducat inanibus verbis, i* Timoth.fi: *OTimothee,depositum custodi, devitans profanas vocum* notrila*les.* 2 Timoth. 1 : *Formam habe sanorum verborum quæ a me audisti in fide... bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in vobis;* ibid. 2 : *Profana autem el vaniloquia devita ; mullum enim proficiunt ad impietatem , cl sermo eorum ut cancer serpit.* His omnibus aperte significat Apostolus depositum fidei perdi, ctcr-'•orem atque hæresim induci libris,sermonibus et verbis, hoc est factis dogmaticis. Unde Auctor22, q. 11, a. 2, ad 2: « Per verba, » inquit, quæ quis loquitur suam fidem » profitetur; est enim confessio actus fidei : welideo, si sit inordinata locutio circa ea » quæ sunt fidei, sequi potesl ex hoc corrup» tio fidei. »

Confirmatur 1° Dogma proponendum fidelibus est inseparabile a facto , et ita cum eo connexum ul dogma non possit proponi infallibililcr quin factum eadem infallibilitate proponatur: atqui Ecclesia est infallibilis in proponendo dogmate: orgoot in fario dogmatico proponendo. *Min. coniblt^* antecedentibus. *Prob. maj.* Quamvis ma possit mente perpendi elexaminari ώ» facto, non potest tamen proponi fidelity sive vitandum sive tenendum,absquefact id est, absque textu propositionis aut libri quod si sil fallibilis proponendo lexlur*. nemo tenetur ilii credere , quia forte ent Ergo.

Confirmatur 2« Christus nunquam dw suæ Ecclesiæ in his quæ sunt necessariar: depositum fidei custodiendum cl adtcumunem fidelium salutem ; id constat ex ip-sius promissionibus, de quibussupra :atqj ad depositum fidei servandum et adroitmunem fidelium salutem nccessecsl,utriram, vel saltem doctrinam in libris expr* sam, pascua sana cl venenata infallibilia discernere possit, atque controversiasqiKdie emergentes de sensu librorum supra, judicio componere, *ul ex se el ex jamditlv palet.* Ergo.

Prob. 2° ex usu constanti Ecclesiæ, I* Concilium nicænurn, lib. in Epistola syndica ad Ecclesiam Alexandrinam, apudS> cratem lib. 1 , c. 9 , dicit : « Placuit cond» lium communibussufTragiisanathemid » nuntiare et ipsi (Ario) et ncfariæcjuspr.·n positioni, el verbis scnlcntiisquccxccn» bilibus quibus usus est ad Filium Da « blasphcmiis onerandum.»

2° Sensum obscurum et involutum libri Pelagii deprehendit et damnavit Ecclesh, ut testatur Innocentius I, lib. Epist. inia Augustinianas 183. « Librum , inquit,qui » ejus esse diceretur evolvimus, in quomur » ta conira Dei gratiam legimus esse cor» cripta, mulla blasphema , nihil quod pl? » ceret, et nihil pene quod non pcnilusdis» pli cercla quovis damnandum atque cal» candiim... Anathematizet ergo ista qu? » sentit, etc.» Innoccnlii autem judicio acquieverent ducenti qualuordccim episcopi in concilio Africano anno 417, clalii perorbem dispersi.

S'· Concilium Chalcedonense, act. 4,declarat hærcticum quicumque non dicert anathema Eulychcli, et act. 8 dixeralTheodoretum esse haereticum et foras ejiciendunii eo quod post plure» instantias nollet simpliciter et sine explication** a icere analhema Nestorio, quod tamen tandem præstitit. Hoc factum ad rem præsentem omnino pertinens lato discussum et vindicatum adver·

ros cavillationes novatorum, require in traclain de Incarnatione, digress. 2 ad dissert. 4, sect. 5.

4° Concilium V generale, Conslanlinopolil.2, act. 8, damnavit scripta Theodori Mopsucslcni, Theodoreli Cyrensis cl Jbæ Edesseni, vulgo Tria Capitula ; imo ad hoc unum clad damnationem scriptorum Origenis fuit congregatum : neque solum damnavit hæc Tria Capitula ul Nesloriana, sed anathematizavit quicumque ca defenderet, aul excusaret, aut non condemnaret.

5° Concilium Lateranense IV declarat bærelicuin qui probaret aul defenderet doctrinam abbatis Joachim in suo libello de Trinitate. Aliud prius concilium Lateranense, sub Martino I, anno 649, can. 18, sic delinit : « Si quis secundum sanctos Pati 1res consonanter nobiscum eadem créerions, non respuit el anathematizat *anima ÿ el ore* omnes quos respuit et anathemati» zat,nefandissimos haereticos cum omnibus bimpiis eorum scriptis, *usque ad unum* d *apicem,* sancta Dei catholica el apostolica Ecclesia , hoc est sanclæ et univerbsales quinque synodi..... sit condcm» natus. »

6 Concilium Constanlicnse, sess. ultima, præcribil formulam qua interrogari debeant qui suspecti sunt errgrum Wicleffi , Joannis Ilus el Hieronymi de Praga, sic : «Utrum credant quod condemnationes v Joannis Wicleffi, Joannis Ilus cl Hicroinyini de Praga, factæ de personis eorum, » libris ct documentis per sacrum generale >concilium Constanlicnse, fuerint rite el »juste factæ et a quolibet catholico pro talibus lencndæel firmi ter asscrcndæ?ilem, butrum credant, teneant, asserant Joannem Wicleffum de Anglia, Joanncm Hus b de Bohemia, ct Hieronymum de Praga b fuisse hærclicos, cl pro hærclicis nomib nandos ac deputandos, et libros ct doctri» nas eorum fuisse ct esse perversas, propel 1er quos el quas ct eorum pertinacias per » sacrum concilium Constanlicnse pro hæ» reficis sunt condemnati? » Nec obstat quod non solum de libris cl de doctrina pronuntiet , sed etiam de personis, circa quas tamen potest errare ' neque enim circa pernas, attento sensu obvio scriptorum illorum, erraro potesl. Quantum autem ad sonum internum, se næretieos nolorie sua perinacin prodiderant : undo do personis sub ulraque ratione pronuntiare poterat. Denique concilium Trid. sess. 22, can. 6, definit : « Si quis dixerit canonem mises con» linere errores, ideoque abrogandum esse, » anathema sil. »

In his omnibus agitur, *ul patet,* de sensu librorum el auctorum, seu de factis dogmaticis , atque in iis definiendis Ecclesia agnoscit suam auctoritatem infallibilem ; alioquin quomodo posset declarare hærelicos ct anathematizare eos qui judicio incerto cl fallibili non acquiescerent? Si vero Ecclesia se in bis exhibet infallibilem , ita est indubie ; alias erraret in dogmate.

Ad hæc nihil habent quod respondeant Jansenistæ, nisi quod ista facta dogmatica erant clara el aperta, de quibus nulla erat controversia; facium autem Jansenii es* obscurum , involutum el valde controversum.

At 1° quibus ista persuadeam non video, nisi forte stipitibus aut mulierculis; nemini enim qui e limine salutavit historiam ecclesiasticam aut theologiam positivam non notum est quot conlroversiæ, quot dissidia, quot strages occasione istorum factorum Ecclesiam turbaverint; quot episcopi aliunde orthodoxi, vel ex obscuritate factorum , vel ex præjudiciis, vel ex nimia propensione in auctores, ab coruni parte steterint, et ideo ab Ecclesia sint male habili. 2› Si, hoc ipso quo factum dogmaticum aliquibus videtur obscurum cl ab cis in controversiam vocatur, Ecclesia sit in eo definiendo fallibilis, licealque ejus judicia in dubium cl ad examen revocare, nihil erit fixum in Ecclesia, omnes hæreses reviviscent et nulla poterii efficaciter comprimi ; nulla csl enim aul fuit quæ non habuerit aut habeat suos fautores, el quod uni videtur clarum alteri apparet obscurum. 3” Si infallibili tas in definiendis factis dogmaticis sit Ecclesiæ necessaria , *ul mox probavimus* , longe magis urget hæc necessitas in obscuris quam in claris; ista enim sosc produnt, non illa.

Prob. 3° ratione. Ecclesia est infallibilis in definiendo quis sit sousus S. Scripturæ ct traditionis : ergo et in definiendo quis sil sensus alicujus libri vel propositionis theologice sumptus. *Ani. admillip'r ab adversariis el constat.* Hoc ipso enim quo Ecclesia definii infallibililcr nostram Vulgatam esse authenticam seu conformem suo autolgrapho, debet judicare infallibililcr quii

sil ejus sensus ct cum esse conformem suo autographo. Aliunde, si Ecclesia errare posset in expficandoscrisu S. Scripturæ vel traditionis, tola corrueret religio, in S. Scriptura cl traditione fundata. *Prob. conscq.* Hoc ipso quo quis cognoscit infallibiliter qui* sit sensus alicujus propositionis aut libri, ,ognoscit eadom infallibilitate quis sit sensus cujuscumquc propositionis ipsis conformis aut ipsi contrarius, ubicumque reperialur : sic, qui cognoscit infallibilitcr quis sit sensus hujus propositionis : *Mandala Dei sunt possibilia,* cognoscit eadem infallibilitate quis sit sensus hujus propositionis conformis : *Homo potesl implere Dei mandala,* ct istius opposilæ : *Mandala sunt\ei impossibilia.* Ergo, si Ecclesia sil infallibilis in definiendo quis sit sensus Scripturæ sacræ cl traditionis, est infallibilis in definiendo quis sil sensus cujuscumquc propositionis aut libri. *Prob. ant.* Sensus cujuscumquc propositionis habet relationem ad quemlibet alium sensum sibi conformem aut sibi oppositum, sique cognitio illius importat duo extrema, scilicet con formitatis vel oppositionis super quæ cadit: relativorum enim eadem est cognitio : ergo hoc ipso, etc.

Confirmatur. Ad eamdem scientiam juris perlinel cognoscere non solum quis sit sensus legum, sed etiam quis sit auctorum interpretantium leges; alias cognoscere non posselan inlerprclaliosilconformis vel contraria legi : ergo similiter ad eamdem infallibilem Ecclesiæ cognitionem perlinet cognoscere non solum quissilsensusS. Scripluræ ct traditionis, sed etiam quis sil sensus auctorum interpretantium S. Scripturam ct traditionem ; alias non posset judicare an interpretatio sil conformis vel contrariam S. Scripturæ el traditioni.

Prob. fr' ab inconvenientibus. Si Ecclesia sil fallibilis in definiendo quis sil sensus scriptorum, seu in factis dogmaticis definiendis , *sequitur* tu quod nutet traditio adeoque authenticilas S. Scripturæ in traditione fundata. *Prob. sequela.* Quia traditio non habetur nisi ex scriptis conciliorum el SS. Patrum : ergo, si Ecclesia errare possit in definiendo quis sil sensus illorum scriptorum, nutat' traditio in eo fundata. *Explicatur amplius.* Quamvis jussit Scripturam sacram el traditionem esse verbum Dei, ct omnes veritates in cis revelatas esse *fide* tenendas, est tamen factum dogme, cum,quod nostra Vulgata conticeatverk. Dei, quod sensus ejus sit conformis seru·. autographi, quod sensus SS. Patrum st talis vel talis, quod conspirent ad formatdam traditionem, quod canones concilio- rum, puta Nicaeni aut Tridentini, contineant dogmata catholica : hæc, inquam, sunt facta dogmatica, in quibus deflui» dis si errare possit Ecclesia, corruit Uu religio.

Sequitur 2° quod nullus hærcticus, nullus liber quantumvis perniciosus , ponit convinci hærescos ct ut talis damnari:dicent enim omnes hærctici, Ariani, Nestoriani, Pclagiani, Eutychiani, Luthcrani, Cahinislæ, exemplo Jansenistarum, - omnes hærcses abhorrere, se nihil nisi S Scripturæ consentaneum scripsisse; qutd si Ecclesia aliter eorum libros intellexerit, sit quæslio facti, in quo est fallibilis: ? · que resurgent omnes hærcsesantiquas, n- væ suscitabuntur, absque eo quod Ecclesia possit illis occurrere efficaciter.

Sequitur 3° quod Ecclesia sil etiam fallibilis in jure; quando enim Ecclesia condemnat aliquam propositionem ut haereticam , eam damnat in sensu obvio: si erp Ecclesia erret ct non intelligat quis sit sensus obvius, sed alium pro obvio apprehendat, propositio damnata ut haeretica erit catholica in sensu obvio, adeoquedamnata ab Ecclesia in sensu catholico.

Prob. 5° *argumento ad hominem.* Admitlitis, Janscnislæ, quinque famosas propsiliones esse recte damnatas et haereticas, atque Ecclesiam in his damnandis esse infallibilem : atqui hoc est factum dogmiti cum, non secus ac quod textus libri Jansenii sil hærcticus; cslque hoc primum factum dillicilius resolvendum ct minus periculosum quam secundum : ergo. Prol) *min.* 1° Quod sil facium, *palet ;* sicut enim est quæslio facli, utrum textus libri Janscnii contineat dogma hæreticuin , ilaquæslh facli csl, utrum textus unius propositionis contineat idem vel simile dogma. Nulla disparitas adferri potest. 2° Quod sil diffiri lius resolvendum, quia in textu longiori lotius libri potest dignosci sensus ex antecedentibus cl consequentibus, ex titulo, cx forma procedendi el toto discursu; hæcautem non reperiuntur in brevi textu uniuj propositionis. 3° Quod sil minus periculo

«nm.qira in simplici proposition»! nuda cl brevi nihil invenitur quod alliciat ct incitet idsuiwquelain, siculallicil fiber peranno- taliones, suppositiones, principia, proba- tiones, refutationes, varios cl gratos dicendi modus, per male explicatos aut truncatos autinlrusosS. Scripturæ, Patrum ct con- ciliorum textus, ct similia, quæ omnia, juncta cum fama ct celebri auctoris nomi- ne, lectores facile cl insensibiliter inescant, ac tandem in suas parlcsallrabunt.

Confirmatur. Secundum vos , Ecclesia infallihilitcr approbavit textum S. Augus- tini, quidni infallihilitcr damnavit textum Jansenii, cum textus S. Augustini sil fusior elobscurior textu Jansenii, quippe qui , olprætcndilis, est explicatio S. Augustini?

J III. — *Solvuntur objectiones,*

Obj. Γ Christus non promisit infallibili- lalcm Ecclesiæ , nisi in rebus fidei : atqui factum dogmaticum, v. *g.* quod liber Jan- jeniicontineat errores, non est fidei : ergo. *Prob. min.* Nihil est fidei quod non sil re- flatum : atqui non est revelatum quod li- ta Janscnii contineat errores : ergo.

Huic argumento, quod magni faciunt ct quo pro ense ct clypco utantur Janscnislæ, *hplncsl responsio,* quarum alterutra ad frangendum eorum contumaciam suffici t.

Prima responsio negal majorem , quæ ornninogratis ct absque ullo S. Scripturæ 'it traditionis testimonio asseritur; quin potius contrarium constat ex *probationibus mthuitmis.* Est enim necessaria hæc in- 'llibilitas in factis dogmaticis, etiamsi non mtfidei nec revelata , ul portæ inferi non panalcant adversus Ecclesiam, ut Ecclesia /rmancal columna ct firmamentum veri- tatis, ul depositum fidei custodiat, bene pascat Oves cl omnium fidelium saluti pro- ideal : Christus autem non deficit in nc- raariissuæ Ecclesiæ‹z cui promisit adesse mnibus diebus usque ad consummationem w)li,ct eam docere omnem veritatem. llæcitaque infallibilitas, juxta præsentem 'ponsionem, non ex revelatione, sed ex I-xiali asistentia Spiritus sancti habetur : imvero contendunt Janscnislæ Ecclc- ’unjudicioinfallibili pronuntiasssc opera 'Augustini contra Pelagianos ct Scmipe- .ianos continere doctrinam catholicam : »sine magis revelatum istud facium quam lulum Jansenii ?

Insl. I°Si facium Jansenii non sil reve- latum, non est credendum fide divina, sed humana tantum: atqui quod creditur fido humana tantum est incertum el erroi i ok noxium : ergo.

It. factum Jansenii, juxfadatam respon- sionem, non esse credendum ueque fide divina neque mere humana , sed fide eccle- siastica , quæ est quasi media inter divinam cl humanam , sed firmissima et certissima, utpote innixa speciali assistentia: Spiritus sancti, el inde infallibililali Ecclesiæin his rebus. *Neque dicas* hanc assistendam esse ipsam revelationem; aliud enim csl alicui revelare veritatis, aliud auxiliari ct adesse ne a veritatibus revelatis devici : *palet* in definitionibus conciliorum, quibus non fiunt novæ revelationes, alioquin Patres fo- rent scriptores sacri ct definitiones eorum forent Scriptura sacra, sed quibus assistit Spiritus sanctus ne errent.

Insl. 2° Quidquid delinitur in conciliis, excepta sola fido, retractari potest : ergo, si facium Jansenii non sil fidei, judicium Ecclesiæ circa illud non est infallibile. *Prob. ani.* S. Leo, Epist. ad Maximum Antiochenum , de concilio Chalcedonensi loquens, dicit: «Si quid sane ab his fra- il tribus quos ad synodum vice mea misi, d prætcr id quod ad causam fidei perlinebat «gestum esse perhibetur, nullius erit pe- » nilus firmitatis.....Quidquid enim prætcr «speciales causas synodalium conciliorum «ad examen episcopale defertur, potest ali- » quam adjudicandi habere rationem. » Quæ verba referens Pelagius II, Epist. ad episcopos Islriæ, addit : « Aperte nobis li- » cenlia tribuitur, ul quidquid illic (in con- » cilio Chalcedonensi) extra fidei causas de » personis gestum est retractetur; specialis » quippe synodalium conciliorum causa est » fides. Quidquid ergo prælcr fidem agitur, » Leone docente, ostenditur, quia nihil ob- «stal si ad judicium revocetur. « Et infra dc Epistola Ibæ, quæ est factum dogmati- cum , dicit : « Licenter unusquisque eam » reprehenderet, etiamsi episcopi in eodem » concilio residentes suis illam subscriplio- » nibus approbasscnl. Ergo. »

R. T. ani. Quidquid , excepta fide, defi- nitur in conciliis solutis cl a summo ponti- fice non confirmatis, retractari potest, *C.* in conciliis subsistentibus et a summo pon- tifice confirmatis, *N.* Concilium auleai

Chalcedoncnsc, de quo loquuntur sumini pontifices , fuit absolutum act. G, antequam ageretur de Tribus Capitulis, el non nisi quoad damnationem Eutychianismi fuit a S. Leone confirmatum, *ul probabimus* infra dum specialiter de Tribus Capitulis dicemus.

Inferes. Ergo qui negant facium Jansenii non sunt hærelici.

II. ita quibusdam videri , qui censent eos dunlaxal temerarios, inobedientes, rebelles el cxcommunicalos. Possent tamen dici bærelici, non praecise quia negant factum Jansenii, quod juxta hanc responsionem non est revelatum, sed quia illud negando negant infallihilitatem Ecclesiæ in liis definiendis, quæ infallibilitas videtur revelata et de fide : de quo infra.

Secunda responsio, omissa maj. negat min. Ad probal. Quidam *negant min.juxta tertiam probationem ;* quia , cum sensus S. Scripluræ et traditionis sit revelatus, sensus cujusque libri aut propositionis ipsi conformis vel oppositus est etiam revelatus, quia est eadem relativorum cognitio, *ul dictum est.*

Alii distinguunt eamdem min. sic. Factum Jansenii non est revelatum immediate, *C.* mediate, *N. Solutio explicabitur responsione.*

Subsumes. Atqui quod est tantum mediate revelatum non est objectum assensus fidei, sed theologiæ, *ul diximus* in prima parte. Ergo.

II. I). subsumptum. Quod est tantum mediate revelatum, ut effectus in causa, vel proprietas in essentia, non est objectum fidei , sed theologiæ, transeat; quod est tantum mediate revelatum, ut pars in toto , *N.* Itaque veritas a Deo revelatur dupliciter : 1° immediate in se in particulari, ul hæc : *Deus est Irinus, Christus est homo* , 2° mediale in alio, el hoc iterum dupliciter: vel ul effectus in causa, seu proprietas in essentia, ut hæc, v. *g. Christus est risibilis* , revelata est in hac, *Christus est homo,* ut in sua causa; vel ut pars in suo toto, ul hæc, *David peccavit tn Adam* , revelata est n hac universali ul pars in toto , *Omnes in Adam peccaverunt. Esto* ea quæ revelatur ul effectus in causa non sini objectum fidei, sed assensus dunlaxat theologici, quia cffoclus continetur tantum virtualiter in causa; quæ tamen revelantur ul partes in loto sunt objectum fidei , quia partes I sunt solum virtualiter ti toto, sed form ter, el veritas propositionis universalis I se petitur ex veritate propositionum p? cularium quæ in illa formal iter conlirtur; in tantum enim propositio iinivr* est vera in quantum propositiones particulares quas continet sunt veræ : unde, ipso quo revelatur formalilcr prop·- universalis, revelantur etiam formal propositiones particulares, sicqueadi' fidei lumen perlinent. Porro revelaturo, universaliter omnem textum, omnem ; positionem , omnem librum ab Ecclt damnatum, esse vere damnabilem, idirc que comprehenditur sub infallibililateE clesiæ revelata : ergo ct hunc textum hu propositionis, puta Jansenii.

Dixi, *transeat subsumptum,* quia q,, dam volunt quod, hoc ipsoqu·aliqua vr las deduci potest ex articulo revelato, etiac si ut effectus ex causa, ut quod Chrislm risibilis ex hoc quod sil homo, si de fac. deducatur per infallibilem Ecclesiæ deck rationem, censeatur sufficienter revelato- ut sil de fide; quia Ecclesiæ declaratio^ locutionis et revelationis divinæ quædr extensio et complementum : undccslfide,, non quia est virtualiter revelata el vi d- cursus naturalis deducta , sic enim ostrijcclum theologiæ tantum , sed quia abEclesia infallibili est declarata cl ab illo articulo in quo latebat educta, eo fere moi·, inquiunt , quo sexta synodus definiti! contra Monothelitas esse duas in Chri? voluntates, quia sunt duæ naturæ, qtxd foret fidei etiamsi duæ voluntates non essent formaliler express® in S. Scripturis.

Insl. Dato quos sil de fide omnem Intum ab Ecclesia damnatum esse damnabilem , non tamen est de fide hunc textui'· Jansenii damnatum ab Ecclesia esse damnabilem : ergo. *Prob. ani.* Veritas hujus propositionis particularis. *Hic textus Janaii est damnabilis,* non cognoscitur m> mediante hoc discursu humano: *Oinn» textus ab Ecclesia damnatus est vere damnabilis ; alqui textus Janseniicsl ab Ecritsia damnatus : ergo texitis Jansenii est teri damnabilis.* Atqui cognitio scuassensus veritatis qua? innititur discursui humano non eel fidei: ergo. Insuper *minor* hujus syllogismi non est de fide : ergo nec *conclusit/,*

qnæ, juxta regulas dialectices, sequitur deDiliorem pariem.

Λ. Λ'. ani, *Ad primam prob. D. min.* Assensus ve;itatis quæ innititur discursui humano ut causæ moventi ad asscnliendum, non est fidei, *C.* ut causæapplicanti motivum assenlicndi seu ipsam revelationem, *N.* Non repugnat ergo cognitioni seu issensui fidei quod supponat aliquem discursum non tanquam motivum propter quod præbealur assensus, sed per quem revelatio universalis applicetur huic particulari subjecto ; *ul palet* in hac propositione, *David peccavit in Adam,* quæ, licet sil fidei, indiget tamen , ul credatur, hoc discursu: *Omnes posteri Adami in ipso peccaurunt: alqui David est ex posteris Adami : trgoDavid in Adamo pcccanil.* Iste discursus non est causa seu motivum propter quoderedo Davidem in Adam peccasse, sed est lanium applicatio hujus revelationis universalis. *Omnes in Adam peccaverunt,* huic particulari subjecto , scilicet Davidi ; cl ista revelatio est motivum cur credam Davidem peccasse in Adam ; ita in nostro casu.

Ad secundam probal. N. hanc regulam dialectices habere locum in discursu mere applicative ; quia propositio universalis quæ ponitur in *majori* non est causa propositionisparticularis quæ ponitur in *conclusione ;* cum, ul *dictum est,* propositio universalis nihil aliud sit quam omnes propositiones particulares: minor autem naturalis hæc : algui *textus Jansenii est damnatus ab Ec*rlma.esl tantum explicatio *majoris* universalis et ejus applicatio ad hoc determinatum subjectum : unde, si propositio universalis sil de fide , non obstante *minori* naturali, *conclusio* particularis in *majori* contenta, ul pars in toto, erit etiam de fide.

Repones. In hoc syllogismo: *Omnis hostia rite consecrata esi adoranda : alqui hæc hostia est rile consecrata : ergo esi adoranda,*quamvis conchttiocontineatur in *majori* de fide, ul pars in loto , non est tamen de fide propter *minorem* naturalem : ergo similiter in casu nostro.

R. N.conseq. Quia , ul aliqua propositio particularis contenta in universali de fide, sit quoad nos de fide, debet nobis certo constare eam contineri in universali de fide: certo autem nobis constat per solemne Ecclesiæ judicium , textum Jansenii esse ab ea damnatum; at non ita constat hanc hostiam esse rite consecratam : si tamen nulla sil ratio dubitandi quin sil consecrata , potest adorari , quia ad hoc sufiicil judicium prudenliale seu practice verum.

Urgebis. Fides est ex auditu, auditus per verbum Dei : atqui facium Jansenii non continetur in verbo Dei : ergo. Item , Ecclesia non habet novas revelationes , nec articuli fidei successione temporum crescunt : atqui hæc duo videntur admittenda, si factum Jansenii sil revelatum et fidei divinæ.Ergo.

R. harum instantiarum solutiones fluere ex dictis. Ad primum, I). min. Facium Jansenii non continetur in verbo Dei explicite el immediate. *C.* implicite cl modiale, *N.* Continetur enim in hac universali propositione revelata : *Omnis textus ab Ecclesia damnatus, est damnabilis. Ad secundum.* Hæc revelatio universalis mox dicta non est nova, sed fuit ab initio ; consequenter damnatio textus Jansenii non est novus articulus fidei, sed explicatio et applicatio revelationis universalis ad particulare el determinatum subjectum : sicut, cum nascitur homo, est de fide quod peccaverit in Adam , non est tamen nova revelatio neque novus articulus fidei, sed explicatio tantum et applicatio hujus revelationis universalis, *Omnes peccaverunt in Adam,* ad particulare et determinatum subjectum. Confer, dicenda art. ultimo scq. diss.

Insistes.Tria capitula evanl facta dogmatica ; alqui non pertinebant ad fidem : ergo. *Prob. min.* ex S. Leone ct Pelagio II, citatis in prima *instantia prioris responsionis.* Item Pelagius I, Episl. ad Childcberlum Francorum regem, dicit quæstionem Trium Capitulorum *esse extra fldem.* Pelagius II, altera Epistola ad episcopos Istriæ, vocat quæstionesdeTribusCapitulissupcrlluas:cl S. Gregorius, Epist. ad Constantium Mediolanensem, loquens de Tribus Capitulis, ait, *pro nulla re scissuram ,'actam esse.* Ergo.

Pro solutione hujus et sequentis instantia), consulenda sunt quæ infra dicen.us <lc causa Trium Capitulorum. Ilis mine suppositis ,

R. D. maj. Tria Capitula erant facta dogmatica ex aliqua parte , *C.* ex omni parte, *N.* Utrum scripta Thcodoreli et Ibæ continerent hærcsim Neslorianam, erat factum dogmaticum; utrum vero Theodorus posset post mortem anathematizari in quinto con-

dlio, cl expediret damnare scripta Theoreli el Ibæ, sub eorum nominibus, dc quibus maxime fervcbal dispulalio, non eral factum dogmalicum, sed privalum cl personale. Igilur deTribus Capitulis el hac pario consideratis loquuntur pontifices in *Instantia.* Insuper, occasione Trium Capitulorum molæ sunl variæ aliæ quæslioncs quas Pelagius II poluil vocare superfluas; item, el quia de rebus ab Ecclesia definilis superfluum est disputare, cum tunc non dispulalio sed obedientia requiratur.

Persistes. S. Gregorius, Epistola ad episcopos Hiberniae, loquens de quinta synodo, *in* qua Tria Capitula fuerant condemnata, licii « nihil de fide convulsum esse vel alid qualenus immutatum, sed dc quibusdam » solummodo personis esse actitatum » : et Pelagius II, Episl. ad episcopos Islriæ, loquens de his quæ in eadem quinta synodo peracta fuerant, dicil : *Nihil nunc nisi de personis agitur.* Alquiconslat in ea quinta synodo actum fuisse desensu librorum Theodori, Theodoreli et Ibæ : ergo hujusmodi facta sunt pure personalia el ad fidem non perlinent.

R. vere dixisseS. Gregorium nihil de fide convulsum fuisse in quinta synodo, quia illæsa mansit auctoritas concilii Chalcedonensis pro qua pugnabant Occidentales : al non dixit nec dicere poluil nihil in ea de fide actum fuisse, siquidem decem prima capita contineant analhematismcs contra varias hæreses. Dixerunt ergo. SS. pontifices actum esse tantummodo in hoc concilio de personis, Iu quia nulla facta est nova definitio fidei, sed priores tantum fuerunt confinnalæ;2° quia quæslio præcipue mola eral dc personis Theodori, Theodoreli et Ibæ : utrum scilicet Theodorus, in pace Ecclesiæ defunctus, posset anathematizari, ct scripta Theodoreli et Ibæ, quos orthodoxos agnoverat concilium Chalcedoncnsc, deberent damnari, eorum nominibus appellatis: ita ut dc sensu scriptorum seu Trium Capitulorum (quod eratfactum dogmaticum ad fidem pertinens) vix disputaretur nisi respective ad personas ; ulrum, ul mox dicebam, deberent damnari sub eorum nominibus; pauci enim admodum Occidentales defendebant sensum obvium scriptorum. Ad hæc igitur recipientes SS. pontifices, dixerunt illic actum fuisse dc personis tantum.

Itaque, juxta hanc *secundam* reipowik*nem,* facium Jansenii est credendum fo. divina, cl censendi sunl hærelici qui ilief negant, non solum quia inde convincunto negare infallibililalem Ecclesiæ, sed cüa: quia istud factum est revelatum, sicut te. velatum csl quinque famosas propositiorcontinere hæreses, Institutiones Calvini t» hærelicas, canones concilii Tridenti ni a» rere dogmata fidei, textum Vulgate: ea conformem suo autographo et conlinen verbum Dei, quis sit sensus Patrum conspirans ad fundandam traditionem : sicut, I inquam, hæc sunt fide divina credenda,et hærcticus foret qui ea negaret, ita qui factum Jansenii negat. Atque eo tituloThe> dorelus fuit a concilio Chalcedoncnsi declaratus hæreticus, quia, post plurcs exposto lationes, nolebat dicere sine explicatione anathema Nestorio.

Cætcrûm, juxta *ulramquc responsioni*,* conslatnon sufficcresilenliuni obsequiosa erga factum Jansenii, sed assensu interi.!· fidei sive divinæ sive ecclesiaslicæ esse credendum , atque Formulario Alexandri VII absque exceptione, limitatione aut explicatione esse subscribendum, ul declarati! ClcmensXI, bulla *Vincam Domini sahatti,* cosque esse perjuros qui sine isto assensu i interiori didæ Formulæ simpliciter subscribunt.

Obj. 2° Ecclesia non potest judicarequfi sil sensus alicujus libri, nisi dependenlera regulis grammatices: atqui Ecclesia non habet infallibililalem grammaticalem. Ergo.

R. Omissa inaj. D.min. Ecclesia non habet infallibililalem grammaticalem simpliciter el absolute, *C.min.* in quantum necesse est ut non erret circa sensum librorum theologice sumptum, *N.* Quia Deus providens de aliquo fine , providet de requisitis ad illum : sic, v. g. quia Ecclesia errare non polcsl in acceptanda fidet regula , puta concilio œcumenico, errare etiam non poicM in agnoscendo pro baptizatis, sacerdotibus et episcopis, eosqui illud componunt ; unde Ecclesia in casu non dependet a reguligrammatices, sed de eisjudicatex speciali assistentia Spiritus sancti : el parlim propter hanc rationem polest *negari major,* parlim quamvis aliqua propositio imningerel in regulas grammatices, puta hæc: *Mandata Dei sunl impossibiles* , posset nihilominus Ecclesia judicare quis sit ejus lensM

theologice sumptus , an significet dogma conforme vel contrarium fidei? et ideo *omisi majorem.*

Obj. 3° Sexta synodus generalis erravit circa sensum epistolarum Honorii, damnando illum ul haereticum : ct ila docent Ikllarminus el Baronins. Ergo.

II. N. ani. Non enim Honorius fuil condemnatus in ea synodo ut haereticus sententia,sed ul faulor hærcscos, dc quo latissime ride tract, de Incarnat, digress, hist, ad dissert. 18, sect. 4.

Quantum ad Bellarminum el Baronium, 1° hoc dixerunt obiter, non discussa ex professo praesenti quæstione, quæ tunc non ventilabatur, præserlim cum ipsi doceant Ecclesiam esse infallibilem in aliis factis non revelatis, ul in canomsalione sanctorum. 2' Errorem circa sensum epistolarum Honorii non tribuunt loti concilio, sed Græci$tanlum.3° Non respexerunt factum Honorii ul dogmaticum , sed ut personale ct criminale; agebatur enim in concilio de persona Honorii, an declarandus esset hæreticusex sensu epistolarum; non aulcm an iste sensus contineret dogma loti Ecclesiæ proponendum ut fugiendum vel tenendum ; non enim monothelismus fuit damnatus in sensu Honorii. 4u Denique, quæcumque fucrilin hoc sententia eminenlissimorum scriptorum, nihil nos cogit ul contra in vietissimas probationes nostras illi adhaereamus, nonenim fuerunt infallibiles ; et sicut objirientes, qui adeo illorum auctoritatem in hac parte extollunt, ab illis in mullis aliis doclrinæ capitibus discedunt, fas quoque nobis erit ab bac eorum sententia , si erronea fuerit, discedere.

Obj. 4° Ecclesia in pluribus casibus retractavit suum judicium de factis dogmaticis, seu sensu librorum el propositionum ; ergo non est irreformabile. *Prob. ani.* lo In concilio Antiocheno contra Paulum Samosatenum reprobavit vocem approbavit in concilio Nicæno contra Arium. 2« Hæc vox *Chrislipara* ante concilium Ephesinum erat catholica , post concilium fuit suspecta hærcscos. 3° liane propositionem , *Una esi in Christo na lura incarna la,* approbavit Ecclesia in S. Cyrillo , damnavit in Eulychianis. 4» Hormisdas papa hanc proposilionem , *Unus dc Trinitate crucifixus* at, ul Eutychianam rejecit in monachis Scythis, eam probavit Joannes II. 5° Julitfs papa et concilium Sardiccnse approbaverunt librum Marcelli Ancyrani (d'Angoury), quem postea S. Basilius , Chrysostomus el tota Ecclesia rebrobaverunl ul haereticum. Co Zozimus papa agnovit catholicum librum Coelesti prius damnatum in concilio Carlhaginensi et quem ipse postea damnavit. Ergo. De Tribus Capitulis dicam specialiter § sequenti.

R.N.anl. Ad primum , secundum €i tertium, D. Ecclesia unam cleamdem propositionem materialiter sumptam el secundum diversum sensum damnatel approbat, *C.* camdem propositionem formaliter el secundum cumdem sensum , *N.* Itaque una et eadem vox seu propositio naturalis , respective ad circumstantias , conditionem et eventum suorum auctorum , potest habere diversos sensus etiam obvios quorum unus sit orthodoxus, alter hærelicus : unde, absque retractatione et fallibilitalis labe , approbat eam secundum sensum orthodoxum, reprobat secundum sensum hærcticum. Sic damnavit i/xcujtGz in sensu Sabellii el Pauli Samosaleni qui fingebant aliquam divisionem in natura divina,sicut in humanis filius naturadivisusa patre dicitur ejusdem substanliæ cum illo: approbavit conira Arianos qui negabant esse ejusdem individu® naturæ cum Patre, sed ipsi inferiorem. Vocem *Chrislipara* sensu Neslocii qui negabat in Christo unionem hypostaticam reprobavit; at, exclusa omni suspicione hæresis Nestorianæ , sensu catholico probatur. Approbavit in S. Cyrillo hanc propositionem, *Una est in Christo natura incarnata*, quia sola divinitas assumpsit naturam humanam, quod intelligebal S. Cyrillus; reprobavit in Eulychianis qui inde volebant probare naturarum confusionem.

Ad quartum. Hormisdas nunquam judicio publico damnavit ut haereticam hanc propositionem, *Unus de Trinitate crucifixus est,* sed eam rejecit et cohibuit ut intempestivam , inutilem, inquietam el mullorum dissensionum causam ; quippe quam monachi Scythæ proprio judicio et tanta pertinacia tuebantur, ut Nestorianismi reos accusarent quotquot huic propositioni subscribere renuebant. Cum autem postea Joann's II cognovit eam catholico sensu intelligi a Græcis, approbavit.

Ad quintum , N. librum Marcelli Ancyrani præcisc ut in se erat fuisse haereticum

«t at taiem ab universa Dei Ecclesia damnatum, at late probat noster Natalis Alexander sæculo 4, dissert. 29. Verum est quidem aliquos Patres hunc librum damnasse, sed ipsos probat deceptos fuisse ob distantiam locorum aut temporum, eisque opponit judicium Julii papæ et concilii Sardicensis. Insuper dici potest quod liber Marcelli, dum fuit a concilio Sardicensi et Julio papa approbatus, nihil fidei contrarium contineret, quia articulos de quibus argucbalnr non proponebat assertive, sed disputative tantum ctper modum quæslionis resolvendæ, ul testantur Palressynodi Sardicensis ; postea vero quæ nude proposuerat in aliis operibus asseruit : unde, fraude detecta, merito prior liber fuit damnatus a pluribus Patribus, non precise ul in se continebatur, sed respective ad errores posteriores assertos : propositio enim quæ secundum se est vera, ut prolata ab haeretico potest esse falsa ; sic ista propositio, *Paler major me csl,* in ore Christi erat verissima, inore Arii falsa et hærética propter erron-s manifestos quibus convincitur intendere sensum haereticum.

Ad sextum. Zozimus nunquam judicio solemni librum Cœlestii ul catholicum approbavit, sed, attenta ejus ficta protestatione adhaerendi decretis Innocenlii el corrigendi quidquid sancta Sedes corrigendum judicaret, eum benigne excepit el ejus fidem laudavit; non tamen eum communioni restituit nec ab hæreseos nola absolvit, donec de causae statu ab Africanis certior fieret : horum vero responsis acceptis cl fraude detecta, diem dixit Ccelcslio ul coram synodo se sisteret : verum aufugit Coelestius, in quem el Pelagium sententiam condemnationis pronuntiavit Zozimus, qua, deposito errore, perpetuae nœnitcnliæ subjiciebantur. Confer dicenda diss.seq. a. 6,§ 2.

Obj. 5° Clemens IX admisit ad pacem Ecclesiæ quatuor episcopos, scilicet Andegavensem, Bcllovaccnscrn, Aparnienscm et Alelensem, qui in suis mandatis docuerant sufficere pro facto Jansenii obsequiosum silentium , et lanium ab eis exegit ul subscriberent ct subscribi curarent Formulae Alexandri VII, quod ipsi praestiterunt sed inserta iu secretis actibus verbalibus distinctione juris et facti, et declarantes assensum mentis dogmati deberi, facti vero solam reverentiam silentii. Ergo.

Λ. Clementem IX hos episcopos non µ. misisse ad pacem , nisi quia cum fund», mento existimavit el supposuit eqs Formo læ Alexandri VII subscripsisse simpliciter sine ulla exceptione aut limitatione, ulip. simet episcopi illi significaverant. Id cons tat 1° ex brevi dato ad eosdem episcopos,« quo sic loquitur pontifex : « Cum ingenb » obsequii nobis ct huic S. sedi apostolica » testatione significabatis vos juxta pre- «scriptum litterarum apostolicarum, sia- » cere subscripsisse ct subscribi fecisse.... » Nam, prædccessorum nostrorumconsli- » lutionibus firmissime inhaerentes, nul· » lam circa illud explicationem aut reslri> » lionem admissuri unquam fuissemus.j *2J* Ex brevi ejusdem Clementis IX ad regem Galliae dato vigesimo octavo scplenihrij 1668. « Cum lætitia, inquit pontifex, » gnovimus in simplici ac pura subsctip- » lione Formularii quatuor illorum episco- » porum obedientiam. « Quod autem acta verbalia non innotuerint pontifici non mirum, erant enim secreta.

Insl. 1° Episcopus Catalaunensis, in declaratione quam anno 1668 misit ad Clementem IX, ipsi aperit quis fuerit sensus horum quatuor episcoporum in suis actis verbalibus, scilicet : σ Quod ad pontificiam u de facto sententiam perlineret videri eam « episcopis cum reverentia excipiendam, « sed intra cos lines quos in ejusmodi cau- » sis cardinales Baronius, Bdlarminus, Ri- « chclius, Palavicinus et patres Sirinuiidus » el Pelavius determinant, nimirum, ni «quid pronuntietur, scribatur, doceatur » ul ipsi contrarium. Dc Formula vero, Mi » profiteri sinceritate el fide quæ esse maxi- *o* ma posset ei subscripsisse, et quinque » propositiones lum damnasse tum dam- » nandas curasse, sine ulla exceptione aul « limitatione, in quolibet sensu in quo ab » Ecclesia damnalæ fuissent. » Ita refert cardinalis KospioglGoius , cap. 162 suæ Relationis : ergo non latuit pontificem hos quatuor episcopos perstitisse in sua sententia de silentio obsequioso pro facto Jansenii.

R. summum pontificem verisimiliter intellexisse dcfacto Jansenii personali, utrum sensus propositionum esset sensus internus Jansenii; quia, cum declaratio dicat Formulario subscripsisse, a ct quinque pro » positiones tum damnasse tum damnanda' curasse, sine ulla exceptione aut limita ® tione, in quolibet sensu in quo ab Ecclc- » sia damnalæ fuissent, « Ecclesia autem eas damnaverit in sensu a Jansenio intento, non potuit pontifex credere cos ad obsequiosum silentium restringere reverentiam debitam facto dogmatico Jansenii, nisi supponendo cos pugnantia loqui : unde observai cardinalis Rospioglosius, cap. 162 suæ Relationis, hanc declarationem *dissimulare* sententiam quatuor episcoporum.

Insl. 2j Innocentius XII, brevi dato ad episcopos Belgii sexta februarii 1694, dicit sufficere si damnentur quinque propositiones in sensu obvio quem verba prae se ferunt, nulla facta mentione sensus Jansenii : ergo.

R. D. ani. Nulla facta mentione explicita sensus Jansenii, *transeat,* implicita, 2V. Dicit enim σ se firmissime inhaerere con- >statutionibus suorum prædecessorum In- »nocenlii XcI Alexandri VII, casque in > suo robore semper permansisse.....cos ▮ qui adjuramentum adigendi sunt illud i præstare debere sincere, absque ulla dis- » tinctione, restrictione seu expositione, «damnando eas propositiones in sensu ol>- «noquem ipsamet propositionum verba » prase ferunt, prout sensum illum dam- » naverunt summi pontifices. » Summi pontifices autem Innocentius X el Alexander VII eas damnarunt in sensu a Jansenio seu auctore intento.

Obj. 6n plura simul brevitatis causa, t»Ecclesia, secundum D. Th. et omnes theologos, est fallibilis in quaestionibus facti. 2°Si admittatur quod sil infallibilis circa quædam facta quæ referuntur, ideo est quia erant evidentia : factum autem Jansenii est obscurum. 3n Licet Ecclesia sil infallibilis in textibus brevioribus, non tamen in longioribus. 4° Non est credibile Ecclesiam legisse lotum librum Jansenii, tiisiex consilio cardinalium et theologorum, qui, aul ex ignorantia aul ex passione contra Jansenium , potuerunt errare. 6" Non solei Ecclesia, damnando propositiones, damnare textum ex quo sunt excerpta? , nec id requiritur ad conservandum depositum fidei, modo hæreses el falsa dogmata ab omnibus damnentur. 7° Textus Jansenii non continet nisi puram S. Augustini doctrinam quam Ecclesia approbant. R' Omnes ecclesiæ per orbem dispersa·, ncepta Gallicana , non acceptarunt conslitulioncspontificias quoad facium Jansenii, sed quoad jus tantum ; non enim librum Jansenii expenderunt. 9° Ecclesia nullo decreto suam in factis dogmaticis infallibili talem definivit : ergo saltem non est de fide. Verum hæc levia sunt el facile ex dictis diluuntur : unde

Λ. *ad primum ,* Ecclesiam esse failibilem in quaestionibus facti particularis cl mere personalis, quod pendet ex testimoniis fallibilibus hominum, non vero in quaestionibus facti doctrinalis, quod ex sola libri inspectione pendet, concurrente assistentia Spiritus sancti.

Ad secundum 1° Infallibilitas Ecclesia in factis dogmaticis non petitur ex eorum evidentia, alias Ecclesia potiori privilegio non gauderet quam stupidissimus hominum , sed , ut mox dicebam , ex assistentia Spiritus sancti ipsi a Christo promissa in iis quæ spectant communem fidelium salutem. 2° Si libi clmihi sil obscurum facium Jansenii , Ecclesiæ illud damnanti csl evidens. 3° Textus S. Augustini est obscurior textu Jansenii, el tamen primum, juxta adversarios, Ecclesia irreformabiliter approbas it. 4° Facium Ncslorii erat obscurum Theodorclo, ut ipse scribit Andreæ Samosatcno , el tamen concilium Chalcedonense ipsum coegit diccrc anathema Ncstorio.

Ad lerlium. Facilius est e contra ferre judicium de textu longiori quam de breviori, *ul paid ex ullima probatione.*

Ad quartum. Impostura est et insolens calumnia dicere Ecclesiam in re lanti momenti cæco et præcipiti modo processisse , præsertim cum Alexander VII, qui omnibus conferendis adfuerat, testelur causam Jansenii lania diligentia cl accuratione examinatam fuisse, ul major desiderari non possit. Insuper lexlus S. Augustini fusior est lexlu Jansenii, el tamen, juxta objicientes, Ecclesia sufficienter legillexlumS. Augustini, ul ipsum approbaret; quidni sofficienler legit textum Jansenii ul ipsum damnaret ?

Ad quintum. Quamvis pontifex soleat requirere sensus cardinalium el theologorum , non tamen inde precise, sed ex assistentia Spiritus sancti suam mutuat infallibihtalcm.

Ad sextum. Solet etiam Ecclesia damnare textus et libros auctorum unde excerpta» sunt falsæ propositiones, quando id necessarium judicat in ellicaciorem hæreseoe era-

dicationem : sic cgil contra Eulychclcm , Nestori um, Pelagium et plures alios ; id-quceiat necessarium in casu Janscnii, quia plures, damnando propositiones, defende-bant librum ul orthodoxum, sicquc pariter ac ante grassabatur hæresis et eludebatur judicium Ecclesiæ.

Ad septimum. falsissimum est textum Janscnii nihii aliud continere quam S. Au-gustini doctrinam , nec ulla hujus S. doc-toris propositio allegari potest quæ naturali el obvio sensu, attentis antecedentibus el consequentibus, non sit contradictoria aut dissona sensui quinque famosarum propo-sitionum. Insuper fateor S. Augustini scrip-ta esse ab Ecclesia approbata , sed non om-nia eodem modo : quædam approbatione speciali, ul sunt ea quæ spectant gratiam et praedestinationem contra Pelagianos et Scmipclagianos ; quædam approbatione ge-nerali , sicul approbata sunt opera SS. Hi-larii, Alhanasii, Ambrosii, etc., quæ ap-probatio generalis indicat tantum hosSS. doclores strenue Ecclesiam cl religionem defensasse, ardenlissimo zelo ejus purita-tem prosecutos fuisse, cl nullam in eis sus-picionem esse de hærcsi voluntaria : sed non impedit quin in decursu temporis Ec-clesia possil in eorum operibus aliquem errorem auctori involuntarium deprehen-dere.

Ad octavum, N. Omnes enim ecclesiæ per orbem dispersae acceptarunt constitu-tiones summorum pontificum contra Jan-senium absque ulla limitatione aut excep-tione : ergo quoad jus et quoad factum. Neque est necessc quod omnes expenderint librum Janscnii, sed sufficit quod ecclesia Romana majori qua potuit diligentia illum expenderit , el ejus judicio acquieverint aliæ ecclesiæ.

Ad nonum. Quidam respondent infalli-bi li talem Ecclesiæ circa facta dogmatica esse quidem de fide quoad se, sed non esse de iide obligante; quia, *ul feri instantia,* Ecclesia id non definivit. Verum alii cen-sent esse de fide etiam obligante, quia , licet Ecclesia expressis verbis eam non de-finierit, facto tamen seu usu constanti el praxi definivit, anathematizando et decla-rando haereticus qui suis decretis circa facta dogmati·· resisterent : quæ agendi ratio constans et perpetua debet censeri sufficiens jta infallibilitatis definitio, tum quia ini-quum foret declarare hærelicos el anati* malizarc cos qui decreto fallibili assensui recusarent, tum quia alias infallibilitasL ; clesiæ in quæstionibus fidei non lorei iit: lide obligante, cum non conceptis verbis, j sed solo usu constanti et praxi sit parib·· definita.

§ IV. — *Solvuntur objectiones peltia ts c Trium Capitulorum,*

Obj. 1" Concilium Chalcedonenseappre-1 bavil Tria Capitula ; concilium V Constan, linopolilamim secundum, ea damnaul: | atqui Tria Capitula sunt facta dogmatica. , Ergo. *Pro hujus el sequentium argumn-lorum solutione,* praemitto compendi» historiam Trium Capitulorum, de quibo tot fuerunt motus et contentiones in Ecdt· l sia inter Orientales et Occidentales

Synopsis Iuslorica Trium Capitulorum,

I. Tria famosa Capitula sunt scripbd ; person® trium episcoporum, scilicetThro-j dori Mopsuesleni, Theodoreli Cyrensis « Ibæ Edesseni.

II. Cum in concilio Chalcedoncnsi,io quo fuit damnatus Eutyches, Theodoretu* et Ibas (erat enim tunc defunctus Theodo-rus), post anathema dictum Neslono, admissi fuissent ad communionem, non damnatis a concilio scriptis Theodoreli, quæ erant Nesloriana, nec reprobata, licti lecta, epistola Ibæad Marim Persam,qu erat referla laudibus Theodori a quo Nesto-rius hæresim suam hauserat, Ncstoriani hæc tria scripta, scilicet Theodori, Theo-doreli et Ibæ vulgarunt, conlenderunlqut fuisse in concilio Chalcedoncnsi approbata. l

III. Eutychiani c contra, præserlim Ace-phali, ut auctoritatem concilii Chalcwlo-nensis quæ damnaverat Eulychcm depri-merent, contendebant hæc Tria Capitula esse Nesloriana, el ope Theodori Cæsaricnsis obtinuerunt a Justiniano imperatore, utilia publico edicto proscriberet, quod ille fecit, motus zelo pacis, suumque edictum ad lotius imperii episcopos, cui subscriberent, transmisit ; et hinc origo gravis dissidii quod Vigilium papam el Orientales cum Occi-dentalibus commisit.

IV. EdicloJusliniani subscripserunt plu-res cx Orientalibus, subscribere recusarunt Occidentales, præserlim Africani, ne laede-retur auctoritas infallibilis concilii Chaice-

donensis, in quo errore facti existimabant hecTria Capitula fuisse approbata. Interim Vigilius papa Conslantinopolim advenit, et tos qui edicto Justiniani subscripserant a jua communione suspendii, quam tamen illis post aliquot menses, agente Theodora imperati ice, restituit.

V. Justinianus imperator oblinet a Vigilio ul cum episcopis causam Trium Capitulorum discutiat : convenerunt in urbem regiam plus quam septuaginta episcopi ; sed, cum hi maxime inter se dissiderent, dixit Vigilius se seorsirn suam sententiam dicturum : visis ergo singulorum volis ad $e delatis, anno 548, decretum tulit quod *Judicatum* appellavit, quo Tria Capitula proscribebat, non absolute, sed sub hac restrictione, *salva in omnibus concilii Chalcidonensis auctoritate.*

VI. Hoc *Judicatum* ægre tulerunt Occidentales, præserlim Africani et Illyrici, causamque Trium Gipilulorum palam defendere coeperunt : qua de causa Vigilius cum imperatore de concilio generali congregando cgil , quod Romae congregari oplasscl pontifex, sed tamen quod, instante Justiniano, Conslanlinopoli el Occidentalibus cl Orientalibus æquo numero congregandum indixit, prohibita interim omni disputatione circa Tria Capitula.

VII. Cum autem tardarent Occidentales, nec tamen sine illis Vigilius sineret concilium celebrari, Justinianus moræ impatiens, eodem TheodoroCæsariensi suadente, novum edictum tulit adversus Tria Capitula quod in ecclesia Constantinopolilana et alibi appendi jussit : quod indigne ferens Vigilius, convocatis qui in urbe erant episcopis, prohibuit sub pœna privationis communionis ecclesiastic® huic edicto morem gerere; qua de causa male ab imperatore habitus, fugit Chalcedonem, donec imperator placatus, revocato edicto, causam hanc ad concium futurum remisit.

VIII. Congregatum est autem concilium inno 553 , patrum centum et sexaginta quinque, cui adesse recusavit Vigilius, licet iterato honorifice invitatus, eo quod pauciores adessent Occidentales. Praefuit, **illi**, absente Vigilio, Eutychius Conslanlinopolitanus. Interca Vigilius, novo opere edito, quod vocavit *Constitutum,* iterum Trium Capitulorum defensionem suscepit, non juidem quoad dogmata, sed quoad personas, contendens scripta non debere damnari sub nominibus auctorum. Hoc non obstante, concilium anathemate confixilTria Capitula , appellatis auctorum nominibus : hanc censuram simul el concilium post sex mewses circiter approbavit et confirmavit Vigilius, epistola data ad Eutychium concilii præsidem et præjacenlem synodum. Hanc epistolam primus publici juris fecit illustrissimus de Marea ex regia bibliotheca, cujus aulhcnticilalem probat Natalis Alexander, sæculo 6, cap. 2, a. 9; et dissert. 3, eodem sæculo , pluribus aliis testimoniis probat Vigilium hoc concilium confirmasse Illud pariter confirmarunt ejus successores, Pelagius **I**, Pelagius **II**, et S. Gregorius, qui mullum allaboraverunt ul exiinguerent schisma Venetiorum et Islriæ episcoporum, occasione hujus concilii ortum, quod putarent, *ul jam dixi,* hæc Capitula fuisse in concilio Chalcedoncnsi probata. His præmissis, ad argumentum

Ii. 1° jV. *ant. pro prima parte.* Tria na mque Capitula neque approbata neque reprobata fuere in synodo Chalcedoncnsi, sed omissa et neglecta, seu proposita non ut judicialia , sed ut historica tantum. In primis de Theodoro Mopsuesleno qui obierat el de ejus scriptis nulla mentio facta est, nisi quod in epistola Ibæ, quæ fuit recitata et non probata, ul mox dicam, quædam ejus laudes continerentur. De scriptis Theodoreli el epistola Ibæ nullum synodus tulit judicium, sed earum personas duntaxat admisit ad consessum, postquam poenitentia: signa dederunt et anathema dixerunt Xeslorio atque S. Leonis epistolæ subscripserunt. Synodus V autem damnavit scripta el personam Theodori Mopsucsleni qui fuerat auctor Nestorianismi, cl in quo cum obiisse conslabalcx testimonio suæ ecclesiæ, quæ nomen ejus e sacris dyplicis expunxerat; scripta vero Theodoreli et Ibæ sub eorum nominibus damnavit, at eorum personas in pace Ecclesiæ defunctas anathemate non confixit : cl sic nulla est inter ulramque synodum contradictio.

Inst. 1° Relecta epistola Ibæ, legali Sedis apostolic® dixerunt Ibam orthodoxum , ut habetur in actis. Ergo.

R. legatos Sedis apostolicæ dixisse quidem Ibam orthodoxum . sed non ejus epistolam orthodoxam : quæ duo mullum differunt. Unde *D. ant.* Dixerunt Hmhb **ortho-**

doxum, attento dogmate epistol®, iV attenta retractatione epistol®, *C.* Cum enim objicerent illi quidam monachi S. Cyrillum ab eo vocatum fuisse haereticum, respondit : e Donec S. Cyrillus semetipsum interpre- » latus fuerat, quia Orientale concilium o eum vocabat hæreticum et ut haereticum » cum condemnavit, hærcticorum eum el *b* ego putabam : postquam vero adunatæ o sunt ecclesiæet sua capitula interpretatus o est, omnes eum communicatorem habui- d mus. » Quibus aperte declarat se revocare quæ dixerat in sua epistola contra S. Cyrillum : el cum aliunde epistolæ S. Leonis ad Flavianum subscripsisset et anathema dixisset Nestorio, ideo declaratus est orthodoxus.

Hanc porro epistolam concilium Chalcedonense non potuisse sine aperta contradictione approbare ostendit Pelagius II, epistola ad episcopos Islriæ, dicens : « In gestis o namque ejusdem synodi el scriptis Leonis » Cyrillus prædicatur ; in epistola vero Ibæ » Cyrillus in Apollinaris dogma corruens u reprobatur. In gestis Nestorius ut Redemit ploris nostri adversarius, jure damnatus d ostenditur; verbis vero epistolæ damna- » tus injuste memoratur... In gestis ac de- « finitionibus fidei unus Filius Jesus Chris- i) tus dicitur ; at, juxta doctrinam Theodori » atque Nestorii, Deus tacetur : el in gestis d synodi nusquam Theodorus veritatis doc- o tor dicitur; in verbis vero epistolæ idem d cujus blasphemias supra protulimus veri- o talis doctor clamatur ; qui si vera dixit, » falsa erunt quæ de veritate synodus pro- » tulit. Quisquis igitur qui epistolam quæ n Ibæ dicitur ostendere quod sit de synodo u nititur, quid aliud quam gesta ejusdem » synodi destruere conatur? » Unde concilium V : « Quomodo , inquit, præsumunl » aliqui ipsam impiam epistolam suscep- » tam fuisse a S. concilio Chalcedonensi? » El Vigilius, in confirmatione quini® synodi : « Absit ul tam horrendas blas- » phemias patres Chalcedoncnses approo barint. d

Insl. 2° Maximinus Antiochenus, in concilio Chalcedonensi , ipsam Ibæ epistolam agnovit orthodoxam his verbis : *Orthodoxa esi ejus declarala diclalio;* et Ferrandus, diaconus Carlhaginensis , epistola ad Pelagium et Analolium ecclesiæ Romans diaconos, asserit epistolam Ibæ non potuisse damnari a quinta synodo, absque Chalcedonensis injuria. Ergo.

Λ. *ad primum,* in conciliis non unius n. alterius interlocutionem attendi, sed qiv.< ab omnibus aul majori parte definitur,®, observatum est in quinta synodo, aci. 6. jj *Ferrandum,* non mirum quod ita (ucrillo- culus;fuit enim Trium Capitulorum actr- rimus defensor : ct insuper scripsit ar.t< quintam synodum , cujus auctoritas docl.- ris privati auctoritate præpondcrat.

Λ. 2° *ad principale argumcnlum.* Dr. Tria Capitula fuisse probata in condii | Chalcedonensi, potuerunt nihilominus:' examen revocari ct damnari a quinta synodo, absque læsioneinfallibilitalis Ecclesia in his factis : quia, concepta definitione fidei aci, 5, absolutum fuit concilium Chalccdonensc ; quæ vero postea circa præfaüs quorumdam episcoporum causas acta sunt non habent vim concilii, nec a S. Leone sunt probata. Id autem probatur 1° quii episcopi, post actionem 6, petierunt ab imperatore licentiam redeundi ad suas ecclesias : *Supplicamus,* inquicbanl, *dimiltt nos, pie Imperator :* quos tamen retinuit Justinianus pro dirimendis litibus privatu quorumdam episcoporum, inter quos causa Thcodoreti acta est, act. 8 ; causa Ibæ, act. 9 ct 10; 2° quia S. Leo, epistola ad Maximinum Antiochenum, de synodo Chatccdonensi dicil, quod si a legatis suis aliquid gestum sil præler id quod perlinet ad causam fidei : id est ad Eutychianæ hærtseos damnationem , nullius sil ponderis. Vide textum *insl.* 2 *obj.* 1 § præced. 3Uquia Pelagius II, epistola ad episcopos Islriæ, teslalur plcrosque codices præcos vetustiores sex Lanium actiones synodi Chalcedonensis referre; 4° quia S. Greg, lib, 2. Epist. 10 , dicit :« De tribus personis de » quibus post terminum synodi Chalcedo- d nensis (attende post terminum, id est » post actionem 6) actum fuerat, tempori- » bus Justiniani (id est in quinta synodo), » ventilatum est, » Et lib. 3, Epist. 37, dici': In quinta synodo actum est «de hfc d personis de quibus in Chalcedonensi con- d cilio nihil continetur ; » quia nempe ac- » tioncO absolutum erat concilium.

Insl. 3 Vigilius, in suo Constituto, de Ibæ epistola dicil, *ipsam rectissimo et piisrimo sensu intellectam,* irreprehensam manere. Ergo.

H Vjgiliuin non dixisse Ibæ *epistolam ,* led *fidem irreprehensam manere.* , quia scilicclin concilio Chalcedon. mentem suam aperuerat, et quæ in hac epistola conlra Cyrillum errore facti scripserat retractaverat,ut jam dixi: en verba Vigilii in suo Constituto, loin. 5 Cone. Labb. coi. 372 : «En, verbis epistolæ viri venerabilis Ibæ » rectissimo ac piissimo intellectu prespec- p lis, clcx gestis apud Eustalhium habilis, Del ex ipsius Ibæ episcopia praesentibus » *intentione discussa,* Patres nostros in d Chalcedone residentes, justissime orlho- Btloxam ejus viri venerabilis Ibæ episcopi d *pronuntiasse fidem et repreheds tonem Cyorilli,* quam humanitus per errorem inlcl- ь ligentiæ evenisse cognoverant; *congrua Dsatisfaclione purgatam.* » Quando ergo Vigilius, ex epistola Ibæ, *rectissimo et piissimo intellectu* , ejus fidem orthodoxam fuisse pronuntiat, id inlelligit, ulpnlct, habita ratione explicationis el retractatio- nis injuriarum in Cyrillum, quam præsen- libus Chalccdonensibus fecerat.

Obj. 2u Plurcs Occidentales, præsertim Hispani, diu recusarunt acceptare concilium V, licet tamen communione conjuncti essent cum ecclesi Romana et aliis ecclesiis istud concilium acceptantibus : ergo ejus judicium conlra Tria Capitula non habebatur infallibile.

R. N. conscq. Consensuscnim cl judicium lotius Orientis et reliquarum ecclesiarum Occidentis præler paucas, præsertim ecclesiæ, prævalet alicujus provinciæ dissensui, ut dicil Vinccnlius Litrin. 1 p. Commonit. cap. 4. Hunc autem dissensum Hispaniarum non probarunt summi pontifices, sed ex oeconomia tolerarunt ad tempus Cum enim Hispani recusarent acceplare quintum concilium ex errore facti tantum , quia putabant esse contrarium synodo Chalcedonensi, el illud palam non impugnarent, sed modeste praetermitterent, neque Neslorianismo faverent, neque a communione ecclesiæ Romanæ el aliarum ecclesiarum se separarent, sed c contra, et reverentia erga S. Sedem, cl charitate erga alios episcopos, se ad pacem comparatos ostenderent, spes erat ut, errore facti deposito. an sententiam lotius Ecclesiæ accederent, quod progressu temporis effectum est. His ergo de causis prudenter egit Ecclesia , dissimulando ad tempus eorum resistentiam, ne in apertum schisma **erumpe**rent, præsertim cum islæcausæ, ut jam observavi , non sint tanti momenti in Ecclesia quam ubi agitur de capitibus fidei.

Insl. Ipse S. Gregorius videtur non agnovisse auctoritatem infallibilem V concilii in causa Trium Capitulorum. Ergo. *Prob. ant.* S. pontifex, in epistola ad Theodclindam, Longobardorum reginam, quatuor tantum synodos œcumenicas se recipere profitetur, dicto anathemate illi qui eas non recipit. Ergo.

R. *N. ani.* Omnibus enim notum est quantum S. pontifex egerit ut hoc V concilium ubique reciperetur. *Ad probat.* Sie egit S. Gregorius ex prudenti ceconomia : prius enim Constantio episcopo Mediolanensi direxerat litteras pro regina , in quibus quintam synodum honorifice commendabat; has litteras non reddidit Constantius, et significavit summo pontifici quod regina, Trium Capitulorum condemnationi contraria, commendatione quinlæ synodi offendebatur : alias rescripsitS. Gregorius, in quibus prudenter siluit de quinta synodo, ne reginæ animum magis exacerbaret, volens eam ratione polius(|uam auctoritate vincere; quod tandem obtinuit, tunc praesertim cum nondum omnium consensu esset recepta quinta synodus et de ejus auctoritate adhuc disputabatur.

Obj. 3° Saltem negari non potest quin Vigilius papa admodum variaverit in causa Trium Capitulorum , eaque modo approbaverit, modo damnaverit : ergo non est irretractabile judicium Ecclesiæ circa facta dogmatica.

R. Vigilium nunquam Tria Capitula quoad sensum obvium textuum approbasse, quod est proprie facium dogmaticum, sed lanium variasse circa personas : utrum scilicet persona Theodori defuncti deberet anathematizari, ct scripta Theodoreli et Ibæ sub eorum nominibus deberent damnari. Hæc autem variatio non fuit inconstantis, sed prudentis oeconomis , ut patebit ex serie gestorum Vigilii.

Primo itaque Vigilius se opposuit cilicio Justiniani condemnantis Tria Capitula, tum quia non erat imperatoris res Ecclesiae et fidei dirimere, tum quia hujus edicti auctores orant Eutychiani seu Acephali, mediante Theodoro Caesariensi, ut sic facilius detrahere possent auctoritati concilii

Chalccdonensis, in quo fuerat damnatus Eutj clics.

Deinde Vigilius, in suo *Judicato,* damnavit Tria Capitula, ut praeveniret schisma in quod propendebant Orientales , nisi horum Capitulorum damnationi subscriberet pontifex. Addidit tamen prudenter, *salva in omnibus auctoritate concilii Chalcedonensis,* partim ne initaret Occidentales, qui timebant ex hac censura minui auctoritatem concilii Chalccdonensis, partim ut reprimeret Aceplialos, qui ea censura abutebantur ad detrahendum eidem concilio.

Postea Vigilius recusavit damnare ea Capitula in synodo cum solis Græcis, quin imo edito *Constituto* ea vindicavit, non quidem sic, quod ea absolutecl secundum se spectata pura el orthodoxa definierit; in eodem enim *Constituto* septuaginta capita Theodori damnat el alia quæ in scriptis Thcodoreli et Ibæ possunt occurrere orthodoxa· fidei minus congrua ; sed hoc sensu quod velaret ea damnari expressis nominibus auctorum : idque totum prudenter, ne scilicet offenderet Occidentales, sine quibus Græci contra pacta ad hujus causæ discussionem processerant, quique, propter auctoritatem coftcilii Chalccdonensis, Trium Capitulorum damnationi refragabantur.

Tandem, eadem semper oeconomia ct prudentia usus Vigilius, sex circiter mensibus post peractam synodum, eam probavit cl Tria Capitula, expressis auctorum nominibus, damnavit, ul Orientales a schismate in quod propendebant, propter recusatam hujus synodi confirmationem, retraheret, clquia actis quintæ synodi palam omnibus ct aperte erat demonstratum hæc Capitula potuisse sic damnari absque ulla synodi Chalccdonensis injuria.

Addo pro clausula, causam Trium Capitulorum non solum non nocere conclusioni nostræ, sed e contra præbere illi invictissimum argumentum Etenim Occidentales Trium Capitulorum defensionem non susceperunt, neque eorum damnationi diu restiterunt, nisi quia existimabant ea frisse probata in concilio Chalccdonensi, cujus judicium infallibile retractari non posset : neque ab eis in hoc ultimo dissentiebant Orientales, sed volebant tantum ea non fuisse probata in concilio Chalccdonensi, quod mullis ostendunt in actis quintæ synodi. Una ergo erat omnium el Occidcntahum et Orientalium senl.-nlia, Ecc'es a-, in definiendis factis dogmaticis essemfallibilem.

CONSECTARIUM.

Pr *appellatione a constitutione* (**nijenitui** *a<l tu cilium generale Juturum.*

Supposita infallibililale, non summi pontificis, a qua nunc abstrahimus, quii eam non agnoscunt ii contra quos hic agimus, sed Ecclesiæ in controversiis fideiel facti dogmaticis definiendis, quam in duobus articulis præccdenlibus asseruimus, sequitur non esse licitum appellare a constitutione *Unigenitus* Clementis XI, damnante centum el unam propositiones Paschasii Quesnelli, ad futurum concilium generale : quod hoc *brevi el patenti argumento probatur.*

Non csl licitum appellare a judicio infallibili ct irreformabili : alqui constitutio *Unigenitus* est judicium infallibile el irreformabile : ergo. *Prob. min.* Constituti" *Unigenitus* est judicium Ecclesiæ : alqui judicium Ecclesiæ est infallibile et irreformabile in dogmatibus el factis dogmaticis definiendis, *ul late probavimus* in duobus præccdenlibus articulis : ergo. *Prob. maj.* Ecclesia universa constitutionem ini- *genitus* acceptavit, el acceptando fecit suam : ergo. *Ant. constat* 1' ex ipso Clemente XI, qui in litteris *Pastoralis officii* dicit : *Quam* (constitutionem) *universa Ecclesia veneratione debita complectitur ;* 2° ex testimoniis omnium fere ecclesiarum lotius Europæ, Ilaliæ, Siciliæ, Vcnitiorum, Gcnuæ, Pedemonlii, Sabaudiæ, Germaniæ, Belgii, Bohemia!, Ilungariæ, Polonîæ, Hispaniarumcl I'ortugaliæ; arademiarum Salmanlicensis, Lovaniensis, Colonicnsis, Duacenæ, Conimbricensis etc. Extant autem hæc omnia testimonia in institutione pastorali eminentis, card, dc Bissy, tom. 3; in institutione 2 illustriss. I). Languet, tunc episcopi Suessionensis, nunc archiepiscopi Scnonensis; et in opere cui titulus : *Réfutation du Mémoire publié en faveur dc l'appel des quatre évêques* , approbante eminenliss. cardinali d'Alsace, archiepiscopo Mcchlinensi. Quantum ad Galliam , ubi quæslio mola est, centum cl decem episcopi hanc constitutionem acceptarunt, decem recusarunt, et quatuor tantum ad futurum concilium

generale appellarunt. Ex academiis, viginliquatuor in eodem regno, 1res Ianium, Parisicnsis, Remensis el Nanelensis acceptationem prius factam revocarunt. Erg°.

Mirum est quot effugia excogitaverim appellantes, ut vim hujus argumenti eluderent. Igilur

Dicunt 1" equidem Ecclesiam in conciliis congregatam esse infallibilem, al non dispersam.

/{. hoc assumptum esse falsissimum et aperte contradicens Christi promissionibus : promisit cniin Christus sc futurum cum Ecclesia *omnibus diebus usque ad nsummationem sæculi ;* numquid omnibus diehus congregantur concilia? numquid Ecclesia dispersa non esi vera Christi I/clesiaqumdeficere non potesl? Qumimo, Ecclesia in concilio congregata non est infallibilis, nisi quia repraesentat universam Mesiam dispersam : ergo *a fortiori* hæc nt infallibilis : adde quod alias Christus nunsalis providisset suae Ecclesiæ; donec enim congregaretur concilium generale , quod quandoque non nisi post saecula potestcongregari , grassarentur hærcses cl iolam Ecclesiam inficerent. Insuper phirimæ >t longe phares hærcses fuerunt infallibiliterel irreformabililer damnatae per Ecclesiam dispersam, quam per congregatam in conciliis : unde S. Aug. lib. 4 contra duas Epist. Pelagianorum, cap. 12,1'elapanis objicientibus quod *simplicibus epis-'opii, sine congregatione synodi, in locis* «ir *sedentibus extorta subscriptio est ,* respondet sic : « Aut vero congregatione synodi opus erat ut aperta pernicies damnaretur, quasi nulla hæresis aliquando nisi synodi congregatione damnata sil, cum potius rarissimae inveniantur propter quas damnandas necessitas talis cxlitcril, mulloque sint atque incomparabiliterplurcs quæ, ubi exlitcrunt, illic imlprobari damnarique meruerunt, atque inde per cæteras terras devitandae, innolescere potuerunt. Verum istorum superibia, quæ tantum se extollit adversus i Deum ut non in illo velit, sed potius in : libero arbitrio gloriari, hanc etiam gloariam captare inlelligitur, ul propter illos Orientis cl Occidentis synodus congreiglur: orbem quippe catholicum, quot mam, Domino eis resistente, pervertere » nequeunt, saltem commovere conantur ; » cum potius vigilantia et diligentia paslo» rali, post factum de illis competens suffi» ciensque judicium , ubicumque isti lupi » apparuerint conterendi sint. » De iisderr Pclagianis, postquam duobus conciliis provincialibus accesserat sententia Romani pontificis, dicebat Serm. 131, oliin 2 de verbis Apostoli , idem S. Augustinus : « Jam enimdehac causa duo concilia missa » sunt ad sedem apostolicam : inde enim » rescripta venerunt : causa linita est; uli» nam aliquando finiantur error ! »

Dicunt 2· ex silentio episcoporum non posse certo erui eorum consensum tacitum alicui constitutioni pontificis, aut caelerorum episcoporum definitioni , cum possent esse variæ aliæ rationes silendi, v. g. limor, cupiditas, ambitio, etc. Ergo.

11. 1° in casu non esse amplius quaestionem de consensu tacito, cum habeatur consensus expressus omnium fere ecclesiarum. 2· *N. ant.* Deus enim nunquam permittit quod episcopi circa falsum dogma publice fidelibus propositum ex quovis molivo humano sileant, cum id vergeret in defectionem Ecclesiæ el in scissionem unitatis in fide, qua' csl hujus Ecclesiæ vinculum: unde S. Aug. Epist. 55, alias 119, c. 19: « Ecclesia Dei, inquit, ea quæ sunl conira » fidem vel bonam vitam non approbat, nec » tacet, nec facit.» Dum ergo aliqua constitutio pontificia, aut plurium episcoporum definitio in rebus lidei seu morum , per Ecclesiam diffunditur, qui silent episcopi censentur consentire. Nec alio modo quam consensu tacito acceptais fuerunt constitutiones contra Baimn, Jansenium, Molinos, librum *Maximes des saints*, el plurcs aliæ constitutiones circa propositiones damnatas.

Nec refert quod damnata sit hæc propositio ab Alexandro VII, 1665 : « Si liber »sit alicujus junioris ac moderni, debet » opinio censeri probabilis, dum non conustal rejectam esse a Sede apostolica tani; quam improbabilem.» Aliud enim est de opinione alicujus privati auctoris, aliud de definitione publica episcopis nola : hic pelieuhim urget, non illic.

Instant. Soli episcopi Europæ acceptarunt.

At unde id sciunt ? Et *esto,* quid inde ? Numquid concilium Tridenlinuin (idem dic

de pluribus aliis) non est œcumenicum, quia illi non adfuerunt episcopi America) et Indiarum orientalium ? Numquid constitutiones contra Baium, Jansenium, Molinos, etc., non sunt acceptât® ab Ecclesia, quia forte non fuerunt miss® ad Indos aul Americanos? Sufiîcit ergo acceptatio expressa Ecclesiæ in ea parte mundi in qua residet supremum ejus caput et est major episcoporum multitudo, quia inde potest aliis innotescere. Nec salis Christus providisset suæ Ecclesiæ, si expeclari deberet consensus illorum qui in extremis mundi partibus morantur. Ita respondebat S. Augustinus Juliano lib. 1 contra Julian, c. 4 : «An ideo, inquit, contemnendos putas, »quia Occidentalis ecclcsiæ sunl omnes, » nec ullus est in eis commemoratus a nod bis Orieniis episcopus?..... Puto eam d pariem orbis sufficere debere, in qua prio mum Apostolorum suorum voluit Domio nus gloriosissimo martyrio coronare. Cui o Ecclesiæ presidentern B. Innocentium si o audire voluisses, jam tunc periculousam juventutem tuam Pclagianis laqueis o exuisses. »

Dicunt 3° Episcopi non acceptarunt libere constitutionem, quidam metu Inquisitionis, omnes metu excommunicationis lalæ in non acceptantes.

R. 1° melum sive Inquisitionis, sive excommunicationis non auferre libertatem in acceptanda constitutione, sicut metus pernarum inferni aut suspendii non aufert libertatem in observandis legibus, sive divinis, sive humanis. 2° Christus promisit quod porlæ inferi, id est terrores, percussiones, exilia, incarcerationes, secures, patibula, omnia tormenta diaboli, non praevalerent adversus Ecclesiam : prævalerent autem, si metu Inquisitionis aut cxcominunicationis episcopi acceptarent falsa dogmata.

Instant. Saltem extra Galliam episcopi acceptarunt constitutionem ex niotivo infallihilitalis papæ : atqui istud molivum est falsum : ergo acceptatio in eo fundata est illegitima e', nulla.

II. tu *N. conseq.* Quia infallibilitas Ecclesiæ non innititur motivis el rationibus quibus episcopi moveri possunt ad judicium ferendum in rebus fidei, sed assistenti® Spiritus sancti sibi promissæ, qua stante Geri non potestquod Ecclesia, aliquo principio decepta, inducatur in errorem, apport® inferi prevalerent adversus illam, 't Christus non esset cum illa omnibus diebus : suflicil ergo quod Ecclesia definierit, quavis ratione inducta id fecerit; quiaernn non potest definiendo. 2' Si valeretinstaotia, nutarent bullæ contra Baium, Jan«niurn, Molinos et ali®, imo nihil ford fixum in Ecclesia, neque ipsoruin concilio runi generalium decreta forent iidelibusrogula fidei. Quot enim cl quam variæratines cldelibcralioncssingulorum,anlcqjuit deveniatur ad definitionem! Si ergo hu definitio pendeal ex rationibus el moliti singulorum episcoporum definientium, ih cosse erit illa scrutari an vera vel falsa sin', ul definitio habeat vim legis et rcgulæ: h« aulem semel admisso, concutiturEcclcsii a fundamentis, et non habet amplius uti pedem certo figat. 3· In concilio quod petunt Appellantes, juxta instantiam, adess non poterunt episcopi extra Galliam; qui? fere omnes imbuti sunt opinione infallibilitatis summi pontificis, aul tenebunturingrediendo concilium hanc suam sententian exuere, quod est absurdum. Aderunt ergo huic concilio solus Pontifex ct episcopi Gallicani : eritne concilium generale? Fallor, nec Pontifex nec episcopi Gallicani adesse poterunt; sunl enim partes in litcsumnfaj pontifex qui constitutionem tulit, episcopi Gallicani conium et decem qui illam acceptarunt, qualuordccim qui illam rccusarunl : convocandi ergo erunt Americani, Asiani, Africani (si forte nihil audierunt dc bulla), el hi soli sine capite sedentes constituent concilium générale? Papæ! quanta absurda! cl quantischimærispascia ament appellantes ad concilium generale impossibile et plane chimæricum !

Dicunt 4° Papa prohibet examinarcsnnm bullam : ergo episcopi non acceptarunt ul judices.

Ii. id nos non legere neque in bulla, neque in litteris *Pastoralis officii.*

instant. Saltem exigit omnimodam ol>edientiam bullæ: ergo non fuit iicilum episcopis illam examinare.

R. *N. conseq.* Saltem si intelhgatur de proposilionibusconlenlis in bulla ; dirigitur enim bulla ad fideles secundum cujusque conditionem : episcopi aulem sic sunt subditi pap®, ut sint etiam cum et sub illo doctrinæ judices : pontifex igitur, ul superior,

exigit ab omnibus fidelibus, consequenter ab episcopis ul subditis, obedientiam suæ constitutioni, sicut legislator in civilibus exigitobedientiam suæ legi ; ita ul episcopi teneantur acceptare constitutionem ul legem pontificiam, non tamen ut legem Ecclesiæ, nec prohibentur ul judices docirin® examinare, si non bullam ipsam, saltem propositiones in ea damnatas, el si quid inveniant fidei minus consonum, illud reverenter exponere pontifici ; quod cum non fecerint, exceptis admodum paucis, lex pontificia facta est lex Ecclesiæ.

Nec refert quod papa nunquam revocet quod semel pronuntiavit cx cathedra, id enim signum est quod nunquam docuerit ex cathedra aliquid contra fidem aut mores; non enim permitteret Spiritus sanctus, qui semper adest Ecclesiæ, quod episcopi omnes acceptarent doctrinam fidei aul moribus contrariam. Denique bullæ contra Baium, Jansenium, Molinos et aliæ, sub eodem tenore lalæ sunl; quo tamen non obstante, sic acceptat® sunl ab Ecclesia, ut sint modo leges Ecclesi® el fidei rcgulæ.

Porro hæc omnia et alia similia effugia elegantissime cl solidissime vana cl insufficientia ostendit illustrissimus I). Languet, archiepiscopus Senoncnsis, in sua secunda Institutione pastorali n. 19, his verbis jam ab aliis ante me usurpatis, cl sic latine redditis: «Protenditis ergo (alloquitur Appellantes) papam errasse in ista bulla, cum » subruisse *primum præccplum,primumque* » *Symboli articulum;* decreto sanctissimi » patris convulsa jacent *amor ejusque po*o *Icntia* : vobis assenlior. Ecclesia Romana, » quænon reclamavit, imo palam decretum i illud suo suffragio confirmavit, in corumd dem errorem societatem venit : annuo. b Ecclesia Gallicana fere tota subscripsit, e vi quidem ad id faciendum adacta fuit, b si ita vobis placet ; fecit tamen. Flandri® p episcopi præoccupatis suis opinionibus b abrepti fuerunt; etenim ad eorum conpsensum debilitandum, nulla, qu® illata b fuerit, violentia allegari potest. Episcopi «Hispani® sunt *in intolerabili* errore de #infallibilitate..... hoc largior; sil etiam ihærcsis formalis, si desideretur. Veneti set Siculi episcopi pontificis auctoritati seri viliter subjecti sunt, adversuscum mutice i non audent. Episcopi Itali®, Hispaniae, x Porlugali®, etc., coguntur ab Inquisi» tionc. Ecquid porro est ista Inquisitio? an » tribunal quoddam Mahumelanorum aul » Hugnolorum? Omne illud quod vobis col» libitum fuerit mihi quidem perinde est. » Quid dicclur de episcopis Germani®, Pou loni®, Bohemiæel Ilungari®, de elccto» ribus Imperii, etc. Sunlaut ignorantes, » aul politici; rem non examinarunt, aut » si examinaverint, veritatem prodiderunt d ct errori subscripserunt.Totum transmild to, totum ad momentum concedo : con» eludamus : ergo pontifex cl omnes illa» rum nationum episcopi, alii ignorantia, « alii servientes tempori, fere omnes fragi» litate, violentia, metu, preventions (proh » Deus ! condona has blasphemies in spou sarn luam ejusqueangelos effusas) acquic» verunlconstitutioni *fidem, mores eldisci» plinam evertenti.* Ubi igitur Ecclesia? ubi n est a quinque annis? quo abiit isla infalli» bilitas, isla visibilitas, isla universalitas » quam in ministerio suorum pastorum posu sidebat? Jam per ministerium, per ipso» rummcl paslorum decisionem error trium» phal. In quibus ergo subsistit illa Ecclc» sia? Subsistit in qualuordccim episcopis, » nonnullis presbyteris, in populo quodam » reclamante, cl hoc intra unius regni ter» minos, cl quidem ne vel centesimam » regni istius partem constituunt populus » ille et presbyteri isti.... Tantum illi sunl u fideles, discipuli veritatis el defenso» res fidei. Ministerium ergo corruptum, » annihilala est Ecclesia? Nam Ecclesia » pendet a ministerio, inquit D. Nicolle, cl » ejus duralio, juxta 1). Bossuet, annexa est « infallibilitati paslorum. Illud corpus col» lapsum est, cl Ecclesia cum illo : vasti hu» jus corporis una tantum superest parlicu» la in quoddam mundi angulo. En quo vo» bis necessario deveniendum est; alioquin « deserenda vobis erunt omnia principia » adversus prælensos reformatores propu|> gnata. Ad hæc erubescitis, infremitis, » consequentias illas detestabimini; sedex|> horreatis licet, eo vobis deveniendum est, » aut, quod est objectum desiderii mei, fin nem imponetis futilibus vestris objeclio» nibus, nt recognoscatis in illa concordia » patrum legem quam sequi debetis. »

Dicunt 5" Episcopi non sunl unanimos in sua acceptatione; alii acceptarunt simpliciter, alii relative ad suas explicationes. Ergo.

R. omnes acceptasse simpliciter, nullum relativo, relatione scilicet restringente bullam ad suas explicationes, quasi sensus bullæ forrel erronexs, aut non posset habere alium sensum legitimum quam sensum explicationum ; sed adjunxerunt explicationes suæ acceptationi, tantum ul prævenirenl abusus bullæ qui fieri possint: acceptatio autem hoc sensu relativa , non impedit acceptationem simplicem: sic acceptamus simpliciter S. Scripturam, eam tamen explicamus contra falsas hærelicorum interpretationes el ad instructionem fidelium : non vero ut restringamus ejus sensum ad nostrum . quasi ipsius sensus Corel falsus, aut non posset esse legitimus alius a nostro.

Dicunl 6° Constitutio damnat vago et indeterminato modo centum et unam propositiones respective ul falsas , erroneas, male sonantes, scandalosas, hærelicas , etc., atqui hujusmodi constitutio non potest esse regula fidei : ergo. *Prob. min.* Fides debet habere objectum fixum : atqui incertum nobis relinquitur quæ propositio sit erronea , quæ scandalosa , quæ hæretica, etc. Ergo.

R. Ar. *min. Ad prob. D. min.* Nobis incertum relinquitur quæ propositio sil erronea, quæ hæretica etc., el hoc csl objectum constitutionis , *N.* el non est objectum constitutionis , *C.* Non ergo constitutio obligat ut credamus hanc vel illam propositionem in particulari, vel scandalosain, vel hærcticam , etc., sed ut credamus nullam esse super quam non cadat aliqua qualificatio, nec ullam esse qualificalionem quam non mercatur aliqua propositio, uno verbo, omnes has propositiones esse defecluosas, ct nullam posse sustineri : hoc autem objectum est fixum el determinatum.Sit paritas: medicus expertissimus et fide dignus monet convivasomnia fercula convivii esse venenata , non explicando qualitatem veneni quod cuique ferculo competit, an sit frigidum, an calidum, an stalim necans , an causaris languorem etc., objectum fidei humanæ in convivis est, quod hæc fercula sint vitiata el vitanda, et hoc sufficit ut nullus ex eis quidquam degustet, nec mullum curabunt inquirere do qualitate venenorum, Similitcr in nostro casu : Ecclesia non exigit quod credam aut dicam hanc propositionem esse hærelicam, illam male sonantem istam scandalosain , etc., sed solum qu; habeam omnes ut defectuosas et jure damnatas, quarum nullam ideo possim sustinere. Insuper non aliter damnata: sir. propositiones Wiclefii et Joannis Bust concilio Constanliensi, propositiones Baii, libri *Maximes des saints* , et aliæ ; quou obstante, constitutiones adversus illas su:', ab Ecclesia acceptai® ut rcgulæ fidei.

Dicunl 7° posse contingere quod nujit pars episcoporum cum summo pontifice, paucis admodum exceptis ex adverso rechmanlibus, errorem definiat ac perlinadifi defendat : ergo ex acceptatione constitutionis a majori parte episcoporum nihil polesl extundi pro ejus infallibililale. *Prob. ari ex* concilio Ariminensi el Seleuciensi , ubi major pars episcoporum hæresi Arianæsubscripsit. Ergo.

R. N. ani. quod est totius religionis eversivum: hoc enim semel admisso , Ecclesia non est amplius catholica , *ul patel,* neciisibilis; cui enim parti credent fideles, si non majori auctoritati? Debebunt discutere cujusque rationes, cujus tamen discussionis sunt ul plurimum incapaces , et suo priva! spiritui fidere, quod est basis hærcscosLutheran® ct Calvinisticæ : clhis hæreticis nobis fallibilitatem Ecclesiæ objicientibus, nihil quod respondeamus habebimus. Und<· S. Augustinuscx professo probat contra Donalislas, Ecclesiam apud cos non esse, quia , liccl inter cos numerarentur trecenti episcopi, hi tamen erant pauci comparative ailcæleros, cl concludebantur intra limite Africæ. Insuper nullus hæreticus, nulla harosis poterit unquam damnari ; nulla enim esi causa adeo perversa quæ non invcni.il aliquos patronos.

Ad probationem. Inprimis falsum est patres Seleucicnses subscripsisscArianismo, nihil enim co in concilio, ob sententiarum dissensionem , fuit definitum. 2° Falsum csl patres Ariminenses subscripsissehæresi Arianæ : subscripserunt namque formulx secundum se calliolicæ , sed qua , propter omissionem ἐαοὔσων ex fraudo Arianorum, hi abutebantur. 3·· Falsum est majorem partem episcoporum lotius Ecclesiæ huic perfidi® Arianæsubscripsisse. 4" Tandem falsum est patres Ariminenses, quoad suam subscriptionem , conjunctos fuisse summo pontifici : Liberius enim papa , jam a bienniosibi redditus et Romam redux, fidem

Kioenam palam profitebatur el propugnabil. Primum cl quartum constant cx omnibus historicis, secundum ct tertium probaiimus in tract de Trinit. digress. 3 ad dissert proœin. Illuc recurre.

Observandum tantum est quod, dum quidam Patres dicunt tempore conciliorum Ariminensis cl Sclcuciensis omnes , paucis xceplis, tempori obsecundasse, cl peste seu perfidiaAriana fuisse infectos, vel non loquantur de universa Ecclesia,sed de quibusdam provinciis Asianis, in quibus maxime grassabatur hæc hæresis ; sel inlelliganl pestem Arianam pervasisse omnes provinsse, el ubique esse diffusam, non tamen infecisse omnes ; vel loquantur hypcrholicc el per exaggerationem, proplcr multitudinem illorum qui videbantur defecisse ; vel tandem per hærcsim seu perfidiam Arianain inlelligcbant formulam subdolam cui subscripserant paires Ariminenses, quæ, licel esset in se catholica , favebat tamen Arianis, qui ca abutebantur propter omissam vocem *consubstantialis.* Vide locis citatis dc Trinitate.

Inslant. Non quod lend major pars Ecclesia semper csl verum, aut saltem dc tide: sic communius tenetur in Ecclesiccon · ccptio immaculata D. V. cl tamen non csl de fide. Ergo.

R. D. ant. Non quod tenet major pars Ecclcsiæsemper csl de fide, si non sil definilum, et sic Ecclcsiæ propositum , *C.* si sit definitum , cl sic Ecclesiæ propositum. .V. Unde *palet disparilas.*

Dicunl 8° Plurcs proposilioncsQucsnelli iisdem plane terminis leguntur in sanetis Patribus : ergo hi eliam sunt damnandi.

R. D. ani. Plurcs propositiones iisdem plane terminis cl eodem sensu leguntur in sanctis Patribus, *N.* sensu diverso, *C.* Sensus enim alicujus propositionis eruitur, non cx solis verbis quibus componitur nude specialis, sed spectatis respective ad circumstantias et conditionem auctoris cl temporis: unde *N. conseq.*

Dicunl 9° Summus pontifex non declarant Appellantes hærelicos.

R. eos declarasse ab Ecclesiæ communione separatos, quod valde csl alline. Quod si aliud non expresserit pontifex, id fecit ex prudenti oeconomia, sperans fore ut Appellantes lenitate potius quam severitate essent ttvacaudi.

Instant. Galli diu recusarunt acceptare concilium Nicænum II, in causa imaginum, ctconcilium Florentinum: atqui tamen non habiti sunl pro l creticis. Ergo.

Zl. Gallos convenisse in dogmate cum concili › secundo Nicæno, nec illud r- c i - sassenisi ex errore facti, quod putarent ab eo decretum fuisse imaginibus cultum 11-triæsicutDeo, illudque habebant pro concilio nalionali Græcorum, et a summo pontifice esse confirmatum ignorabant. Vide quæ latius hac dc re dixi in tract, de Incarnatione, dissert. 23, a. 3, § 3, obj. 2. Quantum ad concilium Florentinum, neque Galli unquam illi obstiterunt quoad definitionem fidei, de quo infra.

Dicunl 10° Paler Qucsnellus fuit damnatus inauditus. Item, cur, toties rogatus, pontifex noluit explicare suam contilulionem ?

II. ad primum. Non agebatur dc persona Qucsnelli, nec quidem fuit nominata; sed agebatur de ejus libro : liber autem csl simul sui accusator, testis cl patronus, et ad cum probandum vel damnandum sufficit legere, cl sensum intelligcrc. Unde, quidquid dixisset Qucsnellus, forte probassel suam mentem elintentionem fuisse redam, at non sensum obvium sui libri esse orthodoxum.

Ad secundum. Pontifex explicavit suam bullam, dum in litteris *Pastoralis officii* declaravit per eam non damnari sententias in scholis catholicis tradi solitas. Quibus non suflicil hæc explicatio, non suffecissent ampliores. Aliunde non tam explicationem quam revocationem petebant « Silebat sa- »ccr ordo, inquiebal Facultas theologica v Parisiensis in instrumento suæ appella- » tionis, pro sua in S. Sedem cl sanctissimum » D. Clementem filiali observantia ac reve- » rentia, el sperabat fore ul Sanctitas sua , u laniis malis commota, prædiclam tandem » constitutionem revocaret. » liem, vel explicationes fuissent conformes proprio sensui bullæ vel difformes : si prius, illas rejecissent ut ipsam bullam, aut explicationem explicationum petiissent, cl sic sine fine; si posterius , jaclassenl bullam indiguisse emendatione, el esse reformatam, novamque, priori reprobata, editam esse.

Pluribus supersedeo : quia , morientmus Appellantibus, n-t aliis qui illos imitentur insurgentibus, defervescunt contentiones,

ita ut nunc communiter et absque ulla contradictione admittatur constitutio ul lex dogmatica, seu, ul dicit Benedictus XIII in concilio Romano, ul regula fidei, non hoc sensu quod contineat prima et prœcipua elementa fidei, sicut Symbolum Apostolorum, sed quia fidelis debet juxta illam sc gerere in his quæ continet, cl credere ea quæ damnat esse legitime damnata , sicut credit dogmata Calviniana, a Tridenlino damnata, esse legitime damnata. Qui tamen plura videre cupit, adeat Instructiones pastorales cmincnliss. cardinalis de Bissy et illustris, archiep. Senonensis. Vindicavimus olim scholam nostram a propositionibus Quesnellianis in opere Gallico cui titulus : *Le Thomisme vengé de sa prétendue condamnation par la constitution Unigenitus.* Vide si lubel.

ARTICULUS VIII.

Utrum Ecclesia sit infallibilis in canonisatione sanctorum?

Canonisalio est publicum Ecclesiæ testimonium dc vera sanctitate et gloria alicujus hominis defuncti. Istud autem testimonium est per modum judicii, quod homini canonisato decernuntur honores qui cum Deo regnantibus debentur, scilicet, quod inscribatur in sanctorum catalogo, quod in publicis Ecclesiæ precibus invocetur, quod in ejus memoriam Deo templa erigantur, sacrificium offeratur, horæ canonicæ recitentur, dies festi celebrentur, ejus imago cum radiis qui denotent ejus gloriam depingatur, et ejus reliquæ publice honorentur.

In hoc differt canonisalio a bealiticatione, 1° quod canonisalio sil ultima el definitiva sententia de sanctitate et gloria alicujus, non vero bcatificatio; posteam enim requiruntur adhuc novæ informationes, ul perveniatur ad canonisationem. 2° Beatificatio non tam est sententia quam indulgentia, seu permissio, ul alicui deferatur cohus religiosus, non in tota Ecclesia, saltem regulariter, sed hn aliqua provincia vel religione : unde pontifices in bullis canonjsationis dicunt.* *Definimus , decernimus, mandamus,* etc., in bullis vero bealificalionis dicunt : *Indulgcmus , concedimus* , etc.

Quamvis canonisalio sanctorum, quoad modum qui nunc servatur in Ecclesia, non semper fuerit in usu, fuit tamen semper quoad substantiam, ita quod nullus sanctus coleretur sine prævia discussioneh approbatione illius sanctitatis, utconjü! ex Optato Milevitano, lib. 1 contra Par men. ubi significat illicitum fuisscvenerei l reliquias alicujus *hominis mortui* , .n, *martyris, sed nondum vindicati,* id est, nondum approbati et recepti : si autem i; pro martyribus, *a fortiori* pro aliis sanclu Hæc vero discussio et approbatio, seucanonisalio, fiebat ab episcopo vel primate pr, ' suis ecclesiis lautum, sed cultus in cis institutus ex populorum devotione, accedente consensu tacito ve) expresso suminfpontificis, sæpe extendebatur ad alias ecclesias.

Verum , cum in hoc quidam episcopialiquando modum excessissent, aut aliunde irrepsissent abusus in cultu sanctorum, ila ul quandoque impii in certis locis coloreolur pro sanctis, Alexander III, cap. Audi*vimus* dc reliquiis cl veneratione sanctorum , jus canonisandi sanctos soli Sedi aposlolicæ reservavit, el ipse S. Bernardum cl S. Thomam Canluariensem canonisavil.

Dico. Ecclesia esi infallibilis in canonisationc sanctorum.

Quodlib. 9. a. 46. o. — Est communior ct probabilior, videlurquc aperte esse D. Thomæ, Quodlibelo 9, a. 46. Ibi quaerit S. Doctor utrum omnes sancti qui sunt per Ecclesiam canonisait, sini in gloria, vel aliqui eorum sint in inferno; oleum in corpore articuli statuisset tanquam certum, quod judicium Ecclesiæ universalis in his quæ ad fidem pertinent errare sit impossibile, addit: « In aliis vero sententiis quæ » ad particularis facta pertinent, ut cum » agitur de possessionibus, vel de criminibus vel de hujusmodi, possibile estjudi» cium errare propter falsos testes : canoni» salio vero sanctorum medium est inter « hæc duo. Quia tamen honor quem sanctis » exhibemus quædam professio fidei csl, b qua sanctorum gloriam credimus, pie d credendum csl quod nec etiam in his ja» dicimn Ecclesiæ errare possit. » *Ad primum. aSummus* pontifex, cujus est caned nisare sanctos, potest cerijficari dcstatu d alicujus... præcipue per instinctum Spi» ritus sancti, b *EI ad secundum, a* Divina «providentia præservat Ecclesiam, ne in «talibus, per fallibilc testimoniumhomi' num fallatur, b Cum ergo in his S. Doctor

certitudinem judicii Ecclesia· repetat ex diutia providentia ctinstinctu Spiritus sancti, quem constat falli aut fallere non posse, aperturn est ipsum sentire Ecclesiam absolute esse infallibilem in canonisalione sanctorum. Cum autem dicit *hoc case piecredenium*, non vult significare aliter posse contingere. sed eam infallibilitalem Ecclesiæ in canonisalione sanctorum non esse ita certam sicut certa est ejus infallibilitas in rebus fidei, de qua paulo aulc loculus fuerat; hæcenim csl certa certitudine fidei, non ita prima, saltem ut inultis videtur De quo infra.

Prob.l0 Ecclesia est infallibilis in communi doctrina inorum : atqui canonisalio sanctorum videtur pertinere ad communem doctrinam morum : ergo. *Prob. min.* Ecclesia, canonisando aliquem , obligat fideles ul eum habeant pro sancto, cumque ipsis proponit ut colendum el imitandum : atqui hæc videntur spectaro mores. Ergo.

Confirmatur. Ecclesia est sancta : atqui, 'i proponeret colendum et imitandum impium el damnatum, cum que ul talem haberent fideles, id graviter derogaret sanctitati Ecclesiæ. Ergo.

Prob. 2 Si Ecclesia falleretur in canonisilione sanctorum, id cedercl id gravem ejus despectum et inhonorationem , eam enim irrederent dæmoncs, dum viderent quos damnationis socios habent a fidelibus rolicl invocari tanquam Dei amicos cl ejus gloriae consortes : alqui non est verisimile bcmn in similibus suam Ecclesiam desererе. Ergo.

Quod hic dicimus de canonisalione videtur dicendum, liccl non eadem certitudine, t!ebcalifical|one;quia, liccl in bealiffcatione non definiat ultimate, concedit tamen elapprobat cultum hujus vel illius: in qua concessione et approbatione si erraret, suæ i'ifallibitali in doctrina morum , suæ sanctitati cl suo honori derogaret eodem fere modo quo dictum csl de canonisalione

Dices 1° Nullus polesl esse ita certus dc statu alicujus, sicut ipscmcl dc se; quia *Quit sunt hominis nemo novit nisi spiritus laminis qui* tn *ipso est, 1* Cor. 2 : alqui nullus potest esso certus dc scipso, an sil in jtalu salutis; *Nemo enim scit utrum sil iljntu odio vel amore ,* Eccle.9. Ergo.

Had add — *ɳ. 1). maj.* Nullus potest r'sêha certus, etc. seclusa assistentia Spiritus sancti, *C.* ea supposita , *N.* Dicendum ilaque quod summus ponlifex , cujus est canonisarc sanctos, polesl certificari dc statu alicujus, non solum per inquisitonem vilæ cl attestationem miraculorum, sed præcipue per instinctum Spiritus sancti , qui *omnia scrutatur, etiam profunda Dei.*

Inst. Ecclesia in canonisalione sanctorum innililur lesliinonio humano, quod est fallibilc : ergo.

Ibid ad 2.— *R. D. ant.* Innititur testimonio humano tantum, N. item cl praecipue divinæ providenliæ, quæ præsenal Ecclesiam ne in talibus fallatur , *C.*

Dices 2" Mulli honorantur ul sancti qui non sunt : ergo. *Prob. ant.* Severus Sulpilius, in vita S. Martini, narrai latronem pio sancio honorari. Alexander III citatus referi hominem in ebrietate occisum pro sancio coli. In Marly rologio Isuardi recensetur inter sanctos Eusebius Cæsaricnsis, quem constat fuisse Arianum, imo Arianorum principem , juxla S. Hieronymum lib. 2 adversus Rulin. c. 14. Item opponuntur hæc verba S. Augustini : « Multa corpora » honorantur in lerra , quorum animæ tor- » quentur in gehenna. » Ergo.

R. D. ant. Multi honorantur ul sancti ab aliqua particulari ecclesia, qui non sunt , C.ab universa Ecclesia, N. El sic intelligenda sunt quæ proponuntur in objectione. Addequod verba quæ citantur ex S. Augustino , juxla Sylvium, in eo non reperiantur, possent insuper inlelligi de cultu civili, ul do magnificis sepulcris, de orationibus funebribus et similibus.

Inst. Martyrologia proponuntur toti Ecclosiæ : ergo.

R. D. ant. Martyrologia proponuntur loti Ecclesiæ, ut omnes quos referont celantur ut sancti a tota Ecclesia, Λ'. ul noscantur qui in certis locis colantur, *C.* Unde Ecclesia aliquando emendat Martyrologia.

Dices 3° Nullum est inconveniens quod aliquis non sanctus, qui creditur sanctus, colatur ul sanctus : ergo. *Prob. ant.* Cultus alicujus sancti, cvim sit actus virtutis praeiicæ , nempe religionis, regulari debet judicio practice etsi non speculativo vero : atqui ad veritatem judici practici sufficit quod, attentis circumstantiis, prudenter judicetur hunc esse sanctum, licet reveia non sit : paritas est in hostia non consecrata, quæ,

cam prudenter judicatur consecrata, adoratur ut talis. Ergo.

R. N. ani. Ad probal. D. maj. Cultus alicujus sancti debet regulari judicio practice vero, supposito judicio Ecclcsiæ speculativo, *C.* eo secluso, *N.* Ideo enim fidelis judicat practice aliquem esse colendum, quia judicavit Ecclesia hunc esse sanctum : est autem grave inconveniens quod Ecclesia erret in tali judicio quod spectat omnes fideles; id enim repugnat, *ul probatum esi,* ejus infallibilitali in doctrina morum , ejus sanctitati et honori. *El hinc palel disparilas,* Ecclesia enim non judicat hanc hostia rn esse consecra ta ni. Al lera d ispari las est, quod Christus adoretur sub speciebus ; quod si non sil, ut creditur, sub illis, subsistit tamen ct est verum objectum adorationis; alsi colatur sanctus qui non est, non erit objectum cultus, sed potius exeerationis. *Si dicas* Deum etiam coli in sanctis, ita est, sed etiam sancti coluntur el invocantur.

Inst. 1° Ecclesia potest errare in proponendis reliquiis absque gravi inconvenienti : ergo in proponendis sanctis.

R. N. conscq. Disparilas esi, quod sanctus sil objectum directum cultus , cultus autem reliquiarum directe fertur in sanctum qui sil revera sanctus.

Insl. 2° Sic Ecclesia proponit aliquam ul sanciam, sicut proponit illam ul virginem : alqui errare potest in qualitate virginitatis : ergo.

R. 1° D. maj. Sic Ecclesia proponit aliquam ut sanctam, sicut proponit illam ut virginem, si ita exprimat, *C.* secus, *N.* Non autem ita exprimit Ecclesia, nisi specialibus miraculis constet dc virginitate; sed communitor proponitur ul sancta. Verum est quidem quod , si non constet non fuisse virginem , assumatur ollicium dc virgine, quia praesumitur virgo: quod si ita non sil, ista error non est tanti momenti, nec majus est inconveniens quod aliquid indebitum tribuatur alicui vere sanclæ, quam quod subtrahatur ei debitum , legendo ollicium de vidua. 2° *Omissis præmissis, N. conscq.* Quia longe majus est inconveniens pro lota Ecclesia, quod quæ non est sancta proponatur ul sancta , quam quod quæ non est virgo proponatur ut virgo, modo sil revera sancta; subsistit enim lunc verum objectum culus.

Dito 9*1 Nnn ridetur esse de fide quod Ecclesia sit infallibilis incanonfsalione»* lorum, consequenter neque quod ab Ecris sia canonisalus sil sanctus cl beatus.

Ibid. o. — *Prob. prima pars,* t·» ex Aestore, qui judicium Ecclesiæ 'Ii canonis;, tione sanctorum ponit medium inter jui. cium Ecclcsiæ de rebus fidei ct judicium> j factis particularibus, ct dicit , nonquodst de fide, sed sil *pie credendum quod* in liijjt *dicium Ecclesiæ errare nonpossil.*

2° Quamvis sil fide ccrluin Ecclesiam esse infallibilem in communi doctrina n> rum, non est tamen eadem lide certum q. ' nonisalionem sanctorum perlinere ad co& munem doctrinam morum, neque id o b im concedunt. Ergo.

3° Nulla extat Eccicsiæ definitio dc sca infallibili ta Le, ut fidei divinæ, in canonatione sanctorum, neque id ex ejus pravi colligi potest.

Hinc sequitur secunda pars. Si enim n-s sitde fide quod Ecclesia sit infallibibilisunonisando aliquem, ergo *a fortiori,* ucqm quod istecanonisalus sit sanctus, cumaliuidc id non sit revelatum neque immediate, *ul per se palel,* neque mediale in ipsa io· fallibililate Ecclcsiæ; cum, *ul dictum esi,* non sit certa de fide.

Dices. S. Th. citatus dicit quod *Low quemsanclis exhibemus sil quœdam profusio fidei qua sanctorum gloriam credimur.* atqui fides qua credimus gloriam sanctorum est divina : ergo fides qua credo hunc sanctum ct illi exhibeo honorem, est divina.

R. N. conscq. Ex hoc enim quod fides de gloria sanctorum in communi, quam protestor exhibendo illis honorem , sil divina, quia gloria sanctorum in communi est revelata, non sequitur quod fides dc isto particulari canonisalo,quam protestor exhibendo illi honorem , sil divina, quia non est revelatum quod iste sit sanctus.

Itaque credimus infallibilitalem Ecclesiae in canonisatione sanctorum, ct hunc quem canonisai esse sanctum ct beatum, non fide divina, neque pure humana ct fallibili, sed fide ecclesiastica infallibili fundata in assistentia Spirilus sancti.

Neque dicas hanc assistentium Spirilus sancti esse ipsam revelationem; aliud enim est assistere alicui ne erret loquendo, aliud revclarc illi quid loquatur : *palel* in definitionibus conciliorum, quibus assistit Spiritus sanctus ne errent definiendo, et lameo

non ipsis revclalsuas definitiones, alioquin Patres forent scriptores sacri, et definitiones eorum forent scriptura sacra ct verbum Dei, *uljam alibi observavimus.*

Hinc inferes quod, qui negaret aliquem ab Ecclesia canonisatum esse sanctum el ingloria, non esset hærclicus , sed esset Ie temerarius, quia contradiceret communi Ecclesiæ sensui in re fundatissima , el cujus ippositum non habet idoneum fundamentum : *Insolentissima est insania,* inquit S. Aug. Episl. 118, *disputare an sil faciendum quod tota Ecclesia facit ;* 2» esset scandalosus.quia retraheret fideles a cultu sanctoruin ; 3° impius, quia faceret injuriam Ecclesiæ et ipsis sanctis; 4° sa perci hæresim sectariorum qui irrident canonisalionesquas facit Ecclesia, et negant cultum ac invocationem sanctorum.

DISSERTATIO IV.

DE SUMMO PONTIFICE.

ARTICULUS I.

De primatu sancti Petri.

Suppono 1° Christum ascendentem in «dum non abdicasse omnem potestatem quæipsi data est in cœlo clin terra , sicque remanere caput Ecclesiæ principale; est enim Sacerdos in ælernum, semper vivens ad interpellandum pro nobis, influens in nos charismata gratiarum et potens persemetipsum salvare accedentes ad Deum . unde non habet in terris successorem ; successor enim est, qui sic succedit in locum alterius ul iste aller non habeat amplius auctoritatem quam prius habebat.

Suppono 2l Christum, subtrahendo fidelibussuam præsenliam corporalem, non sic jbi suam potestatem retinuisse , ut vicanum sui visibilem in terris pro regimine ùclesiæ non reliquerit : Ecclesia enim, cum ‘it corpus visibile, indiget rectore qui in casibus emergentibus videri, adiri et audiri possit.

Quierimus itaque quem Christus instituiisui vicarium cl caput totius Ecclesiæ, cum potestate illam regendi? an unum Petrum? an omnes ex æquo Apostolos? Hoc ultimum prætcndunt novatores, ex odio in Romanam ecclesiam : cum enim pontifex Romanus non habeat aliam jurisdictionem quam eam quam habuit Petrus cujus est successor, si Petrus nullam habuerit in Apostolos, et ex æquo cum illis sit Ecclesiæ præfeclus; ita Romanus pontifex non habet primatum jurisdictionis in totam Ecclesiam, sed cum episcopis, inter quos est sicut primus inter pares.

Circa medium sæculi prælerili, prodierunt duo libelli coæquantes Paulum Petro in regimineEcclesiæ, clconstituentes duo capita quæ coalescerent in unum : hos confixit Innocentius X, vigesimo quarto jenuarii 1647. Igitur contra hos omnes,

Dico. Petrus, isque solus, est institutus a Christo caput visibile lotius Ecclesiæ : sive, soli Pciro concessus est a Christo primatus , non solum honoris el dignitatis, sed potestatis et jurisdictionis in Apostolos cl universam Ecclesiam.

Prob. 1° ex duplici loco S. Scripturæ. Primus eslMatlh. 16, ubi Christus Petro, præ cætcris Apostolis confilenli quod esset Filius Dei, extemplo vices et præmium confessionis rependens, dicit ipsi : *Beatus es, Simon Barjona, quia caro el sanguis non revelavit* ***tibi****, sed Pater meus qui* in *calis est; et ego dico* ***libi*** *quia lu es Petrus el super hanc pclram adificabo Ecclesiam meam, et porta inferi non pravalebunl adversus eam : et* ***libi*** *dabo claves regni calorum ; et quodeumque ligaveris super terram erit* ***li****gatum el in calis, el quodeumque solveris super terram eril solutum el in calis.* Quibus verbis sensu obvio acceptis, significatur primatum jurisdictionis in Ecclesiam conferri Peiro sub duplici metaphora , scilicet fundamenti cl clavium ; quod enim est in ædificio fundamentum, hoc est in corpore caput, in civitate rector, rex in regno, paterfamilias in domo, et cui traduntur claves, ipse instituitur rex aut gubernator civitatis. *Subsumo.* Atqui hæc verba nulli alteri ex Apostolis quam Petro convenire possunt: ergo. *Prob. min.* Nullus præter Petrum confessus fuerat divinitatem Christi, nullus præler ipsum poterat dici *Simon Barjona,* seu filius Jonæ ; nullus præler ipsum vocatus est *Cephas,* quod interpretatur saxum, petra seu rupes. Non enim dixit Christus, ut habet versio latina : Tu es Petrus, sed syriacc loquens : *Tu es Cephas,* hoc est, Tu es saxum sen petra , ct super hoc saxum seu banc petram, ubi pronomen *hanc* manifeste indicat pclram de qua prius facta est mentio, quasi diceret : Tu cs petra super quam

rdificabo Ecclesiam meam : ideo autem latinos interpres vertil, *Tu es Petrus, ei* non, *Tu cs petra* , quia secutus est codicem græcum, qui habet ; græcc vero tam quam petra significant lapidem , ct visum est interpreti latino convenientius homini tribuere nomen masculinum *Petrus* quam fœmininum *petra.* Ergo his verbis soli Petro concessus est primatus jurisdictionis in lotam Ecclesiam.

Ita etiam hunc locum interpretantur omnes iere Patres : Orcgines,Ilom. 5 in Exod. Terlull. de Præscript. c. 21; S. Rasilius, ad cap. 2 Isaiæ; Nazianzcnus, Orat. 21 ; S. Chrysosl. Horn. 2 de pœnit. in Psal. 50 ;S. Cyrillus Alcxan. 1. 2 in Joan. c. 12; Epiphanius, hæresi 59; 59; Cypr. Epist. 40, 57 el 71; S. Micron, adversus Pelagian, c. 4 ; S. Hilarius, c. 20 in Matlh. Denique S. Augustinus, quem opponunt sectarii, in Psal. 69 : α Petrus, inquit, qui paulo » ante eum confessus erat Filium Dei, el in u ilia confessione appellatus erat petra su- » per quam fabricaretur Ecclesia, etc. » Et serm. 29 de Sanctis : α Solus inter Apos- » lolos m erui laudirc : A men d *ico tibi qu ia lu* » *es Petrus, el super hanc petram adificabo* d *Ecclesiam :* dignus certe qui aedificandis » in demo Dei populis lapis esset ad funda- » mentum, columna ad sustentaculum, cla- ⊳ vis ad regnum, u Confer quæ dicam in *solutione primi argumenti.*

Altcr locus Evangelii est Joan. 21, ubi Christus quod promiserat Petro Matlh. 16 citato , propter excellentem divinitatis confessionem , de facto confert post Irinam singularis amoris confessionem : *Simon Joannis , diligis me plus his? Pasce agnos meos, pasce oves meas.* Constat ▮u hæc verba, ut ante, non posse alleri convenire quam Petro, designatur enim nomine proprio el patris, *Simon Joannis;* 1er ipsum interrogat Christus , ul trina confessio responderet trinæ negationi ; ipsum interrogando excludit cæterosdicens : *Diligis me plus his?* ideoque ipse Petrus proprio et non aliorum nomine respondit : *Tu scis, Demine, quia amo te,* cum aliunde scire non posset an alii ipsum diligerent. Constat 2 universalem Ecclesiam regendam esse ipsi commissam : non enim committit illi lias aul illas ov* seu agnos, sed indefinite *oves ineas, agros meos :* omnes autem fideles sunt oves Qhrbti vel agni; per agnos significabitur populus, per oves pastores. Unde S. 11*. nard. lib. 2 de Consid. cap. 8 : « Cui, b· » quit, non dico episcoporum sed elhn. » Apostolorum sic absolute el indiscre.* » tolæcommissæ sunt oves? Si me an?as, » Petre, pasce oves meas. Quasi Illius id » illius populos civitatis aul regni? Oia » meas, inquit. Cui non planum non des- » gnassc aliquas, sed assignasse omnes?Ni- » hil excipitur ubi distinguitur nihil. Et Eucherius Lugdunensis, vel alter antiquus episcopus Gallicanus, Serm. deNalaliAputolorum Peiri ct Pauli : « Prius, inquit, » agnos, deinde oves commisit ei; quia noti » solum pastorem , sed pastorum pastorem « eum constituit ; pascit igitur Petrus agno?, » pascitet oves, pascit filios, pascit eln- » 1res, regit et subditos et praelatos; om- » nium igitur pastor est, quia præteragn- » et oves in Ecclesia nihil est. » 3° Constat his vprbis Petro summam potestatem in omnem Ecclesiam, quia ad officium pactoris pertinet non solum gregi cibum præ· bore, sed ipsum duiz.e, reducere, turn, regere , corrigere , etc. « Pascere oves, in- » quit auctor in Calena, est credentes ic » Christo, ne a fide deficiant, confortare, » terrena subsidia, si necesse est, subditis » providere, et exempla virtutum subverbe » prædicationis impendere, ad versoriis ob- Λ sistere, errantes subditos corrigere.»

Atque item hunc locum exponunt communiter SS. Patres, præterjam citatos,Origenes, in cap. 6 Epist. Rom. Ambrosius, lib. 10 in Lucam ad cap. 24; Gregorius Magnus, lib. 4 Epist. 32, etc.

Prob. 2° traditione quam leslanturPatres laudati et concilium Chalcedonense, aci.3, ubi dicitur de S. Petro : *Qui est petraei crepido calholicœ Ecclesiæ, et recta: fidei fundamentum. Patebit* adhuc amplius ex dicendis art. subseq.

Prob. 2U ex prorogativis Petro concessis 1° Ex nominis mutitione : cum enhn antea vocaretur Simon , jussit Christus ul vocaretur *Cephas,* id est saxum, petra, ve! rupessuperquam fundaret Ecclesiam. 2 T.i eo quod regulariter in S. Scriptura,Matlh 10, Mare. 3 , Lue. 6, Act. 1 , primus inter Apostolos recenseatur, non ratione vocationis aul ælalis; Andreas enim ejus frater fuit prius vocatus, el secundum Epiph hæresi 51 , oral natu major : ergo ratione auctoritatis el primatus. 3° Exeo tiuodS

Scriptura loquatur de Petro ul de capite : sic Marci 1 : *Simon el qui cum illo erani* Luca 8 cl 9 : *Dixit Petrus ; el qui cum illo tranl* ; Act. 2 : *Petrus cl undecim ;* ibid. 5 : *Petrus el Apostoli.* 4° Primum concilium in electione S. Mathiæ convocavit, Act. 1. In alio concilio, de observatione legalium, primus sententiam dixit.

4. Cont. Gcnt. c. 76-— *Prob.* 4° *ratione theologica.* Christus in Ecclesia instituit rcgimenmonarchicum , in quo unus extat supremus princeps , qui plena auctoritate rerumsunimam administrat : ergo non instituit ex aequo omnes Apostolos lotius Ecclesiae principes cl rectores, sed unum dunlarat inter illos. Quis autem iste unus , nisi Petrus? *ul ex didis putei :* nec alium assignant haeretici.

Prob. multipliciter ani. Ecclesia, Daniel. 2,comparatur regno ; Canlic. 6, exercitui ordinato;! Pel. 3,navi; Joan. 10, ovili: atqui hæc omnia ab uno supremo moderatore gubernantur. Ergo.

Ibid. — 2 Nulli dubium esse debet quin Ecclesiæ regimen sil optime ordinatum , utpolcper eum dispositum *per quem reges regnant cl legum conditores justa decernunt,* Proverb. 8 : atqui optimum regimen multitudinis est , ul regatur per unum ergo. *Prob. vein.* ex line regiminis, qui est pax ct unitas subditorum : atqui unus est congruenlior causa unitatis et concordiae quam inulti, quia unum est per se causa unitatis, multa autem lanium per accidens, quatenus aliquo modo uniuntur ; manifestum est enim quod plurcs non possunt unire el concordare , nisi ipsimet aliquo modo conveniant el uniantur. Ergo.

Ibid—3“ Quamvis populi distinguantur ter diversas diœccscs el civitates, tamen sinit Ecclesia est una , ita oportet esse unum populum Christianum : sicut ergo in uno populo speciali unius Ecclesiæ requiritur unus episcopus, qui sit lotius populi caput, ita in toto populo christiano requiritur quod unus sit totius Ecclesiæ caput.

Ibid —4« Ad unitatem Ecclesiæ requiritur, quod omnes fideles in fideconveniant : atqui contingit oriri difficultates circa ea quæ sunt lidei; per diversitatem autem sententiarum quæ a diversis oriri possunt, divideretur Ecclesia, nisi per unius sent-nliam in unitate conservaretur : ergo requiritur ad unitatem Ecclesiæ conservandarn , quod sit unus qui toti Ecclesia præsit.

Ibid. — 5° Ecclesia militans ex triumphante derivatur per similitudinem : unde Joannes, Apocal. 21 , *Vidit Jerusalem descendentem de calo: alqui* in Ecclesia triumphante unus præsidelomnibus , qui etiam in toto universo præsidcl, scilicet Deus. Ergo.

Ibid. — *Si quis dical* in Ecclesia esse unum caput, scilicet Christum : *R.* id non sufficere; quia, licet Christus semper sacnmenta ministret et perficiat, juxta illud Joan. 1 : *Hic est qui baptizat*, cum tamen suam præsenliam corporaliter visibilem subslraclurus esset, constituit ministros , qui sacramenta visibiliter ministrarent: ergo similiter oportuit quod aliquem constitueret qui, loco sui, universalis Ecclesiæ curam gereret.

Si *reponat.* Ad perfectionem regiminis politici, non est necessc quod in universo sit tantum unus monarcha : ergo similiter in regimine spirituali lotius Ecclesiæ. Item Deus non præfecil ab initio regem populo suo Israelilico. Ergo.

R. ad primum. Disparitas est, quod non sit necessc in universo esse unum lanium regnum: Ecclesia vero, in universo diffusa, est unum regnum, quod ideo regi debet per unum. 2° Non est necessc quod lotus orbis iisdem legibus regatur: at tota Ecclesia debet idem credere, iisdem sacramentis uti, et eadem Christi præcepta servare, quæ omnia fieri non possunt, nisi sil unum Ecclesiæ caput.

2. q. 405. a. 4. ad 2 —*Ad secundum.* Quamvis regnum sil optimum regimen populism non corrumpatur, quia tamen, propter magnam potestatem quæ regi conceditur, de facili dégénérai in lyrannidem , nisi perfecta sit virtus ejus cui talis potestas conceditur ; Judaei autem crudeles erant et in avaritiam proni, per quæ v itia maxime homines in lyrannidem decidunt; ideo Deus a principio Israelites regem non instituit cum plena potestate, sed judicem el gubernatorem in eorum custodiam.

Ibid.—Verum , quia ad bonitatem regiminisconfert quod populi illud ament, quia sic facilius servatur pax ; illud autem amant cum in eo habent aliquam partem , ul in aristocralia etdomocralia ; ideo potest did quod regimen Ecclesiæ monarchicum sit

aliquo sensu temperatum ex aristocratie cl democratin : aristocratie, quatenus sub su> premocapite pluies optima tes principantur, ul patriarche, ai chiepiscopi cl episcopi; democratin , quatenus hujusmodi principes spssiml cligi ex omnibus ; cl sic omnes aliquam partem habent in Ecclesiæ regimine.

Solwnlitr objtTliu/its

Obj. 1° Ex cap. 1G Maith, laudato, nihil erui potest pro primatu S. Petri. Ergo. *Prob. ant.* 1 Quia per has particulas, *el super hanc pelram,* non intclligilur S. Petrus, seil Christus ipse, juxta illud t Cor. 10 : *Petra autem eral Christus*, el illud ibid, cap. 3 : *Fundamentum aliud nemo polcsl ponere, prater id quod positum est, quod est Christus Jesus;* cl juxta S. Aug. qui tract, ull. in Joan, dicit : *Super hanc pelram quam confessus es, adifteabo Ecclesiam meam ;* el Serm. 13 dc verbis Domini : *Tu es ergo Petrus, el super hanc petram adifteabo Ecclesiam ; super me adifteabo (e, non me super te.* Ergo.

Prob. 2 idem ant. Esto hæc verba ad Petrum aliquo modo referri, non tamen ad ejus personum, sed ad ejus fidem seu confessionem , ita ut sensus sit : El super banc confessionem Pclri ædificabo Ecclesiam meam : ita S. Hilarius, lib. 9 deTrinil. *Super hanc igitur,* inquit, *confessionis pelram Ecclesia adifteatio est.* Similiter S. Cyrillus Alexandrinus, lib. 4 de Trinitate, et S. Chrysost. Horn. 55 in Matlh. Ergo.

Prob. S' *idem ant.* Ista verba : Tibi dabo claves regni cœlorum, non referuntur ad personam Petri singulariter, sed ad Ecclesiam , ita utclavessinl collalæ Petro nomine Ecclesiæ, juxta illud S. Augustini, tract.50 in Joan. *Petrus, quando claves accepil, Ecclesiam significavit.* Ergo.

R. N. ant. Ad primam probat. N. ant. Nam 1« ul observavimus, pronomen relativum *hanc* in his verbis, *el super hanc pelram,* denotat petram de qua prius facta est mentio : de Christo autem non csl facta mentio sub nomine petræ , sed sub nomine Filii Dei vivi; bene de Petro sub nomine petræ: *Tu es Cephas, seu petra.* 2' Si inlelligalur de Christo, iit sensus involutus et intricatus, semcet : Tu *es Petrus, cl super hanc pelram,* id csl Gtiper me, *adifteabo Ecclesiam meam, et libi* Petro *dabo claves regni cœlorum;* quo nihil est inlrieatiui.r, a sensu naturali magis alienum. 3* bsi confessionem Petri el hæc verba, *Beatus u, Shnon Harjona,* Christus adjecit: *ïïφ dico tibi quia lu es Peints, el super hanepl. Iram adifteabo Ecclesiam meam,* tanquam clausulam praecedentium, et ul premium confessionis Pclri, *ul patet* ."ergo ad ipsum referuntur, el non ad Christum. Si ad Christum referuntur, non dixisset aedificabo, sed ædilico, quia jam tunc in se aedificaverat Apostolos el discipulos niuitos. Ei quibus *paid* hunc sensum esse prorsus anloi lum , a sensu obvio alienum, el ideo nullatenus admittendum : adde quod sit contrarius interpretationi communi SS. Patrum , ul vidimus.

Ad primam auctoritatem. Ex eo quod, loco citato Apostoli, per petram inlelligatut Christus, non sequitur quod ubicumque petra ponitur intelligalur Christus; est enim proprium nominibus mclaphoricb, ulsecundum diversascircumstantias diversi sensu accipiantur : sic aliquando in S.Scriptura, sub nomine leonis, Christus ialelligilur, non tamen ubicumque ponitur lev significatur Christus ; hic autem per petram non significari Christum sufficienter probatum est.

Ad secundam auctoritatem. Apostoluslo-quitur ibi dc primario et principali fundamento, non de secundario et rninisleriali, alias sibi contradiceret, cum Ephes, ’dicat : *Superadiftcali super fundamentum Apostolorum el Prophetarum.*

Inferes. Ergo saltem cæleri Aposlolisunt cum Petro fundamenta secundaria Ecclesiæ , el sic nihil habemus speciale pro Petro, ex cap 16 Maith.

Λ. *I), illatum.* Cæleri Apostoli sunt cum Petro fundamenta secundaria Ecclesiæ, sed diverso jure, *C.* eodem jure, Λ’. Itaque caleri Apostoli sunt ct dicuntur fundamenta Ecclesiæ, qualcnusdoctrinam evangelicam sibi revelatam ubique disseminarunt, miracula ediderunt, Spiritum sanctum contulerunt, ecclesias fundarunt, eas rexerunt, episcopos instituerunt; sed hæcpræstiterunt ul apostoli el delegati jure extraordinario, Petius autem jure ordinario, ul pastor ordinarius el supremum caput, cui cæleri Apostoli subordinabantur, el ipse illis non subordinabalur : et hoc est quod illi soli. cap. Mallii, promittitur, cum

illi soli præ aliis ei coram aliis dicilur : *Et tuptr h«nc petram œdificabo Ecclesiam meam,* ul interpretantur communiter SS. Patres, ul hucusque vidimus el videbimus infra. Hinc S. Hieronymus, lib. 1 coni. Jovin. cap. 14 : « Licet, inquit, super om- » nes Apostolos ex æquo Ecclesiæ fortitudo vsolidetur; tamen proptcrca inter duode- Bcimunus eligitur, ut, capite constituto, s schismatis tolleretur occasio. » Confer *lolulionem quartas object.* de S. Cypriano.

Aci S. *Augustinum.* Equidem S. Doctor utramque expositionem tradidit, idque ip- se agnoscit, lib. 1 Retract, cap. 21 , ubi neutram alteri praeponit, sed judicio lecto- ris relinquit : *Harum duarum sententia- rum,* inquit, *quæ sil probabilior eligat lector,* dicitque nostram *cantari orc mul- lorum* in *versibus S. Ambrosii ;* et cum sit longe conformior textui, ut probatum est, eamque communiter tradant SS. Patres, omnino praeferenda est.

Si petas cur S. Augustinus hanc alleram expositionem, ul in instantia, pluribus in locis tradiderit ?

Respondent quidam id contigisse ex igno- rantia linguæ hebraicæ seu syriaeæ. Ratio enim quam loco citato Retract, adferl S. Doctor, cur hæc verba , *el super hanc pe- lram,^* Christum el non ad Petrum retu- lerit, est, quia , inquit, *non est dictum illi* (Petro) *tu es petra, sed tu es Petrus, petra autem erat Christus,* existimans *Cephas* non significare pelram, sed aliquid deriva- tum a petra , quasi petrinum , ul saxeum a saxo; hacque dc causa Latinum interpre- tem vertisse *Tu es Petrus,* et non , *Tu es pelra.* El quia Ecclesia super pelram el non super aliquid petrinum erat ædiiicanda, existimavit S. Augustinus per illam petram non inlelligi Petrum, sed Christum, de quo dictum est, *pelra cral Christus :* si ergo S. Doctor advertisset *Cephas* nihil aliud si- gnificare quam pelram aul saxum, el Chris- tum dixisse, *Tu cs petra, el super hanc pe- lram adificabo Ecclesiam meam,* procul dubio expositionem nostram ubique secu- tus fuisset.

Respondet noster Natalis Alexander, dis- sert. 4sœculi 1, §3, obj. 1, S. Augusti- num hæc verba, *super hanc petram adifi- tabo Ecclesiam meam,* retulisse ad Chris- tum, quia contra Donatislas agebat, qui sacramentorum vim in ministrorum sancli- tale collocabant : unde timens ne, si Eccle- sia in Petro fundata diceretur, homines de sanctitate ministrorum Ecclesiæ praesume- rent, ac super eos spiritale fundarent aedi- licium , lotam fundamenti rationem ad Christum revocavit. Hoc scrupuio adduc- tum S. Augustinum , eam amplexum fuisse interpretationem , constat ex loco in objec- tione laudato Serm. 13 dc verbis Domini, ubi post verba ibidem recensita subjungit: « Nam volentes homines aedificari super » homines, dicebant : Ego quidem sum » Pauli, ego autem Apollo, ego vero Ce- » phæ, ipse csl Petrus ; el alii qui nolebant » aedificari super Petrum , sed super pe- » Iram : Ego autem sum Christi. » Quamo- brem addit paulopost laudatus Alexander : « Illa S. Augustini expositio eo tantum » spectat, ne existimemus Peirum propria » virtute et scorsim a Christo Ecclesiam æ- » dificassc. «Christum itaque causam prin- cipem el præcipuum in aedificatione Eccle- siæ fundamentum S. Augustinus agnoscit, sed S. Peirum fundamentum osse a Christo secundum , praecipui ministerii ratione , minime diffitetur : unde hoc ipso in loco S. Peirum vocat *primum et præcipuum Apos- tolorum ,* et ejus *apostolalus principatum* verbis magnificis commendat. Hucusque laudatus auctor, quibusdam omissi*, cujus explicationi favent etiam ultima verba in objectione : *Super me ædificabo (e, non me super le,* quæ innuunt S. Augustinum ne- gare tantum S. Peirum esse fundamentum primarium Ecclesiæ.

Ad secundam probat, ani. T. ant. Hæc verba, *super hanc pelram ,* etc., referuntur ad confessionem Petri, ulad causam meri- toriam promissionis, *C.* ut ad subjectum cui fit promissio, *N.* Quando ergo SS. Pa- tres dicunt hæc verba referri ad confessio- nem Petri, seu super confessionem Petri Ecclesiam ædificari, non sumunt confessio- nem in abstracto elscorsim a Petro, sed in concreto pro Peiro confitente, ita ul con- fessio sil ratio propter quam promittatur hæc praerogativa, Petrus vero persona cui promittitur. Sic, dum S. Hieronymus , Epistl. 61, de eodem Poiro loqueqs dicit super aquas Petri corpus non amnulasse, sed fidem, non negat corpus Petri vere am- bulasse super aquas, sed vult hoc miracu- lum non agilitati corporis Petri, sed ejus fidei esse tribuendum: ita in nostro Casu.

Unde ipse Hilarius, cnjus verba objiciuntur apud S. Thomam in Catena, dicit : Dignum *plane confessio Pelvi prœmium consecuta est; et* postea: *O in nuncupatione novi nominis felix Ecclesiæ fundamentum*

Ad terliam probal. ani. S. Augustinus dicit claves esse collalas Petro nomine Ecclesiæ, quia illas non accepit ut privata persona, sed ul caput Ecclesiæ et propter ejus utilitatem ; quod autem conceditur capiti propter corpus, censetur corpori concessum. Unde ipse S. Augustinus, tract. 124 in Joan, dicit : *Petrus Apostolus , propter aposlolatus sui primatum, Ecclesiæ gerebat, fiaurala quadam generalitate, personam.* Figurata autem expositio non impedit veritatem hisloriæ. Sic, juxta cumdem S. Augustinum, in Psal. 108, Judas erat figura malorum, sicut Petrus ralione primatus oral figura Ecclesiæ : sicut ergo Judas vere personaliter prodidit Christum , ita Petrus vere personaliter accepit claves.

Insl. Saltem verba Christi ad Petrum ad omnes Apostolos referri debent. Ergo. *Prob. ani.* Christus interrogabat omnes : *Vos autem quem me esse dicitis?* et Petrus nomine omnium respondet : *Tu es Chrislus Filius Dei vivi.* Ergo et ipse Chrislus respondet Petro el in ipso omnibus aliis quos interrogaverat : *Bealus es, Simon Barjona,* etc.

R. N. ani. Ad probal. N. conscq. Quia 1° Chrislus respondens confessioni Petri, omni modo significat se Petrum specialiter alloqui ; appellat ipsum omnibus propriis nominibus quibus ab aliis distinguitur, nomine nativitatis, *Simon,* nomine patris, *Barjona,* nomine quod illi imposuit, *Cephas;* dicit illi specialiter præ aliis : *Tibi dabo ;* assignat causam promissionis, scilicet eminentem confessionem a Deo inspiratam quam ipse solus fecit : potuissetne magis specialiter ipsum ab aliis distinguere, designare, indicare? possetne scriba vel notarius specialius designare hominem quem vult intelligi in testamento vel actu publico? 2° Quamvis Chrislus omnes interrogaverit, quamvis Petrus omnium nomine responderit ; non tamen provinciam ab aliis acceperat fic respondendi, nec quidquam alii ad ejus responsum concurrerant, cum non caro cl anguis, sed Paler coelestis ipsi revelasset; sed ex proprio fundo, ex proprio merito, ex proprio sibi facto privilegio respondit, supplens aliorum defectum . unde ipsis et non aliis assignari debet privilégia responsionis Christi. Enim vero, si m belliduces congregatos dc re bellica interroget, el uni aliorum nomineaptérespondenti rex dicat : Creo te marcschallum, num forte omnes erunt creati mârcschalli! an non ipse solus respondens?

Repones. Chrislus alibi, scilicet Mattii. 18, cætcris Apostolis parem ac Petro contulit potestatem, cum illis dixit : Quœcnmçw *alligaveritis super terram erunt ligata tt in cœlo,* etc. Ergo.

R. 1 ¡V. *ani.* Potestas enim clavium, Mallh. 16, tradita Petro, est quid majujtt superius ad solam potestatem ligandi et solvendi, quippe quæ est tantum actus inadæquatus clavium, ut late probalCajelanus, de Primatu summi pontificis cap.5 cl7. Igitur collatio clavium cœlorum tribuit potestatem faciendi omnia quæ ad regimen cœlorum perlinent, el tollendi omnia impedimenta quæ ejus ingressum prohibent; ad hoc autem necessarium est aliquando veritates fidei determinare, hærcses damnare , schismata compescere, concilia cunvocare, principes religioni noxios deterrere, hunc monere, illi jubere aut prohibere, etc. Hæc autem non continentur sub praecisa ralione ligandi et solvendi, quæ sunt tantum actus judiciales, vel in foro conscicntiæ.

R. '2'Esio per illa verba Mallh. 18 : *Quocumque solveritis,* etc. Apostolis parem ac Petro potestatem esse promissam (non enim tunc fuit collata, cum tunc nondum erant episcopi, sed Joan. 20, cum Chrislus dixit illis : *Sicul misit me Paler cl ego milio vos,* etc. *Accipite Spiritum sanctum : quorum remiseritis peccata,* etc.), alia tamen et alio modo Apostolis cl Petro promissae! collata csl : Apostolis ut delegatis, Petro ut pastori ordinario; illis dependentor et subordinate Petro, huic independenter et supreme. Eccur enim, ut jam observavi, Matth. 16, soli Petro coram aliis dicitur: *Tibi dabo claves,* etc., et Joan. 21 : *Pasct oves meas,* idque ob singularem ejus fidem el dilectionem, si nihil præ cæleris acctperil?

Obj. 2° Neque ex his verbis Joan. 21, *Pasce agnos meos, pasce oves meas,* aliquid evinci potest pro primatu Petri : ergo. *Prob. ani.* Quod Chrislus dixit Petro,

Pasce oves mens, omnibus dixit : ergo. *Prob ant.* 1" Quia ipse Peirus, Epist. 1 , ap 5, dicit episcopis : *Pascile qui in vobis est gregem* tt/elAcl. 20, Paulus dicit: *Allendile vobis cl universo gregi in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei.* 2° Quia S. Augustinus, lib. 6 de Agone Christiano, cap. 30 : *Cum ei,* inquit, Petro scilicet, *dicitur, ad omnes dicitur,* .4mas *me ? Pasce oves meas.* Ergo.

II. N. ani. Ad probat. D. ant. Quod Christus Petro dixit, *Pasce eves meas,* omnibus dixit, quantum ad gregem determinatum, *transeat ;* quantum ad omnes generaliter , sicut dictum est Petro, *N.* Unde ipse Petrus in Epistola non dicit simpliciter, *Pascite gregem,* sed *pascile gregem qui in vobis est,* id est, gregem particularem vobis commissum : el hoc sensu etiam intelligendusest S. Augustinus, nisi cum aliis sic intelligas, *dicitur ad omnes*, id csl, ad omnes Petri successores, non ad omnes Aposlolos. Cæterum constat de mente S. Augustini, qui, lib. de Pastoribus, cap. 13, dicit : *Mulli erant Apostoli, ct uni dicitur, pasce oves meas.*

Obj. 3° plura ex S. Scripturis. Chrislus, Mallh. 28, cl Joan. 20, æqualiter mittit omnes Apostolos, cl omnibus pariter dicit : *Sicut misit me vivens Pateret ego mitto vos, euntes ergo docete omnes gentes,* etc. 2°Lucæ 22, Apostolos de primatu contendentes redarguit; si autem Petro fuisset collatus primatus, de illo non fuisset contentio, ct Christus non sic increpassct, innuens nullum esse inter cos allero majorem, sed Petrum indicassel. S°Act. 8, Petrus missus fuit ab Apostolis : non csl autem superioris mitti ab inferioribus. 4° Non legitur Petrum ullum actum jurisdictionis exercuisse in Apostolos. 5» Dum nominantur Apostoli, Peirus non semper ponitur primo loco : sic Epist. Galat. 2 : *Jacobus el Cephas ct Joannes ;* 1 Cor. 9 : *Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, situli el caleri Apostoli, et fratres Domini, d Cephas;* Joan. 1 : *Erat autem Philippus a Hethsaida civitate Andrea cl Petri.* Ergo.

R. ad primum, ex missione Apostolorum sequi eos pares fuisse Petro in ralione apostchlus, non in ralione officii pastoralis. *Palel ex praccdcnlibus.*

Ad secundum. Chrislus redarguit Apostolos contendentes de primatu temporalis dominationis, ex amhitione quæsilo , ul paid ex verbis subjunctis , *reges gentium dominantur eorum,* scilicet cum saeculari fastu, intendentes propriam gloriam el propriam utilitatem magis quam bonum commune ; *vos autem non sic.* Porro Petrus non quaesierat, primatum ex ambitione , et erat primatus spiritualis, quem nondum satis intelligebant Apostoli, praesertim cum tunc nondum esset ipsi collatus , sed tantum promissus.

Ad tertium. Aposloli miserunt Petrum non imperio, sed consilio; nonjuhendo, sed consulendo et suadendo : sicut capitula quandoque millunt suos praepositos , imo regis consiliarii regem pro rcrum gerendarum gravitate ex exigentia.

Ad quartum. 1° *N. ant.* Nam S. Petrus convocavit Apostolos in electione S. Maihiæ, et primus dixit sententiam in concilio de observatione legalium. Insuper non omnia quæ fecit Petrus scripta sunt. 2° *Dato ant.* N. *conseq.* tum quia, cum Aposloli, a Spiritu sancto ducti, optime se gererent, non erat opus quod Petrus in cos suam exerceret jurisdictionem ; tum quia ab actu ad potentiam non valet argumentum negative.

Ad quintum. Io *N. conscq.* Quia, licet non semper Petrus ponatur primo loco, sæpius tamen ponitur *ex probationibus conclusionis.* 2° Non obstant quæ opponuntur : in primo textu, Jacobus ponitur primo loco, quia quæ ibi narrantur peracta erant Jerosolymis, ubi Jacobus erat episcopus; secus in aliis. Sic idem Apostolus, eadem Epistola ad Galat. 1 , refert se post annos 1res ascendisse Jerosolymam videre Petrum ; non dicit Jacobum, quamvis tunc esset Jerosolymarum episcopus. Et ideoS. Ambrosius ad hæc verba : α Dignum erat, » inquit, ut videret Petrum , quia primus » erat inter Apostolos cui delegaverat Sal» vator curam ecclesiarum. » Et S. Hieronymus ibid, venit Paulus videre Petrum, α non discendi studio, sed honoris priori » Apostolo deferendi. » Item S. Chrysosl Homil. 37 in Joan. « Quia os Apostolorum «Petrus erat, princeps cl vertex ipsius «coetus, propterea Paulus ascendit eum » videre præ aliis. » Secundus textus non nocet nobis, sed potius favet: arguit enim

ibi Paulus a majori ad minus, et dicit : Si Apostoli et, quod plus est, Cephas circumducunt mulierem sororem quæ temporalium curam geral, cur non mihi liceret? In tertio textu agitur de levi facto historico, non pertinente ullo modo ad aposlolatum , nempe ex qua civitate erat Philippus; in narratione autem historica non attenditur scrupulose ad dignitatem.

Obj. 4° ex Patribus. 1° S. Clemens, lib. 1 Dispositionum, apud Euseb. lib. 2 Hist.c. 1, «licii : « Petrus, Jacobus el Joannes, post «ascensionem Salvatoris, quamvis ab ipso » fuerint omnibus pene prælati, tamen non «sibi vindicabant primatus gloriam , sed » Jacobum, qui dicebatur Justus, Aposto- » lorum episcopum statuerunt.» 2° Ilcsychius Jerosolym. presbyter, in oratione in Jacobum fratrem Domini, vocat Jacobum Apostolorum caput ct in capitibus verticem, cique tribuit primas in concilio Jerosolymitano. 3° S. Cyprianus, lib. 2 de Unitate Ecclesiæ, dicit : « Hoc erant utique cæteri «Apostoli quod fuit et Petrus, pari con- » sorlio prædili el honoris et potestatis, sed » exordium ab unitate proficiscitur, et pri- » matus Petro datur, ut Ecclesia una mons- » trclur.» 4° S. Ambrosius, lib. de Incarnat. c. 4, dicit:«Hic (S. Petrus) ubi audi- » vit, Foi *autem quem me esse dicitis,* loci «non immemor sui, primatum egit, pri- » matum confessionis utique, non honoris, «primatum fidei, non ordinis. » Ergo.

R. ad S. Clementem, juxta communem eruditorum opinionem , ejus textum apud Eusebium esse interpolatum ; quamvis enim siclegalur in codice Basilecnsi, attamen in codice Coloniensi et aliis codicibus quos vidit ct contulit Valesius, non legitur *primatus* nec *Apostolorum ,* sed *Jerosolymorum episcopum.* Similiter, apud Nicephorum, lib. 2, c. 3 , sic legitur : « Petrus, ct Jaco- « bus, cl Joannes, quos Dominus præcipuo « dignatus fuerat honore, post ascensionem ■ ejus gloriam non affectarunt,sed Jacobum «jusluin Hierosolymorum episcopum ele- » gerunt. »

Ad Hetychium. Ibi agit oratorem, non sacrn Scripturae interpretem : ideo verba ejus accipiendh sunt hyperbolice dicta , s' quidem ipse , in Oratione in S. Andræam , apud Photium in Bibliotheca cod. 269, dicat de Petro ' *Tu vocabaris Cephas, ante Confessionem merces, antequam pradicares coronam accepisli;* nec latebat hunc auri* rem, sæculo quinto aut sexto quo floruit, episcopum Jerosolymitanum inter patriarchas ultimum locum habere.

AdS. Cyprianum, D. Dicit cætorosApostolas fuisse pares Petro consortio honoris et potestatis, in ratione apostolalus, C. in r». tione episcopatus seu officii pastoralis, ii. Vel cum aliis, fuerunt pares quoad ampli, tudinem rerum gerendarum, *transeat ;* quoad modum agendi, *N.* Itaque, quoad auctoritatem apostolalus , fuerunt caleri Apostoli pares Petro, quia poterant ubivis gentium prædicare, sacramenta ministrare, Spiritum sanctum impertiri, miracula edere, libros sacros scribere, fundare ecclesias, leges condere cl episcopos creare, sed uldelegati et jure extraordinario, atqui S. Petro subordinali : Petrus aulcm hæc poterat ul pastor ordinarius, jure suo ordinario, aliis Apostolis non subordinalus , ita ul i|« eorum legibus non adslringeretur, cum ipsi legibus Petri tenerentur, si quas tulisset pro sedando schismate, hæresi comprimenda , vel aliter pro communi Ecclesiæbono: eo fere modo ac si papa mitteret legatumad Indos Orientales , cum plena potestate faciendi omnia quæ videbuntur necessarii vel utilia his missionibus, ipse posset quod papa potest, sed diverso jure, ille ul delegatus et jure extraordinario, papa ut pastor ordinarius ct jure ordinario. Hanc esse mentem Cypriani indicant ipsa verba ol>jccta : « Sed, inquit, exordium ab unitate » proficiscitur, et primatus Petro datur, ul » Ecclesia una monstretur. » Habet ergo Petrus primatum pro servanda unitate Ecclesia* , quæ servari non posset si non esset primatus auctoritatis ct potestatis ad sedandas dissensiones, schismata tollenda cl alii mala quæEcclesiæ unitatem laedere possent removenda. Item , eodem lib. 2 de Unit. Ecclesiæ, aperte pronuntiat hæc Christi verba , *super hanc Petrum crdificabo Ecclesiam meam,* referri personaliter ad Petrum, et *super unum Petrum esee cedi/icalam Ecclesiam.*

Itaque in tribus potestas Petri præccllit potestati Lælcrorum Apostolorum : Pquod esset in Petro, tanquam in pastore ordinario , ad suos successores transmittenda : in Apostolis autem esset ut in delegatis,quatenus necessaria erat exercendo apostolatni in universo mundo, nec ob locorum dis-

Untinmi facile poterant in casibus emergentibus Petrum convenire ; 2° quod potestas Petri ic extenderet supra cæleros Apostolos, non potestas Apostolorum supra Petrum ; 3“ quod Petrus poterat ferre leges gcncrales pro lota Ecclesia, Apostoli aulcm ptarticularcs pro ecclesiis quas fundabant.

Ad *sanctum Ambrosium.* In verbis citatis,S. doctor respexit tantum ad illam celebrem confessionem qua præ cælcris divinitatem Christi confessus est, *ut paid* cx primis verbis instantia; : *Ibi audivit, vos nutem quem me esse dicitis?* In qua quidem confessione non egit primatum honoris cl ordinis, sed non sequitur quod non obtinuerit el alibi non egerit.

Obj. 5° Saltem inter Petrum el Jaulum sidetur fuisse omnimoda squalitas primatus: ergo. *Prob. ani.* Apostolus, Galat. 2, r. 5, dicit *se neque ad horam cessisse subjectione* ; v. 7, quodsifei *sil credilum Evangelium preepulii, sicut el Petro circumcisionis;* id est, quod , sicut Petrus erat institutus Apostolus Judæorurn, ita ipse Paulus esset institutus Apostolus gentium ; v.9, quod *Jacobus , Cephas'ei Joannes.... dexteras dederinlipsi el Barnabœ uccidalis;* v. **il**, quod *Petro restiterit in faciem,* quod non auderet facere nisi se non imparem sentiret, ut dicitur cap. *Paulus* 2 q. 27. Ergo.

/i. N. *ani.* Præler enim probationes cen-/lusionis, quæ militant dc Paulo sicut de cæteris Apostolis, Innocentius X , ut jam innui, vigesimo quarto januarii 1647, hanc propositionem : « Sanctus Petrus el ®S. Paulus sunl duo Ecclesiæ principes, n qui unum efficiunt; vel sunt duo Ecclesiæ hcatholicæcoriphæi , summa inter se uniti tale conjuncti ; vel sunt geminus Ecclc-B siæ vertex , qui in unum divinissime coali luerunt; vel sunl duo Ecclesiæ summi b pastores ac presides, qui unicum caput d constituunt, » ita explicatam, ul ponat omnimodam æqualitalem inter S. Petrum etS.Paulum ,sine subordiuationcct subjectione S. Pauli ad S. Petrum in potestate suprema el regimine universalis Ecclesiæ, hærelicam consuit et declaravit.

Ad primam probationem. Non de Petro lbi loquitur Paulus, sed de falsis fratribus, ile quibus versu præccdenli, qui volebant «im el quo» docebat adigere ad observantiam legalium.

Ad secundam. Hæc partitio inter Petrum cl Paulum erat quoad prædicationom et Apostolalum tantum, sic ut initio Petrus curam Judaeorum gereret, Paulus gentium, quia tuncaiiomodo erat agendurn cum Judæis , qui observabant legem , cl alio cufii gentibus, qui non observabant; non vero quoad officium pastorale ct potestatem. Ita S. Micron, in cap. 2 ad Galatas. Neque ita fixa fuit hæcpartitio, quin ct Petrus gentibus cl Paulus Judæis prædicaverit.

In Com. *euper hune locum.— Ad(ertfam.* Sensus ejus non est, quod Jacobus, Cephas et Joannes dederint Paulo locum honoris , cl cum agnoverint superiorem , alioquin idem dicendum forel dc Barnaba ; sed sensus est, qcod junctis invicem manibus in signum societatis ct unionis, admiserint quod Petrus prædicarct Judæis, Paulus ct Barnabas gentibus.

Ad quartam. Nihil inde sequitur; licet enim inferiori resistere superiori erranti cum aliorum scandalo, cl talis erat error Petri, non in doctrina , sed in conversatione, ut alibi explicuimus. *Ad texlum juris,* Sylvius dicit in quibusdam exemplaribus citari ex S. Hieronymo , in aliis cx S. Augustino, ct in neutro inveniri. Caelorum posset explicari dc paritate in apostolatu , non in jurisdictione.

Insl. 1° ex SS. Patribus. S. Epiphanius, hæresi 17 , dicit : *Roma: primi omnium Petrus cl Paulus Apostoli pariter et episcopi fuernnl.* S. Cyrillus Jerosolym. Catechesi 6 illuminat, lit. de hæresi, dicit Petrum cl Paulum esse *capita Ecclesiae.* S. Leo. Serm. 1 dc Natali Apostolorum, vocat cos Romanæ urbis patres acpaslores. S. Greg. lib. 1 Dialog, cap. 12 : *Paulus*, inquit , *Apostolus Petro Apostolorum primo frater.* R. Petrus Damianus, Opusc. 53, cap. 4, dicit Paulum *praesidere omnibus ecclesiis ad instar Christi.* Ergo.

R. his omnibus nihil aliud significari, quam quod Paulus cum Petro fundaverit ecclesiam Romanam, quod fuerit Petro coadjutor in regimine illius ecclesiæ, et quod in ea, tanquam extraordinarius, munus episcopale de consensu Petri exercuerit. Unde

Ad S. *Epiphanium.* Dicit Paulum fuisse episcopum Romæ ; quia, *ut dictum est,* fuit Petri coadjutor in illius fundatione et regimine, in eaque munus episcomle de

consensu Petri exercuit : secundum jura autem, eadem est cathedra episcopi clcoadjuloris, quia eadem est utriusque auctoritas.

Ad S. Cyrillum. Natalis Alexander, disseri. 4 in primum sæculum, dicit Cyrillum vocasse quidem Petrum el Paulum prælalos et protaslas, nusquam vero capita Ecclesiæ nuncupasse: imo, cum deS. Petroseorsim loquitur Cyriilus, Catechesi 11, ipsum vocat, non protastam tanrtum, sed pretotastarn, id est, primum præsidem cl præfeclinn apostolici coetus. Aliunde posset inlelligi quod sil capul Ecclesiæ cum Peiro ratione aposlolatus, et quia fuitilli coadjutor, non ralione potestatis ordinariae.

Ad S. Leonem. Vere Petrus et Paulus sunt pastores cl patres Romanæ urbis, quia Romanos in fide genuerunt, et eos sana doctrina paverunt, non vero quia æqualcm poleslalem habuerunt : cum ibid. S. Leo dirai Romam *per beati Petri sedem capul orbis effectam,* non dicit per *beati Pauli sedem* , quod non omisisset si parem in utroque auctoritatem agnovisset.

Ad S. Gregorium. Nihil colligi potest ex eo quod dicat Paulum fratrem Petri in principatu apostolico. Nam summus pontifex appellat episcopos fratres, quibus tamen potestatem æqualcm suæ non tribuit : sunt et regis fratres qui non regnant cum illo. Est ergo Paulus frater Petri, sed natu cl auctoritate ininor : seu, si vis cum aliis, est frater et æqualis in principatu apostolico, ul dicit S. Gregorius, non in principatu pastorali.

Ad B. Petrum Damianum. Dicit Paulum videri omnibus ecclesiis præsidere, tum quia, ut dicit ipse S. doctor, *nullam specialiter tenet cathedram,* sicquc Romana non est ipsi assignanda; tum ralione prædicalionis, quia in *omnibus fidei semen sparsit,* ul dicit iterum idem Damianus, non vero ratione auctoritatis ordinariae.

i"j

Inst. 2° ex usu Ecclesiæ. Iu Summi pontifices se dicunt successores Petri et Pauli; 2° in convocatione conciliorum et aliis , utuntur his verbis : *Auctoritate Apostolorum Petri el Pauli, qua nos quoque in feris fungimur ;* 3° in diplomatum pontificiorum sigillis elligies SS. Petri el Pauli exprimi «olet; 4° clin eis quandoque Petrus, quandoque Paulus dexteram tenet, ut perfecta inter ulrumque aqualilas designetur.

Ergo

R- N. conseq. Ad primum. Pontiflcn* dicunt successores Petri cl Pauli ; quia Polus cum Petro fuqjlavit el rexit ecclesias Romanam, tanquam ejus coadjulor, el cura, *ut dixi,* sit eadem cathedra el eadem aoc· lorilas pastoris et coadjutoris, ulrius;? pontifices Romani se dicunt successores.

Ad secundum. Propter ea mdem rationem, in convocatione conciliorum el aliis, inlerponunt auctoritatem Petri el Pauli, ilciuet ratione patrocinii : unde quidam dixerunt, *et Ii. Virginis ;* alii, *cl omnium sanctorum.*

Ad tertium. Propter easdem rationes,ev primunlur in sigillis diplomatum effigie Petri et Pauli : brevia tamen sub annu! Piscatoris, id est solius Petri, obsignantur nec aliter recipiuntur in Gallia.

Ad cap. 1. Epist. ad Galat. I>ect, 2. > *Ad quartum, respondet* **S.** Thomas, qu præsens vita signatur per sinistram, fulu vero per dexteram ; quia ista est coelesti;, illa vero temporalis : ideo Petrus, qui v catus esta Christo adhuc in carne inori posito, ponitur in bulla in sinistra parte: Paulus vero, qui vocatus fuit a Christojan glorificato, ponitur in parte dextera. *litipondet* B. Petrus Damian. Opusc. 53, cap. 1, ideo Pauli effigiem poni a dexteris, qu erat dc tribu Benjamin ; Benjamin enim hebraice nuncupatur latine filius dextri. *Respondent* alii dexteram non esse semper locum honoratiorem in Ecclesia : nam in concilio Chalcedoncnsi Dioscorus, mox deponendus, sedebat ad dexteram, el legali pontificis ad sinistram; item in sinistro cornu altaris legitur Evangelium ; item, olim dum fœminæ in ecclesia seorsim auris orabant, collocabantur a dextris, elviri a sinistris : unde videtur usum Ecclesiæ in sacris ritibus obtinuisse, ul sinistra dextera præferrelur, forte ad exprimendam conversionem Gentium , quæ Judæis dexteram tenentibus prælalæ sunt. Adde quod in pictis et sculptis imaginibus id quod est sinistrum sit dexlerum el sinistrum sub divers·* respectu; respectu imaginis est sinistrum, respectu inspicientium est dexlerum : el sic inde nihil erui potest.

ARTICULUS II.

De sessione S. Petri Roma.

Hanc quæstionem historicam hic propono, quia ab ea pendet primatus Romani

pontificis a Petro derivatus, articulo sequenti asserendus. Quidam itaque inter Cahinislas negant Petrum Romam venisse; alii Rumam venisse concedunt, sed negant fuisse episcopum Romanum; alii tandem dicunt quod, *esto* fueril episcopus Romanus, hanc ecclesiam non rexerit usque ad ubilum, sed quod eam deseruerit sicut Antiochenam; consequenter Romanum pontificem non esse Petri successorem in ejus primatu.

Pro faciliori inlelligcnlia hujus quæslionis el quarumdam *objectionum solutione*, præinittochronologiam vilæ S. Petri. S. Petrus quatuor ferme annisa passione Christi mansit in Judæa: anno quarto, qui fuit Tiberii ultimus, Antiochiam se contulit, ibiquesedem erexit, cx chronico Eusebii et Alexandrino. Septem annis mansit Antiochi® episcopus, cx S. Gregorio, lib. 6, Epist. 37 ad Eulogium. Hinc profectus, anno a passione Christi undecimo, rediit Jerusalem, el illic ab Herode in vincula conjectus est diebus azymorum. Inde paulopost, ab angelo liberatus eodem anno, qui erat Claudii secundus, Romam perrexit, ibique sedem constituit in ævum mansuram. Septimo Romanæ sessionis anno, Claudii nono, passionis Christi decimo octavo, Roma discedere coactus est, edicto imperatoris exilium adversus omnes Judæos decernentis. Eodem anno, Jcrosolymam venit, et ibi congregato ooncilio interfuit. Claudio c vivis sublato, Romam rediit, ibique passus est anno decimo quarto et ultimo Neronis, sessionis Romanæ vigesimo quinto. His præmissis contra hæreticos,

Dico. S. Petrus Romam venit ibique Ecclesiam fundavit, quam ad obitum usque rexit.

Prob. prima, et secunda pars 1° ex ipsius S. Petri Epistola prima, c. 5, ubi dicit : *Sahdalvos ecclesia quai est in llabylonc coc/whi, clMarcus filius meus :* atqui per Babylonem Romam intelligil : ergo. *Prob. mm.* I'ex Papia, Apostolorum discipulo, qui apud Eusebium, lib. 2 Hist. c. 14, dicit : « Quam quidem Epistolam ibi (Romæ) per» scriptam ostendit, dum civitatem illam, i verbi translatione, Babylonem appellat : d Salutat vos ecclesia nostra electionis con» sors, quæ est Babylone, el Marcus filius » nions; et cx S. Hieronymo, qui in Catalogo Script. Ecclcsiasl. in Marco dicit ; « Petrus in Epistola prima, sub nomine Ba» bylonis figuraliter Romam significans, » Salutat, inquit, vos ecclesia quæ est in « Babylone coelecta. « 2' Quia nomine. Babylonis in Epistola Petri inlelligi non potest neque Babylon Assyriorum, siquidem, teste, Josepho, lib. 18 Anliq. c. 12, oruues Judæt qui erant in Babylone Assyriorum tempore Caii fuerint expulsi vel occisi; neque Babylon Ægypliorum, quæ tunc erat locus olscurus, et quæ a Strabone, lib. 17, vocatur castellum : restai ergo quod intel ligatur Roma, quæ dicta esi Baby lon, seu confusio, quia, inquil S. Leo, Senn. 1 dc Apostolis Petro et Paulo, *Cum omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium serviebat erroribus*, quamque ideo S. Joannes in Apocalypsi passim désignai sub nomine Babylcx nis.

Ideo aulem, inquil Natalis Alexander, S. Petrus Romam proprio nomine non designavit, quia, recenter e carcero Jcrosolymitano fuga elapsus, nolebat locum suae commorationis esse omnibus notum, consultumquc volebat saluti Christianorum qui Romæ degebant, nesi ejus Epistola in manu gentilium incidisset, audito quod essent Romæ multi christiani, in eos persecutionem commovissent.

Cætcrum, dum S. Pclrus et S. Joannes nomine Babylonis Romam designant, non ecclesiam inlelligunl, sed urbem, quæ, ul modo observavi, dicta est Babylon, quia tunc omnium gentium serviebat erroribus: unde nihil inde inferre possunt helerodoxi contra ecclesiam Romanam.

Prob. 2 Juxta capul ultimum Aci. el Epist. ad Rom. c. 1, multi erant christiani Romæ antequam Paulus eo veniret, dicit enim laudata Epist. *Primum quidem gratias ago Deo meo per Jesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in universo mundo.....Nolo aulem vos ignorare, fratres, qu ia sa-pe proposui venire ad VOS, et prohibitus sum usque adhuc:* a quo aulem, nisi a Petro, hæc multitudo præceplis fidei imputa est ? El hoc testantur Euscb. lib. 2 Hist. c. 13, dicens : « Sub «ipso Claudii imperio... Dei providentia... » Apostolorum.....principem Petrum Ro· .» mam versus, ad ejusmodi pestiferam vilæ r corruptelam delendam, quasi manu «lo- u duxit ; » Paulus Orosius, l. 7, c. 4 : Claudius, inquil, ab Augusto quartus,

b regnum adeptus est, mansitque in co ar «nos qualuordecim : exordio regni ejus, b Petrus Apostolus Domini nostri Jesu d Christi Romam venit, cl salutarem cunc- » lis credentibus (idem fideli verbo docuit... > exinde christiani Romae esse coeperunt; » S. Leo, Serm. de SS. Apostolis Petro et Paulo : « Beatissimus Petrus, princeps opo- i) stolici ordinis, ad arcem Romani deslina- *n* lur imperii, ut lux veritatis quæ in om- » nium gentium revelabatur salute, eflica- ocius se ab ipso capite per totum mundi » corpus effunderet; » et infra : « Ad hanc «ergo urbem tu, beatissime Apostole Petre, » venire non metuis , trophæum crucis » Chrisii Romanis arcibus inferens, quo te » divinis præordinalionibus anteibat ct ho- » nor potestatis ct gloria passionis. »

Confirmatur i° S. Marcum Romæ scripsisse Evangelium , prout ibi S. Petrum prædicantem audiverat, testantur Clemens Alexandrinus, in lib. Hypotiposeon; Eusebius, lib. 2 Hist. c. 14 vel 15 , secundum diversas editiones; S. Hieronymus, in Catalogo Script. Ecclesiast. in Marco. 2° Petrum Romæ Simonem Magum vicisse testantur Arnobius , lib. 2 ; Hegesippns, lib. de Excidio Jcrosol. cap. 3 ; S. Cyrillus Jerosolymilanus, Catechesi 6; S. Ilieron. in Catal. Script. Ecclesiast. in Petro; S. Ambrosius, in concione de Basilicis haereticis; S. Augustinus, lib. deHæresibus, cap. 1 ; etalii.

Prob. tertia pars et simul confirmatur duæ primœ parles, 1" ex Eusebio in chronico ad annum Chrisii quadragesimum quartum : « Petrus Apostolus, inquit, na- » lione Galilæus, Christianorum pontifex «primus, cum primum Antiochenam cc- «clesiam fundasset, Romam proficiscitur, nubi Evangelium praedicans viginti quin- » que annis ejusdem urbis episcopus perse- » verat ; » et ex S. Hieronymo, in Catalogo Script. Ecclesiast. in Petro : « Simon Pe- » trus, inquit, post episcopatum Antioche» » nensiseclesiæ, et prædicalionem disper- » sionis eorum qui de circumcisione credi- « deranl; in Ponto , Galatia , Cappadocia , » Asia el Bithynia , secundo Claudii anno, » ad expugnandum Simonem Magum Bo- ή mam pergit, ibique viginti quinque annis d cathedram sacerdotalem tenuit, usque ad n ultimum Neronis, id est decimum quar- d tum ; » quo anno martyrio coronatus est.

2° S. Petrus certo Romæ martyrium «e. biil; constat autem ex dictis quixl Ita» nam ecclesiam fundaverit ejusque sefo tenuerit, et nullibi legitur quod, postd. missam sedem Antiochenam, alibi qtu» Romæ sedem habuerit : ergo ad obitum'j. que sedem Romanam tenuit. *Prob.* eu scilicet quod Romæ martyrium subierit:; testatur Terlull. Scorpiaci c. 14 : aVitu » Cæsarum legimus, inquit, orientem libn » Romæ primus Nero cruentavit : luncPe- » Irus ab allero cingitur, cum cruciadstn.v » gilur ; » item, de Prescript. c. 36clalilii, Hesesippus, lib. de Excidio Jcrosol. c. I, dicil Petrum Romæ cruci *adjudicatumin- versis vestigiis.* Euseb. lib. 2 nisi. c. 24, dicil Petrum Romæ *suffixum cruci.* S.Hieronymus, in Catalogo Script. Ecclesiast. ii Peiro , postquam Petri crucilixoncm a rapite inverso retulit, subdit : «SepullusR- » mæ in Vaticano juxta viam Triumph- » lem, totius urbis veneratione celebraturi Similiter alii plures.

Prob. 3° Quotquot ex Patribus catalogum Romanorum pontificum texuerunt, originem successionis a S. Petro ducunt: sic Optatus Milevit., lib. 2 coni. Parmen, o Ca- » thedra unica est, inquit, quæ est primi » de dotibus... sedet prior Petrus, cui suo » cessit Linus, Lino successit Clemens,Go » menti Anacletus, etc. Julio Liberius,Li- » berio Damasus, Damaso Siricius, hodie » qui nosler est socius, cum quo lotus ori » » commercio formatarum in una commu· » nionum societate concordat. VeSlræ ca· » lhedræ vos originem reddite, qui vultis «vobis sanciam Ecclesiam vindicare. » Similiter S. Augustinus, in Epist. ad Generosum 165: « Petro successit Limis, Lino «Clemens, Clementi Anacletus, etc. I)a- » maso Siricius, Siricio Anaslasius : in hoc «ordine successionis nullus Donalisla epi- » scopus invenitur. » flem omnes PalrM sedem Romanam vocant cathedram Petri, successorem Petri, *ut patebit* art. sequenti: ergo Petrus Romæ sedit, camque Ecclesiam usque ad mortem rexit.

Solvuntur objectione.*

Obj. 1° Adventus Petri Romam pugnat cum Scripturis sacris: ergo. *Prob. ani.* Paulus scribens a'd Romanos, cap. 16,jubetmollossuo nomine salutari,Petri autem non me* minit.2°Quando Paulus Romamadvenit,oc-

curreninlci fratres, Aci. 28; nulla mentio Petri. 3" Ibid. Judæi rogant Paulum, ut dicat quid sentiat de secta chrislianorum : ergo nunouin audiverant Petrum piædicantem. 4'S. Paulus, qui suam Jerosolymis et Anliofhiæ cum Petro conversationem refert Epist. ad Galal. 1 el 3, non indicat se cum vidisse Romæ. 5"S. Lucas, qui in Actibus historiam Apostolorum conscripsit, nullibi refcrl profectionem Petri Romam. Ergo.

IL 1» *generaliter* argumenta negativa nullius esse ponderis, ubi adsunt positiva D contrarium, alias nutarent præipua fiei noslræ mysteria : sic arguere liceret ibristum non fuisse circumcisum,quiacirtunicisionis non meminit Matlhæus; non liisse præsenlatum, quia de praesentatione silet S. Marcus; stollam non apparoisse magis, quia id non refert Lucas, etc.

11.2° ad singula. Ad primum. Epistola ad Romanos scripla fuit dum Petrus adhuc cxiilabal Roma edicto Claudii; ex capite namque ultimo, ubi Apostolus nominat jiosdam Corinthios, colligitur scriptam te Corinthi , dum iliac periransirei pergens Jerusalem, ubi erat ad huc Petrus, qui cum Paulo el aliis adfuit concilio quod tunc celebratum est de observantia legalium. El quamvis plores christiani jam luuc Romam rediissenl, *ut palet* ex eodem capite 16, non sequitur Petrum rediisse, quia, cum esset auctor conversionis Judæorum, proplerquain latum fuerat edictum, non debekilsuum in urbem reditum ita maturare, Insuper ex argumento nihil sequitur, nam Paulus scribens ad Ephesios non salutat Tiniolheiini, scribens ad Hebraeos non salutatJacobum, et tamen Timotheus erat Ephesiorum episcopus, cl Jacobus Hebraorum.

Ad secundum. Non omnis ecclesia Romaoa Paulo advenienti obviam venit, sed quihin tantum aliorum nomino, cum tunc urçerel adhuc persecutio. Adde quod forte tunc Roma aberat Petrus ; non enim erat ilic ita affixus, quin interdum in varias provincias, secundum impulsum Spiritus sancti, proficisceretur, el inde Romam redirel, relictis in absentia sua Cieto el Lino, vicariis suis, ut testatur Epiphanius Ilærrtj 27.

Ad tertiam. N. conseq. Non enim rogant Paulum ut eos de secta Christianorum doteret, siquidem , cum prius ad ipsos seriberet, decebat: *Fides vestra annuntiatur in universo mundo;* sed, cum scirent ipsum in lege doctissimum , optabant ipsum audire disserentem de religione chrisbana el de ejus cum lege Mosaica concordia. *Illespondel* Bellarminu*. hæc verba esse quorurndam Judæorum qui nondum fidem susceperant.

Ad quartum. Non potuit Paulus, in Epislola ad Galatas, dicere se Petrum vidisse Romæ, ccm tunc nondum illuc appulerat ; scripla enim fuit Epistola ad Galatas ante Epistolam ad Romanos, tcsteS. Chrysostomo, præfat. in Epist. ad Rom.

Ad quintum. Institutum Lucæ, in Aclibus Apostolorum, fuit præsertim dcscribere acta Pauli : unde non est mirum si profectionem Petri Romam non retulerit, maxime cum de ipso eliam Paulo mulla omiserit, ut profectionem S. Pauli Jcrosolymam ut videret Petrum utriusque convictum Antiochiae, iter Pauli in Galatiam , el alia. Non ergo omnia quæ vel Apostolos, vel etiam ipsum Paulum spectant complexusest S. Lucas, ut observat S. Ilieron. lib 1 i» cap. 2 ad Galal.

Insl. 1“ S. Paulus, in pluribus Epistolis Romæ datis,quædam scribit <ie iis quierant Romæ, quæ Petro, si ibi sedisset, injuriosa forent: ergo. *Prob. ant. i° Ad* Philipp. 2, ‘licii : *Omnes quæ sua sunt quœrunl.* 2° Ad Coloss, ultimo: *Hi soli* (scilicet Aristarchus, Marcus el Justus, quos prius nominaverat punt *Adjutores mei in regno Dei.* 30 2Tiniolh. 4: *In prima mei defensione, nemo mihi adslilit, sedomnes me dereliquil'uni.* Ergo.

Λ· *N. ani. Adprimam probationem A>au*lus ibi loquitur Ianium de illis quos ad Philippenses mittere poterat, *ut palel ex lexiu,* de quorum numero non erat Petrus ipsi superior. *Adsecundam.* Loquitur ibi Paulus desuis domesticis , qui ipsi ministrare solebant. *Ad tertiam.* Loquitur de iis qui causam ejus apud Cæsarcm juvare poterant, de quorum numero non erat Petrus, æque ac Paulus (Læsari invisus. Adde · *omnes* apud Paulum sæpe significare inuilos.

Inst. 2° Dissentiunt auctores in epochs adventus Petri Romam ; alii enim dicunt advenisse initio Claudii, alii anno secundo, alii anno quarto, alii decimo quarto, alii imperante Nerone : atqui dissensus aucto-

rum in referenda historia est magnum ejus falsila tis indicium. Ergo.

fl. 1). min. Dissensus auctorum in referenda historia , quoad substantiam, est ejus falsilatis indicium, *C.* in referenda historia, quoad circumstantias, *N.* Sic nihil cerliuscst inter Christianos Christi morte, nihil incertius temporequo mortem subiit. Tertullianus cum quibusdam tenet mortuum esse anno Tiberii quinio decimo,ætatis suæ trigesimo ; Eusebius et alii, anno Tiberii decimo octavo , ætalis trigesimo lertio; S. Irenæus, ælatis quinquagesimo ; recentioresplerique, anno trigesimo quarto; quidam, anno trigesimo septimo. Similiter ergo, *esto* quod sit dissensus auctorum circa epocham adventus Petri Romam, conveniunltamenomnesquoad ipsum adventum, ctsic non est in eo falsitas: communior tamen opinio tenet advenisse secundo anno Claudii; nec dissentiunt qui dicunt initio Claudii, quia duo anni respective ad tredecim , et amplius quibus regnavit Claudius, possunt dici ejus regni initium.

Insl. 3°conlra hanc epocham. Peirus non venit Romam anno secundo Claudii : ergo. *Prob. ant. In S.* Petrus erat adhuc Jcrosolymisquando Paulus venit ul ipsum videret, annoa conversione tertio , qui erat sextus a passione Christi (conversusest enim anno tertio a passione Christi), el quando iterum venit deferens collectas ad sublevandum famem quam vaticinatus fuerat Agabus, el quæcontigit sub Claudio, Aci. 12. Insuper S. Gregorius tradit S. Petrum septem annis fuisse Anliochiæ inter has duas Pauli profectiones; fuit etiam pluribus annis in Ponto , Galatia, Cappadocia, Asia cl Bythiiiia ; nec enim uno mense vel annoin tot locis potuit prædicarc : ergo non potuit venire Romam anno secundo Claudii, qui erat undecimus a passione Christi, siquidem , juxta chronologiam assignatam , effluxissentjam plusquam tredccim.2»Pelrus anno secundo Claudii erat Jcrosulymis in vinculis jussu Herodis , nec inde invasit nisi anno sequenti : ergo non venit Romam anno secundo Claudii. 3 Petrus adfuit concilio Jerosolymitano , anno saltem a passion·· Christi decimo octavo : ergo idem quod ante 4° Denique refert Eusebius cx Thrasea martyre , Christum mandasse Apostolis ne cx Jerusalem ante annos duodecim recederent; annus aulem iste duodecimus incidit in annum lerliuni Claudii. Erp

Λ. hæc omnia cohærere, si quæ mendip objiciuntur corrigantur , et attendatur }j chronologiam vitæ S. Petri quam initio«. liculi posuimus. In primis Calvinus falsorfert conversionem Pauli ad annum tcrtiui a passione Christi, contigit enim an;·, primo, ul tradit S. Th. in cap. 2. Galat Icci. 1 , cl docent scriptores ecclesiastic Petrus itaque a passione Christi, ut jam servavimus, mansit Jerosolymisannisqoi· tuor circiter , quo tempore potuit cum illi videre Paulus anno a conversione tertio: deinde Petrus mansit Anliochiæ annis septeni, non quasi ibi alligatus, sed eo lern<» ris intervalloPontuin, Asiam, Bythiniam, Galatiam , Cappadociam , etc., peragrans: septimo aulem anno nondum com pleto, rediil Jerusalem , ubi ab Herode conjectus est in vincula : eodem anno contigit famespradicta ab Agabo, ul colligitur ex Acl.il) el ex Dione lib. 6, qui illam refert ad annum 795 ab urbe condita , qui erat annui undecimus a passione Christi et secundus Claudii ; sicque Paulus, ascendens tunc Jerosolymam ad deferendas collectas, potuit illic videre Petrum : liberatus autem fuit Petrus , non anno sequenti, ul dicit instantia, neque hoc innuitur Act. 12, sed eodem anno quo cl Romam perrexit, scilicelundecimo a passione Christi et secundo Claudii : deinde , septimo sessionis Romæ anno, Claudii nono , hujus imperatoris edicto pulsus , venit Jerusalem, ibique concilio de observantia legalium adfuit, anno a passione Christi decimo octavo.

Quod autem opponitur ex Thrasea apud Eusebium , de mandato Christi facto Apostolis ne ante duodecim annos discederent Jcrosolymis, supposita veritate relationis Eusebii, istud mandatum inlelligitur de quibusdam, non de omnibus ; certum est enim ex Act. 8, 9 el 10, Petrum Samariam, I.yddam, Joppem et Cæsaream peragrasse, imo el sedisse Anliochiæ pluribus annis antequam conjiceretur in vincula, consequenter ante annum duodecimum.

Si *opponas* in Chronico Eusebii legi Pciftim sedisse Anliochiæ annis viginti quinque : fl esse errorem typography, qui pro quinque posuit viginti quinque (quamvis enim dicamus sedisse septem annis, inlelligiinusquinquc completos clduosincboatoi), vel lotum numerum ex integro esse addi·

lum, quia in pluribus manuscripts Eusebii in bibliotheca Vaticana asservatis, ct in editione græco-lalinaScaligeri hæcepocha non repentur.

Insl. 4" Josephus, qui vixit tempore Neronis, ct Romæ suam historiam scripsit, non meminit martyrii S. Petri, cum tamen esset Christianorum amicus. Item , S. Clemens, scribens ad Corinthios, et loquens de martyrio SS. Petri et Pauli, non dicit cos Romæ passos fuisse. Item S. Augustinus, Epist. 86, fabulis accensel certamen Petri Romæcum Simone Mago. Ergo.

R. ad primum , Josephum id tacuisse, quia, ut ipse dicit, lib. 2, c. 11, voluit præ-tcrire scelera Neronis, ne historia sua displiceret imperatoribus quibus eam dicabat.

Ad secundum, i° Intentum Clementis id non exigebat, disserebat enim de invidia cui erant obnoxii Corinthii ; cl ut probet quanta mala incitaverit, adfert exemplum martyrii SS. Petri et Pauli, notare aulem locum passionis non perlinebat ad invidiam. 2° Id tunc salis notum erat Christianis, ideoqueinutile fuisset illud notare. Adde quod neque Joseph neque Clemens dicant passum esse Jcrosolymis, quod tamen asserunt adversarii.

Jd *tertium.* S. Augustinus non negat hanc historiam, sed negat quod consuetudo jejunandi sabbatis Romæ originem traxerit ex jejunio quod S. Peirus praemisit certamini cum Simone Mago : *palet ex textu.*

Obj. 2° Esto Petrus Romam venerit, eam tamen ecclesiam non fundavit : ergo. *Prob.* ani. Sub Tiberio, qui fuit prædcccssor Claudii, sub quo dicimus Petrum venisse Romam, erant jam ibi christiani : ergo. *Prob.* ani. cx Orosio, qui, lib. 7, cap. 4, refert senatum, regnante Tiberio, edicto constituisse *alerminandos urbe Christianos.* Ergo.

R *N. ant. Ad prob. N. ani. Ad probat.* Istud edictum quod refert Orosius, spectabat dunlaxal chrislianos quos , negotiorum suorum causa , Romam adventare contingebat; nullos enim tunc Romæ morari testatur ipse Orosius , eodem cap. 4.

Inst. Lib. 1 Recognitionum S. Clementis. legitur Barnabain tempore Tiberii Christum Romæ praedicasse. Ergo.

R. libros Recognitionum, qui sub nomine S. Clementis circumferuntur, csseapocrynhos el nullius ponderis. Aliunde constat quod, antequam Petrus coelesti visione admonitus fuisset, Act. 10, de Fide gentibus praedicanda, utilius Apostolorum id muneris obire ausus fuerit ; cx eo aulem tempore Barnabas Paulo individuus comes adhæsit, saltern usque ad concilium Jcrosolymitanum, quod anno Claudii nono contingit.

ARTICULUS III.

Dc primatu Romani pontificis.

Lulherani et Calvinislæ, a Romana sede proscripti, tanto furore in primatum Romani pontificis debacchati sunl, ut eorum nonnulli ipsum Anlichrislum appellare non erubuerint.

Opusc. 1. cont. errore» Greac. c. 63. et seqq.—*Dico.* Romanus pontifex habet primatum auctoritatis in universam Ecclesiam. *Est de fide.*

Prob. 1° ex duobus articulis præcedenlibus. Tota auctoritas Petri qua pastoris el rectoris totius Ecclesiæ , quæ fuit suprema, transmissa est in ejus successorem : atqui Romanus pontifex eslsuccessor Petri: ergo. *Maj. constat,* quia, cum Christus Ecclesiam fundaverit in æternum duraturam , debuit in ea formam regiminis perpetuam instituere, quæ moriente Petro non cessaret, sed ad ejus successores transiret. *Min. etiam constat ex ari. praecedenti.* Petrus enim . ul *probatum est*, sedit Romæ , eam Ecclesiam fundant atque ad mortem usque rexit: ergo Romanus pontifex est Petri successor : id pariler testantur concilia et Patres mox citandi ; unde quæcumquc probant primatum Petri , probant simul primatum Romani pontificis. Require ari. 1.

Pob. 2" ex conciliis. Concilium Sardiccnse, anno 347 , in epistola synodica ad Julium papam : « Hoc optimum , inquit, el » valdccongruenlissimum videbitur , si ad » caput, id est, Petri Apostoli sedem , de » singulis quibusque provinciis referant do» mini sacerdotes, a

In concilio Ephesino , anno 431 , act. 1, patres in Nestorium sic pronuntiant: « Coacta li per sacros canones cl epistolam sanctissimi patris nostri comminisIri Cœlcsti» ni, Romans ecclesiæ episcopi, lacrymis subinde perfusi, ad lugubrem hanc contra » eum sententiam necessario venimus, a Uhi patres fatentur se cogi per pontificem : ergo agnoscunt in eo specialem auctoritatem. Ibid.act. 3, Philippus presbyter, apostolic® Sedis legatus, nullo reclamante, dixit:

α Nulli dubium , imo sæculis omnibus no-
d tum est, quod sanctus beatissimusque Pe-
j> trus, Apostolorum princeps el caput, fi-
>deique columna et Ecclesiæ fundamcn-
» lum, a Domino noslro Jesu Christo, sal-
t valore humani generis ac rcdcmplorc,
a claves regni accepit, solvendique ac U-
» gandi peccata potestas ipsi data est, qirÆ
* ad hoc usque tempus et semper in suis
t successoribus vivit et judicium exercet »

In concilio Chalccdonensi, anno451, Pas-
chasinus, unus ex legatis summi pontificis,
initio dixit: «Beatissimi atque aposlolici
a viri papæ urbis Romæ, quæ esi caput om-
» nium ecclesiarum , præcepta habemus
» præ manibus, quibus præcipere dignatus
» est ejus aposlolalus, ul Dioscorus, Alcxan-
» drinorum episcopus, non sedeat in conci-
» lio, sed audiendus intromittatur. Hoc nos
» observare nccessc est... aut ille egrediatur,
»aul nos eximus... Lucenlius, vicarius se.
» dis aposlolicæ , dixit : Judicii sui neccsse
» est eum (Dioscorurn) dare rationem, quia,
» cum personam judicandi non haberet,
a praesumpsit, el synodum ausus esi facere
> sine auctoritate Sedis aposlolicæ , quod
» nunquam factum est. u

Actione 2 , postquam lecta fuilS. Leonis
epistola, « Reverendissimi episcopi clama-
» verunt : Hæc patrum tides : Hæc Aposto-
)) lorum fides: Omnes ita credimus : Orlho-
» doxi ita credunt : Anathema ei qui non
» ita credit : Petrüs per Leonem ita то-
u CUTUS EST : Apostoli ita docuerunt, *n*

Actione 16, gloriosissimi judices dixe-
runt: «Exhis quæ gesta sunl et ab unoquo-
» que deposita , perpendimus omnem qui-
w <iem primatum et honorem præcipuum ,
» secundum canones , anliquæ Romæ Dei
» ainanlissiino archiepiscopo conservari. »

Tandem patres Chalcedonenses S. Leo-
nem rogant, ul suo consensu confirmare
dignetur quæslatucrunt : « Rogamus igitur,
» inquiunt in relatione synodi, ad eumdem
» S. Leonem, el tuis decretis nostrum hono-
u ra judicium , et sicut nos capiti in lionis
» adjecimus consonantiam , sic el sumini**
u las lua filiis , quod decet, adimpleat. »

}n concilio sexto generali, Conslanlinop.
III, anno 680, patres in litteris synodicis ad
Agathoncm, quæ extant post act. 18, sic Ro-
manum pontificem alloquuntur: « Maxi-
n mi morbi majoribus indigent auxiliis: at-
b que idcirco Christus verus noster

» sapientem dedit medicum, vestramiDu
i) honoratam sanctitatem , contagia lueret».
» cæ luis fortiter propulsantem acvaleli;!-
d nis robur membris Ecclesiæ largientre
d Itaque libi, ut primæ sedis antistiti uni-
» versalis Ecclesiæ, quid gerendum sil n-
d linquimus stanti super firmam fidei pe-
» Iram. Libenter perlectis vestræ con(*>
» sionis litteris, a vestra paterna bealiludin».
« ad piissimum imperatorem missis, qua
» ut a summo Apostolorum <verlice divine
» perscriptas agnoscimus, per quas exortas
w nuper multiplicis erroris seciam depuli-
» limus... hærclicorum nefariam doctri*
» uam... anathematibus interfecimus, ei
» sententia per sacras vestras litteras deiij
» prius lata. « Et infra : « Orlhodoxæfiàj
» splendidam lucem vobiscum clare pradi-
o cavimus : quam ut iterum per honorabi-
» lia vestra scripta confirmetis, vestram on-
» mus paternam sanctitatem. «

Concilium Constanliense, anno 1414,
damnat hanc Wicleffi sententiam : «Quod
» papa sit summus pontifex , est ridicu-
» lum : et Christus nec in Petro, nec in alio,
u talem approbavit dignitatem; » ilem hunc
articulum decimum Joannis Bus: «Net
d Romanus pontifex est capul Eccrrsiæ;·
et hunc vigesimum septimum : « Non et
» scintilla apparenliæ quod oporteat esse
» unum caput in spiritualibus regens Ec-
» clesiam. » Unde Marlinus V, in bulli
contra præfalos hærelicos , jubet interro-
gari suspectum : « Utrum credat quod papa
» canonice electus , qui pro tempore fuerit,
» ejus nomine proprio expresso, silsuo
» cessor bcali Petri, habens suprcmamauc-
« torilatern in Ecclesia Dei? »

Concilium Florentinum, anno 1439,ubi
in pluribus collationibus ventilata fuit inter
Orientales et Occidentales quæstio de pri-
matu Romani pontificis quem a schismate
Pholii negabant Orientales, tandem com-
muni niriusque partis consensu, sic defi-
nivit in decreto Unionis : « Definimus sane*
» tam aposlolicam Sedem et Romanum
a pontificem successorem esse B. Petri prin-
b cipis Apostolorum , et verum Christi vi*
» cariuin, totiusque Ecclesiæ capul eloin-
» nium Christianorum patrem ac doclorcm
» existere , et ipsi in B. Petro pascendi,
» regendi et gubernandi universalem Ec-
» clesiam a Domino nostro Jesu Christo
» plenam polestalein traditam esse, quem*

« admodum etiam in gestis ecuinenico- r rum conciliorum et in sacris canonibus d continetur. »

Concilium Tridentinum, scss. 14, cap. 7 :« Merito, inquit, pontifices maximi, 0 pro suprema potestate sibi in Ecclesia u universa tradita, causas aliquas criminum » graviores suo poterant peculiari judicio 0 reservare. »

Prob. 3- ex SS. Patribus. S. Irenæus, lib. 3 adversus hærcses, cap. 3, dicit : « Ad p hanc enim ecclesiam (Romanam), propaler potentiorem principalitatem, necesse vest omnem convenire Ecclesiam. » Idem, apud Euseb. lib. 5 Hist. c. 24, adhortatur Victorem papam, ne Asiaticos episcopos , ob controversiam de Paschale, a communione suspendat : consequenter agnoscit in ipso supremam potestatem.

Tertullianus, lib. adversusPraxeam initio, scribit Romanum pontificem revocasse litteras communicationis quas ecclesiis Phrygiædamnatis, el Montanistis ab episcopis Phrygiae dederat pro Montanum , suadente Praxea, damnasse. El in lib. de Pudicitia , quamvis in hæresim tunc lapsus , vocat Romanum pontificem, *pontificem maximum et episcopum episcoporum :* el, licet forte id dicat irridendo, loquitur tamen secundum morem hujus temporis.

S. Slephanus papa S. Cypriano, Firmiliant» elaliis Orientalibus contra rebaptizaMnem restitit, intentatis censurarum minis: quod fecit, inquit Vincenlius Lirin, in Commonit. 1 adversus hæresesc. 5, « diDgnum..... existimans, si reliquos omnes b lanium fidei devotione vinceret quantum » loci auctoritate superabat. »

S. Cyprianus ipse ecclesiam Romanam ceterarum omnium radicem ct matrem agnoscit, Romanumque pontificem ul vinculum sacerdotalis collegii ac unitatis centrum veneratur ; Epist. 45 ad Cornelium Romanum pontificem de Polycarpo Hadrumentino : « Scimus, inquit, nos horD talos esse ul Ecclesiæ calholicæ radicem » el matrem agnoscerent el tenerent.....) placuit..... ul per omnes isthic positos olilteræficreni, sicut fiunt, ut te universi ucollcgæ nostri, ct communicationem luam , id est calholicæ Ecclesiæ unitatem «probarent firmiter ac tenerent. » El Epist. 67, rogat Stephanum papam ut, pro sua auctoritate, injungat episcopis Gallicanisui a sua communione ejiciant Martianum episcopum Arelatcnsem, qui ad Novaliani patres transierat : « Dirigantur, in- » quit, in provinciam el ad plebem Arelate » consistentem a te littera·, quibus, abs- » tento Martiano, alius in locum ejus subs- » titualur. »

S. Dionys. Alexand. de haereri accusatus, se purgavit apud Romanum pontificem, ul refert S. Alhan. lib. de Synodis Arimini et Seleuciæ.

Concilia Orientalia irrita habebantur nisi auctoritate Romani pontificis firmarentur, quod occasione concilii Antiocheni ab Arianis habiti testatur Socrates, lib. 2. Hist. c. 4. « Julius Romanus episcopus, inquit, d neutique aderat, neque quemquam , qui d ejus locum suppleret, eo misit. idque cuin «canon ecclesiasticus jubeat non oportere » absque sententia episcopi Romani dort creta Ecclesiæ sancire. » Et Sozomenus, 1. 3. Hist. c. 9, scribit « Legem esse ad » sacerdotii dignitatem spectantem , quæ » pronuntiat acta illa irrita esse, quæ præ- » 1er sententiam episcopi Ramani consli- » tuuntur. »

Julius papa S. Athanasium a sede sua detrusum restituit, el in communionem suscepit, ejusque hostes ad apostolicum tribunal vocavit, secundum usum jam longo tempore firmatum, ul conslal ex ipsius Julii verbis quæ referi S. Athanasius, Apolog. 2 : α An ignari estis , inquil pontifex ad » Orientales scribens, hanc consuetudinem » esse, ut primum nobis scribatur, ul hine » quod justum est definiri possit..... Nunc » autem nos, quos certiores minime fece- » runl, postquam jam egerint quid lubuit, «suffragatores suæ damnationis, cui non » interfuimus, esse volunt. Non ita se ha- » bent Pauli ordinationes, non ita Patres « docuerunt, sed fastus iste et novum stu- » dium est. » Legendi hac de re Socrates, lib. 2 Hist. c. 11, et Sozomenus, lib. 3 Hisl. c 7.

Liberius papa Eustaehium Scbastenum a concilio Melilinensi exaucloralum in suam sedem restituit, ex S. Basilio, Epist. 74 ad episcopos Orientales.

S. Chrysoslomus rogal Innocentium I , ut sententiam exauctorationis in se a Théophile Alexandrino latam rescindat. Sic epistola prima loquitur: «Scribito, precor, » et auctoritate vestra decernite hujusmodi

« impie gesta, nobis absentibus et judicium « non declinantibus, nullius esse roboris. « Porro qui talia gessere, cos Ecclesiæ censuræ subjicite · nos autem insontes, neque convictos, neque deprehensos, neque » illius criminis reos comprobatos, ecclesiis « nostris jubete restitui. »

S. Ambrosius, Epist. 78, monet Theophilum ut judicium suum dc dissidiis Antiochcnæ ecclcsiæ mittat ad pontificem Romanum, sine cujus approbatione nullius foret roboris.

S. Hieronymus, Epist. 57 ad Damasum papam : aQuanquam , inquit, tui me tcrreat magnitudo, invitat tamen humani» fas. A sacerdote victimam salutis, a pas» lore præsidium ovis flagito. Cum succes» sorc Piscatoris et discipulo crucis loquar: « ego, nullum primum nisi Christum se» quens, hcalitudini tuæ,id est, cathedræ » Petri communione consocior : super il» lam petram ædificalam Ecclesiam scio ; « quicumquc extra hanc domum agnum » comederit, profanus est; si quis in arca « Noenon fuerit, peribitregnantediluvio... » Non novi Vitalem, Meletium respuo , » ignoro Paulinum. Quicumque tecum non » colligit, spargit, hoc est, qui Christi non » est, Anlichristi est.....Quamobrem , ob« testor bcaliludinemtuam per Crucifixum, » per mundi salutem , per Trinitavtem, ut mihi litteris tuis, sive lacendaorum, sive dicendarum hypostaseon delurd auctoritas. «

S. Augustinus variis in locis primatum Romani pontificis asserit, Epist. 157 , lib. 1 ad Bonif. cap. 1, et Epist. 162 : « In Roo mana ecclesia, inquit, semper apostolicæ » cathedræ viguit principatus. »

S. Prosper, carmine de Ingratis:

Scdri Ron» Petri , quæ pastoralis honoris
caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.

S Bernardus, lib. 2de Consideratione, cap. 8, ad Eugenium papam sic loquitur: « Quis es? Sacerdos maguus, summus pon» tifex. Tu princeps episcoporum , tu hærcs « Apostolorum, tu primatu Abel, gubernaB tate Moyses, judicatu Samuel, potestate *· Petrus, unctione Christus. Tu es cui cla»ves tradilæ, cui oves credit® sunt. Sunt «quidem el alii coeli janitores etgregum «pastores; sed tu tanto gloriosius quaiw » el differentius præ cæleris nomen hæreds « lasli : habent illi assignatos greges, su«guli singulos; libi universi crediti, oui » unus ; nec modo ovium , sed et pastorum » omnium tu unus paslor. Unde id probem »quæris?Ex verbo Domini; cui enim,nce «dico episcoporum, sed eliam Apostolo» rum, sic absolute ct indiscrete lotæ com» inissæ sunt oves? Si me amas, Petre, » pasce oves meas. Quas? illius aut illius «populos civitatis , aulregionis, aut regni' «Ovesmeas, inquit.Cui non planum,nos «designasse aliquas, sed assignasseomnes! «Nihil excipitur ubi distinguitur nihil... » Ergo, juxta canones luos, alii in partem «sollicitudinis, tu in plenititudinem potes» latis vocatus es; aliorum potestas certis «arctatur limitibus; tua extenditur in ipss «qui potestatem super alios acceperunt «Nonne, si causa exlilerit, tu episcopo ra«lum claudere, tu ipsum ab episcopatu « deponere, etiam et traderesatanæ potes! » Stat ergo inconcussum privilegium tuum, » tam in datis clavibus quam in ovibus com» mendatis. » Nihil sane laculentius, nihil fortius in rem nostram proferri potest. Non enim S. doctor tantum primatum Romani pontificis magnifice asserit, sed et probat iisdem momentis quibus probamus primatum S. Petri, consequenter et ejus successoris Romani pontificis.

Alios et plurcs omitto, ne longior sim, unus tantum restat audiendus, scilicet Gerson, acadcmiæ Parisiensis cancellarius, cujus testimonium omittere piaculum foret; quia, ubi agitur de praerogativis Romana sedis, nulli potest esse suspectus. Itaque

Gerson, de Statibus Ecclesiasticis, consideratione prima, super statu Romani pontificis sic habet : « Status papalis institutus » est a Christo supernaluraliter el immediale, tanquam primatum habens monar» chicum et regalem in ecclesiastica hlerar» chia ; secundum quem statum unictimel » supremum, Ecclesia militans dicitur una » sub Christo. Quem primatum quisquis «impugnare, vel diminuere, vel alicui » ecclesiastico statui particulari coaequare « præsumit, si hoc pertinaciter facial, hæ« relicus est, schismaticus, impius atque « sacrilegus; cadit in hæresim toties dam» natam a principio nascentis Ecclcsie us-

» que hodie, tam per institutionem Christi »de principatu Petri super alios Apoislolos. quampcr traditionem totius Ecoclesiæ in sacris eloquiis et generalibus ♭ conciliis. »

A<]do clerum Gallicanum, qui in conventu habito Parisiis anno 1681, dc Romano pontifice sic loquitur : « Caput est Ecclesiæ, «centrum unitatis; obtinet ille in nos priu matum auctoritatis el jurisdictionis sibi a r Christo Jcsu in persona Petri collatum. » Qui ab hac veritate dissentiret, schisrna« ticus, imo et haereticus esset. »

Addo elsacram Facultatem Parisicnsem, quæ, anno 1542, in sua censura contra Ludicrum, hunc habet articulum vigesimum tertium : « Nec minus certum est b unum esse jure divino suminum in Eccle» sia Christi militante pontificem , cui om» nes chrisliani parere tenentur. » Anno 1617, incensura contra Spalalcnsem, dicit : α Propositionem qua ille asseruerat Roina-Biiam ecclesiam jure divino auctoritatem » in alias ecclesias non habere, hærcticam sesse et schismalicam. » Et anno 1683, in præfalione censura; alicujus propositionis ad se a senatu Parisiensi missæ , dicit : «Episcopum Romanum esse jure divino d summum in Ecclesia principem, cui om»ncs chrisliani parere teneantur, et qui d immediate a Christo, non honoris solum, used potestatis ac jurisdictionis primatum i habeat in tota Ecclesia, n

Ex his itaque conciliis, SS. Patribus el scriptoribus ecclesiasticis habemus sedem Romanam esse cathedram Petri, Romanum pontificem esse successorem Petri , Romanos pontifices causas fidei ut supremos judices diremisse, appellationes dejectorum episcoporum recepisse, restituisse suis sedibus immerito exauctoratos, mulctasse censuris aliarum ecclesiarum etiam Orientis antistites, vel eos communione donasse, concilia probasse vel respuisse, jus denique dixisse cætcris patriarchis et ■piscopis : hæc autem esse'primatusjurisdictionis invidissima argumenta nemo non ridet.

Et hinc sic formo argumentum : Ea est ic semper fuit ab initio constans Ecclesiæ fides, Romanum pontificem esse, successorem Petri, esse supremum totius Ecclesiæ pastorem cl caput : atqui Ecclesia errare non potest in agnoscendo suo supremo pastorect capite, aliae portae inferi adversos illam prævalerenl. Ergo.

Post hæc quis patienter ferat quis ? non excandescat, dum audit sciolos px inferiori clero insolenter dictitantes Romanum poncificem non esse nisi primum inter pares , nullam in aliis dioecesibus haberc jurisdictionem , nec quidem in privata parochia posse sacramenta administrare absque licentia parochi ? De his quid dicam ? Dicam cum Gersonio, clero Gallicano elsacra Facultate Parisiensi, quos ul suos magistros in aliis venerantur, esse schismaticos, hæ relicos, impios elsacrilegos.

Solvunhtr vbjfcttntirt

Obj. I» ex S. Scriptura. Apostolus, ad Ephes. 4, recensens omnes ecclesiastic® hicriirchiægradus, non meminilunius summi pontificis : *Ipse*, inquit, *dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero cvangelislas, alios autem pastores el doctores, ad consummationem sanctorum , in opus ministerii, in adiRationem corporis Christi.* Similiter 1 Cor. 12. Ergo.

R. 4° Apostolum his in locis non agere de gradibus ccclcsiasticæ hicrarchiæ, enumerat enim in utroque loco prophetas, evangclislas, dona linguarum , gratias curationum , etc., quæ non perlinent ad ecclesiasticam hierarchiain : quæ enim sunt ecclesiastic® hicrarchiæ, permanentor in Ecclesia semper perseverant ; sed agit de variis charismatibus cl donis quibus nascens Ecclesia a Spiritu sancio sub his initiis ornabatur. 2u *N. conscq.* Non enim omnia in omnibus S. Scripturæ locis referuntur ; el si in his locis dc summo ponlifice sileatur, alibi exprimitur.

Inst. Apostolus, loco citato ad Ephes, repolit unitatem Ecclesiæ ab uno Christo, una fide, uno spiritu; nec unius capitis visibilis meminit: *Solliciti,* inquit, *servare unitatem spirilus in vinculo pacis,* unum *corpus el unus spirilus, sicut vocali estis* in una *fids vocationis vestra , unus Dominus, una fides.* Ergo.

R. 1" per unum corpus, scilicet visibile, exprimi sufficienter unum caput visibile; non enim potest esse unum corpus, nisi sit in eo unum caput quod cæteris membris praesideat. 2° *Daloant. N. conseq.* ut ante;

quia, si ibi non exprimatur unum caput, exprimitur alibi.

Obj. 2° ex conciliis. Canon 6 concilii primi Nicæni sic habet : «Antiqua consuetudo «servetur per Ægiplum, Libyam et Ροπ-ή (apolim , ut Alexandrinus episcopus ha-« rum omnium habeat potestatem : quia cl » urbis Romae episcopo parilis mos est · si-« militer autem el apud Antiochiam, etc. » Quibus verbis videtur coarclari potestas Romani pontificis ad certas provincias , sicut potestas Alexandrini episcopi : alioquin non esset legitima comparatio quam instituunt patres Nicæni inter episcopum Alexandrinum et Romanum, si Alexandrini potestas intra Ægyptum, Libyam et Pcntapolim constringeretur , ct Romani auctoritas in orbem universum diffunderetur. Ergo.

Λ. Ie hoc canone non solum non infirmari , sed potius firmari primatum Romani pontificis. Cum enim in concilio Chalcedonensi, act. 16 , Paschasinus , S. Sedis legatus, contra canonem 28 ejusdem concilii clandestine factum in præjudium Romanae sedis, præfalum canonem Nicænum in hunc modum retulisset : « Trecentorum octode-« cim patrum canon sextus : quod ecclesia » Romana semper habuit primatum : te-» neat autem et Ægyplus ut episcopus » Alexandriæ omnium habeat potestatem , « quoniam et Romano episcopo hæc est con-» sueludo, etc. » Nullus reclamavit, sed judices e contra dixerunt : « Perpendimus » omnem quidem primatum el honorem d præcipuum secundum canones antiquæ « Romanæ archiepiscopo conservari. «Accedit quod ante el post concilium Nicænum, summi pontifices jus primatus in universa Ecclesia exercuerint, *ut palet ex probationibus conclusionis,* absque eo quod canonum infractores habili fuerint. Itaque

Λ. 2°D. *ant.* Coarclatur potestas Romani pontificis, ul est Romanus pontifex ct Petii successor, *N.* ut csl patriarcha Occidentis , *C.* Ad cujus intelligcnliam, observandum est plures esse in Romano pontifice prærogalivas. 1° Est episcopus ordinarius urbis Romæet ejus territorii ; 2° esi metropolilanus Romanæ provinciæ ; 3° est primas, seu , ut olim dicebatur, exarcba seu metropolilanus major provinciarum Italiæ, cui metropolitan! inferiores subordinantur ; 4’ est patriarcha Occidentis ; 5” esi tolius Ecclesiæ caput el supremus pastor. Comparatio igitur quam concilium N'i-ç. num insliluil inter Romanum rpiscopumet Alexandrinum , non est quoad omnia jun Romani pontificis , sed quoad jura palriarchalia lanium, quorum præcipuum ont jus ordinationum præsertim metropolitanorum in lolo palriarchalu. Huic canoni occasionem dedit Melelius: cum enim antiquam consuetudinem, secundum quam episcopus Alexandrinus in Ægypli, Libyae, Pentapolis dioecesibus sacras ordination» celebraret, aut celebrandi licentiam daret, schismate fodo, lurbasset Melelius ; concilium Nicænum , canonesexlo edito, asserta voluit episcopi Alexandrini el aliorum privilegia.

Inst. 1° Dignitas patriarchalis est posterior concilio Nicæno , nec in eo canone fit mentio patriarcharum , sed metropolitan»·rum tantum : ergo comparatio inter episcopum Romanum et Alexandrinum non est quoad jura patriarchalia.

R. D. ant. Dignitas patriarchalis est posterior Nicæno quoad nomen, *C.* quoad rem, *N.* Ante concilium enim episcopus Alexandrinus fruebatur juribus palriarchalihus, in quibus turbaverat ipsum Melelius Lycopolitanus, qui in istis provinciis ordinationes facere attentabat ; usurpatum est autem in canone nomen metropolitan!,quia tunc erat commune non solum metropolilanis ordinariis, sed etiam primatibus» patriarchis.

Inst. '2n Jus præcipuum patriarcharum erat, ul dictum est, jus ordinationum me Iropolitanorum in omnibus provinciis patriarchalus : alqui episcopus Romanus non ordinabat omnes metropolilanos Occidentis, puta remotiores Africanos, Gallos, Hispanos , etc., ergo comparatio non fit quoa! jura patriarchalia.

R. 1). min. Non ordinabat omnes metropolitanos Occidentis, nec habebat jus ordinandi , *N.* el habebat jus ordinandi, *C.* Ordinabat itaque regulariter oerse metropolitanos in Italia, in remotioribus autem partibus, per suos vicarios vel primates, juxla consuetudinem certarum ecclesiarum , cui derogare non volebant pontifices. Haede re fusius Natalis Alexander, disseri. 20, sæcul. 4.

Inst. 3" Canon 6 Nicænus, juxta versio nem Rufini, restringit potestatem Romani

pontificis ad *ecclesias suburbicarias,* id est, quiRoma distant mille centum passibus, aut quæ continentur intra decem provinciasvicarioRomœ subjectas : atqui potestas Romani pontificie, ul patriarch® Occidentis, ad omnes provincias Occidentis se extendit : ergocoinparalfo non est quoad jura patriarchalia.

R. l°in his quæ sedem Romanam spectant, nullam fidem esse adhibendam Rutino, quippe qui per Anastasium summum ponlilicem fuerat Romanæ ecclesiæcommunioiic privatus. Insuper nota est ex S. Ilieruiiyihocjus temeritas in interpolandis auctoribus.

R. 2° per ecclesias suburbicarias inlelligi in Rutino omnem Occidentem : tempore enim Cæsaris Augusti universus orbis erat suburbicarius, id est, urbis Romæ poles·* tali subjectus : imperio autem diviso tempore Constantini ct ejus liliorum, Oriens fuit suburbicarius Constanlinopoli novæ Romæ, cl Occidens suburbicarius antiquæ Romæ, et sic erat sub Arcadio et Honorio, quibus imperantibus scribebat Rutinus. Vide Nonnus, lib. 1. Exerc. Ecclesias!, tiercil. 30.

Obj. 3° ex S. Cypriano S. doctor, Episl. <dQuintum dicit : « Neque enim quisquam › nostrum episcoporum se episcopum con»sliluil:» atqui, si summus pontifex haberet primatum super alios episcopos, esset episcopum episcoporum. Ergo.

ll. iuS. Cyprianum ubi non loqui dcRo: ano pontifice, sed tantum de Africanis episcopis, qui in concilio Carthaginensi quæslioncm dc rebaptizandis hærelicis agitabant, *ul palclex lexlu.* 2θ *Esto* his verbis indirecte sugillaret Romanum ponlilicem, nullius sunt momenti quæ tunc in illum wbiralus effutiit : *salis dixi* dum dc Baptismo.

Insl. 1° S. Cyprianus ibidem docet episcopos a solo Deo esse judicandos : alqui, si summus pontifex esset episcopus episcoporum, posset illosjudicarc. Ergo.

R. Iᵉ· ut ante, non esse alicujus ponderis eaquæ dixit Cyprianus in hac quæstione de rebaptizandishærelicis, in qua erravit. 2· Inlelligil Cyprianus dc internis el occulta cordû intentione, quæasolo Deo judicari polest; cum enim dissentirent episcopi circa rebaptizandos, cl vellet Cyprianus unicuique esse liberum hac de rc opinandi, quam, ut alibi dixi, reputabat esse meræ disciplinæ, dicit neminem esse judicandum aut inculpandum , sed expeclandum Dei judicium de intentione et rationibus sic vel sic opinandi cujusque : nisi forte velis Cyprianum sensisse neque a concilio generali episcopum in externi* posse judicari, quod foret absurdum ct tanto viro injuriosum. Cætcrum Cyprianum agnovisse in epis.opo Romano potestatem judicandi alios episcopos constat evidenter ex illius Episl. «7 ad Slephanum, quem hortatur ulMarlianum Arelalensem episcopum, qui ad Novalianos defecerat, in ordinen redigat, cl alium in ejus locum instituat. *Vide probalionesconclusionis.*

Insl. 2u Cyprianus in eadem epistola se parem agnoscit Romano pontifici in regimine Ecclesiæ : dicit enim Slephano : « Cui » rei nostrum est consulere el subvenire , «frater charissime, qui divinam clemen» liam cogitantes, et gubernandæ Ecclesiæ « libram tenentes, etc. » Ergo.

R. S. Cyprianum velle lanium ipsius esse, ul membri, subvenire consilio cl sollicitudine corpori Ecclesiæin pcriculoconslilulæ, non autem esse ipsius, ulcapitis, subvenire auctoritate, maxime quoad praecipua , qualis erat depositio episcopi Arelatensis.

Insl. 3° S. Cyprianus improbavit ul nullam restitutionem Basilidisscdi Asluricensi, faciam a Slephano papa contra exaucloralionem faciam ab episcopis Ilispaniæ. Ergo.

Λ. *D. ant.* Improbavit ul nullam, defectu potestatis in Slephano. Λ'. ut nullam , defectu justiliæ , quia erat subreptilia. *C. Paid ex* Epistola Cypriani ad clerum et plebem Asluricensem , in qua dc Basilide dicit : « Romam pergens Slephanum colle» gam nostrum longe positum, el gesi® rei « ac veritatis ignarum fefellit, u Et : « Ne» que tam culpandus est ille *(Slephanusj* » cui negligenler obreptum , quam hic » *(BasHides')* exeerandus qui fraudulenter » obrepsit. « Quinimo, *inde firmatur conclusio,* cum habeamus episcopos in Hi>paniissede pulsos, ad sedem Romcnam confugere ul restituantur.

Obj. 3° ex denegato pontili i Romano appellationum jure. Si Romanus pontifex haberet primatum jurisdictionis in universam Ecclesiam, posset ad eum ex loto orbe Christiano appellari : alqui *[alsum consequens* **t** ergo cl *ant.*

Prob. min multipliciter. 1 Damasus papa, cum synodo Occidentalium , recusavit cognoscere absque Orientalibus causam Maximi <>)nstanlinopolilani in prima synodo Constent)nopoli(ana, seu secunda œcurncnica, depositi, qui de sua depositione et Ncctarii subrogatione apud S. Sedem expostulabat, ut constat ex epistola synodica concilii Italiæ ad Theodosium : ergo Damasus non agnovit in se jus admittendi appellationes.

2° Concilium Milevitanum in Africa, can. 22, prohibet appellationes transmarinas) seu ad sedem Romanam , his verbis : « Si qui provocandum putaverint, non pro- » vocent nisi ad Africana concilia, vel ad » primates provinciarum suarum :ad trans- » marina autem qui putarent appellandum, » anullo intra Africam in communione sus- » cipiantur. » Ergo.

3° Episcopi Africani, inter quos convivebat S. Augustinus, in concilio Carthaginensi VI, anno 418, noluerunt admittere appellationes ad Zozimum papam, quas ejus legati ipsi vindicare contendebant, allegatis canonibus concilii Nicæni.

4 · Synodus Quini sexta can. 36, innovans quæ in concilio I Constantinop. can. 3 , ct in Chalcedoncnsi can. 17 sancita sunt, decernit eadem privilegia competere sedi novæ Roinæseu Conslantinopolis, ac anliquæ Romæ.

5° Justinianus imperator , Novella 123, cap. 22, causas episcoporum reservat inetropolilano in casu appellationis , palriarchæ , cl ipsorum melropolitanorum causas eidem patriarch®,semota omni appellatione a sententia patriarch®. Ergo.

Ante *responsionem*,juvat revocare in memoriam ea quæ in *probationibus conclusionis* deducta sunl, ex quibus invicte constat jus appellationum ad sedem Romanam semper in Ecclesia viguisse; quibus adde canones concilii Sardiccnsis, anno 347. Canon lei tins sic habet : α Si quis episcoporum o in aliquo negotio condemnandus visus o fuerit, cl existimet se non malam, sed o bonam causam habere, ut eliam rursus n judicium renovetur; si veslræ dilectioni e videtur, Petri Apostoli memoriam hono- » remus, ul ab iis qui judicaverunt scri- » batur Julio Romanorum episcopo, et per v propinquos provinciæ episcopos, si opus dit, judicium renovetur, cl cognitore· » ipse præbcat. » Quartus canon sic i <Si d quis episcopus fuerit depositus judicio » episcoporum qui sunt in vicinia, cl dicat « rursussibi defensionis negotium comps » tere, non prius in cathedram alius sub- » stilualur, quam Romanus pontifex caus » cognita sententiam tulerit. » Et canones, vel 7, refertur modus quo Romanus pontifex in similibus causis debet procedere.

Neque dici potest concilium Sardicens* novum jus statuisse, cum ante illud jam vigeret, ut constat ex appellationibus Basilidis et S. Athanasii, de quibus in *probationibus conclusionis;* item ex appellatione Marcionis a proprio patre, Ponti episcopo, cxcommunicati, ad Pium papam, apudS. Epiphan. Hæresi 42 ; et Fortunati ad Cornelium papam, apud Cyprianum, Epist.55.

Neque obstat quod dicant patres Sardiccnses in tertio canone se ita decernere, ul honorent memoriam S. Petri, id enim perinde est ac si diceretur, quia Romanus pontifex est successor S. Petri, et ea raliont jus appellationum sibi vindicat : undeiidem patres, in epistola synodica ad eumdemJulium , dicunl « Congruenlissimum esse si » ad caput, id est, ad Petri Apostoli sedem, » de singulis provinciis referant saccrdo- » tes, » *ul vidimus inter probationes conclusionis.*

Insuper observandum est quod, quamvis jus appellationum sit primatui Sedis apostolicæ annexum, tamen Romani pontifices illud nec semper nec erga omnes exercuerint, sed juxta usum in pluribus provinciis introductum consenserunt ut simplicium sacerdvum cl inferiorum clericorum causa·, vel ab episcopis, vel a conciliis provincialibus, vel a primatibus ultimate definirentur, ne vel occasio præberctur clericis vagandi, vel ne ex nimia appellationum frequentia frangeretur auctoritas episcoporum, otii qui primo judicaverant immerito vexarentur, atque causæ alioqtiin faciles, in longum tempus protraherentur. Ilispræmissis,

/{. ad singula. Ad primum. 1° Epistola synodi Occidentalis ad Theodosium mullis videtur supposililia. 2° *N. conseq.* Ex eo enim quod Damasus noluerit cognoscere causam Maximi absentibus Orientalibus, non sequitur quod non potuerit. 3°JV.ant. Revera enim cognovit ct diremit causam Maximi, cumque in communionem receplii; « Nihil habemus, inquiunt patressy-

. no'lici in laudala epistula, in quo de ejus «eniscopalu dubitare possemus.....Ilo- i que Maximum episcopum in communio- »ncm receperunt consortia nostra..... . nec » ab episcopatus Conslanlinopolilani pula- aviinus petitione removendum, v llocque jus confirmant nemplis S. Alhanasii ct Petri Alexandrini qui ad sedem Romanam appellaverant. Nec obstat quod in eadem tpisloladicanlTheodosio, concordiam « non i posse aliter convenire, nisi aut is(Maxi- » mus) reddatur Conslantinopoli, qui prior i est ordinatus, aulccrle super duorum or- t dinalioncsil in urbe Roma nostrum Orien- alaliumque concilium. » Sic namque lo- cuti sunl, remittentes de juribus Romanae ecclesiæ pro bono pacis facilius redinte- pandae, clad exlinguendum ecclcsiæ Con- slantinopolilanæ schisma.

Ad *secundum.* Concilium Milevitanum non prohibet omnium appellationes, sed presbyterorum tantum, diaconorum, ct inferiorum clericorum. *Paid* ex prioribus verbis canonis : α Placuit, inquit, ul pres- »byteri, diaconi, vel cælcri inferiores cle- »rici, in causis quas habuerint, si dejudi- 1 dis episcoporum suorum questi fuerint, «vicini episcopi eos audiant, quod si ab « eis provocandum , etc. » *ul in instantia.* Sicautem statuit concilium cx usu recepto, consentiente Romano pontifice, propter rationes datas in observatione superiori.

Si dicas in collectione canonum ecclesiæ African®, quæ tribuitur concilio VI Car- thaginensi, in eo canone 22 concilii Mile- vilani, post prohibitionem factam inferiori- husclcricis appellandi ad Scdein apostoli- cam , subjungi , *sicut cl dc episcopis sœpc nntlilulum csl. R.* cum Natali Alexandro, hanc clausulam esse irreptiliam ; quia non habetur in canone Milevitano, neque refer- tura Crcsconio in sua canonum collectione, nec, si ita esset, eum omisissent patres Africani in concilio VI Carlhagincnsi , in quo agebatur dcaupellationibus transmari- nis quasægrefercbant,de quomodo.

Insl. S. Cypria nui, ipse Africanus, Epist. 55 conqueritur de appellatione Fortunati episcopi ad Cornelium papam. Ergo.

R. Fortunatum , cum a S. Cypriano fuit exconmiunicatus, esse simplicem presby- terum, ac post excommunicationem a pau- cis hæreticis pseudoepiscopmi' fuisse ordi- natum. *Palcl ex* verbis ejusdem cpistolæ Cypriani ad Cornelium : α Maxime, inquit, » quando Fortunati nomen jam satis nosses, d qui est unus ex quinque presbyteris jam » pridem de Ecclesia profugis ’... hi quin- » q»c cum paucis, vel sacrificatis , vel male » sibi consciis, Fortunatum sibi pseudoc- » piscopum cooptarunt. »Non ergo conque- ritur S. Cyprianus, quasi dubitans de jure Romani pontificis recipiendi appellationes, sed quod contra usurn Africanæ ecclesiæ simplicis presbyteri appellationem recepis- set.

Ad tertium. Relictis variis solutionibus , *R.* ecclesiam Africanam non jus , sed usum appellationum ad sedem Romanam , equi- dem aliquandiu errore facti deceptam , im- pugnasse; sed quem, errore non multo post deposito, agnovit ct venerata est. *Explica- tur.* Cum Apiarius presbyter Africanus appellassel ad sedem Romanam , idque ae- gre ferrent episcopi Africani, Zozimuspapa, in commonitorio quod dederat suis legatis ad concilium Carlhaginense, fundabalusum appellationum ad sedem Romanam in *ca- nonibus Nicœnis* , qui tamen revera non eranlNicæni, sed Sardicenscs: at moris erat apud Sedem aposlolicam citare canones Sar- dicenses sub nomine Nicaenorum ; quia con- cilium Sardicense semper fuit habitum ut appendix concilii Nicæni, eo quod in Sardi- censi nullus fidei canon sit editus, sed tan- tum fides Nicaena confirmata, el ejus defen- sores vindicati. Hoc autem non attendentes Africani, scrutati sunt umlequaquecanones concilii Nicæni , tum in codice quem apud se habebant, tum in codicibus asservatis Conslantinopoli et Alexandrite, etc. cl cum in iis non repcrirenlcanones citatos a Zozi- mo, collegerunt usurn appellationum ad se- dem Romanam fundari in canonibus sup- positiliis, el ideo illum impugnaverunt, non tamen aliquid in contrarium definiendo , sed rogando Bonifaciurn et Cœleslinum , successores Zozimi (is enim a discessu lega- torum obierat), variis adductis rationibus, ul appellationes Africanorum deinceps non reciperet.

Verum hæc nihil profuerunt , cum ipse Cœlestinus appellationem iteratam ejusdem Apiarii receperit, cl ipsimet episcopi Afri- cani, ab errore liberati, Antonii Fussalensis episcopi appellationi ad sanciam Sedem detulerint, ul constat cx ipso S. Augustino, inter Africanos tunc præcipuo, Epist. 209,

olim 261 ad eumdem Cœleslinum , in qua ipsum de omnibus contra dictum Antonium in synodo Africana gestis certiorem facit ; <·I adeo non dubitat quominus summus pontifex ipsum, quamvis a synodo Africana exaucloralum , posset suæ sedi restituere, ut dicat se cogitare de abdicando episcopatu , casu quo iste Antonius suo episcopatui restitui contingat, *a* Me sane, inquit in ea- » dem epistola, in isto utrorumque periculo » tantus limor et moeror excruciat, ul ab » officio cogitem gerendi episcopatum abs- » cedere, si per eum , cujus episcopatui per » imprudentiam suffragatus sum , vastari » ecclesiam Dei, el, quod ipse Deus avertat, » etiam cum vestanlis perditione perire » conspexero, «

Demum, quovis modo se res habuerit cum Africanis in ista contentione, certum est cos nihil obtinuisse, el appellationes ad sedem Romanam, posthac sicut antea, in Africa semper in usu fuisse, *ul constat ex dictis* et ex pluribus aliis exemplis.

Inst. In collectione canonum Africanae ecclesiæ, canone96, prohibetur ne a judicibus electis in Africa provocetur. Ergo.

R. eo in canone non agi de causis ecclesiasticis, sed de causis civilibus et criminalibus clericorum, ad quas dirimendas, juxta disciplinam Africanae ecclesiæ, eligebantur ex clero judices arbitri, nec licebat eas deferre ad judices sæcularcs, in clericorum dedecus. Ita colligitur ex canone 9 concilii Carthaginensis III, quo prohibetur clericis ne causas suas ad sæcularia tribunalia deferant.

Ad quartum. Synodus Quinti sexta, seu Trullana, nullius est auctoritatis in Ecclesia, quippe quæ fuit Græcorum lanium, nec a summo pontifice probata, cl cujus plores canones scatent erroribus. Concilium Constantinop. quod citat, non æqual episcopum Conslanlinopolitanum Romano, sed præferl Alexandrino el Antiocheno, can. 3, vel 5. « ConsLanlinopolitanæ civi- » talis episcopus, iuquil, habere oportet ho- » norem post Romanum episcopum, pro- u plerea quod sit nova Roma, « Quantum id synodum Cbalcedoncnscm , quidquid pro primatu Constanlinopolitani episcopi statuit irritum esi, utpotc facium reclamantibus aut absentibus apostolicæ Sedis legatis, nec a S. Leone coulirrnalum, *ul palet* ex ejus Epistolis 55, 54, 59 el 61, ubi dicit se approbare illa a quæ in causifnla » in hac synodo definita sunt, non «alus u quæ de ambitu episcopi Constantinopolitani. «

Ad quintum. 1° Non ex legibus imperatorem, sed Ecclesiæ colligenda esi ejus disciplina. 2·· Intelligit Justinianus de ausis episcoporum , non ecclesiasticis, sedeivilibus, quæ post judicium patriarcharum erant ad imperatorem devolulæ. Constat enim ex actione 1 el 4 concilii Conslanlinopolitani sub Mcnna, ipsum non obstitisse Agapelo papæ qui ad instantiam monachorum cognovit causam Anlhimi qui sedem palriarchalem invaserat. De jure appellationum ad sedem Ramanam late cl docte Natalis Alexander sæcul. 4, dissert. 28.

Obj. 4“ *plura simul.* 1° Episcopi sunt successores Apostolorum sicut summus pontifex , ex S. Cypr. Epist. 42, S. Hier. Epist. 54, S. Aug. in Psal. 44; 2° sunt etiam episcopi successores S. Petri , ex S. Cypr. Epist. 27,S. Hier. Epist. 1; 3° episcoporum auctoritas est immediate a Deo, sicut auctoritas Romani pontificis, Act. 2 : *Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei,* et ex SS. Patribus; 4« episcopi sunt vicarii Christi, sicut summus pontifex, ex S. Cypr. Epist. 55, etS. Bern. Epist.42; 5 episcopi dicuntur a SS. Patribus, S. Clem. 1. 6 Conslit. Apost. c. 14, S. IgriaL mart. Epist. 6 ad Philadelphios el aliis, universalis Ecclesiæ curam gerere : quibus omnibus evincitur episcopos parem cum Romano pontifice habere potestatem. Unde S. Ilicron. Epist. ad Evagrium, ait: σSi » auctoritas quærilur, orbis major est urbe. d Quid mihi profers unius urbis consuelu- o dinem? Ubicumque fuerit episcopus, sive » Romæ, sive Constantinopoli, sive Rhegii, «sive Alcxandriæ, sive 'Lanis, ejusdem « mei ili est et ejusdem sacerdotii.»

R. ad primum. D. ant. Episcopi sunt successores Apostolorum, quoad potestatem episcopatus, *C.* quoad potestatem aposlolalus, Λ’. Duplex itaque in Apostolis distinguenda est potestas, una aposlolalus, quæ erat cum tota plenitudine, utpole necessaria exercendo aposlolalui, et hæc fuit ordinaria in S. Petro, «deoque ad successores transmissa; in aliis autem Apostolis extraordinaria , el ideo ad successores non integr·* transmissa. Alia |>ote.slas erat epicopalis, secluso apostolalu el sine plcnilu-

dine, et hæc in omnes episcopos est transfusa. Prima innuitur Marci i6 : *Euntes in* mundum *universum, prædicale Evangelium omni creatures ;* altera 1 Petri 5 : *Poscite quiin vobis esi gregem Dei.* Constat insuper episcoporum potestatem certis limitibus semper luisse circumscriptam: unde Apost. Tit. c. 1 : *Hujus rei gratia,* inquit, *reliqui leCretœ, ul ea qua desunt corrigas, tl constituas presbyteros, sicut ego disposui libi.* El concilium Nicaenum, can. 15, prohibet episcopis *a civitatem in civilatelrantirt.* Idem probat lota antiquitas.

Adsecundum. D. Episcopi sunt successors. Petri directe, *N* indirecte, *subdislinguo.* Quoad auctoritatem episcopatus, C.quoad auctoritatem primatus, *N.* Cum itaque pauci Apostoli habuerint sedes lixas, episcopi non possunt dici Apostolorum successores, nisi in genere ; non enim possunt dici successores speciales Andreæ, vel Bartholomæi, vel Philippi, etc., praesertim cum plena potestas quæ erat in ipsis extraordinaria, etiam cum ipsis perierit. At Petrus habuit potestatem ordinariam cui succederetur el ad quam, ul ad principalem, omnium prælalorum auctoritas diceret ordinem, qua ratione episcopi dicuntur indirecte Petri successores in auctoritate quidem, non in gradu auctoritatis, in episcopatu non in primatu.

Ad tertium, R. cum Sylvio, I. 4 Controvers.a. 5, Solo, Banne, Bellarmino, etc. *b.* idem *ant.* Auctoritas episcoporum est immediate a Deo, si per auctoritatem intelligatur potestas ordinis, *C.* sicut enim Christus principaliter baptizat, sic principaliter consecrat ct confert characterem ; «i per auctoritatem inlelligalur potestas jurisdictionis, *N.* Hanc enim episcopi habent ahno, mediante summo pontifice: quia, cum regimen Ecclesiæ sil monarchicum , omnis jurisdictio in uno residet lanquam in capitea quo derivatur in alios, ut dicit S. Leo, Epist. 89 : « Hujus muneris sacra- › mentum, inquit, ita Dominus ad omnium oApostolorum officium voluit perlinere, » ut in beatissimo Petro, Apostolorum om- «niuin summo, principaliter collocaret, d Utah eo ipso, quasi quodam capite, dona ssuavelul in corpus omne diffunderet. » Unde episcopi nominali vel electi nullam jurisdictionem habent, nisi a Romano pontifice continuentur. El ita censet Auctor in 4, dissert. 20, art 4, el lib. 4 coot. Gcnl.cap. 76, ubi ait Christum soli Petro promisisse: *Tibi dabo claves* ■*egni ccelorum ul ostenderetur potestas clavium per eum ad alios derivanda.* Quidam aiii, ut Natalis Alexander, sæc. 1 , diss. 4, Gerson, de Statibus Ecclesiasticis , consid. 3, videntur agnoscere jurisdictionem episcoporum esse etiam immediate a Deo, dependere tamen quoad exercitium a summo pontifice, quod non mullum differt.

Nec obstat quod dicitur Act. 20 : *Attendite vobis el universo gregi in quo vos Spiritus sanclusposuil episcopos,* elr.Nec enim negamus Spiritum sanctum ins]iluereepiscopos,sed mediante supremo Ecclesiæ capite sicut eos quos alloquebatur Apostolus instituerai , mediante Apostolorum ministerio.

Ad quartum , D. Episcopi sunt vicarii Christi. æquo jure cum Romano |H>ntifice *N.* minori jure , *C.* Etenim Romanus pontifex vices Christi gerit in universa Ecclesia elindependcnler a quovis homine mortali: episcopi voro vices Christi gerunt in suis ecclesiis tantum et dependentor a papa.

Ad quintum, D. Episcopi dicuntur universalis Ecclesiæ curam gerere, ratione charilalis qua præ cæleris tenentur Ecclesiæ præsint, *N. Palet ex dictis.*

Insl. 1 "Quilibet episcopuspotesl in aliena diœcesi uti sua auctoritate. Ergo. *Prob. ant.* ex facto S. Epiphanii Salaminæ episcopi, qui in diœcesi Jerosolymilana, inconsulto Joanne Jcrosolymilano episcopo, diaconum el presbyterum ordinavit in monasterio Belhlemilico ; quod facium cum improbasset Joannes , vindicavit ut justum ct licitum S. Epiphanius.

R. N. ani. Ad probal. S. Epiphanius ordines contulit in aliena diœcesi, non vi jurisdictionis, sed urgentecharilale et necessitate. Cum enim in monasterio Bethlemilico fratrum peregrinorum esset penuria ministrorum, cl qui erant idonei recusarent ordinari, nec a Joanne Jcrosolymilano possent compelli, tum quia, ab eo lanquam Ofcigenista dissidebant, tum quia ut scribit Epiphaniusad ipsum Joannem, *hoc monasterium ejus provincia nihil debebat.* occasionem ex Dei speciali dispensation*- n.ictus Epiphanius, unum etsi repugnantem comprehendit , el diaconum, deinde presbyterum ordinavit, ul ipse narrat in laudata epistola ad Joannem. Quod autem Joaiua-s

dicat se id prohibuisse Epiphanio, respondet in eadem epistola Epiphanius, se nihil de tali prohibitione audivisse.

Insl. 2°S. Athanas. toti Ecclesiæ leges dedit, ex S. Grcg. Naz. Item coegit concilium ex episcopis aliorum patriarchaluum, *ut patel* cx epistola synodali cujus inscriptio est hæc : *a S.* Athanasius cæterique episcopi qui Alexandriæ, ex Italia, Arabia, *d* Ægypto et Libya hic adsunt. » Ergo.

R. ad primum, S. Alhanasium dedisse loges Ecclesiæ docendo, non jubendo. *Ad secundum.* Episcopos qui ex Italia ibi nominantur, non convocaverat auctoritate Athanasius , sed illuc eos miserant Lucifer Calarilanus ct Eusebius Vercellensis , tunc summi pontificis in Oriente legati, ut S. Athanasio pro fide laboranti opem ferrent.

Ad verba S. Hieronymi in objectione relata. Non loquitur ibi S. Doctor de auctoritate summi pontificis, sed dc auctoritate consuetudinis urbis Romæ, quam dicit esse minorem quam auctoritatem totius Ecclesiæ : agit enim contra consuetudinem a diaconis Romæ introductam , qui cum pauci essent, et thesauro ecclesiastico essent præpositi, se presbyteris præponcbant, contra jus et antiquum totius orbis morem. Quod addil, episcopos ubique esse *ejusdem merili,* intelligcndum est de charactere ordinis, non de potestate jurisdictionis. *Confer* textum S. Hieronymi in *probationibus.*

Obj. 5° ab inconvenientibus. Si Romanus pontifex habeat primatum super omnes episcopos et totam Ecclesiam, sequitur 1° quod posset dici episcopus universalis : atqui id negat S. Gregorius , dicilquc hoc nomen esse profanum cl blasphcmum , nullumque suorum decessorum tam profano vocabulo usum fuisse : ita Epist. 3G ad Eulogium Alexandrinum et Anastasium Antiochenum , cl Epist. 32 ad Mauritium imperatorem, contra Joannem Constantinopolilanum , qui se patriarcham œcumcnicum scu universalem inscribebat. Ergo. Sequitur 2° quod Romanus pontifex posset saltem dici *princeps sacerdotum,* vel *summus sacerdos :* atqui in jure, cap. *Prima: sedis,* disl. 90, prohibetur ne primæ sedis episcopus dicatur *princeps sacerdotum* vel *summus sacerdos,* ct additur, *ut nec universalis Romanus pontifex appelletur.* Ergo. Sequitur 3° quod Romanus pontifex posset universos canones abrogare, quod negant Martinus I, Epist. ad Pantalconem: a Canone», » inquit, ecclesiasticos solvere non possu- «mus, qui defensores el custodes cano· » num sumus, non transgressores d ; Eiigo nius III, Epist. 8 ad episcopos Germaniæ: « Contra Deum autem, inquit, elsaciunim » canonum sanctiones, nulli omnino peti* » lioni possumus praebere assensum. #Smiliter plures alii pontifices, idqueconstat ex professione fidei quam olim faciebant Romani pontifices dum erani electi, inqu promittebant se sacros canones servatura: refertur in libro diurno Romanorum pontificum. Ergo. Sequitur 4° quod papa posset solus causas episcoporum dirimere ct ipsos deponere, quod est contra canones, juxta quos depositiones episcoporum debent fieri in conciliis provincialibus. Ergo.

R. ad primum. I). sequelam. Posset diri episcopus universalis, id est, qui Ecclesiam universalem regat, *C.* id est, qui sil solus universæ Ecclesiæ episcopus, *N.* Et lw sensu S. Gregorius dixit hoc nomen r.·· profanum cl blasphcmum, non primo sensu : illud tamen absolute recusavit, quia pravo sensui poterat esse obnoxium, clui hoc humilitatis exemplo Joannis Constantinopolitani superbiam efficacius comprimerct : ita innuit Epistola 36, in qua ait: « Sed nullus unquam decessorum meorum » tam profano vocabulo uti consensit, quii)> videlicet, si unus patriarcha universalis «dicitur, patriarcharum nomen caeleris » derogatur. « Similiter Epist. 38 ad ipsum Joannem , et Epist. 32, in qua refert hoc nomen fuisse oblatum S. Leoni a synodo Chalcedonensi, quod ipse eadem ralione recusavit.

Ad secundum. Capite *primas sedis,* non agitur de summo pontifice, sed dc metropolitis Africanis, qui se *principes sacerdolum* ct *summos sacerdotes* fasluose inscribebant : hic namque canon laudatur ul sextus concilii Africani. Quod autem additur, *ut nec universalis Romanus pontifex appelletur,* verba sunt non canonis, sed Gratiani , qui plura alia erronea suæ collectioni inseruit. Sed *esto* essent verba canonis, intelhgend forent ad *sensum praicedenlit solutionis.*

Ad terliu. , D. Summus pontifex posset abrogare canones qui spectant fidem, aut jus divinum vel naturale, *N.* hæc enim sunt invariabilia cl inconcussa : canones qni

spectantdlsciplinam nul jus ecclesiasticum, *nMislinguo.* Posset abrogare , subsistente justa causa, *C.* nulla subsistente causa, *itfruin xubdislinguo.* Possel valide, C. licite,.V. El ad liuiic sen-.im intellectis auctoritatibus positis in minori, *N. conseq.* Sicut igitur supremus legislator civilis leges a se rei prodecessoribus suis conditas potest, subsistente causa, abrogare; si vero nulla -tibsil causa , peccat quidem abrogando , quia potestate uti debet ad aedificationem cl non ad destructionem, valide tamen manent abrogalæ, ita ut subditi vi illarum amplius non teneantur, quia leges pendent a voluntate legislatoris : sic dicendum est de summo pontifice, qui estsupremus legislator ft monarcha in Ecclesia Dei.

Adquarlum, simililer, D. Possel solus papa deponere episcopos , si summo jure agat, C. si canonibus insistat, quos, ul diflum *esi,* non potest sinecausa licite abrogare, *N. Solulio paid cx praccdcnli.*

ARTICULUS IV.

Quo jure Ecclesia ponlificalus sit episcopatui Romano annexus?

Suppono 1° ut fide cerium , successorem Petri habere jure divino primatum in universam Ecclesiam , id namque revelatum habemus in S. Scriptura : quod enim Christus dixit el dedit Petro , ul pastori Ecclesiæ , dixit ct dedit ejus successori ; el cum instituerit in Petro pontificatum usque in finem mundi duraturum , qui succedit Petro pontificatum accipit a Christo.

Suppono 2° etiam esse fide , saltem probabilius , stante præsenli rerum statu, Romanum pontificem esse successorem Pciri, consequenter cum habere jure divino pontificatum ; quia, licet non sil revelatum immediate in se Romanum pontificem esse Petri successorem , csl tamen revelatum mediale, el ul pars in loto , sicut praecedenti dissert. dicebamus de factis dogmatici» : quia revelatumcsl Ecclesiam non posse errare in agnoscendo cl acceptando suo supremo capite cl pastore, qui sil illi regula fidei et morum, alias portæ inferi praevalerent adversus illam ; sicquc revolatum cslquod is, quicumque sil, quem Ecclesia agnoscit el acceptat pro successore Petri et suosupremo pastore, sil revera talis. Ergo revolatum est quod Romanus pontifex , quem Ecclesia agnoscit et acceptat prosuccessore Petri ct suo supremo pastore , sil vere successor Petri cl supremus Ecclcei» pastor : dc qua suppositione cx professo disputabimus ari. ultimo hujus dissertationis.

Verum subtilior movetur quæslio, non de ipsa successione , sed de ralione successionis, utrum episcopus Romanus sit ex institutione Christi eljuredivinosuccessor Peiri cl caput Ecclesiæ, quia est Romanus episcopus , ita ut non possit sedem Romanam cum alia commutare, aut manere sine sede, sicut Petrus mansit quatuor aut quinque primis annis : et de hoc est dubium inter theologos ; quia , quod Romanus episcopus qua talis sil successor Pciri et caput Ecclesiæ , videtur fundatum in facto voluntario Petri qui Romæ sedit usque ad mortem, et non in institutione Chisli.

Neque obstat quod dixerimus esse de fide quod Romanus episcopus sil successor Petri cl caput Ecclesiæ : aliud enim csl successio , aliud ratio successionis , ul jam innuimus : successio quidem est de fide, non ratio successionis. Unde, quærcnti an sit de fide Romanum episcopum esse jure divino successorem Petri et caput Ecclesiæ, respondendum est affirmative ; quærenli autem an sit dc fide Romanum episcopum esse jure divino successorem Petri et caput Ecclesiæ , quia csl episcopus Romanus , respondendum est negative: unde in suppositione dixi, *stante prasenlirerum slalu.*

Quidam ergo theologi opinantur supremum pontificatum non esse annexum episcopatui Romano ex institutione immediata Christi, sed ex voluntario Petri facio qui, proprio nutu , relicta Antiochia, scdil Romæ usque ad mortem, consequenter jure Ianium ecclesiastico el non divino;sicquc Ecclesiæ dispositione fieri posse, ut Romanus pontifex sedem Romanam deserat el aliam eligal, aul nulli sedi se mancipet, sicul Peirus fuil quatuor aut quinque primis annis: ita ul ubicumque maneret haberetur supremus Ecclesiæ univ ersalis pastor, et moriens nullum determinatum episcopum haberet , sed quem Ecclesia eligeret, ul contigisset in Petro si primis annis obii»· sol. Ita Solo in 4 , d. 24,q. 2, a. 4. Haeretici autem dicunt pi nnatum esso annexum episcopo Romano gratia principum. Contra quos omnes.

Dico. Probabilius csl supremum ponliucalum esse annexum episcopatui Romano

es institutione immediata Christi, consequenter jure divino. IlaTurrecremata, Cajetanus, Bonnes, Cano, Sylvius, el communius.

Prob. 1° Supremus Ecclesiæ pontificatus csl jure divino annexus episcopatui Romano, si Petrus ex institutione ct mandato Christi sedem Romæ fixit : atqui sic esse testantur auclores gravissimi : ergo. *Prob. min.* 1° S. Ambrosius, Epist. 32, contra Auxentium, deS. Petro ita scribit: « Quam-»vis esset cupidissimus passionis, tamen » contemplatione populi procantis inflexus » est. Rogabatur enim , ul ad instituendum » et confirmandum populum se reservaret. » Quid multa? Nocte, muro egredi coepit, » cl videns sibi in porta Christum occurrere » urbemque ingredi, ait : Domine, quo 0 vadis? Respondit Christus: Venio iterum «crucifigi..... Intellexit ergo Petrus quod » iterum Christus crucifigendus esset in ser-« vulo. Itaque sponte remeavit. Interrogan-» tibus Christianis , responsum reddidit, » stalimque correptus , per crucem suam » honorilicavit Dominum Jesum. » Hanc etiam historiam referi Hegesippus, de Excido Jerosolymilano lib. 3, c. 3 , eamque citat S. Gregorius in Psal. 5 pœnilenlialem tanquam indubitatam, his verbis : *Pclro ait : Venio Romam iterum crucifigi.* Voluit autem Christus Peirum Romæ pati, inquit Gelasius in decreto de scripturis apocryphis, ul morte Pclri primatus in Romana sede firmaretur.

Prob. 2° *prima min.* Idem Gelasius, C. *Quamvis,* D. 11 , ail : « Sancta Romana » catholica cl apostolica Ecclesia nullis sy-» nodicis constitutis cælcris ecclesiis præ-» lata est, sed evangelica voce Domini et » Salvatoris nostri primatum obtinuit. » Ex quibus verbis S. Th. Opusc. contra impugnantes rclig. probat papam habere immediatam jurisdictionem in omnes Christianos. Pelagius II, Epist. 1 : α Romana sedes, in-w quit, instituente Domino, caput est om-d nium ecclesiarum. » Constantinus Magnus, cap. *Constantinus*, D. 96, donans Romanis pomificibus urbem Romam dicit : « Ubi princeps sacerdotum et chrisliana: j> religioni» caput ab Imperatore ccelesli « constitutum est, justum non est ut illic » imperator terrenus habeat potestatem, j

Prob. 2° *conclusio a posteriori.* Si supremus pontificatus non esset episcopatui Romano jure divino, sed ecclesiastico tantum annexus, fuisset verisimilius alios transi-tus, cum urgerent quandoque gravissinu rationes illum transferendi. Enim veru, Iribus primus saeculis, imperatores Roimiu immaniter saevierunt in summos pontifice, qui vel continuo latitare vel cxularc cogi'-banlur, aut morie afficiebantur : neque b-men dc transferendo pontificatu cogitatum est. Item plures Romani pontifices Ave-nione in Gallia per septuaginta annos sederunt, nec tamen sedem ecclesiæ Romana sic deseruerunt, ut pontificatum alteri annecterent, ipsique fierent episcopi Avenionenses aul alii. Item Constantinus Magnus, qui nihil non lentavit ul Conslanlinopolim, quam *novam Romam* voluit appellari,omni ornatu condecoraret, absque dubio clsuminum pontificatum illi adseribi ab episcopis curasscl, si id ab ipsis dependisset.

Salvantur ubjecliones,

Obj.i° cum hæreticis. Primatus annexus est ecclesiæ Romanæ gratia principum sacularium : ergo. *Prob. ant. 1°* Cap. Con-*stantinus*, D. 96, Constantinus Magnus, quarta die sui baptismi, Romanæ ecclesiæ pontifici hoc privilegium dedit, ul omnes sacerdotes eum haberent caput sicut judices regem : «Atque, inquit, decernentes san-« cimus ut principatum teneat, tam super » quatuor præcipuas, quam etiam super » omnes in universo orbe terrarum eccle-» sias Dei. » 2° Juxta Plalinam, in vita Benedicti II, Constantinus IV primatum pontifici Romano detulit. 3° Juxta Bedam, lib. de Sex ælalibus , ad annum mundi 4557, Phocas imperator dedit episcopo Romano primatum in Græcos. 4° Valentinianus imperator, Novella 3, dicit primatum fuisse Romano pontifici collatum ab imperatoribus , et a synodis confirmatum propter urbis Romæ amplitudinem. 5° Æneas Sylvius, postea papa Pius II, Epist. 288, dicit: « Ante Nicaenum concilium sibi quisque » vivebat, el ad Romanam ecclesiam par-« vus habebatur respectus u Erg^.

R. ad primum. Ex probationibus conclusionis constat Constantinum agnovisse primatum pontifici Romam, esse collatum *ab Imperatore caeiesli :* unde, in his quæ objiciuntur, non instituit ex auctoritate novum jus, sed jus divinum promulgat cl asserit, ut nemo obedientiam et reverentiam

Romano pontifici debitam exhibere detrectet.

Ad secumdum. Constantinus IV non de primatu Romani pontificis loquitur, sed de ejus electione, circa quam cedit juri quod existimabat se habere, et quo usi fuerant tjusprredicessores.

Ad tertium.ul ad primum. Phocas non tribuit episcopo Romano novum jus, sed antiquam declarat el asserit ad comprimendam episcopi Conslantinopolitani superbiam,qui w Romano pontifici coaequare volebat.

Jd *quartum.* Valentinianus non dicit primatum fuisse collatum Romano pontifici ab imperatoribus, sed quod « Sedis apostoli licæ primatum S. Petri meritum , qui eprinceps erat episcopalis coronae, ctRouinanæ dignus civitatis, sacrae etiam syti nodi firmaverit auctoritas. » Quae verba significant primatum fuisse Petro a Christo collatum ex merito ejus confessionis, cl a sacrissynodibus assertum cldeclaratum.

Ad quintum. Pius 11, Epist. cilata , aperte asserit primalum Romani pontificis esseex institutione Christi : « Contra, in-*quii, nonnullorum temeritatem, quibus » Romani pontificis auctoritas neque necessaria esse videlur, neque ex Christi >institutione : » unde , cum subdit ante concilium Nicaenum quemquam sibi vixisse, elad ecclesiam Romanam parvum habuisse respectum, nihil aliud intendit quam quod, propter crebras persecutiones, vix Romani pontifices exercerent suam potestatem , el pioplerca episcopos ad sedem Romanam frequentem recursum non habuisse.

Obj. 2° cum quibusdam theologis. 1e S. Petrus habuit primalum ex voluntate el inslitulione'Apostolorum, juxta illud Anacleli, cap. *In novo ,* 1). 21 : « Cæleri Apopsloli cum eodem Pelro pari consortio • honorem el potestatem acceperunt, ip-«sunique principem eorum voluerunt. » Item dicit Julius papa , causa 3 , q. 6 , cap. *Dudum.* Ergo. 2 Actione 6 concilii Chalcedonensis dicitur, ecclesiam Romanam *a patribus habuisse primalum* , propter impcriuin quod tunc tenebat : ergo.

II. ad primum. 1 Hæ decretales priorum pontificum a picrisque habentur apocryphae.

2 *Ilis datis et intellectis ad sensum conclusionis,* sequeretur non solum quod primatus Romani pontificis ut talis, sed nec primatus S. Petri esset ex institutione Christi, quod non admittunt catholici. 3* Nihil aliud volunt hi pontifices quam quod Apostoli acceptaverint ordinalionemChnsli, et hac. ratione voluerint ipsum esse caput. Ita scipsum explicat idem Anacletus, cap. *Sacrosancta,* disseri. 22 : « Licet, inquit, » omnes essent Aposloli , Petro tamen a » Deo concessum est (et ipsi inter se idipsum «voluerunt) ut reliquis omnibus præcsset » Apostolus ct Cephas, id est, caput el prin-«cipiurn tencrei apostolalus. » Et Julius, citans cap. *Dudum,* dicil quod ecclesia Romana sil , *Domino instituente, prima el caput omnium ccrterarum.*

Ad secundum. Jam diximus acta synodi Chalcedoncnsis conlra primalum Romanæ ecclesiæ nullius esse roboris, ulpolc definita absentibus aul reclamantibus S. Sedis legalis, el a S. Leone improba la.

Obj. 3· Vel primatus esi privilegium lacalc, vel personale : si primum , semel concessum uni loco in alium transferri non potest, sicque Petrus non potuit illud Antiochia Romam transferre ; si secundum, nulli loco est annexum. Ergo.

R. hoc privilegium 1“ fuisse personale, quippe, concessum person® Petri, non ul privato,sed ut pastori Ecclesiæ , idcoque in successores transmittendum ; postea vero probabilius evasisse locale pro urbe Roma, ex mandato Christi facio Pelro, sive ante ascensionem, sive cum occurril ille dicens : Venio *Romam iterum crucifigi.*

Insl. 1° Si Roma fundilus subverteretur, non essel amplius episcopus Romanus, ct tamen esset aliquis supremus Ecclesiæ pastor. Ergo.

R. N. sequelam. Foret enim adhuc jure Romanus episcopus, sicul sunt modo episcopi *in partibus infidelium.* Insuper credibile csl Deum hanc totalem Romæ eversionem non permissurum.

Insl. 2“ Quod est juris divini, est de fide : atqui non est de tide quod primatus sit annexus episcopatui Komaio: ergo.

R. D. maj. Quod est juris divini, est de fide, si sil de fide cerium quod sil juris divini, *C.* si sit lanium probabilius, .V. Nos autem non dicimus esso tide certum, primalum esso jure divino annexum episcopatui Romano, quia id non habemus revelatum in S. Sciiptura vel traditione, sed esse probabilius tantum , ideoque non potest esso de fuie quoad nos.

ARTICULUS V.

De infallibililate seu inerrantia summi pontificis in definiendis quaslionibus fidei et morum.

$ I. — *Pnrnolanila.*

Nota. 1° Quamvis conveniant omnes catholici de primatu Romani pontificis, el dcccrlis prærogalivis huic dignitati annexis, quarum aliquas ari. 3 in fine probationum recensuimus, duæ supersunt gravissima? difficultates, scilicet, an iste primatus contineat privilegium infallibilitalis et superioritatis ad concilium generale. Utramque quaestionem quidam confundunt; videntur tamen in aliquo differre. Quamvis enim, supposita infallibililate summi pontificis in quaestionibus fidei et morum, certo constet ipsum in iis non subjici concilio, posset tamen illi subjici quoad alia, puta correctionem, reformationem, depositionem , etc. Quapropter ulramque quæstionern, licet iisdem fere fundamentis innixam , ct ul plurimum iisdem argumentis impugnatam , seorsim tractabimus : primam , de infallibililate summi pontificis , in hoc articulo; alteram, de ejus superioritate ad concilium generale, in subsequent!.

Nota 2° hominem qui est papa posse considerari dupliciter, ratione suppositi et ratione officii, seu ut hominem privatum cl ut summum pontificem Christi vicarium, ct utroque modo considera tum posse loqui. Tunc loquitur ut homo privatus, quando ex propria mento, non cx plenitudine potestatis, librum interpretatur, privatam opinionem aperit, quæstionom tractat et resolvit. Loquitur aulcm ut pontifex, quando ut supremus Ecclesiæ pastor et caput aliquid proponit toti Ecclesiæ in rebus fidei et morum, obligans omnes fideles, sub poena hærcscos , ad illud fide divina credendum ; cl sic dicitur loqui *ex cathedra,* hoc est, ex plenitudine potestatis ; quia per cathedram significatur auctoritas docendi et praecipiendi : unde illud Malth. 23 : *Super cathedram Moysi sederunt,* etc. Quidam hanc distinctionem recenter adinventam dicunt : sed . praeterquam quod cx natura rei petitur, in omnibus aliquod officium publicum gerentibus reperitur : non enim rex , aut praetor, seu judex , semper agit ex officio ul rex aut judex. Natio Gallica, anr 1305, adhibuit hanc distinctionem in libet, dato Clementi V contra Bôn i facium V1U, ul videbimus infra.

Nota 3° ad hoc ut papa censeatur loquin cathedra, plure? ultorius requirere qu. definiat libere, el non cx metu aut violelia coactus, fusis ad Deum precibus, pr misso rei definiendae maturo examine, pnhabita consultatione ecclesiæ suæ Roman», seu dori Romani, nunc eminentissimonini cardinalium ; quia hæc censentur mediaa. id munus requisita : neque Christus papam infallibilem constituit, nisi humano mod, agentem, secundum quod decet homines gubernari, ct mediis ordinariis utentem; neque solent pontifices ex cathedra delinire, nisi his mediis adhibitis. Alii tenent hæc, excepta libertate, non requiri; quia, inquiunt, Spiritus sanctus, cujus assistentia Petro el successoribus promissa est,non pendet ab adjutorio humano, ut aliquem illuminet circa fidei veritates, ncc legitur assistenliarn suam tali auxilio alligasse.

Nos non negamus hæc media requiri, plus tamen aut minus, pro rerum exigentia ; sed dicimus non teneri fideles inquirere et scire an sint adhibita: a quo enim iJ inquirerent cl rescirent? Unde, hoc ipso quo a summo pontifice emanat constitutio in robus fidei cl morum, ct loti Ecclesia directa , obligat omnes fideles ei assensu interiori adhærere sub poena hærcscos, debent supponere omnia media necessarii fuissa cdhibila, nisi manifeste constet de opposito; alioquin nihil esset fixum in Ecclesia , cl quilibet posset recusare obedienliam eo prætcxlu quod non omnia fuerint adhibita, aut saltem quod de hoc non constet. Idque jure supponunt, quia qui promisit infallibililalem in docendo universam Ecclesiam , non decsl mediis ad id necesyriis. Sic, quia Deus promisit infallibilitatem concilio generali, hoc insoquo ah eo emanat decretum fidei, supponimus omnia media necessaria fuisse adhibita, scilicet omnes judices in eo sedentes esse baptizalos, esse presbyterosct episcopos, quæslionem prius fuisse mature discussam, fosas fuisse ad Deum preces, etc., ea scilicet, quam dixi, ratione , quia Deus, qui promisit finem , certo providet de mediis necessariis ad illum.

Nota qufestionein présentera nnn esse

dc 'Uinmo pontifice ul homine privatu, quem in talem communior sententia tenet posse errare, sed <le pontifice ut pontifice , I>qiieiite ex cathedra ; circa quam est duplex sententia . prima Gallorum, qui, ut plurimum, tenent summum pontificem nunesse infallibilem in rebus fidei cl morum , nisi accedente consensu Ecclesiæ, sive in concilio generali cüngrcgalæ, sive saltern per orbem difiusæ, ex Declaratione cleri Gallicani 1682 , cujus tonor sequitur.

C-u *Gallicani de eeclesiasticapotrsfatc Declaratio.*
Dirdecimo nono nwrlti |6Ü2

« Ecclesiæ Gallicanae decreta et libertates
>a majoribus nostris tanto studio propu-
» gnatas, earumque fundamenta sacris ca-
1 minibus et Patrum traditioni nixa, multi
Dilirucrc moliuntur; nec desunt qui carum
subtentu primatum beati Petri ejusque
isuccessorum Romanorum pontificum a
iChristo institutum, iisque debitam ab
tunnibus Christianis obcdienliam , Sedis-
» que aposlolicæ , iri qua fides prædicalur
set unitas servatur Ecclesiæ, reverendam
>omnibus gentibus majestatem imminuere
mon vereantur. Hærelici quoque nihil
> praetermittunt, quo eam potestatem qua
• pax Ecclesiæ continetur, invidiosam el
igravem regibus ct populis oslerilent, iis-
» que fraudibus simplices animas ab Eccle-
isiffi matris Chrisliquc adeo communione
» dissocient. Quæ ul incommoda propulse-
I mus, nos archiepiscopi et episcopi Parisiis
» mandato regio congregati, ecclesiam Gal-
> licanam représentantes, una cum céleris
miris nobiscum deputatis,diligenti tractatu
• habito, hæc sancienda cl declaranda esse
> duximus.

» *Primum.* Bealo Pelro cjusquesuccesso-
» ribus Christi vicariis ipsique Ecclesiæ re-
irum spiritualium cl ad æternam salutem
d pertinentium , non aulcm civilium ac
d temporalium,a Deo traditam potestatem,
edicente Domino; —Joan. 48 *3^.—Re-*
st gnum *meum non est dc hoc mundo,* et ite-
iriiiin : —Luo. 20. 25 — *Reddite ergo qua*
muni *Casaris Casari, cl qua sunl Dei*
c *Deo:* ac proinde stare aposlolicum illud :
i-Rom, 43. 4.2. — *Omnis anima poles-*
0 *talibus sublimioribus subdita sil; non*
ttslenim potestas nisi a Deo ; qua autem
t *sunl, a Deo ordinata sunl. liaque, qui*
» *potestati resistit, Dei ordinationi resistit.*
» Reges ergo cl principes in temporalibus
» nulli ecclesiaslicæ potcstali Dei ordinalio-
» ne subjici, neque auctoritate clavium Ec-
» clesiæ, directe vel indirecte deponi, aul
» illorum subditos eximia fide alque obe-
» «Jieri tia, ac praelito fidelitatis sacramcnle
» solvi posse, camque sententiam public®
» tranquillitati necessariam , nec mimi' F.c·
» clesiæ quam imperio utilem, ut o
» Dei, Patrum traditioni cl sanctorum fxem-
» piis copsonam, omnino relinendam.

« *Secundum.* Sic aulcm inesseapos <>licæ
» Sedi ac Petri successoribus Christi sicariis
» rerum spiritualium plenam potestatem ,
» ul simul valeant alque immola const."!· it
» sarictæ œcumenicæ synodi Constanlirnsis
» a Scdcapostolicacomprobata, ipsoqurRo-
» manorum pontificum ac totius Ecrlo æ
» usu continuata , atque ab ecclesia (in i-
u cana perpetua religione custodita decreta
» dc auctoritate conciliorum generalium ,
» quæ sessione quarta el quinta conlinen-
» tur ; nec probari a Gallicana ecclesia qui
» eorum decretorum, quasi dubiæ sini auc-
» toritatis ac minus approbata, robur in-
B fringant, aut ad solum schismatis tempus
JD concilii dicta detorqueant.

» *Tertium.* Hinc aposlolicæ potestatis
D usum moderandum per canones spiritu
n Dei conditos, c-l totius mundi reverenti i
)> consecratos : valere etiam regulas, mores
« ct instituta a regno et ecclesia Gallicana
» recepta, Patrumque terminos manere in-
» concussos; alque id pertinere ad amplilu-
» dinem aposlolicæ Sedis, ul statuta cl con-
i) sueludincs tantæ sedis et ecclesiarum cou-
» sensionc firmatæ, propriam stabilitatem
» obtineant.

» *Quartum.* In fidei quoque quæstioni-
n buspræcipuas summi pontificis esse par-
» tes, ejusque decreta ad omnes el singulas
» ecclesias perlinere, nec tamen irreforma-
» bile esse judicium nisi Ecclesiæ consensus
» accesserit.

» Quæ accepta a Patribus ad omnes cc-
» elesias Gallicanas atque episcopos iis Spi-
v ritu sancio auctore présidentes, mittenda
» decrevimus; ut idipsum dicamus omnes,
w simusque in eodem sensu el in eadem
» sententia. » Subscripserunt triginta qua.
tuor episcopi et triginta quinque deputati
secundi ominis.

Altera sententia est omnium aliarum na·

(ionum , quæ constantor tonent summum pontificem loqucntcm ex cathedra, eo modo quo explicuimus, independeniera consensu Ecclesiæ, sive enngregatæ sive diflusæ, esse infallibilem in quæstionibus fidei el morum dirimendis. Quamvis enim post concilium Constantiense quidam extra Galliam theologi, pauci tamen, contrarium senserim, nunc sententia de infallibilitate papae, ad sensum nostrum, est, excepta Gallia, *ubique recepta* : sicsallem loquitur Benedicius XIV, qui hodie tam digne clavim Ecclesiæ regit, in litteris dalis ad inquisitorem generalem Uispaniarum , dic decima lerlia julii 1748.

Quamvis aulem hanc communem sententiam aperte in S. Scripturis et traditione fundatam existimemus, *ul patebit,* eam tamen ut de fide obligante non proponimus , nec asserimus ; quia Ecclesia , cujus est, secundum omnes, certo proponere revelala , nondum earn speciali et expresso decreto solemni definivit ; nec ad fidem obligantem sullicil certitudo respective revelationis. Unde nocue summi pontifices, neque ecclesia Romana cæleræve ecclesiæ, Gallos, qui contrariam sententiam sustinent, pro hærcticis aut schismaticis habent; quinimo, quotquot sane sapiunt, gentem inclytam inlcr præcipua Ecclesiæ calholicæ membra merito computant.

Nola 5° in definitionibus duo distinguenda esse, intentam definitionem, seu conclusionem, et rationes conclusionis, aliave quæ obiter et occasione data dicunt pontifices. De definitione seu conclusione intenta lanium inlclligenda est sententia communis, non de rationibus definitionis, sive de iis quæ obiter cl ex occasione dicuntur. «In » decretis pontificiis, inquil celebris noster o Cano , lib. 6 de Locis Theologicis cap. 8, d duo comprimis distinguenda sunt : unam » est lanquam intentio conclusioque de- » crcli ; alterum, quasi ratio et causa a » pontifice reddita ejus rei quam constitue- ▷ ril. Atque in conclusione pontifices sum- » mi errare nequeunt, si fidei quæstioncm » ex apostolico tribunali decernant. Sin o vero pontificum rationes necessariæ non »sunt, ne dicam aptæ, probabiles, ido- ,> ncæ , in his nihil est videlicet immoran- ▷ dum ; non enim pro causis a pontificibus » redditis lanquam pro aris el focis depug- » namus. »

S ** — *Communis sententia aurrilur.etf*' 4 S. Scriptura teilimoniit probatur*

Dico. Judicium Romani pontificis lj. quenlisex cathedra in rebusfidei et morum, est infallibile independenler a consens Ecclesiæ.

Prob. ex triplici loco S. Scriptura. Pn. *mus* est Mallh. 16, ubi Christus Petroem· filenti ejus divinitatem dicit : *Jieaiuitt, Simon Barjona, quia caro el sanguit* i. . *revelavit tibi, sed Pater meus qui intubi est : el ego dico libi, quia (u es Pelnu, d super hanc petram atdificabo Eceleiiat. meam , et porta· inferi non prævalebunt it versus eam : el libi dabo claves regni eat.-rum,* etc. Hæc verba dirigi ad solum Petrum probavimus art. 1, ubi dc primat» S. Pclri : item pertinere ad successoresP,-tri in Romana sede ostendimus ari.3,u! dc primatu Romani pontificis; cum enim Christus fundavit Ecclesiam in œvum duraturam, fundamentum illius debebat in ævum permanere in Petri successoribus: neque de his est modo difficultas; hæcenir | concedunt adversarii, qui cx hoc loco et s* quentibus probant nohiscum adversus sectarios primatum S. Petri el Romani ponificis.

Subsumo. Atqui his verbis continetur privilegium infallibililalis promissum Petro et ejus successoribus: ergo. *Prob.sub· sumpt.* Privilegium infallibilitatis promissum Petro et ejus succcssoribusconlinetur verbis allatis, si ista, *el porta· inferi* ner. *prævalebunt adversus eam,* referantur non solum ad Ecclesiam, sed ad Petrum, seu petram supra quam fundata est Ecclesia: atqui sic est : ergo. *Prob. min.* In cx Patribus Origen, in cap. 16 Maith. «Nequead- » versus petram, inquit, super quam Chris- » tus ædificavil Ecclesiam, neque adversus n Ecclesiam portæ inferi prævalebunt. » S August, in Psalmo conira partem Donati: « Numerate sacerdotes vel ab ipsa Petri » sede, et in ordine illo Patrum quis cui sur- » cessitvidete : ipsa es» petra quam non vir » cuntsuperbæinferomm portæ.» Epiphar in Anchorato : trSolidæ, inquam, illi petra » supra quam Ecclesia fundata est, el en » portæ inferi non prævalebunt. ı· S. Leo Epist. 75 ad Leonem Augustum : σζηιιι n Petrus ex Domini voce audierit: Tuo » *Petrus . cl super hanc pelram aedificabo*

» *Xcclcsiam m-cain* , quis est nisi anlichris-
• tuiaut diabolus, qui pulsare audeat inex-
ipugnabilcm hujus pclræ firmitatem? »

Prob '2' *cadent min. ralione.* Certum csl hæc verba, cl *porlœ inferi,* et referri ad Ecclesiam, et per h®c illi promitti indefectibilitatem : atqui Ecclesia seu ædiiicium non potesl esse indefcctibile, si fundamentum cui innititur sil defcclibile: ergo. Unde S. Th. in Calena, super hæc verba, cl *porlœ inferi non prævalebunt adversus eam,* dicit cxOrigene : «Non exprimit utrum petræ » non prævalabunt, in qua aedificat Christus b Ecclesiam, aut Ecclesiæ quam aedificat o supra petram : tamen manifestum esi »quia nec adversus petram nec adversus n Ecclciiam portæ prævalebunt infero-
» rum. »

Plum huic probationi reponunl adversarii, sed levia el quæ habcnl solutionem in didis. Dicunt 1° per petram, secundum omnes Patres cl pontifices, intelligi fidem Vein. Ergo.

Il. 1" *aperte falsum esse ant.* constat ex Patribus cl pontificibus laudatis, tum hic, lum art. 1 et 3. 2» *Dato ant.* nihil contra nos, una enim interpretatio non excludit aliam, sed optime conciliantur, dicendo quod Patres et pontifices non intelligent lidem Petri in abstracto, sed in concreto, nempe Petrum divinitatis fidem profitentem,et hanc fidem fuisse causam meritoriam promissionis, Petrum autem subjectum cui facta est promissio, ut jam diximus art. 1, obj. 1. Confer.

Instant. Si per petram fundamentum intelligalur persona a Petri, sequitur quod inde Pcirus non solum fueril infallibilis, ««l etiam debuerit esse immortalis, cum aedilicium Ecclesiæ in eo fundatum sil semper duraturum : *falsum consequens. Ergo.*

Il. .¥. sequelam. Imo, quia Petrus non rral immortalis, el Ecclesia debebat semper manere, ideo quod illi fuit dictum censetur dictum ejus successoribus, in quibus, sicut mipso, Ecclesia fundata permanet.

/Icponunl.Moriente Petroaut papa, juxta sententiam nostram.destruitur fundamentum Ecclesiæ · ergo vel Petrus m sententia nostra debuit esse immortalis, vel ipso moriente nccesse est corruat Ecclesiæ ædifiiuin in eo fundamentum.

R. N. conseq. Quia remanet fundamentum primarium, scilicet Christus, a quo in casu sustentatur Eccleaia conservans inlallibililalem fidei passivam.

Inferunt. Ergo idem dici debet, si contingat aliquem pontificem docendo Ecclesiam a iide deficere.

R. N. illationem. 'Ion quod Christus absolute non posset sustentare Ecclesiæ ædificiurn, non obstante errore Petri aut Romani episcopi ; sed quia non sic disposuit de statu Ecclesiæ : voluit namque Petrum osse fundamentum, caput el pastorem quem ex ofiicio de fide docentem audiret Ecclesia ; ad hoc autem nccesse fuit quod semper rectair fidem doceret, nunquam errorem, non vere quod semper viveret ejus successoribus pan infallibilitatis privilegio donatis. Uno verbo, Petrus est fundamentum Ecclesiæ, non præcise vivendo, sed docendo : undecsl disparilas. Confer § ultimum sub finem.

Dicunt 2° infallibilitalem esse promissam Ecclesiæ, non Petro.

Λ. esse promissam ulrique, *ul probatum est,* Ecclesiæ tamen per Petrum, non Petro per Ecclesiam ; non enim Petrus est fundatus in Ecclesia, sed Ecclesia in Petro.

Dicunt 3" Petrum et Romanum pontificem esse fundamentum, hoc'sensu quod sil executor officii fundamentalis, prædicandæ scilicet et asserendæ fidei, non sic ul illud procul dubio praestiturus sit.

Λ. Et illud procul dubio præstiturum probant auctoritates allalæ.

Dicunt 4* sensum horum verborum esse, quod quoties Petrus aut pontifex annuntiabunt communem ecclesiarum fidem ex traditione, ejus praedicalio cl tides erit fundamentum Ecclesiæ.

R. 1° *el infero.* Ergo nihil speciale Petro promissum est ; dc caeleris enim Apostolis, de omnibus episcopis, de quolibet pastore, concionatore, imo de quolibet fideli verum est dicere quod , quoties annuntiabunt communem ecclesiarum fidem cx traditione, eorum fides el praedicatio erit fundamentum Ecclesiæ. 2° Si moveatur nova quæstio spectans fidem , quis judicabit an pontifex annuntiet communem ecclesiarum fidem?3° Corruit hæc evasio,si non solum fides Petri, sed etiam ipsePelrussit Ecrlesiæ fundamentum , *ut probatum est* Miror viros eruditos tarn levibus momentis detineri.

Secundus locus est Luc. 22, ubi Christus, instante passione, sic Petrum alloqui-

car : *Simon , Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut trilicum ; ego autem rogavi pro le, ut non deficiat fides (ua ; el tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* 1° Christus ftis verbis promittit Petro indcfeclibilitatem in fide ; pro ea enim rogat, nec dubium est quin fuerit exauditus pro sua reverentia. 2° Hæc verba dirigun-tur soli Pciro, non aliis Apostolis , nec in cis toti Ecclcsiæ ; facit enim apertam distinctionem Petri ab aliis Apostolis et a tota Ecclesia , cum dicit : *El tu aliquando conversus confirma fratres tuos;* cl, cum immediate dixisset in plurali, *Simon , Simon , ecce satanas expetivit vos,* slalim in singulari subjungit : *Ego autem rogavi pro te, etc.,* quod non dixisset si omnes Apostolos et in eis Ecclesiam allocutus fuisset; sed dixisset : *Ego rogavi pro* vobis, ul *non deficeret fides* vestra , *el* vos *aliquando conversi,* etc., imo neque di dicere potuit, cum Ecclesia constet fidelibus, et præter cos nulli sint in Ecclesia fratres qui possint confirmari. 3° Quod præcipuum est, indefcclibililalcm promittit Petro, non ut privatæ personæ, sed ut pastori Ecclesiæ, qualem ipsum institutu-rus erat, secundum promissionem faciam Matlh. 16, consequenter ejus successoribus : promittit enim illi indcfeclibilitatem, ut confirmet fratres suos in fide, quod pertinet ad officium pastoris ct capitis. Unde hæc propositio copulativa, *Ego rogavi pro le, ut non deficiat fides tua, el tu aliquando conversus confirma fratres luos,* habet vim rationalis , scu causalis, quasi diceret : *Ideo rogavi ul non deficiat fides lua , ul tu confirmes fratres tuos ;* vel : *Rogavi ul non deficiat fides lua, tu ergo, illa fide indefectibili prædilus, confirma fratres tuos.*

Idquc lestanlitr SS. Patres qui ex hoc loco inferunt infallibilitalem Romani pontificis in dccrclis fidei ct morum. S. Leo, Scrm. 3 , relatis verbis citatis Luc. 22, dicit : « Pro fide Petri proprie supplicatur, » tanquam aliorum status certior sit fulu-» rus si mens principis victa non fuerit. In » Petro omnium fortitudo munitur, et di-» vinæ graliæ ita ordinatur auxilium, ut d firmitas quæ per Chnstum Petro tribui-u lur, per Petrum Apostolis conferatur. »

S. Agatho papa . Epist. ad Constantinum imperatorem . quæ lecta et probata fuit in sexta svnodo œcinnenica ; ◁ Consideret il*-» que vestra Clementia quomodo Dom nin » ct Salvator omnium, qui fidem Petrinw » defuturarn promisit, confirmare eum iri-» 1res admonuit, quod aposlolicos ponti-» ficcs meæ exiguitatis prædecessores con· » fidenter fecisse cunctis est manifestum.)

Leo IX, Epist. I ad Michaelem, patriarcham Constantinopol. « Erit<-rgoquisquam » tant® demenliæ, qui orationem illius, » cujus vel est posse, audeat in aliquo u-»cuam putare? Nonne a sede principii » Apostolorum, tam per eumdem Petrum » quam per successores suos reprobata « » convicta , atque expugnata sunt omnium » hærclicorurn commenta ; elfratrum corda » in fide Petri, quæ hactenus nec deficit, « nec usque in finem deficiet, sunteonfir-» mala? n

S. Bernardus, Epist. 190 ad Innocentium II : « Oportet ad vestrum aposlolatuE » referri pericula quæque ct scandalaemer· » gentia in regno Dei, ea præcipucquædr » fide contingunt; dignum namquearbi-» troribi potissimum resarciri damna fidei, » ubi fides non potest sentire defectum: » cui enim alteri aliquandodiclumesUEp » *pro te rogavi?* etc., ergo quodsequituu » Petri successore exigitur: *Et alignai » conversus, confirma fratres tuos.))*

Innocentius III, Epist. 209 ad patriarcham Conslantinop. : « Pro Petro Dominus » se orasse fatetur , ex hoc innuens roani-» feste quod successores ipsius a fide cath> » lira nullo unquam tempore deviarent,se! » revocarent magis alios , ct confirmarer.! » etiam haesitantes ; per hoc sic confirmant » alios potestatem indulgens, ul aliis nece » silatem imponeret obsequendi. »

S. Thomas 2, 2, q. I,a. 10, probat ex *eidem* textu infallibililatcm Romani pontificis, ulvidebimus infra. His non obstantibus,

Respondent adversarii indefcclibililalcm hic promissam Petro transmitti ad ejus successores, non hoc sensu quod quilibet silin fide indefectibilis, sed hoc sensu quod nunquam futurum sit ul Petri successores, il est, eorum scries atque successio, sedesqu» cui præsint, atque Ecclesia quam docendam et regendam susceperint, a fido deficiant : unde huic fidei nihil oberit, si aliquot pontifices officio defuerint, atque a fide aberrarinl; stat enim Romana fides ab rorum antecessoribus stabilita , ab eorum successoribus vFndh-anda.

Scii contra. 1° Paires inox laudati ex his verbis probant indefectibililatcm non sedis Romanæ tantum aut Ecclesiæ, sed cujuslibc(Romani pontificis. 2 Juxta hanc intelligenliam, promissio indefeclibilitatis non soli Pclro, sed Ecclesiæ facta est, cujus contrarium *patet ex probatione.* 3u Christus rogavit non tantum ut fides non esset simpliciter et absolute defectura, sod ut non esset defectura in Petro : ergo nec in quolibet ejus successore. 4° Si unus ex Petri successoribus deficiat a iide docendo, non poterit confirmare fratres suos , quod ne unquam contingeret rogavit Christus. 5° Si unus pontifex loquens ex cathedra possit errare cl erret in fide, quomodo sedes inviolata permanet? quomodo lides in ea subsistit? debet enim sedes audire sedentem, el illi obsequi. Fuit, inquiunt, in antecessoribus, erilin successoribus: *esto,sed* nunc non est. Item, si unus ex successoribus possit errare, cur non plures? cur non iste el iste? non enim unus est magis infallibilis quam alter. Si *dicas*, quia facta est promissio succession!, el non singulis successoribus. *At* figmentum est cujus nullum extal fundamentom in textu, quin oppositum exprimit, ul probavimus et testantur SS. Patres. Item , si unus pontifex per viginti annos ct amplius errorem doceat, quomodo successor fideles in fide confirmabit, quos errore imbutos reperiet, ct quo ipse errore imbutus erit cum cæteris? Hoc commune adversariorum effugium specialiter adhuc infra confutabimus.

Si dicas Petrum , non obstante Christi aratione, a fide defecisse cum Christum negavil : *R.* Petrum negasse Christuin ore tantum non corde, neque tunc fuisse adhuc constitutum caput Ecclesiæ : de quo infra.

Instant ipsa voce *confirmandi* non indi-•.ui supremum el indeclinabile judicium : mi, *confirma,* hoc est, quantum in te est l'iiicreul firmi sint; *Misimus enim Timole an,* inquit Apost. 1 Thess. 3 , *ad confir-nndos vos ;* et cuique episcopo dictum est \jiocal. 3 i *Esto vigilans, ct confirma ccele-* ' *'ΐφια moritura erant.* Ergo .

Il. nos non ex hac sola voce *confirma,* sed ›. tota periodo, *ego rogavi,* etc., *el tu* eon-5*ana,* etc., probare judicium Romani pon-i.ficis esse supremum , indeclinabile et infallibile; quia his verbis Christus promittit Petro et cuilibet »*jus successori indeficienliam in fide, ut confirmet fideles , sicque eorum constituit supremum cl infallibilem judicem in rchus tidei, quod dici non potest de Timotheo, aut ouovis alio ouiscopo.

Tertius locus est Joai. 21, abi Christus soli Petro præ cæteris Apostolis totius Ecelcsiæ curam committit : *Pasce agnos meos, pasce oves meas.* Vide art. 1, dc primatu S. Petri, ampliorem hujus loci expositionem ad rem nostram. Debet ergo Petrus ct quivis ejus successor pascere universam Ecclesiam verbo doctrinæ, illum debet audire Ecclesia el ejus doclrinarn sequi ; Ecclesia autem non poles! falsam doctrinam sequi, esi enim indefectibilis : ergo nec Petrus, nec quivis ejus successor potest Ecclesiæ falsam doctrinam proponere ; cl sane absonum foret quod gregi infallibili præficerelur pastor fallibilis , tunc enim potius grex pastorem quam pastor gregem deberet pascere et regere.

Reponunt ex his verbis, *Pasce oves meas,* indicari lanium officium Petri, non autem præslari utpræceptumofficium impleatur; alioquin sequeretur quod Petrus ct ejus successor non modo in doctrina nunquam peccaturus esset, sed nec in ulla parte officii pastoralis, cum nulla profecto sil quam non illa vox complectatur.

R. N. ani. Absurdum enim foret, *ut dixi,* gregi infallibili prælicere pastorem fallibilem.Ad *probal. N. seq. 1°* Ex hisverbis inferimus jure infallibiiitalem pontificis in fide proponenda Ecclesiæ , quia Ecclesia est indcfectibilis in iidesuorum membrorum, cujus indcfeclibilitas infringeretur si pastor proponeret ipsi falsam doctrinam quam deberet sequi ; al non sic est indcfectibilis in moribus suoruin membrorum : unde non sic esi neccsse quod pastor sitimpcccabilis in aliis partibus pastoralis officii, sicut in fide proponenda. 2·· Quia , quamdiu permanet fides , subsistit compago Ecclesiæ cstque radix qua permanente alias virtutes reviviscere possunt; at, ea sublata, non subsistit corpus Ecclesiæ, ct omnis ferme spes salutis aufertur : unde id maxime et super omnia debet curare pastor spiritualis, ut fides servetur incorrupta in grege.

Elhinchabescur cæteri episcopi, qui sunt etiam paslorcs, non gaudeant privilegio infallibilitatis; cum .enim privato tantam gregi praesint, eorum error Ecclesiam universam non inficeret, sed suum gregem tantum ; et

aliunde, cum sin I supremo pastori infallibili subordinate, corum error ab ipso emendari potest

Confirmatur conclusio argumento ad hominem 'Ihec.ogi Gallicani ex his locis S. Scripluræ citatis probant nobiscum contra haereticos primatum Romani pontificis supra universam Ecclesiam : quidni infallibilitalem , cum non magis in his locis exprimatur primatus quam infallibilitas ?

§ III. — *Probatur conclusio ex SS. Patribus.*

Praeter jam laudatos SS. Patres § præcedenli, sequentes propono.

S. Ircnæus, seculo 2. lib. 3 adversus hæreses, c. 3, postquam dixit per traditionem quæ servatur in Ecclesia Romana confundi omnes hærelicos, addit :« Ad hanc enim » Ecclesiam, propter polenliorem princi- » palilatcm, necessc est omnem convenire » Ecclesiam , in qua semper ab his qui sunl b undique conservata est ea quæ est ab A- B poslolis traditio. »

S. Hippolytus, episcopus ct martyr circa annum 330, Orat, dccoosummalionc mundi : « Princeps Petrus, *fidei pclra* , quem b beatum judicavit Christus Deus noster, b *ille doctor Ecclesiæ,* ille primus discipu- B lorum, ille qui regni claves habet, u

S. Basi li us, Epist. 74, de Eustalhio episcopo Sebaslcno, qui fuerat depositus el ad Liberium papam confugerat, dicit : *u* Quæ b vero sint illa a beatissimo episcopo Libc- B rio proposita, et ad quæ consenserit, no- » bis clam est, nisi quod epistolam attulit b per quam restitueretur : eam ubi Tyanæ b synodo exhibuit, in suum locum resti· d tutus est. » Adeo tunc episcopi conscii erant infallibililalis summi pontificis in suis judiciis.

S. Flavianus , epist. ad S. Leonem , ipsum rogat ut condemnationem a se cl a concilio latam contra Eulychetem confirmet , quod sufficit ad destruendam hærcsim : *a* Simulque, inquit, decernere dam- » nationem adversus eum regulariter fac- B tam per propria scripta «lignare, confor- B tare aulem c* piissimi Imperatoris fidem : b causa enim eget solummodo vestro solatio b cl defensione, qua debeatis consensu pro· b prio ad tranquillitatem cl pacem cuncta » perducere : sic enim hærcscs cl lurbæ quæ auropter eum faclæ sunt, facillime des- B linentur, Deo coopérante ner veslnje· b cralissimas litteras. »

S. Cyprianus, lib de Unitate Ecclesiæ: « Exordium ab imitate proficiscitur. ut una b Christi Ecclesia cl cathedra una monstre- b lur... Qui cathedram Petri, super quam b fundata est Ecclesia , deserit, iiiEcclhia b *esse* confidit? b Epist. 55, dc Felicissimo et ipsi adhærenlibus schismaticis qui Hornam confugerant: α Navigare, inquit, b audent et ad Petri cathedram alquMd b ecclesiam principalem , unde dignitas u· b cerdolalis exorta est a schismaticis cl pro· b fanis , litteras ferre ; nec cogitare eos esse b Romanos, quorum fides, Apostolo præ- B dicante, laudata est, *ad quos perfidia* b *habere non possit accessum,* b Epist. 67, roget S. Stephanum papam ul damnet el deponat Marlianum episcopum Arelalensem , qui ad paries Novaliani defecerat, sicque salvet fidem hujus Ecclesiæ : « Diri- b gantur, inquit, in provinciam cl ad ple- r0 hem Arclatæ consistentem a tc liltcrx, b quibas, abstento Marliano, alius in lo- b cum ejus substituatur, el grex Christi, b qui in hodiernum ab illo dissipatus cl vul· b neratus contemnitur, colligatur. » DeS. Cypriani cum eodem S. Slcphano dissidio dicemus *in sol. obj.*

S. Ambrosius, in Psal. 40: a Ipse est Petrus cui dixit : « *Tu es Petrus el super* b *hanc petram œdificabo Ecclesiam nuam:* b ubi ergo Petrus, ibi Ecclesia; ubi b Ecclesia, ibi nulla mors, sed vita ælVrna; b cl porlæ inferi non prævalcbunt ei. » Evidenter S. Ambrosius loquilur dc successoribus Pclri, non enim lune oral persona Petri cum dicebat, *ubi Petrusibi Ecclesia.*

S. Hieronymus, Epist. 57 ad Damasum papam : α Ego,inquit, nullum primumnisi Christum sequens, Beatitudini tnæ. ul b est, cathedra Petri communione conso- b cior; super illam petram ædificatamEc- B clesiam scio ; quicumque extra hanc do- B mum agnum comederit, profanus est; si b quis in arca Noe non fuerit, peribit reg- B nante diluvio..... Non novi Vitalem, Me· b lelium respuo, ignoro Paulinum; *qui·* B *cumque tecum non colligit, spargit,* hoc b est : quod Christi non est, Aniichrislicsl.. b Decernite cl si placet, non timebo 1res b hypostases dicere, b El in Expositione Symboli ad eumdem , refertur causa 24,

q t,c. 15 : «Hæc esi lidos, papa beatissime
› quam in Ecclesia catholica didicimus,
0 quamque semper tenuimus, in qua si mi-
»nus perite aut parum caule forte aliquid
i positum est, *emendari cupimus a le, qui Petri el /idem el sedem lenes;* sin autem hæc nostra confessio apusiolatus lui judi-
»ciocomprobatur, quicumquc me culpare voluerit, se imperitum vel malevolum, *ret etiam non catholicum,* non mehærc-
. licum comprobabit. »

S. Petrus Chrysologus, Epist. ad Eulychetein, quæ refertur p. 1 concilii Chalced dicit : « in omnibus hortamur te, ul his nqii.e a B. papa Romanæ civitatis scripta » sunl obedienier attendas, *quoniam U. Pcalrus, qui in propria sede el viviletprasi-* 0 *dei, prmslal quarenli bus fidei veritalem.* oNos enim, pro studio pacis cl iidei, exii Ira consensum Romanæ civitatis episcopi » causas fidei audire non possumus. »

S. Augustinos.

Postquam Innocentius I hæresim Pelagii sententia lata damnasset, S. Aug. Serm. 2 ■tunc 131 dcverbis Apostelicap. 10, dicit: «Jam dc hac causa duo concilia (Carthagiₙiense scilicet cl Milevitanum) missa sunt ■ad Sedem aposlolicam : inde etiam re«scripla venerunt; *causa finila est,* utio nam aliquando error finiatur ! » Elcontra Julianum, qui ab iterata damnatione Zozimi,successoris Innocentii, appellaverat ad rouciliumgenerale, lib. *i,* c. 4: Puto tibi o eam pariem orbis sufficere debere in qua «primum Apostolorum suorum voluit Douminus gloriosissime martyrio coronare: a cui Ecclesiæ præsidentem B. Innocentium osi audire voluisses, jam tunc periculosam » juventutem tuamPclagianis laqueis exuis- D ses. Quid enim potuit vir illcsanclus Afriscanis respondere conciliis, quam quod a antiquitus Aposlolica Sedes ct Romana a cumcælcris tenet perseveranter Ecclesia?» Etlib. 2 Operis Imperfecti contra cumdcm, 0 cap. 103: α Quid adhuc quæris examen « quodjam factum est apud aposlolicam Sc- ii dem...! Ergo hæresis ah episcopis non » adhuc examinanda, sed coercenda est po- « Ieslatibuschr.stianis. »

His, quibus non parum premuntur adversarii, *reponunt* S. Augustinum, post definitionem Innocentii, dixisse causam Pelagianorum esse finitam, non quod judicium pontificis judicaret absolute et in omnibus infallibile, sed quia 1· accedebat universe Ecclcsiæ consensus; 23 quia error erat apertus, ad cujus condemnationem non requirebatur concilium generale , sed sufficiebat definitio ponlific.s, præeunle sententia duplicis concilii particularis : *Neque enim ,* ait S. Doctor , lib. 4 ad Bonifac. c. 12, *congregatione synodi opus erat ut aperta pernicies damnaretur.*

Sed contra primam rationem, S. Augustinus dixit, *causa finila esi,* stalirn post sententiam Innocentii, anno scilicet 417 , antequam Zozimus eamdem damnationem iteraret anno sequenti : at vero non Innocentius, sed Zozimus misit ad universos Ecclesiæ episcopos epistolam quæ dicta est *Tractatoria,* cui subscriberent el cui jussit subscribere imperator Ilonorius, sub pœna depositionis; cujus jussioni omnes paruerunt, exceptis novemdecim, inter quos eminebat Julianus Eclanensis, qui, exemplo hucusque in Ecclesia inaudito, appellaverunt ad concilium universale : nondum ergo accesserat consensus Ecclesiæ universæ, quando S. Augustinus dixit, *causa finila est;* neque ideo judicium pontificis effectum est infallibile quia consenserunt episcopi, sed e contra jussi sunl illi subscribere quia erat infallibile, *ul palet ex dictis.* Insuper, in locis citatis non recurrit S. Augustinus ad consensum Ecclesiæ, sed ad solam auctoritatem summi pontificis el Sedis aposlolicæ, ut inducat Pelagianos ad obediendum.

Conlra secundam rationem. Esto hæresim Pelagianam esse apertam perniciem quantum ad dogma peccati originalis, non tamen quoad dogma graliæ; alibi enim S. August, scilicet lib. dc Gratia elLib. Arbit. c. 1, dicit hoc dogma adeo esse difficile, ut dum asseritur videatur everti liberum arbitrium , ct c contra cum asseritur liberum arbitrium videatur negari gratia : unde rcliquiæ hujus hæresis in Semipclagianis non nisi diu postea el difficillime potuerunt dissipari. Insuper, potuit S. Augustinus dicere hæresim Pelagianam esse aperiam perniciem, quia in duobus conciliis jam fuerat discussa cl eliquata. Cxterum, erantne aperte pernicies Cerdonis et Valentini, Thcodoli, Origcnis, Montanistarum, Apollinistarum , Joviniani ct plurimum alio rum a solis Romanis pontificibus irrclracla-

biliter damnatæ? Quis judex inferior rejiciat appellationem ad judicem superiorem eo prælexlu quod causa sil sibi aperta? Reponet jure appellans : Tibi aperta est causa, mihi ct aliis obscura. Injuria ergo Pelagiani repulsi fuissent ab appellatione quam interposuerunt ad concilium générale, si ab eo summi pontificis sententia sit in aliquo casu reiormabilis.

Item , juxta uliamque rationem, objicientes non majus privilegium tribuunt pontifici quam cuilibet episcopo aut viro docto ; etenim el episcopi cujusvis et viri docti judicium cslirreformabile in apertis, aut accedente eonsensu Ecclesiæ.

Tandem S. Augustinum agnovisse papam esse absolute et semper infallibilem , constat ex pluribus aliis locis : « Numerate sa- » cerdotes, inquit in Psal. contra pariem » Donati, vel ab ipsa sede Petri, et in or- » dine illo Patrum quis cui successit videte : o *ipsa est petra quam non vincunt superbas o inferorum portas.* » Et contra Epist. fundam. c. 4 : « Tenet me in Ecclesiæ gremio » ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascen- «dasovessuas post resurrectionem Domi- » nus commendavit, usque ad præsentem » episcopatum successio sacerdotum. «Futile ac insufficiens fuisset S. Augustino istud molivum permanendi in Ecclesia , nisi pro certo habuisset fidem Petri nunquam in ejus successoribus defecturam. Quæopponi solent ex S. Augustino *videbimus in solutionibus argumentorum.*

S. Thomas.

Quæril S. Doctor in hac parle, q. 1, a. 10, utrum ad summum pontificem pertineat fidei symbolum ordinare : est respondet sic : α Dicendum quod nova editio symboli « necessaria est ad vitandum insurgentes « errores. Ad illius ergo auctoritatem per- » linet editio symboli, ad cujus auctorita- » lem pertinet *finaliter determinare ea* o *qua: sunt fidei, ul ab omnibus inconcussa « fide teneantur :* hoc *autem perlinet ad « auctoritatem summi pontificis ,* ad quem o majores et difficiliores Ecclesiæ quæslio- » nes referuntur, ul dicitur in Decretal. » extra de Bapt. b. *Majores :* unde et Doit minus , Luc. 22, Petro dixit, quem sumo mum pontificem constituit : *Ego rogavi* b pro *le, Petre, ul non deficiat fides tua ;el* b tu *aliquando conversus, confirma fratres » tuos.* Et hujus ratio est, quia una fuh » debet esse totius Ecclesiæ, secundum » illud 1 Cor. 2 : *1dipsum dicatis omnes, vel non sint in vobis schismata,* quoi » servari non posset nisiquæstiofideidefidc » exorta determinetur per eum qui toti Ec- « clesiæ præest. ul sic *ejus sententia a toll » Ecclesia firmiter teneatur.* Et ideo *ad » lam auctoritatem summi pontificis* perii· » net nova editio symboli, sicut cl omnia » alia quæ perlinent ad lotam Ecclesiam, » ut congregare synodum generalemcl alii « hujusmodi. »

Et, cum secundo loco sibi *objecisset* quod Ecclesia universa in conciliis Ephesino el Chalccdonensi prohibuerit ne nova editio symboli fieret, *respondet :* « Ad secundum, » dicendum quod prohibitio cl sententia » synodi se extendit ad privatas personas, » quarum non est determinare de fide; non « enim per hujusmodi sententiam synodi » generalis ablata csl potestas sequentis)· b nodo novam editionem symboli facere, » non quidem aliam fidem continentem, » sed eamdem magis explicatam. Sic enim » quælibet synodus observavit, ut sequens « synodus aliquid exponeret supra id quod » præcedcns synodus exposuerat, propter b necessitatem alicujus hærcsis insurgentis: « unde pertinet ad suminum pontificem » *ordinare novum symbolum fidei,* CüJüS » AUCTORITATE SYNODUS CONGREGATUR, B ET EJUS SENTENTIA CONFIRMATUR. »

Item, q. 11, a. 2, ad 3 : α Universalis b Ecclesiæ auctoritas principaliter in sumb mo pontifice»; dicitur enim 24, q. 1: α Quoties fidei ratio ventilatur , arbitror » omnes fratres nostros et coepiscopos non » nisi ad Petrum, id est, ad sui nominis » auctoritatem referri debere, contra cujus » auctoritatem nec S. Hieronymus, nccS. «Augustinus, nec aliquis sacrorum doc- » lorum suam sententiam defendit : unde » dicit S. Hieronymus ad Damasum papam: b Hæc est fides, papa beatissime, quam in «catholica didicimus Ecclesia , etc., » u' retulimus § præcedenli. Hæc plana sunl × aperta, nec nos clarioribus terminis sententiam nostram exponimus. Nihilominus

Respondent pojilificiæ infallibilitatis 0·. res post Gersoncm , S. Thomam concedi r pontifici supremam et plenam potestate r. ecclesiasticam respective ad singulos lidei · el particulares ecclesias, non respective aJ

lotam Ecclesiam. *Sed contra.* Non est nunc questio de potestate ecclesiastica pontificis in universum, de qua art. subscq. Heel aperte exprimat hic S. Th. cam esse supremam ct plenam respective ad lotam Ecclesiam, *loti Ecclesiæ præest,* inquit; sed est quæslio deejusinfallibilitale : formalissime aotem docet S. Doctor quod *ad solam auctoritatem* summi pontificis pertincal edere symbolum fidei, cl finaliter determinare ea quæsunt fidei, ut ab omnibus inconcussa fide teneantur.

At, inquiunt, per *solam,* inlelligit S. Doctor *præcipuam.*

Per fidem numinum, quis unquam *-i solam* interpretatus est *præcipuam?* si praecipua, non sola; si sola, non præcipua. Dum dico : Ad solam auctoritatem regis pertinet condere leges pro loto regno, quis linget me per solam inlelligcre praecipuam ? Xcque juvat quod S. Th. in arg. *sed contra* dicat symbolum esse auctoritate universalis Ecclesiæ editum ; norunt enim omnes apud D.Thoinam levis esse ponderis probationem desumptam ex argumento *sed contra :* sed nec negamus symbolum esse Ecclesiæ auctoritate editum , verum, juxta S. Doctorem, auctoritate mutuata a summo pontifice, qui *protest toti Ecclesiæ ,* et ad cujus *solam auctoritatem* perlinet edere symbolum , congregare' el confirmare synodos generales, ctgercre omnia quæ pertinent ad totam Ecclesiam.

Sed quid moramur in hac violenta interpretatione refellenda, cum habeamus S. Thomam illam diserte excludentem? « Si
b cut posterior synodus, inquit q. 10 de
» Pot. a. 4, ad 13, potestatem habet interpretandi symbolum a priore synodo con
ii ditum, ac ponendi aliqua ad ejus expia
it nationem : ita etiam Romanus pontifex
» hoc sua auctoritate potest, cujus auclori
d late *sola* synodus congregari potest, et a
«quo sententia synodi confirmatur, el ad
» ipsum a synodo appellatur ; quæ omnia
» palent ex gestis synodi Chalccdonensis :
u *nec est necessarium quod ad ejus exposi-*
d *ttonem faciendam universale, concilium*
ib *congregetur.* » *Ad solam* ergo, *ad solam,* el non tantum ad *præcipuam* in generali concilio, summi pontificis auctoritatem pertinet ordinare symbolum fidei, cl finaliter determinare ea quæ sunl fidei, ut ab omnibus inconcussa fide teneantur.

Hæcsubodorali sunt perspicacissimi theologi : unde tandem concludunt quod, si S. Thomas concesserit summo pontifici infallibililalem absolutam et independentern ab Ecclesiæ consensu, liceat ipsis in doctrina Patrum qui antecesserint, et in postcrioiibus conc. Constant, decrelis tuto quiescere

Ergone S. Thomas tn *doctrina Patrum* cæcutii t, is cujus maxima laus est quod SS. Patrum os fuerit, et omnes in se quasi unu transfuderit?S. Thomas, inquam, de quo celeberrima Parisicnsis academia, in decreto su b Stephano episcopo Parisicnsi edito, hæc canit : « Divus Thomas fuit universae » Ecclesiæ lumen præfulgidum , gemma » radians clericorum, fons doctorum, *uni*» *versitatis nostras speculum clarissimum* » et candelabrum insigne ac lucens, per » quod omnes qui vias vitæ et scholas doc» trinæ sanæ ingrediuntur lumen vident, u Plura non urgeo. De concilio Conslanliensi dicam art. subsequent!.

§ V. — *Probatur conclusio ex conciliis et ponbji-ClbttS.*

De concilio Sardicensi vide art. 3 praecedentem , probat. 2 et obj. 4.

De concilio Ephesino ibidem, probat. 2, vidimus quod patres , *coacti per epistolam Cœleslini papas,* sententiam in Nesiorium dixerint.

Idem Cœlestinus, in commonitorio seu instructione data suis legatis euntibus ad concilium , ipsis præcipil *ul Sedis apottolicœ luerentur dignitatem , nec se episcoporum dissidiis immiscerent, quorum quippe judices esse deberent :* ita apud Christianum Lupum, variorum Patrum Epist. c. 226. Cuidam reccntiori placuit addere interpretando, *cum synodo utique;* sed glossæ obstant verba sequentia : Ad disceptationem si *fuerit deventum, vos de eorum sententiis dijudicare debetis, non subire certamen.*

Idem Cœlestinus, in Epist. ad synodum congregatam, quæ refertur aci. 2, pag. 618, dicit : α Direximus pro nostra sollicitudine » sanctos fratres Arcadium ct Projectum » episcopos, ct Philippum presbyterum no« sirum , qui eis quæ agentur intersint, el » quæ a nobis antea statuta sunl excquan» tur : quibus praestandum a vestra Sanc» litate non dubitamus assensum, quando » id quod agitur videatur pro universali» » Ecclesiæ securitate decretum, d Qua epi

stola perlecta, *a* omnes reverendissimi epi-
d scopi simul acclamaverunt : Hoc judi-
d cium justum est »

Tum ibidem Projectus reverendissimus episcopus et legatus dixit patribus : « Ut » quæ Cœlestinusct dudum ante definire, u et nunc in memoriam revocare dignatus m est, juxta communis fidei regulam , ca-
d tholicæque Ecclesiæ utilitatem , ad finem b numeris omnibus absolutum deduci ju-» beatis. » Firmus, episcopus Cæsareæ, nomine concilii respondit: « Apostolica et » sancta Sedes Cœlestini sanctissimi epi-» scopi.... de præsenti negotio *sententiam* » dixit, *rcgulamque prascripsil* quam nos » quoque secuti..... formam illam *execu-» lioni* mandavimus, canonicum aposloli-» cumque judicium in illum (Neslorium) » proferentes. »

Quidam vim faciunt in his ultimis verbis, *canonicum apostolicumque judicium proferentes* , cl ex cis colligunt sententiam Cœlestini non habitam fuisse a concilio infallibilem, sed ejus judicio canonico Λ aposlolico fuisse subjectam. Quasi vero judicium in exccutionem legis seu decrcti infallibilis non posset dici canonicum el aposlolicum !

Verum aliud vehementius urgent, nempe epistolam Cyrilli ad Neslorium, quam solemn! judicio expresse probaverat Cœleslinus, deductam fuisse ad Synodi examen et judicium, ipso Cyrillo petente a synodo : *Reclene et inculpate sancloque illi concilio convenienter hæc scripserim , an secus?* nunquam autem, inquiunt, ita quæsiltim aut interrogatum est post ultimum et irreformabile de fide judicium , id enim esset de ipsa fide declarata el explorata dubitare ; et tamen id post Cœlestini judicium factum est.

Huic instantia, quam putant invincibilem, R. 1- *N.* dictam Cyrilli epistolam ad Neslorium fuisse judicio solemni, et, ut dicimus, ex cathedra expresse a Cœlestino definitam et approbatam ; lotum enim soleinne Cœlestini judicium his circumscribitur verbis in epistola ad Cyrillum : « Quamobrem noslræ sedis auctoritate adseita, noslraque vice et loco cum potestate usus, » ejusmodi non absque exquisita severitate sententiam exequeris, nempe ut, nisi » decem dierum intervallo ab hujus nosUæ » admonitionis die numerandorum nefa-

» riam doctrinam suam conceptis verbi: » anathematizet, eamque de Christi gene-» ratione fidem in posterum confessurum sc » spondeat, quam ct Romana et tuæSanc-» litatis ecclesia cl univorsa denique religio » Christiana prædicat, illico Sanctitas tua » illi ecclesiæ prospiciat. d Nulla ibi mentio epistolæ Cyrilli ad Neslorium, nec in tota epistola. .Agnoscit quidem in genere Cœlcstinus veram fidem ecclesiæ Cyrilli sicul et universæ Ecclesiæ, ct dixerat antea : Omnii *quacumque sentimus ac tenemus, te itidem senlire ac tenere perspicimus.* At, quæ-o, idne est ex cathedra sententiam ferre de orlhodoxia epistolæ quæ nequidem nomi·natur ? Minime gentium ; hæc enim el similia verba non sunt neque definitio intenta, neque res definita, sed circumstantis definitionis, sicut ea quæ dicit Cœleslinus de vera fide ecclesiæ Roma »æ et lotius religionis , ex quibus absittfum foret dicere quod ex cathedra definierit orthodoxiam ecclesiæ Romanae el totius religionis. Insuper Cœleslinus sententiam Cyrilli noverat aliundequamexdicta ejus epistola ad Nestorium ; plures enim scripserat Cyrillus, duat Nestorio, unam ad quemdam Nestorii studiosum, alteram ad eos qui ægrc ferebant quod doctrinam Nestorii impiam diceret, alteram ad clericos Constanlinopolitanos, el eas omnes ad Cœleslinum per Possidium miserat, ut declarat in sua epistola ad Calestinum : absque fundamento igilur asseritur hæc verba Cœlestini , *omnia quacumqm sentimus, te itidem sentire prospicimus, esse* dicta specialiter de præfala epistola Cyrilli ad Neslorium ; nec potiori jure hæc epistola potest dici solemnilcr approbata, quam omnes aliæ Cyrilli epistolæ : quod nemo dixerit.

R. 2° *Dato gratis* hanc epistolam fuisse specialiter et expresse solemni judicio approbatam, potuit Cyrillus, absque præjudicio fidei et infallihilitalis pontificiæ, interrogare de orlhodoxia suæ epistolæ, non quasi dubius, sed ad magis confundendos haereticos, certus de ejus orlhodoxia, el quod Patres ex sola dictorum intelligentia illi assentirent, quod equidem omnes ordine fecerunt absque ulterior» examine, *ut palel ex* actis, aci. 1. Sic ego, nunc plene ccrius de orlhodoxia hujus epistolæ, quibusdam de Cyrilli et Nestorii dissidio disserenlibus, absque praejudicio fidei clinfalli-

bilitalis pontificis ac concilii, ad majorem elucidationem el Nestorianorum convictio» nfm, possem dicere : Legite hanc epistolam, cl dicite an Cyrillus recte senserit, necne?

De concilio Chalcedonensi eliam eodem ari. diximus quod, ad. 2, lecta celebri epistola S. Leonis ad S. Flavianum, patres «clamaverint : *Hæc patrum fides... Pelrus per Leonem locutus esi,* etc. Vide locum integrum ari. citato. Item , linito concilio, patres rogant pontificem ut sancita in concilio confirmet el adimpleat. Vide iterum textum ibidem.

Item, S. Leo, in epist. ad concilium, præscribit patribus legem ct doctrinam quam sequi debeant :« Nunc , inquit, in d vicariis meis adsum , qui dudum in fidei » prædicalione non desum ; ut qui non » potestis ignorare quid ex antiqua traditione credamus, non possitis dubitare d quid cupiamus : unde, fratres charissimi, t rejecta penitus audacia disputandi conlra »0dem divinitus inspiratam, vana erran- > liurn infidelitas conquiescat : non liceat •defendi quod non licet credi ; cum, secun- d dum evangelicas auctoritates, secundum » propheticas voces aposlolicamquc doclri- unain, plenissime, lucidissime per litteras • quas ad beats memorise Flavianum epi- » scopum misimus, fuerit declaratum quæ • sit de sacramento Incarnationis Domini • nostri Jcsu Christi pia ct sincera confosisio. » Non sic profecto scripsisset S. Leo; ii suum judicium a concilio reformabile pulasset.

Aci. 2, cum magistratus petiissent ut de lideagerelur secundum concilium Nicænum rlConslanlinop. « Cœropius, reverendissi- omus episcopus Sebaslenopolilanus, dixit : t Emerserunt quæ ad Eulychcm pcrlinc- r liant, el super iis *forma* data est a sanctissimo archiepiscopo Romans urbis, el nsequimur eum , et epistolæ omnes subscripsimus. Reverendissimi episcopi clamaverunt : Ista omnes dicimus, sufficiunt nquæ exposita sunt, alleram expositionem i non licet fieri : » adeo tenebant judicium S. Leonis irretractabile.

Aci. 3 , fertur sententia in Dioscorum nomine Leonis, ministerio concilii :« Unde, • inquiunt paires synodici, sanctissimus ct » beatissimus archicpiscopus rnagnæ el sc- • niorisRomæ Leo, per nos et per sanctam d synodum una cum ter beatissimo et omni » laude digno beato Petro Apostolo, qui est » *pelra el crepido calholica Ecclesia, el reda fidei fundamentum*, nudavit eum tam «episcopatus dignitate quam eliam cl ab » omni sacerdotali alienavilminisl'Tio. «

Item sanclus Leo, rogatus ut acta hujus concilii confirmaret,comfirmavil dunlaxal quoad ea quæ ad hæresim Eulychianam spectabant , improbavit autem el rescidit quoad ea quæ privilegia ecclesiæ Conslantinop. spectabant.

Opponunl adversarii el mullum *urgenl* examen celebris epistolæ sàncli Leonis ad Flavianum factum a synodo, ex quo inferunt judicium summi pontificis in causis fidei non esse irretractabile.

R. istud examen factum fuisse, non quod synodus suspicaretur ullum in ea epistola errorem; jam enim anlca, *quod bene notandum esi,* illi absque examine subscripserat, et sæpe patres clamaverant : «Sicul Leo ita » credimus ; Pelrus per Leonem locutus est ; » Epistolæomnes subscripsimus; sufficiunt » ad fidem quæ exposita sunt, alteram exii positionem non licet fieri. » Excipiuntur tantum episcopi Paleslini el Illyriciani, qui paliebanlur difficultatem circa quorumdam verborum sensum , ul ipsimet dixerunt ; quia scilicet non callebant linguam latinant , sed de quo instructi, pariter epistolæ subscripserunt : facium est ergo istud examen post jam receptam epistolam, ul magis convincerentur Eulychiani, qui eam execrabanlur ul Neslorianam , et ut nulla amplius illis esset ratio eam retractandi, quæ consensu totius Ecclesiæ firmaretur, ul dicil ipse sanclus Leo, Epist. 65, ad Theo(loretum ; ct patres synodici, in relatione ad Marcianum imperatorem : «Credentibus, » inquiunt loquendo de ista epistola , suffi- «cilad utilitatem fidei indiscussa perspec- » lio, ad confessionem pii dogmatis devotos » pertrahens animos : hos autem qui doc- » trinam rectam pervertere moliuntur, ad «singula quæ male pariunt, oportet oc- » currere. »

Unde , quando patres quintæ synodi, collât. 6, ul pararent sibi viam ad condemnationem epistolæ Ibæ, quæ non fuerat discussa nec probata in concilio Chalcedonensi, dixerunt epistolam S. Leonis non fuisse receptam in eodem concilio, sino inquisitione et collatione cum doctrina

tram, vol erravenint in facto , *ul palet* cx actis concilii Chalcedonensis ; vel intelligunl de seconda rceeptionc, quæ fuit tantum amplior declaratio primæ, ad majorem ct cfficaciorcm confutationem Eutychianorum.

Agatho papa, occasione sexti conc. generalis Constanlinop. III, anno 680, scripsit duas epistolas imperatori Constantino Pogonato, primam solus, secundam cum concilio Remano. In secunda secure pronuntiat se suis legatis ad concilium mandasse, ul quæ ipse cum suo concilio definierat non examinarentur tanquam dubia cl incerta, sed ut cerla et immutabilia publicarentur. « Per nos, inquit, prævidimus dirigere, non u tamen tanquam *de incertis* contendere , «sed ut *cerla el immutabilia* compendiosa » definitione proferre.» Et infra, in cos qui coniradicercnt sententiam condemnationis profert his verbis : « Qui vero *hæc* » *confiteri noluerint,* ut infestos calholicæ » atque apostolicæ confessioni perpeluæ » condemnationis reos esse censemus. » Certissimus profecto de sua infallibilitate erat pontifex qui sic loquebatur, vel imprudentissimus qui, si falsa proferret, a concilio œcumenico stalim esset redarguendus: hæc enim epistola lecta fuit in concilio, act. 4, el ab omnibus , act. 8 , probata et subscripta, nullo contradicente, excepto uno Macario Monolhclita, qui ideo fuit depositus.

In prima epistola, dicit Agatho ecclesiam Romanam el Romanos pontifices nunquam in fidcdefecisse aut deficere, sed eorum paries esse fratres in fide confirmare. «Spiri» tales oves Ecclesiæ, inquit loquens de S. » Petro , ab ipso Redemptore omnium terna commendatione pascendas suscepit, » cujus annilente præsidio, hæc aposlolica » ejus Ecclesia *nunquam a via veritatis in* » *qualibel erroris parte deflexa est...* Hæc » est enim veræ fidei regula quam in pros» peris et in adversis vivaciter tenuit ac (lo- u fendit hæc spiritualis mater vestri tran- u quillissimi imperii , aposlolica Christi » Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gra- v liam a tramite apostolicæ traditionis nwn» *quam errasse probabitur,* nec hæreticis D novitatibus depravata succubuit!... βοή- v derel itaque vestra tranquilla Clementia, v quoniam Dominus cl Salvator omnium, » cujus fides est, qui fidem Petri non dcfec» luram promisit, confirmare eum (rair<. » admonuit, quod aposlolicos puniiim. » meæcxiguitatis prædeccssores confident » *fecisse semper* cunctis est cognitum, d .Yr*que dicas* id intclligcndom dc succssione.ft non de singulis pontificibus, alioquin falsum esset quod pontifices id scmperprasiitissent.

Hanc epistolam sicut præccdentem pariter patres susceperunt, act. 18, singuli sigillatiin sub ordine assenlicntcs : ct in sermone acclamalorio ad imperatorem, concilium universum dicit : « Summus autem » nobis concertabat Apostolorum princeps; » illius enim imitatorem et sedis successo» rem habuimus fautorem , et divini sacraomenti mysterium illustrantem per liltc» ras. Confessionem libi *a Deo scriptam* » illa Romana antiqua civitas obtulit, cl » dogmatum diem a vespertinis partibus » extulit ; charta et atramentum videbatur, » et *per Agalhonem Petrus loquebatur.*» El in epistola ad Agalhonem : « Tibi, ul » primæsedis antistiti universalis Ecclesiæ, » quid agendum sil relinquimus *stanti tu» per firmam fidei petram* , libenter per » lectis veræ confessionis litteris a vesln » paterna Beatitudine ad piissimum impe» ralorem missis , quas , ut a summo Ae» tolorum vertice, *divine perscriptas agnos» cimus ,* per quas exortam nuper multi- J) plicis erroris hærelicam sectam depuli» UMJS. »

Reponit quidam epistolas Agathonis non fuisse receptas , nisi prævio examine: quia Georgius Conslantinopolilanus dixit: «In» spiciens omnem virtutem earum litteraDÏ » rum, cl scrutans libros sanctorum, ac » probabilium Patrum cuncta quæ conti» nent, inveni consentanea cis, ct sic pro» fiteor el credo. » Alii dixerunt: *Inveni in nullo eas a sanctis Patribus discrepare cl consentio ;* et in eum sensum , inquit, omnes sigillalim subscribunt, nec nisi eo examine probalæ epislolæ Agathonis :cx quo infert definitionem Agathonis non habitam fuisse a concilio infallibilem

R- t° assumptum non esse ex omni parti verum. Quod Georgius Conslanlinopolil: nus interlocutus fuerit, ul in instantia , v rum est; quod *alii* dixerint : *Inveni in nui. eas a sanctis Patribus discrepare,* errores'; non enim *alii*, sed alius , unus quippe lanium sic dixit, scilicet Sisinnius Hærarlfa.

Qood additur, *omnes sigillalim in eum sentum dixisse;* gratuitum est, nullus enim id exprimit, sed omnes , prætcr duos assignatos, simpliciter suffragantur , nulla facia mentione examinis.

Λ. 2° *Dato* examen præcessisse, *N. illationem.* Non enim quicumque aliquam doctrinam examinat, de ejus veritate dubitat : sictheologi quotidie examinant Scripturas sacras, decreta conciliorum oecumenicorum,eacum S. Scriptura cl traditione conferendo, non quod ullatenus de veritate S. Scripturarum aut decretorum fidei dubitent, sed ut magis ac magis in cis firmentur, sinique omnibus de iis inquirentibus respondere parati, ct refractarios revincere magis idonei. Sic patres Epbcsini examinaverunt epistolam S. Leonis, nullatenus de ejus veritate dubitantes , ul superius diximus. Hem, si facto examine approbavit synodus epistolas Agathonis, ergo approbarilexamine facto infallibililalem Romani pontificis in eis clare assertam.

In septima synodo generali, Nicæna II, anno787, aci. 2, lilleræ Adriani papae ad imperatorem cl ad Tarasium patriarcham Constanlinopol. fuerunt lectæ, et cum applausu exceptæ. In prima , pontifex jubet inprimis ul ante omnia pseudocorvcilium contra sacras imagines « anathematizetur n præsenlibus missis nostris, » id est legatis, deinde, « quod unamquamque syno- « dum cl sua auctoritate confirmat, clcon- d tinuata moderatione custodit. » In secunda, requirit a patriarcha ut fidem ccdesiæ Romanæ « incorrupte, atque incon- » laminate cx profundo cordis ct sinceritate «mentis custodire studeat. »

Uespondenl ul ante, has litteras non fuisse probatas sine examine; el nos hanc responsionem praecedentibus solutionibus excipimus, praesertim cum solus Tarasius dixerit se scrutatum fuisse scripturas, lota vero synodus a legalis interrogata. *Si admitteret litteras sanctissimi papas senioris Roma an non?* simpliciter responderit : *Sequimur, tlsuscipimus, cl admittimus.* At, inquiunt, id de irreformabili judicio quæri neque ratio neque fides sinit. Quasi vero esset contra rationem et fidem exigere ab aliquo professionem fidei, aut interrogare de catcchismo.

In oclavoconcilio generali, Conslanlinop. IV, anno 869, contra Photium, nullus admissusfuit, quin prius formulas fidei ab Adrianoll missæ subscripsisset. In hoenntem formula continentur sequentia : σ Quia non d polesl Domini nostri J esu Christi prætei- » mitti sententia dicentis : *Tu es Petrus,* » *el super hanc petram cedificabn Ecclesiam n ineam.* Hæc quæ dicta sunt rerum pro- » bantur eventibus , quia in Sedeaposlolica » immaculata est simper servata religio, et sancta celebrata doctrina. Ab hujus ergo o fide atque doctrina separari minime cu- » pientes, cl Patrum et præcipue sanctorum » Sedis apostebcæ praesulum sequentes in » omnibus constituta , anathematizamus » omnes hæresessimul cum Iconomachis. » En in concilio generali admissa infallibililas Romani pontificis fundata in verbis Christi, *Tu es Petrus*, etc.

In concilio Viennensi, Clemens V, Clementina de Summa Trinil. § AIos *igitur* , definit quod « ad aposlolicam consideratiownem *dunlaxat* declarare pertinet quæ in » scripturis obscura sunt. »

Uespondenl quidam per illud *dunlaxat* intclligi tantum hæc sine Serie aposlolica tractari non posse, alioquin excluderetur concilium, quo approbante ista definiuntur.

Scdconlra. Per hanc particulam, Clemens equidem non exclusit concilium generale tanquam quid utile, et hoc sensu id definivit, *approbante concilio;* sed exclusit ut aliquid absolute necessarium, alioquin falsum esset hæc ad Sedem apostolicain dunlaxatperlinere. Nec mentem definitionis salvat adversariorum interpretatio : quod enim fieri non potest sine Sede aposlolica, si tamen aliud ad id necessario concurrere debet, falso dicitur *id dunlaxat ad Sedem aposlolicam perlinere :* sicut, licet in judicio supremi senatus causa non possit definiri sine præsidc, aut locum tenente, falso tamen dicerem , ad præsidem *duntaxat* perlinere causam definire; quia etiam alii judices necessario concurrunt ad judicium : secus esset si suprema judicandi auctoritas esset penes solum præsidem cl ipse ex abundantia, atque propter majorem utilitatem el convcnentiain , assessores assumeret quibus auctoritatem judicandi communicaret.

Clemens VI, ipse Gallos et doctor Parisiensis, qualuordecim doctrina· articulos Annonis recenter ad fidem catholicam conversis proposuit , quibus deberent subscribere , si Romanæ ecclesiæ integre vellent

consociari. Horum quintus sic erat: « Si credidisti ct credis quod in tantum fuerit, sit et erit suprema, ct præcininens auctoritas, et juridica potestas Romanorum pontificum, clillorum qui in posleorum erunt, ut a nemine judicari polueorint, potuerimus, neque in posterum poterunt,sed soli Deo judicandi servati fuerint, servemur el servabuntur; el oquod a sententiis ct judiciis nostris non rpotuerit, neque possit, neque poterit adii aliquem judicem alium appellari ? » Decimus tertius sic habebat: « Si credidisti et adhuc credis solum Romanum ponlilicem indubiis emergentibus circa fidem calholicam, posse per determinationem authenticam, cui sil inviolabiliter adhærendum, finem imponere ; et esse verum ct catholicum quidquid ipse auctoritate clavium sibi traditarum a Christo, delerminat esse verum , et quod determinat esse falsum et hærelicum, tale sit censendum ? » Hæc apud Odericum Raynaldum in Annalibus ad 1346 et 1351.

Hujus luculentissimi testimonii vim infringere conantur adversarii, ex Diplomate ejusdem Clementis VI, dato septimo Idus decembris 1351, quod pro testamento ultimae voluntatis reliquit, in quo dicit : «Si qua dudum, in minoribusconstiluliet post» quam ad fastigium apostolicæ dignitatis divina bonitas dignanter potius quam digne provexit, nos disputando, legendo, praedicando, aut alias contra catholicam veritatem el fidem, vel bonos mores, ex » lapsu linguæ praecipilanier forlc prolulimus ; revocamus, cl volumus pro revocatis haberi, et ea omnia apostolicæ Sedis auctoritati submittimus cl supponimus corrigenda. »

Verum , quid inde contra prius testimonium? In illo dicit Clemens pontifices Ro» manos osse infallibiles quando *per determinationem authenticam ct ex clavium sibi a Christo traditarum auctoritate,* de fide pronuntiant : hic. dicit esse fallibilcs quando extra tribunal, ex *lapsu linguæ prœcipilanter proferunt* aliquid : quod ultro concedimus. Unde nullatenus sibi contradicunt hæc leslimonia,etprimum manelimmotum.

trices Summi pontifices quos hucusque laudavimus, loculi sunt in propria causa : ergo eorum testimonia nihil probant.

R. t° D. *ant.* Summi pontifices locuti sunt in propria causa, palam cl nemine contradicente, *C. ant.* aliis contradicenti, bus, *N. ant. el conseq.* Sic, dum in toll retro antiquitate, episcopi suæ sedis, reges et principes sui Ihron· jura defendebam actis publicis quibus nemo contradicebat, admittebantur eorum testimonia; quidni el pontificum admittantur qui monumentis el actis publicis, quibus nemo suo tempore contradixit, privilegia suæ sedis testati sunt et propugnarunt?

2'¶ Pontifices laudati, non eruditione solurn , sed vilæ probitate fuerunt conspicui, et plures inter illos sancti numerantur: nulli est ergo ratio suspicandi quod ex superbia ct ambitione privilegia infundala et injusta sibi vindicare voluerint.

§ V, — *Probatur conclusio ex Patribus , eputufn et theologis Gallicanis.*

Patres concilii Arelatcnsis, anno 455, in epistola synodica ad sanctum Leonem,dicunt: « Apostolatus vestri scriptum (indu» bie celebrem epistolam ad S. Flavianum), » ita ut symbolum fidei, quisquis sacrali menta religionis non negligil, tabulis corudis inscripsit, et tenaci, ad confun» dendos haereticorum errores ul paratior » sil, memoriæ commendat. » Solius autem est auctoritatis infallibilis condere symbolum fidei, ut docet S. Th. supra, nec nisi fides tabulis cordis inscribitur ; decretis enim supremæ auctoritatis, quæ non est infallibilis, reverentia debetur, non assensus mentis.

Anno 517, S. Avitus, episcopus Viennensis, nomine ecclesiæ Gallicanae, agnoscit suminum pontificem ut supremum judicem in causis fidei : sic enim epist. ad Hormisdam papam scribit : « Quaesumus ergo, » servitio meo juncto, ul quid filiis vestris, » fratribus meis, id est Gallicanis, si consulant, respondere debeam instruatis. » Quia jam securus, non dicam de Vicn» nensi, sed de totius Galliæ devotione, polii liceor omnes vestram super statu fidei » captare sententiam. Orale ut sic nospræ» dictorum confessio fucata non fallat, sicut » ab unitate quam regitis veritas comperta » non separat. »

Anno 567 , concilium Turoncnse ad quod convenerat universa pene ecclesia Gallicana , post recitatum Innocentii I decretum de Virginibus Deo dicatis matrimonio non

jungendis, cnn. 20 sic loquitur : « Quis sajccrdotuin laiia decreta quæ a Sede apotclolicaprocesserunt agere præsumat.,.. ct » quorum auctorum valere posset prædica- | » lio, nisi eorum quos sedes aposlulica ap- » probavit? Patres nostri hoc scmpcrcuslo- » (lierunt quo-l eorum præcipil auctoritas. j Nos ergo, sequentes quod vel Apostolus » Paulus, vel papa Innocentius statuit, in > canonibus nostris inserentes, statuimus >observandum. »

Hispondent more solito hæc decreta non (uissc recepta nisi prævio examine.

Sed contra. Id omnino gratis fictum *paid* ex testibus , quinimoex eis contrarium palam evincitur. Nam 1° quod recipitur tanquam *symbolum fidei*, ut loquitur concilium Arelalense, non subjacet examini, saltem ut res dubia. 2° S. Avitus ante examinatum decretum promittit obcdienliam lotius nalionisGallicanæ. 3° Concilium Turonense dicit neminem contra hujusmodi decreta præsumerc agere , hæc a Patribus semper custodia fuisse, et se in omnibus ea serraturum. Insuper examen alicujus dotted non semper arguere ejusfallibililatem diximus paulo ante.

Omitto, brevitatis causa , Hi nem arum , «culo 9, Epist. ad Nicolaum I, el Opusc. de Divortio Lotharii regis ; concilium Pontigonense, anno 876, sub Joanne VIII; Ivonem Carnolensem, Epist. 8 ad Richerium archiepiscopum Senonenscm, in quo dicit : *Hujus* (Sedis apostolicæ) *judiciis etconsli-lulionibus obviare, plane est hœrelicœ pratilalis notam incurrere ;* et plures alios, ul tandem ad ipsam acadeiniam Parisisiensem veniamus.

Anno 1324 , Slephanus Parisiensis episcopus , occasione bullæ canonisationis S. Thomæ, ejusdem academiæ docloris , edidit decretum de consensu decani ct capituli | Parisiensis el magistrorum diclæ universitatis , ul fert edictum , sequentis tenoris: < Nos igitur, attendentes quod sacrosancta d RonuAia ecclesia *omnium maler cl magis-*Hra,in firmissima Petri Christi vicarii cconfessione fundata , ad quam velul ad 0 *universam regulam catholica) veritatis* v pertinet approbatio et reprobatio doclri-B narum , declaratio dubiorum , detormi-d natio linendorum cl confutatio erro- »ruui,ctc. »

Paucis post annis , eadem academia obtulit Clementi VII , Avenione residenti, quem Gallia pro vero pontifice agnoscebat t tractatum theologicum in quo asserebat el probabat infallibilitatem Romani pontificis in quæslionibus fidei, his terminis : « Prima » conclusio est, quod ad sanciam Sedem » apostolicam pertinet auctoritate judiciali » suprema, circa ea quæ sunt fidei, judicia-li liter definire : cl hoc probatur : quia ad » illius , tanquam supremi judicis auclori- » talem , perlinet in fide judicialiter defi- » nire, cujus fides nunquam deficit: sed » sanclæSedisapostolicæ tides nunquam dc- » licii ; quia de hac sede dictum est : *Petre , » rogavi pro te, ul non deficiat fides tua ,* » Luc. 22. Propter quod dicilS. Cyprianus: » Qui cathedram Petri, super quam fundata » est Ecclesia , deserit, in Ecclesia de se » non esse demonstrat. El S. Hieronymus » dicit : Super eam fundata est Ecclesia : cl » quicumquecum pontifice Romæ non col- » ligit, dispergit. »

Observat noster Serry tractatum hunc manuscriptum in bibliotheca collegii Navarici eliamnum hodie extare ; legique in picrisque editionibus ad calcem Magistri Sententiarum, titulo Commentarii adversus crrores Fratris Joannisde Monlesono.

Respondent adversarii academiam infallibililatem Sedi apostolicæ Iribuere, non Romano pontifici.

Sed contra. Eliam Romano pontifici tribuit , siquidem dicat cum S. Hieronymo : *Qui cum pontifice Romano noncolligil, dispergit:* unde, cum Sedem apostolicam exprimit , figurata locutio est, qua Sedes pro sedente accipitur : non enim sedes loquitur aut definii nisi ore sedentis. Insuper quid est Sedes apostolica , nisi summus pontifex cum clero Romano? Non definit autem pontifex ex cathedra nisi ex concilio vel consensu cleri Romani , ut dictum est. Unde, si ipsa Sedes sit infallibilis, infallibilis quoque est pontifex Romanus loquens ex cathedra. Dchoccommun» adversariorum effugio specialiter adhuc dicam *infra.*

Anno 1387, eadem Facultas prefitelur infallibililatem Romani pontificis : sic enim , referente Buleo, Hist. Paris, ad cumdem annum, ipsum alloquitur: « Quidquidjlic- » turi sumus, totum correctioni et juiicin u Sedis apostolicæ *cl. sedentis in ea* suram· » pontificis humiliter submittimus, dicen- » tes cum beato Hieronymo 24, q. 1 : Hae

» est fides, pater beatissime, quam in catho-
d lica Ecclesia dicimus, in qua, si quid mi-
tt nus perite, aut minus caute, forte aliquid
d positum est, emendari petimus *a te* , qui
n Petri fidem et sedem tenes. Non ignora*
» mus enim , sed firmissime tenemus , el
d nullatenus dubitamus, quod sancta Sedes
» aposlolica est illa cathedra Petri, supra
» quam, eodem S. Hieronymo teste, funda-
» la est Ecclesia , ut habetur in eadem
» quæslione , cap. *quoniam vetus;* et sicut
n dixit S. Cyprianus, 93, Dist. cap. *Cathe-*
ti dram. De qua sede in persona Petri Apos-
v loli in ea sedentis dictum est : *Petre, ro-*
» *gavi prole, ul non deficiat fides tua,* Luc.
»22. Hæc est igitur , ad quam determina-
» lio fidei et approbatio veritatis catholicae
» ac hærcticæ pravitatis detestatio maxime
» pertinet. »

Ejusdem sententiæ erat tota natio Gallicana , anno 1305, cum regni proceres nationis nomine petebant, dato libelload Clementem V, ut Bonifacii VIII memoriam damnaret ; dicebant enim : a Non quærilur » de hæresi papæ quondam , utpapæ, sed » ul privatæ personæ : *nec enim ul papa* » *potuit esse hærelicus,* sed ul privata per- » sona : unquam aliquis papa, *in quantum* » *papa,* fuit hærelicus. » Quo testimonio non solum evincitur conclusio ex mente nationis, sed etiam habetur hanc distinctionem inter papam ut papam, et ut hominem privatum , non esse recens inventum, ut quidam effutiunt.

Anno 1579 , clerus Gallicanus , in comi-
is generalibus Meloduni adversus Lulheri
t Calvini errores, sic praecipit i n Clerici
» et laici aperta professione eam fidem pro-
» nuntient, quam sancta Romana ecclesia,
» *magistra , columna el firmamentum ve-*
n *rilalis,* profitetur et colit. Ad hanc enim,
n propter suam principalitatem, ncccssuin
» est *omnem convenire ecclesiam.* » Et in fine articulorum subjungitur : α Omnia hæcsanctæ Romanae ecclesiæ, cujusex præ-
d ceplis populum fidelem institui, et *certi tam fidei ac morum correctionis regulam*
o constitui oportet, judicio et autoritati
d subjicimus, d

Anno 1612, libor Elmundi Richerii contra infallibililatem ctalia jura summi pontificis, ab eadem academia Parisiensis et a conciliis Aquonsi et Scnonensi damnatus est et ipse Richcrius compulsus ad retrac-
lationem , quam 1629 cardinali Ridiefe obtulit his verbis : a Protester ct declaro » me semper voluisse, aceliamnumvdlett o me ipsum , ct meum libellum , el qua- » cumque ejus propositiones, omnemqn· » doctrinam meam ecclesiæ catholics fi'* » mans ct Sedis apostolicæ judicio subjr- » cere, *quam matrem el magistram ttch.* » *siarum el infallibilem veritatis juditm* » *agnosco.* » Hæc ultima verba referriai Ecclesiam catholicam, et non ad Sedem Romanam, ut quidam volunt, est mani, feste contra contectum, *ul patet,* elconln sensum ; non enim Ecclesia catholica «t *mater et magistra ecclesiarum,* cum Ecclesia catholica non sit aliud quam omnts aliæ ecclesiæ simul sumptæ, non est autem mater ct magistra sui ipsius. Aliunde Richorius non negaverat infallibililatem Ecclesiæ catholicæ, sed Sedis aposlolica; : unde addit : « Quam declarationem profiteorm» » libere ac voluntarie dedisse, utmeacrji » *Sedem apostolicam obedicnlia* cunctis pa- » lcat. »

Occasione libri Richerii, academia Pariensis primo decembris eodem anno 1629, dccrclo solemni sanxit, ut qui deincep* theses essent defensuri, disputationi sequens juramentum praemitterent : « Jun » atque protestor, me nec dicturum nrc » scripturum quidquam quod adversetur » sacræ Scripturæ, conciliis œcumcnicis, » decretis summorum pontificum, ctsta- » lutis almae Facultatis Parisiensis matris » mcæ, quibus adhœreo ct me firmiter ad- » hæsurum polliceor. » Refert Hyacinthus Scrry, doctor Pariensis, in Opusc. dcRom. poni, edito anno 1732, formulam hujusjuramenti etiamnum hodie ita religioso servari, ut, cum non ita pridem quidam barcalaureus verbulum addidisset, seque nihil dicturum Jurassel quod adversaretur decretis Romanorum pontificum *communi Ecclesiæ consensu receptis,* gravem ab Academia animadversionem subierit, pœnasque audaciæ dederit.

Anno 1626, comitia generalia cleri Gallicani, articulo 1637 statuum,» Horlan- » dos episcopos, uti Sedem observent apos- d tolicam , Ecclcsiamquo Romanam infal- » libili Dei promissione fundatam... Petro » cum clavibus datam *infallibilitatem fidei,* » quam videmus divinæ potentiae mira-)) culo, *in Petri successoribus* ad hodier-

6 num usque diem *immobilem* perma-
» nere. »

Respondent solita evasione, hæc intclligenda esse non de quolibet Petri successore, $«! de serie atque successione, ita ut ipsa series seu successio nunquam deliciat a fide. Sed velim quomodo concipi potesl quod series atque successio a fide non deficiat, *ct* tn *Petri successoribus fides permaneat immobilis* , si cl iste et iste Petri successor in fide deliciat? Numquid successio est in successoribus, ct successores constituunt successionem? Plane contorta videtur hæc interpretatio. Quod si per successionem intelligent Sedem apostolicam, ul videntur aliquando inlclligere, de hac jam dixi et dicam ad infra.

Anno 1653, octoginta quinque episcopi in comitis congregati, petunt ab Innocenta X judicium de libro Jansenii, hac polissimum ratione quod. « Majores causas n ad Sedem apostolicam referre solemnis » Ecclesiæ mos esset, in qua fides Petri *nun-* V *quam deficiens perpetuo conservatur.* » Et inno 1654. gratias agentes eidem pontifici procondcmnatione libri Jansenii, datis litteris dicunt : « Perspectum habemus, non osolum ex Christi pollicitatione Petro facta, sed exactis priorum pontificum , judicia «prosancicnda *regula fidei* a summis pon» filicibus lata super episcoporum consul la0 tione, *divina atque summa* per universamEcclesiam auctoritate nili, cui chris» tiani omnes ex officio ipsius quoque mendis obsequium præstarc tenetur , seu «suam episcopi in consultatione senten» tiam ponant, seu non ponant : » hoc est, ‘eu consultantium episcoporum consensus accedat, seu non accedat. Ergo Romani pontificis judicium est infallibilis fidei regula independenter a consensu Ecclesiæ.

Ne longior sim , omitto illustriores ejusdem acadcmiæ doctores, Alberlum magnum, Alexandrum Ilalcnsem , deS. Thoma dixi supra , S. Bonaventuram , Nicolaum Dyranum , Nicolaum CoefTclcum , Gabriolem Albaspineum, Petrum do Marea , Ilabertiuni, IJallerium, Maiiclcrum , Duvallium, etc., qui omne* stant pro infallibilitate summi pontificis. Et quot adhuc nunc pro eadem veritate stant, qui ex obedientia tacenti

VI. — *Probatur conchuifl ex pmxl Ecclesia ab exordio.*

Tribus primis sæculis ante concilium primum générale, plures hærelici solius Romani pontificis judico fuerunt irreformabiliter damnati. Anno 15o, Cerdon el Valentinus ab Iligino, apud Euseh. lih. 1 Hist. c. 10 ; anno 196. Thcodolus a Victore, apud eumdem lib. 5 , cap. 17 ; anno 215 , Montanislæ a Zepherino, apud Tortui. lib. de Jejun. c. 1 ; post concilium Nicænum anno 390, Siricius damnavit Jovinianum; anno 401, Anastasius damnavit Rulinum Origonistam ; anno 416, Innocentius I damnavit Pelagium : et hi omnes habili sunt hærelici ex solius papæ judicio.

Respondent adversarii hos equidem habitos fuisse hærcticos, non tamen ex solius papæ judicio , sed ex accedente consensu Ecclesiæ.

Contra est loquod tribus primis Ecclesiæ sæculis, dum ferveret persecutio, et episcopi vel in cryplis et sepulcps latitarent vel carccribus delinebantur, vel exulabant, difficile admodum nec nisi post longum tempus poterat haberi consensus Ecclesiæ, el de illo certitudo : neque tamen inierim hærebant fideles quibus innotescebat sententia Romani pontificis, sed ex illa hærcticos damnatos pro damnatis habebant, et definitioni datæ mentis obsequium praestabant. 2° S. Aug. stalim post latum Romani pontificis judicium contra Pelagianos, antequam loti Ecclesiæ posset innotescere, aul de ejus assensu posset haberi certitudo, securus pronuntiavit: *Rescripta Roma venerunt, causa finita est.*

§ VII. — *Probatur conclusio rationibus*

1° Sic arguo cum jam laudato nostro Hyacintho Serry. Istud judicium in materia fidei est irreformabile quod est supremum et ultimum, post quod non datur aliud superius ad quod appellari possit: atqui tale est judicium Romani pontificis loquentis ex cathedra iu materia fidei cl morum : ergo *Maj. patet. Prob. multipliciter min.* I°ex tribus pontificibus, Bonifacio I, Gelasio I et Nicolao I. Is, Epist. 8 ad Michaelem imperatorem, sic loquitur: a Patet prolecto Sedis aposlolicæ, cujus » auctoritate *major non est,* judicium a

» nemine fore retractandum ; *neque cui-*
» *quam de ejus liceat judicare judicio.*
» Juxta qnod Bonifacius papa Rufocl cæ-
» teris episcopis per Thessaliam constitutis
d scribens ait : *Nemo unquam* Aposlolico
n culmini, de cujus judicio non licet re-
» tractare, manus obvias audacter intulit :
d *nemo in hoc rebellis* cxtitil nisi qui de se
evoluit judicari, *o* Et B. papa Gclasius;
α Ipsi sunt canones qui appellationes totius
» Ecclesiæ ad hujus Sedis examen volue-
ι> runt deferri : *ab ipsa vero nusquam pror-*
» *sus appellari debere sanxerunt;* ac per
» illam *de tota Ecclesia* judicare , ipsam ad
u nullius commeare judicinm. »

Est qui respondeat his decretis tantum caveri hæc duo : alterum, ne ordinaria negotia post Sedis aposlolicæ judicium ad ulteriora judicia referantur; alterum , ne in causis etiam maximis retractentur ea quæ in cxcquendis statutis conciliaribus hæc Sedes egerit, aut quæ universali firmaque consensione recepta fuerint.

Sed contra testor oculatissimos , si vel verbulum deprehendant in toto textu quod hunc sensum indicet : sufficit illum inspicere *ul pateat* has interpretationes esse mere gratuitas, imo et ipsi aperte contrarias: enimvero, auctoritate Sedis aposlolicæ *non est quid majus a quo sil ejus judicium retractandum :* ergo tarn in maximis quam in ordinariis, tam in judicandis quam injudicatis cxcquendis, tam sine quam cum consensu aliarum ecclesiarum , ejus judicium est irretractabile. 2 Nemo unquam ejus judicia retractare ausus est : ergo in quocumque negotio fidei, sive judicando sive judicato, sive aliis probato sive non , est irreformabile. 3° Romana ecclesia debet *de tota Ecclesia judicare, ipsaad nullius commeare judicium :* ergo in quacumque re fidei judicanda , non expcclata Ecclesiæ consensione, stat firmum et a nullo relractabile ejus judicium. Vix est verbum in textu quod has interpretationes non explodat.

Prob. 2° *eadem min.* ex S. Aug. qui, ut vidimus, judicium Innoccnlii I contre Pelagianos pro finali *cl* irreformabili habuit, dum dixit : *Rescripta Roma venerunt, causa finita est* Id etiam constat ex pluribus aliis Patribus a nobis prius laudatis.

Prob. 3° *eadem min.* 1° Appellans in causa appellationis eximitur a jurisdictione illius a quo appellat, et ab eius obedientia recedit : atqui nullus fidelis potest emj a jurisdictione summi pontificis, alioquia non esset amplius ejus ovis, consequent nec fidelis ; neque ab ejus obedientia recedere, cum sil supremus omnium rector,ptor el superior : ergo. 2° Judex a quo appellatur non debet dare el designare appellanii judicem ad quem , alias ageret contra seipsum : atqui solius est Romani pontificii indicere, congregare, confirmare ct rober tribuere conciliis œcumcnicis : ergojudicium Romani pontificis est ultimum in Ecclesia, consequenter infallibile et irrefornubile. *Patet conseq.* Quia, si esset tribunal ad quod a papa posset appellari, foret indubii concilium generale.

Prob. conclusio alia ralione. In Ecclesia a Christo bene ordinata debet admitti judex semper permanens cl vivens, qui S. Scripluras, traditiones cl controversias de fide?! moribus exurgentes infallibililcr interpretetur et dirimat: atqui is non est alius quii Romanus pontifex : ergo. *Prob. min.* Ijudex supremus el infallibilis semper vira non cstcujusquc spiritus privatus, non princeps saccularis, ut olim diximus, non conci burn generale; quia, licet pontifice prodente sit regula infallibilis fidei, non sufficit tamen, quia rarissime el difficillime congregantur concilia generalia ,el tamen continuo in Ecclesia oriuntur controversi®dt fide ac moribus, ad quas dirimendas praesto adesse debet judex. Ergo.

Dicunt adesse Ecclesiam universam, cojus consensu accedente fit irreformabile ft infallibile judicium pontificis. Ita quarti propositio Declarationis triginta quatuor episcoporum Gallicanorum decimo nono marlii 1682, bis terminis : « In fide quæs-
» lionibus præcipuas summi pontificis esse
» partes, ejusque decreta ad omnes clad
» singulas Ecclesias pertinere, nec tamen
» irreformabile esse judicium, nisi Ecclesia·
» consensus accesserit. » Et hæc videtur epocha hodiernæsenlentiæ Gallorum, quæ, licet cx hucusque dictis confutati maneat, juvat tamen cx absurdis quæ ex illa sequuntur specialiter eam impugnaro, Unde sil

§ VIII. — *Probatur conclutio ex abturdis a (vtill sententia r*

Si summi pontificis judicium non sit idiallibile in quæslionibus fidei et morum nisi

ei consensu Ecclesiæ, *sequitur* 1 quod pontifex infallibilitatem suam mutuet ab Ecclesia, sicque quod Ecclesia non sitfun-data in Petro, sed Peirus in Ecclesia ; quod Peirus non pascat oves , sed oves pascant Pelium; quoti Peirus non confirmet fratres infide, sed fratres Petrum confirment: quæ sunt aperte contraria S. Scripturis.

Sequitur 2'· quod summus pontifex non magis gaudeat privilegio infallibililalis quam episcopus minimæ diœceseos : hic tnitn definiat aliquid de fide et suis dioece-sanis proponat credendum, si accedat con-sensus cælororum episcoporum , judicium ejus erit infallibile. Idem dici potest de ju-dicio simplicis pasloris aut docloris : atqui *consequens esi absurdum* et a S. Scripturis ac tota traditione prorsus alienum. Ergo.

Sequitur 3" fideles fore fluctuantes in fide, nec habere aliquid fixum et firmum ·i:i assensu fidei adhæreant. Quæro enim qualis Êcclesiæ assensus requiratur? an totius Ecclesiæ, an majoris partis, an mi-nons, puta, unius provincia vel nationis? Non hoc ultimum ; quo jure cnim hæc unius prou'nciæ vel nationis ecclesia conferret pontifici infallibilitatem quam non habet? ïon primum, alioquin sufficeret dissensus unius vel alterius episcopi aut fidelis ad infirmandum judicium summi pontificis, >ic(|iie nullum unquam erit infallibile. In-uper, quomodo et quando posset haberi consensus episcoporum cl fidelium qui sunt i ludiis orientalibus et occidentalibus? El interim fideles fluctuabunt et hæreses gras-sabuntur. Non denique secundum ; 1° quia, ni modo dicebam do tertio , undo pars Ec-clesia? efsi major, et non tota Ecclesia, habel infallibilitatem quam tribuat pontifici ? ? Quis dinumerabit partes consentientes, ul dignoscatur an major pars adhæreal? quis hunc consensum fidelibus annuntia-bit? Id ab exordio Ecclesiæ novimus semel factum occasione bulla? *Unigenitus,* cui tamen nec omnes obediunt. Quid vero de innumeris de quibus id non csl factum ? quid dc futuris de quibus non est credibile quod unquam fiet? Interim nullus fidelis tenebitur assensum fidei præbere decretis pontificiis; nemo enim tenetur nec potest assenlire fide divina nisi auctoritati quam certo novit infallibilem , quia fidei non potest aubesse falsum : sicque quilibet suo irbitno dimittetur, et, ut modo dicebam, hæreses grassabuntur et vires accipient·

3' Si sufficiat assensus majoris partis, non est quod tanto zelo disputent Galfi; cum cnim , iis exceptis, omnes aliæ ecclesiae, ad minus 1res parles lotius universitatis, agno-scant summum pontificem infallibilem , nullum ab eo dimanat decretum ex cathe-dra quod non recipiatur a majori parte Ecclesiæ.

At, inquiunt, debet acceptari praevio examine, *I).* Prævio examine, ut intelli-galur quid contineat, *C.* ul lanquam du-bium aut erroneum reformetur, Alio-quin contingere posset quod 1res partes Ecclesiæ cum pontifice errareni in fide. el sola Gallia sine summo pontifice servaret veram fidem. Insuper, unde fideles cogno-scere certo poterunt omnes episcopos præ-vio examine acceptasse? Quousque autem id rescient, fluctuabunt, assensum fidei præbere nec tenebuntur nec poterunt : ubi ergo erit fides Ecclesiæ? ubi Ecclesia?

Liceal insuper paululum expendere ter-minos celebris Declarationis. Dicitur, *quæslionibus fidei præcipuas summi pon-tificis esse partes.* Quæro quæ sini istæ *præcipuæ parles?* an quod summus ponti-fex preeminent concilio generali ? minime, concilio enim generali subjicitur in secundo articulo declarationis : an quod ejus judi-cium prevalent judicio concilii provincialis, aut saltemcujuslibelepiscopi? nequaquam; juxta cnim systema adversariorum, quilibet episcopus habel jus examinandi judicium pontificis, elillud, si non probet, rejicien-di : porro judex qui habet jus recognoscen-di , examinandi el improbandi judicium alterius, non se agnoscit illi inferiorem , sed potius superiorem. Dicitur item, pon-tificis *decreta ad omnes et ad singulas eccle-sias pertinere.* At quomodo *ad omnes eccle-sias,* si quilibet episcopus possit illud decre-tum reprobare cl supprimere? El , *dato* quod episcopus illud judicium probet cl suis diœccsanis intimet atque ejus recep-tionem praecipiat ; non tenebuntur ideo diœcesani , nec poterunt illud acceptare assensu fidei, donec ipsis innotescat con-sensus totius vel saltem majoris partis Ecclesiæ , quia eo usque est falhbile ct reformabile; assensus autem fidei, *ul dic-tum esi*, prælæri non polcsl nisi veritati certo infallibili : el quomodo ac quando fideles plebei! ct rustici oscenl hunc

Ecclesiæconsensum accessisse? *Paid* ergo evidenter hæc esse verba el nihil amplius.

Peles 1° utrum ista Dcclaralio sil definitio ecclesia? Gallicanae?

Λ. *negative,* Quia ex centum el triginta episcopis ecclesiæ Gallicans, lanium triginta quatuor huic conventui adfuerunt, nec alii advocati sunt, cl qui ab absentibus comprovincialibus missi sunt non habebant auctoritatem de doctrina judicandi el definiendi.

Peles 2° quis fuerit academiæ Parisienlis sensus circa hanc aliquorum episcoporum Declarationem?

Respondet Hyacinthus Serry, ejusdem academiæ doctor, qui circa id tempus stadium licenliæ decurrebat, Opusc. de Romano Pontifice, pag. 265, eam in condendis iis doclrinæ aniculis partem nullam habuisse, el in acceptanda hac Declaratione, dum ad ipsam Regis Christianissimi jussu transmissa est, vim non modicam passam esse : cum enim senatus princeps regiique cognitores ad Academiæ comitia se contulissent, ut sancitos doclrinæ articulos a doctoribus recipi el in publicas A. Jdemiæ tabulas referri curarent, tam acres inter docloresexcilatæsunt turbae, dissidia tanta, ul, re infecta , senatus princeps abscesserit. Tum, posl dies aliquot, non expeclata magisirorum deliberatione, nulloque illorum assensu quaesito, in supremam senatus curiam advocatus est publicus Academiæ notarius et scriba, die decima sexta junii, missisque quibusvis formulis, cleri Gallicani Declarationem Academiæ tabulis inscribere jussus csl. Quod vero postea baccalaurei qui stadium licenliæ decurrebant illos ipsos articulos, per aliquot annos, thesibus suis inscripserint ac etiam propugnarinl, ut possent ad magisterii gradum promoveri, non Academiæ statutum aul jussum, sed debitum RegiChrislianissimo obsequium fecit, qui ita, supplicante clero , solemni edicto mandaverat mense martio. Ita laudatus theologus. *Ex quibus patet* quam avitæ doctrinae de juribus pontificiis esset adhuc tenax celebris Academia anno 1682.

Petes 3° quem exitum habuerit hæc Declaratio?

R. 1° Innocentius XI, per litteras in forma brevis datas undecimo aprilis ejusdem anni 1682 im probavit, rescidit et cassavil quæ in dictis comitiis peracta fw. rant, caque perpetuo irrita cl inania dtclaravit. Alexander VIII, Innocentii successor, ejus vestigiis inhærcns, soiemniori constitutione quæ incipillnler *multiplices,* data quarto augusti 1690, tie decernit: a Motu proprio, et ex certa scientia et ma-
d lura delibcntione nostris, deque Aposto-
» licæ potestatis plenitudine, omniael sin-
o gula quæ tarn quoad extensionem juris wregaliæ, quam quoad Declarationem de
» potestate ecclesiastica ac quatuor in ea
» contentas propositiones, in supra dictis
» comitiis cleri Gallicani, anno 1682 ha·
» bitis, acta et gesta fuerunt, cum om·
u nibus et singulis mandatis, arreslis,
» confirmationibus, declarationibus, epis-
» tolis , edictis el decretis , a quibusru
» personis, sive ecclesiasticis, sive laids,
» quomodolibet qualificalis , quavis auc-
» toritate et potestate fungentibus, edi·
» lis seu publicatis.....ipso jure nulla, ini·
)> ta , invalida, inania, viribusque et effectu
» penitus el omnino vacua ab ipso initio
» fuisse et esse ac perpetuo fore, neminem·
» que ad illorum, seu cujuslibet eorum,
» etsi juramento vallata sint, observantiis
» teneri.....tenore praesentium declarans
» el decernimus. Et nihilominus, ad abur.-
» dantiorem cautelam , et quatenus opoi
»sit, acta et gesta præfala, aliaque pra·
» missa omnia, motu, scientia, delibera-
« lione et potestatis plenitudine paribus,
» improbamus, cassamus, irritamus et an·
» nullamus, viribusque eleffectu penilusrl
» omnino vacuamus, el contra illa dequ'
» eorum nullitale coram Deo protesta-
» mur. »

2° Qui his comitiis adfuerant, ad sedes episcopales, sive novas sive altcriores, a Rege Chrislianissimo nominali, uldiploma pontificium ab Innocentio XII obtinerent, supplices ei litteras dederunt anno 1692, quibus profitebantur se de gestis hujusmodi (nempe comitiorum cleri Gallicani anno 1682) *vehementer quidem el supra omne id quod dici potest, ex corde dolert,* ac quaecumque in præfatis comitiis, sive circa ecclesiasticam potestatem el pontificiam auctoritatem decreta, sive in præjudicium jurium earumdem ecclesiarum deliberata , pro non decretis nec deliberatis liabore et habenda esse; serio insuper spondentes se ita in posterait gesturos ut nihil peni-

lus de vera eorum erga sanctam Sedem obedientia, ac debito pro juribus ipsarum ecclesiarum defendendis zelo desiderandum supersit. De qua excusationis formula conventum erat inter administros summi pontificis el Regis Christianissimi, scilicet cmiiicntissimosprincipesFranciscum Albani el Balduinum Poncialici ex parle pontificis, et Cæsarem d'Estrées, nec non Tussanum Janson de Forbin, ex parle Regis.

30 Cum Rex Chrislianissimus dato edicto hasquatuor Declarationis propositiones ab omnibus teneri cl tradi jussisset, ipse postea ad euindem Innocentium XII scripsit se nuperrime regium illud edictum, quo in his cleri Gallicani comitiis edita dc potestate ecclesiastica Declaratio firmabatur, ita haberi jussisse, ut neminem ad illius observantiam teneri perspectum sit ac exploratum. Hæc sunt Christianissimi Regis epistolae verba gallice : « Je suis bien aise de b faire savoir à votre Sainteté que j'ai donné oies ordres nécessaires, afin que les affaires Bcontcnues dans mon édit du 23 de mars »1682, concernant la Déclaration faite par i le clergé de mon royaume (à quoi les conijonclurcs d'alors m'avaient obligé) noueraient point de suite. Et comme je souihaitenon seulement que votre Sainteté b soit informée de messenlimens, mais aussi oquetout le monde sache, par un lémoignage public, la vénération que j'ai pour oses grandes qualités, je ne doute pas aussi b que votre Sainteté n'y réponde par toutes osortes de preuves et de témoignages de »son affection paternelle envers moi, etc. » Hæc et præcedentia legimus parlim in opusculo cui titulus : *Romani pontificis Privi-Itgia, Venetiis,* 1734, p. 378 et 414, cum approbatione ; partim in altero opusculo Hyacinthi Serry, *De Romano Pontifice,* p. 266et 267; partim alibi.

J IX. — *Praeluditur commune cl preecipuum effugium adversariorum.*

Quæcumque hucusque ex S. Scriptura, Patribus, conciliis, pontificibus , theologis, etc., pro infallibili ta te Romani pontificis protulimus, adversarii accipiunt dicta non de homine sedente in cathedra Petri, s«Ide ipsa cathedra , de sede Romana, dc ecclesia Romana, ct, ut quidam diront, quod idem csl, dc serie ct successione Bonorum pontificum; ita ut sensus sitca thedrain Petri, sedem Romanam, ecclesiam Romanam esse infallibilem cl nunquam defecturam in fide; quod si contingat unum pontificem deficere, a successoribus emendabitur, sicque fides remanebit semper in sede Romana, in cathedra Petri, in ecclesia Romana : elin hunc finem laudant illud celebre dictum S. Leonis, Epist. 53 ad Anatolium : *Aliud sunt sedes, aliud sedentes,* ct quia alioquin, inquiunt, morienle pontifice deficeret seu periclitaretur fides Ecclesiæ.

Prælcr illa quibus jam hinc et inde istam intelligenliam confutavimus, praeterquam quod plura testimonia quae protulimus adscribant infallibilitalem non solum sedi aul cathedrae Petri, vel ecclesiæ Romanæ, sed ipsi sedenti et ipsi pontifici, etiam quandoque ejus nomine expresso; prælcr hæc, inquam,

Quæro nunc lanium quid intelligant per sedem el cathedram Petri seu ecclesiam Romanam? an quæ in ambilu urbis Romæ continetur ? an ecclesiam universam seu catholicam? Video enim quosdam intelligere ecclesiam urbis Romæ, alios Ecclesiam universam ; imo eumdem modo intelligere ecclesiam urbis Romæ , modo universam, secundum quod argumentis premuniur.

Si intelligant ecclesiam quæ in ambilu urbis Romæ continetur, nunquam summus pontifex aliquid fidei definit ex cathedra, quin habeat ecclesiam urbis Romæ consentientem , tum quia illam consulit in praecipuis ejus membris, tum quia ipsa definitis a pontifice stalim annuit : sicque pontifex definiens ex cathedra semper est infallibilis.

Si intelligant Ecclesiam catholicam el universam, contradicunt aperte S. Scripturae in tribus locis prima probatione allatis, in quibus probavimus dignitatem fundamenti Ecclesiæ, pastoris Ecclesiæ, confirmatoris fratrum, unde sequitur infallibilitas, soli Petro et non toti Ecclesiæ esse traditam. Contradicunt idem traditioni, et toti retro antiquitati, decretis conciliorum et summorum pontificum, patribus, theologis, sibimetipsis; etenim SS. Patres, concilia , pontifices, theologi quos laudavimus, ipsimet adversarii, dicunl ecclesiam Romanam , quam superbæ inferorum portæ non vincunt, ad quam perfidia non potest habere accessum, quam denique agnoscunt

esse infallibilem, esse matrem ct magistram omnium ecclesiarum, centrum unitatis ecclesiaslicæ , unde sacerdotalis unitas orta est, ad quam omnes ecclesias necessc est convenire; Ecclesiam esse in ea fundatam, ct plura similia : palam est autem hæc dici non posse dc Ecclesia universa, cum præter illam nullæ sint ecclesiæ. Quid enim est Ecclesia univorsa, quam omnes ecclesiæ simul sumplæ? lotum aulcm non distinguitur a partibus simul sumptis. Non potest ergo dici de Ecclesia universa, quod sil mater cl magistra omnium ecclesiarum, sicut non potest dici quod sit paler ct magister sui ipsius; neque quod sil centrum unitatis, sicut omnes lineæ non possunt esse centrum cujusquc lineæ; neque quod ab ea sacerdotalis unitas oriatur, cum ipsa sil sacerdotalis unitas; neque quod ad eam alias ecclesias convenire necessesit, cum præter illam, ut dictum est, non sint aliæ; neque quod Ecclesia sil in ea fundata , alias esset in seipsa fundata. Denique dignetur studiosus lector attendere ad testimonia quæ protulimus, vix unum reperiet quo ista exotica interpretatio non confodiatur.

Quantum ad dictum S. Leonis, indubie aliud sunt sedes, aliud sedentes: sedes est nomen auctoritatis, dignitatis et officii ; sedens est nomen personæ auctoritatem , dignitatem et officium obtinentis ; coque significatur eum qui habet auctoritatem cl officium non semper agere cx auctoritate et officio , sicque Romanum pontificem posse non agere ex officio pontificio, sed se gerere ul privatam personam , quod nihil juvat adversarios nec nobis nocet.

Ad id quod addunt de pontifice mortuo, respondet Cano, lib. 4 dc Locis Theologicis, cap. ultimo, quod «Mortuo summo d pontifice una sine dubio Ecclesia manet, » el manet in ea Spiritus veritatis ; sed » manca et diminuta, sine Christi vicario » et Ecclesiæ uno pastore, relinquitur. Quo- » circa , licet veritas tunc etiam in Ecclesia » sil (non enim est in solo ponlifice passive), d al si conlrovcrsiæ fidei el religionis orian- ib tur, Ecclesiæ judicia sine capile in lerris » non adee reria erant, d

Instant. Si per petram el fundamentum inlelligalur persona Petri, sequitur inde quod Petrus non solum fuerit infallibilis, sed eliam debuerit esse immortalis, cum rdifleium Ecclesiæ in en fundatum sit in ælcrnum permansurum : *falsun rm.tf. quens.* Ergo.

/{. præter solutionem huic instantia jnn superius datam, 1). sequelam. Si perpetraro et fundamentum inlelligalur persona Petri physice cl enlitalive, sequitur, etc., *l.* si inlelligatpr persona Petri moraliler, idest ipsa ejus dignitas, auctoritas, jurisdiction doctrina, sequitur, etc. Λ', *sequelam tltjui probationem.* Llæc enim, moriente Pelio, virtute perseverant in Ecclesia et ad ejus successores transeunt : sicut, nioricnten ;, non perit regnum, quia remanent digniiaj, auctoritas, jurisdictio, quæ transeunt : successores.

Petes utrum qui propositionem a summo pontifice damnatam defenderet esset hærclicus?

11. juxta id quod diximus initio, infallibililalem summi pontificis non esse de tide obligante, quod non esse hærelicus, sed tomeracius, nisi forie condemnationi pontificis accederet consensus Ecclesiæ ; quia est de fide obligante quod Ecclesia sil infallibilis in proponendis revelatis.

ARTICULUS VI.

Solvuntur objectiones.

Objectiones præcipue petuntur cx inutilitate conciliorum si summus pontifex sit infallibilis, ex dissidio inter SS. Cyprianum et Slephanuin, et ex sententiis S. Augustini in hanc rem; ex pluribus pontificibus qui dicuntur errasse, aut se agnovisse fallibiles, aut quos plurcs ecclesiæ cl viri sancti reputarunt fallibiles. Ut hæc omnia ordine solvamus, sit

§ L — *Solvuntur objectiones petita er tnuuliiait conciliorum e.t er SS. Cypriano el sfliftustlna.*

Obj. 1° Si summus pontifex sil infallibilis in quaestionibus fidei et morum definiendis, inutilia sunlconcilia generalia : *falsum consequens :* ergo. *Palet sequela;* quia pontifex, hoc ipso quoesl infallibilis, polcslsesolo absque concilio omnes fidei el morum controversias judicio irreformabili definire. Ergo.

R. N. sequelam. Ad probat. D. mH. Summus pontifex potest se solo absque concilio omnes fidei et moruin controversias judicio irreformabili definire , et simul potest se solo absque concilio æque efficaciter hærelicorum proterviam reprimere, pertinaciam frangere, tumultus sedare, media exeeu

lioni definitionum idonea providere, *N.* el hæc se solo non potest æque efficaciter, *C.* el *N ronseq.* Itaque per se absolute non sunt necessaria concilia generalia ad certam ei infallibilem veri la tis definitionem contra hærclicos; quot enim hæreses ante primum concilium generale Nicænum , et etiam seculis temporibus, a solis pontificibus Romanis absque conciliis generalibus luerunt irrclraclabililcr damnalæ ! Per accidens tamen sunl quandoque necessaria aut sallem valde utilia, lum ad reprimendam hærelicorum tumultuantium audaciam et eorum pertinaciam frangendam , facilius quipped cum minori verecundia cedilur omnibus quam uni;lumad faciliorem d cfficaciorem decretorum execulionein, quatenus omnes omnium nationum episcopi eis subscribunt el profitentur se illa amplecti et illorum eicculionem suis diœcesanis demandaturos, liem melius innotescunt singularium provinciarum necessitates et mores, quæquc media sunl unicuique adhibenda ad occurrendum gliscenti errori el ad legum ac decretorum observantiam promovendam ; quod enim convenit Itali® vel Germaniæ, forte non proderit Galliæ aut Hispani® : sicut enim corporum , ita cl morum est varia complexio.

Hinc occurritur variis instantiis quas petunt ex convocatione conciliorum, diam post jam damnatas a summis pontificibus hæreses. Sic Cœleslinus hæresim Nestorii damnaverat, sed non cxtinxeral, propler putealissimos Nestorii amicos et defensores; el ideo fuit necessaria convocatio synodi Ephcsiiiæ , ul opportunis remediis hæreticoruin vesania comprimeretur, hæresis progressus sisteretur cl catholicorum fides muniretur. Sic S. Leo, in epistola celebri ad S. Flavianum, Eutychianam hæresim damnaverat; sed quia Dioscorus et alii in Latrocinio Ephesi no eam rejecerant ut Nestorianam, Flavianum verberibus d plagis affecerant atque ejecerant, imocl adversus S. Leonem sententiam dixerant, necessefuil congregari synodum Chalcedonensem , ul hos humilius sedaret el tot malis occurreret.

Inst. S. Leo permisit suam epistolam in concilio examinari, tanquam *in pleniori concilio,* ul scribit in episl. ad Theodorum imperatorem ; el in epistola ad Iheodorerelinn , quæ est 63, gratulabatur sibi quod id quod prius decreverat, wuWj *fraternitatis firmaverat assensus.* Ergo.

R. Vidimus art. præced. $4, patres Cbalcedonenscs ante examen jam recepisse epistolam S. Leonis et sæpc acclamasse . *Petrus per Leonem loculus est, ita credimus :* unde poslea epistolam jam receptam, annuente S. Leone, examinaverunt, non quod suspicarentur inesse illi errorem , *ul palet,* nec quasi haberent auctoritalcm illam restruendi, sed ul, veritate intellecta, d ab omnibus admissa, Eulychianoruin, qui jactabant illam ul Neslorianam, clamorem sisterenlelcalumniam depellerent : vide loco cilato.Dixit autem S. Leo *pleniori concilio,* idest solemniori, quatenus patres Chatcedonensesincamdemsententiam cum ipso tanquam membra cum capite, conspirabant; vel dixit *pleniori,* respective ad Latrocinium Ephesi num , a quo fuerat ajpellalum. Gratulatur sibi quod *universa fraternitatis assensus firmaverit* suum decretum, non quod crederet ipsum infirmum, sed quia ex hoc universali assensu majus robur acceperit ad debellandos d conterendos hærelicos, sicut dicimus decreta concilii Nicæni firmari sequentibus conciliis.

Itaque frustra laborant qui, ad infirmandam Romani pontificis infallibililalem, concilia generalia congerunt quæ hæreses jam a pontificibus damnatas novo judicio damnarunt; hujus enim causa fuit non insufficiens et fallibilis in Romano pontifice judicandi potestas, sed haereticorum audacia , protervia, contumacia ei facilior definitionum cxeculio.

Obj. 2u S. Cyprianus, doctrina d sanctitate conspicuus, Slephano papæ definienti non esse rebaptizandos ab hæreticis baptizatos, restitit cum pluribus episcopis \fricanis : ergo ipse non agnoscebat summum pontificem infallibilem, nec infallibilis tunc habebatur in Ecclesia.

R. 1" *Quantum ad primum illatum,* non est mirum Cyprianum, qui errabat circa baptismum hærclicorum, errasse circa infallibililalem summi pontificis : familiare est enim hominibus el human® fragilital consentaneum, ul qui semel errorem induerunt quem auctoritate fultum existimani, non agnoscere auctoritatem a qur proscribitur, hoc delusi principio male intellecto, quod oporteat I)co magis olicdirc quam hominibus. *Quantum ad setundutn illatum, illud nego.* Quot enim episcopi

olim conciliis generalibus Nicæno, Ephesino, Chalcedoncnsi, etc., restiterunt l Indene sequitur concilia generalia non habita fuisse infallibilia ab Ecclesia ?

Dices haud dubie hos episcopos fuisse haereticos, S. Cyprianum aulem sanctum. Equidem sanctum et sanctissimum veneramur, at non quia Stephano ejus errorem damnanti restitit, sed quia errorem, ut praesumitur, retractavit, unitatem servavit, in communione Ecclesiae obiit, fuso pro Christo sanguine. His titulis S. Augustinus ejus culpam attenuat, at non omnino excusat. Vide quæ late de his diximus in digress, hist, ad dissert. 5 de Sacrament, in genere, sect. 3 el 4. Sed, his omissis,

7L 2° *solutione communi. N. ulrumque illatum* /quia quæstionem de baptismo haereticorum iterando S. Cyprianus nunquam apprehendit pertinere ad fidem, sed ad disciplinam tantum; nec illam ut fidei dogma definivit ex cathedra Stephanus. Duplex itaque quæslio hicest distinguenda : prima, an invalidum sit baptisma hærelicorum ; secunda , an sint rebaptizandi ab hærelicis baplizali. Prima est speculativa et ad fidem perlinet;secunda est disciplinæ el praxim spectat : Stephanus aulem , intacta prima quaestione, secundam prohibuit, jussilque nihil innovari, sed servari antiquam consuetudinem, nihil amplius ; idque non per decretum solemne loti Ecclesiædirectum , sed per rescriptum in litteris privatis ad S. Cyprianum et collegas ; quod sic refert S. Cyprianus, Epist. 74 ad Pompeium (ab eo enim solum illud novimus) : « Si quis ergo » a quacumque hærcsi venerit, nihil ἱππο- ı) vetur, nisi quod traditum est, ut manus u illi imponatur ad pœnilentiarn. » Unde S. Aug. lib. 2 de Bapt. cap. 19 : « Consuetu- d dinis robore, inquit, tenebatur orbis ter- u rarum, et hæc sola opponebatur inducere u volentibus novitatem. » Neque etiam illud rescriptum lanquam Sedis aposlolicæ decretum ex cathedra habuit S. Cyprianus, siquidem, leste S. Augustino, lib. 2 coni. Donat, c.7, « Nondum eial diligenter, *lem-* u pore Ct/priani, illa baptismi quæstio perii iractala , sed tamen saluberrimam conv sueluchncm tenebat Ecclesia, α Quod aulem nondum erat sufficienter pertractatum el discussum non potuil proponi lanquam decretum Sedis apostolicæ el articulus fidei : unde *obteclio non militat contra con-elutionem ,* quæ esldc infallibilitate summi pontificis loquentis ex cathedra in controversiis fidei. *Hanc responsionem* mullo *momentis probavimus digress,* mox riiala, sect. 1, ubi plura quæ contra objiciunt adversarii præoccupatacisoluta roperies. Vide.

Inst. Iu Stephanus definiens non esse rebaptizandos al) hærelicis baplizatos, supponebat eorum baptisma esse validum; il saltem ex definitione inferri poterat. Ergo

/{.hic non agi de suppositione vel illatione, sed de definitione ex cathedra. Quidquid in mente habuerit SlephanuS, constat nihil aliud definivisse quam ut *nihil innovantur,* sive teneret de fide istud baptisma ess* validum, sive tantum ul quid certius haberet. Neque, ut dictum est, id definivit ei cathedra.

Inst. 2° Etsi Stephanus definivisset ex cathedra, lanquam fidei dogma, validum esse baptisma hærelicorum, cl ah ipsis laplizalos non esse rebaptizandos, nondebuisset illi acquiescere S. Cyprianus. Erp> *Prob. ant.* ex S. Augustino, lib. 2deB?pl cont. Donat, cap. 4, ubi dicit :« Necm* » ipsi tale quid auderemus asserere, nisi » universae Ecclesiæ concordissima aurio· » rilate firmati, cui et ipsi sine dubiort· » derct, si jam illo lempore quaestionis bu- » jusveritaseliquata el declarata per plena- » rium concilium solidaretur, w Ergojuxli S. Augustinum solius concilii plenarii, cl non Romani pontificis judicio acquiescere tonemur.

R. .V. *conseq.* Sensus namque S. Augustini est, quod non auderet asserere, scilicet ul fidei dogma , sicut tunc asserebat cum bæc dicebat contra Donalistas, baptisma hærelicorum esse validum, cl non esse rebaptizandos ab eis baplizatos, nisi id definitum fuisset in concilio generali;quia solum concilium generale id definierat ul dogma fidei, et non Stephanus, cujus ælatr nondum salis eliquata el discussa erat haquæslio , el qui novitati opponebat tantum antiquam consuetudinem, ut dicit ipscS Augustinus. Unde per hæc xerba S. Augustinus non intendit infallibilitatcin judicii pontificii excludere , sed intallibililalem concilii asserere : sicut, si de propositione a concilio Tridentino definita dicerem : Hanc propositionem non auderem asserere si a concilio Tridentino non esset definita , male quis inde inferret me denegare

infallibililàlcm summo pontifici cl soli concilio Tridentino tribuere; nulla enim lit ibi coitiparatio inter concilium el pontificem, sic ut unum dicatur infallibile, el aller fallibilis, sed sensus planus est : Audeo asserere hanc propositionem, uldoctrinam fidei, quia concilium Tridcndnum , quod est infallibile, eam definivit et nullus alius qui sit infallibilis eam definivit.

Deinde attendendum est ad scopum S. Augustini; S. doctor agebat contra Donalislas, qui exemplo S. Cypriani nitebantur et abutebantur; contra quos sic arguit ad hominem : Si hæc quæslio fuisset in concilio plenario eliquata el definita, S. Cyprianus ad quem provocatis, illi contra propriam sententiam acquievisset : quare ergo, cum jam sit per plenarium concilium definita , vos non acquiescitis? Quo argumento nullatenus negatur infallibililas Romani pontificis.

Cætcrum S. Augustinum agnovisse infallihilitalem non solum in concilio plenario, sed etiam in summo pontifice, ausumque fuisse asserere ul dogma fidei quod nondum in concilio plenario fuerat definitum , evidentissime palet in causa Pelagianorum.quam ex solo judicio Innoccntii I asseruit esse finitam , nec Pelagianis superessc appellationem ad concilium generale.

Inst. 3 ' S. Aug. lib. 1 de Rapi. coni. Donat. c. 18, hæc habet : « De baptismi ergo • quæslione jam , quantum arbitror , salis • disserui; cl quia hoc manifestissimum • schisma est, quod Donatistarum nomine • nuncupatur, restat ul hoc dc baptismo • pie credamus quod universa Ecclesia a sa• crilegio schismatis remota custodit. In ® quantum si aliud alii et aliud alii adhuc • de ista quæslione sentirent, donec uni» versati concilio unum aliquid eliquatum usincerumque placuisset, humanæ infir- B milatis errorem cooperiret charilas unila» lis, sicut scriptum est, quia *charilas operil multitudinem peccatorum* ;qua enim b absente cælera inaniter habentur, eadem d præsente quædam vcnialilcr non haben- B tur. » Ergo ut ante solum generalis concilii esi infallibile judicium.

Λ. *N. conseq.* Loquitur S. Augustinus dccausa rebaptizantium pro eo statu in quo erat tempore S. Cypriani, quando nec papa eam definierat quoad doctrinam, nec aliquod concilium generale de ea pronuuflaverat (tempore enim quod loquetalur S. Augustinus erat definita in concilio generali, ul ipscsæpe affirmai); dicit itaque quod in hac hypothesi forel quidem peccatum non acquiescere jussioni pontificis el consuetudini generali, sed *si infirmitatis errorem cooperiret charilas,* ul in S. Cypriano (id enim dicit ad ejus aliqualem excusationem '), peccatum veniale redderet. *Ex quo palet* S. Cyprianum peccasse resistendo papæ, quod non placet adversariis. Dicit item S. Augustinus, *donec universali concilio aliquid eliquatum esset :* non quod excludat judicium papæ, non enim facit compaialionem inter utrumque, ul mox dicebam, et alioquin excluderet pariter judicium Ecclesiæ dispersæ, quod non admittunt adversarii; sed quia post S. Cyprianum causa fuerat definita non a pontifice, sed a concilio generali, et indubie sufficienter. Non negat aulem S. Augustinus etiam a pontifice potuisse ultimate definiri, neque id unquam negavit, quin potius contrarium diserte asseruit in causa Pelagianorum et alibi, ul vidimus. Unde, si hos et similes S. Augusliui textus ad nostrum sensum non intclligas, ipsum cum ipso conciliare non poteris.

J II. — *Solvuntur objectiones ab exemplis summorum pontificium qui dicuntur errasse.*

Revocandum est in memoriam quæstionem procedere de summo pontifice loquenle ex cathedra in controversiis fidei cl morum ; ipsum autem loqui ex cathedra, quando ex plenitudine potestatis universam Ecclesiam alloquitur et docet, proponendo ei aliquid fide divina credendum. Quapropter, sive colloquendo, sive disputando , sive interpretando S. Scripturam aut Patres, sive consultando, sive proponendo rationes rei definilæ, sive respondendo litteris aut consultationibus privatis propriam opinionem exponat, non loquitur cx cathedra neque est infallibilis. Hac observatione adhibita, ut plurimum evanescunt adversariorum argumenta ex hoc capite petita. Sil itaque primo,

». PETRUS, ZP.PHKIUNUS, STEPHANII 1. MAKCELLINOS . LIBERIUS.

Obj. 1"S. Petrusdicilur bis enasse in fide : 1.. quando negavit Christum tempore passionis ; 2° quando Anliochiæ post a seen-

sionem observavit legalia cl gentes coegit judaizare: qua de causa fuit reprehensus a Paulo.

R. ad primum, S. Petrum negasse Christumor» tenus , non corde : ita interpretantur communiter SS. Patres: cl *esto* 2orde negaverit, nondum erat tunc pontifex constitutus , nec Ecclesiam universam docebat.

Ad secundum. Petrus deliquii observando legalia, *non [alsi prœdicalione , sed imprudenti conversatione* , inquit S. Augustinus, Episl. 9 cl 19adS. Hieronymum; quatenus advenientibus Antiochiam Judæis. se scrupulosius subducebat mensis gentilium conversorum cum quibus antea convivebat, præbens hoc facto ansam Judæis el gentilibus credendi adhuc necessario observanda esse legalia, quod tamen ipse Petrus nec credebat nec intendebat, cum auctor fuisset decreti ea de re editi in concilio Jerosolymilano ; cl ideo reprehendit ipsum Paulus, non quia male docebat, sed quia imprudenter agebat cum aliorum scandalo. Confer quæ de isto facto scripsi in tract, de Religione, digress, hist, ad calcem dissert. 9. Adde quod, etsi Petrus non habuisset privilegium infallibilitatisut pontifex, habuisset saltem ut Apostolus;omnes enim Apostoli illapsu Spirilus sancti indie Pentecostes sic in fide confirmati sunt, ul nullus posset ab ea excidere.

Obj. 2° Zepherinus, ineunlesæculo tertio, approbavit insanas Montani , Prise® ct Maximilla? prophetias, exTerlull. lib. contra Praxeam c. 1 , ubi dicit « Romanum i· pontificem (communis putatur Zcpheri- » nus) cognovisse prophetias Montani, Pris- »cæ et Maximillæ , el proplerea litteras » suas misisse ad Monlanistas , quas tamen i> postea revocare coactus est. » Ergo.

/{. Tertulliano puro putoque Monlanislæ, dum scripsit contra Praxeam , nullam (idem esse adhibendam. El *esto* Zepherinuin errore facti deceptum dedisse Alori lanistis litteras communionis, fraude delecla- eas revocavit, unde nihil contra nos.

Ob}. 3 Stephaniis, decreto suo contra rebaptizantes , in errorem oppositum lapsu e>l approbando promiscue omne baptisma li.eieticor'im , etiam eorum qui non baptizabant in nomincTrinilalis. Ergo.

It A.anl. quod ex professo et invicte expugnavimus digress. hist, ad dissert. 5 de Sacramentis in genere, sect. 5. Require.

Inst.S. Cyprianus hunc errorem tribei Slcphano: ergo saltem ipse nou créditai cum esse infallibilem.

R- !·> N. ant. cujus eoutrariumloco moi citato probavimus. 2' *Dato gratis ant. A', conscq.* Potuit enim hunc errorem C)prunus Slcphano tribuere, vel quia putant eurn ex cathedra non definivisse, el ejus rescriptum perlineread disciplinam ; velquia testu disputationis abreptus aliquid humani erga Stephanum passus est, ulfalclurS. Augustinus. Confer resp. 1 ad. obj. 2 § priced.

Obj.4" Marcellinus, anno circiter 302 in persecutione Dioclelani, thus idolis adolevit in templo Isidis cl Vesta?, teste Baroni», in Annal, el ea de causa congregatum foil concilium Sinuessanum. Ergo.

R. 1° lapsum Marcel lin i communiusab eruditis reputari commentitium, el concilium Sinuessanum fictilium : ita coniinualores Bullandi , Tillemonlius, Natali» Alexander, Pagius, etc., contra ni ten te tamen Cabassulio ct Binio. 2· Sed *dato ant.* Quis ita desipiat, ul dicat pontificem nictu mortis thura idolis adolcnleni, universam Ecclesiam docere, ipsi præcipere idololatriam fide div»ia credendam? de quotamen solo est quæslio.

Obj. 5° Liberius subscripsit hærcsi Aria· næet damnationi S. Alhanasii, cujus causa erat conjuncta cum causa fidei, quatenus erat illius strenuus propugnator, atque communicavit cum episcopis Arianis, Ergo.

R. 1 ' N. ant. pro prima parte; sed subscripsit Liberius formulæ secundum se catholica?, ul sal prolixe probavi in digress, hist, ad dissert, proœm. tract, de Trinitate: vide. *Ad secundam partem ant.* Subscrip-il Liberius damnationi S. Alhanasii , quia existimavit ejus causam esse a fidei causa sejunctam , et S. Athanasium fuisse damnatum ob delicta disciplinam et mores spectantia, de quibus fuerat revera accusatus. *Ad tertiam pariem ant.* Liberius communicavit cum episcopis Semiarianis , qui se damnasse Arium cl esse catholicos simulabant.

R. 2' Dato ant. quoad omnes suas partes, nemo somniabit pontificem in exiliom actum , minis perterrefactum, libertatis desiderio vicium, subscribentem orctrnus for· inulte Arianæ ct damnationi S. Alhanasii,

itquc cum hæreucis communicantem , locutum inisse ex cathedra , cl ex plenitudine potestatis obligasse universam Ecclesiam subscribere Arianismo; quod solum tamen hic vertitur in quæslione.

ZOZIMUS.

Obj. Zozimus , Innocentii I successor, approbavit ul catholicum libellum Coelesti' Pelagiani, in quo aperto negabat peccatum originale; dicebat enim, ul refert S. Augusl, de Peccato Orig. cap. 2,3 et G, quod /Peccatum Adæ ipsi soli obfuerit, el non *j*generi humano; quod infantes qui nasp cuntur in eo statu sint in quo fuerit Adam ♭ ante transgressionem.«Addebat in eodem libello Cœlestius: « In remissionem peccat lorum baptizandos infantes non idcirco diximus, ut peccatum ex traduce firmarc I videamur, quod longe a catholico sensu » alienum est ; quia peccatum non cum ho» mine nascitur. » Libellum hunc, inquam, in quo tam aperlæ hæreses legebantur,a Zozimo dictum fuisse catholicum testatur S. Augustinus citatus. Ergo.

it. t° *D. ant.* Zozimus libellum Cœleslii in quo negabat peccatum originale approbavi*. ul catholicum, habita ratione propositionum et dogmatum quæ continebat, .V. habita ratione mentis, affectus et modi loquendi auctoris qui hunc suum errorem non absolute asserebat, sed ad modum dubitantis tantum proponebat,petens instrui, sensum suum judicio Sedis aposlolicæ submittens, paratus corrigere quidquid corrigendum judicaret, *C.* Nihil autem prohibet quominus liber sub tali consideratione quæ pertinaciam ab auctore excludit, possit dici catholicus. Porro hujusmodi fuisse libellum Cœleslii constat ex S. Aug. qui, lib. 2 ad Bonif. cap. 2, refert Cœleslium in libello scripsisse : « Non ego quasi auctor alicujuS dogmatis definita hæc auclorilaleslalui, sed ea quæ de Prophetarum el Apostolorum fonte suscepi vestri, aposlo» latus offerimus probanda judicio, ul si forte ianquam hominibus quispiam ignoranti® error irrepserit, vestra sententia *j*corrigatur. » El interpellatur a Zozimo de Innocentii litteris qui Pelagium damnaverat, respondit « Se eis consentire, el se ♭ omnia quæ Sedes aposlolica damnaret » damnaturum promisit. » Ilis itaque motos Zozimus et horum habita ratione, libellum approbavit, absque eo quod unquam falsum dogma probaverit et peccatum originale negaverit. Haec responsio est S. Augustini, qui loco citato sic discurrit ; « Qu»» nam tandem epistola venerandae memo« riæ papa; Zozimv, quæ interlocutio repe» rilur, ubi præcipil credi oportere sine » ullo vitio peccati originalis hominem nas» ci? Nusquam prorsus hoc dixit, nusquam » omnino conscripsit. Sed , cum hoc Cœles» tins in suo libello posuisset inter illa dun» laxat de quibus se adhuc dubitare et in» strui velle confessus est, in homine accr» rimi ingenii, qui profecto, si corrigore«tur, plurimis profuisset, voluntas emen» dationis, non falsitas dogmatis approbata » est. Et proplerca libellus ejus catholicus «dictus est; quia cl hoc catholics mentis » est, si qua forte aliter sapii quam veritas d exigit, non ea certissime definire, sed » delecta ac demonstrata respuere. » Unde, quisquis responsionem nostram impugnare voluerit, prius expugnet S. Augustinum necessccst.

Instant tamen 1·· Zozimus in epistola ad apiscopos Africanos scribit : « Consuimus » innotescere vestræ sanctitati super abso» luta Cœleslii fido nostrum examen : » el paulo post de Cœleslii accusatoribus : « Quare intra secundum mensem , aut vo» niant qui praesentem redarguant aliter « sentire quam libellis et confessione con» texuit, aut nihil post hæc tam aperta cl » manifesta quæ protulit dubii vestra sanc» litas resedisse cognoscat. » Ergo res examine et judicio Zoziini eo redacta erat, cl fides a Cœlestio exposita integra cl catholica procul dubio habei etur, istud tantum quærenduin superessel, an probari possit cum aliter quam libello dixerat docuisse.

II. D. conscq. cum S. Auquslino ut ante. Res judicio Zoziini eo redacta erat, ut fides a Cœlestio exposita haberetur catholica , habita ratione ejus mentis, affectus et dispositionis, *C.* habita ratione dogmatum , .Y. *Putet* ex S. Augustino citato; sicquc approbatum fuisseCœleslii libellum intellexerunt Africani, qui apud S. Aug. lib. 2 ad Ronifacium, c. 3, respondent Zozimo : « Non » sufficere hominibus tardioribus el sollici» lioribus, quod se generaliter Innocentii «episcopi litteris consentire latebatur, sed » aperte eum debere anathematizatu quæ » in suo libello prava posuerat, ne, si id

» non fecisset, mulli, parum intelligentes, » magis in libello ejus illa fidei venena a » Sede npostolica credercni approbata, D proplerea quod ab illa dictum oral eum D libellum esse catholicum, quam emenda- D ta, propicr illud quod se papa* Innocentii D litteris consentire ipse respondeat. » Ex quibus *patet* libellum non fuisse approbatum ratione dogmatum , sed ratione consensus promissi el dali litteris Innocentii : mirum profecto csl cos qui tam acriter S. Augustinum urgent , dum pulant eum adversari infallibililali pontificias, ipsum nolle audire dum pontifices ab errore excusat.

Inst. 2° Facundus, Hcrmianensis episcopus , huic aevo proximus, pro defensione Trium Capitulorum lib. 7, c. 3, memorat: « B. Zozimum apostolicæ Sedis antistitem, « contra S. Innocentii decessoris sui senlen- » tiam, fidem ipsius Pelagii ejusque com- » plicis Cmlestii, lanquam veram el calho- » licam laudantem , insuper Africanos cul- » pantem episcopos quod ab illis haeretici d crederentur. » Ergo.

R Facundo Ilermianensi viro schismatico, Trium Capitulorum pertinaci defensori adversus quintum concilium generale, nullam esse fidem adhibendam ; sed audiendus S. Augustinus, qui in ea ipsa causa fuit actor contra Coelestium.

Inst. 3° ex ipsomel S. Augustino, lib. 2 citato ad Bonifac. c. 3 , ubi , postquam excusavit Zozimum , dicit : « Sed si, quod » absit, ita tunc (post acceptas scilicet con- ii cilii Africani litteras) fuisset de Cœlestio » el Pelagio in Romana ecclesia judicatum, » cl illa eorum dogmata quæ in ipsis cl » cum ipsis papa Innocentius damnaverat, » approbanda ct tenenda pronuntiarentur, ii ex hoc potius esset praevaricationis nota » Romanis clericis inurenda. » Ergo supponit S. Augustinus possibile esse ul errel Romani pontificis judicium, approbando hæresim.

R. N. conseq. Modus enim iste loquendi hypotheticus non indicat rem possibilem ; sa-pe enim sic loquimur dc rebus quas scimus impossibiles, ut cum triviaiiter dicimus : *Si caelum caderet,* etc. Unde ct quandoque adjicimus : Si *per impossibile id contingeret,* etc. Quo sensu dixit Apost. Galal. 1 : *Si angelus de calo vobis aliter tvangelisel , anathema sit* ' ex quo non sequitur quod Paulus crediderit angelos posse aliter evangolizare

R. 2° ad principale argumentum. Dilii omnibus hucusque objectis, nihil sequitor contra nos : constat enim Zozimum approbantem privalim libellum Cœleelii,elscnbentem privatas litteras ad episcopos Africanos , universam Ecclesiam non faisse allocutum , nec eam obligasse ad credendum fide divina non dari peccatum originale , sicque non fuisse loculum ex cathedra , sicut postea locutus est quando, fraud' detecta, Pelagium et Coelestium solemni decreto condemnavit, missa ad omnes lotii·» orbis episcopos condemnationis epistolaqu» communiter dicta est *Tractatoria.*

HORM1SDAS , VIGILIUS , HOROAICS.

Obj. 1° Hcrmisdas condemnavit ul ticam hanc famosam propositionem: I/nw *dc Trinitate passus est crucifixus aleam,* a monachis Scythis et pluribus aliis assertam , quam tamen Joannes II ejus successor, in epist. ad Justinianum imperatorrrn, et synodus quinta, C. 10, approbarunt Ergo.

N. R. ant. pro prima parte. Non ena Hormisdas hanc propositionem damnart ut haereticam, sed eam rejecit ul intempestivam , inquietam et multarum dissensunum causam, seu potius, omisso judicio·!· ipsa propositione, objurgavit ejus intempestivos assertores , monachos Scythas, qui tanta pertinacia illam luebantur, ulNcsl- rianismi accusarent quotquot illi subscribere recusabant; et ideo, in epistola70ad Possessorem , vocat eos, non haereticos,^ turbulentos, pertinaces, contentionum studiis assuctos, novarum cupidos quæslinum, etc. v

Respondet noster Serry, *dato* Hormisdam damnasse hanc propositionem ul hærcticam, quod eam sumpserit in sensu formali el reduplicativo, quo sensu est Eulychiana; Christus enim non est passus el crucifixus formaliter et reduplicative , ul Deus cl una de Trinitate persona : Joannes autem II el synodus quinta, a quibus probata est, eam sumpserunt in sensu materiali el specificativo et per communicationem idiomalum, atque ita catholicam judicarunt, quia secunda Trinitatis persona naturam illam humanam assumpsit quæ et passa ct mortui est.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Obj. 2· Vigilius papa modo probavit, modo improbavit Tria famosa Capitula quæ perlinebant ad fidem; erant enim facta dogmatica. Ergo.

R. De causa Trium Capitulorum el dc Vi(ilioplusquam salis dixi art. 7 præced. disxrt. §4. Require.

Obj. 3· Honorius papa fuit damnatus ul hxrcticus in sexta synodo œcumcnica. Ergo.

II. 1» *I). ani.* Honorius fuit damnatus ul hærclicus sententia , *JV. ant.* ut hærclicus favore, id est, ut fautor hærcticorum , quatenus jussit taceri voces unius vel duplicis rolun ta lis cl operationis in Christo, *C.* Hanc responsionem mullisctgravissimis momentis probavimus, el alia quæ spectant Honorium exposuimus in digress, hist, ad dissert. 4tract, de Incarnat, sect. 4 : adeal lector ; omnia cnim hie rcpcicre non vacal.

CUG01UÜS HI , STEPHANCS II, NICOLAUS I , STEPHANUS Y'I1, SERGIUS 111.

Obj. 1 Gregorius III, respondens BonilacioMogunlino, dicit virum posse dimittere uxorem quæ præ infirmitate non potest reddere debitum ; item dicit baplizalos a paganis vel Judæis esse rebaptizandos : hæc autem esse falsa nullus dubitat. Ergo.

II. ad primum, juxta communem interpretationem, Gregoriuin loqui dc impotentia, non quæ supervenerat matrimonio, sed quæ illud præccsseral, de quo alibi dixi. *Xtgue dicas* hæc verba Gregorii, *si mulier infirmitate correpta* , significare infirmitatem conjugio jam inito supervenientem : quasi vero mulier non posset dici infirmitate correpta tam ante quam post matrimonium : unde rejicienda est nola Gratiani ad illud decretum , qua dicit *sacris canonibus tl evangelical doctrinas adversari.*

Ad secundum. Gregorius dicit baplizalos a paganis et Judæis esse rebaptizandos, quia incertum erat an serio elobservala debita forma baptizassent.

Responderi insuper posset hæc rescripta non esseex cathedra, quia non sunt directa loti Ecclesiæ.

Obj. 2° Stephanus II dicitur approbasse baptismum in vino collatum.

It. hoc Slephani rescriptum esse spurium auladulteratum, ut pluribus momentis probavi dissert, de Bapl. a. 3, obj. 2. A ide.

Obj. 3° Nicolaus I, in Responsis ad consulta Bulgarorum cap. 105, docet baptisma collatum in nomine Christi esse validum.

Respondi et probavi dissert, citatade Baptismo a. 4, Nicolaum id dixisse non definiendo cx cathedra , sed cx privaU. scnlen lia : non enim dc eo erat interrogatus , sed tantum utrum baptisma collatum a Judæo vel pagano esset validum. Require. Insuper non est de fide baptisma collatum in nomine Christi esse invalidum ; sunl enim theologi qui tenent esse validum.

Ofcj. 4° Stephanus VII acta Formosi, praedecessoris sui, irritavit, el ab eo ordinatos iterum ordinari jussit; Theodorus II et Joannes IX, successores Slephani, acta ejusdem Stephani in Formosum irritarunt ; deinde Sergius III acta Formosi iterum irritavit , el acta Stephani probavit : ergo vel Slepbanus et Sergius ex una parle, vel Theodorus et Joannes ex altera erraverunt.

Λ. mirum perfecto objici facium inhumanum el crudele pro definitione summi pontificis ex cathedra. Stephanus ergo cl Sergius erravere, non errore prædicaliouis sed conversationis; sed, ut dicit Spondanus ad annum 897, non errore in fide, sed violenta tyrannide in facto. Stephanus quippe, ex odio in Formosum , quem contendebat non fuisse legitimum pontificem, sed vi ct slmonia intrusum , jussit exhumari ejus corpus et in Tiberim projici, ejus acta irritavit, cl ab eo ordinatos reordinari jussit, non quidem definiendo ex cathedra, sed suo livori indulgendo. Sergius postea, animo pariter exasperato in Formosum contra quem Sedem Romanam invadere lentaverat, cl cujus consilio Stephanus sævicral in Formosum, hujus acta pariter irritavit et acta Slephani probavit.

Addo, juxta plures theologos, ordinationes Formosi non fuisse iteratas simpliciter quoad substantiam sacramenti, sed se eundum quid tantum, adhibitis scilicet certis caeremoniis quibus ordinati a Formoso, el ideo suspensi, ul praetendebat Stephaniis, liberam suorum ordinum exccutioncm reciperent, sicut facium antiquitus ex concilio Toletano IV et variis exemplis proba vimus in tract, de Ordine, disseri. 3, a. 2, § 2 , inter objectiones. Confer.

COELFSTIMUS III. ALBXASDER 111. BOM/ACICi Till, BOKIFACIDS IX, JOANNES XXII, SIXTH T.

Obj. i ° Cœlestinus III definivit quod»

cum aller conjugum labilurinhæresim, dissolvatur matrimonium, ut constat ex Innocenti? IIΓ, *cap. Quanto* de divortiis. Et Alexander III, cap. *Licet* de sponsa duorum , asserit quosdam suos prædecessores judicasse quod, si post matrimonium ratum non consummatum aliud novum matrimonium consummetur, primum dirimatur : ulrumque autem est erroneum. Ergo.

R. non omnia ponliiicum rescripta ad privatorum consultationes pro decidendis privatis casihus conscientiae, ut jam non semel observavimus, censeri debere ex cathedra pronuntiata; sæpe enim respondent secundum privatam opinionem, non definiendo cum solemnitatibus requisitis, sed simpliciter aperiendo mentem suam. Unde celebris noster Cano, de Locis Theologicis, !ib. 5, cap penullirno sub finem, dicit: « Decretales nonnullas constat a posleriori- » bus meliore consilio refutatas, quoniam « non ex firmo decreto, sed ex pontificum u opinione prodierunt. »

Obj. 2° Alexander III, cap. *Cum esset de testamentis, dicil «Alienum esse... a » divina lege... ut testamenta, nisi quinque » vel septem testium fuerint subscriptione » munita, rescindantur; « falsum* autem *videtur hoc esse alienum a divina lege.*

R. id proferri a pontifice *non ul definitionem , sed ut rationem definitionis : id enim solum definit pontifex, nequidem pro loto orbe cbrisliano, sed pro Statu* ecclesiastico, duos vel 1res testes sufficere *ad* validitatem testamenti ad causas pias. Nos autem dicimus pontifices infallibiles in definitionibus, non semper in ralionihiisdefinilionum, quæ quandoque non sunt cogentes.

Obj. 3» Bonifacius VIII definivit omnia regna mundi Romanis pontificibus subesse in temporalibus, idque in famosa decretali *Unam sanctam* inseruit. Ergo.

R. N. ant. quoad ulramque partem. Quantum *ad primam.* Spondanus refert orationem habitam abeodem Bonifacio VIIJ in publico consistorio anno 1301, in qua protestatur se nihil tale unquam scripsisse aut somniasse, sed epistolam in qua id coulinebotur suo nomini suppositam fuisse a Petro Flotta *Ad secundum.* In decretali *Unam sanctam* , drlinil tantum *subesse Romano pontifici omnino esse de necessitate salutis;* quod intelligitur in spiritualibus.

Insl. Clemens V in concilio Viennent hanc decretalem rescidit. Ergo,

R. N. ani. Sed cani exposuit et riixilew sic intelligendam , ut ex illa nullum prajudicium regi regnoque Gallis sil illatum

Ais subjungit Hyacinthus Serry, ip* Gallus et doctor Parisiensis, opule. jam n· talo pag. 89: *a* Equidem, ul fatear bona » tide quod res est, normulla in decretali « *Unam sanciam* obiter inserta sunt, und « facile colligi possit sensisse Bonifaciuni » VIII principium Christianorum dominia, » sin minus directe, at saltem indirecteH- » manorum pontificum auctoritati suites » si a fide quam professi sunt ipsi deliciam » Verum, quidquid ea in parte veritas ha » beat, de qua meum non est ferrejudiciuir, *a* fatendum est tamen eam contra fideit. «catholicam minime pugnare, imo cl i «viris summe catholicis omni retro ætate » fuisse defensam, ac in præsenli defendi. » Ul vel sic pateat nullam violata? lidei h· » boni Bonifacio VIII inuri posse, qu«J « ita forle senserit, ac eliam ex cathedra » definierit. «

Obj. 4·° *Bernardinus Corio, in Histoni Mediolanensi,* p. 3, narrat Bonifaciuni IX concessisse indulgentiam, ulquiin *domino vicccomilum certam* pecuniae summam in pauperes vel templorum restaurationem erogaret, esset a quocumqueneccaloabsolutus, clsinec conti *itus* nccconfessus, quam ideo vocat *indulgentiam extraordinariam* Ergo.

R. supposita veritate hujus narrationis, Bonifaciuni intellexisse de absolutione j peccatis quantum ad poenas canonicas , ab Ecclesia pro graviori bus criminibus laxatas, non vero quantum ad culpam cl pœnama Deo infligendam. El quia non solent Romani pontifices per indulgentias a solispo'nis canonicis absolvere , sed etiam a culpii et pœnis a Deo infligendis, ideo historicus vocat hanc indulgentiam extraordinariam.

Obj. 5** Joannes XXII erravit circa visionem Dei facialem (piam definivit differri posl ultimam corporum resurrectionem. Item idemerravit circa dominium fratrum Minorum , vel saltem Nicolaus III ; contraria enim in hac parte definierunt

R. N. ulrumque ant. Ad primum. Nihil unquam quantum ad hoc Joanneir. definivisse ex cathedra , imo probabiliusnequeul privatum doclorcm id unquam assertive docnisse cx professo probavimus in tract, de Bttliludine, digress, hist, ad dissert. 2. Vide

Mxrundum. Ostendimus dissert. 2 de lostitia, a. 2,obj. 1, hos pontifices contra- il non definivisse in materia fidei. Equidem bannesXXII, conslit. *Ad conditorem.* de- mi Romanam ecclesiam non habere domiiuin bonorum quæ conferuntur fa lribus Minoribus, quia illud abjecit quod susceperit Nicolaus 111. Verum id ad fidem non •rlincl. Equidem Joannes , inter rationes 'drdelinitionisseu ordinationis, affert quod *vus [acti non distinguatur a dominio:* at non pro ipsis definitionibus hic pugnamus; aliunde ista ratio non est in materia fidei , sel parlim naturali , parlim civili. Item JoannesXXII ,conslit. *Cum inter nonnulla*, definit Christum et Apotsolos habuisse quadam propria in communi : el quamvis Nicolaus III antea definivisset cap. *Exiit.* ile\orboruin significationibus in G , Christum el Apostolos non habuisse propria in communi, non tamen in hac parte sibi contradicunt : quia sensus Nicolai est , quod Christus et Apostoli aiiquando nihil habuerint proprium in communi ; sensus Joannis 6f,quod aliquando habuerinlproprium in tommnui: quod ulrumque verum est. Vide loco cila lo.

Obj. 6° Sixtus V editionem Vulgatam nis curis emendatam jussit sub anathematerecipi ulaulhenticam, quam tamen mul- 6 mendis scatentem curavit emendari Cie- mens VIII, Sixli diploma te suppresso.Ergo.

R. Sixlum in hoc non peccasse contra fidem, tum quia menda quæ in ejus editione rtperiebantur non lædebanl fidem aulmo-1 re,sed erant vel vilia quaedam grammali- e»,vel quaedam leves dissonanliæ a textu rræcoelhebraico, quales adhucreperiuntur h «titione Clementis VIII, ut vidimus suo ta;tum qua non dixit simpliciter *emenda- ▸im,* sed, *prout optime fieri potuit.*

§ III. — *Solvuntur objectiones petita a summis fontificibii« qui dicuntur se agnovisseJallibites , tn(ab aliis habiti suntJallibiles.*

Obj. 1° Plurcs potific.es se agnoverunt bllibiles , Leo IV, Can. Si *incompetenter* causa 2,q. 4; Innocentius III,Serm. 2 de Censeo, pontit. Clemens VI , in diplomate toto septimo Idus decembris 1351 ; Gregoih» IX, in testamento, et alii. Ergo.

R. hos pontifices se agnovisse faillîmes u dispensationibus seu privilegiis concedendis, in factis particularibus, vel eliam in rebus fidei, sed ul doclores privatos, non autem ul pastores universalis Ecclesiæ loqucnlcs ex cathedra. Neque obstat quod Gregorius XI dicat se potuisse errare eliam in consistorio; non enim quæ in consistorio aguntur semper ex cathedra definiuntur; se.l in eis sæpecausarum merita expenduntur, consilia proponuntur, absque eo quod ad sententiam solemnem deveniatur. Unde ipsimet laudati pontifices , ubi agebatur de Romani pontificis judicio ex cathedra , ejus infallibililalein strenue propugnarunt : sic innocentius III, Epist. 109 ad patriarcham Conslantinopolilanum, *Petri successores a fide calholica nullo unquam tempore deviasse profitetur;* cl Clemens VI, inter articulos quorum subscriptionem requisivit ab Annonis, decimus tortius oral do infallibililalc pontificis, *ut vidimus inter probationes.*

Inst. Adrianus VI, in Commentario super 4 senioni, distinctione 7, scribit : *a* Si » per Romanam ecclesiam inlelligatur ra- » put illius, puta pontifex, certum est quod « possit errare, etiam in his quæ tangunt » fidem, haeresim per suam determinatio» « nem aut decretalem asserendo; plures » enim fuere pontifices Romani haeretici. » Ergo.

R. Adrianum VI hæc scripsisse antequam cathedram Petri ascenderet, dum esset professor publicus Lovanii : unde esi sententia privati theologi, non summi pontificis. El verisimile est pontificem facium mutasse hanc sententiam, quam obitor tantum ct ex occasione tradiderat. Cum enim teneret papam non posse dispensare cum simplici sacerdote ul conferret sacramentum confirmalionis, et sibi objircrcl S. Gregorium in hoc dispensasse cum presbyteris Calarilanis, ut ah hoc argumentose expediret, dixit pontificem posse errare. At voro , cum ipsemel pontifex factus similem dispensationem, toste Vadingo in Annalibus, concesserit fratri Galapioni missionario in Indiis, verisimile est eum etiam a priori sententia de fallibilitale summi pontificis recessisse.

Inst. Adrianus VI pontifex factus, primo pontificatus sui anno, jussit de novo imprimi suos Commentarios, absque ulla hujus

loci correctione : ergo pontifex in eadem sententia permansit.

Λ.Λ. *conseq.* Potuit enim ex aliis causis hanc correctionem tunc omisisse : forte quia ipse pontifex factus suum opus non recognovit, aliis gravioribus curis initio pontificatus occupatus; vel quia hanc novam editionemcuravitantequam mutasset sententiam occasione dalæ dispensationis fratri Galapioni.

Cæleritn, *dato*Adrianumpontificem factum in ea permansisse sententia, sequitur ad summum, unum inter omnes et contra omnes sic consuisse, ct ut doclorem privatum errasse; non enim id definivit : quod non mullum juvat adversariorum sententiam , nec nostra detrahit.

Obj. 2° Pelagius I, de fide suspectus proplcr approbatam quintam synodum , se purgavit apud rogem Galliæ cl episcopos Tusciæ, non allegata sua infallibilitalc : ergo se credebat errori obnoxium, non infallibilem.

R. N. conseq. Ex eo enim quod quis edat professionem fidei ad amovendas malas de se suspiciones, non sequitur quod se credat errori obnoxium : sic S. Petrus, cujus exemplum et verba Pelagius usurpat Act. 11 , fratribus disceptantibus quod *ad gentes divertisset,* non allegata sua infallibililate, slalim plenam satisfactionem dedit, nec tamen ideo se in praedicatione fidei errori obnoxium agnovit. Item, Epist. 1, cap. 2, vult omnes fideles esse paratos *ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea quæ in ipsis est fide ;* neque tamen ideo putat fidem Christianorum esse errori obnoxiam.

Insl. 1° Saltem Galliarum el Tusciae episcopi existimabant Pelagium potuisse errare in approbatione quintae synodi. Quid tum? lidem episcopi existimabant quintam synodum œcumenicam a duobus pontificibus confirmatam errasse, ideone conclusum est contra infallibilitatem conciliorum œcumenicorum? Minime sane. Sicut ergo hi episcopi non sunt præ tota Ecclesia audiendi circa infallibilitatem conciliorum , ita nec contra infallibilitatem summorum pontificum.

Inst. 2° S. Columbanus epistolam probris el minis refertam dedit ad Bonifacium IV, eo quod faveret quintæ synodo : ergo non agnoscebat cum infallibilem.

R 1- ul ante. 2' S. Columbanus, quamvis sanctitate conspicuu», erattnncsdù maticis Trium Capitulorum defensoribus junctus, quod pluribus aliis viris probis contigit: el eorum instinctu, præsertin. Agilufi Longobardorum rogis et Theodelindæ reginæ , hanc epistolam acrem eris hemenlcm scripsit: qui ideo nullius et ponderis, nec proferri deberet,sedælen. silentio obvolvi.

Quæ insuper opponunt de Asiaslicis restiterunt Victori el reputaverunt eurr fallibilem circa celebrationem paschae, eld» concilio Arelatensi quod jussu Constantini suo subjecit judicio sententiam Mclchiadu in causa Cœciliani, facilius adhuc solvuntur; prater enim *solutiones datas,* palare est in utroque hoc casu non agi de fide : io primo namque conirovcrtebatur an pasriu esset celebrandum more Judaico luna decima quarta marlii, an die dominico»* quenti, quod ad disciplimam non adlidern perlinet; in secundo quærebalur an Felix-Aplungitanus, qui Cœcilianum ordinaverat, sacros libros infidelibus tradiderat,« an ipse Cœcilianus eleemosynas in videre confessorum erogatas subtraxerat, quæsu.' facta privata et personalia. Adde Consta:· tinum *dedisse hoc concilium, nonquian.**· *cesse erat,* inquit S. Aug. Epist. 162,d (Donalistarum) *eorum perversitatibus udens, el omni modo cupiens tantam inipudentiam cohibere.*

His suppositis , quod diximus de infak libilitate Ecclcsiæ in dirimendisquastiooibus facti dogmatici et in canonisalionesanctorum , tribuendum est summo pontifici.

ARTICULUS VII.

De præeminentia summi pontificis supra concilium generale.

Quæstio non est de concilio generali ut complectitur episcopos congrcgatosetsimul summum pontificem; sic enim certume$i quod illi non sit superior pontifex, alioquin sibi ipsi esset superior; imo concilium sic sumptum est quid majus saltem extensive: sed est quæstio de concilio generali ul solos complectitur episcopos congregatos, pontifice , sive absit sive adsit, non computato; ctquæritur utrum concilio sicsumplo pontifex sit superior auctoritate eljurisdictione, anconcilium pontifici?

Hanc secundam partem tuentur Gallia tempore concilii Constanliensis, et est x-

ftmtla pmposilio Declarationis celebris cleri thllicai-i 1682. Cum autem urgentur argumentisex S. Scriptura vel traditione quihusprubalur Romanum pontificem esse supremum caput, rectorem , pastorem omnium fidelium, *respondent* id inlelligendum ism-de omnibus fidelibus in particulari seu jcorsim ct distributive sumptis, non vero collective sumptis ct in concilio generali adunatis: quibus e contra sic sumptis pontifex subjicitur, eo fere modo quo generalis <4 caput cl rector ordinis; sic ul omnes religiosi seorsim et distributive teneantur illiobedire, ipse tamen capitulo congregato subjicitur elad ejus leges adslringilur ; vel, sicut dux Venetorum singulis reipublicæ membrispræcminet, ipse tamen loti reipublicæ est inferior ct subditus.

Cxleraruin nationum theologi communiter tenent e contra summum pontificem «seauctoritate , potestate el jurisdictione superiorem toti Ecclcsiæ, sive divisim, sive collcctim sumptæ, ita ut quodeumque concilium eliam generale ipsi subjiciatur, non ipseconcilio. Res jam cx parte confecta est « articulis praecedentibus ; si namque judicium summi pontificis in quaestionibus Mei el morum sil infallibile cl irreformabile, sequitur quod, quantum ad hoc quod prteipuum est, non subjiciatur concilio ; in autem quantum ad leges, ordinationes , statuta,disciplinam , vel eliamipsius pontiScis personam spectantia subjiciatur , ita itconcilinm ejus statuta abrogare, ipsum «frigere, judicare, deponere, uno verbo, licoactiva in ipsum agere possit ; an e contra pontifex concilii statuta, definitiones, nrlinationes rescindere, ipsumque transfrre, dissolvere, probare vel improbare jtssil ",

Dico. Summus pontifex est auctoritate el jmidiclioneomni concilio superior.

Prob. i- Constat ex hucusque dictis do rimatu S. Petri el Romani pontificis nec n de ejus infallibililate. ipsum secundum $. Scripturam el traditionem esse lotius ct uversalisEcclesiæcaput, pastorem, parem, ductorem et ducem : atqui caput a- i<menibr.s non solum seorsim, sed simii sumptis superius est; pastor non sin- .miis ovibus seorsim tantum , sed loti gregi rmt ct superior est; palei non huic vel li proli, sed toti familiæ; doctor non huic Milli disciuulo. sed toti scholæ; dux non huic<jt illi militi tantum, sed toti exercitui : ergo pariter pontifex non solum singulisfidelibus seorsim , aut huic vel illi ecclesiæ, sed loti Ecclcsiæ; non solum singulis concilii episcopis divisim, sed ipsi concilio auctoritate superior est.

*Confirmatur 1** Ut minus summus pontifex est auctoritate superior toti Ecclesiæ, sicut episcopus toti dioecesi : atqui episcopus est superior diœcesanis, non solum seorsim el distributive, sed etiam simul et collective sumptis. Ergo.

Confirmatur 2° Ipsamclconcilia generalia summum pontificem caput, pastorem, doclorem , pairem suum vocant el agnoscunt, *ul patet* cx epistolis synodicis concilii Conslantinop. I ad Damasum , Chalcedonensis ad S. Leonem, Constanlinop. III ad Agalhonem , et aliis. Ergo.

Confirmatur 3° Summus pontifex est Christi vicarius , ut fatentur omnes, clconstat cx Formula fidei jussu Pii IV ab omnibus episcopis, synodis el aliis edenda , in que sic legitur : *Romanoque pontifici B. Petri Apostolorum principis successori ac* Jesu Christi vicario *veram obedientiam spondeo el juro ;* quod dici non potest de concilio; cum enim Ecclesiam repraesentet , debet potius dici vicarius Ecclesiæ. Atqui Christus habet auctoritatem in universam Ecclesiam tam divisim quam conjunctim : ergo et ejus vicarius. *Patet consequentia* , tum quia *quæ Chislo potestate sunt propria , sunl Petro ejus vicariorum ipso participatione communia ,* inquit S. Leo , Serm. 3 de Annivcrs. Assumpl. tum quia, si concilium, quod est vicarius Ecclesiæ, esset supra Christi vicarium , Ecclesia foret supra Christum ; principale enim secundum jura non csl deterioris conditionis quam accessorium : *stultum el imptum consequens.* Ergo.

Prob. 2° Summi pontifices, jure summo cl nemine reclamante, supremam potestatem exercuerunt supra concilia generalia ; etenim quibusdam definiendi regulam præscripserunt, quorumdam acta rescinderunt, alia in integrum irritaverunt, alia probarunt et confirmarunt : hæc autem sunl aperta superioris auctoritatis indicia. Ergo

Prob. prima pars ani. Ctrlcsliuus definiendi formam ipsarnque sententiam contra Nestorium ferendam præscriprit concilio Ephesino; S. Leo, concilio Cbslcedo-

nensi contra Eutychcm; Agalho concilio sexto, contra Monothelitas ; Adrianus I concilio septimo, contra Iconoinachos, el Adrianus II concilio octavo, contra Pliotium : hate omnia constant ex art. 5, §4.

Prob, secunda pars anl. S. Leo canoncm 28 concilii Chalced. quo /ura patriarch® Constantinopoli la ni decernebantur , quantumvis rogatus, confirmare constanter renuit et in irritum misit. Verum , quia hoc facto invicte probatur auctoritas Romani pontificis concilio superior, non unum adversarii excogitaverunt cfTugium.

Dicunt 1° nos nequidem statam quæslionis intelligerc ; hi enim, ut inquiunt, sustinent dunlaxal cum concilio Conslanliensi, potiorem esse concilii auctoritatem in his quæ perlinent ad fidem, ad exlinclionem schismatis et reformationem generalem Ecclesiæ in capite el in membris, de quibus non agitur in præfato canone.

Sed contra. 1° Si papa sit superior concilio in reformandis ct statuendis juribus palriarchalibus, quare non esset in aliis? Quo loco S. Scripturæ vel traditionis, in quo summi pontificis auctoritas asseritur, hæc distinctio, exceptio, vel restrictio legitur? 2·' Si concilium statuisset de juribus pontificiis, ejus decretum perlineret ad reformationem Ecclesiæ in capite : ergo, statuendo de juribus palriarchalibus, ejus decretum perlinet ad reformationem Ecclesiæ in membris.

Dicunt 2° Orientales patres id sibi tribuisse, ut patrum limites el canones Nicænos, repugnante loto Occidente , convellerent, quod cis non licebat. Optime : ergo concilium generale absque pontifice, aut *o non consentiente, potest errare, sicque ‘jus auctoritate superiori est reformabile.

Instant. In hoc canone statuendo nequaquam concilii generalis auctoritate gaudebant, a quorum decretis in ea actione cum Sede apostolica universus Occidens recedebat

Sed contra. 1° Quis ipsis revelaverat Romanum pontificem , cujus consensum instanter petebant, huic decreto non consensurum, ct eo consentiente, universum Occidentem dissensurum ? Quid, velim , hoc est nisi fingere? 2° Nullum fuit concilium quod sub hoc prætextu non potuerit excidere a sua œcumenicitate ; poterant enim Occidentales dicere concilia Orientalia definivisse contra sensum totius Occidentis, et Orientales pariter de Occirtenlalibos' Neque refert quod illis pontifex preset et consentiret per se vel per suos legatos : impertinens namque videntur in sentent» adversariorum ad cecumcnicitalem concilii, quod pontifex consentiat nec no ; siquidem, secundum illos, concilium definiens conln pontificem dissentientem , remaneat (Kitmenicum : ergo definiens, consentiente pnn. tifice , si totus Oriens vel Occidens dissen· liat, non remanet œcumenicum.

Prob. tertia pars ant. S. Leo irritavit concilium Ephesinum II, ex ejus assens convocatum , et cui aderant ejus legati. Ergo.

Despondent hoc concilium , etsi generale per se fuisse nullum, propter vim cl a defectu auctoritatis.

Sed contra primum. Nullibi constat majorem patrum partem metu adactam subscripsisse, quod tamen deberet esse manifestum ; alioquin hærelici hoc prælextu possent omnia concilia rejicere, dicendo patres metu censurarum , exclusionis a beneficiis, indignationis pontificis aul tes?· ris, etc., subscripsisse.

Contra secundum. Legali pontificis praesentes aderant, et quamvis Diosconisauctoritatem praesidiis usurpare lentaret, reclamabant pontificis legali, quod sufficit in sententia adversariorum, ut concilium remaneat œcumenicum et va leal: suppum enim quod concilium convocatione et prasidentia pontificis por se vel per sttos legatos legitimum et generale, renilenle pontifice definiat sive in materia fidei, sive conlr? ipsum pontificem, cum corrigendo, judicando vel deponendo : his definitionibus certo non praesidebit pontifex , maxime contra seipsum; cl tamen, in sententia adversariorum , remanebit concilium ttciime nicum cum privilegio infallibililatis et superioritalis ad summum pontificem : erg> idem fateantur de concilio II Ephesino.2· Revera deerat auctoritas huic concilio, sed non alia ratione quam quia summus pontifex per suos legatos renitebatur ejus definitionibus, et ideo vere nullum. Ergoquodcumque concilium generale, non computato et non assenlienle summo pontifice, caret auctoritate el est nullum ;quod csl ipsissima thesis noslra.

Qunnfiim *ad quartam pariem* ant. de

confirmatione conciliorum per pontificem, eam probabimus dissert. seq. dum de concinis, nec eam omnino negant adversarii, sed dicunt *si confirmare* nihil aliud significare quam appronare, consentire, adhaerere, asserere, pro veris el firmis habere, testificari sic esse, el contra hærcticos vindicare, non vero auctoritative judicare, et firmitatem, robur ac validitatem conferre : sic, inquiunt, aequales aut etiam inferiores dicuntur confirmarc dicta seu acta suorum squalium, aul etiam superiorum, quando illis consentiunt et adhærent ; sic passim legimus synodum Nicænam confirmari a synodis sequentibus etiam provincialibus, icta synodorum generalium ab imperatoribus, decreta pontificum a suis successoribus, etc., quæ confirmatio est honoraria consensus el adhaesionis tantum, non auctorilaliva.

Sed contra. Confirmationem potitam el datam a summis pontificibus conciliis generalibus, non esse honorariam tantum ct simplicis consensus el adhæsionis, sicut dalain ab æqualibus aul inferioribus, sed aurlorilalivarn et validitatem conferentem, constat, quia petitur et datur ul concilia generalia *firmitatem* habeant; sic enim louuntur patres concilii quarti ct sexti, el sine hac confirmatione non esi ratum nec firmum concilium, *ul patet* de concilio Ephesino II, de canone 28 concilii Chalcedonensis, et de quinto concilio generali, Conslantinop. 11 ; atqui jura ita expresse declarant d. 17, cap. *Rogula* ex Julio papa : «Nec ullum ratum est aul erit unquam «concilium, quod non fultum fuerit ejus «(ecclesiæ Romans) auctoritate ; » el cap. *Mullis* ex Pelagio II. Unde Socrates, lib. 2 Hist. cap. 5, ;ul : α Canon ecclesiasticus «vêlai ne decreta absque sententia episcopi «Romani ecclesiis sanciantur, u Sozomenus, lib. 3, cap. 9, dicit : « Legem esse ad «sacerdotii dignitatem spectantem quæ pro» nuntiat acta illa irrita esse quæ præler «sententiam episcopi Romani conslituun»lur. u El concilium Romanum sub I)atnaso, de Ariminensi : « Præjudicium certe «numeri Ariminensis conventus nullum »ess<» potesl, quando ita est habitus, ul ne- «que Romani pontificis, cujus ante omnia «sententiam cognoscere debuerant,..... icothcnsus illis adfuerit. » Idem probant quæmodo dicemus de appellationibus a conciliisad summum pontificem, aedenique ratio ipsa : non enim concilium generale habet firmitatem et indefeclihilitalcin m tuis decretis, nisi quatenus repraesentat Ecclesiam universam : atqui non repræsentat Ecclesiam universam, nisi caput seu ?'*-manum pontificem jocum judicantem habeat; nec censetur Romanus pontifex cum conciliis judicare, nisi dum conciliorum decreta confirmat : ergo.

Huic secunda probationi cumulum adjiciet Leo X, in constitui. *Pastor alemus*, quæ lecta fuit nec improbata in concilio generali, Lateranensi V, sess. 11, in qua sic dicit : « Solum Romanum pontificem pro b tempore existenlcm, lanquam *aurtorilan tem super omnia concilia habentem*, tam « conciliorum indicendorum, transferendorum, ac discendorum plenum jus et » potestatem habere; nedum ex sacræ » Scripturæ testimonio, dictis SS. Patrum, » acatiorum Romanorum pontificum etiam » prædecessorum nostrorum sacrorumqiie » canonum decrelis, sed propria etiam » eorumdem conciliorum confessione mani» fesle constat, quorum aliqua referre pla» cnil, reliqua vero ulpole notiora silentio » prælerire. In Alexandrina enim synod», » S. Atbanasio ihidem exislenle, Felici » Romano pontifici ab eadem synodo scrip» lum fuisse legimus, Nicaenam synodum » statuisse non debere absque Romani pon» lificis auctoritate concilia celebrari. Ne» que nos latet etiam eumdern Leonem pon» tificem Ephesinam secundam synodum » ad Chalcedonem transtulisse; Marlinum » papam V præsidentibus suis in concilio » Senensi potestatem transferendi conci» lium, nulla consensus ipsius concilii men· « lione habita, dedisse; Ephesinam quo» que primam synodum Cœleslinoel Chal» cedonensem eidem Leoni, sextam Aga» thoni, septimam Adriano, octavam etiam » Constantinopolitanam synodum Adriano » summo pontifici, praedecessoribus nostris b maximam reverentiam exhibuisse, co» rumque pontificum institutionibus el » mandatis, in sacris conciliis per eos editis » et factis, reverenter cl humiliter ohtem» perasse. Unde Damasus papa et csleri b episcopi Roma* congregati, scribentes de «concilio Ariminensi episcopis in Illyrico » constitutis, præjudicium aliquod per nud merum episcoporum Arimini congr-pc·

u iulum fieri non potuisse testantur ; qiian-
d .loquidem constat Romanum pontificem,
« t ujus nnle omnia decehal spectari decre-
to lum , talibus non præbuisse consensum.
» Eumdemquc Leonem ponliticern univer-
» sis Siciliæ episcopis scribentem idem vo-
» luisse apparel, consueverunlque anliquo-
u rum conciliorum patres, pro eorum quæ
o in sacris conciliis gesta fuerant corrobo-
u ralionc,a Romano pontifice subscriptio-
p nem approbalionemque humiliter peiore
t ct oblinere, prout ex Nicæna el Ephesina
» *ac* Chalccdonensi hujusmodi et sexta Con-
ii slanlinopolilana cl septima eadem Nicæna
u et Romana sub Symmacho synodis habi-
li lis earumque gestis, nec non in Aimari
d libro de Synodis manifeste colligitur:
o quod etiam novissime Constanlienses pa-
t> 1res fecisse constat. »

Nihil hic habent quod respondeant adver-sarii, nisi hanc Leonis declarationem non fuisse concilii aul ipsius definitionem dog-maticam , cl ex cathedra prolatam non esse, sed propositionem obilcr ct incidenlcr insertam occasione Pragmatic® Sanctionis, cujas abolitionem principaliter intendebat pontifex. Ita sit, non inficiamur; alioquin adversarii forent hæretici : sed quis sensatus et prxjudiciis vacuus sententiam summi pontificis in concilio gcnerali declaratam, assertam et probatam, nullo ex his quorum maxime intererat reclamante, non præferal doctorum privatorum sensui ?

ii

Prob. 3° *conclusio.* Non est licitum ap-pellare a summo pontifice ad concilium ge-nerale; est aulem licitum appellare a con-cilio generali ad summum pontificem : at-qui appellatio non fit nisi ab inferiori ad superiorem : ergo pontifex est auctoritate superior concilio generali.

Primam pariem maj. auclorilale et ra-tione probavimus ari. 5, § 7, quibus ad majorem explicationem el corroborationem adde sequentia. Gelasius papa, Epist. 17 ad episcopos Dardani®, dicit: α Prima sedes
i> unamquamque synodum sua auctoritate
n confirmat, cl congrua moderatione cus-
o lodit pro suo principatu..... Non retice-
to mus quod cuncta per mundum novit Ec-
to clesia,quoniamquorumlibelepiscoporum
u sententiis ligata B. Petri Apostoli sedes
u jushabealresolvendi; utpote cum de omni
s, Ecclesia jus habeat judicandi, neque cui-
» quam liceat de ejus judicio judicare ·. sj_
« quidem ad illam de qualibet monnip.'.^
» canones appellari voluerunt, ahilhi,
» tem nemo sil appellare permissus.*

Nicolaus I, Epist. 8 ad Micbaclemimpe-ratorem , cujus verba jam supra retulimus d cl repetere juvat : « Ipsi sunl canones,in* « quit, qui appellationes lotiusEcclcsiæ ad » hujus Sedis examen voluerunt deferri, ab » ipsa nusquam prorsus appellari dcbeic d sanxerunt; ac per hoc illam dc tolaEc-« clesia judicare , ipsam vero ad nullim » commeare judicium.» Quid his icspon-deant adversarii require cum solutionibus citato, et confer ultimam probationem infra, ubi ecclesiæ Gallicanæ Patres in idem referemus.

Item jure novo, MartinasV, bulla pro-mulgata in publico consistorio concilii Con* stantiensis, sub pœna excommunicationi! prohibuit appellationem a papa ad conci-lium. Vide infra obj. 1. Idem Pius II, litteris Mariluæ in conventu principum pu-blicatis anno 1469; Julius II, et Grégorien XIII in bulla *Cœnœ.*

Opponunt adversarii quasdam appella-tiones facias a papa ad concilium : sed facto non probatur jus, ncc valet consequentia: *Facium est, ergo licet [acere.* De hoc latiui in *sol. obj.*

Secunda pars ant. jam probata manclei laudatis auctorila tibus Gelasii el Nicolai. *Insuper probatur.* S. Flavianus a secundo concilio Ephcsino , convocatione el legato-rum praesentia generali, appellavit adS. Leonem , ul constat cx epistola ejusdem S. Leonis ad Theodosium imperatorem, in qua dicit: Legatis *nostris libellum appellationi! Flavianus episcopus dedit.* Pariter Theo-dorctus episcopus Cyri in eodem concilii damnatus appellavit, ut constat ex actis concilii Chalccdoncnsis. Macarius el alii,in sexta synodo œcumenica damnati,appella-verunt ad Leonem II, *ut palet* ex litteris Constantini Pogonati ad cumdem Leonem, in quibus dicit : « Omnes scriptis precibus d serenitatem nostram precati sunt, uleoi d ad Beatudinem vestram mitteremus ; sic » igiiur fecimus, vestro paternojudicioorn-» nem ipsorum causam permittentes, k

Hincmarus Remensis sæculo nono , lib. de Divorl. Lotharii, dicit : « Quibus «nini-» bus demonstratur quia synodus coin pro* « vincialium episcoporum , judicia , gene* » ralis autem synodus comprovincialium

; dijudicationes sive dissensiones , vel pro- d bel vel corrigat ; aposlolica vero Sedes ct r compn^mcialium el generalium relrao » let, reiricet et confirmet judicia : sicut t Epistolæ Leonis atqucGelasii cæterorum- tque Romanorum pontificum , el Sardi- i. censis synodus evidenter ostendunt , et u episcoporum recte judicantium confirma- » tiir, el secus judicantium corrigitur ; el 0 inierim funditus non perit auctoritas. »

Id denique ratio evincit. Licitum est appellare a tribunali fallibili ad infallibile: atqui summus pontifex est judex infallibilis, saltem in quaestionibus fidei el morum, *ut probatum est articulis praecedentibus ;* concilium autem generale, prout biesumi- 'l, , est errori obnoxium ; loquimur enim hiede concilio generali non ut complectitur «mines episcopos simul ct summum pontilicem, sic enim esset appellare a pontifice ad pontificem , sed ut complectitur omnes episcopos non computato pontifice, sive absente, sive præsenle sed non consentiente, ut explicuimus initio articuli : concilium aulem generale sic sumptum posse errare onslat, turn ex secundo Ephesino , lum quia, ut jam dixi , sic non repræsenlat Ecclesiam quia non est Ecclesia sine capite; non est autem infallibile, nisi quatenus représentât Ecclesiam. Ergo.

/'rob.-VTonc/usio. Summus pontifex non potest judicari a concilio generali : ergo non est illi inferior. *Prob. ant. 1°* C. *Si papa ,* (list.40,dicitur : *Cunctos judicaturus, ipsa nemine est judicandus , nisi deprehendatur a fide devius.*

2 Cap. *Aliorum,* causa 9, q. 3: *Aliorum hominum causas Deus voluit per homines terminari, sedis autem Romanæ prertulem, suo, sinequceslione, reservavit arbitrio:* quod excludit concilium tam generale quam particulare.

3°Concilium Romanum sub Adriano II, cap. 4: *Romanum pontificem de omnium ttclesiarum prasulibusjudicasse legimus, de eo vero quem quam judicasse non legimus.*

Concilium generale octavum sub Adriano, act. 10, C. 21 : « Si synodus universalis fuerit congiégala, et facia fuerit i etiam dc sancta Romanorum ecclesia iquævis ambiguitas el controversia, opor- » tel venerabiliter cl cum convenienti reve- » nentia de proposita quæstione sciscitari, › et solutionem accipere aut proficere et » profectum facere ; non tamen audacter » sententiam dicere contra summo» semo- » res Romæ pontifices. » *Neque dicas* non licere *audacter*, licere tamen reverenter: quam enim, amabo, reverentiam judex habere potest erga subditum quem condemnat? Non licet ergo absolute, quia fieri non potest nisi *audacter.*

5° Concilium Lateranense sub Alexandro III, cap. *Licet* extra de Electione, ideo monet maximam cautelam adhibendam esse in Electione summi pontificis, quia, si delinquat ille, *non poterit ad superiorem haberi recursus* , scilicet ul judicetur : ergo nec concilium generale est ipsi superius.

G' Innocentius III, Serm. 2de Consecrat. summi pontificis : α In tantum, io- u quit, mihi fides necessaria est, ut,cum u de cæleris peccatis Deum solum judicem » habeam, propter solum pcccalum|quod in » fide committitur possim ab Ecclesia ju- » dicari. »

Esi qui conalur evadere dicendo pontificem *a nemine* posse judicari , significare non posse judicari ab ullo particulari, non vero non posse judicari a lota Ecclesia seu concilio generali.

Sed contra i» Laudata testimonia non solum dicunt pontificem a nemine posse judicari, sed cap. *Aliorum* dicitur ipsum solius Dei arbitrio reservari, quod excludit concilium generale. Concilium octavum dicit non liccre synodo generali dicere sententiam in illum; concilium Lateranense dicit eum non habere superiorem : ergo nec concilium generale. 2" Quis unquam somniavit r® nemo excludere singulos particulares tantum,el non omnes collectos? *Nemo,* quasi *ne homo ;* docentur aulem dialectici particulam negativam esse malignantis naluræ et totum destruere : non ergo solum aliquot particulares, sed omnes excludit : el forte verax erit qui dicat : *Nemo* est in Ecclesia, licet omnes fideles sint in ea collecti? qui dicat canones qui dicuntur Tridenlini *a nemine esse definitos,* quia non ab aliquo particulari, sed a loto concilio sunl definiti? Sicne ludimus in rebus gravissimis? Infirmam sane causam quæ non nisi talibus figmentis defendi potest l

Prob. 5° conclusio cx avita eccles'æ Gallicanæ doctrina. Sicut advocavimus supra ecclesiam Gallicanam in confirmationem infallibili tatis Romani pontificis , juvat

ftja-n nunc eam advocare pro ejus auctoritate superiori ad concilium generale.

Circa annum 503, occasione Symmachi papa*, quem, licet sponte annuentem, concilium Romanum vulgo *Palmare* in judicium vocaverat, S. Avitus, viennensis archiepiscopus, nomino ecclesiæ Gallican®, ad urbis senatores sic scribit : « Quoniam a « cunctis Gallicanis fratribus meis ad hoc n ipsum non minus per mandata quam per » litteras oneratus, quæcimique a vobis » ambimus, unus suggerenda suscepi.... » on facile flaliir inlelligi qua vel ratione » vel lege ab inferioribus cminenlior ju- » dicetur..... In sacerdotibus cæleris po- « tost, si quid forte mutaverit, reformari : » at si papa urbis vocatur in dubium , epis- » copains jam vidihilur, episcopus vacilla- d re... Reddet rationem qui ovili dominico » præesl,qua commissam sibi agnorum cu- » ram administratione dispenset: *cælerum a* non *est qregispastorem proprium terrere,* d sed judicis, *n* Concilium generale est grex.

bino 800,episcopi Gallicani,jussu Caroli Magni ad concilium Romanum vacati in rausa Leonis III, do variis criminibus ab æmtilis accusati, parere renuerunt, nisi pontifex ipso se illorum judicio sponte submitteret , hac ratione quod , cum esse canit omnium ecclesiarum , a nemine posset judicari : dixerunt enim , teste Anaslasio in visa Leonis III : « Nos Sedem apostolicam « *quæ est caput omnium Dei ecclesiarum,* » judicaro non audemus, nam ab ipsa nos » omnes el vicario suo judicamur, ipsa *a ú nemine judicatur,* quemadmodum anli- « quitus mos fuit ; sed, sicut ipsemel ponti- » fex consuevit, jubeat, et canonice obedei- » mus. »

Sæculo nono. Hincmarus Remensis archiepiscopus, Epistl. ad Nicolaum I , dicit : « Omnes senes cum junioribus scimus nos- » Iras ecclesias subditas esso Romanæ oc- ii clesiæ, et nos episcopos in primatu B Pe- d iri subjectos esse Romano pontifici : ct ob w id , salva tide quæ in Ecclesia semper vi- » gilat cl Domino coopérante florebit, no- *n* bis est veslræ apostolicæ auctoritati obeli diendum. » Vide alterum locum Hincmari supra, prob. 3

Eodem sæeulo , ecclesia Gallicana in concilio Poritigonensi edidit duos canones, quorum primus sic habet : « Statu imusulsanc- » ta Romana ecclesia,sicut est caputomnium « ecclesiarum, ita ab omnibus honorctura » veneretur : neque qtusqtiam confia « et potestatem ipsius aliquid injuslv a. » præsumat; sed liceat ei debitum l«n » vigorem el pro universali Ecclesia exh· » here curam. » Secundus sic legitur : « Il » honor Domino cl spirituali patri nostro » Joanni summo pontifici cl venerabili uni- » versali pap® ab omnibus conservetur, tl « qua? secundum sacrum ministeriuinsuu: » auctoritate apostolica decreverit, runi « summa veneratione ab omnibus suspi- » ciuntur, cl débita illi obedientia in om- » nibus conservetur. «

Sæeulo duodecimo, S. Yvo, Carnoli episcopus , Epistola 159 : « Quoniam, init quit, judicia Boman® ecclesiæ a ns » mine foris retractari posse, eadem eccle- » sia Romana docente , didicimus; si qui «aliquando se praegravatos illius eccle-i? » auctoritate conqueruntur, hoc eis consi- » lium damus, ut non descendant in Æ- » gyptum propter auxilium, sed ab ipsa » ad ipsam confugiant, el inde expecloii)) levamen , unde se conqueruntur ac- » pisse gravamen. » Et Episl. 233 ad abbatem Angeriocensem in causa Paschalis II, qui dicebatur concessisse contra Eccles" jura investituras Henrico imperatori,<fibit sic : « Quia verenda patris debemuspo- « tins velare quam prodere, familiarilts « eharitatem redolentibus litteris admo- » nendus mihi videtur, ul se judicet, aut » factum suum retractet : quod si fecerit, » reddamus Deo gratias, ct gaudeat nobi.- » cum omnis Ecclesia quæ graviter languet, » dum caput ejus laborat tanta debilitatum » molestia ; si autem in hoc languore iim- » nabililer ægrotaverit, non csl nostrum «judicare de summo pon ilice. »

Circa idem tempus et in eadem causa, episcopi provinci® Senonensis recusarunt adesse concilia national apud ,Iη.ouη congregato, hac ratione quod Romani pontifices , nisi a fide manifeste devient, a nemine possint judicari, sed solius Dei judicio sul>- jaceanl. « Non videtur nobis utile, in » quiunl, ad illa concilia convenire in qui » bus non possumus eas personas conii » quas agitur condemnare vel judicate ; » quia nec nostro *nec ullius hominumptv* » *banlur subjacere judicio.* Lude nos coi » stat esse immunes, si facta eorum ‹ · u gladio ferire formidamus ; cum ipse Ait.

»diator obedire eis præcipiat, etiamsi talcs i sint quales erant Pharisæi, si ea quæ ad BCntliearaiu perlinent recta percipiant, ea i tero æininio faciant. Ex quibus omnibus 0 hoc constare videtur, quatenus femora- Dlia sacerdotalia pudendis supponamus, •i ne verenda nostra deridenda insidialori- nbus nostris exponamus, et unde quæri- mus reformare Ecclesiæ fortitudinem , in » majorem incurramus debilitatem. Hæc › dicentes, non instruimus prudentiam i vestram, sed excusamus innocentiam' « nostram : quia cl principales Ecclesiæ d claves nolumus potestate sua privare, «quæcumque persona vices Petri ."abeat, nisi *manifeste ab evangelica veritate dis-* s *cedat.* »

Eodem seculoS. Bernardus,ecclesiæ Gal- licana? decus, Epist. 213, ponti lices a lin- quens, «Quis, inquit, milii faciet juslin- ntiain de vobis? Exlat quidem tribunal e Christi, sed absit ul ad illud appellem... » Itaque recurro ad eum cui datum csl ju- Bdicare de universis, hoc est ad vos : vos r appello ad vos, judicate et me ct vos. »

Non me latet adversarios glossis cl inter- pretationibus hæc testimonia eludere cona- ri, sedquæ ex antea dictiselex ipsis textibus Utente perpensis confutantur.

Anno 1305, cum regni proceros peterent a Clemente V ut damnaret memoriam Bo- nifacii VIII, quem dicebant hærcticum fuisse ut hominem privatum , nec legiti- mum extitissc pontificem , ul vidimus art. 5,§5, addunt : « Cum de Bonifacii mortui hæresi quærilur, non debet congregari » concilium generale; estis enim vos, Pater sanctissime, Jesu Christi vicarius, lotum • corpus Ecclesiæ repraesentans, qui claves regni coelestis habetis. Nec congregatum totum concilium *sine vobis ct nisi per vos* j posset cognoscere de negotio supra dicto, «juxla Patrum sancita , sentenliamqrie doctorum juris cl Ecclesiæ sancta? Dei. » Gt c iis sil, qui in his verbis non videat pu- tiorem esse pontificis auctoritatem quam concilii.

Anno 1324, theologi Facultatis Parisiensis blultruol Clementi VII, Avenionesedenti, tractatum theologicum in quo agnoscunt, asserunt ei probant ejus *supremam* aucto- ritatem in Ecclesia, *ul vidimus* art. 5, ,§5 ntato; si vero *suprema*, ergo nulla major.

4 tempore igitur duntaxat concilii Con- slanliensis, cœpil ecclesia Galncana ab hac avita majorum sententia recedere igcnlc et duce Joanne Gerson, academia? Parisien- sis cancellario, quern multi celebrant ul piurn ac doctum theologum : si* 'ta , nun contendo ; verumtamen ejus doctrinam , præsertim de obligatione legum humana- rum , dc Ecclesia cl summo pontifice, a nullo vere catholico probari posse arbitran- tur pluresalii; indigitanl inter alia tracta- tum *Dc modis uniendi ac reformandi Eccle- siam,* qui habetur torn. 2 Operum Gersonis, edit. Anluerpiensis 1706, pag. 162 cl se- quentibus. Judicium sil penes lectorem.

ARTICULUS VIII.

Solvuntur objectiones.

5 i. — *Solvuntur objet ttonrs rx concilio Constan- tirosi rt lla^ilccntt.*

Obj. ct praecipue. Concilium Constanliense sess. 4, sic decernit : « Hæc sancta synodus » Constanlicnsis, generale concilium faciens » pro cxlirpalione præsenlis schismatis et » unione ac reformatione Ecclesiæ Dei in ú capite et in membris facienda... in Spiritu » sancio legitime congregata..... ordinat, » disponit, statuit, decernit et déclarai ut » sequitur : el primo, quod ipsa synodus in » Spiritu sancto congregata, legitime gcnc- » rale concilium faciens, el Ecclesiam ca- » tholicam militantem repræsenlans, pole- » slatem a Christo immediate habet, cui » quilibet cujuscumque status vel dignitatis » etiamsi papalis existai, obedire tenetur » in his quæ perlinent ad fidem el extirpa- » tionem dicti schismatis, cl reformationem » generalem Ecclesiæ Dei in capite et in » membris. » El sess. 5 , idem decretum repetit el addit : « Item , declarat quod qui- » cumque cujuscumque conditionis, status u el dignitatis etiamsi papalis, qui manda- » lis, statutis, seu ordinationibus aulpræ- » ccplishujus sacræsy nodi, el cujuscumque « alterius concilii generalis legitime congre* » gali, super piæmissis, seu ad ea perli- » nentibus factis vel faciendis, obedire con- u lumaciler contempserit, nisi resipuciil, » condignæ pœnilcntiæsubjiciatur el debile u puniatur, cliarn ad alia juris subsidia, si u opus fuerit, recurrendo. » Ergo.

Huic argumento quod putant invincibile *triplex adhibetur responsio.*

Prima el communior est, hæc d<N'i eia es>e inlclligenda non de conciliis generalibus

extra tempus schismatis ct quando est certus pontifex, sed lanium de conciliis tempore schismatiscelebratis, el dc dubiis pontificibus, quales tunc erant Joannes XXIII, Gregorius XII el Benedicius XIII : quo in casu cum nullus sil papa, nam papa dubius non csl papa, cum non sit caput visibile Ecclesiæ, fatemur concilium habere potestatem immediate a Christo, cui quilibet cujuscumquc status aut dignitatis etiamsi papalis obedire lenclur in bis quæ pertinent atl fidem el exlirpationem schismatis, ac reformationem generalem Ecclesiæ Dei in capite et in membris.

Veritas hujus responsionis constat l°ex ipsis terminis decretorum ; in decreto cnim sessionis 4, cl in prima parte decreti sessionis 5, sermo esi lanium de hoc concilio Constanliensi pro extirpalione præsentis schismatis convocato : equidem in secunda pario decreti sessionis 5 dicilur, *cl cujuscumque alterius concilii generalis legitime congregati;* sed dictum stalim restringitur verbis sequentibus, *super præmissis, seu ad ea perlinentibus [actis vel faciendis :* quæ sunt autem *promissa,* nisi schisma exlirpandurn cl dubii pontifices deponendi? quod vora et propria causa fuit concilii Constanliensis celebrandi, *ul palet* ex terminis initio decretorum positis.

2° Constat cx testimonio cardinalis Joannis dc Turrccremata, qui concilio præsens aderat, in Summa de Ecclesia , c. 99 : « Matt nifesle palet, inquit, quod decretum illo» rum patrum non loquitur universaliter d de qualibet synodo, sed de illa singulari» 1er pio cujus tempore non erat in Ecclesia u pastor totius Ecclesiæ indubitatus. »

3° Cum quidam patres concilii dicerent eminentissiinos cardinales excludendos osse a concilio, dum ageretur dc reformationi* Ecclesiæ in capite cl in membris , hi obtulerunt concilio scriptum cujus secunda conclusio sic erat : « Romana ecclesia, sicut d omaium ecclesiarum magistra est, sic d earum caput merito dici potest. Romana » ecclesia, sicut omnium ecclesiarum caput s dicilur, sic ct concilii generalis , imouni» versatis Ecclesiæ quæ ex omnibus partili cularibus ecclesiis integratur, d Huic conclusioni <ic respondet concilium . « Nola o super verbo *caput,* hoc concedatur, tamen » non ad fovendum schisma aut difTormi» tales. Item, nola super verbo *concilii*, csl » subdisliiiguendum : quia hoc est w » in aliquo concilio, maximo cum agitur «1 » elidendum aliquem errorem contra cati» » licam fidem, seu hæresim exlirpai.dam; u ubi autem agitur dc schismate tollendo in u Romana ecclesia, quod per cardinales orfi tum habuit, aut quia cardinales alias w abusi sunt electione cl in similibus, il; » non habel locum. » El cum eiflinenlissinii cardinales articulo ultimo sui scripti dixi.>· sent : « Item, pro octava el nona conclu» sione facit, quod Romana ecclesia liai » alias in parte sollicitudinis, non in plem» tudinepotestatis, 2, q. G, c. *Decrclo.*Fa» cit etiam ad idem, quod Romana ecclesia j » potest dc aliis omnibus judicare, setli|» non potest a quoquam alio judicari, 9, q. »3, c. *Palet.* Facit etiam pro prædiclis, | » quod Romanæ ecclesiæ consuetudo riro » inslilulionesccclesiaslicasabomnibusser· » vanda est, 1). 9, c. *Quis,* etc.»Respondet concilium sic : « Omnibus istis conclu» sionibus ct earum probationibus intro» ductis potest responderi summarie, quod » forte ita scriptum est injure, sed illud » inlclligendum est caeleris paribus : sed » hic caetera non sunt paria , cl ideo non ia» ciunt ad oppositum. » Ita referunt acia concilii apud Vanderhal, torn. 2, p. 13, pag. 287. Ex quibus luce clarius paid concilium decreta sua intellexisse de praesenti ct simili casu schismatis el duhii pontificis tantum , non dc quibuscumque conciliis generalibus.

4 Marlinus V, canonice electus el certus pontifex , se concilio superiorem probavit: 1° quia stalim solus definivit cum clausula, *sacro approbante concilio ;* 2 dissolvit quando voluit concilium, el quamvis quidam ægre ferrent quod dissolveretur non (arta reformatione, nullus tamen ausus est reclamare. 3" Bulla *Jn 1er cunctas* da la in concilio jubet interrogari suspectos dc erroribus Wiclelli : « Utrum credat quod papa cano» nice electus, qui pro tempore fuerit, ejus » nomine proprio expresso, sil successor » Petri habens supremam auctoritatem in *n* Ecclesia Dei ?» Porro si sit suprema, fitilla datur major. 4° Alteram bullam in eodem concilio edidit, et in consistorio publico et generali promulgavit, qus pmhilxl appellare a papa ad concilium. Ha refer» ipscGcrson, tract. *Quomodo el an liceat.*("· quem sic inchoat: « Quæritur utrum h..<

«assertio sit catholici.... *Nulli fat csl asu- rrmojudice, vidilitcl apostolica Sede, :ü Romano pontifice Jesu Christi vicario in terris appellare , aut illius judicium in u cc.usi< fidei (qua: lanquam majores ad r ipsum el Sedem apostolicam deferenda* 6*i4ul*J declinare? »* Subjungit : « Argut- etur quod sic auctoritate sanctissimi (lo- u mini Martini papæ V, in sua constitutione » *Ad perpetuam rei,* facta cl promulgata in » consistorio generali celebrato Conslantiæ «sexto Idus marlii, pontificatus sui anno u primo (hoc est decimo marlii 1418), ubi » refertur hæcassertio, sicut dicilur el vide- » turin canonum littera manifeste fundari.»

Scio adversarios rejicere hanc bullam ut ficlitiam , aut saltem contendere nunquam habuisse nec habere vim in Ecclesia : 1" quia Gerson illam non vidit, sed loquitur lati· lum ex auditu; 2U quia nullus bullarum collector de ea facit mentionem ; 3° quia in ultima sessione concilii Poloni, occasione libri Falkeinbcrgii cujus damnationem in publica sessione petebant, appellarunt ad futurum concilium , nec papa eos redarguit dc transgressione nullae.

Sed contra. Ad primum. Gerson non dicit in tei minis se hanc bullam non vidisse. Et utonon viderit, saltem illi certo constabat cam extare, siquidem promulgata fuerat in Hiblicoct generali consistorio, ul ipse re- crl, el illi opponebat integrum tractatum llieulogicum. *Ad secundum.* Plures sunt ali® pontificum constitutiones quæ non re- pcriuiilur in collectionibus bullarum. Ad *tertium.* Poloni non tam appellabanla papa quam ab ipso concilio; petebant enim li- bellum seditiosum Falkembergii in sessione publica per sacrum concilium , seu publice damnatum pronuntiari, antequam præsens concilium dissolveretur. Item, non appel- labant a judicio pontificis aut concilii, sed a (lenogatione judicii. Tandem appellabant ad concilium legitimum cui papa piæside- rcl,sicque a papa ad papam appellabant, quod est extra quaestionem nostram.

Cætcrum , quidquid sil de isla bulla in qua ima non fundamur, saltem cx hisqu® in hoc tractatu dicit Gerson habemus quod ne ipse quidem decreta sessionis 4 el 5 con- cilii Conslantiensis pro firmis inconcussis quibus omnes parere obligarentur tenue- rit, siquidem tractatum sia concludat: *dire autem dicta vel argumentata sunt ma gisadverilatis inquisitionem quam ad alica jus [preeserlim sanctissimi domini Murtini papee) reprehensionem* Sicric locutus fuis- set Gerson , si decreta Conslanlieiisia pro fidei decretis ab omnibus in omni casu cer- to tenendis habuisset? Inquiiilurne ventas quando certo habetur?

Secunda responsio. Esto decreta sessio- nis 4 el 5 sint inlelligenda dc certo pontifice et dc conciliis celebratis etiam extra casum schismatis, *respondentur* tunc concilium Conslanlicnse non fuisse œcumenicum, quia episcopi unius tantum obcdienliæ, sci- licet Joannis XXIII , tunc aderant, nec in- ter se conveniebant quoad præfala decreta : ita refert cardinalis de Turrccrcmala qui concilio aderat, in Summa dc Ecclesia l. 2, cap. 99 : « Quod decretum illud facium » fuerit ab universali concilio legitimecun· » gregato cl rcpræscntanlc universalem Eσ- ύ clesiam militantem , est valde dubium » apud mullos: imo plurimorum judicio , » scilicet eorum qui fuerant de obedientia » Gregorii el Benedicti, falsum csl; quo- » niam, sicut apertissime palcl ex gestu » illius congregationis , decreta illa , si ita » sunt appellanda , facta solum a patribus » aliquibus obcdienliæ Joannis XXIII. Pro » quo notandum est, quod congregatio illa » Conslantiæcelebrata tria tempora habuit: » primum fuit in quo sola obedientia præ- » fati Joannis (Ballhasaris Cossa) Conslan- » tiæ convenerat; secundum tempus fuit, » in quo Angelus Corrarius, vocatus in » obedientia sua Gregorius XII, juri suo » cedens, præfalæ congregationi sub ceitis » modis el formis se conjunxit; tertium » tempus, in quo roges ct principes ac præ- » iati obedientes Petro dc Luna, Benedicto » XI11 vocato in obedientia per suos docto· » res, nova facta convocatione concilii, se » univcranl præfalæ congregationi ad pa- » com dandam universali Ecclcsiæ(cl fui- » mus nos tunc præsenics in minoribus » constituti), pro quo solo lemporc, couve- ·» nicnlibus omnibus simul trilrus obedien- » tiis, fuit certum dicere quod universalis » Ecclesia representative congregata essel » Constanti®. Nullus autem dubitat quod, » asserere quod sola obedientia Joaunis (a- » ceret concilium universale , universalem » representans Ecclesiam , esse/ leniera- » riuin et scandalosum aliis obedientiis.... » In illa determinatione non modo non in-

D lervenit universalis Ecclesia, sed obedien-
n tia tin* tan turn , scilicet Joannis XXIII ,
b ut dictum est, sed etiam non integre lota
n illa obedicnlia, quoniam plures patres
» doctissimi illius ohedientiae illi non præs-
» titerunt consensum suum. » Hæc Joannes de Turrecremata , cardinalis piissimus idemque doctissimus , el, ut ipse scripsit, testis oculatus, cui fidem denegare summae impudentia; sit, inquit noster Sorry. Ast ego ab his durioribus verbis abstineo, cum videam viros dignitate et eruditione conspicuos meritissimo cardinali revera fidem denegare ; quia , inquiunt, hæc scripsit cum esset addictus partibus Eugenii IV contra concilium Basileense. Sed miror coinmen-
(latissimos scriptores tam futili ratione moveri , ul fidem viro summo et omni exceptione majori detrectent: qualis, amabo, consequentia I Turrecremata adhæsit legitimo pontifici contra conciliabulum : ergo mentitus est? adhæsit S. Cvrillus Cœlestino contra Nestorium : ergo mentitus est in iis quæ scripsit contra Nestorium. Adhæsit S. Augustinus Innocentio I contra Pelagianos: ergo mentitus est in iis quæ de Pelagianis scripsit? imo mentitus est Turrecremata in iisin quibus putidissimi mendacii palam re-
vinci poterat a pluribus qui concilio Conslanliensi ad fuerant et erant adhuc superstites : quis credat ?

Instant aliunde conlra istam responsionem, longe majorem partem episcoporum ex obedicnlia Joannis XXIII adfuisse primis sessionibus (numerant ducentos cl amplius) minimam vero ex duabus aliis obcdienliis abfuisse,siquidem, cxislenle integro concilio , interfuerint ducenti quinquaginta tantum episcopi, aul secundum alios trecenti.

Sed conlra. Minima pars Ecclesiæ dici Aon potest ex duabus obcdienliis, cum sola 1'iedicnlia Benedicti XIII complecteretur t gna Aragoniæ, Navarræ , Caslcllæ , Seoftæ, Insulas Majoricæ, Sardinia», Corsicæ, et alios tractatus. Acta vero concilii apud Vanierhal , torn. 4, p. 73 , mimerant tantum septuaginta episcopos in sessione habita vigesimo sexto marlii , id est, quatuor diebus ante sessionem 4, cl decem ante 5.

Reponunt. Absentia Gallorum a primis sessionibus concilii Tridenlini non obfuit ejus oecumcnicikati : ergo pariter.

R. N. conseq. Disparitas csl , 1° quod G*l'j essent longe minor pars respectu totins concilii, non sic præsoles duarum ob* dienliarum, ul mox dicebam; 2 Galliano se opposuerunt convocationi concilii qua haberent potestatem a suo pontifice, no. illis advenientibus facta csl nova convocatio concilii quasi prior esset nulla, siculcontigit duabus obcdienliis advenientibus Constantiam; 3° prælali Galli probaverant priora decreta Tridentini in sua absentia facta, non sic ultimo advenientes Constantiam, ut testatur cardinalis dc Turrccrciirta citatus : « Illius decreti (sessionis 4 cl 5, » auctoritati, inquit, aliæ duæ obedientiæ, » scilicet Grcgorii et Benedicti, apertissima » contradictione in plena congregatione se » opposuerunt , ct earum contradictio fuit » accepta. »

Inclamant ct inferunt. Ergo mentiti sunt patres Conslanlienses, dum dixerant in his duabus sessionibus : *Ihvc S. synodus concilium generale faciens , etc*

II. N. illationem. Non enim quicunique dicit falsum, mentitur; nec mirum si tunc bona tide erraverint patres, non enim erant infallibiles , nondum congregato concilio universali.

Urgent. Ipse Marlinus V agnovit concilium generale esse in primis sessionibus, ante unionem obedientiarum, siquidem in litteris aposlolicis quæ extant inter acta ullimæ sessionis , dicat « Quod condemnatio-
» nes errorum et hæresum Joannis Wiclctli
» el Joannis Ilus et Hieronymi dc Praga,
» factæ de personis el libris eorum persa.
» erum generale Conslanlicnscconcilium,
» fuerint juste el rite facta;. » liem , in alio interrogatorio ibidem , dicit « Credendum
» esse cl approbandum quod in favorem li-
» dei ct salutem animarum concilium Con-
» slanttense, universalem Ecclesiam re-
» pra'sentans, approbavit el approbat, cun-
» demnavit et condemnat. » Sunt autem factæ istæ condemnationes sess. 8, quando sola adhuc obedicnlia Joannisaderat Ergo.

R. cum Cajelano, Opusc. dc Potestate papæ et concilii, cap. 8, «Quod congregatio
» Conslanlicnsis inchoavit primo in ohe-
» dientia Joannis XXIII , et deinde iterum
» in conjunctione Grcgorii XII, el Icriioin
» conjunctione obedientiæ Benedicti XIII
» consummata est, el post electionem Mai
» tini λ" in eodem concilio præsider/lis a«c-
)) torisata , ct ab hoc nobiliori ct certiori
›) slalu nuncupative in quolibet statu con>

I a'.

◆·(

• cilium generale vocatur a papa, nomini-
» bus utendo, ul plurcs, absque veritatis
• offensa. Imo ut insinuaret pontifex quod
• abhor ultimo statu concilium appellabat
• generale, præfalo interrogatorio lidei
• praeterito conjunxit præsens, dicens quod
• concilium approbavit el approbat, con-
D demnavit et condemnat. »

Huic secunda: responsioni, si non stet *prima,* etiam favent quæ diximus pro *pri-ma* num. 3 cl 4.

Ttrlia responsio. Dato gratis hæc decreta intelligenda esse de quocumque concilio generali, etiam extra casum schismatis cl dubii pontificis, atque a concilio vere œcumenico fuisse prolata, restat ea non fuisse probata et confirmata a Martino V. üienimantea diximus, Marlinus in ultima sessione probavit ct confirmavit dunlaxal *tonciliarilcr acia ct definita in materiis fidei, non aliter, nec alio modo.*

Porro hæc decreta neque *conciliariter* neque in *materia fidei* fuerunt prolala. Non *tonciliarilcr,* non solum quia tunc concilium non erat recumenicum, *ul dictum est,* sed quia non fuerunt edita more aliorum conciliorum, discussis prius maturo examine tanti momenti quaestionibus; fueruni enim facta occasione recessus Joannis XXII a concilio; recessit autem vigesimo primo mardi vesperi, el slatim conclusum fuit decretum contra ipsum , atque trigesima die ejusdem mensis a quatuor nationibus, contradicentibus cardinalibus, fuit pronuntiatum.

Non *in materia fidei.* Nam in sessione 5 hæc leguntur : « Surrexit de mandato lo-
• lias sanci® synodi reverendus pater do-
• minus Andræas, electus Poznanicnsis,
• el certa capitula per modum *conslitu-vtionum synodalium* , prius per singulas
• quatuor nationes conclusa el deliberata,
• legit cl publicavit : quarum tenores se-
•quunlur clsunl tales. » Inter has autem constitutiones synodales primo cl secundo lcco recensentur decreta de quibus hic agitur. Lectis autem his el aliis constitutionibus synodalibus, subjungitur: «Quibus
• peractis, supradiclus reverendus pater
• dominus Aüdræas, electus Poznanicnsis,
› in *materia fidei* cl supra materia Joannis
• Hus legebat quædam avisamenla, quæ
•sequuntur est sunt talia. » Palam clconcilium distinguere inter constitutiones synodales el materiam fidei, reponere dc creta dc quibus agitur inter constitutiones synodales et excludere a materia lidei eon sequenler Marlinum V, qui decrela hujus concilii tantum confliinavit in *ma,cria fidei, non aliter nec alio modo,* præfaîa decreta dc quibus csl quæslio non confirmasse.

Item, hæc decreta non fuerunt lata sicul ferri solent decreta fidei, sub pœna anathematis aul hæresis, sed lanium sub pœna pœnilenliæaut punitionis conlra transgressores contumaces, nisi resipuerint. Ergo idem quod prius.

Confirmantur hucusque dicta in Iribus responsionibus. Si laudata decreta essent decreta iidei a concilio vere œcumenicc sancita pro quocumque concilio cl ponlifice, cliam extra casum schismatis cl dubii pontificis, atque a Martino V probata cl confirmata, nullus calholicus, cujuscumque status, conditionis aut dignitatis ciiamsi papahs, ausus esset illi contradicere absque hærcscos labe : atqui non solum Marlinus ipse in concilio illis contradixit, ul vidimus , sed paulo post concilium plures theologi eruditione et sanctitate insignes contrarium docuerunt, intercos Turrecremata, in Summa de Ecclesia; Ferrariensis, «n lib. 4 conlra Gentes, cap. 73; S. Antoninus, in Sum. p. 3, lit. 23, cap. 3, §3, ubi dicit : « Sed nec ad concilium generale a
» papa appellari potest, quia papa omni
» concilio superior est; nec robur habet
» quidquid agitur, nisi auctoritate Romani
» pontificis roboretur el confirmetur. Scu-
» tire ergo quod ad concilium a papa ap-
» pellari possit, e.-l hæreticum. » Sequentes pontifices, Pius 11 el Julius II, prohibuerunt sub pœna excommunicationis appellare a papa ad concilium. Idem quotannis solemniter sub eadem pœna prohibetur in publicatione bullæ *Ccrntr,* a Gregorio ?xIII innovai®. Omnes ferme theologi omnium aliarum nationum, excepta Gallia, cujiscumque status, conditionis cl dignitatis, palam contrarium docent, el quidam tanquam de fide. Concludamus ergo laudata decreta non esse decreta fidei ab omnibus certo et pro omni casu tenenda , vel qui? spectant tantum casum schismatis ct <lub.< pontificis , vel quia non sunt a concilio vere œcumenico edita, vel denique quia non sunt confirmata a summo pontifice. Et ita consuerunt ipsimet præcipui horum decreto-

ram defemorcs. Jam audivimus Gcrsoncm : audiamus çardinalem Petrum dc Alliam , Gersonis magistrum , alterum pontificiae anciorilalis infra concilium depressorem, Gersone tamen moderatiorem. Is itaque, in tractatu *de Potestate ecclesiastica* quem post sessionem 5 composuit, anno 1417, juxta novam editionem operum Gersonis, torn. 2, pag. 926, cl qui lectus fuit in concilio prima oclobris ejusdem anni, post multa dicta et allegata pro auctoritate concilii supm pontificem, sic concludit : « Hæc igitur « ad decem capitula in prologo hujusoperis λ proposita , milii pro responsione videntur » sufficere : quæ tamen non definitive do- » terminando, sed doctrinalitcr suadendo n posita sunl; natn hujus rei definitionem » sacri concilii determinationi submitto. » Censebat ergo nondum latam ultimam hac dc re definitionem a concilio.

Instant. Concilium Basileense , sess. 2 , decretum Conslantiense innovavit et confirmavit, certo el indubitato pontifice existente ; idque Eugenius IV approbavit et confirmavit bulla *Dudum* lecta sess. 16 ejusdem concilii Basilcensis, in qua etiam revocat alia bullas a sc anterius datas contra idem concilium. Ergo.

Λ. Eugenium IV nunquam probasse hoc decretum sessionis 2 concilii Basilcensis. Equidem, metu schismatis imminentis, cx eo quod concilium Basilea Ferrariam , renilenlibus patribus Basilecnsibus transtulisset, et omnibus principibus instantibus ut hanc translationem revocarei, annuit continuationi concilii Basileæ, revocavilque bullas quibus ejus translationem et dissolutionem præceperal, atque declaravit se intendere concilium omni favore prosequi : hæc el nihil ayiplius Eugenius in dicta bulla *Dudum.* Ex eo autem quod concilium legitimum agnoverit, ejus continuationem permiserit, et illud omni favore prosequi intenderit, non sequitur quod omnia ejus decreta probaverit el confirmaverit. MartinusV concilium Conslantiense legitimum agnovit, omni favore illud prosecutus est, ncc tamen omnia ejus decreta confirmavit, sed ea solum quæ in inalcria fidei *conciliariler* essent facta , nec aliter nec alio modo , ul vidimus. S. Leo concilium Chalcedonense legitimum agnovit, et ipsum omni favore pariter prosecutus est, ncc tauen omnia ejus decreta probavit, ul constat ex supra dictis. Idem dc EugeniolY. respectu concilii Basilcensis. Id intatc· Turrecremala citatus, fleri bons se audhiw Eugenium Flmentiæ in disputation· pj. blica dicentem : *IVos quidem bene* progr». .su/zi *concilii approbavimus tnlenlts,* πi *tamen approbavimus ejus decreta.* Idem Eugenius, scribens episcopo Lcodicnsiel noniensi, aliisque per Germaniam conitilutis aposlolicæ Sedis legatis, permittit illis, si opus sil ad devinciendam illius nilionis obcdienliam , approbare décréta an cilii Basilcensis ante translationem facta, « absque tamen præjudicio juris, dignita- » tiset præcminenliæ S. Sedis aposlolicæ, d ac potestatis sibi el in ea sedenti inpcr· « sona B. Petri a Christo concesste. » Apul Raynaldum ad annum 1446, n. 3, clin bulla *Moyses vir Dei*, data in concilio Florentino , el referlur inter ejus acta p.3, pag. 1186 , dicil : BasileenscSo in hooper- » niciosissimi, dum suam malignitatem sub d veritatis fuco colorant, Constan tteiiseciui· » cilium in malum ac reprobum sensum,di » sana doctrina penitusalienum pertrahunt, b cæterorum hærclicorum ct schismati!»· » rum falsam doctrinam sequentes, quicon· fi fictos errores et impia dogmata ex divinis » Scripturis cl sanctis Patribus perverse in· » telleclis, semper sibi adslruere molino* » tur. » Unde Nicolaus V, qui Eugcniosue cessit, ct quocum Basilecnscs qui Lausa* nam concilium transtulerant, inieruntpa cern, ex omnibus decretis concilii Basileensis approbavit tantum quæ gesta erant circa censurascl causas bénéficiâtes.

Urgent. Qui decreta synodi scit, nec improbat, et edita bulla synodo adheret, censetur illa decreta approbare, præserliin si ipsa dccrela prius ab ipso damnata, ipso quoque auctore convalescunt. Ergo.

Λ. *D. ani.* Qui dccrela synodi scit, ncc improbat, censetur illa probare, si tempus congruat et obligatio urgeat approbandi vel improbandi, *transeat;* secus, *N.* Non congruebat aulcm tempus, instante schismate ex obstinatione Basileensium, ut circa hæcdccrela mentem suam aperiretsummui pontifex ; nec urgebat tunc obligatio approbandi vel improbandi, cum non soleant pontifices, nisi absoluto concilio, dccrela approbare vel infirmare. Neque per revocationem priorum bullarum sic convaluerim', decreta prius damnata quasi essent appa>

hate, sed ad eurn slaturn revocata sunl in quo crantante damnationem.

Certo malo ominc nobis hic adversarii o^teiunl concilium Basileensc, cum ipsis plus noceat qinun prosit. Etenim concilium llasilecnse deposuit Eugenium IV , paparn indubitatum, ct ojus loco creavit Amcdæum Sabnudiæ ducem, sub nomine Felicis V. Si concilium sit supra papam certum ct indubitatum , possilquc eum judicare, in ordinem redigere et deponere, ct ita sit definitum a concilio vere recumenico ct confirmato tanquam veritas fidei, ul declararunt Basilccnses sess. 33, et tenent adversarii ; quæro quare universa Ecclesia (excipe Germaniam quæ neulralilalcm amplexa est, non tamen Galliam) non habuit Eugenium pro deposito, sed semper illi ut vero pontificiadhæsil? quare non agnovit Amedæum pro vero pontifice, sed semper cum ut inIrusum exccrata est? Erraverunt ergo Basileenses in his decretis explicandis cl sanciendis, vel erravit in fide universa Ecclesia; imo etiam nunc errat, excepta Gallia , siquidem ab hinc omnes aliæ nationes , summi pontifices , sequentia concilia , omnes universitates, omnes theologi cujuscumque status aut conditionis, extra Galliam , lucc prælensa fidei dccrela tolis viribus impugnent : hinc omnes hærelici, sola Gallia catholica.

Neque dicae quasdam Germanise universitates tempore concilii Basilcensis ejus decretis favisse. Non diu steterunt in errore, sed brevi ad communem sententiam reversa sunt. *Neque eliam dicas* Ludovicum Alcmanum, dictum cardinalem Arclalenscm , depositioni Eugenii IV præfuissc , cl tamen beatorum catalogo a Clemente VII fuisse adscriplum : potuit enim ipsum excusare bona fides cl rccla intentio, ul in mullis aliis contigit.

Ingenue fateor me non sinealiquo stupore legisse in aliquo partis adversæ scriptore non ignobili, nihil videri obstare quominus nostra sententia sit haeretica, neque nos a gravi nota esse immunes, nisi bona fides, re non satis attenta, excuset. Quo vergat ista intempestiva censura, quos , quot ct quantos feriat, ad quas angustias dilabatur et quæ absurda nevorare cogatur! Nimirum Ecclesiam universam , excepta Gallia , in errore contra fidem versari , solam Galliam esse orthodoxam , intra solos Galliae limites Ecclesiam Christi sine capite coarcian , *paid cx didis* el omnes percipiunt : at forte nemo percipit quomodo iste auctor possit sccum conciliari ; dicit enim alibi ··piseopos Galliarum in sua famosa Declarations non intendisse decretum fidei condere, sed opinionem de fallibili tale pontificis el ejus subjectione ad concilium generale adoptasse ut putiorem. At quomodo sententia simplici opinioni contraria sil hærelica , quomodo ejus defensores immunes esse non possunt a gravi nota ? *Qui potest capere capiat.*

Longe præsiat audire alterum celebrem inter Gallos scriptorem Cabassulium. in Notitia Ecclesiastica sæc. 15, pag. mihi 549, sic verius discurrentem : α Ex quo sibi (synodus Basilcensis) supra pontificem Romanum auctoritatem indebitam arrogavit, plcnamqiic jurisdictionem jubendi, compellendi, ipsumque suis jussionibus non obcdienlem deponendi, aliumque ejus viventis loco pontificem obtrudendi, quod demum ab ipsa pcraclum est, desiit esse legitima, sibique grande vituperium fredamque maculam accersivil..... Cumque paucissimi præsules qui Basileam concesserant, jam olim canonice instituto, indubitato et unico pontifici Eugenio ejus in privatum ordinem, reductionem comminatentur debitamque hærelicis prenant ni se inferiorem et subditum jurisdictioni synodi profiteretur, ejusque mandatis obit temperaret, tunc erepit concilium perniciosi schismatis jactare semina , quamvis Conslanlicnsis decretum prætcxerel, sed in diversa longcque dispari causa. Illud enim justam sibi attribuebat potestatem in plures pontifices invicem contendentes ct universam jampridem Ecclesiam lacerantes , quorum jus obscurum admodum el ambiguum erat, nec aliud remedium supererat cxlinguendi diuturnum inccndium quo Ecclesia conflagrabat.....Iliaque Conslantiense decretum felici exitu d terminatum est, remoto schismate. At cx d adverso, cum nulla esset in Ecclesia conscissio, solusque Ecclesiæ præessct Eugcnius quem fideles omnes legitimum agnoscebantcl colebant ponti licem, eo vi vente, novum Basilccnses pseudoponliliccm obtruserc.

Ilis adjunge pontificem Eugenium justam habuisse Basilcensis concilii alio u transferendi causam , **fervente tunc in**

somni vicinia gravi bello Burgunduin in- v ter et Ausliiacum duces, stanlibusque tunc d in armis Bnbemiæ Moraviæque populis , d qucram injustis postulatis concilium non u poterat assentiri : jamque etiam transac- » lis octo mensibus postquam synodus (lo- u buil exordium sumere, episcopi apud » Basilcam non plures tribus , aliique præ- » lati non plures quam decem convenerant; w atque ita immerito cœlus ille sacrosancti » generalis concilii nuncupatione jactabat, » el, quod longe deterius est, deextruden- » do summo legilimeque electo pontifice » nefaria consilia capessebat.

J II. — *Solvuntur calera objectiones,*

Obj. 1° Papa est frater noster, habet enim u ibiscum euindem Patrem, scilicet Deum: ergo,si peccaveritcl non fuerit correptione emendatus,debeldcmmliari Ecclesiæ, juxta piaccptum Chi isti , Mallii. 19. *Subsumo.* Atqui, qui denuntiatur Ecclesiæ ab ea judicandus, est Ecclesiæ, consequenter concilio generali , inferior. Ergo.

R. hæc Christi verba : *Dic Ecclesia;,* non inlelligi dc societate fidelium aut deconcilio generali ; nunquam enim fuit in usu et esset absurdum , peccatum fratris inobedientis deferri coram multitudine fidelium, aut ad id concilia generalia institui ; sed inlelligi de prælatis Ecclesiæ. Sicut enim dicilur deferri ad civitatem quod defertur ad senatum , aut ad imperium quod defertur ad capul imperii seu imperatorem ; i la censetur dici Ecclesiæ quod dicilur ejus prælalis. Praelatus ergo qui non habet superiorem , qualis est papa , potest quidem fraterne cum humilitate el reverentia corripi, cl ex hac parte locum habet in eo sententia Christi ; sed non habet ex ea parle quapræcipitur denuntiari Ecclesiæ, quia nullus est illi superior ; sed oportet, inquil S. Th., recurrere ad Deum,—Xn 4 d. 49 q 2 a 2. q. 3 ad 2. -çui *eum emendet vel de medio subtrahat.*

a
b ·» frÿ

Inst. 1° Petrus, consequenter papa ejus successor cum aliis, Matth. 18, instruebatur quomodo se gerere deberet erga fratrem delinquentem : ergo, si peccator secreto correptus a pontifice etiam adhibitis testibus non emendetur, debet pontifex eum denuntiare Ecclesiæ. *Subsume.* Atqui qui debet denuntiare Ecclesiae seu concilio ab eo judicandum el puniendum, minor esilicclt- sia seu concilio. Ergo.

/L 1° Petrum tunc, Matth. 18, π«η>lηπ fuisse institutum pontificem : unde potuinstrui cum aliis quomodo ul priva'·»· ceberel procedere in correctioni fraterna n deferre superiori.

II. 2° Casu quo peccator a papa fratenu correptus, etiam adhibitis testibus, non emendetur, debet pontifex dicere Eccleur, non hoc sensu quod debeat dicere concilio generali; absurdum enim foret, ut *jam diu,* quod ad correctionem cujuscumque delinquentis debereni congregari conciliagcncralia ; sed hoc sensu quod pontifex sibi ul judici et prælalo debeat dicere : ita ulauctoritate pontificia fungens ipsum in siiu tribunali examinet el convictum pimiai: quamvis enim pontifex non sil simpliciter seipso major , atlamcii consideratus ut persona privala, minor est seipso considerati)ul persona publica.

Inst. 2" S Greg- lib. i Epist. 38 ad Joannem Conslanlinopolilanum , qui se dicebat *universalem* el concplus non emendabatur , dicit : «Quidquid facere humililerdt- » bni, non omisi ; sed, quia in mea corrqi- « lione despicior , restat ut Ecclesiam de- » beam adhibere. » El Nicolaus papa,cap. *Praicipue* causa 11, q. 3 , dicit I.olhari· regi : « Cætcrum præcave ne quod nobis, » secundum Domini præceplum, duosaul » 1res testes adhibeamus , imo vero ne hoc » Ecclesiædicamus, el(quod non oplaimr » de cælero filias sicut ethnicus et publi- » canus. »

R. ex dictis utrumque pontificem per Ecclesiam inlelligcre suum tribunal aul seipsos ex auctoritate officii praesidentes, secundum quod docet Auctor, loro citato in margine a. 3, quæsliunc. 2, ad 4 : «l'ræ- » latus, inquit, potest dupliciter considera- » ri,aul secundum quod judicio præsidet, » et sic dicere prælalo est dicere Ecclesiæ, cl » sic debent prius teslesadhiberi quampra* » lato dicatur : aut extra judicium existons, » ctsic dicere prælalo non est dicere Eccle- » siæ , sed personæ quæ potest prodesset» » non obesse , quia nullus magis potest pio- » desse quam praelatus: secundum hoc.de- » belpriusdici prælaloqu.im teslibusaliis.i

Obj. 2» Concilia generalia auctoritatem exercuerunt in plures summos pUhtificei. 1 Ergo. Prôb. *ant.* 1» Sexta synodus damae

rit Honorium ; 2<- concilium Pisanum dcpo- Miit tiregnrium XII cl Benedictum XIII ; mouiller concilium Constanliensc eosdem et Jodiinem XXIII deposuit; 3° concilium ArelatciiM! recognovit sententiam Melchiadis contra Donallitas; horumque appellationem justam existimavit S. Augustinus, Epist. 162, in qua dicit: « Ecce ponamus domnes episcopos qui Romæ judicarunt u non fuisse bonos judices; restabat adhuc i>plenarium univers® Ecclesiæ concilium , «ubietiam cum ipsisjudicibus causa posset d agitari, ut si male judicasse convicti fuisso seni, eorum sententiæ solverentur. «Ergo.

R.N.anl. Ad primum probat. 1 Ilonorius filii damnatus post mortem ; pontifex antem mortuus non remanet pontifex, quia postmortem non habet amplius jurisdictionem ratione cujus esi pontifex. 2° Honorius accusatus oral de hæresi , quam dicebatur asseruisse ul privatus doctor; in casu autem hæresis pontifex desinit esse capul Ecclesire, quia desinit esse ejus membrum, et ideo polesl a concilio damnari.

/n<(. Si pontifex subjiciaturjudicio Ecclesia in casu hæresis, quidni in aliis casibus ?

R. Quia in casu hæresis et non in aliis, ipsa sua hæresi, excidii a pontificatu ; quomodo enim remaneret capul Ecclesiæ qui imnesi amplius ejus membrum? Unde subjicitur judicio Ecclesiæ, non ul deponatur , cum jam seipsum per hæresim deposuerit cl pontificatum abjecerit, sed ut declaretur hærclicus, sicque innotescat Ecclesiæ non esse amplius pontificem ; ante quam declarationem non licel ipsi denegare obedienliam : quia eo usque retinet jurisdictionem, non dejurequasi esset adhuc pontifex, sed (le facto, Deo ita volente el dispensante propter commune Ecclesiæ bonum.

Ad serandam probationem. ConciliumPisanumelConstanliensedeposuerunt dubios pontifices, non certos ; dubius aulem ponliltx non est pontifex , quia non esi capul visibile Ecclesiæ, el apud Ecclesiam non esse cl non apparere idem sunt.

Si diras Joannem XXIII habitum fuisse pro legitimo pontifice ab ipso concilio Constanliensi : *R.* id non constare, nec alicubi declaratum : sc<' *nor dato* , non habebatur talis in alii? obedientiis, sicque remaneat ‹l Imain Ecclesia.

.(d *tertiam probationem* 1" Concilium '.rclatense non fuil meumeniemn , sed ad summum nationale: undo,si quid probaret objectio, sequeretur quod summn« pontifex non solum generali concilio , sed etiam national! esset inferior , quoO non admittunt objicientes. 2- Concilium Amatense non recognovit judicium MelchiadisMimn^i jure, quasi potuisset supra pontificem judicare , sed cx mera indulgentia in Donalislas, quorum clamoribus el importunitate vicius imperator , ad cos compescendos^ hoc concilium illis dederat. Unde S. Aug. Epistl. 162 , dicit: « Imperator dedit aliud Arela- » tense concilium , non quia necesseeral , » sed horum imporlunisclamoribus cedens, «et omnimodo cupiens lautam insolentiam «cohibere.» Adde quod huic concilio m quo agebatur tantum de facio, ul ante, dixi, iidem Romani judices cum legalis summi pontificis adfuerint : unde ad eosdem judices melius informandos poliusquam ad aliud tribunal causa delata est.

Ad verba S. Augustini. Hæc dixit S. doctor, non approbando, sed iromee exprobrando Donalislaium audaciam ; quasi dixisset: Quid restabat impudentis vestrae, nisi ut concilium congregari p< teretis ad rescindemlum.Melchiadis sententiam ?Quod stulte ei impie fecistis

Quod objici posset, plures synodos recognovisse judicia pontificum pi ius late, ul Nicaena synodus recognovit judicium Sylvestri contra Arium , Ephcsina judicium Cœlestini contra Nestorium, Chalcedonensis judicium S. Leonis contra Eulychem, etc., præoccupatum est supra, dum diximus laudatas synodos recognovisse pontificum judicia , non ex necessitate pro certitudine fidei et nb insufficientiam lati judicii a ponlilice , quasi esset errori obnoxium; sed ad majorem solemnitalem et ad hæreticoruin proterviam magis cl efficacius comprimendam, atque ut omnium ecclesiarum in hæresi comprimenda consensio omnibus innotesceret.

()bj. 3° Plures pontifices agnoverunt concilia generalia esse sibi superiora. Ergo.

1 *Prob. ant.* Cum concilium Capuanum, anno 391 , causam Bonosi Sardicensis episcopi Aiiv sio el quibusdam episcopis Macedoni® et Illyrici commisisset judicandam ; hi, difficultate litis implex® deterriti . rogaverunt litteris datis Syricium summum pontificem, ul hujus causæ cognitionem el judicium in sc sumeret; al ille renuit el

respondit : α Cum hujusmodi fuerit concilii » Capuensis judicium , ul finitimi Bonoso d atque ejus accusatoribus judices tribue- » rentui, advertimus quod nobis ea judi- » candi forma competere non posset; nam, » si integra esset ejusmodi synodus, recte ib de iis quæ comprehendit scriptorum ves- » Irorum series decerneremus. Vesti um est » igitur qui hoc recepistis judicium, senten- n tiam ferre de omnibus ; vicem enim sy- « nodi recepistis, quas ad examinandum sy- o nodus elegii... Primum est, ut ii judicent » quibus judicandi facultas est data. Vos «enim totius, ut scripsimus, synodi vice «decernitis: nos quasi ex synodi auclori- » tale judicare non convenit. » Ergo.

2° Cum Innocentius 1 sententiam pseu- dosynodi ad Quercum contra S. Chryso- slomum rescidisset, et ipsum sedi suæ re- stituisset , scripsit nihilominus clero Con- slanlinop.,« Necessariam esse synodalcm d cognitionem ad causam illam integre fi- » niendam..... eam solam esse quæ hujus- » modi procellarum impetus retardarc pos- » set.....deliberare se mullum atque despi- » cero quomodo universalis synodus con- «gregelur, ut, de voluntate Dei, turbu- n lenti isti motus compescantur. « Ita aj ·'<! Paladium in Dialogo, el Sozomenum lib. S, cap. 20. Ergo agnovit pontifex plus posse synodum generalem quam ipse posset, sic- que se esse illi inferiorem.

3' Cum Philippus Augustus, Galliarum rex, instanter peteret ab Innocenlio II! ul rescinderet matrimonium contractum cum Insemburgi regis Daniæ sorore (quod illa juramento affirmabat esse consummatum), respondit Innocentius : « Non audemus dc o ejusmodi casu dc nostro sensu pro te ali- « quid definire: si super hoc absque deli- » Iteratione concilii determinare aliquid » lentaremus, præter offensam cl munda- » nam infamiam quam ex eo possemus in- » currere, forsan ordinis ct officii nostri u periculum immineret, cum contra præ- o missam veritatis sententiam (quod Deus u conjunxit, homo non separet) nostra non » posset auctoritas dispensare. » Ergo, ul into, agnovit Innocentius plus possesyno- dum quam ipse posset, el ab ea posse de- poni, si petitioni regis annueret.

II. ,V. *ant. Ad primam probat. N. conteq.* 1 · Quia alioquin sequeretur quod concilio etiam provinciali, quale erat Capiianum. pontifex esset auctoritate inferior, qu,J nemo admittit. 2° Quia Syricius recusant cognoscere causam Bonosi, ow» quqdnoo posset summo jure, sed tum ne invertant ordinem juris secundum quem ct canona prima causarum episcopalium cognitio pr- linet ad episcopos comprovinciales, lum quia non decebat majestatem pontificiam ul quasi subdelrgalus a delegatis per con- cilium , videretur judicaro causam Bonosi; quod formalibus terminis exprimit : Aoi inquit, *quasi ex synodi auclonlale judi- care non convenit.*

Ad secundani probat. N. pariter coiwq. Innocentius enim dicit necessariam csr synodum, non ad jus dicendum, siquidem jam ipse judicium Theophili contra S. Cbrysoslomum irritaverat, sed ad comp·.-- ccndos motus Orientalium hac occasioned- citatos: qui tamen, favente divina provident- tia, sola auctoritate Innocentii sedati sunt

Ad tertiam probat. N. iterum Etenim recte dixit Innocentius III, se non audere regis postulationi annuere, quia rex postulabat rem divino jure prohibitam, scilicet dissolutionem matrimonii consum- mati : *quod Deus conjunxit, homo nonu- paret.* Quod addit dc necessitate synodi, sine qua nihil potest concedere regi ; aper- tum csl id dixisse ad meram excusationem et honestum effugium ; nihil enim plus po- terat in hoc casu concedere concilium quam pontifex, neque tunc erat congregatum aut ideo congregandum concilium. Tandem subjungit, nec falso, periculum amittendi dignitatis si rogis votis annueret, quia pon- tifex in hærcsim apertam Itipsus, ut inci- su contingeret, subjicitur concilio genera- li, a quo ideo potest deponi, seu potius declarari depositus, eo modo quo supra diximus.

Inst. 1“ Summi pontifices sæpe requis»· ver uni approbationem ct confirmationem conciliorum ul necessai iam suis decretis, el in conciliis non solent definire , nisi *ap- probante sacro concilio :* ergo se illi infe- riores agnoscunt.

77. *N. conseq.* 1° *Retorqueo argumentum.* Concilia peliinl approbationem confir- mationem pontificis : ergosunl illi inferiora. *Negant consequentiam objicientes;* quidni *neamus* quam *inferunt ex simili antefl- dente?* 2° Pontifices quandoque ilicum ej- *ero approbante concilio* , seu requirunt ai-

SOLVI IMI JR OBJECTIONES.

rrvbuionem cl confirmationem concilio- iu iii, nnn quæ sil auctoritatis dantis robur elfirmitotcm decretis pontificiis, sed simplicis assensus el adhæsionis qualem dare posstlnt æquales æqualibus, imo inferiores superioribus. Dum ergo dicunt illam osse necessariam, non intelligunl esse necessariam ad certitudinem definitionis, sed ad majorem solemnitatem, ut efficacius frangatur bsrelicorum protervia el motus compescantur, *ul diximus supra.*

Inst. 2« Pontifices passim profitentur se sdstringi canonibus conciliorum. Ergo.

R. I). ani. Summi pontifices profitentur seadstringi canonibus qui perlinent ad jus divinum vel naturale, *C.* qui pertinent ad jus ecclesiasticum tantum , *subdislinguo.* Adslringuuntur via direcliva, in quantum eorum statui conveniunt, *C.* via coacliva, A'. Unde *negatur consequentia. Solutio paid.*

Inst. 3° Cœlestinus I, Epist. ad cpiscoposlllyrici, dicit : *a* Dominentur nobis leBgcs, non legibus dominemur, parcamus » canonibus et ea quæ sunt nobis præccpla e servemus. » Sylvester II, Epist. ad Scgninuin, archiepiscopum Scnonensern, dicit: n Constanter dico quod, si ipse ponli- » fex Romanus in fratrem peccaverit, sæ- 1 pius admonitus Ecclesiam non audierit , I hic, inquam, Romanus pontifex praecepto * Dei est habendus tanquam ethnicus el putblicanus. » Ergo.

Il. ad primum, 1° *solutione pracedenti.* >' Leges debent dominari pontificibus non dominatione potestatis coactivæ, sed dominatione rationis; quicumque enim ductu rationis regitur, ratio dicitur illi dominari.

.Id *secundum.* Quando hoc dixit Sylvester II, non erat pontifex, sederat Gerbcrlus, archiepiscopus Remensis a papa de(Ositus, el ideo in eum exasperatus : at («lea poenitentia ductusct pontifex factus, alilcrsensit ct loculus csl.

Inst. 4° Pontifices in sua consecratione jurant, aut saltem jurabant olim, obseriarc canones conciliorum : ergo iis subjiciuntur.

R. iY. *conseq.* Obligatio enim juramenti •d ad Dnum tantum , nec arguit subjectionem ad homines. Sic, dum reges in sua inauguratione jurant servare privilegia patrie, obligantur coram Deo, non tamen Mro subjiciuntur suis civibus. Deinde pontifices ex juramento tenentnr absolute servare canones spectantes jus naturale vel divinum; quantum autem ad eos qui spectant solum jus ecclesiasticum, *pate»* quod non intendant ita stricte seobligorc, cum quotidie in cis dispensent.

Obj. 4U Sæpe, præserlim in Gallia , appellatum est a summo pontifice ad concilium generale : anno 1302, a bullis Bonifacii VIII ; anno 1491, a bulla Innocentii VIII, occasione decimarum extraordinariarum; anno 1517, a Concordato Leonis X cum Francisco I, propter abrogationem Pragmatic® Sanctionis; anno 1682, a decretis Innocentii XI in causa Regalia? : alqui appellatio non fit nisi ab inferiori ad superiorem. Ergo.

Λ. *N. conseq.* 1° Quia cx facto jus ner probatur nec acquiritur, præserlim si sint jura positiva facto contraria , ul hic contingit et *palet ex probationibus conclusionis.* 2o Quia islæ appellationes non sunt fact® ad concilium générale excluso pontifice, sedqd concilium quod pontifex convocaret el cui præesscl per se vel per suos legatos; sicque non tam sunl appellationes quam novae ejusdem causæ cognitiones coram eodem judice, aliis tantum judicibus pontifici subordinalis assidentibus. Insuper appellatio a Concordato non erat proprie appellatio ad concilium generale, sed ad ipsum |>onlificem et plenius concilium; quia Galli non reputabant concilium Lateranense generale. Similiter non habebant Bonifacium VIII pro legitimo pontifice, ideoqueexistimarunt sibi licitum ab illo appellare. In aliis regnis gravamini occurritur ordinarie per supplicationes, représenta tiones el legatos, sicque plerumque res pacifice componuntur.

Obj. 5> Totum est majus sua parte : atqui concilium œcumenicum est quoddam lotum morale cujus pontifex pars est etsi præcipua : ergo concilium est majus et superius papa, juxta illud vulgatum S. Hieronymi : *Si auctoritas queeritur, orbis majores! urbe;* cap. *Legimus,* D. 93.

R. hoc argumentum non attingere thosim, quæ non csl dc concilio generali computato summo pontifice, sed deconcilio seu congregatione episcoporum , non coin putato pontifice, ul diximus initie articuli Si autem quæratur de concilio computato

pontifice, dicimus concilium esse illo majus extensive et auctoritate; quia lota concilii auricillas a summo pontifice dimanat : ct in hac hypothesi, pontifex est pars, sed dominatrix ct rectrix , sicut caput est pars corporis, ipsi loti dominans atque illud regens ; quo sensu pars non est toti cui dominatur auctoritate inferior. Res magis elucescet *relorsione argumenti* in adversarios. Totum est majus sua parte : alqui comitia generalia regni Galliæsunt quoddam lotum cujus rex est pars etsi præcipua : ergo comitia generalia sunt quid majus et auctoritate superius roge. Idue concedunt Galli?

Neque dicas comitia Galliæ olim deposuisse regem : idne licite facium , an illicito? mourn non est inquirere : at persuasum habeo quod quid simile nunc, etiam suppositis iisdem circumstantiis, non auderent attentare Galli. Sed et est disparilas, quod auctoritas regum sil originative a populo; auctoritas autem summi pontificis sit immediate a Deo.

Neque etiam inferas, juxta nos, episcopos in conciliis non sedere ut judices; sed esse tantum conciliarios pontificis : sunt namque veri judices, sed inferiores cl subjrdinali summo pontifici, qui cormn judicium potest recognoscere , examinare et emendare.

Quantum ad dictum S. Hieronymi, id dicit S. doctor, non comparando auctoritatem pontificis cum auctoritate concilii, sed comparando consuetudinem urbis Romæcum consuetudine aliorum regnorum ; \ultque alia regna non teneri, usibus suis abdicatis, sequi usum urbis Romæ , secundum quem diaconi se proferebant presbyteris. Dc quo jam dixi alibi.

Insl. 1- Auctoritas concilii est divina, seu divinæconjuncta, potesque dicere sicut concilium Jerosolymitanum : *Visum est Spiritui sancto el nobis :* ergo tonetur pontifex illi assenliri nisi velit deviare a Suirilti sancto, sicquc est inferior concilio.

R. 1ſ argumentum eadem chorda ac procedens aberrare; concilium enim cujus est divina auctoritas cl quod potest dicere : *Visum sl Spiritui sancto cl nobis*, est concilium eompuiato summo pontifice, fle quo non est quæstio, non vero concilium sepmclo summo pontifice unde concilium Üi.dcedonense condens ca noncm 28 repugnanlibus legalis, el quem rescidilS.L», non poterat dicere *' Visum ut* .Spirm/i *sancto.* 2° *Esto* pontificem lene» assenti» definitis a concilio generali eo absente, n r inde sequitur quod sil illi inferior, sed qcd concilium recte definivit. Sic concilium Ephcsinum tenebatur assenliri definitis a concilio Nicaeno, nec tamen ideo erat iit inferius.

Insl. 2° Est de fide quod concilium gene rale sil infallibile, el non esi de fide qu» summus pontifex sil infallibilis: atqui aulorilas quæ esi dc fide infallibilis potior esi ea quæ non est de fide infallibilis: erço auctoritas concilii est polior el superior auttoritale pontificis.

R. iterum argumentum currere in eadem falsa hypothesi ; concilium namque quod secundum fidem est infallibile, est concilium cecumenicum cum suo capitellomano pontifice dc quo non procedit quatio , non vero concilium sejunctum a suo capite de quo procedit quæstio. Constat enim plura concilia , sejuncto capite,errasse, ut Ephcsinum II, Chalcedonensed Ariminense. Insuper infallibilitas non arguit necessario superioritatem : nam S. Joannes erat infallibilis in fide.ellamen auctoritati Lini ct Clcti summorum pontificum, quorum temporibus vivebatct seripsil Apocalypsi m, subjiciebatur, quamvisbi pontifices, juxta adversarios, essent in fide faliibiles.

Insl. 3° Summus pontifex est filius Ecclesiæ : atqui filius est inferior matre. Ergo

Respondent Pius II, in bulla Retractationis, data anno 1463, quod , etsi Ecc^siæ filius sit propter « regenerationem, » propter dignitatem tamen pater habetur. » Et sicut filiationis causa debet ipse Ecci<'-jDsiam venerari ianquam matrem, ita el » praelationis causa praefertur ei ul paster » gregi. princeps populo, rector familia. ›

Insl. 4-' Ecclesia potest eligerc pontificem : ergo et illum deponere.

R. N. conscq. Quia per electionem fit capulet superior Ecclesiæ, in quem nroinde Ecclesia non habet jurisdictionem urc potestatem coactivam : sic capitulum potest eligere episcopum, illum autem semel electum non pofesl deponere.

Insl. 5« Secundum jura potest deponi pontifex sirnoniace electus. Ergo.

R. A. *conscq.* Quia pontifex sirnoniace

electos non est vere pontifex, cum electio i simoniaca sil nulla, modo tamen non sit acceptatus ab universa Ecclesia : hoc enim casu acceptatio Eccicsiæ suppleret defectum electionis, ut dicemus art. scq.

Obj. 6° ab inconvenientibus. Non est credibile Deum destituisse Ecclesiam omni remedio in extremis : alqui id contingeret si pontifex non subjiciatur concilio : 1° si pontifex esset noxius Ecclesiæ camque vellet subvertere ; 2° si sit captivus; 3° si sit amens : in his enim casibus nullum videtur ermedium nisi in concilio quod possit papam daponere. Ergo.

R. N. min. Ad primum casum. Si nitatur subvertere Ecclesiam in fide, cum tunc sil manifeste hærelicus , hoc ipso excidit a pontificatu ; et requiritur tantum declaratio Ecclesiæ, ut denegetur ipsi obedienlia , *sicut diximus antea.* Si autem aliter sit noxius EcclAsiæ : quidam respondet fideles posse vi armorum illi resistere, absque eo quod ideo amittat superiorilatem : sic , dum, injuste invasus a suo superiore , illi resistit, invadens non amittit ideo superiorilalem ; sic iterum , si rex Galliæ qui nullum agnoscit superiorem in temporalibus, vellet regnum subvertere, possent populi vi armorum illi resistere, nec tamen ideo amitteret dignitatem regiam. *Respondet* S. Thomas *recurrendum esse ad Deum , qui tum emendet vel de medio subtrabal:*—In 4. d. 19. q. 2. a. 2. q. 3. ad 2. —vel dicendum quod, cum Deus speciali providentia regal et conservet suam Ecclesiam , non permittet, sicut hucusque non permisit, hunc casum evenire; aut si permittat, non deerit in subministrandis mediis el auxiliis opportunis.

Ad secundum casum pontificis captivi. Fient ab Ecclesia ad Deum preces, sicut fiebant pro Petro dum detinebatur captivus ah Herode ; nec inierim desinet esse pontifex aut poterit deponi a concilio , sicut rex Galliæ captivus non desinit ideo esse rex nec deponi potest a populis.

Ad tertium casum. Si pontifex sit perpetuo amens, censebitur mortuus; est eniin amens revera mortuus quantum ad vitam rationalem. sicquc Ecclesia sibi providere poterit dc alio pontifice. Interea vero in hoc et præcedcnti casu non desinet Eccle-1 lia, sed servabit infallibilitalem fidei passivam. Quod si occurrant controversi® de i fide vel moribus, poterunt episcopi vet concilium definire ; sed definitio non habebit ultimam et absolutam firmitatem , donec confirmetur a pontifice sequente , *ul jam diximus el dicemus.*

ARTICULUS IX.

Utrum sil de fide Clementem XIV este summum pontificem?

Hæc quæstio nata est et facta celebris ineunlc sæculo superiori, cum quidam in Hispania , præsenlienles Clementis VIII judicium fore contrarium suis opinionibus quæ tunc Romæ examinabantur, ul pararent sibi viam ad illud declinandum , propositis publicis thesibus defenderuni non esse de fide Clementem VIII esse Petri successorem , quarum auctores jussit incarcerari summus pontifex, et inde contrarium etiam in publicis thesibus cœpit Romæ propugnari.

Nullus est inter Calhoficos qui non certo teneat Clementem XIV, vel quemcumque alium actu sedentem, esse summum pontificem , sed diverso gradu certitudinis. Quidam tenent id certum certitudine morali tantum; quidam, certitudine theologica; alii, et communius, quibus subscribimus, certitudine fidei.

Ad cujus ultima sententia inlelligenliam, revocanda sunt quæ scripsimus disseri, de Ecclesia, a. 7, § 3, in 2 resp. ad obj. 1. Id dicitur de fide quod est revelatum : dupliciter autem aliqua veritas a Deo revelatur, 1° immediate in se, ut hæc : *Deus est unus el Irinus; Christus est homo; 2°* mediale in alio : el hoc iterum dupliciter, velul afTcclus in causa, seu proprietas in essentia, ul hæc: *Christus est risibilis,* revelata est in hac: *Christus est homo,* ul proprietas in essenlia, scu offectus in causa ; vel ul pars in suo loto, ut hæc: *Petrus esi mortalis,* in hac. *Omnis homo est mortalis* ; vel : *David peccavit in Adam*, in hac : *Omnes peccaverunt* in *Adam;* vel hæc : *Christus est mortuus pro me,* in hac : *Christus est mortuus pro omnibus.*

Quæ revelantur mediale ut effectus in causa, seu ul propriola in essentia, non sunt objectum fidei, sed assensus theologici tantum, quia effectus in causa non continetur formaliter, sed victuali'?.· duntaxat. Quæ autem revelantur ut paries in loto sunt objectum fidei, quia partes non sunt solum

vjrtiialitcr in toto, sed formaliter, ct veritas propositionis universalis per se petitur cx veritate propositionum particularium quæ in ipsa forma litor continentur; in tantum enim propositio universalis est vera , in quantum propositiones particulares quas continet sunl veræ, v. g. ideo verum est quod omnes homines sunt morlaks, quia verum est quod isle cl iste homo sil mortalis. Unde, eo ipso quo reveletur propositio universalis, revelantur eliam omnes propositiones particulares, sicque ad idem fidei lumen perlinent, seu eodem fidei habitu attinguntur. His notatis,

Diro. Probabilius videtur esse de fide Clementem XIV esse summum pontificem.

Prob. 1° ex prænotalis. Hæc propositio universalis : *Omnis homo acceptatas ab universa Ecclesia in Pclri successorem , ist summus ponlifex,* est de fide : atqui hæc particularis : *Ilie homo, Clemens XIV, acceptatus ab Ecclesia universa in successorem Petri, csl summus ponlifex,* continetur in priori universali tanquam pars in loto : ergo est eliam de fide. *Major a nullo catholico negatur.* Cum enim sil revelatum et dc fide Christum instituisse Ecclesiam usque ad consummationem sæculi duraturam , pari 1er est revelatum ct dc fide quod successor Petri, quem fundamentum , caput cl summum pastorem instituit, iisdem privilegiis gaudeat. *Min.* est evidens; partes enim hujus propositionis universalis, Omnis homo acceptatus ab universa Ecclesia in Petri successorem , est summus pontifex , sunl : ct iste, ab Ecclesia acceptatus m Pclri successorem, est ponlifex. *Consequentia* denique constat cx prænolaminc; quia, ul dictum csl, particularis formaliler contenta in universali de fide, est eliam de fide.

Confirmatur. Hæc propositio : *Hoc concilium Tridenlinum, acceptatum ab Ecclesia pro œcumenico , esi regula fidei,* esi dc fide; quia continetur ul pars in lolo in hac universali de fide : *Omne concilium acceptatum ab Ecclesia pro œcumenico, esi regula fidei :* ergo a pari de pontifice.

Dices. Ista propositio particularis : *Hic homo, Clemens XIV, acceptatus ab Ecclesia* in *successorem Petri, csl summus pontifex,* non continetur in hac universali: *Omnis homo acceptatus ab Ecclesia uni·-ersali in successorem Petri, est summus ponlifex,* nisi supponendo quod Clew . XIV fuerit rite electus : atqui non eji rc»s latum nec de fide quod fuerit rite electa, sed hoc scitur lanium ex testimonio hominum. Sil parilas : e de fide quod mimis hostia rile consecrata sit adoranti,); non esi tamen de fide quod hax: ho>lia .sil adoranda , quia non est dc fide quod sil corae* era la.

R. X. maj. Hæc enim suppositio non habet locum in casu nostro, neque pro propositione universali, neque pro particulari : quia, cum Ecclesia sil infallibilisn acceptanda fidei regula, ul modo dicam, fucril rite facta vel non electio pontificis, hoc ipso quo Ecclesia illuni acceptat,··, verus pontifex et fidei regula , suppletqiir Ecclesiæ acceptatio defectum qui poluii irrepere in electione : cl si quidam canum·: videantur dicere oppositum, inlclligrmli sunt de electione ante acceptationem Ec.ksiæ. Unde est disparilas de hostia : Ecclesia enim non declarat hanc hostiam esse consecratam, adeoque contineri sub universali, sicut in actu exercito declarat Clementem XIV esse acceptatum ab Ecclesia in Petri successorem , sicque contineri sub universali. Insuper, cum consecratio hujus hostiæ sil quid particulare non perlinens ad regimen universale Ecclcsiæ, non essel infallibilis Ecclesia in hoc declarando, nec ejus declaratio posset supplere defectum consecrationis; ul autem propositio particularis, contenta in universali de fide, st quoad nos de fide, dcbcl nobis certo eoostare eam contineri in universali de lide.

Repones. Saltem non constat hunc luminem, Clementem XIV, esse Petri successorem el pontificem, nisi ex hoc discursu humano : *Omnis homo acceptatus ab Ectltsia in Pclri successorem , csl summus porlifex: atqui Clemens XIVesi acceptatus ai Ecclesia in Petri successorem ; ergo al summus ponlifex :* atqui assensus seu cognitio veritatis qui innititur discursui humano non est fidei. Ergo. Item *minor* hujus syllogismi non est de fide, ergo tree *conclusio;* quia, secundum dialecticos, *conclusionquilur debiliorem pariem.*

R. D. min. Assensus veiitathqufiinnititur discursui humano, utcausæ moventi ad asscnlienduin , non est fidei, *C.* quæin. nititur discursui humano, ut causæapplicanti molivum assentiendi, sen ipsam rcie-

lationem, non est fidet, *N.* Non repugnat ergo cognitioni seu assensui fidei, quod supponat aliquem discursum, non lanquam motivum proplerquod præbealur assensus, sed per quem revelatio universalis ipplicatur huic particulari subjecto, *ul patet* in lac propositione : David in Adam peccavit, quæ, licet sil fidei, indigel tamen ul credatur hoc discursu : *Omnes posteri Adam in ipso peccaverunt : atqui David est ex posteris: ergo peecavil in Adam.* Isle discursus non est causa sen molivum propter quod credo Davidem in Adam peccasse, sed csl lanium applicatio hujus revelationis universalis : *Omnes in Adam peccaverunt,* huic particulari subjecto, nempe Davidi : cl isla revelatio est motivum cur credam Davidem peccasse. Ita in nostro casu.

Ad id quod additur de regula dialectic®, *R.* hanc regulam non habere locum in discursu mere applicative) ; quia propositio universalis quæ ponilur in *majori* non esi causa propositionis particularis quæ ponilur in *conclusione :* cum , ul dictum esi, propositio universalis nihil aliud sil quam omnes particulares : minor autem naturalis hæc, *David est ex posteris Adam*, est lanium explicatio majoris universalis ct ejus applicatio ad hoc determinatum subjccluin : unde si propositio universalis sil de tide, non obstante minori naturali, *conclusio* particularis in *majori* contenta ut pars in toto, erit eliam de fide.

Prob. 2° *conclusio.* De fide est quod Ecclesia errarc non possil in accepta mia lulei regula : alqui, acceptando hunc hominem in summum pontificem, cum acceptai ul lidei regulam : ergo de fide est hunc homiucm quem acceptat in pontificem , esse verum pontificem. *Min. csl certa. Prob.maj.* Si Ecclesia errare posset in acceptanda fidei tegula, errare posset in acceptandis definitionibus ab hac incerta regula emanatis, sicut, si errare posset in declarando aliquo libro canonico, aut in acceptando aliquo concilio œcumenico, errare posset adhærendo contentis in isto libro , vel rebus delinitis ab isto concilio, sicque portae inferi possent adversus illini prævalere. Ergo.

Confirmatur. Dc fide est Ecclesiam in qua sumus, esse veram el catholicam Ecclesiam : alqui non est vera e* catholica Ecclesia quæ non est unita legitimo suo capiti : rigo, hoc ipso quo Ecclesia acceptai hunc hominem in pontificem ct caput cui unitur, est de fide quod sit ponlifex et caput Ecclesiæ.

Neque refert quod Ecclesia possit esse sinccapile; præslo enim est remedium in electione novi capitis. At si habeat caput lictum quod ignoret, nullum supercsl remedium ; non potest enim sibi de alio providere, cl ficto jubenti atque definienti parere tenetur.

Prater jam solutas instantias obj. Non est revelatum in S. Scriptura nec in traditione Clementem XIV essesummum pontificem. Ergo.

R. D. ani. Non est revelatum immediate in se , *C.* mediale in suo loto , *N. Solutio palet ex probationibus conclusionis.* Insta in paritate cum concilio tridenlino.

Insl. 1° Non est revelatum nec de fide quod Clemens XIV sil baplizalus el mas: ergo nec quod sil summus ponlifex. *Prob. conseq.* Clemens XIV non polesl esse summus ponlifex nisi sil baplizaluselmas: ergo, si non sit revelatum quod sil haplizalusel mas, non est revelatum quod sil ponlifex.

R. N. conseq. Ad probat. N. conseq. Ex hoc enim quod aliquid sil revelatum , non sequilur quod debeant esse revelata quaecumque sunt necessario cum illo connexa : quinimoin hoc consistit theologicus discursus, quod versetur circa ea quæ necessario conncclunlur cum revelatis: sic, v. g. quod Christus sil homo est revelatum , el quia risibililas est necessario connexa cum homine, inde infertur quod Christus sil risibilis cerliludine iheologica , sed non fidei. Jam autem in casu, revelatio special lanium personam acceptatam in pontificem , non conditiones ad id requisitas, sed ex revelato consecutione cl cerliludine iheologica inferuntur. Unde, cum ante acceptationem Clementis XIV in pontificem, essel lanium inoraliler certum quod essel baplizalus, jam nunc post acceptationem csl certum certitudine theologica. Sit paritas : definitio laia a concilio quod Ecclesia acccplat pro œcumenico , esi rcvclala el perlinci ad fidem ; ad eam necessario prærequirunlur quod res definita fucrilj'rius maturo examine diligenter discussa , et quoti judices sedentes fuerint veri episcopi ; neutrum tamen est revelatum nec tic title; sed quia est de fide quod Ecclesia errare non possit in acceptando concilio œcumenico, el delini-

Lio ejug non possit esse falsa , inde infertur ut certurn certitudine theologica, omnia necessaria adfuisse, el discussionem sufficientem fuisseadhibilam , ei judices sedentes in numero competenti saltem fuisse veros episcopos.

Insl. 2° qui negaret Clementem XIV esse pontificem non esset hæreticus : ergo non est de fide.

R. D. conseq. Non est de fide certo , *C.* probabilius, *N.* Seu , ul alii dicunt, est dc fide, sed non est de fide quod sit de fide, sicque non est de fide catholica el obligante , qnod tamen requiritur ul quis negando sit hæreticus; hæresis enim consistit in pertinacia in negando id de quo certum est de fide in Ecclesia quod pertineat ad fidem

Insl. 3° Quod semel est de fide semper est de tide*, atqui intra centum annos non erit de tide quod Clemens XIV fuerilsummus pontifex , sicut non est certum nunc quod defuncti pontifices fuerint summi pontifices : ergo neque nunc est dc fide Clemens XIV sil pontifex.

Λ. *D. maj.* Quod est semel de fide semper est de fide, quoad se, *C.* quoad nos, *N.* Mulla enim tempore Chrisii fuerunt de fide quoad nos, quæ non sunt modo. Ratio est, quia nihil est de fide quoad nos nisi proponatur ab Ecclesia ut ad fidem perlinens: quamvis aulem nunc proponat Clementem XIV ut summum pontificem el caput Ecclcsiæ tanquam ad fidem pertinens, non sequitur quod intra centum armos proponet ut quid ad fidem perlinens quod fuerit summus pontifex, sicut nunc non proponit alios ponlificesdefunetos,quia id non estnecesse ad regimen commune Ecclcsiæ. Quid enim facit ad regimen præsensel bonum commune Ecclesiæ scire quoi et qui fuerint olirn pontifices? Id autem noscimus tantum ex testimonio humano cui potest subesse falsum. Quidam excipiunt casum quo Ecclesia proponeret i redendum aliquod dogma definitum a tali defuncto pontifice; videtur enim quod hoc ipso proponeret cum fuisse pontificem ellidei regulam, sine quo dogma ah ipso definitum non foret fide divina credendum.

Insl. 4° Seniper erit verum Ecclesiam proposuisse Clementem XIV ul pontificem: ergo, si ex præsenti propositione mine «u dc fide quoad nos quod sil pontifex , semper erit de fide quoad nos quod fuerit ium. mus pontifex.

R. D. ani. Semper erit verum Ecclesiam proposuisse Clementem XIV ut pontificem, et hoc semper constabit ex prindpiu fidei, quæ sunl Scriptura, traditio et Ecclesiæ determinatio seu propositio, .V. ani et non semper sic constabit, *C.* ant.et Λ'. *conseq.* Quia, sicut diximus, ul aliquid sil de fide quoad nos, debet nobis constare ex Ecclesia determinante ct proponente tanquam revelatum in S. Scriptura vel traditione.

Quod posset opponi de fabula papis» lalæ expositum el solutum est in Iracl.de Ordine, digress. 2 ad disseri. 3.

DISSERTATIO V.

DE CONCILIIS GENERALIBUS.

Concilium, dictum vel a consulendo,rd a considendo, vel a concurrendo in eamdem sententiam, significat cœlum seu congregationem : unde comitia regni vel provinciæ possunt dici concilium ; sed hic quaerimus de concilio in rebus ecclesiasticis et religionem spectantibus. Potest definiri ‘ *Congregatio ecclesiasticorum , prastritn episcoporum, légitima auclorilale*comwi*la, ad statuendum quæ speclanl religion moresque Christianorum.*

Usum conciliorum habemus cx apostoli’. Etenim, Act. *1 ,* concilium celebrarunt in electione S. Malhiæ ; aliud , Aci. C, in electione septem diaconorum ; aliud , Aci. 15, in causa legalium , el aliud cujus non meminit Lucas, in quo Symbolum fidei ediderunt, antequam in universam terram dispergerentur : eslque probabile institutionem esse divinam, tum ex illoMallh. 18: *Ubi sunl duo vel 1res congregati* in nomin/ *meo, ibi sum in medio eorum;* tum quii verisimile esi Apostolos, vel cx praecepto Chrisii, vel ex speciali motione Spiritus saucii, sua concilia celebrasse.

Quadruplex solet distingui concilium, diœcesanum, provinciale nationale ct *generale.* Diœcesanum est, quod ab episcopo celebratur cum clero suæ dioecesis; provinciale, quod celebratur ab archiepiscopt cum episcopis suæ provinciæ; nationale, cui adsunt omnes archiepiscopi cl episcopi unius nationis, convocati a primate vel patriarcha; generale, quod dicitur eliam ff-

cumcnicum cl plenarium, esi cœlus episcoporum a summo pontifice cx toto orbe christiano convocatorum, cl cui ipse summus pontifex per se vel per legatos praesidet : el de illo esi praesens dissertatio. Quandoque nationale aul eliam provinciale dicitur generale, sed cumaddilo, hujus scilicet nationis seu provinciæ.

ARTICULUS I.

Cujus sil convocare concilium generale?

Dico. Solius esi summi pontificis certi cl indubitati convocare concilium generale.

Esi in terminis S. Thomæ qui, Opusc. 10 contra impugnantes religionem , cap. 4, dicit: « SS. Patres in conciliis congregali a nihil statuere possunt, nisi auctoritate » Romani pontificis interveniente, sine qua u eliam nec concilium congregari potest. » j El22,q. 1, a. 10, in arg. sed contra : « Ilu- l » jusinodi synodus (generalis) auctoritate b solius su mini pontificis congregari potest, u ul habetur in decreto , disl. 17, » cap. *Synodum* el cap. *Ilegula.*

i *Prob.* 1° Julius I, Epist. ad Orientales, apud Socratem, l. 2, c. 13 , dicit: αCanon » ecclesiasticus vetat ne decreta absque senilenlia Romani episcopi ecclesiis sancian- » lur;i> seu, ul legit Cassiodorus, in Hist. Iripart. « Non debere absque sententia Roumain pontificis concilia celebrari.» Refertur cap. *Ilegula* citato: huneque canonem a Nicæna synodo renovatum scribit synodus Alexandrina, Episl. ad Felicem papam.

Pelagius II, Epist. 1 , c 1 ad episcopos qui non convenerant ad convocationem Joannis Constantinopolilani dicil. « Multis d denuo apostolicis elcanonicis atque eccle- » siasticis instruimur regulis, non debere » absque sententia Romani pontificia edebrari. » Refertur cap. *Multis*, 1). 17.

In concilio Chalccdonensi, act. 1 , Dioscorus prohibitus est sedere inter episcopos; « quia, inquiunt patres, synodum ausus i esi facere sine auctoritate Sedis aposlo- »licæ, quod nunquam licuit, nunquam » factum esi. » Septima synodus aci. 6, reprobat conHlium Iconoclastarum sub Constantino Copronymo , quia celebratum fuerat sine auctori tale Romani pontificis. Unde Anclor 1 p. q. 36, a. 2, ad 2, scribit quod t Auctoritate Romani pontificis eliam an- » liqua concilia congregabantur cl confir- » mabantur. *n*

Si dicas cx his sequi quod ne" diœcesana aul provincialia concilia possint nisi a Romano pontifice convocari, prarterJm cum cap. *Nec licuit* ead. D. 17, Pelagius II dicat nec synodum particularem sine auctoritate Sedis apostolicæ licere celebrare : consequens autem non admittitur. Ergo.

R. quod jura et ipsimet pontifices concedant, imo jubeant episcopis etarehiepiscopis, ul particularia concilia celebrent, sicque non sine eorum auctoritate celebrantur. Caput Non *licuit* loquitur de synodis particularibus congregatis contra universalem synodum : *palet* ex rubrica est : α Abs- » que apostolicæ Sedis auctoritate sy πο- u dum particularem contra universalem ali- » quibus congregare non licet. » Et apud Ivonem , Anselmum et Polycarpum verbis Gratiani additur, *ad judicandum universalem synodum :* unde annotatio Grcguriana monet textum Gratiani corrigendum esse ex hone, Anselmo cl Polycarpo; id· que satis aperte innuit textus ipse Gratiani verbis sequentibus, *quoties aliqua de universali synodo aliquibus dubitatio nascitur* , etc.

Prob. 2 I Illi soli competit jus convocandi concilium generale, qui habet curam totius Ecclcsiæ el auctoritatem in episcopos convocandos : atqui is est Romanus pontifex, *ul palet* cx disseri, præced. Ergo *Maj.* etiam constat; quia concilium generate spectat universam Ecclesiam ; et sine auctoritate in episcopos, qua compellantur com parere concilio, fruslranca cl impotens foret convocatio.

Confirmatur. Solius est episcopi convocare synodum diœcesanam , solius archiepiscopi convocare synodum provincialem, solius regis convocare comitia generalia regni : atqui non minor est, imo major est auctoritas pontificis in universam Ecclesiam , quam episcopi in diœcesim , archiepiscopi in provinciam, el regis in regnum; neque ulli alteri quam summo pontifici compotit hæc auctoritas in universam Ecclesiam. Ergo.

Dixi in conclusione, *certi el indubitati pontificis ;* quia in casu schismatis in quo Tarent dubii pontifices, ul tempore concilii Consta nliensis, posset Ecclesia per suos praelatos convocare concilium ad succurrendum

præsenli necessitati, nimirum ad providendum sibi de certo pontifice : quod si ulterius aliquid definiat in materia fidei ct morum , aut in his quæ spectant universam Ecclesiam, non erit ratum ct firmum nisi a sequente pontifice confirmetur, ul jam antea diximus.

Solvuntur objectiones,

Obj. 1° Concilia Orientalia ut plurimum convocata fuere auctoritate imperatorum : ergo. *Prob. ant.* Constantinus Magnus convocavit concilium Nicænurn , ex Euseb. lib. 3, de Vita Constantini, c. 6; Socrate, lib. 1, c. 6, el Theodoreto, lib. 1, c. 11. Constantius convocavit concilium Sardicense, ex eodem Theodoreto, lib. 2, c. 5. Theodosius senior convocavit Constantinopolitanum primum, ex eodem Theodoreto, lib. 5, c. 9. Theodosius junior convocavit Ephesinum, ex Evagrio , lib. 5, c. 3 ; Martianus imperator, Chalccdoncnse, ex S. Leone, Epistola 43. Ergo.

A nle responsionem observandum est quod, quamvis non sit idem auctoritas el consensus , attamen in eo qui habet auctoritatem aliquid faciendi, in illud consentire , sit ejus auctoritate fieri : unde, cum sil penes solum pontificem auctoritas convocandi concilia generalia, ul probatum est, idem est respectu illius præbere consensum convocationi concilii ac illud per alium convocare. Hinc *ad objectionem*

R. nullum concilium ex Orientalibus convocatum fuisse sine saltem assensu summi pontificis, consequenter sine ejus auctoritate. De Nicæno probavimus exscxla synodo, et ex Rutino , disgressionei historica ad disseri, procem, de Deo Trino ; vide ibi textus. Sardicense fuisse convocatum jussu Julii papae, colligitur ex S. Athanasio, Epist. ad solitarios , in qua scribit: *Episcopus Romanus jussit synodum fieri ubicumque vellemus* , et ex Socrate, lib. 2,c. 16, ubi refert quosdam episcopos non présentes concilio absenliæ suae causam attulisse temporis constituti angustiam , culpamque in Julium retulisse ; quod est apertum signum Julium indixisse concilium et tempus illud celebrandi præfixisse.Quantum ad Constanlinop. I, KOK iûil œcumenicum nisi ex post fecto, ut sat prolixe explicuimus in tract, citato de Trinitate , digress. II, hist, sect. III ; vide diligenter. De concilio Ephesino , convocatum fuisse ex assensu Cmle*-lini probavimus ex professo, digress. I hist, ad dissert. IV de Incarnat, sect. 111. Item, Chalcedonensc convocatum luisse a S. Leone invicte probavimus ibid, digressione II historica, sect. III. Require inulroqne loco.

Inst. 1° In octavosynodo, Constanlinopu* litana IV, anno 869, vicarii Orientalium sedium dixerunt : « Scitis quia in pratentis » temporibus imperatores erant qui congre- » gabant synodos, et ex toto terrarum orbe » ad dispositionem hujusmodi causarum » colligebant. » Ergo.

R. imperatores præterilis temporibus convocasse concilia, non summo Jtfre,se<! ex assensu cl dispensatione summorum pontificum, ita ul concilium ab imperatore, vel alia quacumque potestate sæculaii,nunquam habitum fuerit pro legitimo cl œcumenico, nisi postquam accessit consensus Romani pontificis.

Insl. 2° Ipsimet pontifices sæpe ab imperatoribus petierunt ut, vel indicerent,vel indici permitterent concilia · sic Liberius petiit a Constantio. Ergo.

R. id petiisse ponlifitvs ab imperatoribus, non quod non haberent potestatem convocandi concilia , sed quod plerumque hanc potestatem exercere non possent absque consensu imperatorum , sive quia imperatores favebant haereticis et sæviebant in catholicos, ul contigit Constantio Ariane: sive quia, cum tunc Ecclesia nullius urbis aut provinciæ haberet dominium , neces» erat ut imperatores aliquem locum concb dcrenl ad celebrationem concilii, et episcopi ad concilium commeantibus, quorum plures erant pauperes , necessaria in victu el vecturis proviclerent; sive tandem quit L. *Conventicula,* C. lit. *de Episcopisel ('leris* , cautum erat ne conventus fierent absque licentia principis, quod êÙàm num viget in pluribus regnis.

Obj. 2" Act. 6, de duodecim Aposlolisdicitur .· *Congregaverunt multitudinem ilisriputorum;* quibus cerbus significatur non .; solum Petrum, sed ad omnes Apostolos pertinuisse convocare concilium : ergo pariter id non perlinet ad solum papam, sed a' omnes episcopos.

R. Λ. *assumptum.* Ex es enim quod Petrus cum undecim convocaverit concilium, non sequitur quod convocatio non fueni

freta principaliterauctoritate Petri qui era l illorum caput; sicut, si nunc papa convocaret concilium cum cardinalibus, non sequitur quod convocatio non fieret principaliter auctoritate papæ.

ARTICULUS II.

Qui sini de jure vocandi ad concilium generale P

Dico. Soli episcopi sunt de jure vocandi ad concilium generale.

Prob. 1" Ii soli sunt de jure vocandi ad concilium generale, qui habent jurisdictionem non solum in foro interiori, sed etiam in foro exteriori ecclesiastico: atqui soli episcopi habent hujusmodi jurisdictionem : ergo. *Min. constat.* Non enim laici,cujuscumque sint conditionis aut dignitatis, etiamsi imperialis, habent jurisdictionem in foro exteriori ecclesiastico , cum sit spiritualis , neque inferiores clerici ul curati : *palel ex* usu et quia non sunt primarii et proprie pastores , sed , ut inquit Auctor 2, 2 , q. 18'r ,a. 6, ad 2, *Habent tantum aliquassubminislraliones sub episcopis,* quas ad nutum limitant episcopi. *Prob. maj.* In conciliis generalibus non solum definiuntur simpliciter conlrovcrsiæ circa fidem ct mores ct causas privatas episcoporum, sed eliam decernuntur pœnæ et compelluntur contumaces obedirc definitionibus ct sententiis prolatis ; hæc autem perlinent ad forum exterius Ecclesiæ. Ergo.

Prob. 2“ ex usu Ecclesiæ, quæ non solet nisi episcopos de jure vocare ad concilia generalia : unde illud celebre dictum Theodosii el Valentiniani imperatorum, Epist. ad synodum Ephesinam , in ejus actis inserta : a Nefas est qui sanctorum cpiscopooruin catologo adscriplus non est, illum 0 ecclesiasticis negotiis cl consultationibus «se immiscere ; » item, illud synodi Chalcedonensis : « Mitte foras superfluos, conp cilium » episcoporum est.

Dixi, *dejure ;* quia quandoque, ex privilegio summorum pontificum , vocantur abbates ct generales ordinum cum jure suffragii decisivi r idque non incongrue, ul scilicet repræscnlantes suos subditos, ex priori privilégié a jurisdictione episcoporum exemptos.

Vocantur etiam theologi et canonist®, non cum jure suffragii decisivi, sed ul res fidei cl Ecclesiæ inquirant cl examinent, et sensus suos patribus concilii referan* Item, quandoque vocantur imperatore non ut res Ecciesiæ definiant, sed ut cor. cilium defendant ct adjuvent, atque dccr< - torum sint testes, et ea libenlioêac efficacius mandent execution!, atque rebdles pœnis coerceant.

Dices In Act. 15, ad concilium Jerosolymitanum, in quo agebatur do causa legalium . *convenerunt Apostoli el seniores :* ergo non solum episcopi.

R. per *seniores,* phrasi in Novo Testamento usitata, non significari ætalein, sed dignitatem ecclesiasticam , ut jam alibi observavimus ; el, quamvis incc: tum sil qua dignitas ecclesiastica , an episcopalis, at presbyteralis lanium hic significetur, probabile est tamen designari illos qui erant non solum presbyteri, sed etiam episcopi , ct qui per accidens negotiorum causa repericbanlur tunc Jcrosolymis ; quia in line ejusdem capitis, de Paulo dicitur quod præcipiebal *custodire præcepta Apostolorum et seniorum*, sed et nihil velat quominus simplices presby teri potuerint adesse concilio , sive ad consultandum, sive eliam ad definiendum, non de juro, sed ex privilegio ipsis a Petro concesso.

Insl. Ibidem , posl priora verba legitur : *Placuit Apostolis et senioribus cum omni Ecclesia ;* ergo non solum episcopi et presbyteri , sed etiam laici aderant cum jure suffragii.

R. N. conseq. Hæc enim verba non spectant definitionem ctdecretum concilii, dicitur enim cum de decreto ageretur: Con*veneruntque Apostoli el seniores videre de verbo hoc,* cl postea *tacuit omnis multitude;* sed spectant electionem eorum qui mittendi erant knliochiam cum Paulo el Barnaba ad deferendum decretum concilii : nihil autem obstat quominus hæcelectio plebi placuerit, aut eliam , si v is, a plebe facta sit : sed missio quæ est auctoritatis facta est ab Apostolis.

Dices 2› Ex regula juris 19 in G , *Quoi tangit omnes , ab omnibus debet approbari :* ea autem quæ aguntur in conciliis generalibus tangunt omnes: ergo omnes debent vocari : undcS. Ainbros. Epist. 32,«licii causam fidei coram poculo esse agendam : *Veniant*, inquit, *siq.,i sunt, ad ecclesiam; audiant cum populo.*

R. N. conseq. Non enim sensus regale

est, quod id qued tangit omnes debeat ab omnibus, id est, singulis et sigillalim approbari , sed sufficit quod approbetur ab illis quomnoj: seu communitatem repraesentant. Sic leges regni tangunt omnes cives, non est tamen necessc quod a singulis probentur, sed sufficit quod approbentur a supremo senatu qui omnes cives representat : concilium uno generale omnes fideles repraesentat.

Ad textum S. Ambrosii. Non refertur integre; subdit enim S. praesul : « Non ut » quisquam judex resideat, sed unusquisque » de suo affectu habeat examen, eligat quem » sequatur. » Quibus verbis, S. Ambrosius excludit populum a judicio publico el definitivo , ct concedit lanium ipsi judicium privatum, unicuique prose: quia, cum imperator esset Arianus , non poterat plus obtinere ; nec ibi agcbalur dc concilio generali , sed de disputatione cum Auxcntio, episcopo Ariano, quam imperator volebat fieri in suo palatio, elS. Ambrosius in ecclesia : *a* Si tractandum est, inquit S. doctor, » tractare in ecclesia didici, quod majores » fecerunt mei ; si conferendum dc fide, » sacerdotum debet esse ista collatio. »

Petes 1° quis episcoporum numerus requiratur ad concilium generale?

R. Io non requiri quod omnes omnino totius orbis episcopi adsint: *palet* tum ex usu; nullum enim fuit celebratum concilium cui omnes totius orbis episcopi adessent : tum quia alias impossibile foret celebrari concilium generale, cum semper aliqui episcopi, sive propter infirmitatem, sive propter senectutem, aliasvc causas, adesse non possent.

R. 2° non requiri certum episcoporum numerum : quia id neque ex S. Scriptura , neque ex traditione, neque ex usu habetur, cum in conciliis generalibus hucusque habilis modo plures, modo pauciores fuerint episcopi.

R. 3U requiri quod convocatio, auctoritate summi pontificis facta, innotescat omnibus, saltem majoribus provinciis, cl nullus ex loto orbe «crus episcopus non excommunicabis excludatur, sed aliqui ex majori parte provinciarum adsint : sic tamen ut, si concilium celebretur in Oriente, plures ex Oriente at/sint, el aliqui ex Occidente qui alios repraesentent ; et o converso si celebretur in Occidente : *patet* ex praxi Ecclesiaein anterioribus conciliis. Neque dicitur concilium generate ex eo quod ainnes corporalilcr adsunt, sed ex eo quod oninei adsunt representative, ut fit in comiciis generalibus alicujus regni, quibus non est necessc quod omnes omnif-' jus suffragii habentes corporaliter intersint, sed sufficit quod plures ex praecipuis provinciis alios repræsentantes adsint.

Petes utrum episcopi in concilio sint vert judices an consiliarii lanium?

R. ut jam prius dixi, non esse tantum consiliarios, sed vere judices , gaudentes jure suffragii decisivi, subordinates tamen summo pontifici.

Prob. 1 Apostoli, in concilio Jcrosolymilano, Act. 15, fuerunt veri judices; dixerunt enim: *Visum est Spiritui sancto d nobis ;* et Jacobus sub his verbis sententiam dixit : *Propter quod ego judico.* 2° Episcopi in conciliis subscribunt : *Ego N. statuens,* vel : *Ego N. definiens subscripsi.* 3° Potestas ligandi ct solvendi annexa est episcopatui qua non spoliantur episcopi in conciliis congregati. 4° Quia alioquin satius esset convocare ad concilia viros doctos quam episcopos indoctos.

Nec refert quod summi pontifices soleant ■dicere, *sacro approbante concilio*, vel, *dc fratrum nostrorum consilio;* quia equidem episcopi et approbant el consilium dant, sed id non solum prestant, verum etiam judicant cum pontifice. Dicit pontifex dc eorum consilio et non judicio, quia consilium ab eis accipit, sed non judicium, nec judicandi potestatem quam a solo Deo habet.

Dixi, *subordinates tamen summopontifici :* quia summus pontifex sedet in concilio non ul simplex præses, sed ul princeps; principi autem subordinalur judices in senatu. Quapropter, sicut rex presidens in concilio civili potest, si sua auctoritate uti velit, non sequi majorem pariem judicum; sed illorum judicium irritare; sic pontifex non tenetur sequi majorem partem episcoporum judicantium in concilio, sed potesl, sua auctoritate utens, illorum judicium, dum a veritate deviant, irritare, sicut irritavit concilium Ephesinum Ii , Ariminense cl canonem 28 concilii Chalcedonensis.

ARTICULUS III.

Cujus sil prasidere consilio generali ?

dico. Solius summi pontificis est præsidere auctoritative concilio generali, per se vel per suos legatos.

Prob. 1° I llius est auctoritative præsidere concilio generali, cujus est præsidere toti Ecclcsiæquain repræscnlal concilium generale: atqui solius est summi pontificis praesidere auctoritative loti Ecclesiæ. cujus nimirum esi caput, pastor cl princeps, *ul* paid ex disseri, praeccd. Ergo. 2° Illius est præsidere concilio generali, cujus est illud convocare, ul palet in conciliis diœccsanis, provincialibus cl nalionalibus : atqui solius elpontificis convocaro concilium generale, ut probatum est ari 1 : ergo. 3° Si tempore Christi celebrata fuisset synodus, Christus absque dubio illi praefuisset: ergo id ejus vicario competit.

Prob. 4° ex usu cl praxi Ecclesiæ. Nullum hucusque celebratum fuit concilium gencraiccui non praesederit summus pontifex, per se vel per suos legatos : ergo jus praesidendi Ecclesia constanter in eo agnovit.

Prob. ant. El quidem de conciliis Occidentalibus perspicuum est et a nemine negatur; deconcilio Nicaeno probavi in tract, de Deo Trino, digress. I historica ad dissert. procem. sect. I, conclus. 2, Osiurn Cordubensem , Victorem et Vincentium presbyteros Romanos illi praesedisse nomine S Sylvcslri.

Quantum ad secundum concilium generale, Conslanlinopolitanuin I, ostendimus ibidem , digress. IV hist. sect. I, non fuisse générale nisi ex post facto.

Concilio Epbesino, tertio generali, nomine Cœlcslini summi pontificis præschisse S. Cyrillum, Arcadium el Projectum episcopos, cl Philippum presbyterum , probavimusdigress. I hist, ad disseri. 4 de Incarnat. sect. III, conclus. 2.

Concilio Chalcedonensi, generali quarto, praefuerunt nomine S. Leonis Paschasius elLucenlius episcopi, Bonifacius cl Rasilius presbyteri, ul probatum manet ex digress. II hist, ad disseri. 4 de Incarnat, sect.IΠ, conclus. J.

Inconcilio quinto generali, Constantinopolitano II, in causa Trium Capitulorum. Vigilius papa, instanter « concilio rogatus ul praesideret, renuit : agnovit ergo saltem in eo concilium jus praesidendi quo uti noluit. Vide quæ dixi in disseri. 3 hujus tractat, art. 7, § 4.

Concilioscxtogencrali,Constanlinop III, in causa Monolhelitarum ptælucrun· nomine Agalhonis Theodorus el Georgius presbyteri, el Joannes diaconus, ut probavimus digress, hist, ad dissert. 18 dc Incarnat. sect. III, conclus. 2.

Concilio septimo generali, Nicæno II, in causa Iconomachorum nomine Adriani I præscdcrunl Petrus archipresbyter S. Pdri el Petrus abbas S. Sabæ, ul fcrunl acta concilii : unde Nicolaus papa, scribens ad Michaelcm imperatorem, dicit: *Quasi non cl ipsi in Nicxa collecta· synodo noslra fides præsederil.*

Concilio gencrali octavo, Conslanlinop. IV, contra Pholium praefuerunt nomine Adriani II Donatus Ostiensis el Stephaniis Nepesinus. Constati0 quia in aciis semper primi loquuntur ct subscribunt; 2' quia Adrianus in epistola ad Basilium imperatorem quæ lecta fuit actione I, dicil : σ Vo» fumus per vcslræ pietatis industriam illic » (Conslanlinopoli) numerosum celebrari » concilium, cui nostri quoque missi præ» sidentes, etc. » 3“ quia , actione i 0 , legati Adriani sic subscribunt : a Ego N. locum » oblinens domini mei Adriani summi pon» lificis et universalis papæ, omnia quæ » superius leguntur, huic sanctæ el univer« sali synodo præsidens, usque ad voluri» talem ejusdem eximii praesulis promul» gavi ct manu propria subscripsi. » Imperatores autem sic subscribunt : « Basilius, » Constantinuscl Leo, perpetui Augusti in » Chrislo Dei fideles principes Romanorum » ct magni imperatores, sanctam hancsy» nodum suscipientes, cl omnibus quæ ab » ipsa definita ct scripta sunt concordantes » subscripsimus, u

Dices 1° Non legitur in S. Scriptura Petrum praesedisse conciliis Apostolorum. Ergo.

R. 1° N. conseq. Non enim omnia scripta sunt. *2“N. ani.* Nam Act. 1, in concilie pro electione S Mathis, Petrus ul præse· loquitur : *Exurgens Petrus in medio fratrum dixit :* Fin *fralr , oportet impleri Scripturam ,* etc. El cap. 15, in concilio de observatione legalium, dicitur: *Cum magna conquisitio fieret, surgens Petrus dius*

ad cos : Vin fratres, etc. Unde S. Cyrillus Alexand. apud S. Th. in Opusc. contra ercores Graecorum, cap. 68, dicit quod « Apo0 sloli Petro, tanquam Dei locum tenenti, » darent locum in omni capitulo et syna» goga, in omni electione et affirmatione. »

Dices 2° Imperatores sæpc dicuntur præsedisse conciliis. Ergo.

R. D. ant. Imperatores sæpc dicuntur præscmsseconciliis, loeoet honore, *C.* auctoritate ct potestate, Λ". Vel dicuntur praesedisse ad protegendum concilium el servandum ordinem, *C.* ad definiendum el statuendum in rebus fidei et Ecclesiæ, *N.* Require plura locis superius citatis.

ARTICULUS IV.

Utrum concilium generale sit infallibile in definiendis quaestionibus fidei et morum?

Dico. Concilium generale, legitime congregatum cl confirmatum a summo pontifice, est infallibile in definiendis quaestionibus fidei et morum.

Prob. 1« iis omnihus quibus probavimus disseri. 3, a. 5, Ecclesiam universam, sive credentem sive docentem, non posse errare; est enim concilium generale ipsa universa Ecclesia representative : unde de concilio sicut de Ecclesia intelligendae sunt S. Script. Malth. 16 : *Porta· inferi non praevalebunt adversus cam ;* ibid. 28 : *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usquead consummationem sœculi ;* ibid. *Docete omnes gentes;* Timolh. 3 : *Ecclesia Dei columna el firmamentum veritatis;* Malth. 18 : St *Ecclesiam non audierit, sil tibi sicut ethnicus ct publicanus ;* Joan. 14 : *Ego rogabo Patrem, cl alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum Spiritus veritatis;* ibid. *Ille vos docebit omnia el suggeret vobis omnia quarumque dixero volas.* Item omnia quæ protulimus ibid, de Ecclesia ex Patribus cl a ratione hic applicanda sunt.

Prob. 2° ex iis omnibus quibus probavimus infallibililatem summi pontificis; quia, si concilium a summo pontifice confirmatum errare posset , sequeretur quod ipso pontifex erraret confirmando definitiones erroneas.

Prob. 3' Si concilium generale a summo pontifice confirmatum errare posset, nihil haberemus certum et fixum in Ecclesia, cum judicio talis concilii generalis non detur majus et certius. Item, omncs hæpv» a conciliis generalibus damnatæ revivis.. rent; dicerent enim hæretici concilia a quibus sunt damnati errasse, item, non ori nobis constaret utrum sint canonici libri quos concilia definierunt esso canonica· unde tota subrueret fides el religio, Item, Ecclesia fuisset hucusque in errore intolerabili , proponens ul fide credenda a concilii» generalibus definita quæ possenl esse falsa.

Quidam probant conclusionem ex illo Malth. 18 : *Ubi sunt duo vel 1res congregati in nomine meo, ibi sum in medio torum* , arguendo a minori ad majus sic. Si dum duo vel 1res in nomine Christi convenium ad judicandum de aliqua re privata, Christus csl in medio eorum adjuvans illos, quanto magisdum Ecclesiæ judices, sinon omnes, saltem mulli cum Ecclesiæ capik conveniunt ad judicandum de robus fideir| Ecclesiæ , Christus csl in medio eorum e : adjuvansl ergo. Ita arguunt S. Gregorius, lib. 7, Episl. 110 ; concilium Chalcedonense, Epist. ad S. Leonem, clsexta synodus, aelione 17.

Verum, pro hujus loci intelligentia, reck observat Sylvius aliquos posse dupliciter in nomine Christi convenire : 1 ° si conveniam in bonum finem cl animo vere Christian ; 2° si auctoritate Christi conveniant, qmd fit cum auctoritate ejus vicarii conveniunt, et quæ definiunt ejus auctoritate (innantur. Qui priori modo conveniunt in nomim Christi, ut in conciliis provincialibus,Christus adest tanquam adjutor, non ut infallibili ter definiant, sed ut diligenter rem discutiant , et, si contingat eos erra re, a capit infallibili erudiantur et firmentur in vmi tale. Qui voro posteriori modo conveniunt in nomine Christi, Christus cis adest ut iufaliibililer definiant ; quia summo pontilia cl Ecclesiæ promisit infallibilitalcin.

Sn tuuntur objrdione«

Obj. 1° cx Patribus. S. Greg. Nazianr Episl. 55 ad Procopium, dicit : « Ego, si » vera scribere oportet, hoc animo sutu, ut «omnem episcoporum conventum fugiam, » quoniam nullius concilii finem lætum el *n* faustum vidi. » Ergo.

R. S. Gregoriuin non loqui dc concilii' generalibus, sed de particularibus cl qirdem illegitimis, qualia fucrunt Scleaciensc. Ty reuse, Ariminense , Sirmycnse , etc..

Alioquin concilium Nicænum magni facit et amplectitur Oral. 21 in laudem S. Alhanasii : α In sancto, inquit, concilio N'icææ habito..... quantum in ipso fuit morbum » win pressit, *t,* Et Orat. 49, dicit: « Nicænæ » synodi fraclalum omni animi nisu ex lota »fideservantes amplectimur. » Imo ct interfuilconcilio primo Conslanlinop. utconstatex Orat. 32 quam in co habuit.

hist. 1°S. Aug. lib. 3 contra Maximinum c.14 : « Nec ego, inquit, Nicænum , nec tu «debesAriminense tanquam præjudicalu- » rus proferre concilium : » ergo non agnoscebat concilium generale Nicænum infallibile.

R. N. conseq. Non enim hoc dixit S. Augustinus quasi repulassel concilium Nicæoum errori obnoxium , sed quia , cum Maximinus contra quem disputabat istud concilium non recipiebat, nec ipse Augustinus Ariminense quod opponebat Maximinus. Ul non tereret tempus in probando concilio Nicæno el in expugnando Arimiensi , compendiosioremque disputationis viam iniret, maluit ab ulriusque concilii decretis abstrahere el solis S. Scripturis adversarium urgere.

Insl. 2° S. Aug. Epist. 162: « Putemus «inquit, episcopos qui Romæ judicarunt « non bonos fuisse judices : » ergo idem quod ante.

R. A. *conseq.* Non enim ibi loquitur Augustinus de concilio generali, nec de concilio in materia fidei et morum, sed deconcilio particulari el in facto particulari, utrum scilicet Cœcilianus episcopus Carthaginensis fuisset traditor. Insuper hoc non dixit S. Augustinus approbando, sed vel ironice exprobrando, ul superius exposuimus , dissert, præccd. art. 8 , § 2, obj. 2 , vel per gratuitam concessionem , quasi dixisset : *Esto* episcopos Romæ non liene judicasse, restabat Donatislis appellare ad concilium plenarium , cl non ad imperatorem, ul fecerunt.

Inst. 3° Idem S. Aug. 1. 2 contra Donat, c. 3 , dicit concilir plenaria priora posse emendari a posterior ibus : ergo ea non agnoscit infallibilia.

/{. N. *iterum conseq.* <n *sensu conclusionis.* Loquitur enim ibi S. Augustinus de conciliis plenariis non in quæslionibus fidei cl morum de quibus procedit conclusio, sed ir faclis particularibus in quibus falcmm concilia plenaria ex falsis testimoniis errare posse, ideoquea conciliis posterioribus posse emendari, nempccum, niait ibidem S.doctor , *aliquo rerum experimento aperitur quod clausum eratel cognoscitur quod latebat.*

Obj. 2° ex conciliis generalibus quæ dicuntur errasse. Concilium generale, Nicænum I , erravit dum , canone 2 , damnavit eosquid ad militiam redibant. Ergo.

R. concilium non absolute militiam damnasse , sed cos lanium qui, cum cingulum mililiæ deposuissent, quod erat tunc signum conversionis ad fidem , illud resumebant , quod erat signum reversionis ad idololatriam. Vel, ul alii volunt, novis tantum poenitentiae publics laboribus subjecit cos qui, cum militiam causa pœnilenliæ agendo abdicassent, adeam sub principibus gentilibus redibant, ut ab inchoalæ pœnilenliæ molestiis se subducerent.

Inst. Sexta synodus generalis centum duos canones edidit, inter quos mulli ul erronei reprobantur. Ergo.

R. N.ant. Sexla namque synodus nullum edidit canonem ;sed hi canones centum duo sunt concilii quod dicitur Trullanum seu Quini-scxlum. Cum enim nec quinta nec sexla synodus ullum canonem edidissent circa disciplinam et morum reformationem, Justinianusjunior, paucis a nuis post sextam synodum, congregavit ducentos viginli septem episcopos in Trullo , seu sub capula (*lc dôme)* palatii imperialis Conslantinopoli, ul in supplementum quinlæ et sexlæ synodi de disciplina cl morum reformatione sta lucrent : unde dicta est hæc synodus *Quini serta,* cl a loco *Trullana.*

Hæc constat cx ipsis Orientalibus horum canonum fabricatoribus , qui, in episl. ad Justinianum imperatorem, dicunt : « Quo- » niam sanctæcl universales synodi, quinta » sub Justiniano Augusto, sexla sub Con- « Slanlino patre tuo Augusto, de mysterio ů fidei plenissime disputâmes, canones non » facerunl sicut cæteræ quatuor universales » synodi : proplerca nos convenientes in » hanc imperialem urbem sacros canones » conscripsimus. » Refertur cap. *Quoniam,* dist. 16. Idem habetur in actione 6 synodi

Hæc autem synodns Trullana seu Quini-sexla nunquam fuit ah Ecclesia recepta , nec a summis pontificibus confirmata, ul

constat ex venerabili Bcda, qui, lib. deSox Ætatibus ad annum 4649, dc Justiniano sic habet ?

a Hic , bealæ meinoriæ pontificem Ro- jo msnæ ecclesiæ Sergium, quia erratic® » suæ synodo (sic vocabat synodum Trulla- *b* nam) quam Constanlinopoli fecerat fa- il vere el subscribere noluisset, misso Za- » chario prolospalai io suo , jussit Consta n- » linopolim deportari ;scd prævenil militia » Ravennatæ urbis; » ct ex Platina, qui in vita Sergii I et Joannis VII refert Justinianum non potuisse ab his pontificibus extorquere horum canonum approbationem.

Utrum autem interfuerint huic concilio legali summi pontificis, disputant historici. *A ffirmant* Lupus clNatalis Alexander, quia Basilius, Gortyncnsis episcopus, huic synodo subscripsit, dicens , *locum tenens synodi S. Romanœ ecclesiæ ;* et Anaslasius bibliothecarius, in vita Sergii, dicit: « Hujus pon- » tificis temporibus, Justinianus imperator » concilium in regia urbe fieri jussit, quoel » legati aposlolicæ Sedis convenerant etde- » cepli subscripserant, u

Negant Ba ron i us, Ca bassu li us e l a l i i, qu ia nunquam unus lanium legatusad concilium generale fuit a summis pontificibus missus; solus autem Basilius ut legatus subscripsit : unde verisimile existimant quod, sicut fatenlibus adversariis aliæsubscriplionessunt magna ex parle vitiat®, hæc Basilii sil pariter interpolata. Aliunde, cum isti patres adversus ecclesiam Romanam ausi sinteondere canones, non reputant incredibile eos hunc titulum Basilio tribuisse, ut majorem suis decretis fidem conciliarent. Quantum ad Anastasium, respondent per legales intellexisse vicarios quos summus pontifex habebat in Oriente, quos Justinianus absque speciali mandato summi pontificis advoca* vitul majorem suoconcilio auctoritatem tribueret: unde Platina, in vita Sergii, dicit : « Eadem quoque Sergii apocrysiarius , qui w tunc Constanlinopoli erat, subscriptione ® sua stolide nimium confirmavit. »

Quidam opponunt insuper canonesapostolicos, inter quos sunt quidam erronei, el arguunt a majori ad minus : Si Apostoli erraverunt , *a fortiori* errare possunt episcopi in concilio.—-Verum canones qui dicuntur apostolici esse apochryphos abunde probavimus in tract, dc Jure , digress. I hist, ad dissert. 1. Require.

Obj. 3° quamvis sii de fide omne tondlimn generale legitimum esse infallibile, non est tamen de fide hoc concilium générale , puta Nicænmn , esse legitiw-ui ; ill enim tenemus cx historia numana : ergo non csl dc fide hoc concilium e *te.* infallibile.

R. 1° *N. ant.* Est namque de fide quod omne concilium ab Ecclesia acceptatum sil legitimum, quia Ecclesia errare non potest in acceptanda fidei regula : in hac autem propositione universali continetur ul pars in toto, hæc particularis : Hoc concilium, puta Nicænum , ab Ecclesia acceptatum csl legitimum , sicque est in sua universali revelata. Pro majori inlclfigentia et explicatione hujus solutionis, vide art. ultimum dissertationis præcedentis.

2“ Esto non sit de fide hoc conciliumesse legitimum , sed tantum certum consecutione theologica, quia forte non requiritur tanta certitudo ad præarnbula fidei quam ad ipsam fidem, ut loco citato diximus;saltem hujus concilii decreta quæ fide divina credenda proponit Ecclesia omnibus fidelibus, ad fidem perlinent, cum fide certum sit Ecclesiam errare non posse circa res fidei.

Quædam alia argumenta require disseri, prius citata, ubi de infallibilitate Ecclesiæ: cl *nola* quod , sicut probavimus ibidem Ecclesiam esse infallibilem non solum in quæslionibus fidei ct morum, sed etiam in factis dogmaticis cl canonisatione sanctorum , idem ex iisdem principiis dicendum silde concilio generali quod est Ecclesia representative.

Petes quid sit dicendum de decretis conciliorum provincialium aut nationalium?

R. 1° Si secundum se specientur, sunt quidem veneranda , non tamen infallibilis auctoritatis, quia concilia particularia nullo titulo gaudent privilegio infallibililalis, et sæpc erraverunt.

2° Si sint a S. Sede confirmata ut dogmata fidei abomnibus fidelibus fide divina credenda, sunt infallibilis auctoritatis ex ipsa summi pontificis confirmatione

3° Si, seclusa confirmatione p-^itiva el expressa summi pontificis, pervenerint in communem Ecclesiæ notitiam cl neque summus pontifex neque Ecclesia contradicant, Alphonsus a Castro cl Bannes quos ci tat ct sequitur Sylvius, censent esse infalli-

Miis auctoritatis, quia istud silentium cenzlurtacita ei virtualis approbatio; nam si hæc decreta omnibus nola essent falsa, nunquam Ecclesia aut pontifex taceret, sed errori per contraria decreta occurreret : hujusmodi sunt, inquiunt, concilia Toletana, Arclalcnsia, Hispalensia et quædam alia.

ARTICULUS V.

Clium concilium generale debeat necessario confirmari a summo pontifice?

Dico. Confirmatio summi pontificisdebet necessario accedere concilio generali, ut sit ratum ct firmum.

Prob. Io ex Julio I, Pelagio II, synodo quartact septima, quorum textus citavimusart. 1 hujus dissert, juxta quos nullum concilium est ratum et firmum nisi auctoritate Romani pontificis fulciatur, media autem confirmatione fulcitur. Item Eugenius IV, in dccrelo super unione Jacobilarum, dicit ecclesiam Romanam recipere synodos auctoritate Romani pontificis *congregatas, celebratas et confirmatas.* Ergo.

Prob. 2° ex usu et praxi Ecclesiæ. Omnia concilia generalia hucusque celebrata fuerunt confirmata a summo pontifice, ct plura ejus confirmationem polierunt : hoc autem apertum est indicium hanc confirmationem existimatam fuisse necessariam, alioquin ut quid tam accurate, tam constanter data cl toties petita?

Prob. ant. Concilium Nicænum, primum generale, petiisse confirmationem a S. Sylvestre, habemus ex epistola synodi Romans sub Felice papa III, apud Baroniuin ad annum 484, in qua dicilur *a* Quod trecenti octodecim patres apud Nicæam congregati ,sequentes hanc vocem Domini, *Tu es Peirus, el super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam,* confirmationem rerum in ea gestarum atque auctoritatem »S Romana»ecclesiæ detulerunt. »

Concilium generale secundum, Constantinopolitanum I, a Damaso papa in synodo Romana* fuisse confirmatum tradit Photios, lib. de Septem Synodis ad Michaelem imperatorem, ubi, post recensitos illustriores concilii patres, subdit: « Quibus haud mullo post et Damasus episcopus Romæ « eailein confirmans atque sentiens acces- » sil. » Constat insuper cx eo quod, cum illud concilium esset lanium cx se nalionale, non evasit œcumcnicum , nisi ex confirmatione Damasi in concilio Romano. Vide quæ hac de re latius discernimus iract.de Trinil. digress. IV hist, ad dissert, prorem. sect. I.

Concilium Ephesinum, tertium generale, acta sua misil Cœlcstino ab ipso confirmanda : *Quia vero*, inquit in epistola, seu relatione quæhabetur in actis, act. 5, *necesse est ut omnia quee consecuta sunt Sanelitati luce significentur, non potuimus non scribere.* El infra reservat summo pontifici ultimumjudicium contra Nestorium et alios. Tum petit specialiter confirmari consecrationem Maximiani substituti in locum Nestorii,quam approbavitCœleslinus in epistola ad synodum data, licet post absolutam synodum scripta. Denique nihil aliud definivit hoc concilium quam quod prius Cœlestinus definierat atque praescripserat.

Concilium Chalcedonense, generale quartum , petiisse confirmationem a S. Leone , constat ex relatione Patrum ad ipsum, quæ refertur parte 3, in qua dicunt : « Rogamus » cl tuis decretis honora nostrum judi- » cium... omnium gestorum vim vobis in- » sinuavimus ad probationem nostræsince- » rilatis, et ad eorum quæ a nobis gesta » sunt firmitatem ct consonantiam, m Quibus respondet S. Leo « Se, per approbatio- » nem gestorum synodalium, eamdem ini- » isse sententiam in sola videlicet fidei *n* causa ; » quia renuit approbare vigesimum octavum canonem , ul alibi vidimus.

Concilium II Conslanlinopolilanum , generale quintum , fuisse confirmatum a Vigilio el ejus successoribus Pelagio I, II, cl S. Gregorio, ostendimus dissert, præccd. dum dc causa Trium Capitulorum.

Concilium generale sextum, Constantinopolitanum III, petiit confirmationem in epistola data ad Agalhonem , his verbis : » Orthodoxa» autem fidei splendidam lucem » vobiscum clare praedicavimus, quam ut » ilerum per honorabilia vestra rescripta » confirmetis, vestram oramus paternam » Sanctitatem « Obierat Agatho quando hæc epistola Romam pervenit : at alii satisfacit Leo II ejus successor, rescribens imperatori Pogonato bis verbis : « Idcirco, cl » nos el per nostrum officium hæc veneran- « da Sedes apostolica concorditer ac unani- » miter his quæ definita sunt abcaconsen- » lit, et 11. Petri auctoritate confirmat, si-

» eut supra solidam petram, qui Christus vest, ab ipso Domino adeptis firmila-
» tem. »

Concilii generaiis septimi, Nicæni II, acta Tharasius patriarcha Conslanlinopolilauus misit ad Adïiâôiim I, ei eorum petiit confirmationem; Adr.anus decretum iidei de sacris imaginibus editum act. 7 confirmavit: canones autem viginti duos ab eodem concilio editos non confirmavit, eo quod in cis probaret omnes canones apostolicos et omnes Trullanos,quos tamen omnes non admittit Ecclesia.

Concilium generale octavum, Constanlinopolitanum IV, postulavit confirmationem ab Adriano II, in epistola synodica, his verbis : α Omnium nostrum conventum »ti universalis hujus atque calholicæ sy-
» nodi consensum el consonantiam recipienu dum prædica: eum magis ac magis veluli i) proprium el solidius confirma evangclicis o præceplionibus cl admonitionibus ves-
» Iris. » Quam confirmationem ab Adriano datam testatur Anaslasius bibliolhecarius, in præfalione ad hanc synodum.

Hæc <le conciliis in Oriente celebratis: quantum ad concilia in Occidente celebrata, cum omnibus, cxceptoTridcnlino, adfuerit personaliter summus pontifex, ibidem ea confirmavit ; in Tridcntino autem, eo absoluto, quaesitum est an placeret ul omnium et singulorum quæ in eo fuerant decreta el definita pelcrclur confirmatio nomine S. Synodi per S. Sedis legatos a Romano pontifice ! Responderunt omnes: *Placet.*

Prob. 3 Concilium generale non est ratum el firmum in suis decretis, nisi quatenus repraesentat Ecclesiam universam : atqui non repræsenlat Ecclesiam universam nisi caput suum Romanum pontificem secum judicantem habeat,nec censetur Romanus pontifex judicare nisi dum concilii decreta confirmat. Ergo.

Verum stalim occurrit difficultas non levis : concilimn generale legitimi· congregatum, assidentibus el judicantibus cum concilio legalis aposlolicu, qui vices Romani pontificis gerunt el ejus nomine præsunl, repræsenlat universam Ecclesiam,est enim suo capiti unitum : ergo hoc ipso ejus decreta sunl rata el firma, nec indigeni ullcrnire coniirmalioiie pontificis.

difficultatis enodationem, ob-
servandum est legatos apostoheos mittiM ad concilia, aliquando cum instruction· summi pontificis circa quæsliones definito, das, quod fieri solet quando pauca sunldr. finienda ; aliquando sine instructione, quod contingit quando plura sunl dcGnicnda, utin concilioTridcntino : hac obsmttione praemissa, ad difficultatem propositam.

R. 1° Si legali habeant instructionem et eam non sequantur definiendo cum concilio, definitio non est rata et infallibilis; cum enim non agant tunc ut legali pontificis, concilium non est in definiendo suo capiti junctum, nec consequenter represents Ecclesiam.

2· Si vero sequantur adamussim suam instructionem, arbitramur, quidquid dicam aliqui, definitionem concilii esse rataniH infallibilem, quia tunc habet junctum suum caput, nempe summum pontificem expresse secum consentientem, el sic totam Ecclesiam rcpræsental.

Neque dicas hanc pontificis instructionem non esse definitionem ex cathedra, alioquin non essent libera episcoporum suffragia ; solam autem definitionem pontifi· ex cathedra esse infallibilem. Fateor equidem hanc instructionem, dum datur, non esse definitionem ex cathedra, sed dum illi consentit concilium et secundum illam formatur decretum, incipit esse definition cathedra, cslque sententia definitiva, mn concilii lanium, sed etiam pontificis, qua retractare non potest. Sic enim mittuntor legati, ul, si concilium instructioni ass-tiliat, formetur decretum ; si nonassenti.it, suspendatur decretum, cl inierim consulitur pontifex.

Nihilominus cl in hoc casu existimamus necessariam esse confirmationem summi pontificis, non ut decreta concilii acquirant mfallibilitalem quam jam habent,sed ut innotescat Ecclesiæ omnia in concilio rite fuisse servala, cl juxta instructionem cl mentem pontificis decreta fuisse formata; quod aliter certo sciri non polcsl,cum quandoque legati, prætcr instructiones publicas habeant secretas, quas forte non exhibuerunt, aul saltem non exhiber*- polcranl.

3" Si vero adsint legali concilio sine instructione summi pontificis, quidquid definit concilium, etiam iis assentibus, nones, infallibilis auctoritatis, nisi accedat conhr·

matio summi pontificis; quia pontifex non pntesl conferre legalis privilegium infallibililatis; est enim annexum summo pontificatui, seu dignitati capitis et supremi pastoris Ecclesia», pro quo solo Christus oravit ui non deficeret fides ; non potest autem papa legatos constituere summos pontifices rt supremos Ecclesiæ pastores. *Confir.* Legati cum instructione pontificis possunt ab illa recedere et errare : ergo pariter errare possunt sine instructione.

Verum redit argumentum prius factum. Concilium legitime congregatum , praesidentibus apostolicis legalis , repræsenlat universam Ecclesiam : atqui universa Ecclesia errare non polest : ergo.

R. I). ant. Concilium legitime congregatum, praesidentibus legalis apostolicis, représentai universam Ecclesiam, incomplete et imperfecte , *C.* complete el perfecte, .V. Nondum enim habetur consensio capitis cum corpore, siquidem legati, quamvis nomine pontificis praesideant, non sint tamen capulet pontifex cum privilegio infalljbilitatis,el ipse nondum mentem suam aperuerit circa definita.

Insl. !<· Hujusmodi concilium eslcongregatum in Spiritu sancto, cl potest dicere : Tijum *csl Spiritui sancio el nobis :* ergo.

R. D. primam partem ant. Est congregatum in Spiritu sancto, quantum ad inchoationem, *C.* quantum ad consummationem, nisi accedat confirmatio pontificis, X Sicul enim pontifex dedit auctoritatem ut inchoaretur, sic necesseesl ul illud confirmet.

Ad secundam partem ant. Potest hoc concilium dicere : *Visum est Spiritui sancio cl nobis,* quatenus definii auctoritate pontificis cl confidit definitionem quam ad illum refert ab eo esse probandam.

Insl. 2" Hujusmodi concilium ante pontificis confirmationem sæpe definii sub anathemate ; imo quandoque procedit ad execulionem , pellendo haereticos in exilium , eos deponendo el tradendo brachio sæculari, aul aliis pernis cos alliciendo, ut contigit in concilio Ephesino quod deposuit Nestorium, er in Cmislanlieiisi quod Hieronymum de Praga tradidit brachio saeculari, sess. 95 , ante electionem Martini V Ergo.

Il ad primam pariem aul. hoc anathema dici a concilio pro eo tempore quo ejus decreta erunt a pontifice confirmata : sjcn', dum judex inferior pronuntiat sententiam mortis in reum, intelligitur reum debere subire mortem, si judex superior ad quen appellatur confirmet sententiam. Adde sequentia : untie

Ad secundam pariem ant. Observandum est quædam definiri in conciliis quæ spectant disciplinam tantum, el ea non indigent confirmatione pontificis, quia non requiruntinfallibililalem. Quædam definiuntur et damnantur quorum instructio pru v ia data est a summo pontifice , aut quæ jam priorilws conciliis vel pontificibus -m; damnata, ct ah omnibus catholicis d. Iinantur; et hæc pariter sunl rata el ini., ibilia ante confirmationem pontificis Qu® autem damnantur de novo sine instructi ne pontificis, non exigunt quidem ante confirmationem fidem , bene tamen obedientiam, ad quam non requiritur infallibilitas sicul ad assensum fidei : sic sentenliæ judicis aut mandato regis, quamvis fallibili, tenentur parere partes aut cives, et refractarii possunt puniri. *Er his facile colliges* quomodo concilium ante confirmationem possit quandoque procedere ad execulionem suorum decretorum.

SYNOPSIS HISTORICA

CONCILIOKUM CENEBALIUM IN ECCLESIA beceptorum.

Octodecim vulgo numerantur: octo celebrata in Oriente, scilicet Nicaenum cui adjungitur Sardicense, Conslantinopolilanum I, Ephesi num, Chalcedonerise, Constan tinop. II, Constanlinop. III, Nicaenum II et Constantinop. IV; decem celebrata in Occidente, scilicet quatuor Lateranensia, duo Lugdunensia, Viennense, Florentinum, Lateranense V el Tridentinurn : his quidam addunt Pisanum el Constantiense, de quibus etiam dicemus.

Sf c t IO L — /><· *concilia generalibm in Oriente celebi alis. Concilium Nicarntim, generaleprunum.*

Anno 325, cessante persecutione in Christianos, concilium générale a tempore Apostolorum primum celebratum fuit Nicæae in Bithynia, promovente Constantino Magno, qui vecturas . vicium cl alia itineri necessaria episcopis ministrari propriis expensis curavit.

Huic concilio praesederunt nomine S. Sylveslri, ut antea diximus, Osius, Cordubæ in Hispania episcopus, Victor seu Vitus aut Vito et Vincendus, ecclesiæ Romanæ presbyteri. Interfuerunt trecenti octodecim patres, inter quos illustriores erant qualuor pairiarchæ, Alexander Alexandria, Eustathius Antiochiæ, Macarius Jerosolymorum etaller Alexander Constanlinopolis, plurcs alii sanctitate et notis confessionis fidei illustres; his adjungit Methodius S. Nicolaum , Myriæ iu Licya episcopum. Adfuit Constantinus Magnus, qui thronum subii · mem sibi paratum recusavit, nec nisi rogatus sedere inter patres voluit, cl tanquam imiu s ex illis. Iis dc quibus disputabatur attente auscultabat, inquit Eusebius, I. 3 de Vita Constantini c. 13, rumores sedabat, suum sensum modeste aperiebat, el singulos amice alloquebatur : libellos Arianorum conira episcopos orthodoxos legere noluit, sed palam combussit, dicendo episcopos a solo Deo esse judicandos, se autem judicio episcoporum in his quæ spectant religionem subesse, el occultanda esse sacerdotum delicta , ne sacrum ministerium venial in contemptu* n.

Convocationis hujus concilii causa triplex: primae! praecipua fuit hæresis Ariana. Arius, ecclesiæ Alexandrin» presbyter, dogmatizabat Verbum el Christum simplicem esse creaturam , aliis tamen perfectiorem ; cl ideo *fuisse quando non eral. A* suo episcopo Alexandrino in duobus conciliis jam prædamnatus, in concilio Nicæno potentem adversarium ct expugnatorem habuit S. Alhanasium adhuc juvenem , ccclesiæ Alexandrin» diaconum, quem Alexander secum in hunc finem duxerat. Proscripta ergo fuit a concilio Nicæno Arii hæresis ei ipse in exilium pulsus est, alque inserta Symbolo vox δαοὺσων seu *consubstantialis.*

Secunda causa concilii convocandi fuit controversia de tempore celebrandi paschalis, quam licet Victor papa jam diremisset, et anathema comminatus fuisset contra eos qui contendebant celebrandum esse cum Judæisdecima quarta luna primi mensis, quacumque die occurreret (unde dicti *Quartodecimani*), hucusque tamen nondum habebantur ab Ecclesia alieni : decrevit ergo sacra synodus pascha celebrandum esse dominica post lunam decimam quartam primi mensis, scilicet marlii, incidentem in æquinoxium vernum, vnl ipsura proxime sequentem.

Tertia causa convocationis concilii fuit schisma Melelii : Meletius, Lycopolis in Ægyplo episcopus, idolis sacrificaverat, et* S. Petro Alexandrino patriarcha suoexauctoratus,schisma fecerat. Huncdenuoexaoctoravit concilium.

Insuper canones aliquos circa disciplinam edidit, viginli vulgo circumferuntur : an non fuerint plurcs controverlilurinlerauctores, de quo vide Cabassutium , Nolit.Ecclesiasl. Diatriba ad concilium Nicænum, pagina mihi 119, el sequentibus.

Hæresis Ariana Nicææ damnata, sed non extincta, recruduit agenlibusepiScopisAriinis, qui, metu damnationis el imperatoris, fidei Nicænæ fraudulenter subscripserant Hi igitur in hunc finem Alhanasium precipuuin consubstantialitatis defensorem, a quo superati fuerant in concilio, et qui loc. Alexandri mortui sedem Alexandrinam conscenderat, variis calumniis impelivcninl atque in concilio Tyrensi damnarunt; ita ut Constantinus Magnus , eorum artibus circumventus, eum in exilium amandaverit.

Mortuo Constantino, Athanasius se purgavit apud Julium papam; sed Ariani,auctoritate Constantii insignis Ariatiismi fautoris freti, non destiterunt in Alhanasium furore, donec Constans ejus frater,lotius Occidentis, post mortem Constantini alterius fratris, imperator et Nicænæ fidei defensor, a Constantio fratre tum precibus cum minis obtinuit ul amborum consensu concilium Sardicæ celebraretur.

Anno itaque 347 celebratum est Sardicæ concilium generale trecentorum episcoporum , octoginta episcopis Arianis secede»·tibus Philippim in Thracia. quod viderent se impares episcopis orthodoxis.

Concilium Sardicense confirmavi» fidem Nicænam et Alhanasium insontem declaravit, ipsumque el alios ab Arianis ejectos suis sedibus restituit. El quia hoc concilium nullum novum decretum fidei edidit, sed Nicæna decreta tantum confirmavit et eorum defensores vindicavit, inter concilia generalia non tonet locum distinctum a Nicæno, ct sub Nicæni nomino venit, alque ejus canones, quos viginli unum condidit, tanquam Nicæni citantur, saltem in ecclesia Romana, ut jam alibi observavi.

Ariani vero, Philippi congregati, nor

lolum in Athanasium el Osium , sed etiam in Julium papam insolenter dixerunt. Et ul incautos deciperent, suam pseudosynodum Philippensem Sardicensem appellarunt : unde Donatistæ, quibus Ariani se junxerant, suppressa vera synodo Sardicensi, synodum Philippensem sub nomine Sardicensis per lotam Africam promulgarunt; ila ul S. Aug. 1. 3 contra Crescon. c. 3$el alibi, nullam aliam synodum Sardicensern agnoscat quam Arianorum.

De Ario el Arianismo latius vide tractatum de Trinitate, disseri, proœm. art. 1.

Concilium Cnnslanlinopol Uanum I, generale. secundum.

Anno 381, Kalendis maii, imperantibus Theodosio seniore, Gratiano el Valentiniano, inchoatum est concilium Conslanlinopolitanum primum ; fuit centum quinquaginta episcoporum imperii Orientis, quibus subinitium aderant triginta episcopi exparte Macedonianorum , sed statim discessere.

Hujus concilii convocandi causa præcipua luit, ul fides Nicæna tot pseudosynodis ct formulis Arianis labefaclatafirmarclur, et hæreses Macedonii alque Appollinaris damnarentur.

Macedonius, primum ecclesiæ Constanlinopolilanæ diaconus, postea episcopus, stabat e partibus Semi-Arianorurn, qui, rejicientes *iiiwv* , id est consubstantialem, admittebant *ιμοιούσιον*, id est similem in substantia; anno 360, novam aliam hæresim commentus est, dicens Spiritum sanctum non esse ejusdem cum Patre cl Filio substantiæ ac honoris participem , sed utriusque ministrum ac creaturam. Vide tract, de Trinitate, disseri, proœm. art. 1.

Apollinaris, patria Laodiccnus, filius alterius Apollinaris presbyteri, qui contra Porphyrium mulla pro religione scripsit, dogma hærcticum quod senior Apollinaris lentaverat, promovit circa annum 367, nempe Christum corpus quidem sumpsisse ex Maria virgine, sed sine anima; postea errorem suum emolliens, dixit sumpsisse eliain animam , sen quæ mente careret, Verbum queluisse illi loco mentis. Tandem, mula ta adhuc priori sententia, dixit carnem non de Virgine, sed de coelo assumpsisse. Vide prooemium tractatus de Incarnatione.

Altera causa congrcgandæ synodi fuit, ut de legitimo episcopo Conitantinopolitano statueretur adversus Maximum Cynirxtn ab /Egyptiis episcopis illegitime inlrusum contra S. Gregorium Nazianzcnum , communi consensu ad hanc sedem assumptum.

Concilium itaque 1° damnat hærclicos cum suis erroribus, Ancmæos scilicet sou puros Arianos , confirmando Symbolum Nicænum; Apollinaristas, addendo Symbolo, *concepliu de Spiritu ianclo ex Maria virgine ;* Macedonianos, addendo de Spiritu sancio, *Deum el vivificantem, ex Patre procedentem, el cum Patre el Filio adorandum el conglorificandum, qui loculua est per Prophetae.*

Quantum ad alterum caput, lagilimain declaravit electionem S. Gregorii eamqtie confirmavit. Sed , cum factio Maximi novos tumultus cieret, instaretque contra validitatem electionis S. Gregorii, eo quod cx aliis sedibus , Sasimorum scilicet et Nazianzi , in sedem Constantinopolilanam contra canones translatus fuisset, S. præsul sponte cessit episcopatui, illud memorabile proferens : α Si vobis ullo modo causa » dissidii sum, Jonam prophetam integn- » tate vilæ non supero, projicite me in »mare, et tumultuum tempestate agitari » desinetis. » Nihil tamen obtinuit Maximus , sed in locum S. Gregorii suffectus est Nectarius adhuc catechumenus.

Quomodo istud concilium evasit generale el cecumenicurn ubertiin explicuimus, digress. IV hist, ad dissert, proœm. dc Trinti. sect. I. Vide diligenter, non enim vacal hic repetere.

Quosdam etiam canones edidit hæc synodus; quidam numerant septem , alii 1res tantum : hos, præserlim secundum aut tertium, quo primus locus post Romanum poniificcm conceditur episcopo Constanlinopolitano, non admisit ecclesia Romana, nisi diu post in concilio Lateranensi sub Innoccntio III ; cumdemque improbavit S. Leo in concilio Chalccdonensi. Ncc obstat quod in sequentibus conciliis episcopus Conslantinopolilanus secundum locum obtinuerit, non rcclamanlibu* legalis aposlelicis; id enim factum est ex quadam legatorum dissimulatione el suprema imperatorum potestate.

Concilium Rphesinttm , general? (crlmm.

Anno 431, Cœlcstini oclovo, Theodosii junioris vigesimo quarto, celebratum fui

Ephesi concilium générale conira Ncstorium. Omnia quæ illud et errores Ncstorii spectant, habes digress. I hist, ad dissert. 4 de Incarnatione, per quinque sectiones: illic require

Concilium Chtdcedonense, generale quartum.

Anno 451 celebratum est hoc concilium Chalcedonense, sub S. Leone cl Marciano imperatore, contra Eulychem. Omnia etiam quæ hanc synodum et errores atque fautores Eutychis spectant, habes ad longum, digress. II hist, ad didam dissert. 4 de Incarnatione, per quinque sectiones : vide.

Concilium Constantinopolitanum II, genetale quintum.

Hcc concilium celebratum fuit anno 553, sub Vigilio papa et Justiniano imperatore, in causa Trium Capitulorum et Origcnistarum. Adfuerunt centum sexaginla episcopi. Quæ spectant hoc concilium quoad Tria Capitula, late exposita sunt dissert. 3 hujus tractatus, art. 7, § 4 : illuc recurre.

Quantum ad Origenistas, Origcnes a suo episcopo Demetrio Alexandrino propter varios errores damnatus, negavit esse suos, sed a quodam æmulo suis operibus esse insertos. Præcipui erant circa divinitatem Verbi divini et Spiritus sancti, de qua minus recte senlire videbatur; circa pænas damnatorum, quas aliquando finiendas dicebat; circa formam resurrectionis corporum, quæ in figura rotunda resurrectura docebat; circa astrorum cl caelorum naturam, quæ anima inlellecliva esse prædila dicebat, etc. Hæcaulem falsa dogmata disseminabant quidam monachi Novæ Lauræ, seu S. Sabæ in Paleslina, quos cum suis erroribus confixilhoc concilium.

Concilium Constanlinopolitanum III y generale sextum.

Hoc concilium auctoritate Agalhonis papæ convocatum, promovente et ministerialiler concurrente piissimo imperatore Constantino Pogonalo conira Monothelilas celebratum fuit anno 680 in Secretario Palatii Imperialis qu Trullum vocant, cui adfuerunt aulem sexaginta sex Episcopi : Oinnia quæad illudet Monothelilasperlinent abunde exposuimus digress, historica ad disseri. 18 de Incarnat, per quinque sceliones : illuc lectorem remitto.

Concilium Ificeenum II, generale uptimmn.

Fuit celebratum hoc concilium annn7S7, sub Adriano I et Constantino cum nuire Irene imperante, contra Iconoclastes. Hqjus concilii cl Iconoclaslarum historiam habes descriptam in tractatu d« incarnatione, dissert. 23, art. 3 : vide.

Concilium Constantinopolitanum II\ gentrale octavum.

Sanctus Ignatius, Michaelis Curopalalis filius, quern Leo Armenus cunuchurn cl monachum fieri jusserat, ope Theodora Auguslæ, alterius Michaelis imperatoris matris, sedem Conslanlinopolilanamconscenderat. Barda, Thcodoræ frater, in Ignalium exacerbatus, quod ipsum obslupri consuetudinem cum propria nuru ob Ecclesiæ communione separassct, suadet Michaeli ut Thcodoram matrem in monasterio includat, et Ignatio præcipial ut illi etiam invitæ religionis velum imponat ; quod cum recusaret Ignatius, in exilium pulsus est, et ejus loco substitutus Photius, homo laicus, qui per Gregorium Syracusanum, a S. Ignatio ob facinora depositum, intra sex dies fuit ordinatus. Vir erat Photius acerrimi ingenii el humaniorum litterarum parilissimus, sed summæ malitix cl ambitionis. Et hæcest prima origo schismatis Graecorum, quod, licet aliquoties interruptum, hodie tamen adhuc perseverat.

Nicolaus I Ignalii depositionem inconcilio Romano irritavit, legalosque Redoaldum et Zachariam Conslanlinop. misit,qui ipsum suæ sedi restituerentel Iconomacha redivivos comprimerent.

At Photius, congregata synodo, Ignalium praesentem dignitate nudavit, et variis tormentis vexatum ac fere semimorlum, uno ex ministris apprehendente ejus manum, crucem in charta facere coegit, qua significaret se suæ depositioni consentire. Huic pseudosynodo legali, molestiis a Pholioillalis victi, ignave subscripserunt. Haec autem ubi rescivit Nicolaus, irritavit, el legatos atque Pholium anathemati subjecit; sed et ipse Photius, coacto conciliabulo, summum pontificem vicissim excommunicare attentavit.

Michaeli successit Basilius, qui, ut tot malis occurreret, petiit ah Adriano II, qui Nicolao defuncto successerat, concilium generale. Libenter annuit summus pontifex et inisit legatos Donatum Ostiensem, Slephanum Nepesinum et Marinum diaconum,

qui concilio Conslanlinopoli celebrando suo i nomine præsiderent.

Anno itaque 869, quinta oclohris , inchoata est hæc synodus, praesidentibus dictis legalised præsente Basilio cum centum duobus episcopis : ii qui a S. Ignatio fuerant consecrati el cum Photio communicaverant, veniam petentes , post brevem poenitentiam ad consensum admissi sunt. Photius, compare coactus , de variis criminibus accusatus el interrogatus , respondere renuens, anathemate confixus est; cujus damnationi patres synodia, ut referi Nicetas David auclor coævus, vi Vita S. Ignatii, calamo intincto non atramento tantum, sed etiam sanguine Christi in atramentum infuso, subscripsere. Iterum insuper damnati sunt Iconoclastæ , et editis quibusdam canonibus, absoluta est synodus pridie Kal. martii 870.

Mortuo post aliquot annos S. Ignatio, Photius, opeBasilii imperatoris fretus, petiit a Joanne VIII in sedem Constan tinopolilanam restitui, misso Romam cum litteris imperatoris Sanlabareno insigni impostore, cujus artibus circumventus pontifex, restitutioni seu potius promotioni Photii in sedem Constanlinopolitanam nimia facilitate consensit, missis etiam in hunc finem legatisConstanlinopolim. At Photius, falsificatis litteris aposlolicis, el Legatis blanditiis el muneribus corruptis pseudosynodum quasi *n* consensu Joannis congregavit quam œcumenicam appellavit, in caquc omnia acta praecedentis synodi œcumenicæ contra ipsum a Nicolao I et Adriano II confirmata irritavit, atque anathemate confixit eos qui particulam *Filioque* -ymbolo addiderant auladderent. Joannes se delusum sentiens, ambonem conscendit et anathema in Pho-(iumsolcmniter pronuntiavit, sed tardius: ex luncenim formatum est schisma Græcorum, quod hucusque penitus extingui non potuit.

>rcrio II. — *De conciliis genialibus in Octtdente celebratis.*

Ecclesia Græca per schisma Photianum a Latina divisa, nulla amplius in Oriente celebrata sunt confia generalia , sed plura eaque numerosissima in Occidente, quæsequuntur.

Cnnriliiim Laterana-te I, fenerate nonttm,

Câù'ss convocandi hoc concilium fuit gra-*ve* dissidium inter summos pontifices elini-peralores ac Germanie 'eges circa investituras. Investitura aulem in eo sila erat, quod rex seu imperator consentiret electioni alicujusad episcopatum vel abbatiam, et concedere electo per baculum etannulum possessionem et usum bonorum ecclesiasticorum ; sme quo electus privabatur istis bonis et electio manebat irrita.

Ortum habuit in imperatoribus et regibus iste usus ex eo quod multa bona, etiam feuda regalia, ecclesiis contulissent, sub ea conditione omnibus feudiscommuni, quod electi episcopi vei abbates horum possessionem non adirent, nisi eam a donatoribus vel eorum successoribus aliquo ritu exteriori accepissent, præstito prius juramento fidelitatis.

Id potuit esse ab initio inculpatum , sed in graves postea degeneravit abusus : hinc enim affectum est, ut reges et imperatores investituram non ad sola feuda regalia , sed ad omnia bona ecclesiastica extenderent, el liberlaleeleclionum sublata, episcopatus el abbatias quibus vellent, etiam indignis, medianleprelio,simoniace conferrent. Adde quod traditione baccli et annuli, quæ sunt insignia pastoralia , præbebalur multus occasio credendi non solum feudorum possessionem, sed etiam jurisdictionem spiritualem ab imperatoribus el regibus conferri.

Huic malo conati sunt occurrere plures pontifices, præserlim Gregorius VIIantea dictus Hikiebrandus, monachus Cluniacensis, et Calixtus II anteu Guido, episcopus Viennensis: iis obstiterunt duo imperatores seu Gennaniæ reges, Henricns III et IV juxta Italos, juxla Germanosaulem IV et V, duobusque legitimis pontificibus duos opposuerunt pscudoponlifices , Gregorio Guibcrlum Ravennas episcopum , Calixio Burdinum Bracbarensem archiepiscopum. Henricum IV anathemate confixit Gregorius, Henricum V Calixtus, qui, et comparato exercitu, Henrico V occurrit : at instante prælio inter deputatos cx utroque exercitu, Deo sic speciali gratia disponente, conventum est quod Henricus , missis ad pontificem legalis , pacem , propositis quibusdam conditionibus, peteret quæ concilio generali firmaretur.

Annuit pontifex , el concilium generale Romæ in ecclesia Lateranensi celebrandum

convocavit, quo , anno 11-3, ‹ onvcnci uni, 'juxta Sugerium S. Dionysii abbatem, qui aderat, tiecenli at amplius episcopi, non numeralis abbatibus el aliis clericis.

Conditiones daque pacis , de quibus jam conventum erat Viceburgi inter deputatos ulriusquc exercitus, atque in hac concilio lirmalæ, sunl sequentes: imperator dirnil-lil omnem investituram per baculum cl annulum, el concedit in omnibus ecclesiis fieri electionem el liberam consecrationem atque bona ecclesiis ablata ab initio hujus discordis restituere promittit ; pontifex vero concedit imperatori electiones episcoporum el abbatum Teutonici regni in praesentia sua fieri absque simonia et violentia, ul si qua inter paries discordia emerserit, metropolitan! el provincialium concilio vel judicio, saniori parti assensum elauxilium præbeat: electus autem rogalia per sceptrum ab ipso recipiat; ex aliis vero partibus imperii consecratus infra sex menses regalia per sceptrum ab ipso recipiat.

In hoc concilio sunl etiam conditi canones viginli duo juxta vulgatam conciliorum editionem , licet alii pauciores numerent. Ili canones spectant disciplinam el sacras expeditiones promovendas in Grienleet in Hispania, contra chrisliani nominis hosles, renovatis indulgcnsiis ab Urbano II concessis Crucigeralis, seu iis qui , cruce in vestibus super scapulas assuta, opem chrislianis contra Saracenos militando ferrent.

Concilium Lateranense II, generale (licinium.

Hoc concilium ab Innocentio II convocatum cl celebratum anno 1159 : 1·· occasione schismatis Petri Leonis; 2°contra errores Petrobrusianorum ct Arnaldi Brixiensis ; 3° pro restauranda disciplina ecclesiastica.

Circa primam causam : imminente obitu Honorii II, convenerant cardinales, ul statiin post ejus mortem in ecclesia S. Marci successorem eligerent : at metuentes ne, si mors pontificis divulgaretur , factiones et tumultus , ul in hisoccasionihus fieri solet, excitarentur , p trserfim tunc commovente Arnaldo Brixiensi monacho seditiosissimo, ad S. Marcum accedere non ausi sunl, sed statim, majori numero congregrali, elegerunt Innocentium II , cujus vita el fama , ætas elscienlia digna summo pontificatu habebatur, inquit abbas Bonævallis, lib. 2 de Vila S. Bernardi, cap. 1. Alii vero numero pauciores apud S. Marcum congregati, elegerunt Peli um *Leonis* cognominatum, qui Anaclelus II dictus esi: hic fretus parentum affinium et amicorum polenlia el opibus quas templorum direptione aix:I, præia-luil in urbe adversus Innocentium, qui id<n discedere cl in Galliam se recipere coactus est: illum ul verum pontificem magnificentissime excepit Ludovicus sextus cognomento *le Gros;* illi pariter adhaeserunt plura alia regna , agente potissimum per litteras S. Bernardo; et collectis apud Gallos copiosis pecuniis subsidiariis, atque Lolbarii imperatoris exercitu adjutus , Romani rediit, schismaticos repressit, ita ul tandem, mortuo Petro Leone, el Victore ejus successore dignitati cedente ac misericordiam implorante , pax Ecclesiæ sil reddita. Ad hujus ergo pacis confirmationem el ad mala ei prætcrilo schismate orta removenda, hoc concilium celebratum est, in quo acta Leonis fuerunt rescissa et ejus ordinationes dcclaralæ irrilæ; quod inlelligcndumcslquoad locum honoris et exercitium functionum, non quoad substantiam el characterem ordinis, ut explicatum est in Iractatu dc Ordine, disseri. 3, art. 2.

Errores Petri de Bruis, a quo Pctrobrusiani, confixit concilium ; hos autem refert Petrus, venerabilis abbas Cluniaccnsis, epistola ad archicpiscopos Arelatensem el Ebrodunensem : 1° negabat baptismum prodesse parvulis; 2° dicebat templa non esse necessaria chrislianis ad orandum, nulla debere extrui, cxlructa debere destrui ; 3° cruces frangi præcipiebal ; 4° veritatem sacrificii missa? negabat; 5 sacrificia, orationes, eleemosynas pro delunctis deridebat casque nihil defunctis prodesse affirmabat.

Arnaldus Brixiensis, Petri Abelardi discipulus, pariter in eodem concilio damnatus , ut facilius imponeret Brixîœet Romæ, assumpto monastico habitu , suos errons disseminabat. Dc baptismo parvulorum cl dc eucharistia cum Petro de Bruis sentiebat ; regiminis ecclesiastici auctoritatem ad laicos revocabat ; episcopis , clericis et monachis omnem bonorum proprietatem cl possessionem abrogabat, eis ea bona esse adimenda prædicabat.

Canones etiam in hoc concilio sunt editi qui ut plurimum spectant disciplinam · numerantur triginta, quorum decimus uuio*

tus celebris in jure sic habet « Si quis, » suadente dialwlo, hujus sacrilegii reatum » incurrit, qi1''?4 <n clericum vel monachum d violentas manus injecerit, anathematis » vinculo subjaceat, cl nullus episcoporum d illum præsmnal absolvere, nisi mortis ▷ urgente pencuio, donec aposlolico con- ii spectui præscnletur et ejus mandatum » suscipiat. Præcipimus etiam ut in cos qui n ad ecclesiam vel coemeterium confugerint, » nullus omnino manum mittere audeat; n quod si fecerit, excommunicetur. »

l «nciluint Lateranense ΠΓ, generale undecimum.

Adriano III vita functo, septcmdecim cardinales elegerunt in ejus successorem Holandum, ecclcsiæ Romanæ cancellarium qui dictus est Alexander III; duo vero aut 1res tantum cardinales elegerunt Octavianum Romanum qui dici voluit Victor IV : hujus paries suscepit Fredericus imperator, elperviginti duos annos bellum in Italia gessit adversus Alexandrum III; sed tandem vicius et a majori parte suorum desertus, se ad pedes Alexandri projecit et excommunicationis absolutionem petiit, quam obtinuit.

Alexander itaque , ut in posterum contra hujusmodi schismate dc opportuno remedio provideret, hoc concilinin generale convocavit anno 1179, cui adfuerunt trecenti episcopi, inter quos erant quidam Orientales. Quapropter canone I decrctum est ul nemo deinceps pro legitimo pontifice haberetur, nisi a duabus partibus cardinalium esset electus.

Damnati sunl in eo concilio Waldenses, sic didi a Petro Waldo , cive Lugdunensi, eorum auctore; vocali sunl etiam Pauperes de Lugduno, a loco in quo secla nata esi; item *Insabbalali,* sive quia in calceo quem Hispani *zapalo* vocant signum speciale ad modum scuti deferebant, sive quia nulla sabbata seu festivos dies celebrabant: in odium seelæ, a catholicis appellati sunl *Turlupini, Poplicani, Ribaldi, Piphles.*

Eorum errore? recensere longum foret,erat enim hæc hæiesis colluvies seu quasi collectio omnium errorum hujus sæculi : hos fuse exponit Natalis Alexander, Hist. Ecclesiasl. sæcul. 11 et 12, cap. 4, a. 13, ex heinero, qui inter hos haereticos fuerat episcopos.

Plurcs alios canones edidit hoc concilium pro resarcienda disciplina circa simoniarn , usuram , polygamiam, fastum ct avaritiam clericorum : numerantur viginii septem.

Concilium Lateranense Hry generale duodecimum.

Hoc concilium vulgo dicitur magnum Lateranense, ab Innoccnlio III celebratum anno 1215. Huic præsedit Innocentius, adfuerunt duo patriarch® Conslanlinopoiitanus et Jerosolymilanus ; Antiochenus ct Alexandrinus impediti, primu« infirmitate, secundus Saracenorum tyrannide, per procuratores ; primates et métropolitain septuaginta septem , episcopi quadraginli duodecim, abbates et priorea octingenti et amplius, absentium prælalorum et capitulorum procuratores iη numeri, imperalorum Orientis cl Occidentis, regum Galliæ, Hungariæ, Jerosolymorum, Cypri el Aragonue oratores.

In hoc concilio decreta est expeditio in Terram Sanctam , concessæ indulgentis cruce signatis; hi liberantur ab omnibus oneribus publicis, ct sub apostolic® Sedis potestate et protectione suscipiuntur; præscribilur episcopis ct aliis clericis sub pœna excommunicationis, ut per triennium vigesimam partem suorum proventuum in subsidium Terr® Sanclæ conferant ; se quoque pontifex cum cardinalibus ad decimæ collationem adstringit, et insuper triginta millia librarum in eumdem finem contulit.

In eodem concilio damnati sunt Albigenses. 1° Novi Manichæi duo prima principia admittebant, bonum invisibilium malum, visibilium creatorem; 2° sacramenta abrogabant; 3° resurrectionem carnis negabant; 4° purgatorium cl orationes pro defunctis irridebant; 5' ah umbilico cl inferius neminem posse peccare affiimabanl; 6° sacrarum imaginum venerationem idololatriam esse cl campanas tubas dæmonum dicebant; 7° B. Alariam Dei genitricem, horribile effatu, meretricem inclamabant; 8° injuste ablata non esse restituenda, bona opera non prodesse el mala non obesse praedicabant. Hæc et plura alia falsa ct impia quæ fuse describit Natalis Alexander, Hist. Ecclcsiast. sæc. 13 , cap. 3, § 2, passim disseminabant. In his debellandis cl convertendis plus omnibus laboravit SS. P. Dominicus, nique non dressent catholic® fidei propugnatores adversus hos cl alios futures

kæreticos, FF. Prædicatorum ordinem instituit.

Item . proscriptus est error abbatis Joachim, qui dicebat in Trinitate tres personas non esse unam essentiam numero, sed collective tantum, sicut plures homines sunt unus populus : non tamen fuit damnatus ut hæreticus, quia non fuit pertinax.

Item , summus ponlifex in eodem concilio induisit sedi Conslanlinopolilanæ locum post Romanam, de quoin pluribus conciliis actum fuerat, sed nunquam concessum.

Plures insuper canones maxime circa disciplinam (numerantur septuaginta) condidit, inter quos est celebris canon *Omnis ulriusque sexus,* de quo diximus in tract, de Poenitentia.

Huic concilio adfuisse S. Dominicum plures testantur, et Innocentio III aperuisse mentem suam de ordine FF. Prædicalorum instituendo, quem probavit pontifex, ea de re prius in sommis coelestis visione monitus.

Concihutn JLugdunenie /, gmerale decimum-tertium.

Fredericum II, Henrici IV imperatoris filium, a primis annis parentibus orbatum, sub sua tutela susceperat Innocentius III, ipsique non solum regnum maternum Siciliæ elApuliæ servaverat, sed eliam aditum ad imperium fecerat, depulso in ejus gratiam Othone IV. At ingratus princeps sui juris factus, tot beneficiorum immemor, in ipsos Romanos pontifices Innocentium III, Gregorium IX ct Innocentium IV, hostiliter insurrexit, Romam obsidione cinxit, terras Ecclesiæ invasit, foedus cum Saracenis inivit, Italiam cædibus et incendiis depopulavit, excitata factione *Gibcllinorum* ipsi faventium contra *Guelfos* summo pontifici adhaerentes; pacem initam inter Ecclesiam el Imperium juramento firmatam pluries violavit, cardinales et alios orælatos euntes ad concilium quod GregoriusIX convocaverat, capi jussit et incarccrsri ; de hæresi vehementibus argumentis erat suspectus ; regnum Siciliæ quod ab a|>oslolica Sede in fetidum tenebat, in servitutem redegit, atque Romanam ecclesiam hostiliter impugnare coegit.

Propter hæc clalia crimina de quibus accubabatur» tum Innocentius III , tum Gregorius IX ipsum anathemate confixerant; at horum successor Innocentius IV conditiones pacis ipsi proposuh, quas superbus princeps cum contemptu rejecit. Hinc persensit Innocentius sibi talum non esscRomæ remanere : quapropter ex Italia cum quibusdam cardinalibus clam recessit, et Lugdunum in Gallia se recepit, ubi, ul lot malis occurreret, concilium de quo agimus celebravit anno 1245, regnante S. Ludovic» in Gallia. Huic concilio adfuerunt centum quadraginta episcopi, inter quos 1res patriarchs, Conslantinopolilanus, Antiochenus et Aquileiensis ; ilem adfuit Balduinus II, imperator Conslantinopolilanus, qui sedebat a dextris pontificis, alii principes a sinistris.

Frcdericus, personaliter citatus ad concilium, comparere noluit, sed misit lègatos qui ejus causam defenderent; praecipuus erat Thadæus, vir subtilis et eruditus, qui nihil non tentavit ut accusationes contra Fredcricum dilueret : sed, hoc non obstante, lata est in ipsum sententia qua Imperio et regno Siciliæ et Apuliae privabatur, facta libertate iis ad quos in Imperio spectat electio successorem eligendi. Electus est Hcnricus, Thuringiæ et Hassiæ langravius; cui post biennium defuncto successit Willelmus, Hollandiæ comes. Frcdericusautem, vicius a Longobardis qui in ipsum rebellaverant , fugit in Apuliam, ubi a Manfredo proprio filio, sed illegitimo, pulvinari ejus ori admoto , suffocatus est anno a concilio quinto.

Plura insuper circa disciplînæecclesiasticae restaurationem sancita sunt decreta, quæ referuntur in 6 Decretalium. Item renovata est expeditio in Terram Sanctam, cujus dux S.Ludovicus fuit institutus: cardinales novo privilegio adaucti, eo in concilio pileo rubro donati sunt.

*Concilium Lugdunense II t generale deci/ninn quartum**

Mortuo Clemente IV, sedes Romana vacavit ferme per biennium. Cardinales, inter se dissentientes, in S. Bonavenluram tunc ordinis Minorum ministrum generalem tandem compromiserunt, qui .omissis cardinalibus, designavitThibaldum archidiaconmn Leodiensem , tunc in Syria occasione belli sacri versantem.

Ilie, assumpto nomine Grcgorii X,aui-

nom et curas statim intendit, 1° ub subsi-dis nfflitiæ sacræ necessaria non deessent; 2°ulGræciad communionem Sedis apostolicærevocarenlur ; 3U ul mores fidelium , maxime clericorum , reformarenlur , el media adhiberentur ne deinceps sede Romana tandiu vacaret. His de causis concilium generale Lugduni intra biennium celebrandum indixit, directis tum litteris, tum nunliisad episcopos etprincipes Orientis el Occidentis.

Anno itaque 1274, celebratum est Lugduni concilium generale cui ipse Gregorius X præscdil. Praeter duos patriarchas Constanlinopolitanum et Antiochenum , plurcs abbates etgencralcs ordinum, adfuerunt quingenti circiter episcopi, Michaelis l'alæologi Græcorum imperatoris legati , Jacobus rex Aragoniæ, ei plurium principi)m oratores.

Quantum ad id quod dicunl Sixtus IV in bulla canonisationis S. Bonavenluræ, et Sixtus V in diplomate quo illum Ecclesiæ docloribus aggregavit, S. doctorem concilio præfuisse , iulelligendum est de dircctioneconcilii, quatenus a pontifice illi commissum erat ea quæ proponenda el decernenda erant providere ; praesente enim summo pontifice nullus alius præsidere potest. Advocatus etiam fuerat ad hoc concilium Doctor Angelicus, sed in via apud monachos Fossæ Novæ fato cessit.

Sessione tertia , praesentibus imperatoris Græcorum legatis, concurrentibus unanimi volo patriarchis Orientalibus et omnibus episcopis, concordia utriusque ecclesiæ Græcæ ct Latinæ inita ct firmata est. Summus ponlifex solemniler missam celebravit in qua Symbolum fidei fuit decantatum, repetito pluries Græce et Latine, *Filioque procedit,* quod hucusque fuerat praecipuum pacis obstaculum , de quo sal diximus in Iracl. de Trinitate, dissert. 5, a. 4 et 7. Tum sess. 4 , lectis litteris imperatoris Michaelis el episcoporum Græcorum in quibus Romani pontificis primatum agnoscebant, legali obedienliam ipsi exhibuerunt, et eamdem fidem professi sunt.

Decimæ ex urovenlibus ecclesiasticis in subsidium Tcrræ Sanctæ denuo institut® sunt, forma a cardinalibus observanda in electione summi pontificis constituta , ut nempe in conclavi includerentur,interdicta quacumque cum extraneis communicatione sive per litteras, sive per nuntios, el pr«-missa irritatione cujuscumque pactionis, promissionis aut juramenti circa futuram electionem. Denique varia decreta sancita sunt circa morurn reformationem , qua*referuntur in fi Decretal.

Petet utrum jus eligendi Romanum pontificem semper fuerit penes cardinales ?

R. negative. Primis enim sæculis, Romanus episcopus, non secus ac alii episcopi, eligebatur, præsenle plebe, a comprovincialibus episcopis, aut a clero, saltem majori parte, ut constat ex S. Cypriano, Epist. 41,52 et 68, et ex C. 4 el 6 concilii Nicæni.

Postea, occasione schismatum, interponi coepit auctoritas imperatorum in electione pontificum: ila ul successu temporis usurpaverint jus eligendi pontificem, aut ejus electionem sic probandi ut sine eorum approbatione pro pontifice non haberetur. Hanc usurpationem nunquam agnovit aut probavit Ecclesia : unde Baronius ct Monnus, in Historia potestatis Rom. pontificis, bene probant esse fictilium concilium Romanum in quo Sigebertus Gemblacensis, qui partibus Henrici IV addictus erat, dicit hoc jus concessum fuisse imperatoribus ; consequenter expungendos esse canones *Hadrianus* et *In synodo,* disl. 63, quos Gratianus nimia facilitate ex Sigiberto exscripsit.

Carolus Magnus liberas pontificum electiones Romanis reliquit, sed Olho I istud jus iterum sibi asseruit, el in successoribus perduravit usque ad Henricum IV, a quo Paschalis II cl Gregorius VII ecclesiæ Romanæ revindicarunt.

Quandonam præcise istud jus solis cardinalibus reservatum fuerit, incertum est Eo jam fruebantur ineunlesæculo XI, quo florebat S. Pclrus Damiani el ipse cardinalis , qui, lib. 1, Epist. 20, sic scribit : σ Roll man® Ecclesiærardinales Romanum pon» tificern principaliter eligunt, el quibus» dam aliis prærogalivis, non modo quoji rurnlibelepiscoporum, sed eliam patriar» charum atque primatum jura transcen» dunt : Salvo quippe universalis Ecclesiæ o sacramento, ipsi sunt oculi unius lapidis, » ipsi lucernæ unius candelabri. »

Concilium Kirnnriur , centrale decimum çmnfum

Religiosi milites, Templarii dicti, eo quod circa templum Jerosolymilanum habita-

rent, quamvis etiam toto orbe essent diffusi, juxta suum institutum, christianæ ditionis fines detendere et chrislianos ad loca sancta peregrinaeles & .'atmciniis el infidelium vexationibus tutari tenenanlur ; idque initio laudabiliter praestiterunt : sed, excrescentibus divitiis, in varia crimina lapsi sunt initi foederis cum Saracenis et Tureis, horrendarum blasphemiarum in Christum crucifixum in suis arcanis coetibus el nefandae inter se libidinis palam infamantur.

Rem hanc gravissimam quæ universum ordinem et plures nobilitate et potentia ejus professoribus consanguineos, affines et addictos spectabat, nonnisi concilii generalis sententia definiendam existimavit Clemens V; ipsum etiam ad convocationem concilii movebant errores Fratricellorum, Begardorumet Beguinarurn luncgrassantcs, subsidium Terrae Sanctae conferendum, et disciplinæ ecclesiaslicæ restauratio.

His ergo de causis quas ipse pontifex in bulla *Regnans in coelis* exprimit, indixit concilium generale celebrandum Viennae ad Rhodanum, cui ipsepræsedilet adfuerunt plusquarn trecenti episcopi.

Ibi sententia concilii extinclus est ordo Templariorum , omnibus eorum bonis concessis Hospitalariis S. Joannis militibus. Non defuerunt qui apologiam Templariorum susceperint, sed magis standum est concilii plenarii judicio. Adde quod sententia in ordinem non fuerit definitiva, sed per modum provisionis; nec dicat omnes esse horum criminum reos, sed quod, cum omnes de iis infamarentur, ordo sic factus inutilis ideoque abrogandus.

Item damnati sunl Fratricelli, seu Dulcinislæ, sic dicti a Dulcino suo duce, qui pellicem a se impraegnatam dicebat concepisse ex Spirilu sancto : hi insuper promiscuos concubitus in suis conventiculis exercebant, et visionem beatificam ultra ultimum judicium differri dicebant.

Similiter damnati sunt Begardi cl Beguinæ , Fratricellorom cognati vel propago : a quo sic dicti incerMim est. Dogmatizabant hominem in hac vita ad summam perfectionem posse assurgere, et tunc nullis adstringi legibus humanis, sive civilibus , sive ecclesiasticis ; iten., hominem in hac vita posse frui visione beatifica, ad quam non requireretur lumen gpriæ ;ilem, actus carnales ad quos inclinat natura non esse peccatum, consequenter coitum cum mulim culpa vacare, osculum autem mulieris este peccatum mortale.

Damnati sunt pariter errores Petri Joannis , qui dicebat animam rationalem, qua rationalis est, non esse formam corporis humani , gratiam e» virtutes in baptismo non infundi, el latus Chrisii adhuc viventis fuisse lancea perforatum, contra expressum S. Joannis testimonium.

Subsidium Terr® Sanctæ, ut in praecedentibus conciliis ex decimis proventuum ecclesiasticorum statutum est; plura sancita decreta circa restaurationem disciplina ecclesiastic®, quæ continentur in *Clementinis ;* ac tandem explicata regula S. Franciser , ut videre est Clementina *Exioi,* de verborum significationibus.

Concilium Pisanum , generale decimum textum.

Mortuo Perusii Benedicto XI, *ex* ordine FF. Prædicalorum assumpto, cardinales ibidem congregati, anno 1305, elegerunt Bcrtrandum de Goust Gallum, archiepiscopum Burdigalenscm, qui cardinales Lugdunum convocavit, ubi coronatus est, assumpto nomine Clementis V. Avenione sedem fixit, ubi permansit plusquarnseptuaginta annis, usque ad Gregorium XI, qui hortatu potissimum S. Calharin® Senensis Romam rediit, el ibidem obiit anno 1378. Romani, veriti ne futurus papa in Galliam rediret, clamaverunt tumultuoseel minando se velle papam Italum el non alium, quorum minis territi cardinales, elegerunt Barthoiomæum Prignani, archiepiscopum Barienscm, absentem, nec cardinalem, dictum Urbanum VI, qui, cum severiori agendi ratione et verbis ct factis cardinales sibi infensos reddidisset, hi, sub prætextu vitandi caloris æslivi, Agnaniam primum, deinde Fundos se contulerunt, ubi congregati electionem Urbani VI tanquam metu extortam, irritam declaraverunt, el Robcrtum Genevensem , *episcopum* Cameracensem et cardinalem, renuntiarunt pontificem , qui dictus est Clemens VII.

Et hæc est origo beluosi schismatis quod quadraginta et an/pliu*- annis Ecclesiam laceravit : moriente enim alterutrius factionis pontifice,cardinales qui illi adhæserani alterum eligebant, quousque tandem , anno 1409, cardinales ulriusque obedienliæ cum centum octoginta episcopis, tribus palriar-

this Alexandrino, Antiocheno ct Jerosolymilano, pluribus abbatibus, generalibus oriWnuin , doctoribus el principum legalis, Pisit congregati, citatis cl monilis Gregorio XII Urbani VI successore, el Benedicto XIII Clementis VII successore, non comparentibus, in eos tanquam schismaticos, schismatis fautores, collusionis et violatæ fidei reos, sententiam depositionis protulerunt cl pontificatu privatos declararunt. Tum cardinales numero viginti quatuor conclave ingressi Petrum Philargi Cretensem , humili loco natum, sed meritissimum cx ordine FF. Minorum, archiepiscopurn Mediolanensem, assumpserunt in pontilitem, qui dictus est Alexander V. Verum nec inde fuit exlinclum schisma quin potiusauctum, duobus enim pontificibus in relinendo pontificatu pertinacibus adjunctus est tertius.

Quidam hoc concilium a numero generalium rejiciunt, quia non fuit auctoritate pontificis convocatum ; sed videtur quod in casu schismatis , quando est dubius pontifex, Ecclesia habeat jus convocandi concilium, si non ad ultimate definiendas res fidei, saltem ad sibi providendum dc certo capite, ul facium est in sequenti concilio Conslanlicnsi ; alioquin Chrislos non salis providisset necessitati el securitati suæ Ecclesiæ.

Concilium Constantiense, generale decimum septirniun.

Cum tres de summo pontificatu contenderent, Balthasar Cossa sub nomine Joannis XXIII qui Alexandro V successerat, Angelus de Corario sub nomine Gregorii XII, et Petrus de Luna sub nomine Benedicti XIII, dirumque schisma magis ac magis Ecclesiam dilaceraret, Sigismundus Romanorum imperator ct Hungariæ rex non satis laudandus, ardenti religionis zelo, nullis laboribus pepercit ut illud extinguercl. Non solum legatos circumquaque ad principes misit, sed ipse Galliam, Italiam, Germaniam, Angliam, Hispaniam in hunc finem peragravit, quousque tandem a Joanne XXIU obtinuit indicentes concilium generale Constantia, cum propriae dimissionis promissione.

Anno itaque 1413 indictum est a Joanne XXIII concilium generale Constantia?, <1 anno sequenti quinto novembris inchoatum ; absolutum fuit post quatuor anno·, scilicet anno 1418, vigesimosecundoaprilis.

Sub initium illi præfuil Joannes XXIII, ct sess. 2 solemni juramento promisit se pontificatui cessurum, quoties alii duo contendentes cedere vellent. At non mullo post, ipsum promissi pœnituit; clam enim nocte Constantia aufugit Schafusiam sub uitione Frederici Austriæ ducis qui ipsi favebat.

Post hujus fugæ perquisitiones cl legationes ac citationes missas ad cuindem Jcannem, institui ccepil processus criminalis contra ipsum , in quo de variis criminibus accusatus et convictus, ac eliam confessus, se jurisdictioni concilii submisit, dixilque nihil habere quo se defenderet. Unde concilium in cum tulit sententiam, qua fidei juramento promissæ violator el plurium enormium criminum in processu relatorum convictus et confessus, privatur pontificatu, nunquam eligendus, cl sub custodia Sigismundi imperatoris quamdiu concilio placuerit , delinendus.

Sessione 14, advenerunt delegati el procuratores Gregorii XII, inter quos praecipui erant Joannes de Malatesla princeps Arimini, el Joannes Dominicus cardinalis de Ragusino. Hi, nomine el auctoritate Gregorii XII, concilium solemniter convocarunt et confirmarunt ; postea cessionem ejusdem Gregorii pontificatui, prius datam Sigismundo, concilio tradiderunt.

Sessione 37, celebrata vigesimo sexto julii, preside Joanne cardinali Ostiensi, ut in omnibus anterioribus sessionibus a recessu Joannis XXIII , post plures citationes el processus, definitiva tandem sententia exauclorationis lata est a concilio contra Petrum de Luna, dictum in sua obedicnlia Benedictum XIII, tanquam perjurum, universalis Ecclesiæ scandalizalorem, fautorem inveterati schismatis, schismaticum el haereticum, hujus articuli fidei, *Unam sanciam Ecclesiam catholicam* violatorem pertinacem, etc.

Sessione4O, decretum est, pro hac vice tantum, ul ponlifex eligerelur a cardinalibus el sex prælalis ex qualibet natione, Itala, Gallicana, Germanica, Anglica el Hispanica assumptis ; et qu; a (luabus p.vi^tibus cardinalium simul a duabus partibus adjunctorum ex qualibet natione esset electus, foret verus pontifex.

Sessione 41, cardinales numero viginti

el electares nationum triginta intraverunt conclave, cl tertia posl die undecima novembris, elegorunt Othonem Columna, nobilem Romanum, cardinalem diaconum S. Gcorgii ad velum aureum, qui, in honorem S. Martini cujus festum ea die celebrabatur, voluit nominari Martinus V, et dio dominica vigesimo primo novembres in ecclesia Constanliensi solemni ritu coronatus est.

Sessione 45 et ultima, rogatus pontifex ut acta concilii confirmaret, respondit ore proprio, *Se omnia el singula concilii in materia fidei conciliante)· decreta tenere ct inviolabiliter observare velle, et non aliter, ncc alio modo :* quod per advocatum concilii postea iterari jussit. Materiam autem fidei diximus, dissert, præcedcnti, principaliter spectaro condemnationem h,wesum Joannis Wiclefii, Joannis Ilus et Hieronymi de Praga, quorum duo ultimi (obierat Wicleïï) traditi sunl brachio sæculari el combusti tanquam pertinaces in hæresi. Nec ideo violata est fides salviconductus ipsis dati : enimvero concilium non dederat salvumconductum Joanni Ilus, sed imperator a quo non poterat ligari concilii auctoritas, præsertim conlra justitiam et fidern. Dederat quidem concilium salvumconductum Hieronymo de Praga, sed adjecta hac clausula, *justitia semper salva :* exigebat autem justitia ul in hærelicos pertinaces animadverteret. De quo plura Natalis Alexander, in Hist, sæcul. 14, disseri. 7.

Hoc itaque itaque concilio et electione Martini V pax reddita est Ecclesiæ, quamvis nodum penitus extinctum essetschisma : nam Pelrus de Luna umbratilem pontificatum pertinaciter retinuit usque ad mortem , cl jussit morions ut duo cardinales ipsi adhuc adhérentes, ipso mortuo, alterum pontificem eligerent : elegerunt autem Ægidium Munio, canonicum Barcinonensem , qui, non nisi reluctans et cx jussu Alphonsi Aragonum regis Martino V infensi, hanc ficliliam dignitatem acceptavit, cui, inita pace inter pontificem ct regem, lubens cessit anno decimo post concilium Constantiense ; et sic penitus extinctum fuit schisma quod quinquaginta annis duravit.

Concilium Basileense omitto; quia, licet initio fuerit legitimum, degeneravit tamen in aperlurn conciliabulum et contentam schismaticum; nec quidquain ineoasum* inis pontificibus probatum est, quam quædani gesta circa censuras et causas beneficialcs, ul dissert, præcedenli ostendimus.

Concilium Florentinum, χmerate dtcimmn-occ tavum.

Cum patres Basilecnses in schismatccontra Eugenium IV pertinaciter hærcrent, nec Græci vellent Basilcarn convenire propter distantiam et itineris difficultates, Eugenius, juxta horum votum cl consensum, conventum Basilccnscm transtulit Ferrariam, seu potius concilium generale indixit Ferrari®, quod deinde, propter pestem ea in urbe grassanlem, post plures sessiones traslatum fuit Florentiam , unde dictum Florentinum.

Anno itaque 1438, mense januario, inchoatum fuit hoc concilium Ferraria?; adfuerunt ex Latinis centum quinqtraginia episcopi , quorum plurcs Basilca recesserant. Prim® sessioni præfuit Nicolaus Albergalus, cardinalis S. Crucis, cx ordine Carihusianorum ; cæleris Eugenius IV. Mense februarii» sequenti advenit Joannes Paleologus, Græcorum imperator, cum fratre suo Demetrio, Josepho patriarchaConslanlinopolitano, legatis aliorum patriarcharum et plurimis Orientis episcopis, qui ab Eugenio et cæleris patribus, pruioribusqué civitatis honorificentissime excepti sunt.

Actum est de quinque capitibus inter utramque ecclesiam controversis, nempe 1° de processione Spiritus sancti a Filio; 2° de additione hujus parlicuf® *Filioqiie,* facta Symbolo; 3 de pane azymo vel fermeritato in eucharistia ; 4° de purgatorio, 5° de primatu Romani pontificis. Sed ex Latinis, totidem ex Græcis selecti sunt qui circa illa publice disputarent : ex Latinis designati sunl duo cardinales , unus archiepiscopusctduo theologi, quorum unus erat noster Joannes *de* Monte Nigro, provincialis Lombardi®, communiter dictus Joanne· Theologus, qui ir pluribus sessionibus cum Marco Ephcsino;Congressir, ipsum non semei mutum redd.dil. Ex parle Græcorum nominali sunt ipse Marcus Ephesinus, u'r doctus, sed obslinalissim® *mentis ;* alter metropolita, Bessarion episcopus Nfcænu* et alii tres : præcipuus inter eos fuit fies-

«rion postea creatus cardinalis ah Eugenio IV.

Post plurcs itaque disputationes, tandem convenerunt Græci , excepto uno Marco Ephesino, de articulis propositis ad sensum Roman® ecclesiæ, scilicet Spiritum a Patre el Filio tanquam ab uno principio procedere, merito additum fuisscSymbolo *Filioçur,* in pane azymo vel fermentato posse valide eucharistiam confici , quemlibet tamen ritum suæ ecclesiæ debere servare ; dari purgatorium in quo aniin® quibus aliquid expiandum restat detinentur ; addiderunt tamen : *Sed in eo, sive ignis sil, lite caligo, aul turbo, sive quid aliud, non contendimus* ; denique pontificem Romanum esse Christi vicarium, caput totius Ecclesiæ , et ipsi in B. Petro pascendi, regendi ac gubernandi universalem Ecclesiam a Domino plenam potestatem traditam esse.

Hæc quinque capita sic definita expresse continentur in celebri decreto *Unionis-a* concilio edicto, quod incipit *Latentur Cadi.* Verum hæc pax tam solemniter inita el firmata nen diu stetit : Marcus Ephesinus enim in patriam redux , cum apud suos auctoritate polleret, plures in suas paries retraxit; nulla tamen hucusque facta est publica definitio contraria Florentin® : unde error Græcorum qui a nobis dissident debet error personalis , non totius ecclesiæ Græcæ.

Consummata ulriusque ecclesiæ unione, antequam discederent Græci, advenerunt deputati a patriarcha Armenorum , qui eliam pacem el unionem cum ecclesia Romana petebant : hi autem Eulychianismo erant infecti, seu, juxta aliquos, unam lanium in Christo naturam admittebant, sine tamen confusione el admixtione ; circa quædarn alia lidei capita errabant : postquam igiliir sullicicnier fuerunt instructi, Eugenius, sacro approbante concilio, dedit cis litteras unionis continentes compendio doctrinam catholicam, cl quæ dicuntur decretum Armenorum, quod incipit *E.rultale Deo.*

Volunt quidam hoc decretum non habere auctoritati m decreti concilii generalis, scii nationalis tantum , quia discesserant Græci quando fuit editum.

Veriimlamen Eugenitis in codicil datum */aero approbante concilio,* hem dicit se ipsis tradere z « Drcrcinni unionis cuin » Græcis consummat®, pridem *in hoc sa'* » *cro Œcumcnico Florentino eoneilio* promulgatum, cujus tenor la.is est : *Euqen mus,* etc. *Lntcnlur Cani,* etc. » Item istud decretum subscribitur . *x* Datum » Florenti®, in publica sessione synodali » solemniter in ecclesia majori celebrata. » Item in decreto unionis Jacobilarum, eliam edito post discessum Græcorum ct quod incipit, *Canlalc Domino,* dicil idem Eugenius : « Hanc quæ sequitur, vcrain nexi cessariamque doctrinam hodie in hac n solemni sessione, sacro approbante œcu» *mei.ico concilio Florentino,* in nomine » inini||radidimus. » Hem, cum in concilio Tridenlino, anno 15-17, februarii vigesimo sexto, episcopus Clodiensis excitasse! difficultatem de bulla unionis Jacobilarum, quasi non pertineret ad concilium Florentinum , quod dicebat absolutum quando consignata fuit bulla unionis Græcorum , cardinalis de Monte reposuit : « Hallucina» turosqui putant finem concilii Florentini » fuisse unionem Græcorum, cum longe u posl, per 1res scilicet fere annos perduxi raverit, videlicet ad annum Domini 1442, » quo anno, sexto Kalendas maii, celebrata » sessione, Romam translatum fuit : patere d id cx diversis constitutionibus modio illo » tempore editis qu® in actis concilii ha» bentur. d Ha legitur tom. I Actorum concilii Tridenlini, sub Paulo III, quæ in arce Sancti Angeli asservantur, ul refert Horatius Justinianus, 3 p. Actorum concilii Florentini.

Ad rationem oppositam respondetur Graecos fuisse ad hoc concilium convocatos, el potuisse, si voluissent, usque ad finem remanere, quod sullicil ad œcumcnicilatein concilii, si adsint plurcs cx majori parte provinciarum aliarum cum summo pontifice. Insuper Armenorum legali mentem suam Græcis aperuerant antequam discederent; Græci patribus commiserant vices concilium continuandi ct Armenos instruendi ac recipiendi ; adeoque decretum pro illorum instructione editum auctoritatem concilii Florentini , quo approbante facium est, sibi merito vindicat.

Sed *esto* non esse decretum concilii generalis, est saltem decretum concilii natinnalis circa fidem catholicam , a summo pontifice solemniter confirmatum, proinde irrefragabilis auctoritatis.

Petes utrum synodus Florentina, etiam ante discessum Græcoruni, fuerit certo el indubitate œcumenica, talisque semper habita fuerit in universa Ecclesia?

R. affirmative. Quia omnis synodus cx episcopis Orientis et Occidentis congregata, Romano pominceper sevcl per suos legatos præsidenle, est et semper fuit habita œcumenica : talis autem fuit synodus Florentina. Ergo.

Dices. Synodus Florentina absque legitima auctoritate fuit congregata , nimirum contra prohibitionem concilii Basileensis, quod, sessione 8 et 11, quando erat adhuc legitimum, sancivit nullum aliud concilium stante Basilcensi celebrari posse , et hoc Basilcense a nemine, *etiamsi papalis dignitatis, transferri posse, absque expresso consensu duarum partium cujuslibel deputations.* Ergo.

R. 1° hæc decreta conciiii Basileensis non fuisse confirmata ab Eugenio IV, ul sat superque ostendimus dissert, præced 2° Summus pontifex in his quæ non spectant fidem potest temperare et interpretari decreta conciliorum generalium , ubi subsunt juslæ causæ, ut etiam declarat ipsa synedus Basileensis, sess. 12; hic autem aderat justa causa, quia Graeci nolebant ire Basileam. Insuper ista translatio facta est de consensu majoris el sanioris partis concilii Basileensis, quæ cum legato apostolico cardinali S. Juliani ct cardinali S. Petri ad vincula, Basilea Ferrariam transmigravit.

Inst. Cardinalis a Lotharingia, in epist. data in concilio Tridentino ad Joannem Bi itonem , suum in curia Romana procuratorem, ul excusaret aliquo modo apud summum pontificem ardorem quo obstiterat sessioni 23, ne in præfigendis titulis Romani pontificis adhiberentur termini quos usurpaverat concilium Florentinum , dicit : u Ego negare non possum quin Gallus sim » ct Parisiensis academiæ alumnus, in qua » pontificem subesse concilio tenetur, el qui d docent ibi contrarium lanquam bærelici » notantur. Apud Gallos Conslanliense con- u cilium in omnibus suis partibus generale » habetur : Basilcense in auctoritate admil- d lilur : Florentinum perinde legitimum ct a generale <ion reputatur. Alquc idcirco n Galli de vila potiusquam de sententia de- is cederent. »

Respondet doctissimus Sorry, ipse doctor Parisiensis, Opusculo de Romano pontifice, p. 231, his verbis : « Næ lu. quæso, nimii « simplicitate bonus, qui exaggeratis illii » Lolharingi verbis illud tibi iacile pateris' » Certe quanquam negari non possit aca- » demiam Parisicnsem, aut certe doctorum u illius pariem plurimam, ab avita doctrina » de Romanorum pontificum supra, concilia » etiam œcumenica præstanlia atqueauclo- » ritate, deflexisse, jam luma concilii Con- » slantiensis et Basileensis temporibus, cl » in oppositam sententiam propendissema- » gis; falsum tamen est theologos illosPa· « risienses sententiam quam tunc primum » amplexi sunt, uti fidei caput habuisse,a » quo quicumque deflecterent *(anquamlia- » relici notarentur.* Falsum perinde est, » imo falsissimum concilium Florentinum » pro legitimo et generali in Galliis non ha-)) beri. Unde et hanc ipsam cardinalis L> » tharingi hallucinationem nervose confu-)) tat , falsique convincit Natalis Alexander,)) disseri. 10 in Hist. Ecclesiasl. sæc. 15 el)) 16, a. 1, n.6, quanquam sil iste hac in » parte Romanis pontificibus parum pro- J) pitius, quos conciliis œcumenicis subjicit. » Quare, aut ea quæ jactatur canlinalisa » Lotharingia ad Joannem Britonem procu-)) ratorem suum epistola, supposililia cslac » plane fictilia, aut de nimio excessu in » exaggeranda amplificandaquc Parisiensis » academiæ sententia convincitur vir alias » omni laude dignissimus. Ecquis enim)) auxesim illam amplificalioncinquc non D rideat, *Gallos de vila potiusquam de sen- » tentia quæ Romanos pontifices conciliis subjicit decessuros? »*

Concilium Lateranense generale decimam nnnnm.

Novem cardinales a Julio II animo alieni, adfavcnlibus Maximiliario impera tore et Ludovico XII, rege Galliæ, eidem pontifici pariter infensis , anno 1511, conciliabululo Pisis congregas erunt, quod postea Mediolanum , deinde Lugdunum transtulerunt. Julius, ul horum conatus sisteret, generale concilium convocavit Rcmæ celebrandum, quod sæpius interruptum duravit quinquennio, utpote inchoatum anno 1512, el absolutum anno 1517. Huic adfuerunt quindecim cardinales, patriarchs Alexandrinus el Antiochenus, et episcopi juxta quosdam septuaginta septem, juxta alios centum qua

luoidcrirn. Relicto concilio Pisano, huic idhssit Ludovicus XII, misso ad illud oratore.

Sessione2, '' innator conciliabuli Pisani ada ; sessione 3, decernuntur pœnæ in cardinales schismaticos conciliabuli auctores; sessione 4, Pragmatica Sanctio, jam a Ludovico XI, Pio II suadente, abrogata, proscribitur.

Post quintam sessionem mori tur J ul ius 11, cui succedit Leo X, qui reliquis sessionibus praesedit : sessione 7, duo cardinales schismatici ad pedes pontificis in simplici habitu clericali provoluti , abjurato schismate ct concilio Pisano, pristinae dignitati restituuntur; sessione 8, definitur animam rationalem esse immortalem ; sessione 10, montes· picta lis declaran tur justi et liciti; sessionell, approbatur concordatum Pragmalicæ-Sancliunisubrogatum, initum Bononiæ durante concilio, inter Leonem X et Franciscum I, Ludovici XII successorem; sess. If , decernuntur ad triennium dccimæ ex amnibus proventibus ecclesiasticis pro expeditione Terre Sanctae, cl concilium dirimitur.

Peter quid sil famosa illa Sanctio Pragmatica? quid concordatum ?

R. quod hæc Pragmatica Sanctio siteonKilutio edita a Carlo VII, an. 1438, in conventu Bituricensi, continens viginli 1res articulos conformes decretis concilii Basileensis, quorum praecipui sunt, quod electiones episcoporum, abbatum et abbatissarum fierent inore antiquo a capitulis ex licentia cl assensu regis; quod annalæ non solverentur curiæRomanæ; quod Romanus pontifex subjiceretur concilio generali, etc.

Hacergo Sanctione et a Ludovico XI ct a concilio Lateranensi, pluribus licet Gallis reclamantibus, abrogata, Leo X et Francisais I Bononiæ concordatum inierunt quo nominationes ad episcopatus et abbatias, quænon vacarent in curia Romana , pertinerent ad regem, modo fierent intra sex menses a vacantia ; confirmatio autem perlineret ad Romanum pontificem. Plurcs alios articulos continet, partim conformes, partim difformes Sanctioni Pragmaticae; sed dc annalis non solvendis curiæ Romanæ eide subjetlione pontificis concilio gcncnli nihil.

Concilium Tridenlb.inn . gtneinle vigesimum rt ullimrtrn.

Ut erroribus Lulheri in Germania, Zuinglii in Helvetia , Calvini in Gallia, Ecclesiam Dei misere vexantibus, innumerisque prope malis inde scaturientibus, atque morum tam cleri quam populi relaxationi obviaretur, necessarium visum es» concilium generale congregari.

Illud indixit Tridenti Paulus III, anno 1542, et inchoatum fuit anno subsequent! 1545, decima tertia decembris ; duravit octodecim annis, ad annum scilicet 1503 , sub Iribus pontificibus Paulo III, Julio III et Pio IV, bis interruptum, semel occasione pestis Tridenti grassanlis, secundo propter ingruentia bella.

In primasessionesub Paulo III, aderant tantum cum duobus legalis pontificis concilii praesidentibus, quatuor archiepiscopi cl viginli duo episcopi ; sed alii poslmodum succcsive advenerunt, ita ul sub Pio IV adfuerinl fere trecenli lam cardinales quam patriarchs, archiepiscopi cl episcopi; item plurcs abbates el generales ordinum , theologi ex omni natione pene innumeri, oratores Cæsaris , regnum Galliæ, Hispaniæ, Poloniæ el aliorum principum ac rerumpublicarum sexdecim. Inter episcopos numerantur viginli sex Galli", Illyrici 1res, Græci sex.

Sub Paulo III habilæ sunl decem sessiones, sub julio III sex , sub Pio IV novem, in summa viginli quinque. In ultima, quæ sancita fuerant sub Paulo ct Julio approbata sunt, et omnia ad petitionem patrum confirmavit Pius IV, bulla data septimo Kalendas februarii, anno 1564. Acta hujus concilii fusius cl distinctius non refero, quia, ubique publici juris facta , omnium manibus teruntur.

Petes utrum concilium Tridentinum quantum ad disciplinam sil receptum in Gallia? Dico *quantum ad disciplinam,* quia quantum ad decreta fidei in Gallia, sicut in universa Ecclesia , summo cl venerabundo consensu esse receptum nemoambigit.

Ad petitionem, R. verbis duorum insignium inter Gallos scriptorum, Joannis Cabassutii et Joannis Pon'is.

Cabassulius, Notitia Ecclesiastica sæculi 16, pag. mihi 599, de cuncilio Tridentino hæc habet : « Postremo edictum ronfirma» lionis sacrosancti concilii publicatum Ro»mæ, septimo Kalendas februarii anno » 1564, universus clerus Gallicanus in pro-

ovincialibus quæ passim tota Gallia postea coacta sunt conciliis, atque in gencrali-« bus sacri cleri comitiis, sacrosanctæ hujus synodi decreta ita complexus est, ut ne-fas sit ei refragari. »

Ponlas , verbo *Bénéficier*, casu 27 , sic loquitur gallice : « Le concile dc Trente a été reçu unanimement par l'assemblée » générale du clergé de l'église Gallicane convoquée et tenue à Paris en l'année 1615, ainsi qu'on k voit par les pièces contenues dans les mémoires du clergé. *Après une longue el mûre délibération ,* » disent les prélats assemblés, *du commun el unanime consentement de l'assemblée, la résolution suivante y a été faite : les cardinaux, archevêques, évêques, prélalsel aulres ecclesiastiques soussignés, représentons le clergé général de France, assemblés par la permission du Roi au couvent des Augustins ά Paris , après avoir mûrement délibéré sur la publication du concile de Trente, onl unanimement reconnu el déclaré , reconnaissent el déclarent, qu'ils sont obligés par leur devoir el conscience à recevoir, comme s défait ils onl reçu el reçoivent ledit concile, cl promettent de l'observer autant qu'ils peuvent par leur fonction el autorite spirituelle el pastorale,*

Quæ sic latine redduntur : « Concilium » Tridentinum unanimiter fuit receptum in conventu gcnerali cleri ecclesiæ Gallicans, » convocato et congregato Parisiis, anno 1G15, prout constat er actis contentis in » commentariis cleri. *Post maluram tl lon-» gam deliberationem ,* inquiunt praesules congregati, *communiet unanimi consensu coelus, decretum sequens in eo fuiledi-» tum : cardinales, archiepiscopi, episcopi. prcelali el alii ecclesiastici subscripti,* re-*præscnlanlcs clerum generalem Gallia, congregati cum licentia /legis in* conventu » *Auguslinianorum Parisiis,* postmaluram » *deliberationem super publicationem* con-*ncilii Tridenlini, unanimiter* agnoverunt » *el declaraverunt, agnoscunt el declarant,* » *se teneri ex officio el conscientia* recipere, *sicut dc facio receperunt el recipiunt pra-falum concilium, promitlunlque illud* ob-*ii servare quantum possunl vi sui officii d auctoritatis spiritualis* ac pastoralis.n

Huic dccrclo subscripserunt quinquaginta unus tarn cardinales quam arcbiepiscopi ct episcopi , quorum nomina refert laudatus Ponlas ibidem, ct viginli octo alii ecclesiastici deputati.

Aliasdigrcssioneshistoricas praesenti tractatui non inseruimus, quia lotus ferme est historicus.

TRACTATUS

DE SPE.

DISSERTATIO UNICA.

I). Th., a Q. 17, ad 22.

ARTICULUS I.

Quid sil spes?

2. 2. q. 40. a. 2. o. — Spes generaliter sumpta, est *Motus appetitivœ partis in* tonum *futurum arduum, seu difficile, possibile tamen adeptu.*

Ibid. a. 1. o— Dicetur *bonum,* quia, licet antiqui quandoque dixerint spem esse diam malorun. , hæc tamen acceptio est nide impropria; non enim proprie loquendocslspes nisi de bono : et per hoc spes differt a timore, qui est de malo. Dicitur *futurum,* quia non est spes depræsenti jam habito; el per hoc differt spes a gaudio. Dicitur *arduum,* id est difficile adeptu ; non enim aliquis dicitur sperare quid minimum quodstalim est in sua potestate ut habeatur : el per hoc difTert spes a cupiditate vel desiderio, quod est de bono futuro simpliciter: unde desiderium pertinet ad appetitum concupiscibilem, spes autem ad irascibilcm. Dicitur *possibile adeptu ;* nemo enim sperat id quod adipisci omnino non potesl : et secundum hoc spes difTert a desperatione.

Spes vero theologica definiri potest : *Habitus animi divinitus infusus, per quum certa cum fiducia œlernœ vitœ bona auxilio divino oblinenda, spectamus.* De ea quærimus in hoc articulo 1° an sit virtus? 2° an sil virtus theologica ? 0» an sit virtus distincta ab aliis virtutibus theologicis? Potest considerari cum charilate, el dicitur spes formata; vel sinecharilate, cl dicitur spes informis, sicut supra dictum est dc fido.

Hioq. 17. a. d.o. —*Dico* 1° Spes Christiana etiam informis est virtus, imperfecta tamen.

Ibid —*Prob. prima par/*.Sperare Deum qoj auxilio possidendum est actus bonus ad quem, cum sil supernaturalis, voluntas ex se non est determinata et proportionata : ergo debet in eo poni hirtus qua ad illum determinetur el proportioned, cumque prompte el facile eliciat; non nisi enim in hos lines ponuntur in potentiis habitus virtutum. *Prob. ani.* Sperare Deum ejus auxilio possidendum est actus conformis legi ælernæ, tum quia dc illo datur praeceptum, *Spera in üco el ivse faciei,* Psal. 36; tum quia illo sanctificunurcl salvamur, *Omnis qui habet hanc spem in eo , sanctificat se,* 1 Joan. 3; cl, *Spe salvi facti sumus,* Rom. 8. Ergo.

Confirmatur 1« Spei christianæ etiam informi convenit definitio virtutis; est enim bona qualitas menti a Deo infusa, qua bene vivitur et nemo male utitur, ut principio. Ergo.

Confirmatur 2° Apost. 1 Cor. 12, spem annumerat fidei et charilali qiuesunl virtutes : item omnes theologi agnoscunt 1res virtutes theologicas, fidem, spem cl charilatem. Ergo.

Patet secunda pa^s. Quia spes sine charitatenon facit hominem simpliciter bonum, licet enim sil principium actus boni, non Limen meritorii in ordine ad finem ultimum , vitam scilicet aeternam ; idcoque non habet sLitum cl modum perfect® virtutis, sicut ante diximus de fide informi.

Dices contra primam partem. 1° Virtus juxta philosophum est dispositio perfecti : atqui spes non csHisposilio perfecti, cum sperans careat bone et perfectione quam sperat. Ergo. 2° Præsump'.io est sperare bealitudinem sine cbari.atc. 3° Virtus versatur circa difficile; non est autem difficile sperare. 4° Sic se habet spes a J bonum sicut timor ad malum : atqui timor non est virtus. Ergo.

Ibidem ad 3.— *R. ad primum,* quod, quamvis illo qui sperat sil imperfectus secundum considerationem ad id quod sperat

obunere ouod nondum habet, est tamen perfectus quantum ad hoc quod attingit regulam propriam , scilicet Deum cujus auxilio nititur: unde *D. maj.* Virtus est dispositio perfecti in omni genere, *N.* alioquin una tantum esset virtus; in certo genere et materia, *C.* Sic autem spes est dispositio perfecti, quia perficit voluntatem in suo proprio ordine ct propria materia, ut scilicet recte fcralur, innixa divino auxilio, in æternam beatitudinem adipiscendam.

Ad secundum, D. ani. Præsumplio est sperare bealitudinein oblinendam sine charilale, *C.* nec sic sperat qui est extra charitalem ; præsumplio est sperare sine charitate bealitudincm obtinendam per charitatcm, *N.* Elsie sperat peccator ; sperat enim, saltem Licite, consequi remissionem peccatorum et ita charitatcm obtinere, atque per eam vitam consequi æternam.

Ad tertium, N. min. Norunt enim qui tcntalionibus desperationis concutiuntur, quam sil difficile sperare. Aliunde, etsi esset facile simpliciter sperare, est tamen difficile sperare eo modo quo opo: let.

Adquarlum, N. ani. Spes enim importat actionem qua insurgimus contra difficultates et accedimus ad Deum ; timor autem importat recessum et cessationem ab actione; ubi enim est solus timor sine ulla spe, homo non agit, sed succumbit : porro ad agendum requiritur virtus, non ad non agendum. 2° *N. min. universaliter sumptam;* datur enim timor qui est donum Spiritus sancti el potest dici virtus.

2-17. a. 5. et 6. o. — *Dico* 2> Spes est virtus thcologicaa fideetcharilale distincta.

Ibid. a. 5. o.— Prob *prima pars.* Illa virtus est theologica cujus objectum immediatum est Deus : atqui objeclum immediatum virtutis spei est Deus possidendus, ut constabit ex ari. sequenti. Ergo.

Ibid, a. 6. o. — *Prob. secunda pars.* Virtutes distinguuntur penes objecta formalia : alqui objeclum formale spei distinguitur ab objecto formali fidei et charitalis; objeclum enim formale fidei est Deus ul verus ; charitalis, Deus ut in se bonus ; spei, Deus ul nobis bonus. Ergo.

Ibid, in a. ·. c. — *Confirmatur.* Ubi non est distinctio, ibi non est numerus : atqui spes ab omnibus passim annumeratur aliis virtutibus theologicis, Apost. 1 Cor. 13: *Nunc manent fides, spes, charüas, tria hac,* etc. S. Gregorius. lih. 2 Moral. 28. (licit esse 1res virtutes, tidem, spern etcaaritateni : cl sic nlii passim. Ergo.

ARTICULUS II.

Quodnam sil objeclum spei ?

Præmitlo quod jam observavi dc fide et alibi, triplex distingui objeclum potenliæ aut habitus : materiale et formale ; fonnalc duplex, formale *quod* ct formale *quo.* Objeclum materiale csl id omne quod attingitur a potentia et habitu : formale *quod* est id quod in objecto materiali principaliterel ratione sui attingitur, cælera ratione illius; formale *quo* est motivum et ratio propter quam ct sub qua objeclum materiale attingitur: exemplum poni solet in potentia visiva : ejus objectum materiale ct extensivum est omne corpus coloratum lucidum; objeclum formale *quod,* seu, ut dicunt, attributionis , est color; objeclum formaie *quo,* lux. Difficultas est de objecto formali *quo* spei.

§ I. — *Qundnam sit objectum forrnnle quoi spei?*

Suppono 1° objeclum materiale adaequatum el extensivum spei, esse æternam beatitudinem et omnia ad illam conducentia; quia hæc omnia cadunt sub objecto *quo,* seu sub ratione.formali spei, quæ cslomnipotentia auxilians , ut dicam § seq.

Suppono^" inter hæc omnia beatituqinem esse objectum primarium ct principale, quod dicitur formale *quod ;* quia csl id qiii-l principaliter primo per se el ratione sui speratur, cælera autem ratione illius : unde sub diverso respectu est objeclum materiale el formale: ul res sperata determinanda a molivo sperandi, csl objeclum materiale sicul cælera ; ut res principaliter cl ratione sui sperata et ratio propter quam alia sperantur, est objectum formale *quod,* seu, si mavis, materiale primarium .cælera materiale secundarium. Et hæc constant inter theologos; sed difficultas est, quæ beatitude sit objeclum formale quod spei, an formalis, an objectiva? Bealiludo objectiva csl ipse Deus, formalis est possessio Dei seu visio beatifica qua possidetur, ul explicatum est in tractatu de Beatitudinc.

2. 47. a. 2. o — *Dico.* Objectum formale *quod* spei non est beatitudo formalis, sed objectiva , connotans tamen bcatitudincni formalem , seu v‘ -----* beatificam

Ibid.— *Prob.* 1° Spes, ut dicam § scq. | nolitur omnipotentia divinæ auxilianti, cujus virtus csl infinita : alqui virtuti infinitæ debet respondere effectus infinitus, effectus enim proporlionalur causæ: ergo bonum ad quod omnipotentia auxilians lanquam ad sibi proprium ct proporlionalum perducit, csl infinitum; *subsumo.* Atqui beililudo objectiva et non formalis est bonum infinitum : ergo. Bene advertit Joannes a S. T. Th. Auctorem non dixisse propnum virtutis inlinil» esse perducere ad effectum infinitum receptum in creatura, quia creatura non esi capax effectus infiniti in se recepi:, sed perduceread bonum infinitum quod csl communicabile modo finito.

Prob. 2° Objeclum formale *quod* cl immediatum spei debet esse aliquid pure divinum el incrcalum , *ul patet* in fide cl charilale, cl quia alioquin religio quæ mediantecullu allingil Deum, foret virius theologica, quod communiter negatur : alqui sola bealiludoobjectiva, seu Deus ipse, est quid divinum el incrcalum , non bealiludo formalis quæ est actus creatus : ergo.

Confirmatur. Idem csl objeclum in quod tendit motus spei seu desiderii ct in quo quiescit quando illud consequitur, sicut idem csl locus in quem tendit lapis, ct in quo quiescit : atqui objeclum formale *quod* ctimmediatum quietis cl fruitionis Dei csl ipse Deus, ul bonum infinitum, non aliquid creatum : ergo.

Prob. 3' Illud est objeclum formale *quod* spei, quod principaliter primo per se el ralionesui a spe attingitur el ratione cujus cælera attinguntur: alqui id cslsola bealiludo objectiva, seu Deus ipse, non béatitude formalis :crgo. *Prob. min.* Sperans non quærit Deum propter possessionem , alias poneret finem ultimum in actu creato, sed quærit possessionem Dei propter Deum. Item , non quærit possessionem Dei ul rem beatificantem , sed ul modum et applicationem Dei beatificantis, ita ul tota ratio bcalilicanssit ipse Deus. Sic avarus quærit pecuuiam ut rem , possessionem autem non quærit ul rem ; non enim quærit possesionem ul possidendam , sed ut modum et applicationem rei possidend». Ergo.

Pro», secunda pars. Deus non est objeclum spei, msi ul possidendus : alqui possifetor per visionm beatificam quæ est bcaHtado formalis : ergo in objecto formali *quod* spei importatur deconnolato et in oblique visio beatifica, seu bealiludo formalis, tanquam conditio cl applicatio objecti formalis,

Ex his colliges quod neque aggregatum ex beatitudine formali et objectiva possit dici objeclum formale *quod* spei, tum quia istud aggregalum non csl quid pure divinum etincrealum,tum quia béatitudeformalis et objectiva in objecto spei, non sunt du» res aut duæ causæ, sed una res tantum et una causa cum applicatione causæ; ita ul lota ratio formalis objecti sil bealiludo objectiva seu Deus , ejus autem possessio . conditio lanium requisita ul beatificet : sicut dum ignis applicatus ligno comburit, ignis el applicatio non sunt duæ causæ, sed una tantum quæ cslsolus ignis; in eo solo enim esi lota virius comburendi, in applicatione nulla, sed requirilur dimtaxal ut virtus ignis attingat lignum clin ipsumagat.

Solvuntur objecttonts.

Obj. 1° Spes supponit amorem concupiscenti» et ex illo oritur: atqui Deus non I>otesl amari amore concupiscenti» : ergo Deus ipse non potest esse objectum formale *quod* spei, sed bealiludo formalis. *Prob. min.* Quod amatur amore concupiscenti» amatur propler aliud : sic qui amat cibum el potum ad sui conservationem, illos amat propter se el ad se eos ordinal : alqui Deus non polesl amari propicr aliud, el ad illud ordinari, cum sil ipse finis ultimus ad quem omnia debent referri. Ergo.

R. solutione communi, N. min. *Adproo. D. maj.* Quod amatur amore concupiscenti» amatur propter aliud, « *propter* dicente semper finem cujus gratia , *N. το propter* dicente aliquando finem cui, seu subjectum per rem amatam perficiendum, *C. Ad cujus sensum distincta min. N. conseq.* Dupliciter itaque aliquid potest amari amore concupiscenli», 1° sic ul res amata referatur ad amantem tanquam ad finem, ut cum appetimus cibum el potum in nostram conservationem : hoc modo Deus non Dolesl amari amore concupiscenti», quia hæesset ipsum ordinare ad aliud tanquam ad finem , eum ipse sil finis omnium. Alio modo polesl alii quid amari amore concupiscenti», sic ut res amata habeatur semper ul finis,sed amatur alteri tanquam subjecto per hunc finem perficiendo : sic Deus dilexit mun-

dum, ul illi Filium suum unigenitum daret; non quasi ad nos tanquam ad finem ordinaverit incarnationem Filii, sed nobis tantum tanquam subjectis per illam salvandis, ad se autem tanquam ad finem ultimum. Sic iterum , dum desidero alicui bealiludinem œternam, non ordino bealitudinem ad ipsum tanquam ad finem, sed ipsi tanquam subjecto, ut bene illi sit per iHam tanquam per suum ultimum finem : similiter ergo, cum amo Deum amore concupiscenliæ , ipsum non refero ad me tanquam ad finem, quin e contra ipsum amo mihi, quia est ultimus finis meus, el ipsi inhaerere ut ultimo lini est summa animæ meæ felicitas: dunlaxat ergo refero ipsum ad me, ut ad subjectum per illum perficiendum tanquam per ultimum finem meum, in quo non tantum non est perversio , sed totius rectitudinis consummatio.

Inferes. Ergo iste amor qui comitatur spem estamor charitatis et non concupiscentiae. *Probatur illatio.* Fertur in Deum ut ultimum finem : atqui talis amor est charilatis. Ergo.

R. N. illationem. Ad probat. D. ant. Fertur in Deum ul ultimum finem, ut bene illi sit, *N.* hoc perlinet ad amorem charilalis; ut bene milii sil, *C.* et hoc est amoris caslæ concupiscenliæ.

Ob). 2° Objectum spei est futurum : alqui Deus non est futurus. Ergo.

R. D. maj. Objectum spei est futurum in se , *N.* in sui assecutione, *C.* Sicpecuniæ quas sperat avarus non sunt futuræ in se, sed ulassequcndæ tantum.

Inferes. Ergo Deus , ut assequendus, est objectum spei.

R. D. illationem. Deus, ut assequendus , est objectum spei, ly *ul* dicenlc conditionem , seu modum intrinsecum objecti, *C.* dicente rationem formalem objecti, *N.* Ratio enim formalis objecti quæ per se primo attingitur a spe csl ipse Deus ul nobis bonus: sic objectum fidei necessario est obscurum ; obscuritas tamen non est ratio formalis objecti , sed conditio lanium el modus illius intrinsecus.

Obj. 3° Idem est objectum spei et delectationis in patria : atqui objectum delectationis in patria non est Deus, sed ejus possessio. Ergo.

B N. min. Delectatur cnim beatus in primario de ipso Deo, secundario dc ejus possessione ; Deus enim est objectam beatificans, el possessio conditio lautum requisita ul beatificet. Vide plura in tractatu de Beatiludiuc.

Obj. 4.° Deus non est nobis immediate bonus, sed mediante visione beatifica ; ergo nec objectum immediatum spei.

R. N. ant. Quamvis enim mediet visio beatifica, non mediat ut res, sed ulcondilio cl applicatio boni, quod non impedit quin Deus sil nobis immediate bonus; sicut uniu inter materiam cl formam non impedii immediatam utriusque unionem, nec applicatio ignis ad stupam impedit quominus ignis immediate comburat stupam.

Obj. 5° Objectum spei est premium in patria conferendum : atqui istud premium non csl Deus, sed ejus possessio : ergo *Prob.* min.Præmium in patria conferendum causatur a meritis nostris : atqui Deus noncausatura meritis nostris. Ergo,

R. N. min. Ad probat. D. maj. Premium conferendum in patria causatur in se a merilis nostris, *N.* ut conferendum, *C.* Id csl, merita nostra non sunt causa cur Deussit sumniurn bonum nostrum et praemium nostrum, sed sunt causa cur nobis conferatur : et ita contingit in omnibus praemiis. Sic miles generose pugnando dicilur meruisse equum , non quod merita causent equum, sed sunt causa cur ipsi conferatur equus.

Obj. 6° Spes et desperatio, cum sint opposita, versantur circa idem objectum: atqui desperatio non vcrsaturcirca Deum,sed circa ejus possessionem. Ergo.

R. 1° D. maj. Spes et desparalio versantur circa idem objectum , et eodem modo, TV. diverso modo, *C.* Desperatio namque versatur circa Deum, destruendo possibilitatem assecutionis sine qua Deus non csl objectum spei. 2° *Negatur min.* Desperatio enim principaliter csl dc Deo consequendo, licet possit esse etiam de aliis, quia vilium csl ; vilium autem contingit mullis modi* a virtute deficere.

§ II. — *Qitodnam sit objectum formale quo* φ \

Q. unica dc Spe a. 4. et hic q. 17, a. |, —*Dico.* Objectum formale *quo* spei est omnipotentia auxilians, id est, præliens aut offerens auxilia.

Est certo ; D. Th. locis citatis, q. dcS|*. dicit: « Spes adipiscendi vitam æternamhv » bet duo objecta , scilicet vitam ælcrna*

• quam quis sperat, cl auxilium divinum • a quo sperat: u idque explicat ex paritate objecti fidei, quod, sicut fides innititur lanquam molivo primae veritati revelanti, sic spes auxilio divino. Nec obstat quod, hic a. 3 etq. citata , requirat quod objectum spei sil arduum ; ita et nos requirimus, sed negamus arduitatem esse rationem ob quam speramus bealitudinem , quinimo potius spem retardaret. Porro per auxilium divinum in S. Th. intelligc non auxilium creatum cl in homine receptum , sed ipsam omnipotentiam auxiliantem ; quia objectum virtutis theologica» debet esse aliquid divinum et increalum.

Prob. Illud est objectum formale quo spei, quod est molivum et ratio cur spera-«nusseu cxpectamus a Deo certa cum fiducia bealitudinem æternam et media ad illam conducentia : atqui istud motivum est omnipotentia auxilians: ergo. *Prob. min.* Non possumus sperare certa cum fiducia bealitudinem , nisi ab eo quem novimus posse el velle eam dare : atqui Deus, ut omnipotens , potest eam de tut auxilians «eu præbens aut offerens auxilia, vultillam dare. Ergo.

Confirmatur. Illud est objectum formale quo spei, in quod fit ultima ejus resolutio ; sicut objectum formale quo fidei est illud in quod fit ultima ejus resolutio, *ut dictum* est: atqui ultima spei nostræ resolutio fit in omnipotentiam auxiliantem; quærcnti enim cur speras bealitudinem , adæquate respondes, quia Deus potest et vult illam dare, sicut quærenti cur credas Deum esse unum ellrinum, adæquate respondes, quia Deus qui verax est revelavit.

Dices 1° Omnipotentia auxilians habel rationem causæ efficientis tantum, non formalis specificativæ. Ergo.

R. N. ant. Habet namque rationem utriusque causæ sub diverso respectu : quatenus causât auxilia ad salutem conducentia , est causa efficiens ; quatenus, causando et conferendo hæc auxilia , nos movet ad sperandam bealitudinem, habel rationem causæ formaliscxtrinsccæ etspecificativæ.

Insl. Objectum formale *quo* spei debet habere aliquam rationem boni : atqui omnipotentia auxilians non habel rationem boni, sed entis. Ergo.

R. N. maj. Quamvis enim vera sil de objeclo formali quod expeclalur a spe, id tamen non requiritur ad objectum formale quo ; quia non est id quod a spo expeciatur , sed cui spes innititur ad superandas difficultates ; quod quidem dici potest bonum ut quo , licet non ut *quod.*

Dices 2° Amor quo amamus Deum ut summum bonum nostrum , est actus spei : atqui objectum formale hujus amoris non est omnipotentia auxilians, sed bonitas divina ul nobis conveniens : ergo. *Min. est certa : palet etiam maj.* Quia isle amor non est actus charitatis, cum charilas terminelur ad Deum ut bonum in se. Ergo.

R. N. tfiaj. Amor enim non est actus spei, sed supponitur a spe, quatenus non speramus nisi amatum. *Ad prob. N. ant.* Quia , licet charilas primario respiciat Deum in se bonum , secundario tamen respicit proximum. Dum ergo homo amal Deum ul sibi bonum, ejus amor respectu Dei est amor concupiscenliæ, sed charilas respectu sui, est enim sibi maxime proximus. In his vero in quibus non est charilas, iste amor est ab auxilio acluali supplenti vices habitas charitatis.

Petes 1° utrum sperare alteri salutem sit actus virtutis spei ?

Q *17. a.* 3. o. — *R.* Spes directe respicit solum bonum operantis, quia actus spei est quidam molusseu protensio appetitus, motusaulem est semperad proprium terminum proporlionalum mobili, el ideo spes directe respicit proprium bonum non alienum : sed , supposita unione amoris etsi naturalis tantum , puta quo homo alios homines in natura similes diligit ct bonum alterius quasi suum reputat, tunc potest sperare alteri vitam ælernam : sicut enim eadem csl virtus charitatis qua quis diligit Deum el scipsam cl proximum , ila csl eadem virtus spei qua quisspcral slbietalteri. Adde quod sperare nobis aut alteri bealitudinem, habeat idem objectum formale *quod* et *quo.*

Dices 1° Sperare alteri bealitudinem csl velle illi bonum : atqui velle alteri bonum est actuscharitatiset non spei. Ergo.

R. Data maj. D.min. Velle alteri bonuœ ul illius bonum simpliciter est actus charitatis, *C.* ut bonum arduum el difficile adeptu, *N.* Sic cnim non est actas charitatis , sed spei.

Dices 2° Si sperare bcatiludinem alteri sit actus spei, ergo desperare de ejus baetite-

dine est actus oppositus spei ; ergo destruit spem in sperante; quia omnis actus mortaliter maluv oppusiius virtuti infusæ illam destruit: atqui *falsum consequens ;* ex eo enim quod desperem dc alicujus salute, non sequitur quod amittam spem respectu mei.

R. D. primum illalum. Desperare contraria de salute alterius , diffidendo scilicet dc omnipotentia auxilianle , quasi insufficientcad salvandos homines, est actus oppositus spei, *C.* el sic destrueret etiam spem propriam , quasi destrueret rationem formalem spei : desperare negative de salute alterius, cessando scilicet abactu sperandi, quia diffido, non de auxilio Dei, sed de meritis alterius, sicut desperamus de salute Antichrist!, v. g., est actus oppositus spei, *N.* Quia non tollit rationem formalem spei, ncc consequenter destruit spem propriam.

Petes 2° utrum liceat sperare in homine ?

Ibid a. 4. o. — *R.* Non licet sperare in homine , sed in solo Deo tanquam in primaria causa noslræ bealiludinis; quia ipse solus tanquam causa principalis ad eam non perducere potest: licet autem sperare in homine, vel in aliqua creatura , tanquam in agente secundario el instrumental! per quod adjuvamur ad quæcumque bona consequenda in bcaliludinem ordinata ; clhoc modo convertimur ad sanctos, ct ab aliis hominibus aliqua petimus.

Hinc inferes etiam esse licitum spem aliquam ponere in propriis meritis ex gratia Dei factis, tanquam in causis inslrumcnlalibus, siquidem sint media a Deo ad salutem ordinata. el lola fiducia ultimate refundatur in ipsum auctorem gratiae cl meritorum.

ARTICULUS !!?,

De subjeclo spei.

Hic q. 18, a. 1. o. — Quæslio non esi de suhjecto *quo* et partiali spei, quod certum est esse voluntatem ; cum enim objectum spei sil bonum, aclus spei esi necessario aclus appetilus, non sensitivi ; quia objectum non esi quid sensibile, sed quid divinum, erge rationalis. Esi igitur quæslio de subjeclo *quod* cl totali, seu de habentibus spem.

Dico i- Spes remanel in omnibus fidelibus viatoribus eliam peccatoribus qui non **desperant vel prmumunt.**

Prob. i" Quia Tridcnlinurn, sess. β, capi 0 cl can. 3, cl sess. 14, cap. 3, requirit spem in peccatoribus qui se ad justificationem disponunt. S. Thom. q. preced. 17, a. 8, docet spemordinegencrationispri·cederechai ilalcm , et 1 ,2,q. 65- a. 4, fidem et spem posse esse sine chariiale.

2· Habitus desirilur vel per accidens ad destructionem fundamenti, vel pers* a suo contrario, aut cx destructione objecti : atqui fundamentum spei, quod est tides, remanet in peccatoribus fidelibus , el peccata quæcumque , præler desperationcin cl praesumptionem, non sunl spei contraria;remanet etiam objectum spei contraria; remanet eliam objectum spei formale *quod,* beatitudo scilicet futura, ardua, possibilis; et formale *quo,* nimirum omnipotentia auxiliatis : quamvis enim peccator non possit sperare bcaliludinem adipisci manendo in eodem statu , potest tamen sperarecx omnipotentia auxilianle statum mulare, el m inulato, bcaliludinem per graliain el duritatem obtinere.

Dices. Virtutes morales infusæ non permanent cum peccato mortali : ergo nec spes.

R. N. conseq. Disparitas est, quod virtutes morales infusæ sint proprietates consequentes ad gratiam : unde, ea sublata per peccatum mortale, non remanent proprietates : fides autem ct spes in adultis procedunt gratiam, ut mox dicebam cx Trid.ct Auctore, el sunl vcluli semina gratis ct virtutem quæ Deus voluit remanere in peccatoribus , ul possent facilius resurgere.

Dixi 1° *in omnibus fidelibus viatoribus;* quia in hærclicis, cum in iis destruatur fundamentum spei, quod csl fides, destruitur eliam spes: unde, quamvis videantur sperare, spes corum non est theologia, sed humana el falsa

Dixi 2° *qui non desperant aut prtmmuni;* quia desperatio et præsumplio contrariantur spei, de quibus articulo subsequent!.

Petes utrnm spes viatorum habeat certitudinem ?

ibid. a. 4. o. — *R.* Si spes speclelurex parle sui objecti, scilicet Dei omnipotentis auxilianlis, habet certitudinem : üdc enim certum est Deum posse cl velle nos salvare, nobisque dare auxilia ad id sufficientia. Si vero spectetur ex parte sperantis quisua

Tigilitale potest deesse graliæ, non habet certitudinem , sed inde potius est causa linendi , non 'amen diffidendi aut desperandi : unde certitudo spei in viatoribus non est absoluta, sed conditionala; sicque intelligilur quomodo hæc duo slenl simul, sperare rerla cum fiducia salutem , alienla scilicet omnipotentia auxilianle, el salutem cum limoreel tremore operari, attenta nimirum fragilitate nostra.

Ibid. α. 3. o. — *Dico* 2° In damnatis non remanet spes , bene tamen in animabus in purgatorio.

Prob. prima pars. Spes est de bcatiludine futura possibili : atqui ad conditionem miseriæ damnatorum perlinet ut ipsi sciant quod nullo modo possunt damnationem evadere, clad bcaliludinem pervenire.

Confirmatur. Spes fundatur in fide:atqui tides non remand in damnalis, ul alibi diximus : ergo nec spes.

Prob. secunda pars. Respeclu animarum in purgatorio, bealiludo est adhuc absens, ardua et pergraves pœnas assequenda , sicque objectum spei. Idem dicendum est de patribus in limbo, quibus bealitudo pariter erat absens el ardua, hoc sensu quod ejus assecutio esset supra eorum vires. Ncc refert quod ulrique sint aut essent certi de sua bealiludine, quia certitudo non evacuat.ralioncm spei.

Ibid. a. 2. o. et q. de spe a. 4. — *DÎCO* 3j Spes theologica neque quoad actum neque quoad habitum manet in beatis.

Ibid, in a s. c. — *Prob.* 1° CX ApOSt. Rom. 8, dicente : *Spes quee videtur non est spes, nam quod videt quis quid sperat?*

Prob. 2° Subslracto eo quod dat speciem, resolvitur species el non potest res eadem remanere : atqui in bcalis subtrahitur objectum formale a quo spes habet speciem : ergo. *Prob. min.* Objectum formale spei est bealiludo fulura cl nondum habita : ergo •n bcalis, clc.

Confirmatur. Id quod in se importat imperfectionem subjecti stare non potest in subjeclo quod oppositam perfectionem habet : atqui spes importat dc se imperfectionem subjecti, scilicet quod feratur in bcaliludinem nondum habitam : ergo stare non potest in cis qui illam bcaliludinem habent.

Solvuntur objections contra hanc ullunam conci-stonern.*

Obj. 1° Sicut spes est rei non habite ita, ct desiderium : atqui desiderium, hoc non obstante, est in beatis eliam circa beatitudinem, secundum illud 1 Petri 1 · *In quem angeli desiderant prospicere. Ergo.*

Q. de spe a. 4. ad 1. — *R.* desiderium ibi non potuit proprie secundum quod est rei futur®, sed secundum quod excludit fastidium, per modum quo Eccl. 22 dicitur. *Qui me edunt adhuc esurient.*

Obj. 2" Sicut adeptio bealitudinis est quoddam bonum arduum, ita el ejus continuatio : atqui beati in via separabant adeptionem bealitudinis : ergo nunc in patria possunt sperare ejus continuationem.

2 18. a. 2. ad 3. — *R. N. conseq.* Quia continuatio bealitudinis non habet rationem futuri ; hoc ipso enim quo aliquis fit beatus, participat ætcmitalcm in qua non est praeteritum el futurum : unde bealiludo illa dicitur vita aeterna. *Dato* eliam quod haberet rationem futuri, non habet rationem ardui respeclu illiusqui jam bcaliludinem oblinet; ex hoc ipso enim accepit non solum facultatem , sed etiam necessitatem quamdam nunquam peccandi, sed semper permanendi; ct ideo totaliter tollitur ratio spei.

Inst. 1® Ad bcaliludinem sanctorum perlinet non solum gloria animæ, sed eliam gloria corporis : sed animæ sanctorum in patria expectant adhuc gloriam corporis, ergo illam sperant.

Ibid ad 4. — *R. N. conseq.* Quiaglorix corporis est tantum objectum secundarium spei ; gloria animæ, quæest fruitio divina, primarium : sublato aulcm objecto primario spei, non remanet spes. 2» Gloria corporis, etsi habeat rationem ardui per comparationem ad naturam hmnanam, non tamen respectu habentis gloriam animæ; lum quia gloria corporis est minimum quiddam in comparatione ad gloriam animæ; turn çliam quia habens gloriam animæ habet jam sufficientem causam gloriæ corporis. — 1.2. q. 67. a. 4 ad 3. — Sicut ergo non proprie dicitur aliquis qui habet pecuniam, sjærare se habiturum aliquid quod statim in potestate ejus est ulcinal, sed desirare tantum; ita qui habent gloriam animæ non dicuntur proprie sperare gloriam corporis, sed desiderare tantum : non enim omne deside-

t

I

rium «t spes, licet omnis spes importet desiderium; quia desiderinin est de re non habita, sive ardua et difficili, sive non, spes autem est de ro non habita ardua el difiicilii.

Insl. 2n Beati sperant bealiludinem viatoribus. Ergo.

Hic. ad 3. — *R. D. ani.* Beati sperant bealiludinem viatoribus, spe communiter el late dicta, *transeat;* spe theologica , *N.* Quamvis enim, durante virtute spei invia, eadem spe aliquis sperat bealiludinem sibi primario et aliis secundario, evacuala tamen spe in beatis, secundum quam sibi primario sperant bealiludinem, eam non sperant aliis spe theologica quæ non remanet, sed desiderant potius ex amore charilatis.

Dixi, *transeat ani.* quia quidam, inter quos Joannes a S. Th. el Serra, neganl beatos sperare viatoribus bealiludinem etiam spe communiter dicta; quia, inquiunt, respectu beatorum non csl ardua cl difficilis salus viatorum, sed ex sola horum resistentia; non secus ac bonis liliis facile csl sicul cibum consuetum ita el consuetum suæ intercessionis effectum obtinere a patre, nisi per alios steterit.

Insl. 3° Hi omnes actus hucusque recensiti, scilicet desiderare sibi continuationem gloriæ, gloriam corporis, aliis bcatitudinem , item desiderare Deum sibi bonum , delectationem ex ejus fruitione, etc., sunt actus supernaturales quibus assignari debet habitus supcrnaluralis: atqui nullus videtur assignari posse, nisi spes theologica. Ergo.

Ibid.—R. N. *min.* Hi enim actus, ul jam dixi, cliciunlur in bcalis a charitale , quæ primario respicit Deum, secundario proximum: charitaleitaque qua beatus diligit seipsum optai sibi conlinualioncm gloriæ, gloriam corporis, Deum sibi bonum, delectationem ex ejus fruitione; clcharilate qua diligit proximum optat illi bealiludinem : el isle amor , quatenus attingit bona desiderata , est amor concupiscentiæ, quatenus aulcm respicit personas quibus optantur , est amor charitalis ; ex charitale enim mihi et proximo volo bonum æter-*um.

Insl. 4° Christus eralcomprchcnsor : atqui tamen habuit spem gloriæ corporis et exaltationis nominis ; dicitur enim in ejus persona, Psai. 30 : *In le, Domine*, speravi. Ergo.

Ibid, ad 1. et q. de xpe oit, ad 10 —*I, D, min.* Christus habuit spem communiter dictam , *Iranseal;* spem theologicam , *N,* Quia beati ludo essentialis, quæ est ohjectum primarium spei theologicæ, non erat ei futura , sed præ ens.

Obj. 3° Idem esi principium movendi ad terminum el quiescendi in termino: atqui spes csl principium molus in beatiludinem : ergo est etiam principium quiescendi intermino, sicque csl spes in beatis.

Q. cit. de spe ad 7. — *R. I). maj.* Idem csl principium primum movendi ad terminum cl quiescendi in termino , *C.* idem csl principium secundarium et instrumentale, *N.* Quædam ergo sunl principia molusqm cessant cum perventum fucrilad terminum, sicul navis cessat el impulsio venti eum perventum fuerit ad portum. Charitas igitur quæ est primum principium movens, manet in termino bealiludinis , non autem spes quæ est secundarium principium appropriatum motui.

Obj. 4> Si non remaneat spes in patria, sicut nec fides, ul alibi dictum est, non remanet etiam charitas : *falsum consequent.* ergo *el ani. Prob. sequela.* Destructo fundamento el pariete, destruitur tectum : atqui in ædificio spirituali fides se habet ul fundamentum, spes per modum parietis, charitas quæ operit per modum lecti : ergo, si non remaneant fidesel spes in patria, nec remanet charitas.

Ibid, ad *4—R. N. sequelam. Adprobal. D. maj.* Destructo fundamento et pariete, quantum ad id quod in eis perfectionis est, destruitur tectum, *C.* dcstruclo fundamento el pariete, quantum ad id quod in cis est imperfectionis, destruitur Iccium , Ar. Itaque fides cl spes habent rationem fundamenti vel parieliscx parte ejus quod csl in cis perfectionis, scilicet ex eo quod fides inhæretprimæ veritati spessummæ majestati; non autem ex hoc quod est imperfectionis in utroque, in quantum scilicet fidos est non apparentium ct spes non habitorum: et ideoin statu pcrfcctæ bealiludinis, quando charitas, quæ nihil imperfectionis desui ratione importat, perficitur, fidei succedit perfectius fundamentum, scilicet visioaperta el spei perfectior paries, scilicet comprehensio plena.

Obj. 53 Virtutes morales, ut prudentia, fortitudo, temperantia , etc. remanent in beatis, saltem ad ornamentum: ergo *a fortiori* spes theologica, quæ csl virtus nobilior moralibus.

R. N. conscq. Disparitas est, quod quamvis spes sil nobilior virtutibus moralibus, quia respicit nobilius objectum , importat tamen imperfectionem respective ad illud repugnantem beatitudini , nempe absentiam: unde non potest esse ornamentum in beatis,qui illudpræsenlialiter possident.At vero virtutes morales sunl tam de praesenti quam dc absenti : unde non important imperfectionem repugnantem bcatiludini. El quamvis in palria non remaneat materia circa quam versanlur in via, ul pericula , delectationes sensuum, etc., manet tamen quod csl in cis formale, scilicet rectitudo appetitus conformilcr ad rationem, quæ est in ipsis ornamentum.

ARTICULUS IV.

De dono timoris, per quœstiunculas.

Timor quo spei fiducia temperatur mediat inter spem ct desperationem , et ideo Auctor prius , hic q. 19, de illo agit quam dedesperalione. Est autem timor vulgarilcr sumplus, motus appetitus refugientis malum arduum ct imminens, seu, ut communiter definitur, futuri cl instantis periculi causa mentis trepidatio. Si sit motus appetitus sensitivi, est passio;'si appetitus rationalis, cslcerto sensu donum timoris, ut dicam infra.

Petes 1 utrum Deus possit timeri ?

Hi· q. 19. a. 4. o. — *R.* Deum posse timeri non ul malum nobis imminens, sed ut potentem nobis infligere malum pœnæ : sicut enim spei duplex est objectum , scilicet bonum quod speratur cl id per quod obtineri potest, ita timoris est duplex objectum , scilicet malum quod refugimus cl bonum seu suprema majestas quæ potest | nobis illud infligere.

Unde, in rigore loquendo, timor non solum malum sed etiam bonum respicit, scilicet infinitam Dei potentiam ct majestatem oreaturæ in infinitum supereminentem ; et ideo actus timoris non est solum fugere malum, sed etiam revereri summam Dei majestatem, se illi subjicere, atque ad ejus ronspcclum trepidare : unde revereri, quasi *vereri re,* et timor quoad hunc actum manet in beatis, ut dicam infra.

Pelei 2° quotuplex sit timor?

Ibid. a. 2 —/L esse quadruplicem : mundanum, servilem, filialem et initialem. Quia hic agimus de timore mali, prout est in viatoribus et quatenus per eum avertimur a Deo aut accedimus ad Deum; contingit enim quandoque quod homo propter malum quod limet recedat a Deo, ct est limor mundanus ; quandoque e contra, propter malum quod limet, /*onverlilur ad Deum: hoc autem malum est duplex, pœnæ elculpæ : si ergo aliquis convertatur ad Deum propter timorem pœnæ, est limor servilis, quia servorum csl timere pœnnm; si propter timorem culpæ, est limor filialis, nam filiorum csl timere offensam patris ; si autem propter uirumque, csl limor initialis, qui csl medius inter utrumque timorem.

Petes 3· utrum limor mundanus sit semper malus?

Ibid. a. 3. o.— *R. affirmative.* Quia timor mundanus, ut mox dicebam , esi quo quis propter malum temporale paratus est Deum offendere, quod est semper malum. Quod si limore mali temporalis paratus sit offendere Deum mortaliter, timor erit mortaliter malus el proprie mundanus; quia, cum limor mali ex amore boni oppositi nascatur, qui sic est dispositus innititur mundo tanquam fini, seu constituit finem suum in re creata, quam sic inordinate amat ut propter eam velit Deum deserere. Si autem timore mali temporalis velit tantum venialiter Deum offendere, timor erit vcnialilcr malus cl minus proprie mundanus, quia non inhærel mundo tanquam fini. Et hæc intclligcdc timore mundano actuali vel virtual!, non habituali; habilibus enim nec meremur nec demeremur, sed actibus, *ul alibi dictum est.*

Peles 4° utrum limor mundanus sit peccatum distinctum ab eo quod per illum committitur?

R. 1" Qui sic timet amissionem boni temporalis, ut pro eo servando paratus sit actualilcr vel virtualiler, et non habitualiler tantum, quodcumque peccavam mortale committere, ct occurrente casu, v. g. pejerat ex illo timore, timor est peccatum distinctum a perjurio; quia ante perjurium jam erat peccatum, ideo in confessione distincte exprimendum.

2- Qui timet amissionem boni temporalis jam aliunde prohibiti, pula, limet non fornicari , el cx hoc timore peccat, puta , furatur, limor iste est etiam peccatum speciale distinctum r.furto;aliud enim peccatum est amare fornicationem, aliud amare furtum.

3u Extra hos duos casus, limor mundanus non est peccatum distinctum ab illo quod ex eo committitur : v. g. quis, occasione data, metu amillendæ famæ pejerat, timor iste non est peccatum dislinctum a perjurio, quia non est vitiosus nisi in quantum conjungitur perjurio : unde sufficit dicere in confessione, Pejeravi.

Petes 5« utrum limor servilis sit bonus?

Ib a. 4. o.—7L Timor servilis secundum substantiam est bonus, secundum scrvililalem el malus.

Ibid. — *Prob. prima pars.* Timor servilis secundum substantiam nihil aliud est quam limor pœnæ, limcreaulem præcise pœnam quæ est quoddam malum, bonum est: unde Christus dicebat : *Timete eum qui potest "l corpus el animam perdere in gehennam.*

ibid. — *Prob. secunda pars.* Servililas umoris est timere pœnam culpæ annexam ul summum et principale malum , ila ul si non esset pœna, committeretur culpa : hoc aulem esse malum constat, tum quia inordinatum est plus timere minus malum quale est poena, quam majus quale est culpa ; tum quia non limet pœnam ut principale malum , nisi quia bonum proprium unde oritur limor pœnæ habet lanquam principale bonum et fidem ultimum, in quo est perversitas.

Ibid— Verum ista servililas non pertinet ad speciem timoris, sicut nec informitas ad speciem fidei informis ; species enim moralis habitus vel actus ex objecto accipitur , objectum aulem timoris servilis est pœna, cui accidit quod bonum cui contradatur pœna ametur lanquam finis ultimus, ei per consequens pœna timeatur lanquam principale malum, quod contingit in non habente charitatem ; vel quod ordinetur in Deum sicut in finem, cl per consequens pœna timeatur lanquam principale malum, quod contingit in habente charitatem : unde servililas r<*m est vilium timoris, sed timentis, el idc-œ limor servilis secundum substantiam est bonus, servililas vero mala. Confer quæ dixi in tract, de Pœnitentia, dissert.4,a. 5.

Petes 6o utrum timor servilis et ülw › sint idem in substantia?

Ibid. a. 5. o. — /L *negative.* Qu>a habent diversa objecta formalia : objectum 'umori» servilis est malum pœnæ, objectum timoris filialis malum culpæ : undc&peciediflerunt.

Petes 1 utrum limor servilis remaneat cum charilalc?

Ibid. *a.* 6 o. — *It.* Timor seniliter servilis non manet cum charilalc, quia senilitas repugnat cbarilati. Timor autem servilis secundum substantiam remanet cum charilalc , quia sicut amare Deum et simul proprium bonum, non lanquam finem ultimum , possunt stare simul, ita amare Deum, quod est charilatis, el timere pas nam non tanquam principale malum, quod est timoris servilis quoad substantiam, possunt stare simul.

Petes 8 utrum timor sit initium sapientiae, cl quomodo?

Ibid. a. 7. o — *It.* Timor non est initium sapientiae quantum ad ejus essentiam, seu quantum ad ejus effectum. Explicatur exemplo artis:sicut initium artis, quantum ad ejus essentiam, sunt principia unde procedit ars, sic initium sapientiae, quantum ad essentiam, sunt principia unde procedit : cum aulem sit cognitio supernaluralis fidem consequens, principia ejus sunt ipsi articuli fidei, non timor. Est tamen linior initium sapientiæ , quantum ad ejus effectum , quia est id unde sapientia incipit operari ; sicut si diceretur fundamentum esse principium artis ædificaloriæ, quia ilii incipit aedificator operari. Aliler tamen timor servilis et aliler limor filialis. Timor servilis enim est quasi principium extra disponens ad sapientiam , in quantum aliquis timore pœnæ discedit a peccato et per hoc habililatur ad sapientiæ effectum; limor aulem filialis seu castus est initium sapientiæ, sicut primus ejus effectus : cum enim ad sapientiam pertineat quod humana vita reguletur secundum rationes divina-, hinc oportet sumere principium ul lion.o revereatur Deum el se ei subjiciat,sic mini consequenter in omnibus secundum Deum regulabitur.

Petes 9 utrum timor initialis différa· essentialiter a filiali ?

Ibid, a 8. o. — *R. negative.* Quia imperfectum et perfectum non differunt secundum essentiam : atqui limor initialis et fi·

alis differunt secundum imperfectum et perfectum; timor enim initialis est imperfectus liinor filialis per inchoationem charilatis ergo.

Dices <.» Timor initialis habet pro objecto malum pœnæ et culpæ ; hoc objectum est diversum ab objecto timoris filialis, quod est solum malum culpæ : ergo. 2° Medium 'tifferl eadem ratione ab utroque extremorum : atqui timor initialis est medius inter servilem el filialem, ut dictum est : ergo esenlialitcr differt ab utroque vel a nullo.

Ibid. nd 2 — *R.ad primum* , quod timor initialis non timeat pœnam lanquam proprium objectum , sed in quantum habet aliquid dc timore servili adjunctum , qui secundum substantiam manel cum charitate, senilitate remota : unde proprium objectum timoris initialis esi malum culpæ.

Ibid, ad 3. — *Ad secundum.* Timor initialis esi medius inter limorem servilem et filialem, non sicut inter ea quæ sunt unius generis, aut quasi compositus ex utroque, sed sicut imperfectum est medium inter ens perfectum el non ens ; esi autem imperfectum idem secundum essentiam cum enle perfecto, diversum totaliter a non ente. I tem dicitur medius, quia generatione sequitur servilem et præcedit filialem.

Petes 10° utrum timor servilis sil donum Spiritus sancti ?

Ibïd. a. 9. o. — Λ. timorem servilem hoc sensu esse donum Spiritus sancti, quod sil a Spiritu sancio, non autem numerari inter septem dona Spiritus sancti. *Halio prima partiscsl,* quia timore divinae juslitiæ utiliter concutiuntur peccatores el disponuntor ad poenitentiam , ut definii Trid. sess. 6, rap. 6, et sess. 14, cap. 4; nullum aulem in nobis est salutare bonum nisi a Deo. *Ratio secunda parlis csl*, quia limor servilis polcst habere annexam voluntatem peccandi ; dona autem Spiritus sancti non possunt esse cum voluntate peccandi, quia non sunt sine charilalc.

Unde relinquitur quod limor Dei, qui numeratur inter septem dona Spiritus sancti, est amor filialis sive castus; ut enim alibi diximus, dona Spiritus sancti sunt quædon. habituales perfectiones potentiarum animæ quibus redduntur bene mobiles a Spiritu sancio secundum alliores rationes : sicut virtutibus moralibus potenliæ appetilivæ redduntur bene mobiles a ratione. Ad » hoc autem quod aliquid su bene mobile ab aliquo movente, primo requiritor ul su ei subjectum non repugnans, qui· ex repugnantia mobilis ad movens impeditur motus. Hoc autem facit timor filialis vel castus, in quantum per ipsum Deum reveremur et refugimus nos ipsi subducere : unde limor filialis quasi primum locum tenet ascendendo inter dona Spiritus sancti, ultimum aulem descendendo, ut dicit S. Aug. I. 1 de Scrm. Doin. in monte, cap. 9.

Petes 11° utrum timor servilis sit habitus el virtus?

R. quod sit habitus, quia dantur habitus ad aclus bonos, quales sunt actus timoris servilis : non est tamen virtus, tum quia principaliter est de malo, virtus autem est principaliter circa bonum ; tum quia crescente charilalc virtus crescit : timor autem servilis crescente charitale minuitur, ut mox dicam, unde non est principium perfeclæ operationis : qua ralione continentia, licet sit bonus habitus, non tamen dicilur virtus. Neque etiam timor servilis videtur pertinere ad spem , siquidem crescente spe etiam minuatur. Nec obstat quod S.Th. hic art. 6, dicat *esse ejusdem ralionis quod homo cupiat bonum suum, el quod Umeat co privari ;* hoc enim dicit respective ad charitatem , non ad spem. De hac materia latius Serra hic.

Petes 12° utrum crescente charitale minuatur limor?

Ibid, a 10. o. — *R.* 1°Crescentecharitale crescit limor filialis. Quanto magis enim aliquis diligit aliquem, tanto magis timet cum offendere el ab eo separari ; non quod augeatur periculum, quinimo minuitur, sed quia magis apprehenditur gravitas mali.

Ibid. — 2° Crescente charitale minuitur timor servilis quoad substantiam; tum quia, quanto quis plus diligit Deum, tanto minus attendit ad proprium bonum ; tum etiam quia ferventius per charitatem inhærem Deo magis confidit de præmio, ac per consequens minus timet de pœna.

Petes 13° utrum timor remaneat in patria ?

Ibid, α 11. o. — *R.* 1° Timor servilis non remanet in patria, quia beati sunl securi dc perpetuitate suæ beatiludinis.

Ibid, et 1 2 q 67. a. 4. ad 2. — 2" Timor filialis remanet in patria ; quia Minor filialis habet duos actus, scilicet revereri Deum, cl

quantum ad hunc actum manet; ct timere separationem ab ipso, el quantum ad hunc actum non manet. Ille autem actus reverenliæ tunc fit quando homo ex consideratione altitudinis divinæ contremiscit et in propriam resilit parvitatem; quo sensu S. Grcg. 17 Moral, c. 15, intelligit hæc verba Job. 26 : *Columna cœli contremiscunt cl pavent ad nutum ejus ;* hujusque timoris reverentialis habemus exempla in S. Scripturis, ut cum Joannes Baptista non andons tangere Chrisii verticem, clamat cum timore : *Sanctifica me, Salvator;* item, cum Petrus dixit : *Exi a me, Domine,* etc.

Si dicas. Spes est perfectior quam limor, quia spes est respectu boni, timor respectu mali : sed spes non erit in patria : ergo nec limor.

/L *N. conseq.* Disparitas est, quod spes importat quemdam defectum, scilicet futuritionem bealiludinis quæ tollitur per ejus præsentiam. Sed timor importat defectum naturalem crealuræ secundum quod in infinitum distat a Deo, quod eliam in patria permanebit; et ideo limor non evacuabitur totaliter. Confer quæ dixi de Incarnat, dissert. 8, a. 4, conclus. 1.

ARTICULOS V.

De vitiis spei oppositis.

Duo vilia spei opponuntur, desperatio per defectum, cl præsumplio per excessum.

$ t — *De desperatione.*

Desperatio est animi desponsio, seu motus voluntatis quo quis refugit adipisci bealiludincm per media ordinaria.

Hic q. 20. o. 1. et 3. o. — *Dico* 1" Desperatio positiva ct plene deliberata bealiludinis adipiscendae, est peccatum mortale, gravius secundum se peccatis quæ opponuntur virtutibus moralibus, sed minus odio Dei ct infidelitate. *Jtatio prima partis,* quia desperatio opponitur spei, *spe autem salvi facti sumus,* Rom. 8 : ergo desperatione perimus. El quidem desperans magnam injuriam irrogaldivinæ misericordiae et sibi grave nocumentum, subtrahens sibi anchoram salutis. *Ratio secunda) partis est,* quia spes, cum sit theologica el Deum immediate respiciat, est dignior virtutibus moralibus, inferior tamen fide pt charitate.

Dixi V *desperatio positiva;* quia non sumiturhic desperatio privative pro omissior actus sperandi, quamvis et hæc omissio dm set etiam esse peccatum, si præcentmnq*. randi urgeret; sed sumitur pro actu seu recessu positivo, quo quis fugit beatiludinem ut adeptu sibi difficiliorem.

Dixi 2° *plene deliberata,* ut excludantur desperationis motus indeliberati, vel noo plene deliberati, orti sæpius vel cx nimio timore, vel cx vacuitate cerebri, vel ex complexione melancholica, vel ex daemonis ten. latione : ad quod debet advertere prudens confcssarius

Ibid, a. 2. o. — *Dico* 2« Desperatio potest esse sine infidelitate; quia judicium particulare practicum quo quis sibi persuadet quod Deus illi non parcet, quod ad beatitudinem non perducet, cl ideo quod non sil sperandum, non destruit judicium universale speculativum quo judicat consecutionem salutis esse possibilem, esse remissionem peccatorum in Ecclesia : sicut judicium practicum quo quis judicat hic et nunc sibi fornicationem esse bonam el eligendam, non destruit judicium speculativum quo judicat omnem fornicationem esse illicitam el fugiendam. *Et ratio est,* quia judiciumspeculativum est de re secundum se, practicum autem de re facienda vel non facienda, secundum affectum operantis : et sic isla duo judicia sunt de diversis formaliter objectis , ideoque non sibi contradicunt. Ita contingit in omnibus peccatis, ut docuimus in tract, dc Peccatis, dissert. 5, a. 8. Unde illud vulgatum: *Omnis peccans ignora™.*

Dices. Qui negat aliquam particularem veritatem contentam in universali, negat universalem ; sic qui negat Petrum ess* mortalem , negat omnem hominem essi mortalem : ergo qui judicat suam salutem osse impossibilem, judicat omnem salutem non esse possibilem.

R. 1° *D. maj.* Qui negat judicio speculativo aliquam particularem veritatem inclusam in universal', negat universalem, f. judicio practice, *N.* Quia, ut dictum est, judicium speculativum est de re secundum se, practicum de re facienda vel non facienda in ordine ad affectum operantis : undt potest cx aliqua passione aut mala dispositione istud judicium decipi aul corrumpi circa particulare, retento recto judicio derc in universal el secundum se.

R. 2° *Transeat totum,* nihil contra nos

Non enim ul aliquis desperet esi neccsse |iiodjudicelconsecutioncm suæ salutis esse ibsolulc impossibilem, sed sufficit quod ex aliis motivis judicet quod eam non contcqucnlur, pula , quia sc credit a Deo derelictum, aut non esse prædeslinalum, quia frequentius ct facilius labilur,quia media sunl ipsi molestiora cl difficiliora , quia se nimis intricatum reputat, elc. cx quibus motivis animum despondet ct judicat non esse sibi sperandum.

Ibid. a. 4. — *Dico* 3° Desperatio specialiter oritur ex luxuria et acedia, specialius tamen ex acedia. Quia homo luxuriosus, deditus delectationibus carnalibus, bona spiritualia fastidit ct ca non reputat magna elardua.Ex acedia autem reputat nimis difficile bene vivere; unde refugit labores bonorum operum. Ideoque luxuria tollit arduitatem beatitudinis, acedia derogat possibilitati ; magis autem est proprium objcelospeiequod sit absolute possibile, quam quod sit arduum, quia bonum el ct arduum etiam ad alias passiones pertinent.

Quidam hic operose el morose disputant, utrum homo, cui de potentia Dei extraordinaria facta esset revelatio suæ damnationis, posset adhuc ct deberet sperare? Dixi, *depetentia Dei extraordinaria* , quia omnes conveniunt cum S. Thom. q. 23 de Veritu. 8, ad 2, id fieri non posse de potentia ordinaria, et docet ibid. S. Doctor quod, t Si dc potentia extraordinaria alicui talis d revelatio fieret, deberet inlclligi non se» eundum modum prophetiae prædeslina# lionis vol præscicnliæ, sed per modum epropheliæ comminationis, quæ inlclligitur supposita conditione meritorum, n Cujus ergo utilitatis sit hæc quæstio, sicut aliæ, ul plurimum , quæ sunt de potentia Dei extraordinaria, non video : quapropter, nc diutius Icclorcm detineam in studio inutili, rem paucis expediam : unde breviter

Dico 4° Homo cui de potentia Dei extraordinaria facta esset suæ damnationis revelatio, quam revelationem non respiceret ulcomminatoriam, sed ut absolutam praedictionem , posset quidem adhuc concupiscere et desiderare inefficaciter bealitudi9cm, quia concupiscentia et desiderium inefficax cslde omni bono secundum se, abstrahendo ab hoc quod sit futurum vel non; sed non posset nec deberet sperare.

Prob. Voluntas non potest sperare nisi bonum quod intellectus prudenter judicat esse futurum, objectum enim spei est bonum futurum : atqui homo, posita revelatione suæ damnationis, non posset prudenter judicare bcalitudinem sibi esse futuram, eliam dato quod non vellet huic revelationi assenlire, quia non posset prudenter dissentire, cum supponeretur Deum clare et indubitanter revelare ; sicque bea< liludo respectu ipsius desineret esse objeotum spei. Ergo.

Dices. Supposita revelatione damnationis, salus est adhuc possibilis; cum enim isla revelatio sil saluti cxlrinscca, nihil ca mutat : ergo potest adhuc sperari.

Λ. *N. conseq.* Quia ad objectum spei non sufficit quod sit possibile, sed requiritur quod prudenter judicetur futurum et consequendum.

Insl. Iu Plus requiritur ad salutem adipiscendam quam ad illam sperandam : atqui , posita diota revelatione , homo potest adhuc consequi salutem : ergo *a [orliori* sperare.

D. N. conseq. Quia syllogismus constat quatuor terminis et ideo nihil concludit : a salute enim de facto consequenda in *majori* transilur ad possibilitatem illius in *minori* , quæ, ul servaretur legitima forma , debuisset sic exprimi : Atqui. posita dicta revelatione, homo consequitur salutem; sed tunc fuisset falsa. Plus ergo revera it»quiritur ad consequendam de facto salutem quam ad illam sperandam ; sed non plus requiritur ad possibilitatem quam ad spem illius; requiritur enim ad spem, quod possit judicari prudenter futura, hoc aulem non requiritur ad ejus possibilitatem.

Insl. 2° Si Deus alicui revelaret suum peccatum , puta violationem castitatis, jhjssct adhuc non solum illud vitare, sed eliam sperare illud vitare : ergo similiter.

R. N. ani. pro secunda parle. Quia, in hac hypothesi sicut in nostra, cum vitatio peccati non posset prudenter judicari futura, non esset objectum spei, sicut nec salus, supposita revelatione damnationis.

Insl. 3 Iste homo posset adhuc et deberet conari evitare peccatum : ergo posset sperare illud vetare.

R. N. conseq. Disparilas estf quod objectum hujus conatus, nempe fornicatio possibilis vitari , permaneat, e» urgeat præceplum castitatis senandæ, quod vio-

lari non potest sine peccato; tenetur autem homo , qualibet suppositione facta, conari non peccare. At non manet hujus spei objectum, scilicet vitatio peccati futura: unde , quamvis præcipialur observatio castitatis, non tamen praecipitur spes illius. L'no verbo, præcepluin castitatis servandae est dc praesenti, spes illam servandi est de futuro , quod non potest prudenter judicari futurum , supposita revelatione peccati futuri , sicut salus non potesl judicari futura, supposita revelatione damnationis.

Insl. 4° Non magis erat reprobo futura salus ante revelationem damnationis quam post: atqui tamen ante revelationem poterat sperare : ergo et post.

R. N. maj. Non magis orat futura salus absolute in se, ct judicabatur tamen prudenter futura ante revelationem damnationis, *C.* et non judicabatur prudenter futura , *N.* Voluntas autem sequitur judicium intellectus: unde, si intellectus judicet prudenter salutem futuram, etsi forteseoundum se non sit futura , voluntas potest illam sperare.

§ *II. — De prasumptione.*

Præsumplio apud juristes accipitur pro actu intellectus quo ex signis manifestis judicatur aliquid occultum. Item, accipitur pro actu voluntatis quo quis facit vel aggreditur facere *quod superat ejus facultatem sive physicam* et *exeeutivam, sive juris tantum : juris, ut cum quis sciens et volens legem transgreditur , quomodo dicitur in jure : Si quis hoc prœsumpserit facere;* excculivam, cum quis *id quod* superat vires sive proprias , sive quas habet in aliis paratas, *aggreditur,* ul majora *pericula quam possit vincere,* majores abstinentias quam possit sustinere.

Quantum vero ad subjectam materiam et praesens institutum , præsumplio definiri potest : *Temeraria expectalio beatitudinis mediorumvead illam.*—Hic q *21.* a *1. o.*— Est autem temeraria seu inconsueta*el in*fundata ex duplici capite, scilicet innillendo nimium propriis viribus,et innitendo inordinate div inæ misericordiæ et potenliæ.

Ibid. — Innitendo nimium propriis viribus , ul cum quis confidit consequi beatiludinem aliudve bonum supernaluralc propriis viribus ,sine Dei auxilio et misericordia el dicitur nimia confidentia suorum virium. Hæcautem præsumplio oppon i · magnanimitati cujus est hujusmodi spr. moderari juxta regulam rationis, utilia neque excedat neque ab ea deficis l.Proqt· vide tracl. de Fortitudine, disseri 2 e ; et 3. Posset tamen etiam dici quod hæc nrj. sumptio opponatur spei theologicae in quar. tum non expcclal bcaliludinem eo moh quo debet expcctari.

Ibid, — Innitendo inordinate Dei misericordiæ et potenliæ , quatenus ex pectat a Deo bcaliludinem vel aliud supernatural; eo modo quod non est possibile illa obtinsri, secundum legem a Deo constitutam d nobis notam ; ul si quis sperat se venian peccatorum a Deo consecuturum sincpœni lenlia , vel gloriam sine meritis, vel sin·. voluntate servandi mandata divina: eldicitur nimia confidentia de Dei bonitate ti misericordia : nimia, inquam, non ex paCi Dei, quasi quis posset nimium sperare a Deo ; sed ex parte nostra, quatenus speramus id quod non est possibile, secundum legem a Deo statutam, ut dixi. His positis,

Ibid. a. 2. o. — *Dico* 1» Præsumplio est peccatum , tum quia se habet conformilw *ad* intellectum falsum , tum quia opponitur virtuti spei. Est peccatum mortale, quii opponitur virtuti theologicae, magnamqur Deo injuriam irrogat el magnum homini detrimentum. Esi peccatum contra Spiritum sanctum , quia auxilium divinuma quo homo revocatur a peccato contemnit, *quasi non esset necessarium ad merendum, vel* ad poenitentiam *agendam. Est pccratum minus grave quam desperatio, quia desperatio* contemnit misericordiam,præsumpliojusliliam seu *ultionem; Deo auleni magis convenit misereri quam ulcisci, quia est ex se misericors, justus seu ultor ex peccatis nostris.* i £..■

Dico 2° Præsumplio non semper tollit spem, nec semper est *conjuncta cum infidelitate.*

Prob. prima pars. Qui *permanens in peccato nec volens* mutare vitam, sperat Deum fore sibi in fine propitium , *prxsumit;* cum enim id rarissime contingat, et paucissima sint tantae propitiationis exempla, merito dicitur præsumpluosus qui sic sperat : sicut in humanis dicitur præsumptuosus, qui se conjicit in periculum a quo paucissimi evadunt : atqui tamen non amittit 1 fl

•pern,quia non destruit rationem formalem objeci'· spei, sed lanium inordinate sperat. Qui vero speraret seu pi resumeret obtinere ıiüıη sternam propriis viribus, vel sine milio Dei, amitteret spem, quia destrueret rationem formalem objecti spei.

Prob. secunda pars. Quamvisconlingcrc possit quod quis ideo speret bcaliludinem « propriis viribus aut sine meritis ex Dei gratia, quia credit bealiludincm sic esse acquisibilcrn, in quo casu est infidelis ; polest tamen etiam contingere quod quis ita speret absque eo quod in intellectu has erroneas opiniones speculative teneat , sed lanium quod practice sic intendat salutem, ac si illam expeclarcl sine gratia, eo modo quo diximus de desperatione.

Petes utrum peccare sub spe veniæ augeat peccatum, vel minuat?

Hic a. 2. ad 3. — *R.* quod peccare cum proposito perseverandi in peccato sub spe venia, non diminuit sed auget : peccare autem sub spe veniæ quandoque percipienda, cum proposito abstinendi a peccato el pœnilendi, non est præsumplionis, sed peccatum diminuit, quia per hoc homo videtur habere voluntatem minus firmatam in malo Porro hoc ultimum dictum S. Tnomæ non esse intclligcnduwi de his qui proponunt abstinere a peccato in fine vitae tantum , constat ex *prima parle prœcedentis conclusionis,* in qua diximus hos esso præsumpluosos.

Ibid, a 4.0.—Eico3'Pr«sumoiioquæ innititur propriæ virtuti, attentans scilicet aliquid ul sibi possibile quod propriam virtulemcxccdil, procedit *ex* inanigloria. Ex hoc enim quod quis multum desiderat gloriam, sequitur quod attentet ad gloriam quamdam supra vires suas. Præsumplio vero quæ innititur inordinate divins misericordiæ ct potenliæ, per quam sperat se oblinere gloriam sine mcrilisel veniam sincpœnilentia, oritur ex superbia, quasi ipse tanti se aestimet, quod etiam cum peccantem Deus non puniat vel a gloria excludat.

De præcepto spei eodem modo loquendum est, proportione servata, ac de praecepto fidei. Pro quo vide de Fidedissert 2, a. 4.

TRACTATUS

DE CIIAR1TATE.

Divus Thomas, a. Q. 23 ad Q. 46.

DISSERTATIO I.

DE CHARITATE SECUNDUAI SE

D. Th. Q. 23.

Cam charilas, amor, dilectio et amicitia ad idem quodam modo pertineant el sint de bono, pauca de earum notionibus et de bono praelibanda sunt.

1. p. q. 5 a. 4. et q. 21 de verit. a. *1.* — Ratio formalis boni consistit in perfectione nonul constitutiva entis, sed ut conveniente elcoaptata appetitui, atque illiusperfectiva per modum appetibilis ct finalisants, ul •alius explicavimus de Deo, disseri. 3, a,3.

4. p. q 6. a. 3. — Deus est bonum per esventiam, quia unumquodque est bonum secundum quod est perfectum, el in tantum est perfectum in quantum estaclu; esse autem actu soli Deo essentialiter convenit.

Ibidem, a. 2. — Item, Deus est summum bonum, quia omnes omnium return perfectiones el bonitates sunt ab ipso lanquam a causa æquivoca : effectus autem est excellentius in causa æquivoca quam in seipso, quia causas æquivoeæ producunt effectus sibi inferiores. Vide disseri, citatam, a. 4.

I. 2. q. 26. a. 1. 2 et 3. — Bonum itaque appetitui propositum ul ipsi conveniens et coaptatum, quasi pondus ipsum movet, attrahit et inclinat ad se, et ista inclmalioseu propensio appetitus in ipsum dicitur amer

jeu complacentia . si silcum electione unius boni præ alio, dicitur *dileclio,* ut ipsum nomen sonne; si sit boni quod magni pretii æslimalur, dicitor duirtfttt, ut eliam ipsum nomen designat; si tandem sil cum redamatione, dicitur *amicitia.*

Ibid. «. 2 et 4. — Amor itaque magis late palet quam dileclio, charitas et amicitia. Alitis est naturalis, quo uifaquæque res eliam non cognoscitiva appetit bonum sibi conveniens, non ex apprehensione propria, sed ex apprehensione ejus qui naturam constituit; sic gravedicilur amare centrum ; alius animalis seu sensitivus, qui sequitur ad apprehensionem sensuum , el reperitur etiam in brutis; alius rationalis, qui oritur cx apprehensione intellectus : et hic est duplex , concupisccnliæ et benevolenti® ; motus enim amoris in duo tendit, in objectum quod amatur et est concupiscenti®, et in personam cui amatur cl est benevolenti® ; si qu® sit redamatio ex parte person® amatae, erit amor amiciti®. Quod amatur amore benevolenti®, simpliciter et per se amatur ; quod autem amatur amore concupiscenti®, non simpliciter cl secundum se amatur, sed amatur alteri : unde amor benevolenti® csl amor simpliciter, ct amor concupiscenti® amor secundum quid. De his vide latius Auclorem locis citatis.

ARTICULUS I.

Quid sil charitas?

Qu®slio est de charilate habituali. Definiri solet : Ftrlus *divinitus infusa, qua Deus proplcr sc ct proximus proplcr Deum diligitur.* Qu®rilur in hoc articulo an sil aliquid creatum in anima, el an sil virlus specialis.

Hic q. 23. a. o. — Magister Sententiarum dicebat quod charitas habitualis essel ipse Spiritus sanctus mentem inhabitans, immediate movens ad actum dilectionis, cl non mediante habitu, ut fit in actibus aliarum virtutum : cl hoc dicebat propter excellentiam charilatis; sed hæc opinio inolevit, et quibusdam videtur damnata , *ut patebit ex sequentibus.*

Dico 1° Charitas habitualis est quid creatum in anima.

Ibid. — *Prob.* 1° Aposl. Roin. 5 : *Charilas diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis :* ubi distinguit aperte charitalem a Spiritu sancio tanquam effectum a causa. S Auguacui innitebatur Magister Sententiarum.! ' de Nat. el Grat. cap. ultimo, ait : aChSn. » tasinchoata, inchoata justitia est ; chantai «provecta, provecta justitia est; charila « magna, magna justitia est. » Justitia ntem est quid crealurn inanima. Idem plu-ries alibi.

Prob. 2° ex concilioTrident.sess.6,ap 7, ubi definit quod in justificationeap« » Spiritum sanctum charitas Dei diffundi-» tur in cordibus eorum qui justificantur, » atque in ipsis inhæret : unde in ipsa justi-» ficalionc cum remissione peccatorumhæc » omnia simul infusa accipit homo per Je-» sum Christum cui inseritur, fidem,spem » et charitalem. »

Ibid. *Prob.* 3d Nullus actus perfecte producitur ab aliqua potentia activa, nisi sil ci connaturalis per aliquam formam quæ sil principium actionis : unde Deus, qui omnia movet ad debitos fines, singulis rebus indidit formas per quas inclinantur ad fines sibi pr®slitulosa Deo; et secundum hoc, disponit omnia suaviter, ut dicitur Sapient. 8. Alqui manifestum est quod aclus chantalis excedit naturam potenliæ volitivæ : ergo aliqua forma superaddenda est naturali potenti® per quam inclinetur ad charilalis actum ; alias iste aclus essel imperfectior actibus naturalibus el actibus aliarum virtutum, nec esset facilis eldelectabilis:quod patet esse falsum, quia nulla virlushabet tantam inclinationem ad suum actum sicut charitas, nec aliqua ita delectabiliter operatur.

Dices i° 1 Joan. 4, dicitur : *Deus chart-(as csl;* el subdilur : *Qui manet in chart-talc, in Deo manet cl Deus in co;* quod non potest intclligi nisi de charilate qua Deum diligimus. Ergo.

R. prima verba inlelligi de charilate incrcala qua Deus nos diligit, dc qua immediate ante dixerat : *Credimus charitati quam habet Deus in nobis ;* sequentia autem de charilate qua ipsum diligimus, dc qua vere dixit Evangelista quod, qui manet in ea manet in Deo : nam Si *quis diligit me,* inquit Christus, Joan. 14..... *Pater meus diliget eum , el ad cum veniemus d mansionem apud cum faciemus.* Deinde, cum charitas qua Deum diligimus sit effertus charilatis incrcal® qua nos ipse diligit, non qualiscumque, sed quo efficimur ei

omnes, grati el amici, ralionc hujusmodi effectus, Dous vero sensu dicitur manere m nobis, et nos in ipso ; sicut quis dicitur manere in sole qui manet in lumine a sole diffuso, el sol manere in loco in quo ejus lumen diffundilur.

Dices 2° S. Augustinus in pluribus locis docet charitalem fraternam qua diligimus proximum esse charitalem increalam el Deum. Ergo.

Ibidem ad 4. — *R.* sensum S. Augustini esse, quod charitas qua diligimus proximum sil charitas incrcala non formaliler sed effective, quia charitas nostra est a Deo cl divins charilatis participatio.

Insl. Juxta S. Aug. lib. 15 de Trinit. cap. 17, Deus vocatur charitas, non eo modo quo Psal. 70 dicitur *patientia nostra,* sed quo modo dicitur Spiritus : atqui tamen patientia nostra est etiam a Deo. Ergo.

R. eliam secundum nos Deum alitor dici charilatcm , et aliter patientiam nostram : est enim formaliler charitas, scilicet increala, per quam charitas quæ est illius participatio diffunditur in cordibus nostris; sed non est formaliler patientia , cum patientia sil ejus qui pali potest, Deus autem est impassibilis.

Ibid. a. 3. ct 4. o. — *Dico* 2 Charilas est virlus specialis. *Ratio primæ partis est,* quia charitas est principium aclus boni nimirum attingentis regulam non solum naturalem quæ est recla ratio, sed etiam supematuralem quæ est Deus cui nos unit. Item, csl bona qualitas mentis qua recte vivitur el nemo male utitur, quam Deus in nobis sine nobis operatur : hæc autem est definitio virtutis. *Ratio secunda partis est,* quia habet objectum formale speciale; sicut enim objectum fidei est Deus ut verus, spei Deus ut nobis bonus, charilatis est Deus ul Itonus in se, ul dicetur infra; virtutes autem distinguuntur ex objectis formalibus.

Nec obstat quod Auctor hic dicat objectum charMalis cs.w *bonum divinum* tn *quantum bealiludinis objectum.* Non enim sensus horum verborum csl, quod summum Donum sit objectum charilatis reduplicative quatenus beatificat, seu sub ea formali ralionc qua nos beat, ul perperam quidam intellexerunt ; lota enim hac quæslione docet S. Doctor objectum charilatis esso summum bonum ul est in se; sed sensus est specificalivus, scilicet quod summum bonum sit objectum charilati» secundum eam cnlilalem, bonitatem el perfectionem secundum quam csl objectum beaiitudinis, seu secundum quam videtur a beatis; ita ul bonitas quæ videtur a bealis diligatur a charilate, el quia videtur a beatis secundum quod in se csl : *Videbimus enim eum sceuli est,* Joan. 1 et 3. Ita csl objectum charilatis secundum quod in se est.

ARTICULUS II.

Utrum charitas sil proprie dicta amicitia inter Deum cl hominem.

Quæstio non est de relatione amicitiæ , seu de actu exercente conditiones amicitiæ ; certum est enim quod charitas sil habitus vel aclus, ct non relatio.

Q. 23. a. 4. o. — *Dico.* Charitas est vera ct proprie dicta amicitia inter Deum el hominem.

Ibid. in. a. s c. —*Prob.* Io *ex S. Scriptura.* Christus, Joan. 45, dicit Apostolis: Fo.v *amici mei estis* , et : *jam* non *dicam vos servos , sed amicos meos;* Jacobi 2 : *Abraham amicus Dei appellatus est ;* Psal. 138 : *Nimis honorificali sunl amici Iui, Deus.* Nihil autem assignari potest quo homines sint Dei amici, nisi charitas.

Ibid. o. — *Prob.* 2· Ad veram et proprie dictam amicitiam 1res conditiones communiter requiruntur: prima, quod amor sil bencvolenliæ quo volumus alicui bonum propter ipsum, non concupiscenti® quo volumus bonum propter nos; sicut cum dicimus amare vinum aut equum aut aliquid hujusmodi, non est amor amicitiæ sed concupiscentia?; ridiculum enim essel dicere quod quishabealamicitiam ad vinum aut equum. Vide plura de amore bcncvolcntiæ et concupiscentia? in tract, de Pœnit. disseri. 4, a. 7. Secunda conditio est, ul amor iste sil mutuus; non enim sufficit ad hoc ut aliquis sil amicus alterius, quod illum praoisc amet, sed etiam debet ab illo amari : amicus enim est amico amicus, et dicitur quas; amicatus, ita ul talis amor mutuus sil quasi nexus inter duos. Tertia conditio est, quod iste mutuus amor fundetur in aliqua communicatione; qui enim in nullo communicant , nullam inter se habent conjunctionem. Unde ratione diversæQommuuicationis diversa? sunl amicitia? : sic in communi ealione sanguinis fundatur amicitia consanguinitatis, in communicatione superio

ris cunmin feriori amicitia excellenti® , in communicatione sociorum amicitia aequalitatis. Alqui h® 1res conditiones repcriuntur in amo* c charilalis : ergo.

Prob min. 1° Per charitalem horno diligit Deui- propter se ul ultimum finem , cl Deus diligit hominem propter se, non lanquam propter lincrn ultimum , sed propler ejus utilitatem , seu lanquam propter subjectum cui vult «ternam beatiludinem; et siculrinque est amor benevolenti®. 2° Est amor mutuus; diligimus enim per charilatem cum qui nos diligit, juxta illud Proverb. 8 : Ego *diligentes me diligo;* ct Joan. 14 : *Qui diligit me, diligetur a Patre meo, cl ego diligam eum.* 3° Est communicatio beatiludinis hic per gratiam in jurc et in spe, in patria in re. Ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1° Ad rationem amiciti® requiritur quod amicus propler seipsum diligatur et non propter amantem, ul dictum esi : atqui Deus non amal homines propter ipsos, sed propter semelipsum : *Universa enim propler semetipsum operatus est Dominus ,* Prov. 16. Ergo.

P. Solutione jam insinuata, D. maj. De ratione amiciti® est quod amicus diligatur propler seipsum , ly *propler* dicente finem cui, *C.* ly *propler* dicente finem *cujus gratia* scu rationem motivam, *N.* Quando ergo dicitur amicum diligi propter seipsum el non propter amantem, sensus est, quod amatus sil subjectum seu finis *cui* beneficiorum, ita ul amans non conferat illa ad suam , sed ad amici utilitatem; non est autem sensus quod bonum quod est in amico sil finis *cujus gratia,* seu ratio cur amans illum amet elilli conferat beneficia, quin e contra tanto generosior cl perfectior est amicitia, quanto amatus nihil in se amabile habens ex sola voluntate graluita amici diligitur cl ejus beneficiis cumulatur. Ita Deus diligit creaturas ex sola sua bonitate, iisque sua bona communicat, non propicr suam utilitatem, *Bonorum enim nostrorum non indiget Dominus,* sed ul illis bene sit in ipso tanquam in summo bono el suo ultimo fine.

Obj. 2° Non est amicitia nisi inter ®quales:unde S. Hicron. super cap. 7 Mirbe® , dicit *Amicitia pares aut accipit aut facit; ubi inaequalitas est, amicitia non est:* alqui inter Deum cl homines non vitiqualitas, sed infinita distantia. Ergo.

/L *D. maj.* Non datur amicitia nisi inter «quales, «qualitate absoluta , N. æquali. tale proportionis , qualis est v. g. inter palrem el filium , inter maritum el uxorem, *C.* Amicitia enim non tam allindil addigni talem person® quam ad ejus amorem. Unde, ju.xta philosophum, ul diclumesl, in communicatione superioris ad inferiora fundatur amicitia excellenti®. Est autem «qualitas proportionis inter Deum ct homnes, quatenus hi per gratiamele vantur ad dignitatem filiorum Dei, et fiuntconsorla divinæ naturæ.

Insl. Justi sunl servi Dei : atqui inter servum et dominum non potest esse perfecta amicitia. Ergo.

R. hanc instantiam multiplicem palii io· lulionem. 1° *D. min.* Inter servum, qua servum et jure servitutis, ct dominum non datur amicitia , *C.* sub alia ratione, .¥. Potest enim servus per gratiam domini elevari ad eam dignitatem ul sit ejus filius adoptivus vel amicus. 2° *D. eamdem* min. Inter servum servitute vili, ut in nwucipiis, el dominum non datur amicitia, *transeat;* servitute honorata , ut in iis qui serviunt regi, *N.* Nulla autem servitus est honoratior quam ea qua servitur Regi regum: unde dicebat S. Antoninus : *Servire Dcn regnare est. 3"* Denique, *D. maf.* Inter servum et dominum non datur perfecta amicitia , quoad homines inter se , *Iranseal;* inter Deum et homines , A'. Disparilas est quia, quo magis Deus sibi subjicit aliquem, eo majus bonum ipsi vult el confert; lota enim perfectio cl beatiludo hominis est Deo subjici elilli ul ultimo fini uniri : inter homines autem domini non servorum, sed suam propriam utilitatem quærunt.

Obj. 3" Charilale diligimus non solum amicos , sed etiam inimicos : alqui non esi redamalio ex parte inimicorum. Ergo.

Ibid, ad 2 — *R. D. maj.* Charilale diligimus inimicos, principaliter el ratione sui, *N.* secundario cl ratione Dei, *C.* Sullicit autem ad amicitiam redamualio cx parte illius qui primario ct ratione sui diligitur, licet non ex parte illorum qui ratione alterius diliguntur : sic qui habet amicitiam ad aliquem hominem, ratione ejus diligitomnes ad illum hominem pertinentes, ctlanii potest osse dilectio, ut amet etiam pertir. »ih

tes ad amicum a quibus offenditur el odio nabclur, el tamen permanet amicitia, quia est redamnatio ex parte illius qui principaliter el ratione sui amatur.

Obj. 4» Plurcs sunt ali® leges amiciti® quas non servat charitas : ergo. *Prob. ant.* 1 Amicitia requirit ul amor mutuusinnotescal; nescimus autem an Deum diligamur , quia nemo scit an odio vel amore sil dignus.2" Requirilamicilia ut amici simul convivant ; non autem in via peregrinamur a Domino. 3n Amicitia non est inter multos sicut charitas. 4° Amor amiciti® est amor benevolentis quo volumus alicui bonum ; Deo autem qui nullo bono caret nullum est bonum quod possumus illi velle. Elinde5" nulla est communicatio hominis ad Deum , maxime cum simus servi inutiles. Ergo.

R. N. ant. Ad primam probal. D. maj. Amicitia requirit ulamor mutuus innolescat certo physico, ;Y. alias nulla esset amicitia inter homines ; corio moraliler, C.Talis autem certitudo habetur de mutuo amore charilalis inter Deum el homines ex indiciis cl conjecturis , scilicet hona vita, observa tione mandatorum , bonis operibus , piis in Deum molibus, etc.

Ibid, ad t.—*Ad secundam probal. Positi negari maj.* cum , juxta philosophum , 8 Etliic. c. 5 , possil inter absentes amicitia servari. *Sed ea omissa, D. min.* Peregrinamur a Domino, secundum vitam carnalem et quantum ad visionem beatificam quam nondum adepti sumusambulanlcsadhueper fidem, *C.* quantum ad vilain spiritualem el conversationem mentis et cordis, A'. Sic enim magnus est nobis cum Deo convictus, ul feliciter experiuntur justi cl devoti.

Ad tertiam probat. D. ant. Amicitia humana non est inter multos , *C.* amicitia charilalis, *N.* Disparilas esi,quod inhmnanisdifficile si t unum placere multiset mullos uni, mullorum consuetudine frui, cl scire ulrum sint futuri amici idonei. H® autem rationes cessant in Deo cui nota sunt omnia, elqui multos «que ac unum potest diligere et se frtiendum mullis ac uni pr«herc: cessant pariter ex parte hominum, quia amicitia' charilalis unum est objectum, scilicet Deus, in quo el propter quem omnia diliguntur. Insuper, *Charitas pallsns est , benigna est, non xmulatur, non agit perperam,* etc. 1 Cor. 13.

Ad quartam probal. N. min. Quamvis enim Deus nullo bono careat, non obesi quin velimus illi bonurn , gaudendo scilicet et gralmando de nonis ejus internis 'l piocurando externa, nempe laudem, honorem, nominis celebritatem, cultum , etc. seque illi subjiciendo el se totum offerendo.

Atque hinc patet responsio ad quintam probal. Adde quod , si per communicationem inlelligalur collatio bonorum externorum , hæc non requiritur ad amicitiam ; possunt enim duo cives communicare amicabiliter in bono communi, duo justi in aliquo bono honesto , absque eo quod alter alteri conferat aliquid bonum exlrinsecum, sed consilia dunlaxal, secreta el quid simile.

Ad S. Scripturam. Non dixit Christus nos esse servos inutiles, se<l quod debeamus nos dicere seivos inutiles, ad exercitium scilicet humilitatis, alibi enim dicit : *Euge, serve bone el fidelis , quia* in *pauca fuisti fidelis,* etc. Et 2 Timoth. 2 , justus dicitur vas utile Domino, ejus usibus accommodatum. Insuper sumus ex nobis servi inutiles, utiles autem ex gratia Dei.

ARTICULUS UT.

De objecto charilalis.

Quamvis Auctor agat dc objecto chart talis infra q. 26, quia tamen tam dicta quam dicenda vix intelligi possunt nisi intellecto objecto charilalis, a quo ejus natura et species petitur, ideo quæslioncm de illo lue propono.

Suppono tanquam certum, Deum esse rem amatam a charilale, seu ejus objectum materiale, principale el primarium , et hac ratione objectum ejus formale *quod;* per charitalem enim nihil aliud inlelligiinus quam dilectionem Dei, juxta illud : *Diliges Dominum Deum tuum ; hoc est primum cl maximum mandatum* , Matlh. 22. Pariter certum est quod proximus sil objectum charilalis materiale secundarium, quia charitasest, ul diximus, amicitia hominis cum Dco; lex autem amiciti® postulat ul non tantum diligamus amicum, sed etiam omnes qui ad illum specialiter pc-tincnt : *unde* illud ibid. *Diliges proximum tuum strut leipsum.*

Difficultas est in duobus : Ie quodnam sit objectum formale *quo* seu ratio formalis motiva charitalis? 2° utrum sit cadent spe-

de chantas qua diligitur Deus ct proximus? Pro quarum difficultatum resolutione, sil

§ I. — *Quodnam sit objectum formait chantatis ?*

Hie q. 25. a. 5. o. et ad 2. et q. 25. a. 1. o. — *Dico f°* Objectum formale *quo* seu ratio formalis motiva charilalis est bonitas increala ut est in se et propter se amabilis, lumine supernatural! cognoscibilis.

Prob. Charilas 1° est amor, amor autem non est de aliquo nisi sub ratione boni ; 2° est amor Dei : ergo est de Deo sub ratione boni divini ; 3' est amor non concupiscenti® quæ generat spem, sed benevolentiae : ergo sub ratione boni divini, non ul nobis commodi, sed ut est in se el propter se amabilis.

Dixi, *lumine supernalurali cognoscibilis ,* quia diligere Deum propter ejus bonitatem naturali lumine cognoscibilem, esset amor naturalis, non supernaturalis qualis est charilas.

Dices. Amare Deum propter beneficia ab do accepta, est actus charitatis: atqui ib> ratio amandi non est bonitas increala, sed creata, scilicet beneficium : ergo.

R. D. maj. Amare Deum propter beneficia , est actus charilalis, ~'0 *propter* dicente motivum amoris eliciti, N. -*à proplcr* dicente medium per quod devenimus ad cognitionem divin® bonitatis, *C.* Ex hoc enim quod Deus nobis conferat beneficia cl nos amet, cognoscimus quod sil infinite bonus clamabitis, et proplcr hanc infinitam bonitatem ipsum amamus : unde iste amor elicitura charitate et imperatur a graliludine propter acceptum beneficium : ct ideo *neganda est minor el consequentia.*

2. 2. q. 106. a. 5. — Insuper gratiludo, si sil perfecta, non tam est propter beneficium quam propter amorem benefactoris : unde, cum Deus perfecte amatur ex graliludine, amatur propter ejus amorem, adeoque propter divinam bonitatem, quia amor Dei Deus est, summa bonitas cl perfectio.

Dico 2° Objectum formale quo charilalis non est sola bonitas essentiæ divinæ ut distinct® virtual 1er ab attributis, sed est bonitas divin.» ul involvit essentiam, attributa et personas, seu bonilas divina transcendens omnem Dei perfectionem.

Prob. 1° Objectum formale charilalis, jBKta D. Th. bic q. 23, a. 2, ut supra vidimus, est objectum bcalitudinis, id est. lo. num divinum ut cognoscibile vision beata ; atqui objectum bealiludinis sen bonum di* vinum ut cognoscibile visione beata, «| bonum divinum involvens attributa et personas ; est enim Deus ut est in se, ul probavimus in traclatu de Doo', disseri. 4, a. 10. Ergo.

2°Omnia quæ sunt in Deo, sapientia, justitia, fœcunditas, etc. sunl non secus ac natura bona perse divina, increala, inii-nita, propter se amabilia amabilitate ultimi finis : ergo objectum charilalis. *Prob. ant.* Non sunt amabilia amabilitate medii finis intermedii, cum id essentialiter involvat imperfectionem ; est enim imperfectio ct defectus quod aliquid ametur propter aliud, cl non possit se solo terminare elsaliare appetitum. Ergo.

Asl, inquies, nulla est imperfectio quod attributa divina virtualiter dimanent a natura : ergo nec quod habeant rationem finis intermedii virtualiter tantum ordinali ad ultimum finem.

R. N. conseq. Disparitas est, quod in tantum dicaturattributum virtualiter dimanare a natura, in quantum natura est ratio illud probandi secundum modum nostrum concipiendi, quod nullam involvit im* pcrfeclionem : at medium aut intermedium virlualc tale est, ut non habeat amibililalem propter se, nec sit tale bonum quod ex se saliet appetitum ; quod necessario involvit imperfectionem ct defectum.

Obj. 1» Bonilas divinas pecificanscharitalem, debet esse una tam formalilcr quam virtualiter, cum ex ea probetur unitas charitalis : atqui bonitas divina omnibus attributis imbibita, est virtualiter multiplex sicul ipsa attributa virtualiter distinguuntur. Ergo.

R. I). min. Bonilas divina omnibus attributis imbibita, estvirtualilcr multiplex in esse rei, *C.* in esse objecti, *N.* Est enim una ratio boni amabilis propter se, in qua conveniunt omnia attributa.

Obj. 2° Natura divina ul virtualiter distincta ab attributis, est potens movere voluntatem ad actum charitatis, tum quia natura divina in sua linea est bonum infinitum, tum quia, si Deus per impossibile careret attributis, esset sufficiens objectum charitatis : ergo non requiritur bonilM transcendens omnia attributa

R. D ant. Natura divina ut virtualiter distincta ab attributis , est potens movere voluntatem ad actum charitatis, ratione naturæ qua talis, *N.* ratione amabilitatis omnibus attributis communis, *C.* Quapropter non sola movet, sed pariler movent attributa quæ eadem gaudent amabilitate : unde *D. conseq.* Ergo non requiritur bonitas transcendens omnia attributa ad movendum voluntatem, id est, non est absolute necessaria, *transeat;* id est de facto non movet, *N.* Elui vanitas *argumenti clarius pateat,* sic ipsum *retorqueo :* Omnipotentia, ul virtualiter distincta a natura, est potens movere voluntatem ad actum charitatis, quia est in sua linea bonum infinitum et amabile, etiamsi per impossibile a natura separaretur : ergo non requiritur bonilas naturæ ad movendum. *Vides infirmitatem argumenti.* Perinde est ac si argueres : Lux solis potest movere potentiam visivam : ergo non potest movere lux facis ; unus equus potest trahere navim : ergo non potest aller equus.

Obj. 3n Objectum charitatis est id quod constituit Deum in ratione ultimi finis : atqui bonitas naturæ ut distincts ab attributis ct personis, constituit Deum in rationе ultimi finis, cum omnia ratione illius ad Deum ordinentur et êpsa naturæ bonitas ad nihil aliud ordinetur. Item, illud est objectum formale charitatis in ratione boni, quod est objectum formale bealiludinis in ratione veri : atqui sola veritas naluræ divinæ est objectum formale bealiludinis, attributa autem et relationes pertinent ad objectum secundarium bealiludinis. Ergo.

R. ad primum , N. min. el ejus probationem. Repugnat enim bonitatem increatain et infinitam ordinari ad aliud,quia hoc involvit imperfectionem impræscindibilern , *ul dictum est.*

Ad secundum, N. pariler min. Objectum enim bealiludinis est Deus siculi est unus, tnnus, bonus, omnipotens, sapienSjCtc., alioquin visio gloriae non foret inluitiva , quiddilativa et beatificativa , ut cx professo probavimus in tract, de Deo, dissert. 4, a. 10. In his nobis praeluxit Contcnsonus cum Cajetano conlra Gonetum.

J J1 — *Utrum rudem specit charitatis diligatur Deus el proximus ?*

— *Dico.* Eadem specie charilalis diligitur Deus el proximus, Dens proplcr seipsurn , proximus propter Deum.

Ibid. — *Prob.* Idem est specie actus quo diligitur Deus proplcr se et proxinfus propter Deurn : ergo idem specie habitus chari tatis. *Palet conseq.* quia habitus specificantur ab actibus. *Prob. ani.* Idem est specie actus qui ferinr in rationem objecti et qui fertur in objectum sub tali ratione, sicut eadem est specie visio qua videtur lumen et qua videtur color; species enim actus sumitur ex objecto secundum rationem formalem ipsius: atqui ratio formalis diligendi proximum Deus est, hoc enim debemus in proximo diligere ul in Deo sit, ut illi tanquam fini ultimo haereat indeque Deus ametur, laudetur et glorificetur propter infinitam ejus bonitatem et perfectionem ; sirque *palel* quod ratio formalis diligendi proximum sil infinita Dei bonitas in sect prop 1er se amabilis. Ergo.

Hinc colliges quod amare proximum ex alio molivo, puta, propter beneficia accepta, propter egregias ejus qualitates, sive naturales, sive supernaturales, quatenus sunl ipsius perfectiones, non sit amor charitafis, quia sic non amatur formaliter ratione bonitatis divinæ, sed est amor naturalis. Nec referi quod forte sint qualitates supernaluralcs, supernaluralilas enim ibi se habet materialiter, si ralioamandi non sit supernaturalis : sic v. g. peccator impoenitens qui per lumen fidei cognoscit paradisum , illum amat amore naturali.

Dixi, *quatenus sunt* ejus *perfectiones,* quia , si considerentur ut participationes divinæ perfectionis, videntur eliam sic amari amore charitatis; quia , licet in infinitum distent ab infinita Dei perfectione, tamen non tam ipsæqnam ipsa Dei perfectio in illis amatur, sicut in imagine amatur prototypus qui est lota ralio amandi imaginem.

Obj. 1° Virtus latriæ qua exhibetur honor Deo , specie differt a virtute duliæ qu* honor deferlur sanctis; atqui tamen sancti non honorantur nisi propler Deum ; ergo, licet proximus ametur propter Deum , alia est specie charilas qua Deum , alia qua proximum diligimus.

Ibid, ad 2. — *R. D. min.* Sancti non honorantur nisi propter Deum , *ri proplcr* dicente finem extrinsecum, *C. « propter* dicente rationem motivam intrinsecam et for-

nialem honoris, *N.* Ratio enim formalis honorandi sanctum est propria ejus excellentia , licet iste honor ex imperio charitalis referatur ad Deum lanquam ad finem extrinsecuin , sicut actus aliarum virtutum , ut temperantis, justitiae, eleemosynae, etc. At ratio formalis diligendi proximum est ipsa Dei bonitas infinita in se et proplcrse amabilis, ut explicatum est. Rationem hujus disparitalis altius repetit Auctor ex ipsa natura amoris et honoris ; quia nempe amor respicit bonum in communi, id est, bonum abstrahens a proprio et alieno, ab intrinseco el exlrinseco: sicut enim amamus sanitatem proplerpropriam et intrinsecam ejus bonitatem , sic etiam amamus medicinam amaram propler cxtrinsecam sanitatis bonitatem ; sed honor respicit bonum proprium ct intrinsecum honorati, defertur enim alicui in testimonium propriæ virtutis. Et ideo amor non diversificatur specie propter diversas bonitates diversorum , si in eis attendatur una bonitas communis propter quam ameniur ; sed honor diversificalursecundum propria bona singulorum: unde, cum in amore Dei et proximi attendatur una bonitas, una ratio diligendi, scilicet increata Dei bonitas , pstutrinqueidem specie amor ; sed cum in honore quem deferimus Deo et sanctis, sil diversa specie virtus et excellentia , sunt diversi species honores.

Inst. t° Sicut, dum amatur proximus, Deus amatur in proximo, sic, dum honorantur sancti, Deus honoratur in sanctis: ergo nulla disparilas.

/L *N. ant.* Deus enim in amore proximi jmalur ul ratio formalis diligendi proximum : at, dum honoratur sanctus , non excellentia divina, sed propria sancti excellentia est ratio ipsum honorandi, et in tantum Deus dicitur in *illo* honorari, in quantum est causa et finis ejus excellenti®.

Inst. 2- Quando minister aut prælalus malus honoratur, non honoratur propler propriam excellentiam, sed propter Deum '•ujus est minister : alqui tamen iste honor est a divino distinctus . ergo similiter in amore Dei et proximi.

R. N. maj. Minister enim seu praelatus malus habet auctoritatem a Deo sive a republica sibi concessam, et hæc auctoritas est quædam in eo excellentia moralis propter quam honoratur.

Obj. 2° Sicut diligimus proximum propter Deum , sic cognoscimus conclusions propler principia : atqui cognitio piincipiorum el cognitio conclusionum sunl cx diverso habitu, scilicet inlelligenliæ et wientia» : ergo similiter.

R. N. maj. Principia enim nude et secundum se spectata non sunt ratio formalis cognoscendi conclusionem, sed ul fœta conclusione el illius illativa: unde,qui cognoscit principia secundum se, non ideo cognoscit coriclusionein,sed ultra requiriluradbocsli:-diurn et labor; elideo alia est specio cognitio principiorum, alia cognitio conclusionum ; verum Deus in se speciatus est ratio formalis diligendi proximum. Undo, qui amat Deum , amat proximum; vult enim Deo omne bonum, consequenter quod ab omnibus ametur, colatur, laudeturelglorificetur; quod est simul amare proximum el velle illi summum bonum.

Obj. 3" Amor Dei est intentio, amor proximi est electio : alqui intentio elelectio specie distinguuntur. Ergo.

R. D. min. Intentio ct electio in ratione i ri ten (ion is el elect ion is precisespeciedislingiiunlur, *C* in ratione amoris, *N.* Subea· dem enim ratione formali feruntur in Deum et proximum : unde prior diversitas speciei se habet materialiter ad rationem amoris.

Obj. 4° Quod diligirnusex charitate, illud diligimus super omnia : alqui non diligimus proximum stiper omnia. Ergo.

R. D. maj. Quod diligimus ex charitate ratione sui ipsius, illud diliginiussuperomnia , *C.* quod diligirnusex charitate ratione alterius, diligimus *super* omnia, .V. Implicat enim quod diligam aliquid ratione alterius et propler alterum , el illud diligam super omnia.

Obj. 5 › *Sunl* distincta præcepta amoris Dciel proximi : ergo sunl distincta virtutes.

R. N. conseq. Quia præcepta dantur de actibus virtutum, non de habilibus : et cum amor Dei cl proximi ferantur in objectum sub eadem ratione formali, sicqu* non specie, sed solo numero distinguantur, perlinent ad cumdem habitum. Nec repugnat quod de actibus materialiter tantum diversis dentur distincta præcepta, presirtimsi sint sulrordinata, ul sunl precepta aniuru Dei el proximi.

Quinam comprehendantur sub nomino proximi, dicam infra.

Con»ectitruim.

di· q. Î3. o. 5. o — *Hinc colliges* charilatem esse unam virtutem specie atoma; quia, si ex aliquo capite divideretur in plures species, maxime ex eo quod versetur circa Deum et proximum : alqui ex eo capite non diversificatur, *ul probatum esi.* Ergo.

Ibid. — Insuper charilas est amicitia hominis ad Deum; diversæaulem amicitiarum species accipiuntur, vel secundum diversitatem finis, el sic sunl 1res species amicitis, scilicet utilis, delectabilis et honesti; ul secundum diversitatem communicationum in quibus amicitiæ fundantur , sicut alia species amicitiæ consanguineorum, alia concivium aut peregrinandum,quarum una fundatur super communicatione naturali, alia super communicatione civili vel peregrinationis : alqui neutro modo charilas potest dividi in plurcs species, nam charilatis unus est linis, nempe divina bonitas, est etiam una communicatio bealitudinis ælernæsuper quam hæc charitalisamicitia fundatur. Ergo.

Dices 1° Actus charitalis sunl specie diversi : ergo diversi specie charitalis habitus. *Palcl conseq.* Habitus specificantur ab actibus. *Prob. ani.* Dilectio Dei cl odium peccati; item gaudium ct desiderium dc Deo sunl actus charitalis : alqui sunt specie diversi. Ergo.

R.N. ant. Ad probal. D. min. Hi actus sunlspecie diversi, materialiter el comparative inter se, *C.* formaliler et ul a charilate procedunt, *N.* Cum enim procedant sub eodem formali motivo, ex illa parte sunt ejusdem speciei. Paritas csl in aliis virtutibus : v. g. adorare cl vovere sunl actus religionis, cl respective inter se specie distincti; quatenus tamen ab habitu religionis procedunt sub eodem motivo, sunt ejusdem speciei et ab eadem specie virtute eliciuntur.

Inferes. Ergo plura accidentia solo numero distincta possunt esse in eodem subj'do, quod est contra doctrinam D.Thomæ et Thomislarum.

/f.doctrinam D. Thomæ et Thomislarum inlelligendam esse de accidentibus ita solo numero distinctif, ul neque specio incompleta, neque ex parte maleriæ vel diversa* modificationis distinguantur, sicut distinguuntur actus de quibus *instantia*

Dices Charilas viæ et charilat patri· specie differunt. Ergo *Prob. ani.* 1 Quia charilas viæ regulatur per fidem seu cognitionem obscuram ; charilas patriae per lumen gloriæ, seu claram visionem : atqui diversitas rcgulæ arguit in regulatis diversitatem specificam. Ergo. 2· Amor viæ est liber, amor patriæ est necessarius; libertas autem el necessitas inducunt in actibus species diversas. Ergo.

R. N. ani. Ad primam probal. D. min. Diversitas formalis regulæ arguit in regulatis diversitatem specificam, *C.* diversitas materialis regulæ, *N.* Licet autem fides ct lumen gloriæ inter se specie differant, non tamen specie differunt in ratione regulæ seu in regulando actum amoris; quia amor abstrahit ab objecto viso et non viso, habito et non habito, el applicant voluntati objectum sub eodem formali motivo, scilicet bonitatis increata. Insuper potest *negari major.* Non enim fides aut lumen gloriæ regulant charilalem , quippe quæ non eget regulatione cum non consistat in medio, sed simpliciter proponunt objectum charilali ; propositio autem objecti non est ratio formalis objecti volili, sed conditio tantum.

Ad secundam probal. R. libertatem et necessitatem non constituere diversas species essentiales in actibus voluntatis, sed accidentales seu modales, quatenus sunt illorum modi intrinseci. Et *esto* amorem via» et amorem patriæ ex parle libertatis el necessitatis essentialiter distingui inter se, attamen, quatenus procedunt ab habitu charitalis sub eadem ratione formali, scilicet bonitatis divinæ, non differunt specie, el sic possunt ab eodem specie habitu procedere, *ut prius dictum est.*

ARTICULUS IV.

Quomodo charilas se habeat ad alias virtutes y

Hicq. 23 a. 6. o.— *Dico* 1° Charilas csl excellentior aliis virtutibus, non solum in esse moris, sed etiam probabilius in esse physico.

Prima pars est contra Lulheranos, qui, cum dicant nos justificari per fidem, volunt eam aliis virtutibus in esse moris præccllere.

Ibid, in α <. c. — *Prob.* 1° ex S. Scriptura : 1 Cor. 13 : *filunc autem manent fides, spes, charilas, tria hac ; major aulem ho-*

rum est charilas; Coloss. 3 : *Super omnia charitalem habele, quod esl vinculum perfectionis; el alibi* plura similia, quæ saltem inlcIligi debent dc charilalc in esse moris. Ergo.

Ibid. o.— *Prob.* 2> Cum bonum in actibus humanis seu moralibus attendatur secundum quod regulatur regula debita, perfectio virtutis quæ est principium bonorum actuum consistit in attingendo humanorum actuum regulam, quæ est duplex, scilicet recta ratio humana cI Deus, Deus tamen prima regula a qua etiam humana ratio regulanda csl : ergo illa virtus est perfectior quæ perfectius attingit regulam humanorum actuum. *Subsumo.* Atqui virtutes theologicæ, quarum objectum est Deus, attingunt regulam primam , virtutes morales attingunt tantum rationem humanam. Inter autem virtutes theologicas, charilas perfectius attingit regulam primam seu Deum, quam fides et spes : ergo charilas est excellentior in genere moris non solum virtutibus moralibus, sed etiam fide et spe. *Prob. secunda pars min. prima enim palet.* Semper id quod est per se est majus eo quod est per aliud : atqui fides ct spes attingunt Deum secundum quod ex ipso nobis provenit vel cognitio veri vel adeptio boni, sed charitas attingit Deum ut in ipso sistat, non ul ex eo aliquid nobis proveniat : ergo charilas perfectius attingit primam regulam quam fides et spes.

Ex eo autem quod charitas finein supremo modo attingat, habet quod moveat cI imperet aliis virtutibus, quod sit radix meriti cI inseparabiliter conjuncta justificationi , in quibus consistit ejus excellentia moralis.

Confirmatur. 1° Fides et spes compatiuntur peccatum, non charilas. 2° Spes cI fides involvunt imperfectionem , spes proprium commodum, fides obscuritatem , nihil horum charitas ex se.

IL. ad 1.— *Prob. secunda pars* in qua agitur Ianium dc fidecI quæconlroverlitur etiam inter Thomislas. Quamvis cognitio eorum quæ sunt infra nos sit physice nobilior quam dilectio , attamen dilectio eorum quæ sunt supra nos csl nobilior quam cognitio : atqui charitas est dilectio eorum quæ sunt suora nos. scilicet Dei : ergo. *Prob. maj.* cx discrimine quod csl inler operationem intelleclus ct voluntatis. Operatio intellectus completur secundum quod inIA lectum est in intelligente, ct ideo nobilita* operationis intellectualis attenditur ·w j o· dum mensuram intellectus; operatio autem voluntatis cI cujuslibct virtutis appelilfr» perficitur in inclinatione appetentis ad rem, sicut ad terminum; idcoquc dignitas operationis appelilivæ attenditur secundum rem quæ est objectum operationis : atqui ca qui sunt infra animam nobiliori modo sunt in anima quam in scipsis, quia unumquodque est in aliquo per modum ejus in quo est ; quæ vero sunt supra animam nobiliori modo sunt in scipsis quam sunt in anima ergo eorum quæ sunt infra nos nobilior est cognitio quam dilectio ; propter quod philosophus, 7 Elhic. prælulil virtutes intellectuales moralibus; sed eorum quæsunt supra nos et præcipuc Dei cognitioni praefertur dilectio.

Dices contra primam partem. 1° *Fida per dilectionem operatur,* Galat. 5: ergo tides est nobilior in genere moris, sicut Ikminus est nobilior servo vel instrumento per quod operatur. 2° Justificatio fidei tribuitur, Rom. *1* et 5. Ergo.

Ib. ad 2. — *R. ad primum* 1° quod fides non operatur per dilectionem sicut per instrumentum , ut dominus per servum,sed sicut per formam propriam. 2® Multivolum *-b operatur* hic sumi passive el eo significari quod tides in actu constituatur el excitetur ad agendum per dilectionem : neque hæc interpretatio contraria est priori, quia fides sic excitata agit vere el operatur per charitalem voluti per formam.

Ad secundum. Justificatio tribuitur fidei, non quod sine charilate justificet, sed quia est initium salutis cI radix justificationis, secundum Trid. sess. 6, cap. 7.

Dices contra secundam pariem. Genus intellectivum est nobilius genere appelilivo. juxta D. Thomam et Thomistes : ergo habitus perlinens ad genus intellectivum, qualis csl fides, est nobilior habitu perlinente ad genus appetilivum, ut est charilas.

R. D. ant. Genus intellectivum csl nobilius appelilivo absolute, *C. ani.* omnibus modis, *N. ant,* et *conseq.* Sunt ergoquiedam genera omnibus modis perfectiora, ita ul ab imperfectioribus nunquam superari possint, ul substantia spiritualis, v. g. respectu substantiae corporcæ; sunt autem d

alia genera absolute quidem perfectiora, i sed non omnibus modis , ita ul quandoque contingat quod, ratione diiïercnliæ nobilioris contrahentis genus imperfectius, compensetur ejus imperfectio, cl illius species superet speciem generis perfectioris : sic qualitas activa , v. g. calor, csl genus perfectius quam passiva -.attamen dalurqualitas passiva, v. g. polcntia cognosciliva quatenus recipit species, quæ ralione differenti® superat genus activum. Item corpus incorruptibile, ut cœlum, csl gcncricc scu ratione corporei tatis perfectius corruptibili, cl tamen corruptibile animatum ratione differcnliæ praestantius est incorruptibili. Sic ergo, quamvis genus intellectivum sil absolute perfectius volitivo , non tamen omnibus modis, sed potest volilivum ratione differenti® seu tcndenliæ perfectioris ad objectum contrahi ad speciem nobiliorem.

Ibid. α. 7. o. — *Dico* 2° Sine charitate potest esse vera virtus, sed imperfecta ; quia sine charitate potest esse bona qualitas quæ sil constanter principium boni actus, consequenter vera virtus : sed, quia sine charitate non ordinat ad ultimum finem , neque facit operari meritorie ad vitam ælernam, non est perfecta virtus. Vide tract, dc Virtutibus, dissert. 2, a. 4, § 3 , ubi hanc materiam cx professo tractavimus.

Ibid. α. 8. o— *Dico* 3° Charilas est forma aliarum virtutum , non intrinseca el essentialis, alias omnes virtutes essent ejusdem speciei, sed cxlrinscca claccidentalis , quatenus per eam referuntur ad finem ultimum supcrnaluralem, quo veinti ornamento formantur in ordine supernaturali.

Charitalem distingui a gratia mullis probavimus in tract, de Gratia, disseri. 4, a. 4: adeat lector.

DISSERTATIO II.

DE AUGMENTO. DIMINUTION® ET AMISSIONE CHARITATIS.

1). Th. Q. 24.

Huic q. 24. Auctor præfixit titulum de subjecto charitatis, ralione cujus agit dc causa officiente , augmento, diminulione el amissione charitatis

Hic q 24 n 1. o. — *Suppono i°* voluntatem esso subjectum charitatis, tum quia idem est onjcclum voluntatis cl charitatis, scilicet bonum per intellectum apprehensum; tum quia actus charitatis, qui est amor, elicitur a voluntate; virtus autem est in ca potentia in qua est ejus actus.

Ibid α 2. o. — *Suppono* 2° habitum charitatis non acquiri nostris actibus, sed a Deo infundi, juxta illud Rom. 3 : *Chantas Dei diffusa tsl in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus ul nobis,* ratio est, quia charitas est quædam amicitia hominis cum Deo, quæ fundatur in communicatione bcatiludinis; hæc autem communicatio non est secundum bona naturalia , sed secundum dona gratuila . ergo charilas naluræ facultatem excedit. Adde quod ejus objectum sil bonum supernatural , et quod sil proprietas consequens ad graliæ infusionem.

Si dicas cx actibus charitatis inlusæ generari aliquem habitum dilectionis, uldocet Auctor, q. 17 de ViriL a. 1, adi: *R.* hunc habitum non esse charitalem qua sumus Dei amici cl filii adoplivi, sed habitum diversæ speciei cx actibus hujus charitatis infusæ ortum , idcoque acquisitum, neque tamen naturalem absolute, hoc sensu scilicet quod per naturam causclur, sed aliquo modo supcrnaluralem, nempe cx actibus supcrnaluralibus ortum. Unde, cum S. Th. ï, 2, q. 51, a. 4, ad 3 , dicit ex actibus habitus infusi non produci aliquem habitum, inlelligil dc habitu ejusdem speciei, prout argumentum requirebat. Ita interpretatur Sylvius.

His prælibatis dc subjecto el causa efficiente charitatis , quaerimus inprimis cl specialius dc ejus augmento. Unde sit

ARTICULUS I.

Utrum charilas possit augeri et quomodo?

ibid.a. 4 oct7.o.—*Dico*loCharilasvis potest augeri sine termino

Est definita in concilio Viennensi, Clementina *Ad nostram* de hæreticis, contra Begardos et Beguinas qui dicebant hominem in hac vita posse quemdam charitatis terminum attingere ultra quem progredi non posset. Et in concilio Trid. sess.6, cap. 10: *Hoc,* inquit, *justitia incrementum petit Ecclesia cum orat: Da nobis /td'i, spei et charitatis augmentum.*

Prob. ulterius, l°ex S. Scriptura. Ephes. 4 : *In charitate crescamus* , Philip. 1 . *Oro ul chantas vestra magts abundet* , Apocal. ultimo : *Qui justus est justificetur*

adhuc, Proverb. 4 : *Iuslorum semita quasi iux splendent procedit el crescit usque ad perfectum diem* , scilicet diem bealitudinis.

Suffragantur SS. Patres. S. Aug. tract. 5 in Episv Joan. *Charilas meretur augeri, ul aucta mereatur perfici.* S. Hieron. lib. 2 contra Jovin. cap. 18; S. A thanas. in Vita S. Antonii; S. Leo, Serai. 2 dc Quadrag. S. Gregor. Horn. 15 in Ezech., etc

Ibid, α 4.0. — *Prob.* 2° *ratione.* Ex hoc dicimur viatores quod in terminum destinatum, qui est Deus, tendimus : atqui de ratione viatorum est, quod ita tendere possint ad terminum ul magis ac magis ad illum appropinquent, alioquin cessaret viæ processus : ergo ita possumus tendere in Deum , ul magis ac magis ad illum appropinquemus. *Subsumo.* Alqui istam appropinquationem facit charilas; non enim appropinquamus Deo passibus corporis, sed affectibus mentis quibus illi unimur: ergo charilas in hac vila polesl semper augeri.

Ibid. o. 7. o.— *Confirmatur.* Ex nulla parle præligilur terminus augmento charitalistnon ex parte ipsius charilatis, quia csl secundum rationem suæ speciei participatio quædam infinite charilatis, quæ csl Spiritus sanctus; non ex parle causæ efficienlis, quæ esi Deus infinite virtutis; non ex parte subjecti, quia crescente charilate subjectum fit magis habile ad illam perfectionem recipiendam ; cum enim ista habilitas sil obedienlialis, crescente charilate crescit. Ergo.

Si *dicas* inde sequi hominem viatorem tantam charilatis perfectionem posse acquirere, ul æqiiel aut superet charitatcm Christi cl B. Virginis : *R. N. sequelam.* Quia , licci charilas secundum se possit semper augeri, nonaugclur tamen, nisi secundum gradum a Deo praedestinatum : nemo autem est prædestinatus ad eum charilatis gradum qui Christo cl B. Virgini fuit collatus.

Ibid. a. 5 o. — *Dico* 2" Charilas non augetur extensive, sed intensive tantum ; quia etiam minima charilas se extendit ad omnia illa quæ sunt ex charilate diligenda : cum enim sit amor efficax ultimi finis, scilicet Dei, habet secundum se sufficientem virtutem ad amandum estera propter Deum. Quod si actu non extendatur ad consilia ct nd bona supererogationis, non cslex defectu ipsius enari tatis habitualis , sed voluntatis, quia habilibus ulimur cum volumus.

Ibid. — *Dico* 3° Charilas non augetur intensive per additionem charilatisad charilatem ; hoc enim esset charitatcm multiplicari , non augeri; sed per majorem r.idicationem in subjecto, sive per majorem aclualionem subjecti , sive per majorem inbæsioncm subjecto; accidentis enim cs.v est inhærere. Hæc omnia sunt unum cl idem, et modo unum, modo alterum usurpat S. Thomas, dum agit de intensione qualitatum. Item, sive istud *majus* dicas novum gradum , sive novum modum , csl perinde ad propositum; est enim ista quæstio, de intensione qualitatum , philosophica , ct ideo eam ad physicos remittimus.

Peles 1° utrum charilas viæ sic possit augeri, ul adæqucl aut etiam supcrciclia·ritalem patriæ?

Suppono ante responsionem, charitatcm viæ et patriæ esse, ul supra diximus, ejusdem speciei essentialis, quia habent idem objectum formale; differt autem accidentaiiter secundum statum cl modum operandi.

R. 1° Charilas viæ in eodem homine non potest æquare aut superare ejus charitalem in patria, quia Deus prærnial ultra condignum ; cl cum dilectio Dei pertineat ad objeclum saltem secundarium præmii seu bealitudinis, homo dum fit beatus accipit aliquod charilatis incrementum.

R. 2«» Videtur charilas habitualisalicujus viatoris posse esse perfectior cl intensior charilate alicujus beati ; verisimile enim est quod charilas B. Virginis aut eximii alicujus sancti, dum esset in via, fuerit major quam charilas habitualis in patria unius infantis sta lini post baptismum defuncti.

R. 3° Attamen quoad statum et modum operandi charilas patriæ est perfectior qualibet charilate viæ, tum quia charilas patriæ est in termino cl in statu suo naturali. charilas autem viæ csl adhuc m motu et extra statum; tum quia boatus in Deum clare visum semper amore fertur secundum totum conatum voluntatis cl lotam intensionem habitus charilatis, non sic in via. Atque hoc sensu Christus, Malth. 11, de Joanne Baptista dixit : *Qu\ minor est in regno ccelorum , major est ilh* · quamvis tamen mulli intelliganl hanc sententiam de ipso Christo el Ecclesia , ita ut sensus sit, quod Christus, qui secundum ælalem et inultorum opinionem erat in Ecclesia mi-

aor Joanne Baptista, esset tamen major divinitate, majestate cl potestate : ita interpretantur SS. Hilarius et Chrysosl. in hunc locum,S. Aug. tract. 13 in Joan., etc.

Pela 2 utrum charilas in hac vita possit esse perlecta ?

Ibid *a* 8 o. — /L Perfectio charilatis potestinlelligi vel ex parte diligibilis, vel ex parte diligentis. Ex parte diligibilis perlecta est charilas, ul diligatur aliquid quantum diligibile est; Deus autem est infinite diligibilis, quia est infinite bonus : undead hunc modum nulla crealuræ charilas posesi esse perfecta ; quia, cum quaelibet virtus creata sit linita , nulla crealura polesl Deum infinite diligere. Ex parte vero diligentis tunc est perfecta charilas quando diligit lanium quantum potest, quod contingit tripliciter ; uno modo sic quod lotum cor hominis aclualiter semper feratur in Deum,et hæc est perfectio charilatis patriæ quænon est possibilis in hac vita , in qua impossibile est, proplcr humanæ vitæ infirmitatem, semper actu cogitare de Deo el moveri dilectione ad ipsum; alio modo ul homo studium suum deputet ad vacandum Drool rebus divinis, praetermissis aliis, nisi quantum necessitas praesentis vitæ requirit :el ista est perfectio charilatis, quæ est possibilis in via, non tamen est communis omnibus habentibus charitatcm ; tertio modo sic quod habitualiler aliquis lotum cor suum ponat in Deo, ita scilicet quod nihil cogitet vel velit quod divinæ dilectioni sit contrarium : et hæc perfectio esi communis omnibus charilalcm habentibus.

ARTICULUS II.

Ulrum quolibet actu charilatis etiam remisso augeatur charilas ?

Suppono 1° actus nostros non causare efficienter physice argumentum charilatis, quia eadem csl ratio augmenti el productionis habitus; augmentum enim csl voluti continuata rei productio : alqui actus nosin'precedentes charilalcm, quantumvis ex auxilio supernatural! eliciti, non producunt efficienter charitatcm, *ul diximus ari. præcedenli.* Ergo.

Suppono 2° actus nostros concurrere ad augmentum charilatis dispositive , non solum morjliler seu meritorie , sed etiam physice; (pda , *ul jam dicebam* , eadem csl ratio augmenti cl productionis habitus ; actus autem nostri sunt dispositiones physicæ ad productionem gratiæ el charilatis. Utramque suppositionem probavimus in tract, de Gratia, dissert. 6,a?t. 3. Vide.

Suppono 3° hominem justum posse sibi mereri augmentum charilatis , *ul probavimus* ex professo in eodem tract, dissert. 8, art. 5, § 4.

El hæc omnia docet Auctor in 1 , d. 17, q. 2, a. 3, o. ubi sic ait : «Non eodem modo » sc habet actus informatus charilate ad » augmentum charilatis , ct actus præce» dens charilalcm ad habendam charila» leni : actus enim qui est ex charilate or» dinatur ad augmentum charilalis, est per » modum dispositionis ct non per modum » meriti; sed actus præcedens charilalcm » ordinatur ad consequendam charilalem u solum per modum dispositionis et non » per modum menti, quia ante charilalem » nullum polesl esse meritum. Neuler au» lem actus ordinatur ad habendam chari» talem, vel augendam per modum ahcujus » efficientiae, sicul actus nostri ad habendos » habitus acquisitos. »

Q. 24. a. 6. ad 1. et 1. 2 q. 414. a. S ad 3. — *Dico.* Quilibet actus charilatis eliam remissus, sive elicitus, sive imperatus , meretur dc condigno augmentum charilatis. Est contra Durandum.

Prob. 1° ex concilio Trident, sess. 6, c. 32, ubi sic definit : «Si quis dixerit justifi» catum bonis operibus quæ abeo per Dei «gratiam el Jesu Christi meritum fiunt, » non vere mereri augmentum gratiæ, vi» tam aeternam el ipsius vil» æternae, si la« men ingratia decesserit.consecutionem , » atque etiam gloriae augmentum : analhe» ma sil. » Atqui actus charilatis etiam remissus est bonum opus facium a justo per Dei gratiam ct Christi meritum : ergo est meritorius augmenti gratiæ et gloriae, consequenter charilatis, quæ est proprietas consequens ad gratiam el cui correapondel et commcnsuralur gloria.

Idem concilium, eadem sess. cap. 10, docel justum bonis operibus quibus observat mandata crescere in gratia; sed ad observationem mandatorum non requiritur aclus charilatis intensior habitu. Ergo.

Prob. 2° Actus charilalis etiam lemissue habet omnes conditiones requisitas ad meritum de condigno augmenti charilatis Ergo. *Prob. ani.* Actus charilatis remissus

estiUPernaturalis, ab homine grato cl amico in obsequium Dei factus, et a Deo ordinatus ad præmium, siquidem actibus etiam minimis, ut calici aquæ dato in suo nomino, promillat merccdcm : hæ autem sunteonditioues meriti dc condigno, ul expendimus in tract, de Gratia, disseri. 8, art. 1. Ergo.

Prob. 3° ab absurdo. Ex opposita sententia sequeretur quod actus remissior quandoque mereretur augmentum charilalis cl non mereretur actus intensior. Pone enim quod homo habens charitatcm ut decem eliciat aclum charilalis ut tria , el alter habens charitatcm ut decem eliciat aclum charilalis ut octo : primus merebitur augmentum charilalis, non alter; hoc autem videtur absurdum , cum actus charilalis ut octo sil dignior præmio quam actus charitalis ad tria. Ergo.

Obj. 1° S. Th. in 1, d. 17, q. 2, a. 3, ad 2, dicit : « Quilibet actus charilalis, in quan- » tum est informatus tali habitu, ordinatur » ad præmium substantiale, non tamen ad » augmentum præmii, sed nec ad augmen- » lum charilalis. » Nihil videtur expressius pro sententia Durandi.

Quorumdam responsio est, S. Thomam hanc sententiam retractasse in locis citatis pro conclusione, in quibus docet aperte contrarium. Sed non videtur necesse recurrere ad retractationem.

Respondent ergo alii, S. Thomam loqui dc primo actu charilalis qui est ultima dispositio ad primam infusionem gratiæ, qui, licet sit intensissimus, non ordinatur ad augmentum præmii nec charilalis, sed solum ad præmium substantiale, cum sit primus qui hominem præmio dignum reddat, nec supponat præmium quod augeat. Hæc solutio facilis est, sed utrum sit ad mentem S.Thomæ non ita constat : unde, illa in sua probabilitate relicta.

Verius mentem S. Thomæ attingere videntur qui *respondent* ipsum nihil aliud velle quam quod actus remissus charilalis non ordinetur ad augmentum stalim conferendum , ul art. scq. explicabimus ; tum quia, ibid, in corp, dicit in terminis, quod *actus qui est ex charitale ordinatur ad augmentum charilalis ct per modum dispositionis el per modum meriti:* per modum dispositionis proximæ ct ul stalim conferatur, si sit intensus; per modum dispositionis rcmolæ si sil remissus, ul explicat ibid. turn quia, in rcsp. ad 2 quæ objicitur, nos dixit simpliciter quod artus remissus charitatis non ordinetur ad augmentum euantilis, sed quod *non ordinatur ad augmentum charilalis, secundum quod charitas rtinnet primum principium incrcndi, sed tolum secundum quod augmentum charilalis perlinet ad perfectionem præmii.* Ergo aliquo sensu actus remissus charilalis, secundum S. Thomam , meretur augmentum charilalis, cl aliquo sensu non meretur: non merclur augmentum charilalis *secundum quod charitas est primum principium merendi,* id csl, non stalim confertur illud augmentum , quia charitas aucta physice est principium merendi etiam juxta gradum augmenti; merclur tamen augmentum charilalis *secundum quod perlinet ad perfectionem præmii ;* præmium autem merito correspondct, cl illud consequent homo quando ad illud fuerit sufficienter dispositus. Denique hanc esse mentem S. Thomæ evidentissime constat ex his quæ docet in 2, d. 27, q. 1, a. 5, ubi sc refert ad præsentem locum qui objicitur clqucm expendimus. Illic ergo docet, quemlibet actum charilalis mereri augmentum charilatis, sed non esse semper sufficientem dispositionem ut de facto conferatur istud augmentum , sed solum tunc *cum quit utitur prædicla gratia, secundum proportionem suarum virium, ul in nullo gratia desit per ncgligcnliam, ul in 1 lib.disl.* 17 *dictum csl.* Ergo in i lib. dist. 17 quæ objicitur, nihil aliud vult quam quod actus charilalis remissus non mercatur augmentum charilalis stalim conferendum.

Insl. Iu Juxta hanc solutionem, non est diflerentia inter præmium substantiale el augmentum charilalis, quia actus remissus non meretur etiam præmium substantiale stalim conferendum : atqui secundum 1). Th. est differentia inter præmium substantiale el augmentum charilalis. Ergo.

Λ. *N. maj. Ad prob. D.* Actus remissus non meretur præmium substantiale slatim conferendum per accidens el ratione status, *C.* quia status viæ non est status præmii substantialis; per sect defectu dispositionis, *jV*. Est enim sufficiens dispositio ail præmium substantiale; al non est sufficiens dispositio ad augmentum cnaritalis , nisi accedat actustervenlior, utdiccmus arl.scq.

Inst. 2° S. Th. 12, q. 52 , a. 3 , o, dicit:

• Quod si intensio actus proportionaliter » deficiat ab intensione habitus, talis actus d non disponit ad augmentum habitus, sod d magisaddiminutionem ipsius. » Ergo.

/{. 1“ S. Thomam illic agere dc dispositione physica ad augmentum habitus, non morali seu meritoria dc qua nos hicagimus. 2° Actus remissus disponit ad diminutioncm habitus, non per sc ct quatenus csl actus talis virtutis, quin potius sic eum firmat, cl ad augmentum remote disponit, sicut plures gutlæ disponunt ad cavationem lapidis quam ultima gutta complet, utdocclliicS. Docl. in corp. ari. el ad 2; sed per accidens disponit ad diminulioncm, quatenus qui remisse operalur facile dat locum contrariis actibus quibus habitus corrumpitur.

Obj. 2 Qui male ullilur acceptis non merelur majora accipere, sed qui habens habitum intensum remisse operatur, male utitur habitu, cum actus non sil proportionates intensioni habitus. Ergo.

R. N. min. Cum enim nullum sitpræcepluin utendi habitu secundum lotam suam latitudinem, qui illo remisse utitur non male utitur, sed facit aclum bonum, quantum sufficit ad observationem præceptoruin, etsi non meliori quo posset modo bono illo utatur.

Obj. 3° Inter meritum de condigno cl præmium debet esse æqualitas: atqui inter actum remissum charilalis ct ejus incrementum non est æqualitas, *ut palet.* Ergo.

/I. *D. min.* Non est æqualitas in esse physico, *C.* in esse morali, *N.* Quamvis enim incrementum excedat actus remissi, non tamen excedit ejus valorem sumptum e\ gratia et charitale a quibus procedit; cum enim hunc valorem non excedat ipsa gloria ælerna, *a fortiori* nec augmentum charilalis.

Obj. 4° Continuatio actus charilalis, si non sit cum majori intensione, non meretur augmentum charilalis: ergo nec multiplicatio actuum remissorum. *Palet conseq.* Quia alias foret pejoris conditionis qui continuaret per horam, quam qui sæpe intra idem tempus interrumperet. *Prob. ant.* i’ Quia sequeretur quod qui continuaret actum charilalis per horam, mereretur augmentum infinitum, quia sunt inlinilæ parles hor® 2« Ex duobus hominibus qui inciperent simul aclum charilalis cum proposito vllicaci continuandi per horam, si unus ante horam completam monalur, non minus merebilurde præmioessential'quam alter: ergo continuatio nihil addiU

Ante responsionem, suppono quod qui continuat aclum charilalis per horam, cæteris paribus, plus mercaiurqnam qui intra camdern horam pluries multiplicat actus charilalis; etenim actus continuatus meretur quantum omnes multiplicati, cl aliquid plus propter durationem tempore interruptionis illorum.

/t *N. ant. Ad primam probat. N. ant Ad ejus probal. D.* Sunl intinilæ partes proporlionalcsetindeterminatæhoræ,C.partes aliquotæ cl dclerminalæ, Λτ. Meritum autem determinatum corresponde! partibus aliquolis el determinatis, non proporlionanalibus ct indeterminatis, nisi proulcontinentur in aliquolis ct determinatis. *Ad secundam probat. N. conseq.* Quia propositum efficax continuandi per horam pro facto reputatur, et ideo tam est meritoria præmii essentialis quam continuatio exercita quæ sc habet ad intensionem efficacem, sicut actus exterior ad interiorem; actus autem exterior, ut dictum est in 1, 2, nihil addit interiori in ordine ad præmium essentiale: silo, unus continuaret per horam cl alter morle præventus non continuaret.

Verum gravior difficultas est, quandonain conferatur istud graliæ et charilalis augmentum quod actus remissi merentur. Pro cujus enodatione, sit

ARTICULUS III.

Quandonam confertur augmentum gralia cl charilalis actibus remissi debitum ?

Quidam attendentes ad solam rationem meriti, volunt istud augmentum conferri stalim ac elicitur actus meritorius, siveinlensus sil sive remissus. Alii, attendentes non solum ad rationem meriti, sed etiam ad rationem dispositionis, dicunl illud conferri quando homo per aclum ferventiorem ad illud erit dispositus; et hi iterum dividuntur: quidam dicunt conferri quando homo in hac vita prorumpit ex auxilio divino in actum ferventiorem habitu, quod iterum dupliciter inlelligitur, 1° de augmen lo corresponde!) te actibus remissis prêter illud quod corresponde! cl debetur actui ferventiori; 2° dc uno ct eodem aug-

mento quod confertur duplici titulo , scilicet t tu'oaciuum remissorum et titulo præscnlisactusfervenlioris ; alii denique dicunt quod isluii augmentum non conferatur nisi in altera vita, quibus subscribimus.

Sed pro hujus sententia intcllliijenlia, nolandurn esi gratiam clchari talem posse considerari dupliciter: 1» in esse physico, quatenus sunt qualitates; 2° in esse morali, prout dicunt jus ad gloriam ut merccdem.

Si dicas jus ad gloriam fundari in gratia clchari ta te physice sumptis: *II.* id verum esse de jure physicoel intrinseco ad gloriam ut hæreditalem , quale competit infantibus post baptismum decedentibus ; non vero de jure morali el exlrinsecoad gloriam ul mercedem, illud enim fundatur in bonis operibus que Deus acceptat adgloriam nl coronam el mercedem. Sicut si filius regis, regni hæres, insignibus et heroicis factis a patre propositis coronam meruisset , duplex jus ad regnum haberet : unum physicum el intrinsecum , in nativitate fundatum ad regnum ul hæreditalem ; alterum morale ct exlrinsecum, fundatum in egregiis factis ad regnum ul coronam et præmium.

Dico 1°Gratia et charitas statim moraliter augentur per aclus remissos, seu, quod idem est, homo per aclus charitalis remissos acquirit jus novum ad augmentum graliæ, charitalis et gloriæ. *Palet ex* art. præced ubi probavimus hominem per actus remissos mereridccondigno augmentum graliæ,charitalis et gloriæ: meritum autem est jus ad præmium. Vide Auctorem , *conclusione sequenti.*

Q. 2i. a. 6. ad 1. et 4. 2. q· 114, a. 8. ad 3.— *Dico* 2° Gratia et charitas non statim augentur in esse physico per remissos.

Hanc et priorem conclusionem docet in terminis S. Th. locis in margine citatis. Primo loco : « Quilibet, inquit, aclus cha» rilalis merilur vitam ælcrnam , non quio dem statim exhibendam , sed suo tem» pore. Similiter eliam q ni libet actus cha» rilalis inereiur charilalis augmentum , u non tamen statim augetur, sed quando » aliquis conalur ad hujusmodi augmen» imr.. *o* Secundo loco: α Quolibet aclu ine» rilorio rnerelur homo augmentum gra» liæ, siculet graliæ consummationem quæ p esi vila ælerna. Sed, sicut vita ælerna non p statim redditur , sed suolempore, ita nec * gralia statim augetur, sed suo tempore > u cum scilicet aliquis sufficienter fuerit dis· » positus ad graliæ augmentum.

Prob. Augmentum graliaeelcharitalisnon confertur nisi juxta dispositionem subjecti : atquiaclus remissi, puta ad duo in nabenle charitalem ut sex, non sunl dispositiones el sufficientes ad augendam physice charitalern ultra sex , cum sint tali augmentoimproportionali ct imperfectiores ipso habitu. Ergo. *Prob. inaj.i°* Gralia el charilasnon infunduntur adultis nisi juxta dispositiones subjecti, *ulprobavimus* de Gralia, disseri. 6, art. 3: atqui eadem est ratio augmenti et primæ productionis, ul jam diximus,cum augmentum sit veluti continuata rei productio : ergo. 2° Dc spiritualibus, proportione servata , loquendum est sicut de naturalibus, nisi contrarium ex revelatione constet; id enim exigit suavis Dei providentia , ut dc supcrnaturahbus disponat sicut de naturalibus quæ nobis sunt nola ; alias cuilibet fas erit fingerequodiibet circa super· naturalia : atqui effectus naturales , sivein augmento , sive in prima productione, non produccuntur nisi juxta dispositiones subjecti. Ergo.

Hac ralione Auctor hic *probat* augmentum charitalis fieri in nobis sicut augmentum animalis aut planlæ: « Per aliquod torn» pus , inquit, natura operatur, disponens «ad augmentum el nihil augens aclu : cl » postmodum producit in effectum id ad » quod disposuerat , augendo ipsumanimal » vel plantam in aclu. Ita eliam non quoli» bel actucharitalis charitasactu augetur; » sed quilibet actus charilalis disponit ad » charitalis augmentum , in quantum cx u uno actu charilalis homo redditur promp» lior iterum ad agendum secundum cha» rilatem; et habilitate crescente, homo pro* » rumpii in actum fervenliorem dilectionis » quo conalur ad charilalis profectum , ct x> tunc charitas augetur in aclu.

Dico 3° Quando justus prorumpit in actum fervenliorem, augmentum charilalis quod acquirit correspondel isti soli actui ferveniiori, non actibus priaribus remissis, ita ut non sit unum premium duplici titulo collatum. Est contra Dannem el Conlensonum.

Prob. 1° Juxta Trid. sess. 6, cap. 10, justus per liona opera quibus observat mandata , crescit in gratia et charilale, adeoque per aclus remissos qui sufficiunt ad obscr-

rationem mandatorum : atqui, si sil idem augmentum correspondons actui intensiori el actibus remissis , per istos non crescit in gralia et charilale, cum propler illos non plus recipiat quam si non praecessissent Ergo.

Prob. 2° Inter meritum dc condigno ct præmium debet servari æqualilas : atqui, s' augmentum graliæ el charilalis quod respondet actui intensiori,idem conferatur alio titulo actibus remissis, non servatur æqualilas; hi enim aclus remissi fraudantur suo præmio : sicut si laborans per sex dies in vinea mereatur quotidie viginli asses, et in fine hebdomadae dentur lanium illi semel viginli assos pluribus titulis , fraudatur sua inciccde, ncc servatur æqualilas inter meritum et præmium. Ergo.

Prob. 3° ab absurdis. Ex opposita sententia wquiiur I°quod justus qui per plurcs annos aclus remissos mille el amplius elicuisset, si non eliciat actum fervenliorem elsic moriatur, perpetuo carobil præmio suisaclihus remissis debilo.2- *Sequitur* quod qui innumeros actus remissos ul octo per longam vitam elicuisset, el moriendo eliciat actum intensum ul decem, non obtineat majus præmium essentiale quam flagitiosissimus qui in tine vitae elicit actum charilalis ul decem. 3° *Sequitur* quod qui habet charitatem tantum ul duo et elicit actum charilalis ut quatuor , melioris conditionis sil quam qui habet charilatem ul decem cl elicit actum ut octo; quia primo confertur præmium distinctum a præmio quod cuilibet alteri actui corresponde!, non secundo : hæc aulcm esso absurda nemo non sentit. Ergo.

Dico 4 I Augmentum debitum actibus remissis non confertur in hac vita, sed differtur usque ad ingressum gloriæ , seu ad primum instans glorificationis. I la Joannes a S. Th. Serra, de Marinis , Gonet, etc.

Prob. prima pars. Justus nunquam est sufficienter dispositus in hac vita ad augmentum graliæ et charitalis debitum actibus remissis, Ergo. *Prob. ani.* Quando justus elicit actum fervenliorem , per illum lisponilur ad augmentum huic actui correspondens ct simul illud meretur alque recipit : atqui istud augmentum adaequate actui fenenliori respondet el pro solo illo daturae si nullus actus remissus præccssissel, *ul probatum esi :* ergo nulla relinquitur dispositio ad augmentum actibus remissis debitum.

Prob. secunda pars. Justus in ingressu gloriæ, seu in primo instanti glorificationis, ex clara Dei visione erumpit in actum ferventissimuin tanlæ intentionis quanlæ fuit meritum actuum remissorum : el cum ille aclus non sil meritorius , quia non est amplius viatoris, sed tantum dispositio physica, lotum augmentum huic dispositioni proportionatum , correspondebil solis actibus remissis elicitis in via. Ergo.

Confirmatur. Aclus remissi quibus homo meruit dc condigno augmentum graliæ ct charilalis non possunt fraudari suo præmio: atqui illud recipere non possunt in hac vita defectu dispositionis , *ut probatum esi* : ergo recipiunt in patria.

Alque ita colligimus ex S. Th. qui, q. 93 Suppi, a. 3, quaerens quomodo mansiones in cœlo distinguantur per diversos gradus, dicit : «Distinguuntur mansiones secundum » charilatem patriae, quæ quanto in aliquo » erit perfectior, tanto reddet eum capacio- « rem divinae charilalis, secundum cujus u augmentum augebitur perfectio divinæ » visionis. » Ergo juxta D. Th. actus charilalis in patria disponit hominem ad divinam visionem, ita ul, quamvis procedat a divina visione in genere causae efficientis, visio tamen ab illa procédai in genere causæ dispositivæ ; causæ enim sunl sibi invicem causæ in diverso genero. « Sic calor, inquit Auctor » 3 p. q. 7, a. 13, ad 2, qui est dispositio , » scilicet ultima, ad formam ignis, est effec- » tus prothiens a forma ignis. » El cum iste actus charilalis patriæ, disponens ad gradum graliæ cl gloriæ, non sil amplius meritorius, sed tantum dispositio physica , habemus actum physice disponentem ad augmentum actibus remissis dcbiluin, qu.»I in hac vita defectu dispositionis physicae non sunt consecuti.

Sed petes unde scimus quod iste actus charilalis patriæ adaequet aut superet in intensione omnes aclus remissos viæî id enim est divinare.

R. id nos scire quia; cum aclus remissi viæ mercantur augmentum graliæ et gloriæ , consequenter merentur qua· sunl necessaria ad istud augmentum ; qu· enim dat formam, dat necessaria ad formam. Cum autem ad augmentum graliæ et gloriæ, si connatural! modo fiat, requiratur dispoai-

lio, ct actus charilatis in patria ad illud disponat, ut diximus cx Auctore, sequitur quod qui meruit augmentum gratiæ el gloriæ in tali gradu habeat actum charilatis intensum in eodem gradu qui sil ultima dispositio ad istud augmentum, consequenter lanium intensum quantum actus remissi meruerunt in via de augmento gratiæ et gloriæ.

Si inde inferas sublimem gloriam obtenturos illos qui sæpe in hac visa aclut charitalis remissos elicuerunt : *annuo;* neque \n hoc ullum est inconveniens.

Sufoiintur objections.

Ob). ▮0 *contra secundam conclusionem.* Juxta concilium Trid. sess. 0, cap. 10 et 16, clean. 24, communemque sensum fidelium , justi per bona opera quotidie crescunt in accepta justitia suamque salutem promovent : ergo per quodlibet opus bonum augetur in eis physice gratia ct charitas.

R. N. conseq. Vere enim ille quotidie crescit in accepta justitia ct salutem suam promovet, qui quotidie acquirit novum jus ad gratiam cl gloriam, licet actu eam non recipiat quotidie : sic operarius laborans quotidie in vinea dicilur crcscerc in divitiis ct promovere suas facultates , quia quotidie acquirit jus novum ad merccdcm, licet physice eam non accipiat nisi in fine hcbdoinadæ.

Obj. 2' *contra camdcm.* Actus remissus est dispositio sufficiens tam ad infusionem gratiæ et charilatis quam ad ejus augmentum per sacramenta : sic attritio est dispositio sufficiens ad infusionem gratiæ elcha- i itatis in sacramento pœnitenliæ : similiter actus charilatis ut duo est dispositio sufficiens ad augmentum gratiæ et charilatis m communicante : ergo etiam extra sacramenta.

II. N. conseq. Disparilas csl, quod gratia sive ejus augmentum conferatur per sacramenta *cx qyerc operato ;* ct ideo Deus .supplet partem dispositionis in adultis, sicut supplet totale in infantibus qui baptizantur : extra sacramenta vero, tam gratia quam ejus augmentum habentur *cx opere operantis,* per actus contritionis ct charitalis lar.quam per dispositiones physicas quas ideo Deus non supplet.

Inel. Secundum Trid. sess. G, c. 7, sacramenta causant gratiam *juxta propria* eujusque dispositionem : ergo* nulla diipjritas.

R. D. ant. Sacramenta causant gratiam juxta cujusquc dispositionem, arithmetice, *N.* proportionalitcr, *C.* Non itaque gratia per sacramentum collala sic commensuralur dispositioni pœnitentis, quasi dispositio debeat esse tanta qnanta est gralia,itaul,si gratia sit ad quatuor, etiam dispositio sil ad quatuor; commensuralur tamen properlionaliter, quia, quo major est dispositio in suscipiente sacramentum, eo majorem accipit gratiam : et hoc sensu inlclligcndum est Trid.

Obj. 3° *contra eaindem.* Actus remissus meretur de condigno augmentum slalim conferendum , cum ejus valor adæquel augmentum slalim conferendum æque ac postea conferendum ; non enim fil præstanlius augmentum dilatum quam præsens : atqui id quod cadit sub merito de condigno confertur infallibili ter. Ergo.

R. posse negari majorem. Non enim meretur de condigno augmentum conferendum nisi connaturalitcr ; non confertur autem connaluraliler nisi adsit sufficiens dispositio. Vel *D. maj.* Meretur augmentum slalim conferendum per se, *transeat;* per accidens, *N. Esto* igitur valor adæquel praemium slalim conferendum, quia tamen non confertur absque sufficienti dispositione, per accidens defectu hujus dispositionis non meretur stalim conferendum.

Inst. Qui habens charitatem ulduo elicit actum charitalis ul tria, slalim accipit augmentum charilatis : ergo *a fortiori* qui habens charitatem ul octo elicit actum ad sex. *Palet conseq.* Quia majoris dignitatis ctmerili csl aejus ad sex quam ad Iria : cl alioquin sequeretur quod habens charitatem ul octo foret pejoris conditionis quam qui habet charitatem ulduo. Ergo.

R. N. conseq. Ad primam probat. N. conseq. Quia collatio actualis augmenti gratiæ non attenditur solum penes dignitatem actus , sed etiam penes dispositionem physicam quæ in habente charitatem ul octo deest : unde cx majori dignitate tam actus quam habitus sequitur quidem meritum ad majus augmentum sed non slalim conferendum. *Ad secundam probat. N. /cquclain.* Qui enim habet charitatem ul octo cum jure ad augmentum, licet absque actuali

lugmenlo, semper est melioris conditionis i quam qui haliet charitatem ut duo cum augmento actuali ut tria. Quod si primus non recipiat slalim suum augmentum, hoc non provenit cx majori sua cfignilatc, sed quia ad collationem actualem augmenti non requiritur solum meritum, sed etiam dispositio quæ dccsl Aliunde non privabitur suo augmento, sed suo tempore conferetur.

Obj. 4" *contra eamdem.* Gratia cl charilas potest augeri inoralitcr quin augeatur physice : atqui quolibet actu augetur moraliler : ergo cl physice. *Prob. maj.* Graliain el charitatem augeri moralilcr est acquirere novum jus ad gloriam : atqui jus ad gloriam fundatur in gralia cl charitale physice existente. Ergo.

R. N. maj. Ad probal. I). min. Jus physicum cl intrinsecum ad gloriam ul hæredilalem, fundatur in gralia et charitale physice existente, C. jus moralecl extrinsccum ad gloriam ul præmium, *N. Solutio patelex nolamine* in capite articuli.

Inst. Non datur jus sive physicum sive morale ad gloriam secundum se, sinegralia et chantai ephysice existente : ergo non datur jus sive physicum sive morale ad majorem gloriam, sine gratia el charilalc physice majori.

R. N. conseq. Disparilas est, quod sine gralia et charilalc physice existente, homo non sit filius nec hæres, sed peccator et inimicus, proindeque privatus omni jure ad gloriam : sed qui habet gratiam et chantaient , quamvis non auctam physice , non impeditur quominus ex illa possit facere actus bonos, consequenter meritorios in quibus fundatur jus morale ad majorem gloriam.

Obj. 5 *contra tertiam conclusionem.* Idem præmium meruit Christus diversis titulis ; el juxta Trid. eadem gloria datur juslis ut hæreditasct ut præmium: ergo potesl idem augmentum gratiæ el charitalis dari titulo actuum remissorum et præsentis actus ferventioris.

R. N. conseq. Quantum ad primum disparilas est, q"od cum quodlibet opus Christi meritorium esset infinitum in ratione rnerili.nihil restabat quod per subsequent opera posset mereri, ideoque idem variis titulis merebatur quia aliter fieri non poterat ; non sic aulem in nostro casu.

Quantum ad secundum, disparilas csl, quod , licet per gratiam constituamur filii adoptivi adcoque ejus gloriæ hæredes, noluit tamen Deus eam nobis conferre nisi propter merita , quia talis modus acquirendi est nobilior cl nobis gloriosior, et ideo sunt tituli diversæ rationis : qua de causa non est inconveniens quod eadem gloria propter utrumque detur, atque hoc sensu dixit S. Th. in 3 , disl. 18, unica, a. 5. objectus a Conlcnsono , α quod quis me» rclur quando facit sibi debitum uno modo » quod debeatur alio modo. » At vero omnia nostra merita, prima et secunda, sunt ejusdem rationis : unde est disparilas.

Inst. Juxta S. Thomam , resurgenti per poenitentiam idem praemium essentiale retribuitur duplici titulo, scilicet propter merita praecedentia quæ reviviscunt cl propter præsenlcm charitatem in qua resurgit : ergo idem augmentum gratiæ el charitalis datur propter aclusremissos el propter aclum intensiorem.

R. N. ani. Pro quo el aliis spectantibus hanc conclusionem , vide tract, de Poenitentia , disseri. 3, a. 5, §2, præserlim objeci. 3.

Obj. 6° *contra quartam conclusionem.* Augmentum gratiæ cl charilatis ct premium viæ, sicut augmentum gloriæ csl præmium patriæ. Ergo.

R. 1° augmentum charilatis esse etiam præmium patriæ; nullus enim negatcharilalem quoad habitum cl aclum augeri in patria, maxime cum pertineat ad objectum saltem secundarium beatiludinis. 2° *D. ant.* Augmentum charilatis est præmium viæ, respective ad aliquos actus, *C.* actus enim intensiores consequuntur in via suum augmentum; quoad omnes, *subdistinguo :* perse *C.* perse enim, si adesset dispositio, consequerentur omnes suum augmentum ; per accidens, *N.* Quia, defectu dispositionis quæ non csl in hac via el erit in patria , non conscquentur hic suum effectum , sed conscquentur per accidens in patria : ct sic remanet quod augmentum charitatis sit semper præmium viæ. Augmentum autem gloriæ csl semper præmium patriæ , quia nunquam in via dalur sufficiens dispositio physica ad illam.

Quod objici posset actum intensum charilatis in patria procedere a visione beatifica, *præoccupalum est in fine probationum ejusdem conclusionis.*

ARTICULUS IV.

De diminulione el amissione charilalis.

§ I. — *Utrum charitas possit dtminul?*

Non est quæstio de charilate actuali; certum est enim actus charilalis esse modo intensiores, modo remissiores; sed de ipso habitu charilalis.

2 24. a. 10. o. — *Dico.* Charitas habitualis non potest diminui directe, bene tamen indirecte : est communis.

Ibid. — *Prob. prima pars.* Diminulio directa charilalis polest attendi vel ex parte objecti, vel ex parte subjecti : atqui neutro modo potest minui : ergo. *Prob. min.* Non ex parte objecti, quia minima charitas diligit omnia quæ sunt ex charilate diligenda; non ex parte subjecti quasi tollatur aliquid de essentia habitus charilalis , id enim importat diminulio directa ; quia id fieret vel per cessationem ab actu, vel per actum positivum : non per cessationem abactu, quia charitas habitualis non causatur ab humanis actibus , sicut habitus acquisiti, sed solum a Deo : ergo per cessationem ab actu , si ista cessatio non sit peccatum mortale, non minuitur nec corrumpitur habitus charilalis. Non per actum positivum peccaminosum ; quia peccatum istud vel erit mortale, vel veniale : si mortale, non diminuit, sed totaliter destruit charitatern ; si veniale, non polest diminuere charitatein, neque effective seu physice, neque demerilorie : non effective, quia ad ipsam charitatern non attingit; charitas enim est circa finem ultimum, veniale autem est inordinatio quxdam circa ea qua? sunt ad tinem ; non autem diminuitur amor finis ex hoc quod aliquis inordinationem aliquam committit circa ea quæ sunt ad finem : sicut aliquando contingit quod aliqui infirmi multum amantes sanitatem, inordinate Lamcn se habent circa diælæ observantiam : sicut etiam in speculativis, falsæ opiniones circa ea quæ deducuntur ex principiis hop diminuunt certitudinem principiorum. Non demerilorie; ex hoc enim quod aliquis delinquat in minori, non meretur pali detrimentum in majori : sic enim non esset prcporlioinier demeritum et pœnam, magisque Deus se averteret ah homine quam nomo a Deo. Ergo.

Confirmatur. Si peccata venialia dimnuerent charitatern, tandem possent illae destruere. Cum enim charilajis gradus sin finiti, et omne finitum per detractionem finiti absumatur, tot possent inulliptican venialia ut tandem charitatern destruerem; quod nemo admittit et est contra Trid,ses* 0, cap. 11.

Ad hanc confirmationem respondent p primos gradus esse amissibiles propter venialia, non ultimum ,quia tollere primos est diminuere, tollere vero ultimum esi destruere , quod non fit nisi per peccatum mortale. 2° Gradus per peccata venialia deperditi, reparari possunt per bona opera quæ justus facit.

Sed contra primum. Ultimus gradus non est alterius rationis nec majoris firmitatis quam priores; si ergo priores possint tolli per peccata venialia, quidni ultimus?*Si dicas* ultimum veniale fieri mortale ratium destructionis charilalis : *contra.* Cum nullus possit scire quando est in ultimo gradu charilalis, teneretur sub mortali vitare peccata venialia , quod est absurdum. *Contra secundum.* Polest contingere quod homo diu maneat absque exercitio bonorum operum, autsallcm pauca exerceat,clinierim innumera peccata venialia committat.

Ibid. — *Prob. secunda pars.* Charitas habitualis dicitur indirecte minui 1°quantum per peccata venialia minuitur ejus fervor, non intrinsecus tamen, qui est ipsa intensio habitus, sed extrinsecus, id est, impeditur per peccatum veniale ejus applicatio ad ordinandum in fmem ultimum materiam circa quam peccatur venialitcr:quod si homo retineat habitualilcr illum affectum ordinatum ad peccatum veniale , dicitur minuere fervorem charilalis habitualilcr, quia impedit habitualilcr dictam applicationem : sicut qui habet brachium babilualitcr ligatum, non potest movere quamdiu est ligatum, licet nihil de virtute intrinseca amittat; 2° in quantum per peccata venialia, cessationem ab actibus charilalis el lepidam vivendi rationem generantur pravi inclinationes quæ reddunt difficile charilalis exercitium, ct meretur homo ul Deus illi subira bat auxilia specialia; 3° denique quia peccata venialia disponunt ad mortale quo charitas destruitur,

Dices 1» Charitas potest augeri : ergo el diminui.

R N. conseq. Quia potest assignari causa augmenti, non diminulionis.

/njt. Potesl assignari Deus qui, sicut confert charitatern se præparanti, minorem minus se præparanti, ita conservat charilatem minorem minus se præparanti.

R.N. ani. Ad probat. N. paritatem. Disparitas est, quod ad infusionem graliæ et justificationem requiratur motus liberi arbitrii, ul ostendimus in tract, de Gratia, dissert. G, a. 3 ; non requiritur autem ad conservationem , ul patet in dormiente, in quo sine motu liberi arbitrii conservatur gratia el charitas habitualis.

Dices 2° Amicitia humana minuitur per leves offensas : ergo ct divina.

R. N. conseq. Disparitas est, 4» quod amicitia humana sil quid acquisitum actibus nostris, quod ideo actibus nostris contrariis minuitur ; secus charitas, quæ est habitus infusus. 2° Disparitas est. quod amicitia humana mullum pendeal ab exlrinseca communicatione : unde sola cessatione communicationis quæ per leves offensas potest contingere, minuitur : at amicitia charilalis consistit in habitu infuso semper remanente, nisi per peccatum mortale tollatur.

$ II — *Utrum chantas possit amitti P*

Dico. Charitas potesl amitti.

Ibid. a. 44. o. — Esi contra Jovinianum: item contra Begardos el Beguinas damnatos inconcilio Viennensi, Clementina *Ad nostram* de Hærcticis; cl contra Calvinum damnatum in concilio Trident, sess. 6 , cap. 12,13 el 14, ct c. 23 , his verbis : « Si » quis hominem semel justificatum dixerit » amplius peccare non posse, neque gra- » liain amittere, atque adeo eum qui labilur » el peccat nunquam vere fuisse justifica- » tum..... anathema sit. u

Prob. ex S. Scriptura : Ezcch. 18 : *Cum averterit se justus a justitia sua el fecerit iniquitatem, morietur in cis;* Galat. 5 : *Evacuati estis a Chrislo qui lege justificamini, a gratia excidistis;* Rom. 11 : *Tu autem fide stas : noli altum sapere, sed time;* 1 Corinth. 9 : *Castigo corpus meum et* in *servitutem rediqo, ne forte cum* aZfir *pradicaverim, ipse reprobus efficiar.*

n.onfirmatur. Adam, David, S. Petrus erant justi, cl tamen peccando a justitia cl charilate exciderunt Item omnes infantes qui baptizatur accipiunt per baptismum gratiam cl charitatern : quis dicat eos omnes nunquam a gratia et charilate peccando excidere?

Suffragantur SS. Patres; Cypriauas, lib. de UnitateEcclesiæeide lapsis; Terlull. de Præscripl. cap. 3; Ambros in libris de Poenitentia; Ilieron. lib.2cont. Jovin. Augustinus, Epist. 107 , el lib. dc Correpi, et Grat. cao. 12, 13,14; Prosper ad Capitula Gallorum, cap. 2 cl7, et alibi.

Ibid. — *Prob. ratione.* Eæ solæ formae sunl inamissibiles quæ replent lotam capacitatem maleriæ seu subjecti, ul sunl, v. g. formæ coelorum ; quæ autem non replent lotam capacitatem maleriæ , seu subjecti, ut sunt formæ sublunarium, sunl amissibiles per introductionem alterius formæ : atqui, licet charitas palriæ repleal lotam capacitatem voluntatis, quia vcrsalur circa summum bonum clare visum in se, ct semper est in actu ideoque inamissibilis, chantas tamen viæ non replet totam capacitatem voluntatis, quia versatur circa summum bonum obscure lanium el imperfecte cognitum, nec semper est in actu : unde, quando actu in Deum non fertur, potesl aliquid occurrere per quod charitas amittatur ex mutabilitate arbitrii. Ergo.

Dices 1° 1 Joan. 3 dicitur : *Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quia semen ipsius in eo manet, el non polest peccare, quoniam ex Deo natus est.* Ergo. Hoc fuit fundamentum Calvini.

Λ. sensum horum verborum esse compositum , scilicet justum quamdiu manet justus, seu servat semen Dei quod est gratia ct charitas , non posse peccare mortaliter , sic ut peccatum mortale stet cum gratia ct charilalc. *Palet,* quia scopus S. Joannis erat discernere inter filios Dei ct filios diaboli, et assignare aliquod signum quo possent discerni ct cognosci · hoc au tern assignat , quod qui facit peccatum mortale sit filius diaboli, qui non facit sil filius Dei. Vide Wigers hic.

Dices 2° Can lie. 8 dicitur : *Aqua multa· non potueruntexlinguerecharitatcm;Apost.* Rom. 8 : *Certus sum quod neque mors neque vita.....neque creatura alia poterii nos separare a charilate Dei ;* 1 Cor. 13: *Charitas nunquam excidii ;* 1 Joan. 2 : S» *fuissent ex nobis , permansissent utique nobiscum* ; Proverb. 17 · *Omni tempore diligit*

qui amicus csl. Unde S. Aug. Epist. ad Julianum Comitem, dicit : *Charitas quæ deficere potest nunquam vera fuit ;* ct S. Hieronymus, Epist. 40 ·. *Amicitia quæ deficere potest nunquam vera fuit.* Ergo.

II. ad primum, secundum communem interpretationem, per charitalem hic inlelligi eam qua Christus Ecclesiam sponsam suam diligit, cl Ecclesia Christum sponsum suum. Quod si intclligalur de charitale particularium , sensus est quod quamdiu tpiis voluerit retinere charilalcm , neque tribulationes neque alia quæcnmquc possent illam eripere, licet ex libertate arbitrii possit velle illam amittere peccando.

Ad secundum. Juxta plures idem est sciistis , scilicet quod nulla creatura possit nos invitos el nolentes a Dei charitate separare, sed soli nos ipsi prava voluntate. Nam , ut docet S. Aug. lib. de Moribus Ecclesiæ c. 11 ct seq. *Ita his adslruilur potentia el cfficacia divini erqa nos affectus, ul tamen metus relinquatur propriæ maliliæ cl negligenliœ.* Unde « *certus* non significat omnimodam el absolutam certitudinem, sed solum ex parte Dei; cx nostra autem condilionalam, si Deo cooperari nec ab eo separari velimus ; cl idem est ac *spero* confido, persuasum habeo Ala* Tyrinns posl SS. Ambres. Hieron. ct alios.

Alii intclligunt hæc verba deprædeslinatis, de quibus paulo antea dixerat : *Quis accusabit adversus electos Dei?* Dicunt itaque Paulum non in propria persona, sed in persona electorum assercre quod nihil possit prædeslinatos separare ab ca dilectione qua Deus ipsos diligil, neque illos prredeslinatos separare finalilcr a charitate qua Deum diligunt; quamvis enim contingat prædeslinatos a charitate cadere , certum est tamen quod tandem illam finaliter recuperabunt.

Ad tertium. Sensus non est, quod charitas •n particularibus nunquam excidal, sed quod ea quæ habetur finaliler in via , remaneat in patria.

Ad *quartum ,* sensus est : Si fuissent cx nobis perfectis, solidis cl constantibus Christianis , ul interpretantur SS. Cyprianus, Cyrillus, Hieronymus apud Tyrinum : vel, Si luissent ex prædestinalis, ul interpretatur S. Aug. dc Correpi, cl Grat. cap. 9, cl dc Dono Pcrscv. cap. 8.

Ad quintum. Sensus est, quod quamdiu est amicus, diligat tam in adversis quam in prosperis ; cum quo stat quod cx mutabililate voluntatis possit desinere esse amicui tam in prosperis quam in adversis·

Ad verba S. Aug. quæ citantur c. C/ıα» *rilas* 3 de pœnilenlia, observat doctissima Sylvius ca nunc reperiri in lib. dc Salutaribus Documentis ad quemdam comitem, qui liber falso adscribilur S. Augustino Sed *esto* ca verba esse S. Augustini, —ibid. «d — sensus est, juxta Auctorem, quod charitas quæ cx ipsa ratione charilatis deficere potest, puta, si quis haberet in amoroquod vellet amare ad tempus, et non amplius poslea, non sil vera charitas seu amicitia; sed si charitas amittatur cx mutabilitate subjecti contra propositum charilatis, hoc non repugnat veritati charilatis et amicitia?. In eodem sensu mlelligc verba S. Hieronymi , nisi τὸ *vera* sumas pro constanti el stabili : alioquin culpandus foret ipse S. Hieronymus, quod veram amicitiam nuu coluisset cum Rufino a quo semel cl iterum discessit.

Dices 3° Charitas Csl nobilior charactere, sed character non potest amitti : ergo nec charitas.

Λ. *N. conseq.* Disparilas est, 1° quod charitas, etsi nobilior, habeat contrarium a quo possit destrui, non character; 2® quii charitas quantum ad sui conservationem pendet a libero arbitrio, character a soit» Deo ipsum conservante.

Ibid, ad 4. — *Dices 4°* Liberum arbitrium non inclinatur* ad peccandum, nisi per aliquod peccandi molivum : atqui charitas excludit omnia motiva peccandi. Ergo.

Λ. *D. min.* Charitas excludit omnia motiva peccandi, quando est in actu , *C.* quia time actu diligil Deum super omnia; quando non csl in actu, *N.* Tunc enim potest intervenire aliquod molivum peccandi cui liberum csl homini consentire; quia, quamvis charitas habitualis importet propositum non peccandi, non facit tamen hoc propositum inviolabiliter observari propter mutabilitatem voluntatis.

5 **III.** — *b'lrttni per tinum peccafnm mfirtah amtl ta tir charitcii ?*

2 24. a. 12. o. — *Dico.* Per unum precatum mortale amittitur charitas.

Est dc fide decisa in concilio Trid. sess. 0, cap. 15, his verbis : *v* Asserendum est, non

Dinodo infidtfilale* per quam el ipsa tides v arnillilur, sed etiam quocumque alio d mortali peccato, quamvis non amittatur b fides, acceptam justificationis gratiam d amitti, *o* Et Joan. 14 . *Qui diligil Deum, mandala ejus serval,* qui aulem peccat mortaliter* mandata Dei non servat : ergo non diligil Deum.

Ibid, in a. ». o. — *Prob. insuper argumentis theologicis.* 1° Per peccatum mortale homo fil dignus morte æterna, Rom. 6 : *Stipendia peccati mors;* el quilibet habens charilalcm est dignus vita æterna : atqui nemo potest esse simul dignus morte æleriia et vita æterna. Ergo.

Ibid, o. — 2'· Unum contrarium pellitur per aliud contrarium superveniens : atqui quodlibcl peccatum mortale conirarialur charilali secundum propriam rationem ; charitas enim est unio amicitia* cum Deo, ulultimo fine; peccatum mortale est aversio a Deo, ut ultimo line; charitas facit hominem velle diligere Deum super omnia else omnibus ejus præceplis subjicere; peccatum mortale praefert creaturam Deo et violat ejus præcepla. Ergo.

ibid. — Nec obstat quod actus non contrahetur directe habitui , quodque ideo unus actus non destruat habitum acquisitum contrarium : disparilas est, quod habitus acquisitus, tam in acquisitione quam in conversatione, pendeal a virtute subjecti. Unde, sicut pluribus actibus acquiritur, uno actu non dcsiruilur : at habitus infusus, ul csl charitas, dependet ex Dei aclione infundentis, qui sic se habet in infusione et conservatione charilatis sicut sol in illuminatione aeris : cl ideo, sicut lumen statim cessaret in aere per hoc quod aliquod obstaculum poneretur illuminationi solis, ila eliam charitas Statim desinit esse in anima per hoc quod aliquod obstaculum ponitur influenti® charilatis a Deo in animam : manifestum est aulem quod per quodlibel peccatum mortale, quod est destructio amicitiae cum Deo, aversio ab illo ut ultimo tineet prævaricalio mandatorum ejus, ponalur prædictæ infiucnliæ obstaculum.

Dices 1° Fides et spes sunl virtutes infusae, nec tamen amittuntur per quodlibct peccatum mortale : ergo nec charitas.

II. N. conseq. Disparilas est, quod quodlibcl peccatum mortale non conirarialur iidei ct spei, sicut charilali. Nam 1° quodlibel peccatum mortale, ut diximus, esi aversio a Deo ul ultimo fine, charitas conversio el unio cum Deo ul ultimo fine, non sic fides et spes ; 2° peccatum mortale desiruil objectum formale charilatis quod csl diligere Deum super omnia * non sic desiruil objectum formale fidei cl spei *. potest enim peccator adhuo credere Deo el sperare beatiludinem.

Insl. Negare exterius fidem corde retentam, est actus contrarius fidei. Item, praesumere Deum in line vilæ fore propilium, necabsiinerea peccato, csl aclus contrarius spei : atqui hi aclus non tollunt fidem el spem, ut suis locis diximus *. ergo similiter dc peccato morlaii respectu charilatis.

R. N. conseq. Disparilas esi, quod hi actus non destruant objectum formale fidei el spei ; in primo enim remanet assensus internus rebus revelatis propter primam veritatem; in secundo manet expeclalio bealiludinis ex auxilio Dei : al peccatum mortale destruit objectum formale charilatis, quod est, *ul jam dixi,* summum bonum super omnia et præ omnibus diligendum.

Diets 2 ' S. Leo, Serm. 9 de Passione Domini, alloquens Petrum, dicit: Vidit in te o Dominus non fidem fictam, non dilecliio» nem aversam, sed constantiam fuisse turebalam. Abundavit fictus, ubi non deficit u affectus ; affectus charilatis lavit verba v formidinis, o Ergo.

Ibid, ad 2. — *R.* quod charitas amittitur dupliciter : uno modo directe, per actualem contemptum, el hoc modo Pcirus charitalem non amisit : alio modo indirecte, quando committitur aliquid contrarium charitali propter aliquam passionem concupiscenti® vel timoris : el hoc modo Petrus contra eharitatem faciens, charilalcm amisit, sed eam cito recuperavit.

Plura alia hanc conclusionem spectantia, et quoad probationes el quoad argumenta , vide in tract, de Gratia, dissert. 7, a. 3, ubi probavimus ncquidein de potentia Dei absoluta peccatum et gratiam posse esse simul in eodem subjecto.

DISSERTATIO III

DE CHARITATE ERGA PROXI0ÜM.

D. Th. Q. 25.

Diximus dissert. 1, a. 3, proximum esse objectum secundarium charilatis. Questio

nunc est, qui veniant sub nomine proximi ?

Hic q. 25 a. 3. u — *Suppono* creaturas irralionaies non posse diligi ex charilate , sicut diligimus eum ad quem habemus amicitiam, seu cui volumus bonum ælernæ beaiitudinis , quia hujus sunl incapaces. Possunt tamen diligi cx charilate, sicut diligimus bona quæ volumus amicis, qualeuus volumus ex charilate ea conservari in gloriam Dei cl in utilitatem proximi. Quæstio est itaque de creaturis rationalibus, angelis scilicet et hominibus. De angeli nullus dubitat eos esse diligendos ex charilale propler Deum; de hominibus difficultas est de dilectione sui ipsius, proprii corporis, peccatorum cl inimicorum. Unde sil

ARTICULUS I.

Utrum homo debeat ex charilate diligere seipsum, corpus suum el peccatores?

Ibid. α. 4.0. — *Dico* Iu Homo debet seipsum diligere ex charilate.

Prob. Homo debet diligere proximum sicut seipsum , Malth. 19 : alqui debet diligere proximum ex charilate: ergo cl seipsum. *Confir.* 1° Deus, ut infinite bonus, dignus csl ul omnibus amore amicitiæ diligatur : ergo homo debcl propler Deum hunc amorem sibi velle : alqui hoc est se amare amore charilatis : ergo. *Confirmatur.* 2° Amicitia charilatis fundatur in communicatione beaiitudinis : ergo illi sunt ex charilate diligendi quibus bcaliludinem volumus : atqui homo debet sibi velle bealilutlinem : ergo.

Dices 1° *Charitas minus quam inter duos haberi non polesl,* inquit S. Greg. Horn. 17 in Evang. El patcl, quia charitas est amicitia quæ importat redamalioncm cl æqualitalem : ergo homo non potest se amare amore charilatis.

Ibid. o. — *R. D. conseq.* Ergo homo non potest se amare ex charilate, considerata sub communi ratione amicitiæ, *C.* quia sic, prout probat argumentum, non est nisi inter duos inter quos importat unionem : attamen amor quo quis se diligit csl fortior amore quo diligit alterum, quia non importat lanium unionem, sed unitatem : unde, sicut unitas est principium unionis, ita amor quo quisse diligit est forma el radix amicitiæ. Homo non potest se amare cx charilate secundum propriam rationem ipsius charilatis. *N.* Ut sic enim csl amicitia hominis ad Deum principaliter, cl cx consequenti ad ea quæ sunl Dei inter quæ eliam csl ipse homo qui habet charitalem.

Dices. Amare spipsum est quid vituperabile, 1 Timolh. 3. Ergo.

Ibid, ad 3. — *C. D. ant.* Amare seipsum ex cupiditate qua homines se amant, secundum naturam sensibilem et corruptam cui indulgent, est vituperabile, *C.* amareseipsum ex charilate, secundum naturam rationalem , volendo sibi Deum ut ultimum finem, *N.*

Ibid. a. 5. O. et ad 2. — *DÎCO* 2° Homo debet ex charilate diligere corpus suum, non solum ut id quod tanquam bonum vull amico, sed etiam ut id cui vult bonum. *Ratio primæ partis est,* quia corpus nostrum potest esse instrumentum bonorum operum quibus Deus honoretur. *Rationcundœ partis est,* quia, licet corpus nosirum non sil capax æternæ beaiitudinis Deum cognoscendo el amando, est tamen capax bealiludinis participate quæ ex anima gloriosa in ipsum redundat.

Dices. Sancti videntur odisse corpussuum affligendo ; et Paulus, Itom. 5, cupit separari a suo corpore. Ergo.

R. sanctos el Apostolos non odisse suum corpus secundum naturam quæ bona esi, sed secundum corruptionem ejus quæ aggravat animam, el infectionem concupisccnliæ quæ inclinat ad peccatum : unde laudandi sunt qui prudenter et moderate vigiliis, jejuniis, laboribus, etc., affligunt corpus, ul subjiciatur spiritui, sicut reclus ordo postulai, el ul sit ad bona opera paratum : sic enim esi *odisse vitam suam* in *hoc mundo* el *in vitam œternam illamcuslodirt.*

Ibid. a. 6. o. — *Dico* 3° Pcccalorcs sunl ex charilate diligendi secundum naturam, non secundum culpam. *Ralio prima partii esi, lum* quia peccatores secundum naturam sunl capaces beaiitudinis quam ipsis propler Deum debemus velle ; tum quia peccator non desinit esse proximus, juxla illud Mattii. 18 : Si *peccaverit in te frater tuus:* si frater, ergo proximus. Denique jubemur diligere inimicos, ut mox prohabilur: ergo el peccatores ; sunl enim mimici peccatores. *Ratio secunda partis csl aperta;* cu'pa enim conlrarialur Deo cl csl bealiludinis impedimentum : unde dicebat David, Psal. 118 : *Iniquos odio habui*

Dices. Viri sancti apprecantur mala p*c·

caloribus, ut Psal. 9 : *Convertantur peccatores* th *infernum;* Psal. 103 : *Deficiant peccatores a terra el iniqui, ita ut non tini;* Isai. 6 : *Excœca cor populi hujus el aures ejus aggrava.* Ergo.

Ibid, ad 3. — *R.* imprecationes hujusmodi quæ in S. Scripturis reperiuniur tripliciter posse inlclligi : 1° per modum prænunlialionis, non per modum optationis; sic inlclligitur illud : *Convertantur peccatores* tn *infernum*, id est, convertentur; ctistud : *Excœca cor populi hujus,* id est, Excscabis; 2° per modum optationis, ul tamen desiderium optantis non referatur ad pœnam hominum, sed ad justitiam punientis, ulsit quasi indignatio contra culpam el approbatio divinæjusliliæ, secundum illud Psal. 57 : *Lœtabilur justus cum viderit vindictam,* lælatur autem non in malo, sed in justitia Dei, sicut ipse Deus puniens non lætalur in punitione impiorum , ut dicitur Sap. I,sed in sua justitia , quia *justus Dominus et justitiam dilexil;* tertio modo, uldesiderium referatur ad remotionem et dcslrtclionem culpæ, non ad ipsam poenam aut malum hominis, ul scilicet peccata destruantur et peccatores salvi fiant; quo sensu inlclligitur istud Psal. 103 : *Deficiant peccatores a terra et iniqui, ita ut non sint,* id est, secundum quod sunl peccatores, el iniqui, secundum culpam.

Hinc colliges non licere optare damnationem ælernam cuique adhuc in hocsæculo viventi; tum quia non polesl esse medium ad majus bonum habendum , vel ad majus malum vitandum ; tum quia est contraria fini propler quem debemus charilate diligere proximum ; tum denique quia de nullo est desperandum quamdiu vivit. Neque eliam licet alicui desiderare ut peccet; quia peccare est simpliciter malum : licet tamen juxta plures desiderare ut Deus permittat aliquos peccare, ut inde humiliores el cautiores resurgant. Confer quæ dixi dc maledictione in Iracl. de Justitia, dissert. 15, a.4,§3.

ARTICULUS II.

Utrum inimici sintex charilatediligendi?

2 25. a. 8. o. — *Dico.* Inimici sunt cx charilate diligendi, non qua inimici, sic enim essel diligere peccatum , sed qua homines ; dilectione utique communi, non speciali per se loquendo.

Ibid, in a. «. e. — *Prob.* 1° ex illo Matth. 15 : *Diligite inimicos vestros*/et ut probet Christus esse præccplum omnibus, addit: *ul silis filii Patris vestri qui in coelis est.* Est autem omnibus necessarium ad salutem esse filii Patris coelestis.

2> In Oratione Dominica , Matth. 6, petimus ul Deus *dimittat nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris:* ergo præccplum est dimittere inimicis, alias non dimittetur nobis. Item ibid. S« *non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra*

3° Præceptum est ul diligamus proximum : alqui inimicus est proximus; ratio enim proximi consistit in eo quod quis sit factus ad imaginem Dei et possit esse particeps ælernæ bcalutidinis. Ergo.

Ibid, o — Dixi, *dilectione utique com muni,* non *speciali per se loquendo;* quia dilectio inimici potest considerari dupliciter:!' in universali sic, ut quis diligens Deum el proximum , ab illa gencralilale dilectionis proximi inimicos suos non excludat : elsic dilectio inimicorum est de necessitate charilatis; 2° in speciali, ul scilicet quis in speciali movealur motu dilectionis ad inimicum : el istud non est de necessitate charilatis absolute el per se loquendo, sed de ejus perfectione quia sic moveri molu dilectionis in speciali ad quoslibet hominessingulariter , non esi de necessitate, charilatis cum hoesitimpossibile. Est tamen de necessitate charilatis secundum præparalionein animi, ulscilicet homo habeat animum paratum ad hoc quod in singulari inimicos diligeret ct specialia beneficia præsiarel, si necessitas occurreret.

Dices 1° S. Aug. in Enchir. c. 73, dicit « Perfectorum esse diligere inimicos, n*- » que hoc a tanta multitudine impleri, w quanta exauditur in Oratione Dominica , » cum dicitur : *Dimitte nobisdebila nostra, » sicut el* nos *dimittimus debitoribus nos n Iris.* Ergo. »

Ibid. o. — *R.* S. Aug. loqui de speciali dilectione qua quis actu afiicilur inimico adhuc inimico agenti e/ ipsi bene vult, quod non est de necessitate sed de perfectione charilatis, ut mox explicatum csl. El hanc esse mentem S. Aug. *palet* cx his verbis ibid. « Ei qui libi malum vuil et, si » potest, facit, tu bonum semper velis tan ciasquc cum possis, d

Inti, 6. Aug. lib. 1 do Serm. Domini in Monte, cap, 21, ait: α Ascendit aliquem » gradum qui proximum diligit, quamvis > adhuc oderit inimicum ; » et S. Hicronp mus, lib. 1 conlra Pelagianos, cap. 9, illos redarguit quod dicerent inimicos esse dili-gendos sicul proximos, Ergo.

R. S. Augustinum loqui de gradu justi-tiae, non ebrislianæ, sed pharisaicæ: unde addit : « Iste gradus tam parvus est, ul d cum publicanis etiam possit esse commu-» nis. » *Ad S. Hieronymum ,* reprehendit Pelagia nos,non quod dicerent inimicos sim-pliciler esse diligendos, sed quod dicerent esse specialiter diligendos sicut consangui-neos et familiares amicos.

Dices 2° Charitas non tollit naturam, sed unaquaeque ros eliam irrationalis naturali-ter odit suum contrarium , sicul ovis lu-pum, aqua ignem ; ergo charilas non facit quod diligamus inimicum.

Ibidem ad 2. — *R. D. min.* Unaquaeque res odit suum contrarium, in quantum est contrarium, *C.* in quantum non estconlra' rium, 2V. Inimici autem sunt nobis contra-rii in quantum sunl inimici ; unde hoc de-bemus in eis odio habere ; debet enim nobis displicere quod nobis sunt inimici. Non autem sunt nobis contrarii in quantum ho-mineseuntet bealiludinis capaces | el se-cundum hoc debemus cos diligere.

Dices 3° Charitas erat in veteri lege: atque tunc non eral necessarium diligere inimi-cos ; dicil enim Christus, Matth. 5 : *Audis-tis quia dictum esi: Diliges proximum ct odio habebis inimicum tuum.* Ergo.

R. N. min. Etenim Levit. 19,praecipitur: *Ne oderis fratrem tuum in corde luo... non quœras ultionem, nec memor eris injuriai ci-vium tuorum;* Exod. 23: *Si occurreris bovi inimici lui aul asino orranli, reduc eum ;* Proverb . 25: *Siesurierilinimicus tuus, ci-ba illum* ;elChristus, Matth. 22,interroga-tus *Quodnam. esset mandatum magnum in lege* , respond il esse præceptum dilectionis Dei , tum subjungit. *Secundum autem si-mile est huic, Diliges proximum tuum,* etc. sub proximo autem comprehenditur ini-micus. Insuper præceptum dilectionis ini-micorum est legis naturæ, deductum ex il-lo principio communi legis naturæ : *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris ;* nullus enim vult odio haberi el sibi reddi malum pro malo : unde ipse Plato, Hb.I de Rcpub cl lib. 28 Dialog, solo lumine natprqli illud agnovit.

In 3. d. 30. q. 1. e. 1, nd 2. —. Xd verbn *Chrisli, Non* csl sensus quod in lege dictum fuerat *odio habebis inimicum,* sed quoti dictum fuerat a scribis et pharisæjs pervene legem interpretantibus. Cum enim Levit. 10 diceretur; Diliges amicum, a contrario inferebant inimicum esse odio habendum, sed male; quia argumentum a contrario non valet quando praedicatumeadem ratio-ne convenit subjecto antecedenliscl conse-quentis,sicut hic contingit. Nam Td*esse di-ligendum* convenit amico et inimico sub eadem ratione, scilicet quia esi proximus: unde ipse Christus, Matth. 5 , et Lue. 7, reddit cum septuaginta inlerprelihusriamt-rum Levit. 19 per –d *proximum.* Adde quod vclusTeslainenlum,asserendoin aliis locisa nobis citatis diligendos esse inimicos, excludat hanc pharisæorum interpretatio-nem.

Insl. Christus, Mallh.5, praecipit dilec-tionem inimicorum, non tanquam quid ne-cessarium absolute , sed ut simus perfecti; concludit enim caput dicendo: *Esloleergo perfecti sicul et Pater vester caleslis perfec-tus est.* Ergo.

R. Christum loqui de perfectione neces-saria cuilibet chrisliano; dixerat enimprius: *Ulsilis filii Palris vestri qui in ecelis esi,* csl autem necessarium cuilibet chrisliano quod sit filius Palris cœleslis.

ARTICULUS III.

Utrum inimicis sini exhibenda signq cl opera charilalis ?

Hicq. 25. a. 9. etq, 83. a. 8.— *Dico.* Per , se loquendo, signa el opera communia clia rilatis sunt exhibenda inimicis, non spe-cialia.

Ibid.—*Prob.* 1° Dilectio interior ad ini-micum in communi est de necessitate cha-ri talis absolute ; in speciali autem non esi de necessitate absolute, sed secundum præ-paralionem animi tantum , ul dictum esi art. præced. Rrgo idem dicendum est dc operibus el signis dilectionis exhibendis.

2‘ Ex virtute charitatis obligamur nulli esse scandalo : atqui, denegando inimico signa communia dilectionis , sumus illi et aliis scandalo, secusdcnegando signa specia-lia : ergo. *Prob. min.* Denegando inimico signa communia dilectionis quæ omnibus

eonimunilerexhibenlur, inimicus jure præ- lumit ila fieri cx odio in ipsum el livorc vindici», indeauo movetur ul in inimicitia perseveret alque magisobfirmelur ; commune cnim est inter homines odisse odientes sc : secus vero non exhibendo ipsi specialia signaquæ aliis etiam non inimicis non exhibentur.

Pro hujus itaque conclusionis explicatione, præsertim in ordino adpraxim, distinguenda sunl signa dilectionis communia el specialia. Communia dicuntur, quæ communiter oninibusexhibenlur;vel forte melius, quæ chrisliano a quovis chrisliano, concivi a quovis concive, cognato a quovis cognato etc. communiter exhibentur ; quia, licethæc possint esso specialia respective ad omnes homines, sunt tamen communia in sua classe. Specialia sunt, quæ exhibentur determinatis personis aut amicis el familiaribus.

Hinc inferes per se loquendo esse illicitum excludere inimicum a communibusoralionibus, communibus eleemosynis, aut communi beneficio, etiamsi cx mera liberalilate facto, ut si omnibus pauperibus alicujus oppidi facias eleemosynam , vel alicui collegio seu communitati præstes beneficium, puta exhibeas prandium, cl excludas inimicum. Licet enim exhibere prandium sil secundum se speciale signum amiciliæjhoc ipso tamen quod exhibetur loti communitati, non est speciale respectu unius membri, sed commune. Item, peccat qui merces expositas vendere recusat inimico, qui ipsi alloquenli non respondet, ipsum salutantem non resalutat, qui pluribus occurrens omnes salutat præter inimicum; quia hæc sunt signa communia dilectionis quæ communiter omnibus exhibentur. Per se autem non pcccat qui non orat specialiter pro inimicis, qui familiariter cum iis non colloquitur, qui eos non invitat ad mensam ; quia h®c sunt specialia signa dilectionis. Quidam eliam excusant qui inimicum obvium non salutat; quia, inquiunt, non magis Icneor salutaro inimicum quam alterum : verum limita ubi non est consuetudo omnes obvios salutandi, ct non appareat id fieri ex odio.

Dixi tarn in *conclusione quam* in *consectario , per xe loquendo ;* quia per accidens possunt aliquando sine peccato, aul saltem sine gravi, denegari signa communia inimicis ; el aliquando præceptum est illis dare signa specialia.

Itaque non tenemur dare signa communia , quando charilas erga nos vel proximum , aut justitia contrarium suadet, aul ralionabiliscausa excusat.*Charilaserga no» cl proximum ,* ut si ex denegalionc signorum communium speratur inimicus emendandus cl non scandalizandus; si ex aspectu aul coiloquio cum inimico timeas no injuriarum recordatio , major commotio ,aut novaerix® insurgant; deberet tamen in hoc casu innotescere id non denegari ex odio. *Justitia,* ut si parentes aul superiores in punitionem justam el corrcclionem lilii aul subditi, puta , oh crimen infame, contrac tum indignum matrimonium , etc., denegent absque interno odio alloquium aspectum benignum , aliave beneficia el signa filiis aul subditis exhiberi solita ; modo tamen hæc vindicia seu pœna non excedat modum delicii, nec in perpetuum duret. *Rationabilis causa*, ul si id offendenti deneges loquelam, responsum, salutationem , etc., in instanti injuri® accept®, vel post ad brevem moram, non ex odio ctvindicia, sed in significationem justi doloris el tristiliæex injuria accepta, idque exterius appareat: item , si sit leve scandalum; item , si ob injuriam te aut familiam graviter diffamantem , exhibeas austeriorem vultum aut tristitiam, vel deneges alloquium el salutationem, ne videaris parvi æstirnare tanlam injuriam : in his casibus poteris excusari a peccato saltem gravi.

£ conlra vero per accidens tenemur signa dilectionis specialia exhibere inimico in duobus præsertim casibus : 1° quando inimicus veniam petit ; 2·» quando ejus necessitas saltem gravis corporalis vel spiritualis ita exigit. Auctor hic secundum casum lanium exprimit, sed q. 83, a. 8 citato, eliam primum ; etin 3 , d. 30, a. 2, ad 5, eliam primum exprimit : unde, quando hic dicil non esse necesse dare specialia signa dilcctionisinimico extra casum ne ccssilatis, sumit necessitatem paulo latius, sive proca quam inimicus patitur,sive proca quam petendo veniam inducit : censetur autem gravis inimici necessitas, quando csl in gravi periculo vitæ, laniæaulforlunæ; item, quando salus ejus anim® periclitatur, aul grave scandalum timclur, si non exhibeantur illa specialia dilectionis

signa. *Ratio autem hujus corollarii csl,* quia, cum in certis casibus teneamur benefacere inimico et ei signa dilectionis specialia ostendere, non possunt convenienliores assignari quam quando patitur gravem necessitatem , aut polit reconciliationem ; alioquin erit signum interni odii , clgrave scandalum cl aliis ct ipsi inimico , qui inde magis exacerbabitur, clin inimicitia oblirmabilur. Potest assignari tertius casus, quando exhibitio signorum specialium est necessaria ad vincendam tenlalionem odii vel alleram.

Ut ilaquc dignoscatur quando el quantum peccetur in hac frequenti materia, duo sunl consideranda, scilicet intentio interna el significatio externa offensive inimici. Quantum ad intentionem : si deneges inimico signa dilectionis, v.g. ipsum salutare, alloqui, etc., ex odio gravi abominationis ejus personae , quia apprehendis ipsum malum et summe contemnis, indignumque reputas lua salutatione vel alloquio, videtur peccatum mortale ; si ex odio inimicitiae hæc deneges, ut ipsum affligas et illi male sil, est etiam peccatum morlaleex genere, quod potest fieri leve ex levitate materiae.

Quantum ad significationem externam offensiva m inimici , attendendum est 1° utrum facta vel omissa significent revera internum odium ; 2° utrum inimicus hæc advertat cl ægre ferat, atque indo offensus scandalizetur cl obfirmeturin inimicitia: cl tunc ex gravitate vel levitate scandali cl offensae æslimanda est gravitas vel levitas peccati mortalis vel venialis.

Unde potest cx hoc capite statui hæc regula generalis. Secluso odio interno, ca tantum signa el opera charilalis tenemur exhibere inimico, ex quorum omissione is el alii merito inlelligiinl nos ea denegare ex malo odii vel vindictae affectu in inimicum.

Cusus specidies.

Primus casus. Duo ante inimicitiam, puta, duo religiosi in monasterio, se salutabant et passim colloquebantur : post rixam nec se salutant, nec colloquuntur: peccantnc?

R. cx regula præccdente. Si inde sequatur scandalum tam inter ipsos quam in communitate , prout ordinarie accidit, peccant mortaliter vel venialilerproquantitatcscandali. Si tamen antea erant specialiter amici et amica colloquia miscebant, non tenentur redintegrare specialem amicitiam cl amica colloquia; quia ex hac omissione non potest colligi odium, modo se habeant ad invicem sicut ad cælcros confralrcs.

Secundus casus. Tenelurne quis salutare inimicum, ipsum alloqui , ipsi propinare, etc. si sciat ipsum non responsurum, non resalutalurum , etc. ?

R. Si id certo sciat, quia jam cxperlus est, vel quia inimicus sic asseveravit, videtur non teneri ; quia id sibi iinpulare debet inimicus, nec inde scandalum pali potest, cum videat hæc non denegari cx odio, sed ex propria sua malitia. Quod si tamen dubitet, debet saltem semel experiri : quod si alter non respondeat, videtur deinceps excusandus.

Petes 1° utrum offensus teneatur omnia condonare scu remittere inimico reconciliationem petenti ?

Ante responsionem, nola distinguendum esse inter offensam simplicem, offensam injuriosam et offensam damnosam. Offensa simplex est læsio, seu irritatio voluntatis alterius, absque laesione juris aut damno: Ut si amico petenti a te obsequium quo maxime indiget, cl quod facile praestare poles, deneges; offendis amicum, cl ipsum moves ul a teavcrialur et contra te indignetur ; non tamen facis illi injuriam, quia nullum jus ejus strictum violas. Offensa injuriosa, scu simplex injuria, csl violatio stricti juris alieni sine damno tamen : utsi alicui soli contumeliam inferas, si alterius uxorem cognoscas non secuta prole. Offensa damnosa est , si auferas ab aliquo quod suum est, seu ipsi noceas in bonis anima·, vitæ, famæ aut forlunæ.

Undein offensoa quo politur reconciliatio tria attendi possunt: primum remissioni fensæ scu depositio indignationis ct aversionis scu odii; secundum signa hujus remissionis; tertium remissioinjuriæcldamni.

Potest autem peti reconciliatio variis modis, nec. semper est nccesse quod petatur per venite petitionem , vel alia signa humiliationis ; sed quandoque sufficit petere per specialia signa amiciliæ, per præventionein in honore, per amicabilc alloquium, ut solet fieri a superioribus erga inferiores. Nunc ad petitionem.

R. offensum tenori mimico petenti reconciliationem remittere offensam simph-

cem, scu deponere aversionem, indignationem clodium, cl hujus depositionis signa quædain exhibere : constat ex præccdentibiis. Sed non tenetur remittere injuriam cl damnum, polestque exigere pro injuria satisfactionem el pro damno restitutionem , quia unusquisque potest jus suum prosequi apud legitimum judicem. Cavendum csl taincn ne inimicus ad satisfactionem vel restitutionem cum nimio suo damno cogatur, aulne a judice petatur:satisfactio, quando ipse rationalem offert; id cnirn vix fieri potest absque aliquo appetitu vindictæ. Item , ubi agilur de poena capitis aut niulilalionc, cl nullum emolumentum parti læsæ inde obvenit, expedii propler camdem rationem illam non urgere : secus esse, si communitas aut familia offensi maneret infamis, si offendens non puniatur secundum leges.

Petes 2° quis sil sensus hujus senlenliæ Christi, Malth. 5 : St' *offers munus tuum ad alture ,cl ibi recordatus fueris quia frater tuus habe! aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare el vade prius reconciliari fratri luo, el tunc veniens offerts munus tuum.*

R. sensum esse : Si, paratus oflerre sacrificium, aut quodeumque bonum opus facere, recordatus fueris quod fraler luus habcl aliquid adversum le , quia in aliquo ipsum offendisti ; nam si ipse te offendit, jam non fraler habcl aliquid adversum le, scdlu adversus illum , sicque non lencris veniam postulare, sed lanium dimittere : relinque ibi munus tuum, id csl absque mora, etiam anlc oblationem sacrificii , vade prius reconciliari fratri luo , id est, cura ul in gratiam cum fratre redeas ; quo facio, offer sacriliicium , quod tunc cril meritorium et gratum Deo. Uæc autem reipsa quidem pra> slandasunl, sed juxta naturam praecepti affirmativi, quando scilicet ratio prudentia?, locus cl tempus id pcrmillunl ; alioquin animi præ paratione ct cordis affectu hæc preslaresuflicil, ul docel S. Aug. Semi, de verbis Domini in monte. S. Chrysos!. Thcophil. cl quidam alii intclligunl hanc Christi sententiam tam de offenso quam dc attendente, sed sic csl consilium tantum cl non praeceptum. Porro cx hoc loco ortus est antiquus Ecclesiæ usus dandi invicem ante communionem osculum sanctum, vel, ut nunc fit, tabellam pacis.

DISSERTATIO IV.

DE ORDINE ET PHÆCIPUO ACTU CHARITATIS, QL J EST DILECTIO.

D. Th. Q. 26 et 27.

Hicq 26 a. 1.0 —Cum quatuor sint *ex* charilalediligenda , ul docel Anclor, ari. ultimo praecedentis quaestionis post S. Augustinum cl constat cx dictis , unum quod supra nos est, scilicet Deus ; alterum quod nos sumus; tertium quod juxta nos csl, scilicet proximus; quartum quod infra nos csl, scilicet corpus nostrum , et bonum quod est charilalisobjectum, non aequaliter ab omnibus participetur, manifestum est esse aliquem ordinem in charilale, juxta illud Canlic. 2 : *Introduxi! me rex in cellam vinariam, et ordinavit in me charitalem.*

ARTICL'LUS I.

Utrum Deus sit magis cxcharilale diligendus quam proximus?

Observant communiter theologi unum plus altero posse diligi tripliciter : 1'objec·live, quando volumus ei majus bonum quam alteri, ut si optem imperium Titio, ducatum Caio, plus objective diligo Titium quam Caium; 2° appretia live, quando unus pluris aestimatur quam alter, cl amans ita illi allicitur , ul magis refugiat ejus quam alterius amicitiam perdero ; 3° intensive, quando unus diligitur intensiori conatu , a (Tectu fervenliori et perfectiori secundum gradus inlensionalcs, quam alter.

Nec obstat quod Auctor in hacquæslione videatur agnoscere lanium duos modos , unum ex parlcobjccli, alterum ex parlcdiligcnlis; quia qui eslex parte diligentis comprehendit duos, scilicet majorem appreliative ct majorem intensive, uterque enim est cx parte diligentis : unde, quando interdum dicit illos intonsius esso diligendus qui sunt ex charilale diligendi, sumit intensionem generaliter pro perfectione actus , sive ista pcrfecliosil secundum apprclialioncm, sive secundum gradus intentionis.

Ibid. a. 2. ct .3 o. — *Dico* 1° Deus est ex charilale diligendus super omnia et præ omnibus objective cl appreuative; sicque simpliciter loquendo est magis diligendus quam proximus el quam nos ipsi.

Ratio csl, quia debemus velle Doo omne bonum, bonum infinitum, infini tas cl ama-

biles cjus pcrieclioncs, in iisque complacere. Item , debemus ita ilium æslimarc, ita illi allici, ut mallemus omnia perdere et pati, potiusquam ipsum deserere : alqui hoc est super omnia ipsum diligere objective et approbative. Ergo

Idque exprimitur in pluribus locis S. Scripturae. Matlh 22 : *Diliges Dominum Deum tuum cx loto corde luo, el in lota anima lua, el in tola mente lua ; hoc est maximum cl primum mandatum ;* Matlh. 10: *Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non csl me dignus ;* Matlh. 16 : *Si quis vult venire post me, abneget scmclipsum cl tollat crucem suam clscqualurmc/Luc.* 14: *Si quis non odit patrem suum, ct tnalrem, el uxorem , cl filios, et fratres, el sorores, adhuc autem cl animam suam , non polesl meus esse discipulus.*

In hac conclusione omnes conveniunt, sed difficultas est de intensione dilectionis, an cx praecepto charitalis Deus sit intensius diligendus quam proximus.

Suppono ad rationem charitalis secundum se non requiri intensionem , minima enim charilas justificat, et quilibet actus charitalis etiam remissus meretur vitam ælernam, ut dissert. 2 probatum est.

Suppono 2° Deum esse dignum qui ametur amore perfectissimo el magis intenso quam quaelibet creatura; non potest enim tam perfecto ab ulla creatura diligi, quin perfectiori dilectione sit dignus ; cl ideo inordinatum foret eligere creaturam amare intensius quam Deum; hoc enim esset judicare eam esse dignam intensiori amore, consequenter esse majus bonum cl magis apprelialivc amandum, quod totum est falsum el inordinatum : debet ergo homo eligere amare Deum summo amore et intensius quam creaturam. At utrum , si in actu dilectionis non reperialur ista major intensio ex conditione naluræ, ut mox explicabimus, sit inordinatio et peccatum ? *affirmant* quidam I.ovanienses cum Petro Solo , non sunl tamen inter se concordes; quidam enim dicunt hoc peccatum osse mortale, alii veniale Ianium. Communior sententia negat, cum qua

Dico 2° Non peccat contra præceptum charitalis qui intensiori amore, sive naturali sive supernatural], diligit proximum quam Deum.

Proh. 1» eodem argumento quo in tract. de Poenitentia probavimus dolorem dc peccatis non debere necessario esse maximum intensive. Intensio actus voluntatis provenit cx vehementia objecti moventis illam;inde enim fit quod majori conatu ct fervore feratur in ipsum : alqui objectum sensibile, ul est proximus, vehementius movet volunlatam quam spirituale, ut est Deus : ergo *Prob. min.* Quo objectum est propinquius voluntati, eo vehementius illam movet : atqui objectum sensibile pro hoc statu est propinquius voluntati quam spirituale : ergo. *Prob. min.* Sensibilia sunt proxima el immediata sensibus; voluntas autem pro hoc statu operatur conformiler ad illos et ab illis dependet, quatenus sequitur cognitionem intellectus qui pro hoc statu desumit cognitionem a sensibus. Ergo.

Confirmatur. Voluntas intensius fertur in minus bonum præsens quam in majus absens, et intensius refugit ininus malum præsens quam majus absens : id experientia notum est ; nec alia ratione contingit quam quia objectum præsens prdpihqniui est voluntati et magis ipsam movet, quamvis tamen in appretialione mallet perdere minus bonum præsens quam majus absens, et pati minus malum præsens quam majus absens : unde Auctor, Suppi, q. 3, a. 1, ad 4, dicit : «Homo etiam bene dispositus » quandoque magis percipit in se liorro- » rem præcedenlis pœnæ (cujus aliquis ef- » feclus remanet) quam præcedenlisculpæ; » quamvis esset magis paratus pali eamdem » poenam quam committere eamdem cul- » pam. »

Prob. 2° Omnes conveniunt, ul supposuimus , nos non teneri per se loquendo ad maximam intensionem charitalis, neque ad certum gradum dilectionis, ul satisfiat præcepto charitalis. *Suppono* itaque quod nunc eliciam actum dilectionis Dei ad quatuor ; iste actus est bonus et meritorius: postea elicio actum honestum amoris sive naturalis sive supcrnaluralis proximi ad quinque, iste sscundus actus non potest edicere quod primus qui fuit bonus fiat malus; transiit enim bonus, nec est amplius mutationi obnoxius. Ergo.

Si dicas quæslionem esse de duobus actibus eodem tempore elicitis comparando inter Deum et hominem : 1° *N. suppositum.* Duo enim actus realiler distincti non eliciuntur eodem tempore, sed sibi succedunt,

cl adveniente secundo primus transii. Insuper , si quæslio sil lanium de duobus actibus eodem tempore elicitis, comparando inter se Deum ct hominem , vix csl quod moveatur quæslio ; quandonam enim sic contingit ? Imo totaliter evanescitquæslio, sic enim csscl eligere amare Deum minus intense quam hominem , quod csl extra quæslionem ct quod falemur esse inordinatum.

Prob. 3° ab inconvenientibus. *Sequitur* D ex opposita sententia quod e duobus actibus charitalis æque intensis, unus sit bonus, alter malus, imo intensior malus et minus intensus bonus ; pone enim duos homines quorum unus eliciat actum dilectionis Dei ad tria, ct actum dilectionis proximi ad duo, iste actus dilectionis Dei ad tria erit bonus; alter autem eliciat actum dilectionis Dei ad quatuor el actum dilectionis proximi ad quinque, iste actus dilectionis Dei ad quatuor erit malus, quamvis intensior primo : alqui hoc videtur absurdum : ergo.

Dicunt hunc amorem Dei ad quatuor non esse malum quia est ad quatuor, sed quia minor est amore proximi ad quinque. *Sed contra ;* isti duo actus, ut jam dixi, non eliciuntur eodem tempore comparando inter objecta, sed quando secundus advenit, prior transiit, nec potest amplius vitiari.

Sequitur 2° anxietas perpetua conscientiarum ; quia impossibile est discernere inter gradus intensionis cl scire an intensius diligamus Deum quam proximum.

Respondet eruditissimus Daclman negando sequelam , el dicit quod facile cognoscamus nos diligere Deum plusquam creaturas , « cum infallibilitcr liat quod intonsius » diligamus Deum quam creaturam, dum a hanc diligimus propter Deum , ndcoque o tollitur anxietas et suflicil quod cognosca- B mus primum, » scilicet nos diligere creaturam propter Deum.

Sed contra. Si per intensiorem dilectionem nihil aliud intelligant adversarii quam dilectionem proximi propter Deum, in vanum desudant quis enim negat proximum esse ex charitate diligendum propler Deum? liem, si amor Dei intensior sequatur infallibilior cx amore proximi propter Deum , ul quid movent quæslionem an sit obligatio intensius diligendi Deum quam proximum? suflicil inouirerc an sil obligatio ex charitate diligendi proximum propler Deum ; quam omnes agnoscunt.

Sed el data responsione adversarii, non salvalur inconveniens. Potest enim aliquis non cx charitate, sed aliquo honesto amore naturali amare proximum ; iste amor non erit propler Deum sicut amor charitalis: unde ergo cognoscelse amare Deum intensius quam proximum? De hoc argumento redibit sermo m *solutionibus object.*

At forte dicet alter idem inconveniens sequi ex obligatione diligendi Deum magis appretiative quam creaturam ; id enim etiam difficile cognosci polcsl.

R. longe facilius dignosci amorem appreliativum quam inlensiorcm. Hoc ipso enim quo quis vitam in melius emendat, peccandi occasiones fugit, injuste ablata restituit, virtutes colit, omnia postponit amori Dei et se paratum sentit omnia potius perdere quam Deum offendere morsaliler, noscit se amare Deum magis appretiative quam quodvis crcalum , an aulem magis intense? nescit.

Solvuntur objectâmes,

Obj. 1° cum Daelman. Id intensius diligimus quod magis est nobis conjunctum : alqui Deus csl maxime nobis conjunctus; *In ipso enim vivimus, movemur el sumus.* Ergo.

II. D. maj. Id intensius diligimus quod magis est nobis conjunctum physice, *N.* quod magis est nobis conjunctum secundum propositionem factam appetitui, *C.* Quia appetitus non fertur nisi in bonum sibi propositum el in quantum est sibi propositum. Quamvis autem Deus sil maxime nobis conjunctus physice, non tamen semper sic proponitur voluntati : el quamvis proponeretur, non sequitur quod intensius amaretur, quia sensibilia magis movent appetilum sensitivum, et appetitus sensitivus movet, sollicitat ct inclinat voluntatem, ejusque actum intendit circa sensibilia cl retardat circa spiritualia a sensibus remota. Id lotum quotidiano usu experimur.

Obj. 3° cum eodem. Præceplum est diligere Deum ex toto corne, cx tota anima et cx totis viribus : ergo intensius quam quodvis aliud.

II. N. conseq. Minima enim charilas diligit Deum cx toto corde, ex tota anima et cx tolis viribus, alioquin peccaret qui non

haberet majorem : diligere ergo Deum ex toto corde, ex tota anima cl cx tolis viribus, csl ipsum diligere apprctiativc super omnia, ita ut nihil amori ejus praeponatur el ipse domiiielur affectui.

Insl. cum nodem. Inordinatum esi quod voluntas plus afficiatur erga bonum creatum quam erga Deum. Ergo.

/?. D. ani. Inordinatum csl quod voluntas plus afficiatur apprctiativc erga bonum creatum quam crgn Deum, *C.* plus intensive, *N. ralioesl,* quia appreliatio fit ex intentione et electione voluntatis , intensio autem cx vehementia objecti immediatius applicati appetitui : sic voluntas eligit praeferre majus bonum absens, quamvis intensius feralur in minus bonum præsens ; sensibilia autem, ut jam diximus, pro hoc statu magis nobis applicantur, non solum quoad appetitum sensitivum, sed etiam rationalem , quam spiritualia , quatenus sensibilia immediate tangunlcl movent sensus, et intellectus proponit voluntati objectum haustum a sensibus , cx quibus fit el quod sensibilia immediatius cl fortius moveant voluntatem, cl quod appetitus sensitivus, motus immediate a sensibilibus, moveat, sollicitet etiam voluntatem ejusque actum intendat; experientia cnim notum cstquod, quo appetitus sensitivus alicujus objecti est intensior, etiam actus voluntatis intendatur propter conjunctionem cl sympathiam ulr usquc. Neque in his est quidquam inordinatum, quia hoc sequitur naturam rerum.

41
ir

Obj. 3° cum eodem. Amor apprclialivus supponit inlcnsivum ; quod cnim unum omnibus aliis anteponamus, venit quod magis intense diligamus: atqui tenemur Deum diligere apprctiativc super omnia : ergo cl intensive.

R. 1° *Retorqueo argumenlum.* Amor apprcliativus supponit intensum : atqui tenemur sub mortali diligere Deum apprctiativc super omnia : ergo tenemur etiam sub mortali diligere Deum intensive super omnia. Hanc autem *consequentiam negal* laudatus doctor, vuhquc esse lanium obligationem sub veniali : argumenlum ergo in ejus principiis nihil probal , quia nimis probal.

R. 2> *N. ani. el ejus probationem.* Jam enim diximus apprclialioncm haberi ex intentione ct electione voluntatis, intensionem vero cx vehementia objccli moventis voluntatem; idque experientia notum «t; sic voluntas eligit præierre majus bonum absens minori bono, ita ut si alterutrum deberet amittere, inalct amittere minui præsens quam majus absens, et tamen intensius fertur in minus præsens quam in majus absens.

Insl. 1° Tunc magis apprctiativc aliquid eligitur quando voluntas ei magis adhærcl· atqui non videtur voluntas magis adhaerere, nisi quia magis conalur cl intensiorem actum habet circa illud. Ergo.

R. N. min. Potest enim illa major adliæsio oriri cx objecto digniori vel alliori motivo : sic, v. g. intellectus per actum fidei remissum magis adhaeret articulis lidei, quam per actum scienlilicum intensum conclusioni demonstrationis; sic parentes magis adhærent filio absenti, virtutibus et egregiis dotibus præslanli, quam parvule proli præsenti, quamvis tamen hanc intensius diligant. *Neque dicas* ita esse secundum appetitum sensitivum, non secundum voluntatem : certum est enim quod parentes non solum appetitu sensitivo, sed etiam voluntate suas proles diligant. El insuper, appetitu fortius incitante clsollicitante, inlendtfur actus voluntatis, cujus objectum a sensibus haustum ipsi exhibet intellectus, *uljam non semel diclum csl.*

Insl. 2 I S. Th. Suppi, q. 3 , a. 1, docet dolorem de peccatis qui csl involuntate, debere esse maximum; quia est de maximo malo, non autem dolorem qui est in parte sensitiva : ergo idem dc amore.

R. S. Thomam loqui de maximo dolore appretialivo, seu , ut alii dicunt, de quantitate essentiali doloris desumpta ex objecto ; quo nempe dolore, ul dicit ibid, ad 4, ct nos supra retulimus inter probationes, pa?ni lens est paratus quamlibet pœnam pati poliusquam culpam admittere. Hic autem a. 7, docet quod , licet Deo conjunctiores plus diligere debeamus quantum est ex parte objccli, nobis tamen conjunctiores debeamus intensius diligere , et hoc secunduir voluntatem : rationem assignat ad 3, « quia » inquit, charilas non solum eligit artum «dilectionis secundum rationem objecti, sed «etiamsecundum ratioaediligentis.» Porro, si non sil inordinatio minus intense diligere Deo conjunctiores : ergo nec ipsum Deum.

Obj. 4° cum eodem. Proximus charitate diligitur propter Deum : atqui propter quud

unumquodque tale cl illud magis, ul feri commune axioma : ergo.

Inprimis istud argumenlum non impugnat nisi partem conclusionis. Quid enim, si proximus diligatur non ex charitate, sed aliquo amore honesto naturali, poterii ne tunc intensius diligi proximus quam Deus? Quod si ita est, valde infirmatur sententia adversariorum. Sed hoc omisso, sicul et aliis quæ de ea materia dixi in ultima probatione.

Λ. *D. ant.* Proximus cx charitate diligitur propter Deum; τὸ *propter* dicente objectum amatum, *N.* -*o propter* dicente rationem molivam amandi, *C.* Nostra autem quæslioesi dc Deo in se amando, cl non de Deo ul est ralio motiva amandi creaturas.

Subsumes. Atqui laudatum adagium verilicatur etiam quando aliquid amatur propter aliud tanquam propter rationem amandi, ul palet in eo qui amat media propter linem, magis amat finem quam media, licet in eo actu amet media propter finem tanquam rationem amandi. Ergo.

II. I). subsumptum. Laudatum adagium veriticatur quantum ad appretialionem quando aliquid amatur propter aliud tanquam propter rationem amandi, C. verificatur quantum ad intensionem, *N.* Patet in ipso exemplo instantiae : qui amat media propter linem, quamvis magis apprctiativc amet finem, aliquando tamen intensius fertur in medium præsens quam in linem absentem.

Insl. Habituscharitatis magis inclinat ad diligendum Deum qui est ejus objectum formale, quam proximum qui est lanium ejus objectum materiale : ergo Deus non potest cx charitate minus intense diligi quam proximus.

Quidam distinguunt ant. Habitus charitatis magis inclinat ad diligendum Deum objective ct apprctiativc, *C.* intensive, Λ. Quia, cum charitas sit habitus simplex cl æque intensus ul respicit Deum cl proximum, æquali quasi pondere movcl potentiam ad dilectionem ulriusque, modo tamen utrique proportionate. Ita Wigers. Hac solutione in sua probabilitate relicta,

R Cum Serra, *dato ant. N. conseq.* Quam. is enim charitatis habitus secundum te magis ct intensius inclinet ad diligendum Deum quam proximum; quia tamen nobis infunditur secundum modum nostrum, scilicet ut libere co utamur, powimns in exercitio illo uti remissius ad diligendum Deum quam proximum, sicul possumus uli remissius habitu spei ad sperandum lla-titudinem quæ est ejus objectum formale, quam ad sperandum alia bona quæ solum perlinent ad ejus objectum materiale. Item habitu theologiæ possumus uti remissius ad cognoscendum Deum qui est ejus objectum formale, quam ad cognoscendum alia quæ sunt ejus objecta materialia.

Urgebis. Omnis intensio ab habilu charitatis dimanans est a Spiritu sancio : atqui Spiritus sanctus non potest intensius inclinare ad creaturam quam ad Deum : ergo.

R.N. min. Sicul cnim Spiritus sanctus quandoque magis inclinat ad minus bonum, ul ad nubendum, quam ad castitatem servandam, sic potest magis movere ad diligendum proximum propter Deum,quam ad diligendum Deum propler scipsum ; movet enim Spiritus sanctus unumquemque secundum illius modum cl dispositionem.

Obj. 5° Deus meretur ut eum diligamus amore intensiori quam creaturam : ergo sic tenemur cx præcepto eum diligere.

R. N. conseq. Quia Deus non præcipil omnia quæ meretur : sic merelur ut frequentius de eo quam de creaturis cogitemus; merotur ul amore continuo, in quantum possibile est, in cum feramur. Neutrum tamen præcipil.

ARTICULUS II.

Utrum homo debeat ex charitate magis se diligere quam proximum?

Q. 26 a. 4. o.— In homine duo sunt, scilicet natura spiritualis et natura corporalis. In lanium homo dicilur diligere scipsum, in quantum diligit sc secundum naturamspirilualem seu animam. Inter bona animæ quædam sunt absolute necessaria ad amicitiam hominis cum Deo, ul sunt tides, spes, charilas, justitia, observatio mandatorum, etc.; alia non sunt absolute necessaria, ul opera supcrcrogalionis, consilia evangelica, clc.

Ibid. — *Dico.* Homo debet ex charitate se magis diligere quam proximum.

Ibid, in a. e. c. — *Prob.* 1» CX illo Mallh. 22 : *Diliges proximum tuum sieul te ipsum :* ex quo videtur quod dilectio hominis ad scipsum sit exemplar dilectionis quæ est ad alterum; exemplar autem est

potius quam exemplatum : Unde S. Aug. lib. 1. de Civil, cap. 20 : *Regulam diligendi proximum*, inquit. *a scmclipso dilector accipit.* Ergo

IL»d. n. — *Prob.* 2° Deus diligitur ul principium boni super quod fundatur dilectio charilatis : homo autem diligit scipsum ul participem illius boni, cl proximum ut socium in isto bono : atqui participatio est polior consociatione, sicut unitas est potior unione : ergo homo debet ex charilate magis se diligere quam proximum.

Dices 1° το *sicut,* Malth. 22, significat squalitatem, non similitudinem : ergo. *Prob ant. 1°* ex S. Aug. lib. 1 Soliloq. c. 3, dicente : « Illam legem amicitiæ juslissid mam esse arbitror, qua præscribitur ul » sicut non minus, ita nec plus quisquam » amicum quam scipsum diligat, u 2° Quia si *rà sicut* significaret similitudinem, posset diei : Diliges te ipsum et proximum sicut Deum. Ergo.

R. Quamvis τὰ *sicut* aliquando significet in S. Scripturis æqualitalem , frequenter tamen significat similitudinem, Ul Malth. 5 : *Estote perfecti sicut et Pater vester caelestis perfectus est ;* Joan. 13: *Ul diligatis invicem sicut dilcxi vos.* Et ita hic accipi censent communiter interpretes cum Auctore : unde *ad primam probat.* S. Augustinus intclligitdc dilectione ex parte objecti quoad substantiam considerati, scilicet quod eadem bona velimus proximo quæ nobis volumus, ct eadem mala nolimus proximo quæ nobis nolumus. Ita se explicat S. Augustinus lib. dc Vera Rclig. c. 46, ubi ait : « Ea autem csl regula dilectionis, d ut quæ sibi vult bona provenire cl illi vcd lit, clquæ accidere sibi mala non vult cl » illi nolit, u Cælcrumdc monte S. Augustini non csl locus dubitandi, cum sæpc doceat hominem plus debere scipsum diligere quam proximum. In Enchir. c. 76; Horn. 37 inter 50 dc Discipl. Christiana c. 6; dc Docl. Chiisliana c. 23, cl lib. 1 Retract, c. 8 : « Magis, inquit, mihi mc debeo quam b cætcris hominibus , quamvis Deo magis u quam mihi, i, *Ad secundam probat. N. sequelam.* Quia longe dissimili modo debemus diligere Dctnn quam nos aut proximum , scilicet ex toto cordc, super omnia, el tanquam primvm el infinitum bonum.

Dices 2° Exod 32, Moyses Deum sic pro populo deprecatur : *Aut dimitte cis hunc noxam , aut si non fads, dele me de lib,·, luo quem scripsisti ;* el Λpost. Hom. 9: *Optabam,* inquit, *anathema esse a Christo pro fratribus meis.* Ergo.

Propter has auclorilalcs, quidam dixerunt licitum esse pro saluto aliorim. non solum velle perpetuo carere gloria , salta tamen amicitia Dei, sed etiam velle careft gratia Dei, modo hujus carentia non proveniret ex peccato : quia carentia visionis beatific®, salva Dei amicitia, el carentia gratiæ sine peccato, perlinet ad malum panæ, el majus bonum est salus plurium atque major Dei gloria inde resultans, quam salus particularis unius. Quamvis hæcscnlenlia non sit improbabilis, nec contradicat conclusioni, opposita tamen est probabilior; quia est contra naturam charilalis adeoque inordinatum, quod homo sibi optet privationem gratiæ clgloriæ pro salute aliorum; proprium enim charilalis est primo cl per se perficere subjectum in quo est, ipsum Deo uniendo; unitur autem homo Deo per gratiam cl gloriam. *Vndt aliter*

II. hoc dictum fuisse a Moyse per hyperbolen seu piam exaggerationem, ad significandum excessum sui amoris erga populum Isracliticum ; vel sic dictum disjunctive, ex magna fiducia quam habebat quod Deus nec vellet nec posset ipsum delere delibro vitæ; quasi diceret : Domine, sum ea in te fiducia, ul omnino persuasum habeam te facturum quod polo : Parce ergo populo, aut delenio de libro vitæ : Certus sum autem quodme non delebis: restat ergo ut populo parcas. Non secus ac si filius summe dilectus, patri volenti dimittere famulum sibi amicuit diccrcl : Aul dimitte illi, aut me cum ipse ejice. — Q. 27. a. 8. ad 1. — Alterutro sensi polesl inlelligi Aposl. ad Horn. 9, vel dicendum cum Auctoro quod Apostolus volebat ad templis privari visione beatifica, ad hot quod honor Dei procuraretur in proximis.

Dices 3° Principale objectum charilatis est Deus *t.* atqui quandoque homo habet proximum magis Deo conjunctum, quia meliorem quam ipse sil : ergo magis delici cum diligere quam scipsum.

2 20. a. 8. nd 1. — *R. N. conseq.* Quia dilectio charilatis non solum habet quantitatem ex parte objecti quod est Deus, sed cx parte diligentis qui csl ipse homo charitâlom habens : sicut cl quantitas rujuslilici

clionis dependet quodam modo ex ipso subjecto. El ideo liccl proximus melior sil Deo propinquior, quia tamen non est ila propinquus charilalem habenti, sicut ipse sibi, non sequitur quod magis debeat aliquis proximum diligere quam scipsum. Quod ul melius inlelligas, adverte sedulo id quod est secundum sc majus ct melius, non esse unicuique majus cl melius : sic v. g. mille nummi sunt secundum se quid majus cl melius quam decem nummi ; atlai ion decem nummi sunt quid melius cl plus valent habenti quam mille nummi alieni, idcoquc merito plus diligit suos decem nummos quam mille nummos alienos. Sic ergo, quamvis charilas mea ad duo secundum sc sil minor quam charilas alterius ad ocio; allamen charilas mea quæ me unit Deo, mihi melior est el perfectius bonum quam charilas major aliena quæ me non unii Deo ; cl ideo plus debeo æstimare charilalcm meam minorem quam majorem alienam, consequenter mc plus apprcliativc diligere quam proximum ; *esto,* quia melior csl, debeam illi velle majora bona quæ meruit quam mihi qui minus merui.

*Dices*4° 1 Cor. 13, dicitur : *Charilas non quaril quæ sua sunt.* Ergo.

Ibidema<l3. — *R.* sensum horum verborum esse, ul dicit S. Aug. in Regula, quod charilas communia propriis anteponat ; quia bonum commune csl magis amabile unicuique quam proprium bonum. Intelligede iis bonis quæ proplcr proximum sunt contemnenda, ul sunt sensibilia : quantum enim ad bonum virtutis nccessariæ, plus debet quisque sibi illud velle quam communitati; quia, ut diximus, proprium charilalis est ul habentem primo per sc uniat Deo.

Dicis 5° Saltem plus debemus amare Christum et B. Virginem quam nos ipsos. Ergo.

fi. Quantum ad Christum, cum sil in eo nna persona cl hæc divina, non debelseorsim amari ul Deus cl scorsim ul homo, sed sicut una adoratione adoratur, ila uno amore amatur. Insuper, etsi amaretur ut homo, deberet plus amari, quia esi auctor nostræ salutis et prima causa meritoria gratia; : unde nomine proximi non venit inlcIligendus. Quantum ad B.Virginem, debemus illam amare plusquam nos objective, ouia debemus velle illi majora bona propter dignitatem Matris Dei qua super omnes creaturis csl exaltata, non debemus Linen illam magis apprclialive amaro quam nos.

ibid o — *Ex didis colliges* 1° nunquam licitum esse, etiamsi pro salute totius mundi, peccare, sive mortaliter sive venialiter: « Homo, inquit Auctor, non debet subire » aliquod malum peccali quod conlrarialur » participationi bealitudinis, ul proximum » libcrcl a peccato. « Peccatum autem, etsi veniale lanium , etiam aliquo modo conlrarialur participationi bealitudinis, cum hæc nequeat esse cum illo. Insuper implicat aliquid esse licitum el esse peccatum , el damnantur Rom. 3 qui dicunt : *Faciamus mala ul eveniant bona.* Pariter illicitum est se exponere periculo proximo peccandi pro salute proximi, quia hoc ipsum est peccare: secus de periculo remoto, quod polesl contemni el quod nemo vitare tenetur.

Colliges 2'* opera supererogalionis, imo quandoque præcepla Ecclesiæ posse el debere oinilli pro salute non solum spirituali, sed etiam corporali proximi : sic quis potest ol debet omittere auditionem sacri etiam in dic festo, orationem, peregrinationem, etc. ut prolem poriclitanlein baptizet, ul succurrat extreme ægrolanli ; sic illius polesl el debcl omittere consilia cvungclica, si sh necessarius parentibus sustentandis : neque in hoc agit contra ordinem charilalis: quia, cum charilas inclinet principaliter ad Deum, facit id quod scit Deo magis placere : el quamvis ex una parte patiatur detrimentum in augmento charilalis, ex alia parte illud augmentum meretur faciendo opus magis Deo gratum. Aliunde non tenemur præccpto ad augmentum charilalis.

ARTICULES III.

Utrum homo magis debeal diligere proximum quam proprium corpus?

Hic q 16a.fi. odi. --Diligere proximum dicitur qui illum diligit quantum ad animam , quæ est polior pars ejus; unumquodque enim videtur esse id quod csl præcipuum in eo, ut ail philosophus, 9 Elhic Quo sensu,

Ibid, o.—*Dico* Iu Homo magis debet diligere primum quam proprium corpus, quia illud magis est ex charilate diligendum quod habet pleniorem rationem diligibilis ex charilatc : atqui consociatio in plena participatione bealitudinis, quæ eat ratio diligoi I.

proximum quantum ad animam, est major ratio diligendi quam participatio bealiludims per redundantiam, quæ est ratio diligendi proprium corpus Ergo.

Verum, quia præceplum diligendi proximum exponendo proprium corpus pro ejus salute spirituali est affirmativum, licet semper obliget, non tamen obligat pro semper, sed in certis casibus necessitatis: triplex autem distinguitur necessitas, extrema, gravis et communis. Extrema dicitur, quando proximus est in ælornum periturus nisi adjuvetur, nisi infans est sine baptismo moriturus. Gravis, quando sine adjutorio potest absolute salvari , sed valde difficile; ut si quis morti proximus ct in peccato mortali existons petat confessionem , sine qua potest absolute salvari sola contritione , sed longe difficilius quam sacramento. Communis est in qua communiter versantur peccatores qui communes peccandi occasiones incurrunt. Juxta hanc triplicem necessitatem,

Dico 2° In extrema necessitate quilibet tenetur exponere propriam vitam pro salute ælerna proximi, si sit spes quod juvari possit. In gravi necessitate tenentur solum ii quibus incumbit cx officio cura animarum. In necessitate communi nemo tenetur.

Prob. prima pars. 1° Juxta S. Scripturam 1 Joan 3, *Nos debemus pro fratribus nostris animas ponere,* quod verum est saltem in extrema necessitate: unde S. Aug. l. de Mendacioc. 6,ait : «Temporalem pla» ne vitam suam pro ælerna vita proximi » non dubitabit chrislianus amittere. »

2° Tenemur exponere bona fortunæ pro salvanda vita corporali proximi in extrema necessitate positi, juxta illud 1 Joan. 3: *Qui habuerit substantiam hujus mundi, el viderit fratrem suum necessitatem habere , et clauserit viscera sua abeo: quomodo charitas Deimanel in illo P* Ergo pro salvanda ejus vita spirituali debemus vitam corporalem exponere. *Patet conseq.* quia sic se habet vita nostra corporalis ad vitam spiritualem proximi, sicut opes noslræ ad vitam ejus corporalem.

Adverte autem cos non censeri in extrema necessitate qui ex propria malitia se in periculum damnationis injiciunt, ut sunt qui bellum injustum ingrediuntur , duellum suscipiunt et similes qui possunt scipsis a periculo recedere.

Prob. secunda pars. Magis tenentur S quibus incumbit ex olliciocura animarum gregi suo providere, quam iiquibus hæc cura non incumbit: atqui hi tenentur in extrema necessitate, neutri tenentur in communi: ergo ii tenentur in gravi necessitate quibus incumbit cx officio cura animarum, el non alii.

Aliunde durum foret obligare privatum, qui nullam alterius curam suscepit quam eam generalem quam cuique Deus mandavit de proximo suo, pro ejus salute vitaro profundere extra extremam nccessijatcm ; secus esset, si ageretur tantum de aliquo damno in bonis fortunæ, illud enim pati debet privatus pro salute proximi, liem, si periclitaretur salus totius populi, ulsi haereticus falsa doctrina perverteret lotam communitatem , teneretur privatus cum periculo vitæ impedire, si posset; si enim quilibet tenetur cum periculo vitæ succurrere bono communi temporali, *a fortiori* bono spirituali. Adde quod in tali casu plurcs particulares sint in extrema necessitate.

Hinc inferes pastores teneri cum periculo vitæ, puta tempore pestis, administrare sacramentum pœnitentiæ suis parochianis ; qui·, licet possint absolute salvari cum contritione, difficile tamen, longeautcm facilius cum attritione ct sacramento : unde sunt, si non in extrema, saltem in gravi necessitate. Quantum ad administrMionem sa era men torn m eucha risliæ et ex tremæ unctionis, vide quæ scripsimus in tract, de Eucharistia , dissert. 7, a. 4, pel 5; elin tract, dc Extrema Unctione, ari. 7, pel. 2.

Tertia pars est manifesta; quia necessitas communis, a qua quilibet seipsum non ita difficile expedire potest est meliusquam quivis alius, non est tanta, ut pro illa vitam profundere teneamur.

Petes utrum homo possit exponere propriam vitam corporalem pro vita corporali proximi?

Ante responsionem, suppono in licere, imo quandoque oportere, ut jam dixi, exporнre bona temporalia prosalutc corporali proximi; quia pretiosior est vita proximi nostris bonis temporalibus : unde Proverb. 12 dicitur *: Qui negligil damnum propter amicum , justus est* ; el Eccles. 29 : *Perde pecuniam propter fratrem el amicum luuru;* item 1 Joann. 3 : *Qui habueritsubstantiae**

hufux *mundi,* etc., ul in conclusione procedenti.

Suppono 2° ubi agitur de bono communi et vita alicujus personæ quæ sil rcipublicæ prorsus necessaria, quemlibet posse cl teneri exponere vitam propriam pro ejus vita servanda ; quia bonum commune est proferendum privato.

Suppono 3° ubi agitur de vita æqualis, si me credam in peccato mortali, aut si vita mea sit familiæ mcæ vel aliis necessaria, non licere mihi vitam meam pro alterius vita exponere; quia vel salus mea ælerna, vel necessitas plurium est proferenda necessitati corporali unius. *His suppositis, ad petitionem*

R. Non licet vitam propriam exponere pro vita alterius æqualis secundum sc profisc considerata, seu spectando præciscvitam el vitam, probabiliter autem licet cx motivo virtutis christianæ.

Prob. prima pars. Proponere vitam corporalem proximi vitæ noslræ , spectando præcise vitam cl vitam, est contra ordinem charitalis; estenim diligere proximum non sicutscipsum, sed plusquam seipsum : unde S. Aug. l. dc Mendae, c. 6 : « Si, inquit, « pro illius temporali vita suam ipsam tem- »poralem perdit, non est jam diligere sicut »scipsum, sed plusquam scipsum, quod nsanæ doctrinae regulam excedit. «Ergo. Et Auclor hic a. 5, ad 1, dicit proximum quantum ad animam, non quantum ad corpus nidgis diligendum esse quam corpus proprium.

Secunda pars, quam tenent Victoria, Solo, Bannes, Valentia, Eslius, Sylvius, Serra ct alii contra alios , *probatur* 1° : cx illis verbis Christi Joan, i 5 : *Majorem hanc dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis :* et quamvis id principaliter inlelligalur dc salute spirituali proximi, potest tamen generaliter inlelligi eliam de salute corporali, ul intel- | nt S. Chrysost. 1. 2 de Saccrd. Et inter- | pretes dicunt hoc fuisse commune prolo- | quium a Christo approbatum, in sensu quo homines intclligebant, scilicet laudabile esse vitam ponere pro amicorum salute eliam corporaii.

2° Licitum est præfcrrc bonum virtutis boni corporis, ubi necessitas ita exigit: ergo non est culpandus qui ex amore virlutiScbrislinnæ propriam vitam exponit pro vita proximi : unde S. Th. in 3, d. 29, a. 5, ad 3 : α Tradere, inquit, scipsum morti » propler amicum est perfectissimus actus » virtutis : unde hunc actum magis appetit m virtuosos quam vitam propriam corpora- » lem : unde quod aliquis silam propriam » corporalem propler amicum ponit, non » contingit cx hoc quod aliquis plus ami- » cum quam scipsum diligat, sed quia in » se plus diligit quis bonum virtutis quam » bonum corporale. » *Neque dicas* S.Thoinam loqui dc expositione vitæ corporalis pro vita spirituali proximi ; constat enim ex argumento cui respondet ipsum loqui dc vita corporali pro vita corporali, siquidem argumentum erat dc gentilibus qui pro amore amicorum sc morti exposuerunt.

3 Laudantur qui vitam suam exposuerunt pro vita aliorum : sic SS. Patres laudant S. Paulinum, Nolanum episcopum, quod pro redimendo viduæ filio quem Vandali captivum in Africam abduxerant, seipsum in servitutem dederit. Simile facium laudatur in S. Dominico qui, mulieri fratris captivitatem inter Saracenos deflenti, sc pro illius redemptione vendendum obtulit. S. Gregor. l. 3 Dialog, cap. 37 , laudat B. Sanclulum qui certissimo vitæ periculo sc exposuit pro diacono.

Dices. Supponimus quod est in quæstione. cum enim dicimus licitum esse vitam propriam exponere pro vita proximi ex amore virtutis, seu ut exerceamus actum virtutis ; supponimus esse licitum el esse actum virtutis exponere vitam propriam pro aliena, hoc aulcm est quod quæritur, imo quod negare videmur in prima parte conclusionis. Ergo.

11. N. ani. Certum namque csl esse licitum cl esse actum virtutis conservare vitam proximi, ct hoc supponimus : hoc autem supposito, quærimus utrum ille actus virtutis non vitietur in hoc quod exerceatur cum dispendio propnæ vitæ, el respondemus negative, si exerceatur ex ipsa inlentionc ponendi actum virtutis in propriam cl proximi salutem aliorumquc aedificationem.

El hac probabili sententia inierunt laudati theologi quod, si duo sint in extrema necessitate, unus possim alteri dare unicum panem quem habet; in fuga hostium possit concedere equum , quamvis pedibus fugernon possit : grassante peste possit semrt

infectis; in naufragio possit cedere tabulam quam posset occupare, aut quam jam occupavit, si tamen nondum ea coepit uti ; quia, in hoc ultimo casu, inquit Sylvius, tabulam cedendo esset se praecipitare in mare, seu se submergere, quod videtur pertinere ad occisionem sui quæ nunquam licet.

Cæterum hanc sententiam proponimus ut probabilem, quia huic S. Th. videtur magis favere quam oppositæ, quæ tamen est etiam probabilis.

ARTICULUS IV.

Quis sil ordo servandus in dilcclioncproximorum ?

Hic q. 26. a. 6. o. — Ccrtuin csl aliquem ordinem esse scrvandum in dilcctione proximinorum, ct unum magis esse diligendum quam alium; quia in quibus invenitur aliquod principium,ordoallcndilur secundum comparationem ad illud principium : cum ergo principium dilectionis sil Denset ipse diligens, necesse est quod secundum propinquitatem majorem ad alterum istorum principiorum , major sit dilectionis affectus. *Quœrilur* 1° dc conjunctis comparative ad meliores, deinde de conjunctis inter se.

Ibid. α. 7. o. — *Dico* 1‹» Meliores sunl magis objective diligendi quam nobis conjunctiores minus boni; quatenus secundum eorum præscnlem jusliliæ statum , debemus illis velle majorem bealiludinis participationem quam nobis conjunctioribus minus bonis, secundum præscnlem eorum statum : quia ad charitatcm perlinet ut velit justitiam Dei servari, secundum quam qui sunt meliores plus bealiludinem participant.

Ibid. — *Dico* 2" Nobis secundum carnem conjunctiores sunl per sc loquendo magis intensive diligendi quam meliores extranei.

ibid. — 1° Quia intensio motus pendet a proprio agente, quod natum est vehementius induere in propinquiora quam in remotiora. Ergo.

2’ Magis intensive nos ipsos diligimus quam alios meliores : ergo ct nobis magis conjunctos.

3“ S. Scriptura pluribus in locis nobis specialiter commendat dilectionem conjuncturum, quod est indicium cos essepræcæteris diligendos. In primis est speciale precepium de honorandis parentibus; honorantur autem parentes, non solum reverentia el obedicnlia, sed etiam ncncficiorum collatione, consequenter el affectu interiori, cui respondet beneficiorum collatio. Isai. 58, post enumerata varia opera misericordis, subditur : *El carnem luam ne despexeris,* 1 Timoth. 5 : *Si quis suorum el maxime domesticorum curam non habel, fidem negavit cl esi infideli de1erior :* Apostolus vocat *suos* qui quovis modo sunt conjuncti, *dotncslicos* autem qui sanguine sunl juncti.

Ibid. — Est ct alius modus plus diligendi conjunctiores quam extraneos, quia pluribus titulis diliguntur. Ad eos enim qui non sunl nobis conjuncti non habemus nisi amicitiam charilalis; ad eos vero qui sunl nobis conjuncti habemus aliquas alias amicitias, secundum modum conjunctionis eorum ad nos,v. g. amicitiam filiorum ad parentes ct e conlra fratris ad fratrem , concivis ad concivem , etc. Et quamvis isti amores non sint eliciti a charitale, sed sint naturales aut morales, in hominibus tamen bene ordinatis imperantur a charitale ; quia, cum bonum super quod fundatur quælibel amicitia honesta, ordinetur tanquam ad finem ad bonum super quod fundatur charitas, consequens csl ul charitas imperet actui cujuslibel alterius amicitiae: sicul ars quæ est circa finem, imperat arii quæ est circa ea quæsunl ad finem. Et sic hoc ipsum quod est diligere aliquem,quia consanguineus vel conjunctus est, vel quia concivis, vel propter quodeumque hujusmodi aliud licitum ordinabile in linemclmritalis, potest a charitale imperari : el ita ex charitale eliciente cum imperante, pluribus modis diligimus magis nobis conjunctos.

Dixi, *perse loquendo* ; quia per accidens, quandocælera non sunt paria, potest contingere quod melioressint magis diligendi quam conjunctiores secundum carnem, ul si persona salvanda sil absolute necessaria bono communi. Si quis te a morte sive corporali sive spirituali, quam inferre volebant parentes, eripuit; si te a fratribus in gravi vel extrema necessitate derelictum suscepit et curavit; si inter spiritualiter conjunctos sit arctissima necessitudo, ct vix ulla inter remotiores consanguineos, ul in tertio, quarto vel quinio gradu; in hiset

similibus casibus magis diligendi sunl meliores quam carnaliler conjuncti.

Dices contra conclusionem. Christus , Mallh. 12, prælulit cognationem spirilua-lcm carnali , cum cuidam dicenti , *Ecce mater tua ct fratres lui [oris stant,* respondit: *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei qui est in caelis, ipse meus frater el soror d mater esi.* Ergo.

It. inde probari sanctitatem esse præfc-rendam cognationi carnali in dignitate ct æslimalione, et cognationem carnalem non debere esse impedimento praedicationi Evangelii, nisi forte cognati sint in necessitate; non autem sanctiores magis esse affectu cl affectu diligendos quam conjunctiores.

Insl. 1° Deus ipse magis diligil meliores : ergo cl nos debemus sic diligere , ul voluntatem nostram divinæ conformemus. Adde quod in patria meliores magis quam conjunctiores diligemus. Ergo.

H. I). ani. Deus magis objective diligil meliores, *C.* sic cl nos diligimus; magis intensive, *N.* Deus enim uno ct simplici actu omnes diligit. Aliunde non tenemur conformare voluntatem nostram volunlali divinæ in volito materiali, sed formali lanium , ut dicilur de actibus humanis.

Hic a. 13. o. — Ad *confïr. N. conseq.* Disparitas csl, quod in patria cessabit prodsioquæest in præsenti vita, qua neccssc est ul unusquisque sibi conjuncto provideat in spirituali bus et temporalibus magis quam alieno : ratione cujus in hac vita ex ipsa inclinatione charilalis, homo plus diligit magis sibi conjunctum cui magis dcbcl impendere charilalis effectum. Unde in patria lotus ordo dilectionis spectatur ex propinquitate ad Deum; in hacaulcm vita etiam spectatur ex conjunctione ad diligentem.

Insl. 2° Deo conjunctiores sunl magis diligibiles , plus enim participant divinam lenitatem quæ est ratio diligendi ex charilate : ergo sunt magis diligendi.

Hic n. 7. o. -- *II. 1° D. conseq.* Ergo sunt plus diligendi objective et secundum speciem, *L.* plus intensive, *N.* Itaque omnis actus proportionalur objectoct agenti; ex objecto habet speciem , ex virtute agentis habet modum suæ intensionis, sicut motus habet speciem ex termino ad quem est, set! intensionem velocitatis habet ex dispositione mobilis cl virtute moventis. Sic ergo dilectio speciem habet ex objecto, sed intensionem habet ex parte <psius diligentis : unde , quamvis Deo conjunctioribus m ;ii> bonum velimus, non tamen ideo magi- intense volumus.

Ibid. — 2' *Posset absolute negari cons . qucnlia ;* quia , lice', meliores magis participent divinam bonitatem, el ideo sint secundum præsentem statum magis diligibiles, ista tamen participatio in hac vita est mutabilis, et qui hodie plus participat potest cras minus participare, ct c conlra qui hodie minus participat potest cras magis participare; at conjunctio secundum carnem est immutabilis : undepossum diligere ul mihi conjuncti plus participent divinam bonitatem, sicque plus eos diligere quam qui nunc sunt meliores.

Insl. 3' Qui plurcsamat propter unum, magis amat cos qui sunl isti uni propinquiores : atqui diligimus ex charitale proximum propter Deum. Ergo.

R. D. maj. Cætcris paribus, *transeat;* caeleris imparibus, JV. Hic autem cætcra non sunt paria; quia 1° conjunctiores nobispluribus titulis diliguntur quam propinquiores Deo ; 2° quia specialiter est nobis a Deo commendata dilectio ct cura nobis conjunctorum. Utrumque *palet ex probationibus conclusionis.* Sicul ergo, quamvis, v. g. gubernator civitatis omnes subditos regis diligat propter regem, non tamen magis diligit regi propinquiores quam suos cives, quia nempe pluribus titulis eos diligit, el eorum dilectio atque circa specialiter est sibi a rege commendata. Ita in nostro casu

Dices. S. Aug. lib. de Vera Relig. cap. 2G, dicit necessitudines propinquitatis carnalisesseex peccato, el neminem esse aptum regno Dei qui non eas oderit. Ergo. *R.* S Augustinum id retractasse lib. 1 Retract cap. 13.

Recte observat doctissimus Sylvius quod cum Auctor , hic cl a. 6 , loquitur de intensione dilectionis , non accipiat eam stride prout consistit in gradinus inlcnsionalibus, sed generaliter pro perfoclionc actus, sive illa sil secundum plures gradus intensionales, sive secundum apprclialionem ; quatenus amicitia unius magis .vstimatur, ideoque bonum illius amici magis procuratur quam alterius.

ibid, a 8. o. — *Dico* 3° Inter varie conjunctos, carnaliler conjuncti per se toque»-

do sunt magis diligendi in his quæ perlinent ad naturam quam aliler conjuncti.

Ibid. — *Supponit conclusio* varios conjunctionis modos : inprmiis csl conjunctio secundum carnem, ul inter pareilles elconsanguineos, allera est secundum societatem politicam, ul inler concives in eadem civitate, vel inter commilitiones in eadem mililia , lum inler se lum cum suis magistra* tibusautducibus; altera est secundum communem vivendi modum in eadem religione; altera secundum rationem obsequii, sive spiritualis, sive temporalis.

Ibid. — Dicit *itaque conclusio* quod, per se loquendo, qui sunt carnalilcrconjuncti, magis diligendi sint in his quæ perlinent ad naturam quam aliler conjuncti, quia intensio dilectionis est ex conjunctione dilecti ad diligentem; conjunctio autem carnalis originis csl prior et immobilior, quia csl secundum id quod perlinet ad substantiam : aliæ autem conjunctiones sunt supervenientes cl removeri possunt.

Ibid. — Dixi, *in his quæ perlinent ad naturam;* quia in his quæ pertinent ad alias conjunctiones, sunt magis diligendi qui secundum alias conjunguntur; ita ut,inquit Auclor, «Unusquisque diligatur ma- » li gis in eo quod pertinet ad illam conjunc- » lionem secundum quam diligitur, *n* Intellige extra necessitatem, ut modo dicam : unde, v. g. in re bellica magis obeditur duci quam patri.

Attamen, comparando dilectionem dilectioni, conjunctionem conjunctioni, carnalis est cuicumque præfercnda; ita ut, si non possint præslari ea quæ perlinent ad carnalem conjunctionem cl ea quæ sunt propria aliis conjunctionibus, ista sunt omittenda, imo cl istæ conjunctiones sunt deserendæ, si nccesse sil : unde miles, v. g. debet militiam deserere ut subveniat necessitati parentum; religiosus exire ex monasterio in eumdem finem : unde relinquitur quod, simpliciter loquendo, carnalilcr conjuncti sint magis diligendi quam aliler conjuncti.

Consectaria.

Ex his colliqes 1" in gravi vel extrema necessitate corporali, perse loquendo, magis esse succurrendum parentibus, liliis, uxori el probabilius etiam fratribus et sororibus quam cuivis benefactori quantumvis insigni. Quantum ad parentes *paid,* quia inter beneficia, nullum csl comparabile beneficio quod a parentibus accepimus: quantum ad filios el uxorem , quamvis parentes nihil accipiant a filiis, nec maritus ab uxore , tamen filii sunt aliquid parentum el uxor aliquid viri, sunt enim viret uxor una caro. Idem videtur dicendum dc fratribus et sororibus, quia arctiorcsl conjunctio inter illos quam inler quosvis alios.

Dixi tam in conclusione quam inconsectario, *per sc loquendo ;* quia conclusio cum consectario inlelligcnda cstsub iiscxccplionibus quas secundæ conclusioni apposuimus. Vide.

Colliqes 2° etiam in pari necessitate spirituali, probabilius parentes el filios carnales esse præfcrendos parentibus ct filiis spiritualibus; quia simpliciter loquendo, parcnlcsel filii carnales sunt magiscxcliarilale diligendi quarn quivis alii : atqui,si non præferantur aliis in necessitate spirituali, non magis diligentur ex charilatc: ergo. *Drob. min.* Dilectio charilatis fundatur in participatione bealiludinis cl in communicatione bonorum spiritualium in ordine ad illam: ergo, si non præferantur aliis in necessitate spirituali, non magis diligentur ex charitale quam alii.

Dices. Generatio spiritualis est majus beneficium quam carnalis : ergo plus debemus parentibus spiritualibus quam carnalibus.

R.N. conseq. Parlim quia parentesspirituales non sunt æque causa noslræ regenerationis sicut parentes carnales sunt causa noslrægenerationis carnalis; causa enim principalis noslræ regenerationis csl Deus cl Christus, sacerdos aulem est causa instrumentales tantum: at parentes sunt causa principalis noslræ generationis carnalis, parlim quia generatio carnalis est fundamentum vilæ spiritualis, in quantum illa supponitur ad istam.

Inst. Unusquisqucmagiscsldiligendusiu eo quod perlinet ad illam conjunctionem secundum quam diligitur, ul diximus paulo ante ex Auctore : atqui parentes ct filii spirituales sunt nobis magis conjuncti quam carnales quantum ad ea quæ spectant conjunctionem spiritualem. Ergo.

/{. hoc dictum Auctoris esse intelligendum de iis quæ sunt propria cuilibet conjunctioni, non voro dc bono quod est com-

mune omnibus conjunctionibus, quale esi nla aeterna. Item inlelligcnduni est extra utccssitalem , quo casu falemur parentes spirituales debere magis curare spiritualem profectum liliorum spiritualium aut spi<4-lualiter conjunctorum quamparenlnm, filiorum, fratrum aut sororum carnalium: quo sensu dicebat S. Ambros. 1.1 de Ofiic. c. ~:*Non minus vos diligo quos* in *Evαη-ylio genui , quam si in conjugio suscepis-sem* :quam dilectionem Auctor hic a. 8, ad 2, explicat quantum ad officia spiritualia impendenda, ul instructionis in lide el in bonis moribus. Neque dubium est quin pastor magis debeat invigilare saluti suorum parochianorum quam parentum aut fratrum qui sunt alterius parochia» et a suo pastore sufficienter curari possunt. Idem diode ofiiciis el obsequiis propriis cuilibet conjunctioni extra necessitatem parentum cl cognatorum : sic civis concivi, frater spiritualis fratri aut patri spirituali in religione, etc., plus debet in his quæsunl propria societati politicæ vel religiosæ quam parentibus el cognatis carnalibus.

Ibid. 9. o.— *Colliges* 3° patrem plus esse diligendum objective quam filium , filium lutem plus intensive quam patrem. *Ratio prioris csl*, quia diligimus patrem sub ratione principii quod habet rationem cminenlioris boni et similioris Deo. *Ratio sccundœ partis.* Id intensius diligitur quod est conjunctius; filius aulem est magis aliquid patris quam paler sil aliquid filii ; ramus enim est aliquid arboris, non arbor aliquid rami,—In 3. d. 29 a. 7. o—Absolute autem loquendo , pater in necessitate est præferendus lilio , quia paler diligitur ul causa , filius ul effectus; major csl autem obligatio effectus ad causam quam causæad effectum.

Hic. a. 40. o.—*Colliges*4° patrem per se loquendo magis esse diligendum quam malrem; quia paler est nobilius principium quam mater. Potest tamen facile contingere quod propter virtutes et merita matris, et econira propter vilia cl negligentias pain's, inaler sit magis diligenda : unde dixi, *per « loquendo.*

2 26. u. 14. — *Colliges* 5° patrem plus esse diligendum objective et apprclialivc quam uxorem, uxorem autem plus inlcnsive quam patrem et filios. *Ratio csl,* quia, Nl *jam diximus,* diligimus patrem subralione principii qnod habet rationem eminentioris boni el Deo similioris atque ralione accepti beneficii ; uxorem autem diligimus ul nostram carnem, sicque ut conjunctiorem quam patrem el filium : intensio aulem dilectionis csl cx conjunctione dilecti ad diligentem, ut jam non semel dictum est.

Cætcrum observant theologi ordinem in Iribus ultimis consectariis immutare, non esse grave peccatum ; quia non est notabilis excessus unius super alium.

ARTICULUS V.

Jn *cl quo sensu liceal Deum diligere el illi servire propter retributionem?*

Dico t° Fide certum est licere aliquo sensu Deo servire, sive illum diligendo, sive alia virtutum opera exercendo propter retributionem.

Ita definitum est in concilio Trid. sess. G, cap. 11, el can. 31, his verbis : « Si quis » dixerit justificatum peccare dum intuitu » ælernæ mercedis bene operalur, ana» thema sit. »

Constat cx S. Scriptura in pluribus locis. David Psal. 118, dicit : *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes luas propter retributionem;* Apost. Heb. 11, referi Abraham ct Moysen bona egisse intuitu mercedis ælernæ : de Abraham dicit quod ex obedicnlia in terra promissionis, *lanquam in aliena demoratus sit; quiacrpeclabalfundamenta habentem civitatem, cujus artifex cl conditor Deus;* de Moyse, quod *Magis elegerit affligi cum populo Dei quam temporalis peccati habere jucunditatem, quia aspiciebat in remuneralionem ;* Mallh. 19, Apostolis dicentibus : *Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te : quid ergo erit nobis?* respondit Christus, promittens illis ampliorem quam aliis merccdem : *Sedebi-*1rs *et vos super sedes duodecim, judicantes* duor/ccim *iribus Israel,* Coloss. 1, dicuntur habuisse fidero ct dilectionem, *propter spem quæ reposita erat eis in coelis,* ct Christus, Mallh. 5, cos incilat ad tolerantiam passionum intuitu mercedis; *Gaudete,* inquil, lelexu/lalc, *quia merces vestra copiosa esi in coelis.*

Idem passim asserunt SS. Patres. Cypr. Episl. 16; Chrysost. Horn. 63 in Matth. Ambros. I. 5 in cap. G Luc. Hicron. I. 1 coni. Jovin. c. 13; Aug. in Psal. 134, tract.

51 in Joan, clalibi. Rem Ecclesia , quæ in officie martyrum cantat: *Tradiderunt corpora sua ad supplicia, ul hœrcdes fierent in domo Domini.*

In 3. d. 29. a. 4. o. — *Dico* 2u Non licet diligere Deum aul illi servire propter retributionem, lanquam propter tinem rei amatae seu Dei ; tum quia Deus non polest ordinari ad aliquid lanquam ad tinem,cum ipse sit finis ultimus ad quem omnia ordinantur; tum quia alioquin retributio amaretur plusquam Deus, tinis enim plus amatur quam ea quæ sunl ad tinem.

Ibid — *Dico* 3° Licet servire Deo sive ipsum diligendo, sive virtutum opera exercendo propter retributionem ælernam,sic ut retributio sit tinis dilectionisct bonorum operum, non ultimus sed ulterius ordinabilis ad Deum.

Prob. prima pars. 1° Nulla est inordinatio quod media ad finem suum proprium cl legitimum el merita ad præmium ordinentur : alqui finis proprius cl legitimus bonorum operum corumque præmium est aeterna bcaliludo, juxta illud Matlh. 19: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata ,* el 1 Petri 1 : *Reportantes finem fidei vestræ salutem animarum.* Idque probant ea quæ protulimus pro prima conclusione.

2° Amicorum est ut quaerant invicem frui : atqui merces nostra nihil aliud est quam frui Deo : ergo.

Prob. secunda pars. Finis noster ultimus est Deus: alqui bcaliludo aeterna, licet objective sit Deus, formaliler tamen non est Deus, sed quid creatum, scilicet visio beatifica. Ergo.

Hinc sequitur tertia pars. Si enim possumus servire Deo propter retributionem aeternam lanquam propter finem bonorum operum, sed non ultimum : ergo lanquam propter finem ulterius ordinabilem ad Deum , ita quod intendamus videre Deum, ul cum securius el intensius diligamus, atque inælcrnum laudemus el glorificemus ; sic affecti, ul si nulla esset bcaliludo speranda , nihilominus diligeremus illum atque illi serviremus.

Dico 'i° Licet servire Deo inluilu mercedis temporalis , non lanquam finis proprie dicti nonorum operum ; inordinatum enim essel quod actus virtutum qui sunl præ· slanliores bonis temporalibus , lanquam media ad illa ut ad finem ordinarentur: sed lanquam boni alicujus vel finem comitantis, vel ad cum conducentis, ita ul se habeant lanium ul quædam motiva accessoria. Juvant enim nos boua temporalia ad finem supcrnaturalcm consequendum , 1 in quantum per illa vita hæc corporalis in quia sola datur copia beatiludinein merendi, sustentatur; 2° in quantum nobis organice deserviunt ad actus virtutum.

Id confirmat praxis Ecclesiæ, quæ petit a Deo serenitatem, pluviam, fruges, etc., imo ipse Christus qui jubet nos in Oratione Dominica pclerc *panem nostrum quotidianum.*

Hic. q. 27. <i.3. o.— Potest adhuc alio sensu, licet improprio, Deus diligi propter beneficia , quatenus homo ex acceptis vel speratis beneficiis a Deo, disponiturcl incilatur ad diligendum ipsum propler se; sed hoc non est diligere Deum inluilu mercedis.

Argumenta quæ opponi possunl contra tertiam conclusionem, attenta ejus explicatione, facile solvi possunt ; unde breviter

Dices. Qui diligit Deum propior niercc-dem plus diligit mcrccdem quam Deum; propter enim unumquodque lalc el illud magis. Ergo.

R. D. ant. Qui diligit Deum propler mcrccdem lanquam finem rei amalæ, plus, etc., *C.* lanquam finem dilectionis, *subdis-Unguo.* Tanquam finem ultimum , *transeat ;* lanquam finem ulterius ordinabilem ad , *N. Solutio patet ex ipsa conclusione.*

Inst. 1° Amor Dei propler mcrccdem est amor mercenarius : alqui amor mercenarius, ut docet Auctor supra , q. 19 , a. 4, ad 3, est semper malus. Ergo.

R. D. maj. Amor Dei propter mcrccdem, *ad sensum conclusionis ,* est amor mercenarius proprie dictus, qui nempe principaliter intendit mcrccdem sive temporalem sive aeternam , ita ul si non esset merces non diligeretur Deus *N.* esi amor mercenarius improprie dictus, quo quis scilicet ila mcrccdem spectat, ul si nulla esset nihilominus diligeret Deum , *C.* At iste amor mercenarius non est malus.

Insl. 2° Diligere Deum propter mercedem perlinet ad amorem concupiscentia.*, ergo non est charilalis; charitas enim est amor bcncvolenliæ.

R. D. conseq. Ergo non esi clraritatis pri-

mario, C. secundario, *N.* Non repugnat enim quod qui charilate Deum diligit propter scipsum secundario aliquod commodum inde expectct; quia vera amicitia non excludit omnem respectum ad commodum ab amico consequendum, modo principaliter propter se ametur.

Quantum ad SS. Patres qui possunt opponi , inlclligendi sunt de amore Dei propter mcrccdem temporalem, vel etiam aeternam principaliter intentam ct lanquam finem ultimum.

ARTICULUS VI.

Utrum sil melius cl magis meritorium diligere inimicum quam amicum?

Hic q. 27. a. 7. o.— Auctor docet quod islæ dilectiones possint comparari dupliciter, ex parte proximi qui diligitur, el ex parte rationis propler quam diligitur; quod primo modo dilectio amici praeemineat dilectioni inimici, quia amicus ct melior est ct magis conjunctus ; secundo modo dilectio inimici præcmincat, quia est purior elostenditur esse fortior, quippe quæ se ad remotiora extendit.

In his conveniunt theologi ; sed quæslio inter illos remanet, quæ istarum dilectionum secundumsc et cælcris paribus sil ahsolulcmelior ? ut si uno actu non cogitando dc inimico diligam amicum ad duo, clalio actu non cogitando de amico diligam inimicum pariter ad duo : quæ dilectio sil absolute melioret magis ineritoria?Constal namque quod si una sive amici sive inimici sit ad sex, sil melior altera quæcsl lanium ad duo.

Dico. Secundum communiorem et probabiliorem sententiam, dilectio amici secundum se et cælcris paribus est absolute melior et magis meritoria quam dilectio inimici.

Videtur expressa sententia Auctoris, qui præsentem articulum septimum sic concludit : « Dilectio amicorum secundum sc conii siderata, est fcrvenlior ct molior quam » dilectio inimicorum, u Et q. disput. dc charilate a. 8, ad 17 : « Si consideremus, u inquit, islce duos actus, absolute melius » est diligere amicum quam inimicum, u

Ibid. — *Prob. ejus rationibus.* 1° Illa dilectio est absolute melior, cujus objectum est melius; bonitas enim essentialis actus petitur ex bonitate objecti : alqui amicti·· est melior, Deo cl nobis conjunctior quam inimicus. Ergo. *Si dicas* amicum posse esse aliunde pejorem. *R.* conclusionem non spectare nisi præcise rationem amiciliæ et inimicitiae respective ad amantem.

Ibid. — *Confirmatur* 1° Illud est absolute melius cujus oppositum Mt pejus : alqui pejus est absolute odisse amicum quam inimicum , ul in terminis dicit Auctor el apprehendit sensus communis. Ergo.

Confirmatur 2° Dilectio illius quod est vere diligibile est bona : ergo dilectio illius quod est magis diligibile est melior : atqui amicus eslmagis diligibilis quam inimicus. Ergo.

Obj. 1° S. Th. hic a. 7, dicit quod dilectio inimici præcmincat secundum rationem diligendi : atqui excessus secundum rationem diligendi absolute est melior, quia objectum dilectionis non spccificat nisi ut subesi rationi diligendi. Ergo.

R. D. maj. Dilectio inimici juxta D. Th. præcmincl secundum rationem diligendi spectatam essentialiter, Ar. spectatam secundum accidentia, *C. Ad cujus sensum distincta min. N. conseq.* Non intendit ergo S. Th. quod ratio diligendi qaæ est bonitas divina, sil major seu magis participata in inimico quam in amico; quin potius contrarium docet in capite articuli, dum dicit amicum esse meliorem; sed udi tantum quod ratio diligendi in inimico sil purior el ostendatur fortior quia difficilior: hæc autem sunt accidentia respectu rationis diligendi.

Inst. 1“ Secundum I). Th. ibid, dilectio inimici est reipsa fortior : ergo absolute melior. *Prob. ant.* S. Th. comparat dilectionem igni qui lanio est fortior quanto comburit remotiora, seu materiam minus combuslibilem :ergodileclio tanto est fortior q-uanto diligit objectum minus diligibile, scilicet inimicum.

/i. *N. ant. Ad probat. D. ant.* S. Th. comparat dilectionem igni quantum ad aliquid , *C.* quantum ad omnia, *N.* In hoc ergo lanium stat comparatio D. Thomæ quod, sicut dum ignis extenditur ad remotiora cl comburit materiam minus combuslibilem, ostenditur esse fortior; ita dilectio, dum se extendit ad inimicum, ostenditur esse fortior : at non quod icipsa sil fortior præcise ut attingit inimicum, cum et eadem possit attingere amicum. Insuper minima charitas se extendit ad omnia diligibilia et diligit Deum super omnia, sicque potcp

nperare omnes difficultates, quod dici non potest de minimo igne respectu omnis materiae combustibilis. Unde charilale eadem et æque intensa possum diligere amicum et inimicum : ct in hoc sensu procedit conclusio.

Insl. 2° Saltem, secundum D. Thomam, dilectio inimici est purior, quia non diligitur inimicus nisi propter Deum , cum amicus diligatur etiam propter aliud : ergo est melior.

R. D. conseq. Ergo est melior secundum quid et accidentaliler, *Iranseat ;* simpliciter et absolute, *N.* Bonitas enim quæ petitur ab objecto est simpliciter et absolute melior. Dixi, *transeat,* quia admixtio motivorum naturalium in dilectione amici non semper causal remissionem scu diminulioncm illius ; natura enim non est graliæ contraria , sed a gratia perficitur: unde, quando illa motiva per charitalem ordinantur ad ejus finem, nullum ex illis patitur detrimentum, sed c contra proficit.

Obj. 2" Dilectio amicorum non meretur mercedem, juxta illud Christi, Malth. 5 : *Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis?* Dilectio autem inimicorum merelur mercedem, ergo.

Ibid, ad *i.* — *R.* sensum verborum Christi esse, quod dilectio amicorum apud Deum mercedem non habeat, quando propler hoc solum amantur quia sunt amici ct non propter Deum : quod videtur accidere quando sicamanlur amici, quod inimici non diligantur.

Obj. 3° cx Patribus. S. Chrysosl. Horn, de Cruce cl Latrone sub finem , dicit : « .Melius est pro inimicis quam pro amicis «orare, nec enim lanium nobis præslal » pro amicis oratio quantum pro inimicis «deprecatio. » S. Aug. Enchir. c. 37 : « Minus magnum csl erga cum esse I cnc- «volum, seu etiam beneficum, qui libi «nihil mali fecerit; illud mullo grandius » cl magniliccnlissimæ bonitatis csl , ul « tuum quoque inimicum diligas.» S. Bernar. Serin. feriæ quarts hebdomads pœnosæ , ad hæc verba : *Majorem charitalem nemo habet*, etc- dicit : « Tu habuisti majorem rem. Domine, ponens etiam pro inimicis.» Ergo

R. nos et similes Patrum textus duplici jensu excipi : 1° non comparant dilectionem nmicorum seorsim cum dilectione inimicorum , sed eam dilectionem que «t amicorum tantum cum ea quæ supponit dilectionem amicorum , el insuper includit dilectionem inimicorum ' et hæc indubie csl melioret magis meritoria quam dilectio amicorum tantum ; 2° loquuntur SS. Patres in suppositione quod dilectio inimicorum fiat, ulsæpc contingit, intensior propter difficultatem , ct quod eadem intensione non feratur in amicos; quo casu etiam est melior. Sed hoc non semper nec necessario sequitur, tum quia eodem gradu intenso quo diligo inimicos possum diligere amicos, tum quia, *ut jam dixi,* minima charitas sc extendit ad omnia diligibilia et diligit Deum super omnia , sicque potest omnes difficultates superare : unde possum diligere amicum et inimicum in eodem gradu , puta ad duo; et hoc sensu, ut iterum repetam , procedit conclusio.

Obj. 4° Dilectio inimici est difficilior quam amici : ergo et melior.

Ibid. a. 8. ad 3. — *R. N. conseq.* Plus enim facti ad rationem meriti el virtutis bonum quam difficile : unde non oportet quod omne difficilius sit magis meritorium, sed quod sic est difficilius ul etiain sit melius, ut proinde difficultas operis sequatur rationem boni. Difficultas autem quæ reperilur in dilectione inimici non sequitur rationem boni, cum non proveniat ex objecto quatenus bonum est, sed e contra quatenus a bono deficit. Denique exemplum patens est in dilectione Dei quæ melior est quam dilectio proximi, licet ista sit difficilior.

ARTICULUS VII.

De Prœceptis charitatii.

Charilalis nomine hic non inlelligitm habitus charilalis , sed actus ; non enim praecepta dantur dc habitibus, sed de actibus. Cum itaque in præsenli dissertatione egerimus de praecipuo actu charilalis qui est dilectio , præsenlem quæslionem hic propono quam tractat Auctor infra q. 44.

§ Î. — *Utrum delttr spéciale prareptum ddigrnth Deum actu iruerno ?*

Non pauci docuerunt non dari praeceptum speciale cl a cæteris distinctum diligendi Deum actu interno explicite, sed dilectionem Dei praeceptam nihil aliud esse quam observantium cætcrorum mandatorum, etiam sine ullo internae dilectionis

affectu ; quod sane non parum offendit pias | aures. Contra quos Itaque

Hic q, 44. a.3. ad 1. — *Dico.* Datur specialc el a caeleris distinctum præceplum diligendi Deum affeclu cl aclu interno cxplicilo, el non solum effectu observando cælera mandata.

Prob. 1° cx his Christi verbis, Malth. 22 : | *Diliges Dominum Deum tuum ex corde luo, d* in *lota anima lua, cl in lota mente lua : hoc csl maximum ct primum mandatum ; tteundum simile csl huic : Diliges proximum tuum sicut (e ipsum : in his duobus mandatis universa lex pendet.* Idem legitur Dent. 6 cl Luc. 10.

Ex his triplex formo argumentum. Primum. Juxla S. Augustinum et omnes interpretes, verba S. Scripturae in sensu naturali cl obvio accipienda sunt, nisi obstet grave inconveniens : atqui ista verba, *diligere ex toto corde, in lota anima, in tota mente,* naturaliter et obvie affectum cl actum internum dilectionis significant, nec nisi per apertam violentiam in alium sensum detorqueri possunt, neque huic sensui ullum obstat inconveniens, quinimo in hunc sensum omnia conspirant : ergo.

Secundum. Inter ea quæ distincta non sunl non potest numerari primum , secundum et tertium , neque unum potest dici maximum ; hoc per se palet: atqui, juxla Scripturam citatam, præceplum dilectionis Dei inter cætera numeratur primum, praeceptum dilectionis proximi secundum, cætera quæ in his duobus pendent tertium. Item, præceplum dilectionis Dei dicitur maximum inter alia : ergo præceplum dilectionis Dei est speciale et distinctum a cætcris præceplis.

Tertium. Nihil pendet a seipso : atqui lex seu præccpla totius legis pendent ab his duobus præceplis : ergo hæc duo præccpla sunl a cæteris distincta.

Confirmatur. S. Scriptura distinguit dilectionem Dei el observantiam mandatorum ut causam cl effectum , ut signum cl significatum. Joan. 14 *: Si diligitis me, mandata mea servate :* ubi dilectio assignatur ul causa observanti® mandatorum, ct observantia mandatorum ut signum dilectionis.

Prob. 2" Virtus charitatis non est tantum imperativa actuum observanti® mandatorum, sed etiam csl eliciliva affectuum el actuum propriornm, ut per se constat: ergo etiam præceplum charilalis non obligal tantum ad actus imperatos, seu ad obscrvanliam mandatorum, scii etiam adaclum proprium elicitum charilalis qui csl formalis cl cxplicilus amor Dei. Idque aperte innuit S. Scriptura non solum locis jam citatis, sed etiam 1 Cor. 16 : *Si quis non amat Jesum Christum, anathema sit;* ct 1 Joan. 4 : *Nos ergo diligamus Deum quoniam prior dilexil nos.*

Huc faciunt sequentes propositiones damnatae. *Prima :* « Homo nullo unquam vitæ » suae tempore tenetur elicere actum fidei, » spei cl charilalis cx vi praeceptorum di- d vinorum ad eas virtutes perlinentium : » est prima inter damnatas ab Alexandro VII anno 1665. *Secunda :* σ An peccet morlali- ů 1er qui actum dilectionis Dei semel lan- o tum in vita eliceret? condemnare non πύ- o demus. » *Tertia : a* Probabile est ne sin- » gulis quidem rigorose quinquenniis per » se obligare præceplum charilalis eiga » Deum. » *Quarta :* « Tunc solum obligat » quando tenemur justificari cl nonhabe- » mus aliam viam qua justificari possu- » mus. » Sunt quinta, sexta cl septima inter damnatas ab Innocent. XI anno 1679. *Quinta: a* Finem ultimum homo non tc- » netur amare neque in principio neque o in decursu vitae suae moralis : » est damnata ab Alcxand. VIII anno 1690.

Dices I°Joan. 14, dicitur: *Qui habet mandata mea et servat ea, ille est qui me diligit :* ubi videtur dilectionem praeceptam reponi in observantia mandatorum. Ergo.

R. his verbis nihil aliud significari quam quod observantia mandatorum sit signum dilectionis Dei; quia fieri non potest quod quis sincere Deum diligat cx toto corde, cl mandata ejus non servet.

Dicw 2° S. Bernar. Serm. 50 in Can lie. dicit : α Est charitasin actu cl in affectu; » cl de illa quidem quæ operis est puto da- » tam esse legem mandatumque firmatum: » nam in affectu quis ita habeal ut mande- d lur? illa mandatur ad praemium , ista in » praemium datur. » Ergo.

R. S. Bernard, non excludere obligationem omnis affectionis interna», sed affectionis tantum pcrfectæelconsummalæ;distinguit enim ibi triplicem affectionem aquam » caro gignit, quam ratio regit, el quam » condit sapientia.... Prima quidem dulcis

» sed turpis; secunda sicca, sed fortis; ul- » lima pinguis cl suavis. » Non ergo excludit obligationem sccundæ affectionis in qua sila est essentialiter charitas per quam opera fiunt, sed obligationem tcrliæ quæ csl cum dulcedine cl devotione consummata, quelque non præcipilur in hac vita, sed datur in premium in patria.

Dices 3° Istud præceptum non ponilur in Decalogo. Ergo.

Ibid. ad 3. — /L 1> *N. conseq.* Quia omnia præcepla Decalogi ordinanlurad dilectionem Dei et proximi : præcepla primæ Tabulæ ad dilectionem Dei, sccundæTabulæ ad dilectionem proximi : cl ideo præcepla charilatis non fuerunt connumeranda inter præcepla Decalogi. 2" *D. ani.* Istud præceptum non ponilur explicite in decalogo, *C.* implicite, *N.* hoc ipso enim quod in capite Decalogi ponilur : *Ego sum Dominus Deus luus,* recta ratio stalim infert esse diligendum.

Quod diximus de præccplo diligendi interne Deum, dicendum est de præccplo diligendi interne proximum propter easdem rationes, quibus adde : jubemur diligere proximum sicut nos ipsos; nosaulem diligimus nos affectu interno. Item Joan. 15, dicit Christus : *Hoc esi præceptum meum ut diligatis invicem sicut dilcxi vos :* Christus autem dilexit nos non solum per opera externa, sed affectu interno.

Neque dicas proximum sublevari dunlaxal opere externo, nec curare affectum internum : *[alsum* namque est *ulrumquc assumptum;* sublevatur enim proximum eliamorationibus internis, ct dedignaretur opus externum si sine affectu illi exhiberetur.

Hinc sequentes propositiones damnalæ ab Innocent. XI :α Non tenemur proximum b diligere actu interno et formali : » est decima; «Præccplo proximum diligendi sali lisfacere possumus per solos aclus exter- » nos: » cslundecima.

Feles quid inlclligatur in præccplo chari latis per istas particulas: *Ex lolo corde,cx lota anima, cxtola fortitudine, cl ex lolamente?*

Ibid. α. 4. ct 5. o. — J{. Supposito quod inter has particulas assignandum sit discrimen, *ex toto corde* significat ex tola intentione seu voluntate ;cxloIrt mente significat quod intellectus noster subdatur Deo; *cx lola anima,* qued appclilu§ noster sensilivus reguletur secundum Deum; *ex tola fortitudine,* quod aclus exteriores sint conformes divinis legibus.

Dixi, supposito quod inter has particulas assignandum sit discrimen ; quia mulli volunt his unum et idem significari,scilicet amorem Dei super omnia, easque apponit tantum ad majore explicationem ct energiam, perinde ac si diceretur: Diliges Deum ex loto animo animi affectu el super omnia , sic ut in amorem Dei nihil illi anteponas aul adæqucs; idque colligunt ex eo quod S. Scriptura interdum 1res particulas ponat, ul Deuteron. G et Matlh. 22;aliquando duas, ul Deuteron. 10 el 30; aliquando quatuor, ul Marc. 12clLuc. 10; quodque non semper cædem nec eodem ordine ponantur : nam Deuteron. G, exprimitur *cor, anima et fori iludo,* apud Matlh. *cor,anima el mens,* apud Mare, *cor,anima, mens el virtus,* apud Luc. *cor, anima, vires et mens :* quæ varietas signum est non esse magnum mysterium in distinctione harum particularum, sed perinde esse, sive islæ, sive illæ ponantur. Ita doctissimus Sylvius, qui addit quod, quamvis SS. August, cl Bernard, discrimen ponant inter clausulas, cælcri tamen Patres, SS. Chrysosl.Hilar. Ilieron. et Ambros. nullam agnoscant, intelligentes sub ly *ex toto corde* cæterasconlineri.

§ II. — *Qttandonam obliget praceptum charilatu)*

Suppono hoc præceptum sicut caetera obligare dupliciter, per sc el per accidens ratione alterius præcepti quod sine actu charilatis impleri non potest, *ul diximus* de præccplo iidei.

Dico 1° Præceptum dilectionis Dei perse obligat 1° initio usu rationis ad hocsuflicicnlis, de quo sat superquedixi in tract, dc Peccatis, disseri. 8, art. 8. Vide.

2' Obligat per se in fine vilæ; quia, cum tunc spiritus revertatur ad Deum qui creavit illum, ct diabolus maxime illi insidiclur, gravissimae negligentiæ cl contemptus accusaretur homo si non se converteret per amorem ad Deum cui sperat amore æterno conjungi in bealitudine.

3» 01)1 igat per scsæpius in » ita, cum charilas sit virtus præcipua qua 'endimus in finem propter quem creati sumus. At quoliés cl quando? incertum csl.

Habemus ex propositionibus damnatis

quod non sufficiat semel invita, nec semel Inquinquennio.Non arbilramurcliam obiigare quotidie , ul quidam putant colligere ex Oratione Dominica; quatenus, inquiunt Christus non docuil quotidie illam recitare, dum per eam jussit sic petere : *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie,* (licendo enim *hodie* significat illud singulis diebus esse petendum ; recitando autem cum intellectu Orationem Dominicam, exercemus aclum formalem dilectionis, dicendo, *sanctificetur nomen tuum,* quod non est aliud quam velle quod nomen Dei ubique el ab omnibus habeatur sanctum. Ita quidam reccntiorcs , quorum alii hanc sententiam tuentur ut verisimiliorem , alii ut non imorobabilcm.

Verum , *esto* Christus docuerit recilare quotidie Orationem Dominicam, ideone stride praecepit? Hoc oral ante omnia probandum. Fortene condemnabitur peccati mortalis qui unovel allcrodie non recitaret Orationem Dominicam, si inierim alias orationes recitet; aut si quotidie recitaret, sed interdum *sine intellectu?* Hern cx eodem principio pari jure inferam nos teneri quotidie ad aclum dilectionis proximi ; id quidem admittunt adversarii consequenter ad suum principium. Sed fallor, si hæc sententia non reputetur ab omnibus aliis singularis, durior ct rigidior.

Denique, *dato* esse præceptum rigorosum recitandi quotidie Orationem Dominicam, potest hic præccplo satisfieri absque actu dilectionis. Si namque peccator timore inferni attritus, volens sincere reverti ad Deum , recitet attente cl in quantum potest devote Orationem Dominicam, ul impetret a Deo dilectionem necessariam ad suam perfectam conversionem , nemo ilicei eum peccare et non satisfacere obligationi recitandi Orationem Dominicam, ct tamen non elicit aclum dilectionis Dei super omnia : potest ergo recitari Oratio Dominica sic.ul satisfiat ejus præccplo, si detur absque eo quod eliciatur aclus dilectionis.

Longe ergo probabilius cl moderatius sentiunt qui vel assignant dies domionicscl festos in quibus › cum fideles colunt Deum utomniuin rerum principium, inde inci-i lantur eliam ad cum amandum, vel qui semel aul bis in septimana actum dilectionis requirunt. Sed cum , ul dixi, hæc incerta sint, hortandisunlfidclcsulsæpcclsæpissime, in quantum possunt, in hisactïbus charilatis se exerceant : quod facile præstabunt, si cum attentione el affectu recitent Oralioncm Dominicam ; quamvis enim, ul dictum est, non importet necessario aclum dilectionis, sæpe tamen adjunctum habet, quando cum attentione et speciali affecta recitatur.

Certo autem in hoc præceptum impingunt qui diu versantur in occasione proxima peccandi vel prava consuetudine ; neque tamen tenentur hujus præcepli omissionem in confessione exprimere, quia satis inlelligilur ex confessione occasionis proximæ aut pravæ consuetudinis : de eo tamen monendi sunl pœnilenlcs, ut peccatum suum agoscanlet doleant.

Dico!0* Per accidens obligat præceptum dilectionis Dei quoties urget aliud præceptum quod non potest impleri sine dilectione, quia qui tenetur ad finem tenetur ad media, Ilincobigatl0 quando tentalio odii Dei aul alterius peccati superari non potest absque expresso actu dilectionis Dei ; 2° quando homo tenetur aut vult justificari non solum sine sacramento, sed etiam, secundum nos,cum sacramento, intelligcndo dc dilectione Dei super omnia, etsi nondum sil charilatis; 3° in casu martyrii: plures alii casus a quibusdam assignantur, sed incerti. Confer quæ dixi de præccplo fidei, disseri. 2, a. 4. § 2

Quantum ad præceptum dilectionis proximi, obligat, inquit Sylvius, quando offensa est inimico condonanda , ct quando ipsi est bene faciendum : addit, quando hoc esset necessarium ad superandam tentalionem odii, vel alicujus alterius peccati contra proximum ; sed hæc obligatio csl per accidens. Subdit : dc aliis casibus nihil csl certi, nisi quod hæc dilectio non sil diu differenda. Hanc diu differre non praesumuntur qui sæpc attente ac devote recitant Oralioncm Dominicam , *ul dictum est.*

ARTICLLUS VIII.

Anet quomodo homo deliberate agens teneatur omnia cl singula sua opera referre in Deum?

Huc rcvocand® sunl vari® intentiones seu relationes operum in finem , quas art. 5 dissert. 1 de ultimo line recensuimus, scilicet actualis, virlualis, inlerprelativa ct habitualis; sed maxime attendendum ad du-

plicem virlualcm , quarum unam diximus explicitant ratione prioris intentionis actualis virlualiter perseverantis; alleram implicitam ratione objecti ex se tendentis in finem , cujus objecti honestate movclur agens ad agendum. Confer prænolainen dicti articuli.

Lovanicnses docent hominem, quotiescumque agit deliberate, teneri sub peccato veniali actum referre in Deum cx amore non quidem charilatis, sed benevolentiae, relatione virtuali explicita , relicta scilicet cx actuali relatione praecedente quae adhuc perseveretcl in opus influat, sic tamen ul defectus hujus relationis ipsum quidem operantem inficiat, at non ipsum opus.

Pro explicatione et assertione sententiæ contrariae, quæ est communis aliarum scholarum catholicarum,

Dico 1° Homo tenetur aliquoties omnia opera sua referre relatione virtuali explicita in Deum ut ultimum finem sive naturalem, sive supernaturalem, eo scilicet modo quo illum cognoscit aut cognoscere potest.

Prob. Quia omnis homo, sive fidelis sive infidelis, tcnclur aliquoties elicere actum amoris Dei ut ultimi finis seu super omnia : id omnes admittunt, etiam de infidelibus ; quia, licet Deum ul auctorem naturæ non cognoscant, possunt tamen illum cognoscere, cum de eo non detur ignorantia invincibilis, ut diximus in prima parte : atqui in actu hujusmodi amoris Dei super omnia et ul ultimi finis, involvitur virlualiter relatio omnium operum in Deum ul ultimum finem, linis enim ultimus csl id quod propler se appetitur et cælcra proplcr ipsum. Unde Auctor in 2, d. 40, q. unica , a. 5, ad G : *Quando aliquis,* inquit, *cogilat te totum ad Dei dileclioncm dirigere, tunc quidquid ad seipsum ordinat in Deum ordinatum erit.* El infra : *Quandocumquc habitus charilatis exit in actum, fit ordinatio totius hominis in finem ultimum , cl per consequens omnium corum qua in ipsum ordinantur ut bona sibi.*

Dico 2° Ul tam operans quam opus eximantur a peccato, non csl ncccssc ut homo deliberate agens toties quoties referat opus suum in Deum proplcr sc dilectum relatione virtuali explicita, sed sufficit relatio victualis implicita. Scu, ul distinctius loquar, non est neccsse ut præcesseril actualis relatio in Deum proplcr se dilectum cujus vi ct influxu eliciatur opus, sed sufficit, ubi non urget præccplum dilectionis Dei super omnia, nt opus sit cx objecto honestum ct nullo pravofinc nullavc alia prava circumstantia vitiatum, sic ut operans cx libera electione conformiter dictamini rationis ct legis naturalis, sponte se subjiciat auctori hujus legis, diligensque honestatem particularem hujus operis,censeatur diligere virlualiter implicite primigeniam el fontalem honestatem quæ est ipse Deus, cujus hæc particularis honestas est participatio, consequenter intendat implicite ipsum Deum.

Hanc conclusionem impugnarunt quidam theologi non infimae nolae, quorum responsiones ct objectiones præcipuc exSS. Aug. ct Thoma politas referam et solvam. Igitur

Prob. i° conclusio. Nulla lex, nullum præccplum assignari potest quo homo deliberate agens leneatur referre opus suum in Deum aliter quam sit dictum in conclusione, nisi præccplum dilectionis Dei, quod, cum sit affirmativum, non obligat ad semper, sed certis temporibus et circumstantiis : ergo, ubi non urget hoc praeceptum , non tonetur homo referre opus suum in Deum aliter quam sil dictum in conclusione. *Antecedens,* ultra quod *patebit ex sol. obj.* est expresse D. Th. in 2 cil. ad 6, ubi ait : « Si quaeratur quando oporteat actum » referre in finem ultimum, hoc nihil aliud o est quam quærcrc quando oporteat habi- » tum charilatisexire inactum. » Eli,2, q. 100, a. 10, sibi objiciens illud Apostoli. *Omnia in gloriam Dei facile : respondet* ad 1 sic : « Sub præcepto charilatis con· » linetur ut diligatur Deus ex loto corde, » ad quod perlinet ut omnia referantur in » Deum : clidoo præccplum charilatis im- » plere homo non potest, nisi etiam omnia » referantur in Deum ; sic qui honorat pa- » rentes, tenetur cx charilate honorarc, n non ex vi hujus præcepli, quod est: //ono- » *rare parentes,* sed ex vi hujus præcepli : » *Diliges Dominum Deum tuum cx loto* » *corde luo.* El cum ista sint duo præcepla » affirmativa non obligantia ad semper, » possunt pro diversis temporibus obligare, » et ita potest contingere ul aliquis, im- » plens præccplum dc honoratione paren- » tum, tunc non transgrediatur præccplum » de omissione modi charilatis. d *Si dicas*

cum adversariis S.Th. hic agere dc charitale stride dicla ; *esto;* sed quod dicit de charilate csl etiam inlelligcndum dc amore Dei benevolo, cum utrobique sit eadem ratio præcepli affirmativi.

Contra hanc probationem quidam opponit 1° præccplum dilectionis Dei, cum sil affirmativum, non obligare ad semper ad actus continuos, obligare tamen ad semper virtute.

R. ul in vindiciis operi posthumo professoris Lovanicnsis oppositis, hanc objcclionem esse directe contra S. Thomam : eodem enim modo loquitur S. Docl. de præccplo charilatis ac <lc præcepto honorandi parentes ; istud autem non obligat virtute ad semper : ergo nec illud. Insuper inauditum puto in scholis præcepla affirmativa obligare virtute pro semper; hoc enim esset ipsa simpliciter obligare pro semper.

Inst. lo S. Th. q. 1 dc Charilate a. 11 cl alibi, in terminis docet præccplum charilalis obligare virlule ad semper. Quomodo ergo solutio praecedens essel directe contra S. Th. ct inaudita in scholis, præserlim in schola Thomislica?

R. S. Th. neque q. 1 de Charilate, neque alibi id docere, ut *patebit* cx *sol. obj.* 4 ; sicque remanet quod ista solutio sit directe contra S. Th. el inaudita in scholis.

Insl. 2° S. Th. eo modo loquitur dc præccplo charilatis ac de præcepto honorandi parentes, dum agitur dc tempore quo elici debet actus charilatis thcologicæ , aul quo honorandi sunl parentes, non autem dum agilurdc præcepto referendi opera in Deum; nullibi enim dicit S. Th. quod non teneamur virlualiter el explicite opera nostra referre in Deum, nisi quando urget praeceptum eliciendi actum charilatis.

Sed contra. Dicit in terminis S. Th. in 2, d. 40, q. unica, a. 5, ad 6 *St quœr lur quando oporteat actum referre in finem ultimum , hoc nihil aliud csl quam quœrcre quando oporteat habitum charilatisexire in actum.*

Rcponil. S. Th. loquitur dc habitu charilalis: adversarii autem non dicunl ad relationem virtualem explicitera operum in Deum requiri habitum charilatis, alias qui carens habitu charilatis amaret Deum super omnia amore benevolo, per quod adimpletur præccplum charilatis, non referret virlualitcr explicite omnia sua opera in Deum; quod non admittunt.

R. quod id quod S.Th. hic dicit dc habitu charilatis inlelligat etiam de amore benevolo; quamvis enim non sil in omnibus eadem ratio habitus charilatis clamoris benevoli, eadem (amen est, secundum S, Th. cl rei veritatem, quoad relationem virtualem explicitera operum irt Deum. Ideo enim, secundum S. Th. el rei veritatem, qui elicit actum charilatis habitualis, omnia opera sua virlualiter explicite refert in Deum; *quia quando aliquif cogitat se lum ad Dei dilectionem dirigere, tunc quidquid ad sc ordinat in Deum ordinatum erit* Sunl verba S. Docl. lococit. Alqui qui elicit actum amoris benevoli Dei super omnia, per quem adimplet charilatis præccplum , se lotum ad Dei dilectionem dirigit i ergo eadem est ratio habitus charilatisclamoris benevoli quoad relationem victualem explicitant operum in Deum.

Neque verum est, ut prætcnditur, S. Thomam ibi agere dunlaxat de eo quod requiritur ad meritum de condigno , quasi sensus ejus verborum esset : Si *quaeratur quando oporteat actum referre in finem, ultimum,* uL operans relatione sua mereatur de condigno, *hoc nihil aliud est quam quaerere quando oporteat habitum charitalis exire in actum :* hoc, inquam, nullatenus verum csl; siquidem homo justus sæpc mercatur dc condigno absque eo quod habitus charilatis exeat in actum formalem, ul docet S. Th. ibid. ad. 2.

Opponit 2° contra eamdem probationem relorsioncm argumenti sic. I'ræccplum affirmativum non obligat ad semper : ergo non tenetur homo ad semper opus suum referre relatione virtuali implicita in Deum.

R.N. conseq Disparilas est, quod præccplum affirmativum referendi virlualiter implicite omnia opera in Deum, non solum involvat, sed coïncidât cum præcepto negativo nunquam agendi malum, seu ineo fundatur tanquam in ratione sui; non sic præccplum charilatis. Quærenli enim cur tenear referre virlualiter implicite actum meum in Deum, recte respondeo, quia prohibeor aliquem actum malum facere; hoc ipso enim quod honum absolute ago, virlualiler implicite refertur in Deum; nec aliquid ulterius responderi polesl. Quærenli vero cur tenear referre omnia opera virlualiler explicite in Deum , responderi non pirf quia prohibeor non referre, aut all·

quern actum malum facere, sed quia Deus csl ultimus linis. Si dicas, *quia non Heel harere in creatura ,* ulterius quæram cur non liceat hærere in creatura, ct nihil aliud responderi potest quam quia Deus et non creatura est ultimus tinis. Insuper falsum est quod qui actum absolute bonum virtualiter implicite ad Deum relatum facit, hærcat in creatura.

Oppon. 3° *conlra eamdem probationem.* S. Thomas in his verbis, 1, 2, q. 100, a. 10 : *El cum ista duo pracepta, nimirum diligendi Deum cl honorandi parentes, non obligantia ad semper, possunt diversis temporibus obligare, cl ita potest contingere quod aliquis implens præceptum de honora-Hone parentum , non tunc transgrediatur prxeeptumdeomissionemodi charilalis,* in his, inquit, verbis, *cx concessis a* nobis, I). Th. agit de charitate stricta ct sub gravi obligante, sed non semper, quia præceptum charitatis statis dunlaxat temporibus obligat. Quod quis autem possit implere præceplum de honoralione parentum et non peccare mortaliter, quamvis non eliciat actum charitatis, non sequitur quod possit illud impicreei nequidem peccare venialiter, quamvis omittat relationem in Deum.

II. 1° me non concedere S. Th. agere ibi de charitate stricta, id tantum permitto : *esto,* inquio; quod vocabulum, ut omnes norunt, non est concedentis, sed transire permittentis. 2' Quamvis præceptum charitatis secundum se obliget sub gravi peccato , non tamen concessi quod non posset per accidens ct cx circumstantiis obligare sub levi peccato, ut in aliis præceplis credendi, sperandi, honorandi parentes, solvendi debita, etc. 3° Non concedimus quod præceptum charilalis eliam late sumptæ referendi omnes et singulos actus nostros virtualiter explicite in Deum, si detur, secundum se obliget tantum sub veniali de quo infra. 4> Denique S. Th. loquatur de charitate stricte vel late sumpta pro amore benevolo, perinde csl quoad praesentem quæstioncm, cmnutriusque præceptum sit affirmativum. Quæslio csl inter nos ct adversarios utrum, secundum S. Doctorcm, teneamur ex præccplo charitatis, sive stricte sive late sumptæ pro amore benevolo, referre virtualiter explicite omnes cl singulos aclus nostros in Deum. Si teneamur, ul volunt adversarii, ergo obligat illud præceptum in omni actu, quod tamen diserte negat S. Thomas, quii csl affirmativum. Vide nunc quæ sil visargumenti.

Ad id quod dixerat laudatus professor, phrasi S. Thomæ, præceptum non obligare nisi dum cl in quantum adstringil sub mortali, *respondi* in vindiciis sensum S. Thomæ esse quod peccatum veniale non sit contra legem, hoc sensu quod non evertat finem legis, esse tamen conlra legem hoc sensu quod prohibeatur a lege. Et hoc concedit alter adversarius; sed quia in hanc rem quosdam textus I). Thomæ citaveram,contendit me perperam cos citasse, ct videtur me quasi oscitantiæ aut malæ fidei arguere. Quamvis non difficile foret nostrum sensum in his textibus comprobare, quia tamen concedit quod principaliter intendo, ct ipse dicat se istis non indigere, sufficit ad amovendam oscitantiæ aut malæ fidei suspicionem, si dicam me hos textus citasse eodem modo ct eodem sensu quo illos citavit celeberrimus Sylvius, 1,2, q. 71, a. 6, quem nemo, ut puto, oscitantiæ et malæ lidei arguet.

Prob. 2° *conclusio.* Infidelis seu peccator qui, nulla praecedente actuali relatione in Deum proplcr se dilectum, facit eleemosynam ex motivo misericordiæ, honorat parentes cx motivo pietatis, solvit debita ex motivo jusliliæ, cx nullo capite pcccalnion cx parte objecti, quod bonum ct honestum est; non cx parte circumstantiarum, quia suppono nullam pravam adesse; non cxdefectu finis, quia habet pro line proxime el explicite honestatem particularem hujus operis, cl cum hæc honestas particularis ex se tendat cl referatur ad fontem, auctorem cl consummatorem totius honestatis qui est Deus, Deum habet virtualiter implicite pro tine ultimo.

Confirmatur 1° Qui vult aliquod bonum, v.g. eleemosynam formaliter explicite propter particularem illius honestatem, vult virtualiter explicite proplcr honestatem secundum se; non enim movetur formaliter explicite ab honestate particulari, quin moveatur virtualiter explicite ab noncslale secundum se; cl cum hæc honestas secundum se in re sil Deus, vult virtualiter implicito propter Deum.

Confirmatur 2> *el magis explicatur hac fundamentalis ratio.* Peccator seu infidelis in quo amor honestatis cl æquilalis ualuia-

lis non est penitus abolitus, qui cx eo amore quædam justa et honesta facit absque ulla admixtione pravæ circumstanti® , sed conformiter dictamini rcctæ rationis cl legis naturalis, v. g. reddit proximo quod suum csl, servat fidem amico datam, miseretur innocenlis afflicti, etc., præcise quia hæc justa videt, el ad ea se teneri lumine naturali sentit, 1° hic clnunc obedit Deo, licet eum non salis explicite cognoscat, quia facit quod Deus omnis æquitalis auctor facere præcipil; 2° operatur implicite propter Deum, quia operatur propter æquilatem el honeslalcm naturalem cujus Deus estauctor el consummator; 3° implicite et secundum quid amat Deum ut primam actionum honeslarum regulam , quia amat honestatem quam Deus amare præcipil : unde S. Aug. in Psal. 100 : *Quidquid bene fit, Deo fit, quia cx ejus præccplo fit.*

El hæc est expressissima S. Th. scnlcnlia,qui in cap. 14 Rom. lect. 3, decretoriis verbisdicil : « In homine infideli cum infiB delilalcest bonum naturæ; ct ideo,cum d aliquis infidelis cx diclamine rationis ali» quod bonum facit, non referendo ad maDium finem , non peccat. » Nihil sane cxpressius, ct est ipsa conclusio nostra; nec video quid respondeant adversarii. Neque enim dicere possunt quod non pcccel pcccato operis, sed operantis,cum dicat S. Doctor absolute, indefinite ct sine ulla reslrictione, *non peccat:* ergo neque peccato operis, neque peccato operantis; alias peccatet.

At forte S. Th. inlclligil de peccato mortali, scilicet quod non peccet mortaliter, bene tamen venialiter : ita quidem interprclatur adversarius, sed loto coelo aberrat; suhdilcnim immédiates. Doctor post verba laudata : *Non tamen opus ejus est meritorium , quia non csl gratia informatum.* Ul quid, amabo, S. Th. hanc observationem addidisset, si consuisset hunc infidelem pccarc venialiter in bono suo opere? Num forte aliquis unquam somniavit hominem peccando venialiter mereri, aut peccatum veniale esse meritorium ?

Sed, inquit adversarius, S. Thomas satis explicat se inlelligere de peccato mortali, immediate subjiciens : *Cum vero homo infidelis aliquid agit, ex eo quod infidelis est, manifestum quod peccat,* utique mortaliter, non enim immediate, sed post plures lineas S. Doctor hæc verba prioribus sufficit. *Al id parum.* S. Thomam his posterioribus verbis priora explicare ad sensum adversa* rii, ne vel Argus centum oculis videret. S, Thomas in posterioribus verbis agit de peecato mortali ; *cslo,* ideone in prioribus verbis? Infidelis agens ex infidelitate peccat mortaliter : ergo infidelis agens ex diclarnine rationis aliquod bonum , non referendo ad malum finem, peccat venialiter, licet non mortaliter. Qualis consequentia? sit exemplum familiare : adversarius pœnilenti consulenti de diffamatione proximi, respondet: Si reveles gravia peccata proximi propter bonum et necessarium finem , non peccas; si reveles ex odio cl intentione diffamandi absque necessario fine, peccas, In secundo membro agitur de peccato mortali : ideone eliam in primo? ideone revelaus peccatum proximi ob bonum elneçessarium finem , peccat venialiter, etsi non mortaliter? E quibus glossis el inlcrprelamentis obscurantur verba clarissima S. Docloris, ut vel invitus habeatur patronus singularis opinionis conlra communem scholarum catholicarum sententiam. Redeal ergo argumentum prius factum. S. Thomas dicil absolute, indefinite, et sino ulla restrictione hunc infidelem non peccare: ergo non peccat neque mortaliter, ncque venialiter, alioquin peccaret, quod nogai S. Thomas. Eodem modo ct sensu loquilur S. Doctor 2,2,q. 10, a. 4, o.ubi dici l : *Non oportet quod in omni opere suo peccent infideles; sed quandocuinquc aliquod opus operantur cx infidelitate, tunc peccant.*

*Sedcontra.*Inprimisfallilluradversarius; *Insuper conlra hanc probationem opponit* 1° adversarius rctorsionem argumenti <|e actu conjugali, cx D. Th. in 4, d. 31, q. 2, a. 2; sed de hoc in *sol. obj. obj.* 3.

Opponit 2° Iste infidelis seu peccator non peccat quidem peci alo actionis, peccat lamen peccato omissionis in quantum opus suum actu vel virtute non refertur ulterius in Deum, ct ita stat in creatura, quod sine peccato esse non potest.

R. hunc infidelem seu peccatorem neque peccare peccato omissionis, quia opus ejus sufficienter refertur in Deum , nec datur præceptum ulterius referendi, vel assignet ; sicquc non inhærcl in creatura.

Insuper S. Th. formalissime, indefinite,

absolute et fcbsque (illa restrictione dicit hune non peccare : quid ergo nobis occentat distinctionem inter peccatum actionis ct omissionis? Forie ista distinctio subterfugit sagacitatem Angelici Docloris?

Opponit 3° *contra eamdem probationem.* Nosira vidualis relatio non excusat ab omni peccato, *ul patet* ex S.Th. dc actu conjugali. *Sed* ut anledc hoc arg. *in sol. obj. obj.* 3. Inierim audiat S. Th. cit. *Non peccat:* ergo excusatur ab omni peccato.

Opponit 4° *contra eamdem probationem.* Nostra relatio non est veri nominis relatio, alias qui legit aut studet, quia amat aliquam particularem veritatem, censebitur Deum implicite diligere qui csl prima veritas.

R. veritatem esse objectum intellectus, non voluntatis, nisi ul bonam : si quis ergo diligat veritatem ul sibi bonam, statui suo convenientem secundum dictamen rationis cl prudentia?, censebitur diligere Deum virlualiter implicite, sicut in aliis bonis operibus.

Prob. 3° *conclusio.* Si homo deliberate agens Icnctur reierre omnes actiones suas in Deum propter se dilectum relatione virtual! explicita ad sensum adversariorum, defectus hujus relationis vitiaret non solum operantem sed etiam opus : alqui */alsum consequens,* fatentibus ipsis adversariis. Ergo. *Prob. sequela majoris.* Actus non ordinatus ad debitum finem , est actus inordinatus el malus : unde S. Th. 1,2, q. 18, a. 1, o, dicit : *Actus a ratione deliberativa procedens, si non sil ad debitum finem ordinatus, ex hoc ipso repugnat rationi cl habet rationem mali.* Ex quo principio infert non dari actum indifferentem in individuo : alqui, juxta adversarios, actus non relatus ad Deum propler se dilectum relatione virtuali explicita, est actus non ordinatus ad debitum finem. Ergo.

Reponunt adversarii defectum relationis operantem afficere, sed nullo modo opus; consequenter, etsi peccet operans per relationis explicit® defectum , opus lemen manet intactum. Idquc probare contendunt variis exemplis . sic, inquiunt, qui voto tcnclur rcc:,tare septem psalmos pœnitenliales flexis· genibus, si cos attente ct devote recitet stando, peccat, sed ejus actio non est mala. Sic, qui ex præcepto confcssarii tenetur referre virtualilcr explicite in Deum eleemosynam sibi injunctam, et dando eleemosynam hanc relationem omittat, peccat, sed eleemosyna non est mala. Sic qui ex præcepto Ecclesiæ tenetur jejunare ad avertendum bellum cl famem, el jejunat tantum propler unum finem, peccat,sed ejus jejunium non est malum. Sit, inquit Daelman, qui debet solvere centum florcnos intra mensem, solvit tantum quinquaginta, peccat, ct tamen solutio quinquaginta florenorum non inficitur nec mala est. Sic servus in arte pingendi peritus, qui tenetur omnia domino suo afferre, si imaginem quam eleganter pinxit subtrahat domino, peccat, at non ideo vitiatur imago, etc.

R. disparilatem esse, quod in hisci similibus exemplis obligatio afficiat agentem cl non actum; in nostro autem casu, secundum principia adversariorum, afficit utrumque : quia, juxta illos, ista obligatioorilur ex dominio quod Deus ul primum principium cl ultimus finis habet non solum in agentem, sed etiam in ejus actionem ; consequenter hæc obligatio afficit agentem ct actum ; nec minus iste finis debetur actioni in individuo quam qui dicitur aliunde intrinsecus, estque divers® rationis ab aliis circumstantiis : unde sicut, secundum nos, actus foret malus si ratione alicujus circumstanti® non referretur virlualiter implicite in Deum, sic secundum adversarios debet censeri malus, si non referatur explicite in Deum, præserlim cum juxta illos hæreal in creatura.

Contendit adversarius solum defectum finis debili nunquam formaliler vitiare actionem. Quid ergo vult. S. Th. quando dicit quod *Actus a ratione deliberativa procedens, si non sil ad debitum finem ordinatus, cx hoc ipso repugnat rationi, cl habet rationcmmali?* Respondet: *Non dicit S. Th.... quod actus ad nullum debitum finem ordinatus formaliler vitietur a solo defectu finis.* Dicat, velim , num actum repugnare rationi ct fieri malum cx defectu debili finis, non sil actum vitiari formaliler cx defectu debili finis? Ista sunl synonyma.

Non negamus tamen agentem absque debito fine habere malum finem , non secundum se, sed hoc sensu malum quia non est debitus; cx hoc ipso enim, inquit S. Th. actus repugnat rationi ct habet rationem mali, codemque sensu dixit S. Th. in 2, d. 40, a. 5, ad 5, quod finis actus deliberati non possit esso indifferens. Insuper› *dat»*

requiri finem positive et secundum se malum in agente absque debito lino ut ejus actus sil malus, habetur in sententia adversariorum, scilicet bæsio in creatura.

Ad primum exemplum oppositum U. omissionem solutionis quinquaginta fforenorum non esse circumstantiam afficientem moralilcr solutionem quinquaginta florenorum, sicut omissio finis debili afficit opus, id esse concomitantem tantum sicut omissio sacri aul jejunii præcepli : cujus indicium esi quod, transacta solutione quinquaginla ilorcnonim, remaneat adhuc obligatio solvendi alios quinquaginta sic ipsum operantem seu debitorem afficiens, ut adhuc peccet donec solverit : at transacto opere, v. g. eleemosynae, non remanet amplius obligatio relationis ad Deum , neque ex hac parte deinceps peccat operans.

Ad secundum exemplum. Disparilas est, quod imago sil quid physicum cl non morale, idcoque defectu iinisdebili non vitietur; secus autem actus humanus in individuo.

Cæteruin repecto quod dixi in prima editione hujus quaesi, el deinde in vindiciis, me non insistere principaliter huic argumento. Imo permisi et etiam nunc permitto adversariis quod intendunt : *palo*, inquiebam, *opus defectu relationis non infici.* Quapropter supervacaneum puto hic diutius immorari.

Prob. 4°*conclusio.* Si homo, defectu relationis virlualis exphcitæ in Deum propler se dilectum, peccat, cum opus cx objecto bonum facit, sequitur 1 · quod neccssesil infidelem quamdiu manet infidelis peccare in omni opere, quod est damnatum ah Alexandro VIII, in hac propositione: *Necesse csl infidelem in omni opere peccare:* csl 8. Quod obvio sensu iniciligilur, quamdiu est infidelis.

Opponit 1° *contra hanc probationem* adversarius. se agnoscere in infidrlibusgratias snilicienlcs cum quibus possunt vitare peccatum.

R. Vel illæ gratis sufficientes inferunt cognitionem veri Dei, vel non : si primum, desinunt cx hac parte esse infideles; propositio autem damnata intelligilur dc *infidelibus quamdiu* manent infidele» : si secundum, non poterunt referre suos virlualiter explicite in Deum quem ignorant, et sic j defectu hujus relationis necessario peteabunt in omni opeie suu.

Opponit 2↓ infideles in sua sententia non peccare in opere, sed in omissione ; sensu» autem obvius hujus propositionis, *peccare in opere,* est quod opus sil vitiosum.

/{. quod sensus obvius hujus propositionis, *Infidelis peccat in omni opere,* sil *Infidelis peccat quoties operatur,* sive peccet peccato operis sive operantis : sicut cum dicimus Gallice, *// pèche dans toutes ses actions,* sensus est : *// pèche toutes les foil· qu'il agit.* Admittunt autem adversarii infidelem peccare quoties operatur, defectu scilicet relationis explicit®. Insuper hunc esse sensum damnatae proposilioniseruimus cx circumstantiis: quia, si summus pontifex damnasset tantum hanc propositionem quatenus dicit opus esse vitiosum , nihil aliud damnasset quam quod jam erat damnatum a tribussummis pontificibus in Baio, scilicet omnia opera infidelium esse peccata.

Neque dicas hanc secundam propositionem adjicereprimænovam falsilatem,dumdicil: *Necesse est* omnia opera infidelium esse peccata; id enim etiam importatur in prima. Si namque omnia infidelium opera sunt peccata, procul duhio necesse est sic esse, alioquin aliter aliquando contingeret. 2« Quia juxta Baium, hujus propositionis auctorem, ideo omnia infidelium opera sunt peccata, quia non referuntur explicite in Deum : alqui impossibile est opera in Deuin explicite referri ab iis qui illum ignorant, ut sunl infideles : ergo necesseest, in sensu propositionis damnalæ, omnia infidelium opera esse peccata

Item Baius dicebat opera infidelium ad Deum non relata, esse peccata, quia adscribebal defectum relationis ipsi operi : el cum quidam theologi, post ejus damnationem , ut eam declinarent, dicerent opus non esse peccatum , sed tamen operantem peccare defectu relationis, adscnbentes nimirum defectum relationis operanliet non operi, iterum fuerunt damnati in superion propositione.Non ergo fueruntdamnaliquia dicebant opera infidelium esse peccata, sed quia dicebant infidelem peccare in opere seu operando sine relatione.

Instat adversarius. Qu dicit aliquo auctore , *perçai in stylo,* sensus est, quod slylussil vitiosus : ergo cum dicitur, *infidelis peccat in omni opere,* sensusesl, quod omnia ejus opera sunl vitiosa.

Zft *Uato anrrcedcnle N> conseq,* Dispari-

tas est, 1· quod in propositione adversarii explicite determinetur objectum ct materia in qua peccatum est, non sic cum dicilur generaliter, *peccat in omni opere,* quod secundum communem intelligenliam significat, quoties operatur, *ul dictum est.* 2°Disparilas csl, quod sensum quem tribuimus propositioni damnatae eruamus ex circumstantiis, quales non habet propositio singularis adversarii:sensus autem naturalis et obvius alicujuspropositionis attendi debel cx circumstantiis.

Sequitur 2· quod , qui dolet de peccato mere ob ejus turpitudinem, sine ullo ad Deum offensum respectu , peccet : quod iterum videtur ab eodem pontifice damnatum in hac propositione: *Revera peccat qui odio habel peccatum mere ob ejus turpitudinem cl disconvenientiam cum natura , sine ullo ad Deum offensum respectu.* Scio adversarios vim facere in hac particula *offensum,* quasi peccator qui dolet desuo peccato propter ejus turpitudinem , si referat hunc dolorem ad Deum, possit referre ad Deum non offensum.

Sequitur 3° quod qui elicit actus lidei, spei aut etiam operatur bonum solius (cicinae mercedis intuitu, absque ulteriori relatione ad Deum propter se dilectum , peccet ; quod quam sit absurdum , S. Seripluπό, Palribus cl sanæ doclrinærepugnans, persentis ipse Daelman dum respondet id esse speciale actibus fidei cl spei, quod habeant Deum pro objecto formali cl in actu fidei includatur pia affectio erga primam veritatem, cl in actu spei amorem concupiscenliæ quo Deum appetimus ut ultimum linemnostrum, dicitquc id suffice rc ul operans non peccet delectu relationis. Veruin sic respondere non cslargnmcnlum solvere, sed, meo saltem judicio, cshlli succumbere. Hinc enim habemus, falentc adversario, ul operans non peccet, non requiri relationem viriualcm explicitam in Deum propter se dilectum : neque pia ista affectio erga primam veritatem ul objectum formale, neque iste amor concupiscenliæ ultimi finis nostri ul objecti formalis , respiciunt Deum propter sc dilectum, sicque quidquid agat homo ex amore, spei, seu propter oblinendum ultimum finem , sive orando, sive studendo, sive laborando , sive carnem macerando, sive indigenti succurrendo , sive parentes Colendn, sive debita solvendo, aul quidvis aliud cx genere bonorum, sine ullo respectu ad Deum propter se dilectum, non peccat; eigo magna illa principia el generalia præccpta quæ tantopere extollunt adversarii , scilicet Deum esse ex loto corde diligendum , omnia in gloriam Dei, in nomine ('Inisti, in chaiitate esse facienda, non continent universalitatem actionum nostrarum immediate in scipsis, nec obligant pro semper : ergo penitus ruuni fundamenta hujus scnlenliæ; hæc sunt enim fere unica.

Tandem sequitur 4° peccatorem qui timet Deum et ejus justitiam, si hunc timorem non referat ad Deum propter sc dilectum, non disponit ad Dei amorem cl sui justifica·(innem , contra Trid. sess. 6, cap. fi; non cnim concipitur quomodo homo peccando etiamsi vcnialilcr lanium, disponitur ad Dei amorem cl sui justificationem. *Si dicas* cum non peccare quia timet, sed quia timorem non refert ad Deum propter sc dilectum : capio. Sed inierim peccat, et quantum per bonum timorem disponitur ad Doi amorem ct sui justificationem, tantum retrahitur, et, ul ita dicam, indisponitnrpcr peccatum, ita ut melius esset non timere quam timendo non referre timorem ad Deum propter sc dilectum. *Dices,* Referat ad Deum propter se dilectum: *bene,* sed ad hoc deberet prius amare quam timere, cl tamen concilium definit timorem, secundum legem Dei ordinariam, praecedere amorem et ad cum disponere.

Cælcrum hæc dicta sint disputationis ergo; absit cnim ut ullam nolam inuramus theologis non minus religione quam doctrina commendatissimis, præscrlim cum isti tostentur hanc suam sententiam fuisse anno 1fi77 S. Sedi propositam, nec improbatam.

Prob. 5' *conclusio.* Si esset obligatio referendi virtualiler explicite omnia opera ad Deum propter sc dilectum , hæc obligatio foret ex genere suo sub peccato mortali : atqui *falsum consequens*, fatentibus adversariis : ergo *ct antecedens. Prob. sequela maj.* 1° Quia istam obligationem fundant in præceplo diligendi Deum ex toto corde: atqui hoc praeceptum obligat cx genere suo sub mortali, ita ul illius transgressor in rc gravi peccet mortaliter, ut omnes fatentur; potest autem hic esse materia gravis, u! si, v. g. longa series actionum in statu eligendo

«obtraheretur Deo ct ad ipsum propter se •Jileclwm non referretur : ergo. 2° Quia fundant iterum hanc obligationem in præccplo naturali agnoscendi et constituendi Deum sicul primum principium, ita et ultimum finem omnium actionum nostrarum : atqui objectum hujus praecepti naturalis est secundum sc grave: ergo ct obligatio gravis, quia obligatio præccpli naturalis sequitur naturam sui objecti. 3° Quæro ab adversariis quo fundamento, Deo præcipiente omnia ad se propter sc dilectum referri, dicunt istud præceptum obligare tantum sub veniali, dum alia præccpta sive naturalia sive divina positiva , ubi objectum secundum se cslgrave, obligant secundum sect ex genere suo sub mortali ?

Opponit adversarius *contra hanc probationem* sic. Qui solvit gravia debita, vitam pro patria fundit, non subtrahit Deo rem notabilem, quia ponitur, sed subtrahit tantum Deo relationem rei notabilis, quæest quid leve.

R. Qui hæc facit absque relatione explicita in Deum, in principiis adversariorum, subtrahit Deo rem notabilem ; 1° quia quod fit et non fit propter Deum, illi subtrahitur; 2° quia in his gravibus non habet Deum pro ultimo fine et hærct in creatura, quod est quid grave; 3° quia in rc gravi transgreditur præceptum dilectionis Dei super omnia.

Instat. Qui vovisset referre Deo explicite omnia sua opera diliberata in Deum , non peccaret mortaliter omittendo relationem rei notabilis : ergo similiter.

R. 1° AT. *conseq.* Quia votum non obligat nisi secundum intentionem voventis; non ccnselur autem vovens intendisse se obligare sub mortali ad relationem unius aut alte-1 rius rei etiam notabilis : al non sic de præcepto naturali ct divino referendi explicite omnia ad Deum , si detur. 2° Abstrahendo ab intentione contraria voventis, existimo verum quod qui, tali voto adslrictus, pluries ct diu in gravibus negotiis omitteret hanc relationem, peccaret mortaliter.

Instat iterum. Tenemur juxta nos omnia opera nostra referre in Deum relatione virtual! implicita cx præccplo naturali ct divino, quod in materia gravi obligal graviter: ergo peccat mortaliter qui eleemosynam mille tlorenorum erogat pauperibus ex vana gloria; quod est falsum.

Λ. *N. conseq.* Quia præceptum referendi [virtualiler implicite omnia opera nostra in Deum , non distinguitur a præccplo ηοι· faciendi malum , ut jam alibi dixi : unde obligat juxta quantilalem mali, ita ul si malum sit grave, obliget sub mortali; si leve, ul est vana gloria, obliget sub levi. Id autem dici non potest de præccplo referendi omnia io Deum relatione virtual explicita , si detur, ut jam antea ponderavimus.

Quæ ulterius opponunt adversarii contra hanc prob. redibunt in *sol. obj.*

Et hæc plusquam sufficiunt ad stabiliendam ct firmandam sententiam quæ estcommimisscholarum catholicarum,ullcslanlur ejus approbatores in prima editione. Quamobrem, et ne diutius detineam Icclorcm pro iis qui sunt minoris momenti, quasdam alias probationes ab inconvenienti hic omitto.

Id unum duntaxat observari velim, quod iuxla adversarios teneamur omnes actus re·ferre relatione explicita in Deum cx amore benevolentis ; idque ratione præccpli diligendi Deum super omnia, et quia est noster ultimus finis; alias esset bœrerein creatura. Quando autem inde inferimus quod, qui observai mandata Dei cx obedientia tantum, qui elicit actum fidei aut spei seu agit intuitu ælernæ mercedis sine ulteriori relatione ad Deum propter se dilectum, peccat; quia illa non referi ad Deum ut in se bonum, adeoque non cx amore benevolenliæ, necuicsl ultimus finis. *Respondent ad primum,* quod non omnis actus benevolentis feratur in Deum ut in sc bonum ; quia secundum I). Th. amare Deum amore benevolentis, csl velle illi bonum quod in prsfalis actibus reperitur; *ad secundum,* quod hi actus referantur in Deum ul ullimum finem, hoc sensu quod sint propter ipsum ct non propter aliud.

Contra primum. Amare Deum amore benevolentis est quidem velle illi bonum, sed absque prsjudicio objccli formalis hujus amoris, e<od est Deus in se bonus. Etenim objectum amoris est bonum :vci ergo homo amat Deum ul sibi bonum, cl est amor concupiscentis; vel ul in se bonum, cl csl amor benevolentis. UndeS. Γlι. 2, 2, q. 27, a. 2, ad 1, dicit quod, cum philosophus definit amare, quod est velle alicui bonum , *definiat amare non ponens totam rationi m ipsius, sed aliquid ad*

ejus rationem pertinens, in quo maxime manifestatur dilectionis actus.

Contra secundum. Finis ultimus est supremum bonum quod propter se appetitur el omnia propter ipsum , ratione cujus ideo debemus, secundum adversarios, omnes actus nostros ad illum referre: ergo ad inducendam hanc obligationem non sufficit finis ultimus secundum quid , ut exponunt.

Solvuntur objectione».

Obj. 1° Malth. 22 , dicitur : *Diliges Dominum Deum tuum ex loto corde tuo, el in tota anima tua, et in lota mente tua :* atqui non sic diligimus Deum, sivcl unus affectus cordis ad ipsum non referatur, sed tunc in creatura hæremus. Ergo.

R. etiam juxta nos omnem affectum cordis debere referri in Deum , vel virlualiler explicite in actu charilatis, vel virlualiler implicite appetendo secundum rectam rationem bonum honestum, in cujus appetitu Deus implicite appetitur, ul dictum est. Neque tunc hæremus in creatura , quia illud bonum honestum non appetimus in eo ultimate sistendo, sed ul bonum inchoatum tendens ad perfectum, el ut rem in suo gradu constitutam , ordinatam ultimate ad Deum, ut explicuimus.

Cæterum multum a vero aberrant adversarii, si intelligant istud dilectionis Dei præceptum quasi nihil prætcr Deum sil amandum , aut nihil amandum quod ad ipsum propler se dilectum explicite non referatur, nempe extra tempus quo urget præceptum charilalis. Longe verius Doctor Angelicus 2, 2, q. 184, a. 3 , ad 2, illud intelligitsic : *Ul nihilsupra Deum, aut contra Deum , aut œqualiter ei , diligatur:* quod est, ut communiter dicitur, vere ct sincere diligere Deum super omnia appretiative.

Obj. 2° Apostolus, 1 Cor. 10, dicit . *Sive manducatis, sive bibilis, vel aliud quid facilis ,omnia in Dei gloriam facile;* cap. 16 : *Omnia vestra in charit-le fiant,* et ad Coloss. 3: *Omne quodeumque facilis, in verbo aul in opere, omnia* in *nomine Domini Jesu Christi, gratias agentes Deo el Patri per ipsum:* alqui juxla S. Th. in cap. 3 ad Coloss. lect. 3, cl alibi, hæc sunt præcepla et non mere consilia. Ergo.

Neque dicas esse præcepla affirmativa quii' non dbliganl prc Æinpter; quia præcepia affirmativa quæ præcipiuni universalitatem actionum nostrarum qualia sunt a> signata, obligant pro semper.

/?. nos faleri cum Auctore hæc esse præcepta, sed omnia verificari in nostra sententia ; dicimus namque hominem teneri aliquoties referre omnia sua opera in Deum propter se dilectum relatione virluali explicita, quia tenetur aliquoties elicere actum amoris Dei super omnia sive ul auctoris naturalis tantum, si sit infidelis, potest enim illum sic cognoscere; sive ul auciorissupcrnaluralis, si sil fidelis, in quo actu amoris involvitur virlualiler ordinatio omnium suorum operum in Deum propler se dilectum, sicque facit omnia in gloriam Dei, in charilate el in nomine Christi.

Cum aulem opponitur præcepta affirmativa quæ præcipiunt universalitatem actionum nostrarum obligare pro semper, id quidem verum est de præccplis affirmativis præcipientibus universalitatem actionum immediate in seipsis , non voro de praecipientibus universalitatem actionum mediale tantum clin causa : præceptum autem referendi explicite omnes actiones in Deum propter scdilectum , non esldc universalitate actionum immediate in seipsis, sed in causa, scilicet in ipso formali actucharilatis, ul diximus ex S. Th. in utraque conclusione : quod præceptum charilalis, cum sil affirmativum, non obligat pro semper. Cum autem ista ordinatio ct consecratio omnium actuum vi charilalis facta , per peccatum mortale intercipitur, manet quidem obligatio iterum illos ordinandi per alium actum charilatis, non tamen slalim,nec toties quolies, sed quando urgebit præceptum charitatis, quod , ut dictum est, non obligat pro semper nec toties quoties.

Insijperagnoscimus nominem totiesquotics deliberate agit, tenere referre suum actum in Deum relatione virluali implicita, quatenus tenetur semper agere quod dc se bonum ct honestum est , non ultimate in co sistendo , neque in aliquem pravum finem detorquendo , sed conformiler dictamini reelæ rationis et legis naturalis , et ul in suo gradu constitutum ,sicque intendere implicite Deum qui csl hujus legis auctor et hujus boni plenitudo et ultimus finis propter quem est creatum. Et dicimus, hac vir* tuali relatione satisfieri praecepto Apostoli extra elisus in quibus obligat praetentum

charilatis, ut plenius adhuc explicabitur in responsione ad sequentem obj.

Addi», secundum textum Apost. esse explicandum ad ipsis opponentibus; non cniin volunt opera nostra esse ad Deum referenda cx charilate stricte dicta , sed lanium ex amore benevolo : non ergo dicimuscurn Auctore in c. 16 1 Cor. Icci. 2,sensum esse, *quod omnia debeanlreferriad finem charilalis, scilicet ul fianl propler Deumel proximum,* eo modo quo ferunt conclusiones nostræ. Quantum ad tertium, etiam addo istud præceptum non spectare nisi fideles, sicque in eo fundari non posse sententiam adversariorum, qui etiam infideles astringunt praecepto referendi omnia opera ratione virtual! explicata in Deum propler se dilectum.

Obj. 3° S. Th. in 2, d. 4, q. 1, a. ultimo ad7, explicans illud Apostoli; *Omnia in gloriam Dei facile,* dicit: d Hoc posse inlel- » ligi dupliciter, vel affirmative, vel nega- u live. Si negative, sic est sensus : Nihil b contra Deum facile, et hoc modo præcep- B tum est: et sic hoc ptæcepluni præteri- » lur, vel per peccatum mortale quod con- B lra Deum sil, vel per peccatum veniale p quod praeter præceptum et præler Deum » sit. Si autem intelligalur affirmative, hoc b potest esse dupliciter :aul ila quod actua- B lis relatio in Deum sil conjuncta actioni b nostræ cuilibet, non quidem in actu, sed b in virtute, secundum quod virtus primæ b intentionis manet in omnibus actionibus b sequentibus, sicut et virius ultimi finis b manetin omnibus finibus ad ipsum ordi- B natis: cl sic adhuc præceptum est, el con- d tingit omissionem ejus esse venialem vel b mortalem. » Alqui hæc ipsissima est sententia adversariorum. Ergo.

Λ. *N. min.* Nam adversarii volunt omissionem præceptide relatione virluali explicita in Deum proptersedileetum ,in quovis casu esse tantum venialem :S. Th. vero dicit omissionem praecepti de relatione dc qua agit, esse venialem vel mortalem : ergo sententia S. Th. non est ipsissima sententia adversariorum. Dicendum itaque quod, dum S. Doct. dicit : *Secundum quod virius pr·- mit intentionis manet in omnibus sequenlibus actionibus,* in quibus verbis sila est vis argumenti, pervirlulem primæ intentionis, j nihil aliud intelligat quarn actum chantalis seu amoris Dei super omnia ,per quam homo virrluali 1er omnia sua ordinavit et donavit Deo, quæ ordinatio el donatio pe.rseveratdoncc per peccatum mortale relocatur, qua revocatione posita, obligatur iterum omnia sua ordinare ct consecrare Iko per alium actum charilatis, non tamen statim nec pro semper, sed certo tempore ct certis circumstantiis, in quibus, si non eliciat actum amoris Dei super omnia , peccabit venialiter aut mortaliter, secundum quod obligabit præceptum charilatis, attenta qualitate materiae et circumstantiarum. Per id autem temporis intervallum quo actiones non sunt amplius ordinal® vi actus charilalis; nec urget ejus præceptum , non peccat homo dum agit actus cx objecto bono sine aliqua prava circumstantia, quia sunt adhuc virlualiler implicite ordinalæ ad Deum, ad sensum secundæ conclusionis.

Hanc esse mentem S. Th. constat ex ejus responsione immediate nræcedcnte, ubi dicit : α Non oportet, quod intentio actualis b ordinans in finem ultimum sil semper » conjuncta cuilibet acliuni quæ dirigitur » in aliquem finem proximum, sed sufficit u quod aliquando actualiter omnes illi li- » nes in finem ultimum referantur, sicut » fit quando aliquis cogitat se totum ad Dei » dilectionem dirigere; tunc enim quidquid » ad scipsum ordinat, in Deum ordinatum » erit. El si quæralur *(attende)* quando » oporteat actum referre in ultimum finem, » hoc nihil aliud est quam quærere quando » oporteat habitum charilatis exire in ac- » tum; quia, quandocumque habitus chari- » latis in actum exit, fit ordinatio lotius bo- b minis in finem ultimum cl per consequens b omnium eorum quæ in ipsum ordina o- u lur, ul bona sibi. » Et in 2 , d. 41, q. 1, a. 2, ad 4 : « Præcepla affirmativo non obli- }> gant ad semper, el ideo non oporlct ut b actus infidelium qui in finem illum (sci- » licel ultimum) non est ordinatus (scilicet » explicite), semper sit peccatum, seri solum pro tempore illo in quo teneturac- » tum suuin in finern ullimuin referre. » Idem dicit ibid, ad 2. Et led 7, in cap. 10 Episl. 1 Cor. dicit : a Ilclaliohæc in glo- » riam Dei inlelligitur, vol in actu, vrl in naplitudine referendi, » scilicet explicite. Unde, juxta S. Th. sensu praecepti apostolici affirmative sumpti, quando non urget præceptum charilalis, est quod omnia nos-

ira opera sint talia , ut desc tendant in gloriam Dei, sicque implicite adiqsum referantur, et cx his Deus el Christus possint glorificari et proximus ædificari, juxta illud Malth. 5 : *Sic luceal lux vestra coram hominibus, ul videant opera vestra bona et clari/irent Patrem vestrum qui in ccelis est.* Huic intelligent!® aperie favet S. Aug. Senn. 2 in Psa. 34 in fine, ubi sic ait : *a* Suggero remedium unde tola die laudes d Deum , si vis : quidquid egeris bene age d cl laudasti Deum. Quando cantas hym- » num, laudas Deum.....ct quoties tu ces- i) sasli ab hymno cantando, discedis ul re- » iiciari , noli inebriari, ct laudasti Deum. » Agrum colis, noli litem movere, cl lau- d dasti Deum. In innocentia operum luo- » rum præpara lead laudandum Deum lota x» die. » Ex his et dictis in conclusionibus facile respondetur ad quædam alia quæ cx S. Docl. objici possunt.

Obj. 4- S. Th. in 1, d. 1, q. 3, a. unico, quærensutrum utendum sit deomnibusaliis a Deo, dicit 1» *Poena utendum est el ordinanda ad finem secundum quod promovet meritum hominis , ducens eum in consideralionem suœ infirmitatis, el secundum quod purgat peccata* : atqui tolerantia pœnæ propler finem naturalem ct honestum non promovet meritum hominis, ncc purgat peccata. Ergo.

2° Ibid, secundo loco sibi objicit sic : *Illo ulimur, quo tendentes ad bcaliludinem juvamur ; sid creaturis impedimur frequenter,* etc., ergo non omnibus possumus uti. Cui argumento sic respondet : *Ad secundum, dicendum quod creaturae quantum est ex se non impediunt nos a consequenda beatitudinc, sed cx parte nostra, in quantum cis abutimur in cis sistendo ul in fine.* Ergo agil D. Th. de tali crcaluræ usu qui tendentes ad bcaliludinem juvet; *admittit* enim ut veram *majorem argumenti* propositi ; atqui crcaluræ usus ad bcaliludinem juvans cxplicitam relationem importat; implicita enim cum sil naturalis, ad eam non juvat. Ergo.

3° Ibid, ad 3, dicit: *Secundum theologum , nullus aclus procedens a voluntate deliberante est indifferens ; quia si fertur in Deum, supposita gralia, est meritorius; si aulcm* non *est referibilis, peccatum csl; si vero referibilis eslct non refertur, vanus est.* Atqui aclus referibilis in Deum non est aclus malus, neque actus secundum specicm indifferens; quia, cum relatio sil circumstantia , præsupponit actum in specie malis constitutum : ergo est aclus moralilcr honestus : ergo, præter ejus relationem implicitam, indiget explicita, alioquin secundum D. Th. esi vanus et oliosus.

R. Iu *generaliter* S. Th. in hoc articulo nihil aliud intendere quam quod possilct debeat homo uti creaturis et non frui, sicut dixerat de Deo q. præced. Inter autem varios modos utendi creaturis, dicimus quod qui facit opus bonum, v. g. qui solvit debita ex amore justiliæ, parentes honorat ex pietate, sine ulteriori relatione, utatur et non frualur creatura, quos nusquam negat S. Th.

R. 2° etiam generaliter S. Thoma in in hoc articulo, ul homo non peccet in usu crcaluræ, seu in operibus suis, reqnirerc dunlaxal relationem habitualem *'.Similiter,* inquit in fine corporis, *opera nostra qua mala non sunl ab ipso sunl el propter ipsum facienda , non quod quamlibet operationem oporteat semper aclualilcr referre in Deum, sed sufficit ul habilualiler in Deo constituat finem suœ voluntatis.*

Reponit adversarius ™ *habilualiler* sumi a D. Th. pro *virlualiler. Sed contra.* Quamvis non negem ita aliquandosumi a S.Doct., non ita tamen sumit in hoc articulo. *Palet exresp. adk,* ubi dicit peccantem venialiter habere Deum *habilualiler* pro fine: ubi *habilualiler* sumi non potest pro virlualiler, cum certum sil hominem non peccare propter Deum virlualiler. Non csl aulcm verisimile S. Th. eumdem terminum diverso sensu accepisse in eodem articulo.

Instat adversarius. S. Th. ad 3, dicit : *Si aclus refertur in Deum supposita gratia, meritorius csl* : atqui, si S. Th. terminum *habilualiler* non sumat pro termino *virlualiler,* ejus responsio habebit hunc sensum : *Si aclus refertur in Deum vel actualilcrvcl habilualiler , supposita gralia , meritorius est* .' quod est falsum , cum rclalio habitualis non sufficialad meritum.

R.N. min. Quia S. Th. intelligit de gratia induente, esi enim necessarius induxus graliæ ad meritum ; ubi aulcm est induxus graliæ, csl plusquam relatio habitualis.

Elhæduæ responsiones generales sufficerent ad omnia quæ opponit cx D. Th. loco cil. Exabundanti tamen , *R. ad singula.*

Ad primum. Iu *D. min.* Tolerantia pœnæ propter finem naturalem non promovet meritum hominis nec purgat peccata aclualiler formali 1er, *C.* præ.supposilive, Λ7. Non dicil autem S. Th. quod utendum sit pœna aclualiter merendo et purgando peccata, ad id enim non sufficeret relatio explicita, sci quod sit utendum pœna secundum quod promovet ad meritum, ducens hominem in considerationem suæ infirmitatis, ct secundum quod peccata purgal. Qui aulcm patienter patitur, v. g. morbum causatum cx intemperantia, aut mortem ad quam csl damnatus propler homicidium, agnoscens prenam suo crimini esse debitam, is pœna uliltir secundum quod promovet ad meritum, ducens ipsum in considerationem suæ infirmitatis, et secundum quod purgat peccata, hoc sensu quod hujusmodi tolerantia præsupponalur cl prærcqmratur ad meritum actuale, ita ut concurrentibus aliis ad meritum requisitis, de facto mereretur.

2' *Dato* quod S. Th. intelligal de usu uctualiler meritorio, in hoc docuit modum optimum utendi pœna, sed non necessarium ; nisi velis omnem usum pœnæ qui non esset meritorius, esse malum, quod falsum est.

Ad secundum. Nihil est in responso D. Ih. quod militet contra sententiam nostram, nisi supponendo quod admittat *maiorem argumenti* propositi non solum ut veram, sed eliam ut exclusivam omnis alterius modi utendi creaturis, quod non probat nec probabit adversarius, nisi inlelligendo ut supra dc usu crcaluræ qui juvetpræsupposilive tendentes ad bcaliludinem.

zid *tertium. N. min. pro secunda parte* cl *illius probationem,* quia in actibus secundum speciem in differentibus, circumstantia finis confert illi primam speciem moralem in individuo, ut docetur in tractatu de Act. Ilum. Insuper non dicil S. Th. quod, qui actum referibilem non referi, simpliciter peccet, sed quod ejus aclus sil vanus, otiosus cl peccaminosus, quod jugulat sententiam adversariorum, si inlelligalur dc relatione explicita; negant enim actum defectu relationis explicit® esse malum ctpccaminosum.

Obj. 5“ S. Th. in 4, d. 31, q. 2, a. 2, habetur q. 49 Suppi, a. 5, in resp. ad 1, dicil: | e quod proles, prout csl bonum sacramenti, v addit supra prolem prout est intentum a | » nalura : natura enim intendit prolem » prout in ipsa salvatur ixjnuin speciei; » sed in prole, secundum quod csl bonum » sacramenti matrimonii ultra hoc intelli- » gilur, ul proles suscepta ulterius ordine- » lur in Deum : cl ideo oportet quod inten- » (io naturæ qua prolem intendit, referatur » aclu vel habitu ad intentionem prolis » prout est bonum sacramenti, alias stare- « lur in creatura, quod sine peccato case » non potest. El ideo, quando nalura tan- ɳ tum movet ad actum matrimonii, non » excusatura peccato omnino, nisi inquan- » tum motus naturæ ordinatur actu vel » habitu ulterius ad prolem, secundum » quod est bonum sacramenti.» Non potest autem inlclligi per habitualem relationem relatio implicita, quæ jam supponitur in ipso aclu conjugali lite peracto causa prolis cl fidei, siquidem ultra illam, aliam ' «quirat S. Th. ergo explii itam requirit.

Pro hujus argumenti solutione, exponenda est doctrina laudati articuli. InprimisS. Th. in corp, articuli, dicit «quod, «sicut bona matrimonii secundum quod » sunl in habitu faciunt matrimonium honeslum c-l sanctum ; iia etiam secun- » dum quod sunl in actuali intentione, » faciunl actum matrimonii honestum » quantum ad illa duo bona quæ ipsius ac- » turn respiciunt. » Duo autem bona quæ actum matrimonii respiciunt ,sunt prolcs ellides. Et ideo addit S. Th. a Undequandc «conjuges conveniunt causa prolis pro » creandæ, vel ut sibi invicem debitum red- ii dant, quæ ad (idem perlinent, totaliter » excusantur a peccato. »

Nihil ergo aliud requiritur ut aclus coniugii excusetur totaliter a peccato, quam intentio prolis vel fidei sine aliqua prava circumstantia. Et rationem subjici IS. Doctor, quia nempe tertium bonum quod est bonum sacramenti, non perlinet ad actum, sed ad essentiam matrimonii. *Sed tertium bonum,* inquit, non *perlinet ad usum matrimonii, sed ad essentiam ipsius, ul dictum est: unde facit ipsum matrimonium honestum,* non *autem actum ejus.*

Concilianda est hæc doctrina cum re<m. ad primum quæ nobis objicitur. Si S. Th requirat necessario relationem explicitant in bonum sacramenti, ut conjuges excu - sentur totaliter abomni peccato :ergo n<· solum bonum prolis cl fidei, sed eliam bu-

num sacramenti pertinet ad actum conjugii; neque solum ipsum matrimonium, sed etiam ejusaclum honestum reddit: quod diserte negat S. Th. Item, neque conjuges convenientes lanium causa prolis vel iidei, lolaritcrexcusantur a peccato, quod diserte affirmat D. Th.

Dicendum itaque quod in resp. ad primum , per relationem habitualem ad bonumsacramenti, non intelligat istam relationem explicitant adversariorum, sed implicitam in ipso actu conjugali rite peracto casu prolis vel iidei, absque ulla circumstantia vitiante.

JI, inquit advers. jam supponilurrelatio habitualis in actu conjugali causa prolis vel iidei : ergo aliquid aliud requirit S. Th. *R. D. ani.* Jam supponitur relatio habitualis in actu conjugali causa prolis vel iidei, si nulla circumstantia vitietur, C. si vitietur aliqua circumstantia, prout facile vitiari potest, in hacpræserlim materia, *N.* cum enim tunc non referatur ad Deum, nec ad bonum sacramenti referlur.

Adde quod, si S. Th. per relationem habitualem inielligerct explicitam , sequeretur quod sine ista non solum conjuges peccarent simpliciter, sed quod eorum actus esset malus; dicit enim S. Doctor *quod actus non excusatur omnino , nisi in quantum motusnaturæ ordinaturacluvel habitu ulterius ad prolem secundum quod bonum est sacramenti:* quod sane evertit systema adversariorum.

Neque dicas S. Th. praevidisse hanc instantiam, coquod in fine responsionis dicat: *Nec tamen sequitur quod motus naturæ sit malus, sed quod sit imperfectus, nisi ad aliquod bonum matrimonii ulterius ordinetur.* Nam aliud est motus ad actum, aliud ipso actus : motus naturæ ad actum potest non esse malus,sed imperfectus tantum, et tamen ipse actus vitiari aliqua circumstantia quæ impediat relationem habitualem quam requirit, ideoque esse malus. El sane quis ista duo conciliare potest? Actus non excusatur a peccato omnino, et actus non est malus.

Obj. 6°S. Th. q.de Charitale, a. 1 Immerens utrum omnes teneantur ad pertectam charitatcm, ad 2, dicit: *Qnod omnia virtute referantur in Deum , hoc perlinet ad perfectionem charitatis ad quam omnes tenentur.* Illa autem virtualis relatio non polcsl 1 intelligi de relatione implicita, quia non perlinet ad perfectionem charilalis, cl quia S. Th. dicit ibid, quod per eam homo polcsl in omnibus mereri, si charilatem habeat : per relationem autem implicitam non poterit mereri : ergo intelligil de relatione explicita.

R. S. Th. per relationem virlualem hic intcliigcre relationem equidem explicitam, sed importatam in actu charilalis strictae, aut in æquivalcnli, scilicet inaniore Dei benevolo super omnia, per quem , ul docet in 2, d. 28, q. 1, a. 3, impletur praeceptum charilalis : *Quandocumque enim,* inanit in 2, d. 4o,q. unica, a. 5, ad 6, *aliquis cogitat se lotum ad Dei dilectionem dirigere, tunc quidquid ad seipsum spectat in Deum ordinatum erit.* Constat autem quod, per amorem Dei su per omnia, homo, si charitatcm habeat, mereri possit, et quod iste amor possit elici a peccatore nondum justificato, seu charilatem non habente, ul probamus de attritione in Iracl.de Pœnil.

Obj. 7u S. Th. q. 22 de Charitale, a. 2, dicil : *Sicut in demonstrativis scientiis non recte sumitur conclusio nisi per resolutionem ad prima principia, ita appetitus creaturæ rationalis non est rectus nisi per appetitum explicitum ipsius Dei actu vel habitu.*

R. 1" S. Th. in hoc art. resolvere quod omnia entia appetant Deum inanimata ct non cognoscentia implicite, creatura rationalis explicite : unde hic sumit appetitum explicitum, non prout importat distinctam Dei cognitionem , sed prout opponitur appetitui innato inanimatorum; el ideo addit, *per appetitum explicitum Dei actu vel habitu.*

R. 2° *Dato* per appetitum explicitum S. Th. inlelligere distinctam Dei cognitionem, dicit appetitum non explicitum non esse rectum, non quod sit malus , sed quia non est perfectus. Id evidens csl ex ipso textu; si quis enim eliciat legitimam conclusionem ex immediatis principiis, licet non resolvat in prima principia, isla conclusio erit bona, sed non pcrfecla : ergo similiter, qui appetit aliquod bonum particulare propter ejus honestatem, licet non propter Deum explicite, appetitus non erit malus, sed tamen imperfectus; alioquin dicendum foret non solum quod agens peccaret, sed etiam quod actus ejus esset malus, quod non admittunt adversarii.

hit. S.Tb. I,2,q. 19, a. 10, (licit : *Ad* hoc *quod aliquis reda voluntate velit aliquod particulare bonum, oporiel quod istud particulare bonum sil volilum materialiter, bonum aulemcommune divinum silvohlum (ormaliler.*

R. etiam in nostra sententia bonum commune divinum esse volitum (ormaliler ; qui enim vult aliquod particulare bonum , illud vult formaliter propter bonitatem el honestatem ut sic, quæ est Deus.

Obj. 8° 1,2, q. 21 , a. ad 3, dicit : *Totum quod homo est el quod polesl el habet, ordinandum esi ad Deum :el ideo omnis aclus hominis bonus vel malus habet rationem meriti vel demeriti apud Deum , quantum est ex ipsa ratione aclus :* atqui non polcsl intelligi de relatione implicita, alias ratio meriti apud Deum fundaretur in solis natura viribus : ergo de explicita.

R.N. min. Ad probat. D. Ratio meriti improprie dicit et ad mercedem temporalem fundaretur in solis naturæ viribus, *C.* meriti proprie dicti et ad mercedem ælernam, jV. *min.* Non est autem in istis articulis, inquit Sylvius, senno præcise de merito vitae ælcrnæ, vel de merito respectu vilæ sempiternae, sed generaliter intcliigiiur meritum prout meritum dicitur omne id quod facit aliquam mercedem aliquo modo debitam , sive temporalem , sive æternam , sive debitam ex justitia proprie dicta, sive ex alia. Ila celeberrimus Doctor Lovan.

Insl. S.Th. 1, 2, q. 102, a. 6, ad 7, dicit: *Caileslis intentio omnibus operibus nostris debet adjungi* : atqui relatio implicita non est coelestis. Ergo.

/L 1° *D. min.* Relatio implicita non est coelestis explicite, *C. min.* implicite , Λ'. min. 2° *Dato* inlelligendam osse coelestem explicite, nihil aliud his verbis intendit S. Th. quam quod dicit alibi, scilicet omnia debere referri in Deum explicite , non immediate in se, sed mediale in sua causa , nempe in actu charilalis, quando ejus praeceptum obligat; non autem obligat ad semper. *Vide primam conclusionem* , item *primam el secundam prob.* 2 *conci.* 3" Si contendas inlelligendam esse intentionem coelestem quoad singulos aclus immediate in se, *D. maj.* Debet adjungi omnibus operibus nostris in ordine ad vitam æternam, t'. m ordine ad bonitatem mortalem, *N. Cum* enim, inquit S. Doctor cit· in 2 prob. 2 conci, *aliquis ex diclamine ralionu facit aliquod bonum*, non *referendo ad malum finem , non preeat.* Addo S. Th. illic agere duntaxat de fidelibus verum Deum colentibus, sicque in hoc ejus dicto fundari non posse sententiam adversariorum, qui etiam infideles astringunt praecepto omnia opera referendi explicite in Deum propter se dilectum.

Obj. 9° S. Th. 22, q. 83, a. 14, o. dicit : α De oratione dupliciter loqui possumus ; » uno modo secundum seipsam, alio modo » secundum causam suam. Causa autem d orationis est desiderium charilalis ex quo » procedere debet oratio , quod quidem » debet esse in nobis continuum vel actu » vel virtute; manet enim virtus hujus » desiderii in omnibus quæ ex charitale » facimus; omnia autem debemus in Dei m gloriam facere , ut dicitur 1 Cor. 10 ; et » secundum hoc, *id esi, quia et in quantum* » *omnia debemus* »n *Dei gloriam facere.* » oratio debet esse continua : unde S. Aug. » dicit ad Probam : /n *ipsa fide et chan-* » *late continuato desiderio semper oramus.*» Ex quibus sic arguitur. S. Th. fundat debitum orationis continus in præcepto Apostoli , *Omnia in Dei gloriam facile :* ergo in relatione explicita ; quia non nisi per hanc polesl esse oralio continua. *Prob. ant.* Dicit S. Th. *el secundum hoc*, nimirum quia et in quantum debemus omnia in Dei gloriam facere, oralio debet esse continua : ergo.

R. N. ani. Ad prob. N. expositionem lexlus, el dico *ro secundum hoc* referri ad desiderium salutis, el non ad pneceplum Apostoli. Si attendatur causa salutis, inquit Sylvius in expositione hujus articuli, quæ est desiderium salutis rerumque salutarium , ex quo procedere debet oralio, oportet orationem esse diuturnam , imo continuam ; quia tale desiderium debet homini christiano esse perpetuum pro se el pro aliis, saltem virtute. Ha eximius S. Thomæ interpres. Idque *paid* ex ipso textu S. Aug. quem citat S. Th. Non enim dicit S. Aug. in *actibus fidei et charilalis,* sed in *ipsa fide el charitale continuato desiderio semper oramus.* Et alioquin sequeretur quod homo etiam maritate instructus, cum nihil age-,et, aul mente distractus ageret, nihil actu facicnsin gloriam Dei, deficeret ab oratione, sicque non oraret continuo; quod est alie-

num a sensu S. TL Insuper S. Th. 1. 2, q. 100, a. 10 ct alibi, intdligil textum Apost. de charitale stricta. Nolunt aulem adversarii suam relationem esse ex charitale stricta : ergo non favet ipsis S. Th.

Obj. 10° ex S. Aug. lib. 1 dc Trin. c. 13, dicente : *illa visio Dei qua contemplabimur incommutabilem atque humanis oculis invisibilem Dei substantiam.....sola est summum bonum nostrum, cujus adipiscendi causa proecipilur agere quidquid recte agimus.* Ergo S. Augustino non sufficit implicita relatio. *Prob. conseq.* Recte factum et nulla prava circumstantia vitiatum csl in Deum implicite relatum : atqui tamen, juxta S. Aug. hoc ipsum reclc facium summi boni adipiscendi causa praecipimur agere : ergo ulterius debet referri.

R. S. Aug. sumere praeceptum lato sensu pro concilio illius quod est bonum ct optimum, alioquin sequeretur quod, qui cx alio motivo etiam supernatural! quam adipiscendae beatiludinis recte operaretur, peccaret.

Neque dicas cum adversario sensum S. Augustini non esse, quod in omni actione debeamus formaliler intendere bealitudin<*in aeternam ct ad illam omnia opera nostra referre , sed quod praecipiatur nobis quod in omni actu ad illam tendamus referendo illum ad Deum. *Contra csl* enim quod S. Aug. formalissime dicat quod causa adipiscendæ beatiludinis præcipimur agere quidquid recleagimus. Quid estautem agere causa beatiludinis adipiscendae omne quod agimus, nisi intendere formaliler bealitudinem cl ad illam omnia opera nostra referre ?

Vei dicendum S. Aug. hac phrasi nihil aliud velle quam quod debeamus in omni opere habere Deum pro ultimo line; ille aulem habet Deum pro ultimo line qui, dum agit opus ex objecto bonum , illud nulla prava circumstantia, nullo pravo fine inficit.

El nisi alterutro sensu S. Aug. intel ligas, ipsum conciliare non poteris. Docet enim S. Doct. lib. dc Spiritu ct littera, c. 27 cl alibi, quædam infidelium opera, etiam attento line, esse laudanda, licet non sint facta causa ælernæ beatiludinis adioiscendæ, nec relata explicite in Deum.

Obj. Ilo s. Aug. lib. 19 dc Civ c. 25 de virtutibus hominis infidelis dicit: *Virtutes quas sibi habere videtur..... nisi* ad *Deum retulerit, etiam ipsa vitia sunt polias quam virtutes, cum ad seipsas referuntur, nec propter aliud expetuntur, etiam tunc superbœ el inflata sunt, et ideowm virtutes sed vitia judicanda sunt.* Atqui dum virtutes propter se appetuntur, secundifn nos virtualis relatio implicita in Deum. Ergo.

R. i°hanc objectionem ab adversariis *essi solvendam.* Non enim volunt opera infidelium sine sua relatione virtual! explicita esse peccata cl vitia, ut hic dicit S. Augustinus, sed infidelem duntaxat peccare non referendo in Deum.

Reponit adversarius has infidelium virtutes secundum S. Aug. esse vilia, non sumendo vilium pro actione secundum se, sed pro complexo ex actione et omissione, juxta communem modum loquendi : sic, v. g. dicimus de famulo qui injuncti laboris mediam partem tantum implevit, quod malefecerit; nemo tamen infert quod peccaverit laborando.

Sed contra. S. Augustinus non dixit infideles in his virtutibus peccare, sed eas esse vilia cl peccata. Sicut ergo, si dicerem de famulo qui injuncti laboris mediani partem tantum implevit, quod ejus labor est malus, juxta communem modum loquendi, intclligcrelur dc labore secundum se, ct non de complexo; ita similiter in nostro casu; idque eo evidentius *palet,* quod S. Aug. vocet istas infidelium virtutes *inflatas el superbas* Neque *dicas* cum adversario ideo sic vocari a S. Aug. quia cum non expeterentur propter Deum , debito honore illum privabant ; qui enim furatur aut fornicatur, longe magis Deum debito honore defraudat quam qui ad eum actionem bonam non referi explicite, ct tamen iste fur aut fornicator non dicilur inflatus cl superbus.

R. 2<> *D. min.* Dum virtutes propter se appetuntur, est virtualis relatio implicita in Deum, si in eis non ultimate sistatur, *C. min.* si in cis ultimate sistatur lanquam in vera bealitudinc, *N.min.* El hoc sensu loquitur S. Aug. *ul putet* ex verbis immediate sequentibus: α Sicut enim, inquit, non » est a carne , sed super carnem , quod car- » nem facit vivere; sic non est ab homine, » sed super hominem , quod hominem facit

» beate vivere. » S. Aug. ergo hic alludit ad Sluiros qui in virtutibus moralibus suam beatitudinem constituebant, et de quibus lermone de verbis Apostoli c.7, sic loquitur: ‹t Extilerunt aulem alii superbi, quasi pa carne se removentes ct totam spem suæ pbeatiludinis in anima sua constituentes; › posuerunt summum bonum in virtute »sua.... Tales fuerunt philosophi qui Stoici » nuncupati sunt.... Dicebat Epicureus: p.Mihi frui came bonum est. Dicebat Sloidcus: Mihi frui mente mea bonum est. Di«cebat Apostolus: Mihi adhærcre Deo boenum est. » Fatemur autem virtutes sic propter se ultimate appetitas, non esse veras virtutes, sed vitia, quippe quod hac prava intentione intercipiatur virtualis relatio .ul Deum , ct haereatur in creatura illa fruendo. Sed si voluntas feratur in opus ex objecto bonum, non hærendo ultimate in ipso,neque in seipsum aut in alium pravum finem retorquendo, sed ut est bonum inchoatum el in suo gradu constitutum secundum redam rationem, dicimus quod sit iiioraliler bonum, et agens non peccet, quia virlualiler implicite intendit Deum , ul hujus boni inchoati perfectionem el consummationem.

Inst. advers. S. Augustinus loco cit. de Civit non magis agit de Stoicis quam de Tureis, sed generaliter agit de omnibus illis apud quos non csl vera religio.

II. advers. hic loqui contradictoria. Si namque agat S. Aug. generaliter deomnibus apud quos non est vera religio, ergo etiam agit de Stoicis apud quos non erat vera religio, et magis quam de Tureis qui tunc nondum exlabanl : sicut, si nunc agerem generaliter de omnibus apud quos non est vera religio, indubie agerem de Tureis apud «pios non est vera religio. Et sicut non implicat quod qui ageret generaliter de omnibus infidelibus, interdum sermonem deflecteret ad Tureas; ita nihil impedit quominus S. Aug. agens generaliter de infidelibus, de Stoicis in particulari, occasione data , loculus fueril. Et ita esse *palet* ex eo quod in utroque loco eumdem modum loquendi teneat. In lib. de Civit, vocat virtutes infidelium *inflatas el superbas;* in Serm. de verbis Apost. vocat Stoicos *superbos;* in lib. de Civit, dicit : *Sicut enim non tsl* n *carne, sed super carnem quod facit vivtrtf sic non csl ab homine, sed supei hominem quod hominem facit beate vivere.* Qme verba exprimunt aperte dogma Stoicorum conformiler ad ea quæ de ipsis dicit in Serm. dc verbis Apost. *Extilerunt aulem,* inquil ibi, *illi superbi quasi a carne se removentes, et totam spem sua· beatiludinis in anima sua constituentes ; posuerunt summumbonum in virtute sua... Tales fuerunt philosophi qui Stoici nuncupati sunl.*

Neque dicas cum advers. sensum horum verborum in lib. de Civil, *sicut enim n >n est a carne ,* etc., non esse quod infideles existimarent quod in virtutibus ad se et non ad Deum relatis consisteret bealiludo sed quod conducerent ad beatitudinem.

Contra enim 1» sistendo in paritate S. Aug. sicut dc materia ad vitam disposita, litet conducat ad vitam, non dicilur secundum S. Aug. quod faciat vivere, sed solus Deus; ita nec de viriule conducente ad vitam beatam dicilur, secundum eumdem S. Aug. quod faciat vivere beate, sed solus Deus. 2. S. Aug. expresse docet in Serm. dc verbis Apost. Stoicos constituisse suam beatitudinem in sua virtute : quidni haberet eumdem sensum in lib. de Civit, ubi tenet eumdem modum loquendi ? 3U Denique juxta aliquos *responderi* potest S. Aug. in lib. de Civit, condemnare eos qui expetebant virtutes propter se quidem , non tamen secundum se praecise el ut abstractas a subjecto , sed in concreto el ul in subjecto , scilicet ut virtuosi apparerent. S» *inferas* : Ergo non solum profiler se sed profiler aliud expetebantur. *R.* quod solum propter se in concreto et ul in subjecto expetebantur, et hoc sensu non propter aliud.

Cælerum,nisi alterutro sensu S. Aug. intelligas , non video quomodo salvari possit a damnatione hujus propositionis: *Omnia infidelium opera sunlpeccata , et philosophorum virtutes sunl vilia.* Neque dicas cum advers. S. Aug. alibi admittere opera infidelium posse esse bona : nam etiam ipsi auctores propositionis damnatæ non negabant opera infidelium posse aliquo sensu dici bona, et nihilominus fuerunt damnati.

Obj. 12’S. Aug. 1.1 de Docl. Christ.c. 22, dicit: hæc.. regula dilectionis divinitus constituta est: *Diliges,* inquit,*proximum tuum » sicut (e ipsum, Deum vero er loto corde, » et ex tota anima, cl ex tota mente,* ut om» nes cogitationes tuas el omnem vitam ei

» omnem intellectum in illum conferas, d quo habes ea ipsa quæ confers. Cum au- d tem ait *loto corde, loin mente*, nullam « vilæ nos!ræ partem relinquit quæ vacare » debeat cl quasi locum dare ul aha re ve- » lit *frui, sed quidquid* aliud diligendum » venerit in animum, illuc rapiatur, quo » lotus dilectionis impetus currit. » Ergo , juxta S. Aug. omnia sunt referenda in Deum, ita ut nulla pars vitæ noslræ relinquatur quæ vacare debeat el quasi locum dare ul alia re frui velit. Quid autem sit re aliqua frui, expressit ibid. S. Aug. c. 4: *Fruiest amore alicui rei inharere propter seipsam ;u(i autem , quod in usum venerit ad id quod amas oblinendum referre.*

R. hæc omnia verificari secundum sententiam nostram : primo in actu cbarilatis, dum urget præeeptum ; deinde etiam extra casum quo urget præeeptum, in omni actu bono nulla ex parte vitiato. Cum enim appetatur formaliler explicite propter honestatem particularem hujus actus, appetitur virlualiler explicite propler honestatem ul sic, quæ cum in rc sit Deus, appetitur virtualiter implicite propter Deum, sicque non est ea re frui, sed uti.

Contra hanc secundam resp. insurgit advers. ex S. Aug. ibid. cap. 21, cum dixisset: *Res illa tantum sunl quibus fruendum est, quas aternas atque incommutabiles commemoravimus, subdit: Caleris autem utendum est, ut ad illarum fruitionem pervenire possimus.* Atqui relatio victualis implicita, cum sil naturalis, non conducit ad Dei fruitionem : ergo. 2°S. Aug. ibid. cap. 92, sic loquitur: *Quaritur utrum propler se homo ah nomine diligendus sil, an propler aliud ? Si enim propler se, fruimur eo ; si propler aliud, utimur eo , videtur autem mihi propler aliud diligendus.* Ergo, juxta S. Aug. diligere proximum propter se, seu propler ejus particularem bonitatem , non est sufficienter referre actum suum in Deum , cum sic diligere non sit uli proximi , sed frui.

Resp. ad primum. Inprimis non dixit S. Aug. quod cæteris utendum sit, quatenus in isto usu *conducit* ad bcaliludinem , sed quod sit cælcris utendum , *ut pervenire possimus* ad bcaliludinem : qui autem facit actum bonum nulla ex parte vitiatum , sic utitur creaturis, ut aliis adhibitis possit pervenire ad bcaliludinem : necessc est enim ad illam adipiscendam ut actus bonoi et non malos facial, licet soli non sufficiant. Sed, *etsi S.* Aug. dixisset quod iste usus debeat *conducere* ad bcaliludinem, nihil obessel quia revera conducit non quidem positive, sed præsupposilive el negative. Præsupposilive, quia, ut jam *dixi prarequirilur ad* adeptionem bealiludinis ut actus sit moraliter bonus et nulla ex parte vitiatus. Negative, quia faciendo actus moraliter bonos, non peccat, el sic removet impedimentum bealiludinis ; quod voco conducere negative.

Ad secundum D. propositionem S. Aug, et simul *conseq.* Si hominem propter se diligimus constituendo in eo nostrum tinem, eo fruimur, *C.* non constituendo *in* eo nostrum tinem, *N.* hæc solutio seu exulicatio non est mea , sed ipsius S. Aug. qui in eodem lib. cap. .33, dicit : *Si vero inhaleris atque permanseris* in delectatione creatura; *finem in ea ponens lalilia tua, tunc vere el proprie frui dicendus es.* Requiritur ergo juxta S. Aug. ut dicamur frui creatura, ul in ea finem nosti uni ponamus. Porro qui facit actum moraliter bonum, nulla ex parte vitiatum , v. g. qui absque ullius pravæ circumslanliæ admixtione diligit parentes, amicos, viros probos, motus honestate particulari hujus legitimi amoris, millaerius constituit finem suum in istis objectis, sed in ipsa honestate ulsic, quæ in rc Dens est. El hæcsemel dicta ex S. Aug. sufficiant sæpe *iteratis instantiis* advers. petilis ex usu el fruitione creaturarum.

Obj. 13 S. Aug. lib. 9 de Trinit. cap. 7 el 8, dicit : « Nemo..... volens aliquid facit » quod non in corde suo prius dixerit : » Quod verbum amore concipitursivecrea- » turæsivc creatoris : ergo aut cupiditate » aut charilate. Non quod non sil amanda » creatura, sed si ad creatorem refertur il e » amor, non jam cupiditas, sed charitas n erit. Tunc enim est cupiditas , cum propu 1er se amatur creatura : tunc non ulen- » tem adjuvat, sed corrumpit fruenlem. j›

R. S. Aug. ibi sumere charitatern lain sensu pro amore boni honesti, ul ipsi familiare est. Sic lib. de Grat. Christi, cap. 21 : *Quasi vero,* inquit, *aliud sil bona voluntas quam charitas;* in Psal. 136 ; *Ipsa esi cluirilas qua dicitur bona voluntas ;* el lib. 8 de Irinit. *Quid est dilectio vel charitas f*

nili amor *boni?* Sic ergo, juxta S. Aug. unor creator®, v. g. parentum, uxoris, filiorum ecundum dictamcn reel® ralionis, est charitas dicto sensu el refertur ad Deum. Amor autem creatur® constituendo in ea finem, vel illum prava circumstantia aulpravofine inficiendo, estcupidilas; quia non refertur ad Deum nec cliam virtualité!*. Nequc enim dici potesl amorem parentum juxtadictamcn rationis, nulla circumstantia vitiatum, esse cupiditatem; quia tunc non soium peccaret amans, sed ejus amor, ulpole cupiditas, foret malus : quod neque juxta S. Aug. neque juxta adversarios (lici potesl.

Insl. S. Aug. lib. 3 de Doct. Christ, cap. 10, definiens charitatern, dicil : *Charitatern roco motum animi ad fruendum Deo propter ipsum, el se alque proximo propter Dcum.* Ergo.

/L Non negamus S. Aug. s®pe sumere charitatern stricto sensu : sed negari non potesl quin cliam sæpe sumat lato sensu pro amore boni, ut vidimus. Aliunde non volunt adversarii quod teneamur referre opera noslra in Deum ex charilate stricta : ulquid ergo urgent cx S. Aug. charitatern stric-tam ?

Denique, si primus textus S. Aug. el quæ illi subjicit advers. dicens *quidquid fit amore fieri vel creatura vel creatoris, ct consequenter cupiditate vel charilate ;* si hæc, inquam, intelliganlur dc charilate stricta el supernalurali, ita ul omne quod non est ex charilate stricta sil cx cupiditate vitiosa: stalim occurrunt sequentes propositiones damnat®. *Prima* : «Non sunt nisi » duo amores unde volitiones cl actiones » iiostr® omnes nascuntur : amor Dei, qui i omnia agit propler Deum, quem que Deus u remuneratur; cl amor quo nos ipsos ac » mundum diligimus, qui quod ad Deum » referendum est non refert, ct propler hoc » ipsum fit malus : » est 44 inter Quesnellianas. Allines sunl sequentes usque ad 59. *Secunda :* « Omnis amor creatur® rationalis, aut vitiosa est cupiditas qua mundus li » diligitur, qu® a Joanne prohibetur; aul « laudabilis illa charitas qua per Spiritum « sanctum in corde diffusa Deus amatur : » est 38 inter Baianas. *Tertia* : α Omnis hu- « mana actio deliberata est Dei dilectio vel n mundi:si Dei,charitasPalrisest;si mundi, » toirttopistbnlia carnis, hbt est. mula es! : n est 7 inlerdamnatas ab Alexandro VII.

Obj. 14° S. Aug. lib. 4 contra Julian, cap. 3, alloquens Julianum, dicil. α Noveris non officio, S'*d finibus a vitiis discernendas osse virtutes : officium est autem quod faciendum esi, linis vero propler quod faciendum est. Cum ilaque facit homo aliquid, ubi peccare non videtur, si non propter hoc facit propter quod facere debet, peccare convincitur. » Et infra : α Quidquid aulern boni fit ab homine, el non propter hoc fit propler quod fieri vera sapientia præcipit, ipso non recto fine peccatum esi. » Item infra, quærcnli Juliano : Si gentilis nudum operuerit, numquid quia non est ex fide, peccalum est? respondet : « Prorsus in quantum non est ex fide, peccatum est, non quia perseipsum factum quod est nudum operire peccatum est, sed de tali opere non in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum. » Ex quibus evidens est non sufficere S. Aug. ut agens non peccet, quod ejus opus sil ex objecto bonum, sed insuper requiratur ul alia ulteriori relationi referatur in Deum, quæ alia esse non potest nisi vidualis explicita.

Antequam respondeam, observo S. Aug. ex his principiis inferre contra Julianum, opera infidelium esse peccata oleorum virtutes vilia. Si ergo S. Aug. ista sic intellexit, ul necessaria sil relatio explicita, sine qua homo opus ex objecto bonum agens peccat, ul inlelligunt et volunt adversarii, debent admittere hanc illationem, scilicet : *Omnia opera infidelium sunl peccata,* essede mente S. Aug. aul fateri S. Aug. male ratiocinatum fuisse. Neutrum admittunt : ergo fateantur necessc est sc non inlclligerc legitimum sensum S. Aug. Quis sil autem S. docloris sensus legitimus, in bona luce posuimus, disscrt.3deGra(ia,a. 3, §2. Itaque nunc

II. 1° S. Augustinum hæc verba, *non recto fine, non in Domino gloriari* et similia, non sumere contradictorie seu negative, sed contrarie, quasi diceret : In alio quam in Domino gloriari, ct perverso fine agere, peccatum esi; ul videlicet ex negatione affii niatio intclligatur : quo sensu in S. Scriptura, 1 Reg. 18, Saul dicitur non rectis oculis aspexisse Davidcm. Ita S. Augustinum interpretari ur S. Thomas et Eslius, ut cfcttndimus lucu citatu do lini.

Idque manifestum est cx ipso S. Aug. codem cap. 3 cil. : *a* Quia, inquit, non fideli, » sed tnideli, hoc est.*stulta cl noxia* faciunt » voluntate. » Ibid. « Possunt ergo aliqua » bona fieri, non bene facientibus a quibus » fiunt : bonum est enim ut subveniatur » homini periclitanti, praesertim innocenti ; » scd ille qui hoc facit, *si amando gloriam* » *hominum* magis quam Dei facit , non » bene bonum facit, quia non bonum facit » quod non bona voluntate facit : absit enim » ut sil vel dicatur voluntas bona quæ *in* » *aliis vel in scipsa,* non in Domino glo» rialur ! »

Ad observationem præmissam responsioni obmutescit advers. cum tamen sit gravissimi ponderis : contra vero responsionem sic arguit. Nunquam admisit Julianus quod opera ad malum finem relata essent bona : ergo desuper non fuit controversia inter S. Aug. et Julianum. *Prob. ani.* Dicit S. Aug. Juliano : *Jam cernis, ul arbitror, consequens esse ul vera sil virtus avarorum prudentia, qua excogitant genera lucellorum.* Ex quibus *patet* quod virtutes ad malum finem relatas esse veras virtutes, sit consequens quod S. Aug. deducit cx principio Juliani, non doctrina Juliani. Ergo.

R. N. ani. Ad probat. I). Virtutes ad malum finem relatas esse veras vii lutes, est consequens quod S.Aug. deducit cx principio Juliani, el quod negabat Julianus, *N.* cl quod non negabat Julianus , quodque cum admittere supponebat S. Aug. *C* ct ;V. *conseq. Palet* tum cx textu S. Aug. in resp. nostra laudato, ubi impugnando Julianum ostendit opera facta cx malo fine non esse bona : ul quid enim in hoc desudasset S. Aug. si non admisisset Julianus esse bona? tum cx ipsis verbis objectis ct sequentibus : dicit enim S. Aug. : α Jam tamen cornis, ul » arbitror, consequens esse ul vera sil vir» tus avarorum prudentia, qua excogitant » genera lueellornm..... Ergo virtutes istae « tali line turpes atque deformes, cl ideo » nullo modo germanæ vcræque virtutes, « tibi tamen videntur et pulchra*, ul (verba • sunl Juliani) nec nominis sui possint nec » generis sustinere dispendium..... Ex quo d te Lania absurdilas sequitur, ut veram » cogaris appellare justitiam , eliam cum » *dominam* reperis *avaritiam.* » Sic autem S. Aug. non potuisset alloqui Julianum , nisi supponendo eum admittere consequens quod cx illius principio doducebat. Sil exemplum : v. g. Molinisla arguens contra Thomistam aut Augustinianum , ex positione grali.e per se cllieacis destrui liberum arbitrium, non posset (licere Thomistæ vel Augusliniano : « Jam cernis, ut arbitror, «consequens essi ut gratia per se efficax » destruat liberum arbitrium; ergo deslruc» tio liberi arbitrii por gratiam cx secfiica» com libi videtur dogma verum : ex quo tc » tanta absurdilas sequitur , ulcogarisap» pellare dogma verum quod est hæreti» cum. » Non posset, inquam , sic 'oqui Molinisla , nisi supponendo Thomislani aut Augustinianum admittere *consequens*, scilicet et positione graliæ per se cllieacis destrui liberum arbitrium. Ita in nostro casu.

Insuper, S. Th. ut jam dixi, inlelligil siculi nos S. Augustinum. En ejus verba 2, 2, q. 23, a. 7, ad 1 : « Augûslinus dicit » in 4, contra Julianum , quod aclus inft» delis, in quantum est infidelis sempcrcsl «peccatum, etiamsi nudum operiat, vel «aliquid hujusmodi faciat, ordinaris ad » finem suæ infidelitatis.»

Asl, inquit advers. S. Thomas non dicit concertationem inter S. Aug. el Julianum fuisse de operibus bonis ad malum finem relatis. *R.* S. Th. dicere Augustinum scribentem contra Julianum loqui de operibus bonis ad malum finem relatis, quod est dicere S. Aug. disputasse contra Julianum de operibus relatis ad malum finem , praesertim si attendatur ad ea quæ *dixi in responsione.* Sed neque hoc solum dixilS. Thomas; in eadem responsione ad 1, loquens de actu infidelis procedente ex bono naluræ , non rclalo ad malum finem, non dicit quod sil malus , sed *bonus cx suo genere, non tamen perfecte bonus, quia dcesl debita ordinario ad ultimum finem* : quæ csl secunda responsio nostra, *ul mox videbimus.* Sicque S. Th. duplici membro suæ responsionis concludit totam concertationem inter S.Aug. et Julianum, quæ fuit et de actibus ex objecto bonis infidelium ad malum finem relatis, qui ideo sunt mali, eide istis actibus ad malum finem non relatis qui non sunt perfecte boni.

Denique nostram interpretationem osse legitimam ulterius constat cx hoc quod S. Aug. dicat in objectione, quod *solus impius* neget esse peccatum *non gloriari in* Domino de eleemosyna. Si enim non sumat

R. Doctor non *gloriari* in *Domino* contrarie pro co quod est in alio quant in Domino gloriari el ex pravo fine agere, sed contradictorie, pro co quod non est referre explicite in Deum, ul volunt adversarii, sequitur quod omnes nobiscum sentientes, hoc est, ferme omnes doclores catholici, qui negant esse peccatum, non referre virtualiter explicite opus bonum in Deum, dicendi sint impii, quod non admittunt adversarii.

Singularis nobis videtur responsio adversarii *ad hanc insl.* dici, quod tempore S. Aug. nullus catholicus negabat obligationem relationis explicite, sed omnes catholici in eam sententiam conspirabant, clideo non (licit S. Aug. quod essel impietas illam negare, sed quod solus impius illam neget : unde non sequitur quod nunc dicendi ■unius impii. Fallor, si hæc responsio non videatur omnibus, exceptis forte Lovamcnsibus, parodoxum. Incredibile namque est omnes scholas catholicas, excepta quod sciam, Lovamensi, recessisse a loi annis in materia præcepli divini a sententia in quam tempore S. Augustini omnes catholici conspirabant, et in errorem oppositum lapsos esse, absque eo quod vel Ecclesia vel summi pontifices vel episcopi reclamaverint. Jucundum foret scire quando, ubi, quo juctore iste error primum irrepsit in scholas catholicas.

R. 2° ad principale argumentum , opera quæ sunl sine fide per dilectionem operante, ex recto tamen fine naturali, vocari a S. Aug. peccata lato sensu, sumendo peccatum pro omni co quod a fine deficit cl cui deest plenitudosuæ perfectionis ,seu, uldicit S. Th. prius cil. pro non perfecte bono , qualia sunl hujusmodi opera quæ, cum non fianlcx charilate , sunl sterilia ad regnum coelorum. Eodem sensu dicb virtutes philosophorum non esse veras vi i tutes , sed vitia , quia licet possint esse , etsi raro , sine malo fine, ut admittit S. Augustinus, lib. de Spiritu et Liti, non tamen conducunt ad vitam ælernam. Loquitur enim S. Aug. dc virtutibus el bonis operibus, non moraliter ct secundum philosophos, sed prout sunl meritoria regni coelestis, seu, ut dicit in eodein cap. 2 , *per quae solum homo polesl ad alernum Dei donum regnumque perduci*

Contra hanc responsionem sic arguit adversarius. Julianus concedebat sua bona opera non esse meritoria vilæ ælcrnæ : ergo S. Aug. non agil dc illis ul meritoriis.

/L *I). conseq.* Non agit dc illis ul meritoriis, ideslul probet non esse meritoria, < id enim concedebat Julianus: ul prob I non debere dici absolute bona, JV.

Insl. Si 8. Aug. fuisset nostræ sententiæ Julianus potuisset illi respondero ipsa opera possealiquo sensu dici bona; id enim m< s dicimus. *II.* id eliam concedi Juliano a S. Aug. in line capitis, ul mox videbimus , El numquid ipsi adversarii concedunt hujusmodi opera esse aliquo sensu bona ?

Reponil. S. Aug. ibid, dicit: *Fieri* non *polesl ul slerililer boni simus* ; ergo, si ista opera sini bona , sunl meriloria.

/L *1). conseq.* Si ista opera sini bona i>onilalc supernatural!, ad sensum S. Augustini , sunt meritoria , *C.* Si sint bona bonitate morali tantum , *subdislinguo :* sunl meriloria mercedis temporalis , *C.* ælernffi, *N.*

Verum rem peremptorie dirimit S. Aug. ipse in fine hujus cap. 3, concludens lotam suam dissertationem cum Juliano verbis sequentibus, quæ vix attigit adversarius: «Breviter, inquit, S. Doctor , accipe , no » forte cum in rebus ipsis tantum erres » quantum errari plurimum potest, videar » locum certare de verbis... Quoniam sal- » tem concedis opera infidelium quæ libi « eorum videntur bona, non cos ad salutem » sempiternam regnumque perducere, scito D nos illud bonum hominum dicere, illam I » voluntatem bonam , illud opus bonum » sine Dei gratia quæ datur per unum » mediatorem Dei el hominum, nemini » posse conferri, per quod solum homo po· » test ad ælernum Dei donum regnumque » perduci. Omnia proinde cætcra quæ vi I » dentur inter homines habere aliquid laundis , videantur tibi veræ virtutes, videanBturopcra bona, cl sine ullo peccato facta... » Dicantur secundum te hujus modivolun- *n* lates , arbores bonæ , sufficit quod apud » Deum sterilos sint, ac per hoc non bonæ » Quibus verbis *luce clarius patrt* S. Aug. hoc unum contendere contra Julianum, opera el virtutes infidelium quæ non referuntur ad malum finem, hoc sensu non esse bona , quia ab ordino vitææternæ deliciunt, coquo sensu dici peccata et vilia, quia eis deest suæ perfectionis plenitudo,· hoc vero concesso , permi ltero ut secundum alium sen-

sum dicantur bona ct virtutes. Quædam leviora quæ ex sæpc citato 3 opponuntur omitto, quia cx dictis facile solvuntur.

Tandem hoc præceplum referendi explicite omîtes actiones suas in Deum concludit ct infert adversarius non esse intolerabile, ut *objeceram* , ex eo quod concilium de eadem relatione, *me concedente ,* non sit intolerabile. At fallitur vir eruditus. Potest enim consilium de re difficili esse tolerabile, cl præceplum dc eadem re intolerabile , quia adslringit præceplum, non consilium : sic consilium dc castitate perpetua, dc paupertate et obedientia religiosa est tolerabile, præceplum autem forei intolerabile.

Obj. ultimo a ratione. Homo, ut rationalis, tenetur omnes suas actiones referre in linem rationi conformem : ergo homo, ut elevatus ad linem supcrnaluralem, tenetur omnes actiones suas referre in linem supernaluralcm. *Subsumo.* Atqui ista virtualis relatio ad finem supernaturalcm non potest esse implicita, cum opus bonum morale non tendat de scadsummum bonum supernatural : ergo requiritur virtualis explicita, vi nempe prioris relationis actualis virtualiter permanentis.

R. 1° hoc argumentum non spectare infideles negativos; quia, licet sint etiam creati cl elevati ad finem supernaturalcm, cum tamen ignorent invincibiliter Deum ul auctorem supcrnaluralem, non adstringuntur præceplis ordinis supernaturalis el sic *deficit argumentum pro majori parte,*

Quantum ad Christianos, R. 2° juxla primam conclus, nostram, eos teneri referre virtualiter explicite omnes actiones suas in Deum auctorem supernaturalcm inactu charilalis strictæ, ad quem sæpe tenentur el per quem se el omnia sua referunt cl consecrant Deo, ut ultimo fini supernatural! : quæ relatio et totalis consecratio virlualiter perseverat in omnibus actibus sequentibus, donec revocetur per peccatum mortale; qua revocatione posita, iterum tenetur ad eaindcm relationem per alium actum charilalis, non tamen slatim ; quia præceplum charilalis, cum sit affirmativum , non obligat ad semper, *ut jam lotie' diri.* Insuper Christianus sæpc tenetur operari propler fidem supcrnaluralem, nempe ubi agitur de actibus fidei, spei, de oratione, poenitentia , susceptione sarra**nenioruiu** eide pluribus aliis spcclanlious religionem. **Et** puto **raros esse inter** Christianos qui cliam in suis actibus moralibus non agant ex molivo supernatural) ; paucos enim reperies, etsi aliunde peccatoies, qui interrogati cur faciant eleemosynam, cur colant parentes , cur debita solvant cl similia, non respondeant, quia sic Christus docuit, quia id decet Christianum,quia sic docemur in religione, aut quid simile sapiens motivum supernaturalc. Sed quidquid sit, si rigorose urgeatur comparatio argumenti quoad singulos actus el toties quoties.

R. 3n *N. conseq.* Disparilas est, l°quod ratio sit homini intrinseca cl inseparabilis regula omnium suarum actionum, elevatio autem ad finem supernaturalcm sil quid exlrinsccum el accidentale, non destruens, sed conservans naturam. 2uQuia, dum homo non refert actiones suas ad Deum ul finem supcrnaluralem, refert tamen , ul *suppono,* ad Deum ul finem naturalem, sicquc habet semper Deum pro fine elilli adhuc deservit, el ideo non peccat. At si neque ad finem rationi conformem actiones suas referat, tunc nullatenus habcl Deum pro fine et in nullo illi deservit, ideoque peccat. Pone casum : vir Christianus sed peccator, occurrentis pauperis miseria commotus, cl præcise cogitans eum sibi in eadem natura esse fratrem , sevumque habere eumdem creatorem cl Patrem, cx hoc sincero sed solo amore communis Patris cl creatoris , huic misero erogat stipem : pcccalne? dic velim : ct tamen non agit ex molivo supernatural! : quam verius ergo compendio dixit Doctor noster 2, 2, q. 10, a. 4, ad 2 : *Fides dirigit intentionem respectu finis ultimi supernaturalis ; sed lumen etiam naturalis rationis potest dirigere intentionem respectu alicujus boni connaturalis!*

Alia argumenta quas opponunt adversarii *a ratione* levia sunl ct nihil aliud probant quam quod, cum Deussit primum principium, ita debeat esse finis ultimus. Id autem ultro concedimus, cum hoc discrimine quod adversarii velint relationem virlualem explicitam in Deum ul ultimum finem toties quoties ; nos vero dicimus sufficere virlualem explicitam, quando urget præceptum charilalis, el virtualcm implicitam toties quoties.

DISSERTATIO V.

DE ELEEMOSYNA.

D. Th. Q. 28.

Postquam Auctor egit de ipsa charitate et præcipuo ejus actu qui est dilectio, agit de ejus effectibus tam internis quam externis. Internos tres assignat, scilicet gaudium , pacem el misericordiam.

Hic q. 28. a. 4. o. — Gaudium spirituale dc quo loquitur, est quædam delectatio de Deo : est cffcclus charilalis ; charilas enim csl amor ; gaudium autem orilur ex amore, vel propler præsenliam rei amatae, vel quia bone csl amico dilecto. Quando ergo esi de bonis Dei, provenit ex eo quod Deum diligamus.

Hio q 29 a. 4. et 3. o. — Pax non solum dicit unionem voluntatum in diversis, sed etiam concordiam omnium appetituum qui sunl in eodem. Hæc pax causalur a charitate, quia charitas facit quod omnes appetitus nostri tam inferior quam superior inter se consentiant, quatenus feruntur in unum , scilicet Deum cl ipsi subjiciuntur : facit etiam quod consentiant cum voluntate proximi, amando illum et ipsi bonum volendo sicuti nobis.

Ibid q. 39. a. i. o. — Misericordia definitur ab Augustino 9 de Civit, cap. 5 : *Aliena miseria in nostro corde compassio tcu tristitia qua utique, si possemus, subvenire compellimur.* Dicitur enim misericordia ex eo quod aliquis habet miserum cor super miseria alterius; miseria autem felicitati opponitur : undemotivum scu objectum misericordia*, est malum alterius sublevandum quod sil illi aliquo modo involuntarium. Hæc definitio tradita misericordiae actualis per compassionem seu tristitiam convenit tantum misericordis prout est in nobis. Generaliter autem sumpta : *Est voluntas scu affectus alienam miseriam sublevandi* : el sic reperilur in Deo.

ibid a. 3 o —Misciicordia , proutperlinet ad appetitum intellectualem , cslvirlusspecialis; tum quia habet speciale objectum , scilicet miseriam alienam openostra sublevandam ; tum quia habcl specialem difficultatem superandam ul voluntas sistatin medio : aliquando enim in appetitu interiori surgit nimius affectus sublevandi miseriam proximi, aliquando tardior; possunl etiam esse difficultates ex aliis circumstantiis , ad quas superandas el ul passiones reducantur ad medium, opus esi virtute quam dicimus misericordiam , polesl- que definiri : *Virtus inclinans voluntatem ad aliena miseria compassionem el sublevationem.*

Reduci potest ad justitiam, quatenus est ad alterum. Dc illa autem hic agit S. Th. propler magnam afiinitalem quam habet cum charitate ex cujus quasi visceribus nascitur: ex amore enim proximi nascitur voluntas sublevandi ejus miseriam quam volui nostram reputamus.

Deinde Auctor assignat tres actus, sen effectus exteriores charilalis, scilicet beneficentiam, eleemosynam cl correptionem fraternam.

Ibid. q. 34. a. *i.* e. — Beneficentia est actus charilalis ; quia benefacere amico secundum rationem boni in communi, non attendendo vel rationem debili erga proximum , vel ejus miseriam , vel aliam spdl· cialem rationem, sequitur cx charitate : in charitate enim includitur benevolentia qua quis vult bonum amico; voluntas autem est effectiva eorum quæ vult, si facultas adsit : ergo benefacere amico ex charitate consequitur tanquam ejus effectus.

Ibid. a. 2. o. — Sicut dilectio charilalis se extendit ad omnes, sic omnibus est benefacicndum pro loco tamen el lempore ; quia actus virtutum suntsecundum debitas circumstantias limitandi.

Ibid. a. 3. o. — Inter eos quibus est benefaciendum observandus est ordo, sicut supra dictum est de ordine charilalis servando.

Dc eleemosyna vero el correptione fraterna sunl speciales difficultates expendendæ : unde sil

ARTICULUS I.

Quid et quoluplex sit eleemosyna?

Hio q. 32. a, 1. o.— Eleemosyna grapee idem est ac latine misericordia ; in communi tamen usu misericordia sumitur pro virtute seu habitu, cl eleemosyna pro actu. Definiri potest : *Opus quo dalar aliquid indigenti ex compassioni propler Deum :* in qua definitione eleemosyna non sumitur, ut sæpc solet, pro re data , sed pro actione dandi. Dicitur *propler Deum,* quia hic agitur dc eleemosyna chrisliana proul dis-

tinguitur a philosophica qu® fit ab ethnico, vel quovis alio, sine ordine ad Deum.

Ibid. o. — *Dico* 1" Eleemosina est aclus charilatis mediante misericordia ; quia exterior actus ad illam virtutem perlinet ad quam perlinet molivum ad agendum hujusmodi aclum : atqui molivum ad dandam eleemosynam est ul subvenialur necessitatem patienti, quod pertinet ad misericordiam,ut dictum est: ergo dare eleemosynam est actus misericordiæ : et quia misericordia est effectus charitatis, ut etiam diximus, ex consequenti dare eleemosynam est aclus charilatis mediante misericordia, ideoque est actus elicitus a misericordia et imperatus a charitate. Quod si Gat eleemosyna cx alio molivo , puta , ad satisfaciendum pro peccatis, erit actus imperatus a virtute poenilenliæ;si in cultum Dei, erit actus imperatus a religione.

Ibid a. 2 o —Pico 2" Eleemosyn® sunl duplicis generis, corporales et spirituales, juxta duplicem miseriam seu defectum hominis, corporis scilicet et animæ.

Ibid, in arg. 1. — Septem sunt elcemosyn® corporales, scilicet pascere esurientem, potare sitientem, vestire nudum, recolligere hospitem, visitare inGrmum , redimere captivum ct sepelire mortuum, quæ in hoc versu continentur :

Visilo, poto, cibo, redimo, lego, colligo, condo.

Ibid. — Sunt etiam septem clcemosynæ spirituales, scilicet docere ignorantem, consulere dubitanti, consolari tristem, corrigere peccantem, remittere offendenti, por lare onerosos et graves, et pro omnibus orare , quae eliam hoc versu continentur :

Consule, castiga, solare· remitto, fer, ora.

lia tamen quod sub ly *consule* inlelliganlur consilium et doctrina.

Dices. Christus, Matth. 25, recensens opera misericordi®, non meminit scpullur®; nec videtur quid sepultura juvet mortuum. Ergo.

Ibid. a. 1.— *R. ad primum,* Christum non meminisse sepultur®, 1° quia voluit enumerare ea qu® sunl evidenlioris necessitatis ; 2° quia homines solent esse potius nimii et superGui quam parci in sepulturis mortuorum ; 3° quia sepultura est minimum inter opera misericordi®, nec impendilur homini sicut alia opera misericordi® sed tantum ejus corpori mortuo.

Ibid — *Ad secundum.* Sepultura juvat mortuum, 1° ad hoc ut vivat in memoria hominum, cujus honor dehonestatur si insepultus remaneat : unde quandoque in punitionem delicii decernitur carentia sepultur® aut abjectio corporis, quod est signum carentiam sepultur® pertinere ad quoddam malum et miseriam hominis ; 2° quia homines solent esse solliciti ul corpora sua honeste post mortem tractentur, cui sollicitudini piorum affectus conformari debet posl ejus mortem : 3U quia honor sepultur® redundat in parentes et propinquos defuncti; 4°quia occasione sepultur®, saltem in piis locis, defuncti participes efficiuntur suffragiorum qu® ibi solent Geri pro mortuis.

Cæterum sepulturam mortuorum jure annumerari inter opera misericordi®, constat ex lib. Tobi® , c. 1, 2 cl 12; ex 2 Reg. c. 2; cx 3 Reg. c. 13 ; cx cap. 22 Jerein. el ex 2 Machab. c. 5.

Ibid. ad. *3* — *Dico* 3° Elccinosyn® spirituales simpliciter loquendo sunl potiores corporalibus, 1" ralione rei exhibit®, scilicet doni spiritualis quod est nobilius corporali ; 2° ratione ejus cui subvenitur, scilicet spiritiJS,qiii est nobilior corpore; 31 quantum ad ipsos actus quibus subvenitur proximo, quia spirituales sunt præslantiores corporalibus. Per accidens tamen et in particulari casu, præferenda est eleemosyna corporalis spirituali : sic potius pascendus est fame monens, quam docendus qui potest alio tempore doceri.

ARTICULUS II.

Utrum dare eleemosynam sit in praceplo, et quando?

$ I. — *Notanda et supponenda.*

Notandum Iu præceptum eleemosyna: esse affirmativum , cl ideo, licet sempet obliget, non obligat tamen pro semper; obligatio aulem ejus a duobus pendet et metienda esta necessitate aliena el facultate propria, nimirum cx parte dantis, ul habeat bona superflua; cx parte recipientis, ul patiatur aliquam necessitatem : unde

Notandum 2° ex parte accipientis triplicem distingui necessitatem , extremam , gravem cl communem. Extrema est, cum vita proximi evidenter periclitatur niv ei

succurratur: ncc expectandus est articulas mortis, in quo non amplius prodesset eleemosyna. Necessitas gravis est, quando mors non equiderr. evidenter imminet, sed prohabiliter timellur; aut evidenter imminet aliquod notabile damnum minus moi te, ul gravis morbus, abscissio membri , durus el diuturnus career, amentia , gravis diffamatio, amissio status, sic ut quis cogatur miseram ntam agere hominibus suæ conditionis indignam. Communia necessitas est quam patiuntur pauperes communes oslialim mendicantes, qui, quamvis indigeant el non nisi necessaria vita· petant, quia laniena mullis petunt et accipiunt, eorum necessitas non censetur gravis sed communis.

ibid. α. 6. o.— *Notandum* 3° ex parte dantis, bona quæ babel posse esse illi dupliciter necessaria el superflua, scilicet quantum ad vitam el quantum ab statum. Necessaria vilæ sunl quæ requiruntur necessario ad conserva uda invitam suam clsuorum quorum cura ipsi incumbit, ul parentum uxoris et liberorum : ad vitam aulem conservandam necessario requiritur vicius, amicius el domicilium. Reliqua bona praeter ipsa sunl superflua vilæ. Necessaria statui sunl sine quibus quis non potest Convenienter vivere secundum statum el conditionem suam : unde bona superflua statui sunt sine quibus potest decenter suum et familia»statum conservare.

Ibid, ct in 4. d. 15. q. 2. a. 2. q. 4. — *Notandum* 4° hanc decentiam status non consistere in aliquo indivisibili ; quia mullis addilis homo non excedit slatussui conditionem , mullis eliam subtractis conditio sui status decenter servatur; el posset tantum adili quod esset ultra conditionem sui status , el tantum diminui quod non servaretur honestas vel sui status decentia : el hoc quidem sermone determinari non potest, quia de singularibus non csl judicium, sed statur in hoc prudentiæ arbitrio el discretionis quæ docet de omnibus. Cæterum caveant nobiles et potentes ne, secundum abusum hodierni temporis,summum quemque luxum reputent esse de ratione el decentia stalussui.

Hic «. 5. nd 3 - Item, in judicando necessario status, non csl lanium habenda ralio præsenlis temporis, sed etiam futuri qyioil enim nunc non e.sl necessarium, potest prudenter judicari forc postea necessarium ,ul pro tempore morbi, senectutis, belli imminentis, pro educandis el dolandis liberis, pro augendo decenter statu cujus tamen spes sit probabilis. Sed cavendum nc cx ambitione aut ex avaritia lingantur necessitates fuluræ, ubi nulla cstillarum probabilitas, ul si caecus fieres, si domus combureretur , etc. Notanda sunl singulariter verba Auctoris: « Non oportet, inquit, « quod consideret omnes casus qui possunt » contingere in futurum; hoc enim esset de » crastino cogitare, quod Dominos prohi- » bel, Matlh. 6 ; sed debet dijudicari su- » perfluum el necesarium secundum ea quæ » probabiliter el ut in pluribusoccurruiil.» Alioquin omnia semper forent necessaria et nulla unquam in divitibus essent superflua, quod damnatum est ab Innocentio XI, in hac propositione : « Vix in sæcularibus in- » venies , etiam in regibus, superfluum sla- » lui. Et ila vix aliquis tenetur ad elcemo- *n* synam, quando tenclur lanium ex su- » perlino statui. » Unde in his , tam pro præsenti quam pro futuro tempore, vir timoratus consulat directorem prudentem el doctum, el ejus stet judicio ; nulla enim alia regula certior hac in re statui potest. *His notatis,*

Ibid a 4 o.— Suppono t eleemosynam osse maxime m consilio; quia, licet secundum substantiam considerata habeat lanium effectum corporalem , attamen habet effectum spiritualem lain ex parle moliri quam ex parle recipientis qui inde inducitur ad orandum pro suo benefactore. Ex parte autem molivi esi non secus ac alia opera bona meritoria, impelraloiiael salisfactoria, sicquc specialiter commendatur in S. Scripturis, Matlh. 25 : *Possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi; esurivi enim cl dedistis mihi manducare ;* Eccli. 29 : *Conclude eleemosynam in sinu pauperis , ct hwc pro (c exorabit ab omni malo,* id esi, ut libereris ab omni malo; Dan. 4: *Peccata tua eleemosynis redime;* ct Christus ipse, Luc. il : *Quod superesl date eleemosynam , el ecce omnia munda sunt vobis.* Hæc tamen ultima verba non sic inlellige, quasi sola eleemosyna sine pœnitenlia ct charitate sutliciai a<l remissionem peccatorum ; sed Christus ibi volebat monere pharisæos ut dareni eleemosynam secundum ordinem charita'is. i

piendo a temetipsis, quod lit per fidem, dilectionem , poenitentiam, rcslilulioueln ablatorum etsuperilui erogationem, quo modo eleemosynas facere non curabant. Similiter inlellige illud Tobiæ 12 : *Ipsa purgat a peccato el facit invenire misericordiam* , quatenus scilicet procedit ex charitate el Deum specialiter movet ut misereatur ct det auxilia actualia ad conversionem ei qui sui proximi miseretur, ad idque excitatur precibus eorum uuibus fit eleemosyna.

2 32 a. 5. o — *Suppono* 2° neminem teneri dare eleemosynam eliam in extrema necessitate de iis quæ sunt suæ et familiae viiæ necessaria , nisi persona extremam patiens necessitatem sit absolute necessaria bono communi. *Ratio primi est,* quia plus homo tenetur diligere se et suos quam extraneos. *Ratio secundi est ,* quia bonum commune est praeferendum privato.

Neque tamen inde inferas hominem non posse de necessariis ad suam vitam facere eleemosynam patienti extremam necessitatem ; quamvis enim id quod diximus ex Auctore sit verum perse, etspectando precise vitam et vitam , secus tamen , si fiat ex amore virtutis, ut probavimus disseri, præced. art. 3. Neque hoc est magis subtrahere sibi vitam, quam si ageretur de persona bono communi necessaria.

Nec refert quod S. Th. unum tantum casum referat in quo id sit licitum, scilicet cum periclitatur persona necessaria Ecclesiæ vel reipublicæ; tum quia voluit excipere casum certum , de nostro autem disputatur; tum quia voluit excipere casum in quo non tantum liceret, sed eliam oporteret dare eleemosynam de necessario vilæ, el hic unus est quem proposuit : in nostro enim casu , quamvis id sil licitum, non tamen est necessarium, imo nec licitum, si ageretur de necessariis ad vitam suorum.

§ II. — *Rttoh'itur quastio.*

Ibid. a. 3. o. — *Dico* 1° Dare eleemosynam est in præccplo naturali el divino positivo.

De preceplo naturali constat ex hoc principio generali legis nature : *Quacumque vultis ul faciant vobis homines el vos facite illis* : atqui nullus est in vera necessitate silus, qui non velit ul sibi subveniatur ab habente facullalcm; ergo. E® *quo inferes* nec ipsos infideles eximi ab obligatione dandi eleemosynam.

Quantum ad præceptum divinum positivum , constat ex S. Scripturis. Proverb. 21 dicitur : *Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, el ipse clamabit el non exaudietur ;* Eccli. 4 : *Eleemosynam pauperis ne defraudes, cl oculos tuos ne avertas a paupere;* et cap. 29 : *Propter mandatum assume pauperem, el propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum.* — Ibid, in a » c — Sed precipue Christus, Matth. 25: *Ite, maledicti, in ignem œternum ; esurivi enim el non dedistis mihi manducare:* nullus autem damnatur nisi propter omissionem actus qui erat ci præceplus.

Ibid. o. — *Prob. ratione.* Cum dilectio proximi sil in preceplo, necesse el omnia illa cadere sub præccplo sine quibus dilectio proximi non conservatur: atqui ad dilectionem proximi perlinet ut proximo non solum velimus bonum, sed eliam operemur, secundum illud 1 Joan. 3: *Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere el veritate:* ad hoc aulcm quod velimus el operemurbonum alicujus, requiritur quod ejus necessitati subveniamus, quod fit per eleemosynam : ergo eleemosynarum largitio est m preceplo.

Dices 1° Juxla S. Scripturam, videtur quod dare eleemosynam sil tantum in consilio. Sic Dan. 4: *Consilium meum regi placeat: peccata tua eleemosynis redime;* el Apost. 2 Cor. 8, cum horiatur Corinthios ad dandam eleemosynam, ait : *Non quasi imperans dico ;* el postea : *Consilium in hoc do.* Ergo.

Ib. ad 2. — *R.* 1° quod, cum præceptum eleemosyna' sit affirmalivum, non obliget pro semper, el ideo quandoque esi lanium in consilio. 2° Prudenter aliquando consulitur ab homine id quod esi a Deo praeceptum , quia hortando cl consulendo sæpe plus oblinetur quam imperando. El ita Daniel, Nabuchodonosor, el Apostolus Corinthiis consilium dabant de eleemosyna; ila ul esset consilium hominis el præceplurn Dei.

Quantum ad id quod Auctor in hac responsione dicit, quod *Daniel loquebatur regi qui non eral legi Dei subjectus*, non loquitur de lege dandi eleemosynam, sed do lege colendi unum verum Deum : cui legi naturali quamvis omnes subjiciantur hoc sensu

quoti illam debeant acceptare, non tamen hoc sensu quod illam acceptaverint ; el boc ultimo sensu dicit Auctor quod Nabticho-ilonosor *non erat tegi Dei subjectus.* Qua-propter Daniel id quod ad hanc legem per-tinebat prudenter proponebat per modum consilii.

Dices 2° Omnia praecepta naturalia ad praecepta Decalogi reducuntur : atqui inter illa nihil continetur de erogatione eleemo-synae. Eigo.

Ibid ad 4. — Λ. *N. min.* Reducitur nam-que omnis subventio proximi ad praecep-tum de honoratione parentum; quia no-mine *honoris* inlelligitur in Scripturis eliam subministratio necessariorum, uti Timoth. 5 : *Viduas honora,* scilicet ministrando eis eleemosynas cx bonis communibus Eccle-siae, ita ulquae illis fraudarenturdicerentur despici, Act. 6, v. 1. Nec obstat quod pa-rentes tantum nominentur, cum enim in-ter proximos primum locum obtineant, no-mine parentum potest inlelligi omnis proxi-mus.

Dices 3° Quilibet, cum sit suorum bo-norum dominus, potest illa relinere et ad quem voluerit usum expendere : ergo non tenetur ea erogare in eleemosynas.

Ibid, ad 3. — *R. D. ant.* Potest illa re-tinere, salva justitia, *C.* salva charitate, A. *Ad hunc sensum , D. conseq.* Ergo non tenetur cx justitia ea erogare in eleemosy-nas, *C.* ex charitate, *N.* Sic enim habet suorum bonorum proprietatem, ut in cer-tis casibus teneatur ex charitate aliquorum usum concedere proximo. Unde S. Basil, in Serui. 1 ad divites avaros, dicil ; « Estpa-» nis famelici quem tu tenes, nudi tunica » quam in arca conservas, discalceati cal-» cens qui apud te marcescit, indigentis d argentum quod tu possides inhumatum.»

Ex hac conclusione sequitur quod sub mortali teneamur facere eleemosynam pa-tienti extremam necessitatem cx bonis tam naiuræ quam statui superfluis; quia , cum istud præceptum in aliquo casu obliget,) nullus est certior quam ubi est necessitas extrema cx parte recipientis, et sunl su-perflua naturæ el statui ex parle dantis. An autem in aliis casibus obliget?

Dici 2° de superfluis naturæ, etsi neces-sariis statui tenemursiihmortali facere elee-mosvnam patienti extremam necessitatem. Est communis.

Prob. Ie ex cap. 3 Luc. ubi Christus di-cebat turbis : *Omnis arbor non faciens fruc-tum bonum excidetur el in ignem mitte-tur : et interrogabant eum turba : Quid ergo faciemus? Respondens autem dicebat illis : Qui habet duas tunicas det no» hn~benti, el qui habet escas similiter.* Ex prio-ribus verbis hujus textus *palet* hic agi de præccplo rigoroso et nos solum de consilio: *palet* ex posterioribus non teneri succurrere extreme indigenti, etiam de necessariis ad stalum , prout debet censeri secunda tu-nica. Unde S. Hier. Epist. 150, ad hæc verba : σ Quidquid, inquit, corpori nostro » sufficere potest et humanae succurrere » imbecillitati, hoc una appellanda est lu-» nica, quidquid in praesentibus alimentis » necessarium est, hoc unius diei vicius ap-» pellatur.... Si plus habes quam libi ad » victum vesliluinque necessarium est, illud » eroga el in illo debitricem esse le noveris. »

S. Gregor. Horn. 20 in Evang. ‹t Minus » proximum amare convincitur, qui non » cum eo in necessitate illius eliam ea quæ » sibi sunl necessaria partitur, d Huc eliam perlinet illud solemne Ambrosii : « Pasce » fame monentem : si non pavisti, occi-» disli. »

Prob ex S. Th. de cujus mente quidam dubitant. S. Doctor in 4, d. 15, q. 2, a 1, q. 4,o. cum distinxisset duplicem necessita-tem, primam quam vocat absolutam, cl se-cundam quam vocat condilionalam, a quæ » est, inquit, cum quis indiget aliquo ad » sui status decentem conservationem, » subdit : a Præceptum legis obligat quod » eliam necessitati extraneorum absolut® » primo subveniatur, quam necessitati pro-» prise vel propinquorum conditional® : et » ideo dicitur communiter, quod dare elce-» mosynam de superfluo cadit in præceplo, » et sic dare eleemosynam ei qui est in ex-» trema necessitate ; dare autem de eo quod » est necessarium necessitate secunda, non » autem de eo quod est necessarium neces-» silalc prima , quia hoc esset contra or-e dinem charitatis. » Quibus verbis aperte docet S. Doctor nos teneri extreme indi-genti subvenire, non de necessariis ad vi-tam, sed de necessariis ad statum. Addit ad 2 : « Quando alius est in statu extremas » necessitatis, efficiuntur sibi omnia com-» munia : unde, etsi per violentiam vel fur-» tum acciperet, nec peccaret. »

Dices. S. Th. hie a. 6, scribit quod, a Quando occurreret extrema necessitas ■ alicujus personæ privais, vel etiam ali- » qua magna necessitas reipublicæ, in his «casibus *taudabililer* prætcrmillerel ali- is quis id quod ad decentiam sui status per- n linere videretur, ut majori necessitati «subveniret. «Quibus verbis videtur do- cere S. Th. esse tantum consilii et non præ- cepli dare eleemosynam de necessariis sta- tus pauperi exlriine indigenti. Ergo.

ït *N. min.* Quia etiam laudabiliter lit id quo præccplum adimpletur. Ideo au- tem hac forma loquendi usus est S. Th. quia piius dixerat quod « *Inordinatum* » esset, si aliquis tantum sibi de bonis » propriis subtiahcrel, ul aliis largiretur, » quod de residuo non posset vitam trans- » igerc convenienter secundum proprium «statum el negotia occurrentia. « Ab hac autem inordinatione excipii 1res casus : primum, mutationem status, ut si quis liat religiosus; secundum, quando facile resarciri potest detrimentum status; ter- tium·. quando occurrit extrema necessitas alicujus ptivalx personæ, vel magna ne- cessitas reipublicæ : et dicit elargilionem necessarii statui in his Iribus casibus non fieri *inordinate,* ul ante dixerat, sed *lau- dabiliter.* Sic ergo loquitur, non quia vult negaro eam esse in præcepto pro ultimo casu, sed ut ostendat non esse inordina- tam el illicitam, sicque servet anlithesim. Neque etiam poterat dicere simpliciter *in his casibus* esse præceplum; quia non om- nes quos excipii cadunt sub præcepto. In super idem censet de extrema necessitate privatæ personæ ac de magna necessitate reipublicæ : constat autem in ejus princi- piis necessarium status esse exponendum pro magna necessitate reipublicæ. Deni- que ex textu dubioel obscuro nihil evinci potest contra textum positivum et apertum, (pialem protulimus *in probatione conclusio- nis.*

Prob. 3" *conclusio ratione.* 1 Secundum ordinem charitalis, debemus plus diligere vitam proximi quam status nostri (licen- tiam. Ergo. 2° Qui est in extrema necessi- tate, potest ab altero surripere quæ sunt ipsi supcrtlua quoad vitam, etsi necessaria quoad Halum , nec quisquam potest jure illum jinpedire; quia, ul superius dicebа- mus »x Auctore, in extrema necessitate omnia sunl communia : ergo tenebatur al- ter illi dare.

Neque tamen cx hac conclusione inferas divitem aut nobilem teneri se a suo statu dejicere, vel ingentem pecuniæ summam, puta, millia aureorum, etsi suo statui non omnino necessaria , expendere pro sal- vanda vila unius privati in extrema neces- sitate posita : Iu quia, licet vita hominis secundum se sit preliosor alterius statu cl toto censu, in online tamen ad bonum pu- blicum magis valet magna bonorum seu pecuniarum quantitas quam vila unius pri- vati; 2" quia nemo tenetur arctius vilain proximi quam suam conservare; nullus au- tem tenetur ad vitam suam conservandam sic opes effundere ul, sanus vel liber factus, miser evadat; id enim moralilcr morti com- paratur ; neque etiam tenetur ingcnlon pecuniæ summam expendere pro compa- randis sibi exquisitissimis medicamentis: ergo *a forliori* ad hæc non tenetur pro al- lero. Itaque ordinariis mediis praecipit cha- rilas succurrere, non extraordinariis : un- de in his casibus opus est consilio viri pru- dentis qui, attentis circumstantiis, dicat quantum quis de suo statu minuere el dc superfluo dare debeat.

Dico 3 In gravi necessitate proximi te- nemur sub mortali illi subvenire *de aliquo modo* necessariis statui. *Sic exprimo conclu- sionem ;* quia minor est obligatio in neces- sitate gravi quam in extrema, el ideo mi- nus tribuendum dc necessariis statui. Est communior.

Prob. I°ex illo 1 Joan. 3 : *Qui habuerit substantiam hujus mundi, el viderit fra- trem suum necessitatem habere, cl clause- rit viscera sua ab eo, quomodo charilas Dei manci in illo?* Non est verisimile Apos- tolum loqui dc sola extrema necessitate, quæ rarissima est : el qui habet sufliciнlia vila· et statui, vere dicitur habere substan- tiam hujus mundi. Ergo.

2u Charilas exigit ul proximo gravem ne- cessitatem patienti, ut si, v. g. gravi morbo laboret, frigore acriter affligatur, fama? vel honoris grave periculum patiatur, subve- niamus, dum possumus absque gravi nos- tro incommodo : ergo tenemur illi subve- nire de *aliquo modo* necessariis statui; id enim non est grave incommodum, quipfxj quod facile resarciri potest.

Dices. S. Th. hic a. 5, agnoscit tantum

duos casus in quibus urgel præceplum eicc- niosynæ, scilicet , cum est superfluum cx parte dantis el extrema nécessitas ex parte recipientis. Ergo.

/{. per necessitatem extremam, S. Thomarn ibi inlclligere etiam gravem, *ul palet* cxrcsp.ad 3 , ubidicit præceplum eleemosynæ urgere cum quis liabel superflua , et *cum apparel evidens cl urgens necessitas :* evidens autem 'M urgens necessitas est, non solum extrema, sed eltam gravis.

Inferes, Ergo, quando S. Th. a. 7, ad 3, dicit licitum esse in extrema necessitate surripere alienum, intelligendus erit etiam de gravi; sicque licitum erit in gravi ne cessitale surripere alienum, quod est damnatum ab Innocentio XI.

II. N. illationem. Quamvis enim S.Th. per necessitatem extremam aliquando intelligat gravem, etiam aliquando intelligil stricte extremam, quod est æstimandum. ex adjunctis et subjecta materia.

bx hac conclusione inferes quemlibet teneri *a fortiori* sub peccato moi tali in gravi necessitate proximi, illi facere eleemosynam ex superfluo status, quod non puto a quoquam posse negari, cl quod *confirmabitur ex sequenti conclusione.*

Observandum autem tam in gravi quam in extrema necessitate, omnes divites qui illam norunt tenori in solidum ad eleemosynam faciendam, ita ul, si nullus subveniat, omnes peccent mortaliter ; uno tamen subveniente, c,uteri eximuntur. Non tenentur vero inquirere de necessitate, nisi sil pastor vel episcopus, aut altor pauperum curam habens , aut nisi sil justa ratio suspicandi esse gravem necessitatem in familia quæ, propter verecundiam cl honestatem , non audet suas miserias explicare. Neque etiam, ul plurimum, est gravis obligatio dandi eleemosynam pauperibus publice expositis qui vel cx nuditate, vel morbo, vel defectu membrorum , vel alitor, gravem aut extremam Beccssitalem ostentant, quia illa signa ordinarie exaggerantur, si non omnino tingantur.

Dico 4° In necessitate communi quilibet tenetur aliquando pro loco el tempore facere eleemosynam dc superfluo status.

Attende ad terminos conclusionis. Dicitur, *aliquando pro loco tl tempore;* quia dives habens superflua, non tenetur semper el omnibus pauperibus occurrentibus dare, neque huic determinate, sed aliquando, modo uni , modo alteri, prout prudens indicaverit. Dicitur *dc superfluo ,* el non superflua status; quia non tenetur slatim omnia supciflua status dare in commim. necessitate, seri potest reservare vej in ali< › pios usus, vel ad augentium ralionabilitei statum, aliasvc possessiones acquirendas, vel etiam pro majori necessitate pauperum aut reipublicæ.

Conclusio sic intellecta videtur nunc *communis* , præserlim posldamnalam hanc propositionem ab Innocentio XI : *Vix in sascularibus ,* etc. , ul supra nola mine quarto ; ita ul qui nunquam faceret eleemosynam aut proponeret, nunquam faceret de superfluo status in communibus necessitatibus , non videalur excusandus a peccato mortali.

Haneque arbitror esse expressam sententiam Auctoris in pluribus locis, quidquid opponant aliqui. Inprimis quodlib. 8, a. 12: « Si. inquit, signa exlremæ nccessila- » lis nonappareanl , tunc non tenetur dare «pauperi petenti (huic scilicet determiua- » to) ; quia , quamvis teneatur dare superufluum pauperibus; non tamen tenetur » omnibus dare , ijeque huic dare , sed lo- u netur distribuere secundum quod sibi vi- » sum fuerit opportunum. » Quod est fere in terminis ipsa nostra conclusio. Infra q. 66 , a. 7 o : « Res quas aliqui superabim- » dantor habent cx naturali jure debentur » pauperum sustentationi. » In », d. 15, q.2, a. 1 , q.4, ad 4, dicil præceplum eleemosyna? obligare a ex parle dantis » quando habet humo multa quibus non in- » digel, neque ad sustentationem v itæ sui el » suorum, nequead decentem status sui con- » servationem , etsi pauperes exlremæ ne- «cessii >ii< (intellige etiam gravis) nor d cx i,parcant : u el a. 4 , quæsliunc. 1, in line corporis : « Illud quod necessarium n- » putatur ad aliquid quod esi ultra dccen- » tiam status, debel in eleemosynam dis- » pensari, el hoc cadit sub præcepto. « Quid expressius? Quæ opponuntur diluemus infra

Prob. itaque *conclusio* le ex iocis S. Scriptura? jam citatis el aliis. Joan. 3 : *Qui habuerit substantiam hujus mundi,* etc., ul supra conci, præced. Lue. 3 : *Qui habet duas tunicas, det non habenti.* Dicit simpliciter *non habenti,* ulsignificet non esse

expectondum extreme aut graviter indigentem, sed dandum esse simpliciter egenti; atque ibi contineri præceptum, et non lanium consilium ostendimus conci, secunda. Mdllh. 6: Armo *potest duobus dominis servire..... non potestis Deo servireel mammonæ* . servire autem mammonæ, juxta SS. Ilieron.elChrysosl. in hunc locum, est servare opes superfluas, et illas, honestati occasione data, nolle a sc divelli : et hic est casus præsens. Deui. 6: *Pracipio libi ul aperias manum fratri luo egeno el pauperi;* in communi autem necessitate sunt egeni. 1 Timolh. 6 : *Divitibus hujus smculi præcipe facile tribuere el communicare:* non aulem facile tribuerent qui expectorent gravem aut extremam necessitatem proximi. Confer alia loca in prima conci, citata.

Prob. 2° *ex Patribus.* Chrysost. Horn. 34 ad populum : « Tuarum, inquit, es, o » homo, distributor pecuniarum.... non ad » hoc accepisti ul in deliciis absumeres, sed » ut in eleemosynas crogares..... res pau» perum libi sunt credilæ, sive ex laboribus » justis sive ex hæreditalc paterna possi» (teas. » S. Basil. Serm. 1 contra divites avaros, ad hæc verba Luc. 3, *Destruam! horrea mea:* «An injustus est Deus inæ» qualiter res nobis distribuens, ul tu abun» des, illevero mendicet; nisi ul tu bonæ » dispensationis merita consequaris , ille » vero patientiæ braviis condecoretur..... » Est panis famelici quem tu tenes, nudi » est vestis quam in arca custodis, etc.» S. Aug. in Psal. 147 : « Superflua divilum » necessaria sunt pauperum : res alienæ » possidentur, cum superflua possidentur.» El Serm. 219 de Temp. «Quidquid Deus » plusquam opus est dederit, non nobis » specialiter dedit, sed per nos aliis erogandum transmisit. » Plures alios omitto brevitatis causa.

Prob. 3 *ralione* 1° Quisque tenetur ex charitate diligere proximum sicut scipsum : atqui non diligit proximum sicul scipsum, qui magis diligit sibi superflua quam fratri necessaria ad sublevandam ejus necessitatem : ergo. 2° Quamvis singulæ necessitates communes non sint ita quid grave, ut hanc vel illam prælerire sit peccatum, attamen mullæ occurrentes in aliqua civitate efficiunt notabile gravamen el gravem miseriam, quam divites debent singuli pro aliqua parte sublevare: ergo, quamvis non sit præceptum dare singulis, huic vel illi eleemosynam, est tamen præceptum aliquando dare pro loco el tempore. 3° Si nullus dives habens absolute supeiflua leucatur dare eleemosynam in necessitate communi , brevi communis necessitas evadet gravis el gravis extrema. Ergo.

Dices 1·> S. Th. hic a. 5, duo requirit ut eleemosyna sit in præccplo, unum ex parte dantis, quod habeat superfluum , alterum ex parte recipientis, quod sit in extrema necessitate. Ergo.

R. cum Sylvio hanc S. Thomæ doctrinam *in*tel!igendam essedivisim, non copulaliui · ponit ergo S. Th. duos casus in quibus urget præceptum eleemosynae : primum , quando ex parte dantis esi absolute superfluum, quo casu tenetur dare eleemosynam quarneumque necessitatem patienti; alterum ex parte recipientis, quando est in extrema necessitate, vel etiam gravi, ul explicuimus, quo casu urget obligatio faciendi eleemosynam , etiamsi non sint superflua status, sed vitae lanium. Hunc sensum indicat S. Doctor in fine articuli dicendo : « Sic ergo dare eleemosynam de superfluo » est in præccplo, et dare eleemosynam ei » qui est in extrema necessitate, » estscilicet etiam in præcepto: « alias aulem dare » eleemosynas, » id est extra hos duos casu», *a est in* consilio. « Et adhuc clarius infra q. 118, a. 4, ad 2, ubi dicit quod «Aliquis » tenetur cx debito legali sua pauperibus » erogare, vel propter periculum necessi» tatis , vel propter superfluitatem half» torum ».

Insl. S. Th. ibid, dicit quod « Non oint » necessitas obligat ad præceptum, sed i" » sine qua is qui necessitatem patitur, sus» ten tari non potest»: ergo censet divites non obligari ad eleemosynam in necessitate **communi.**

/L cum eodem Sylvio sensum esse, quod non omnis necessitas obliget ad faciendam eleemosynam hic et nunc huic particulari determinate, licet obliget ad faciendam aliquando illi vel alteri. Vel sensus esi quod, si ex duobus prædictis casibus consideretur tantum posterior , scilicet necessitatis, non obligat præceptum eleemosynæ in quacumque necessitate, sed tantum in extrema vel gravi, licet possit obligare cx alio rapite, si nempe sit superfluum : cancrum non videtur locus dubitandi de mente S. Docloris post expressos ejus textus, quos inter probationes retulimus.

Dices 2" Ex sententia nostra *sequitur* In quod divites qui superflua relinent continuo peccent; 2° quod non po-sint ditiores fieri el ascendere ad statum alliorcm , quod nemo admittit.

/!. ad primum, N. sequelam. Quia non dicimus divites debere stalim omnia superflua dare in necessitatibus communibus, sed aliqua tantum ex superfluis hinc el inde pro loco cl tempore. *Ad secundum , N. pariter sequelam.* Quia modicæ eleemosynæ ex superfluis non impediunt assensum ad alliorcm slalum , cl perlinent ad decentiam praesentis status.

ARTICULUS III.

Varice quœstiones circa eleemosynam breviter resolvuntur.

Petes 1 utrum quis satisfaciat præccplo eleemosynæ, pauperi mutuando, commodando , aut vendendo credito ;

Ante responsionem , nola aliquem posse esse dupliciter pauperem , simpliciter el secundum quid. Voco *pauperem simpliciter* qui neque actu hic aut alibi habet bona , neque est in potentia propinqua ul habeat; *pauperem secundum quid* qui, licet non habeat hic bona quibus juvari nunc possit, habel tamen alibi, aut est in potentia propinqua ul habeat, sive per artem el industriam , sive expeclalam hæreditalem.

R 1" Non satisfit præcepto eleemosynæ subveniendo illi qui simpliciter est pauper, mutuando, commodando, aut vendendo credito.

Prob. 1» Quia certum est eleemosynam esse in præcepto : atqui mutuare, commodare, vendere credito, non est facere eleemosynam ; eleemosyna cnim gratis datur, neque qui petunt mutuum , commodatum , aut emunt credito, dicuntur petere eleemosynam : ergo. 2" Inhumanum el ridiculum foret dare pauperi qui nihil neque in re neque in spe habel , sub conditione restituendi in posterum. Ergo.

Inlellige de rebus in quantum sun* '>ecessariæad subveniendum necessitati simpliciter pauperum. Unde, si sint res usu consumplibiles, ul sunt panis, vinum , cerevisia pecunia, etc. non sint restituenda; transacta necessitate : secus, si non sint usu consumplibiles, ut si concedatur equus ad fugam, transacto necessitate dehel restitui equus, nisi forte in faga pereat;si tamen i osa iei substantia usu non consumplibilis esset necessaria pauperi simpliciter, ul si extreme vel graviler indigsnli, non habeas quo illi succurras, nisi vestem libi et luis non necessariam, qua vendito posset sibi subvenire, non lenelur reddere

R.2« Satisfit præcepto elcemosynæsubveniendo pauperi secundum quid , mutuando , commodando, aut vendendo credito. Quia pauper secundum quid non csl vere pauper, et præsens necessitas tollitur ipsi mutuando, commodando aut vendendo credito. Intellige de majoribus eleemosynis, nam de minutisinsolilum est ct inhumanum foret obligare mendicantes ad refusionem

Dices contra primam responsionem. Dives solum tenetur subvenire necessitati pauperum : atqui per mutuum commodatum, aut venditionem credito, subvenitur pauperum necessitati :ergo.

R. divitem teneri subvenire necessitati pauperum , juxta naturam pra?cepli eleemosynæ ; præceptum aulem eleemosynæ est ul subveniatur pauperi gratis et sine ejus gravamine. Nec referi quod per mutuum , etc., obtineatur finispræccpli eleemosynæ ; ut cnim satisfiat præccplo non sullicil quod ejus finis obtineatur, sed debent adhiberi media quæ in ipso continentur. Sic, si quis sine sacramento pœnitenliæ oblineret remissionem peccatorum, teneretur tamen illud suscipere ; si sine jejunio carne mortificaretur, non ideo eximeretur a præcepto jejunii.

Petes 2° utrum possit fieri eleemosyna de illicice acquisitis?

2 32 a. 7. o.— *R.* aliquid posse osse illicite acquisisitum tripliciter, uno modo, quando id quod acquiritur deberetur ei a quo accipitur, sicul in furto et rapina ; el dc talibus cum homo teneatur ad restitutionem, eleemosyna fieri non potest, — In t d. 15. q 2. a. 4. q 2 ad 2 —nisi forte pauper esset in extrema necessitatecl aliter ipsi succuri non posset nisi per hæc illicite acquisita ; tunc enim omnia sunt communia.

Hic ct 16 ad I — Neque responsioni obstat quod Chrislus, Luc. 15,dicat: *Facile vobis amicos de mammona iniquitatis;* non enim omnes diviliæ dicuntur iniquitatis, quia sunt injuste acquisilæ , sed quia sunt

iniquæ secundum usum iniquis qui in eis spem constituunt; vel secundum S. A mbros. 1. 7 in Luc. cap. ultimo, dicitur mammona iniquum, quia variis divitiarum illecebris nosiros lentat affectus, vel quia in pluribus prædeccssoribus quibus patrimonio succedis, aliquis reperilur qui injuste usurpavit aliena, quamvis tu nescias; vel omnes diviti® dicuntur iniquitatis, quia non æqualiter sunt omnibus distributas, uno egente et alio superabundante.

a 7 o—Secundo modo aliquid est illicite acquisitum , quia ille qui acquisivil relinere non potest, nec tamen debetur ei a quoacquisivit ; quia scilicet contra justitiam seu lepetn accepit, el alter similiter contra justitiam et legem dedit, sicut contingit in simonia in qua dans el accipiens contra justitiam legis divinæagil : unde non debet fieri reslilulioei qui debet, sed debet in eleemosynas erogari. Ita quidem Auctor hic.

Sed inlellige eleemosynas lato sensu acceptas pro erogatione in usus pios : quia infra q. 100, a. 0, ad 4, docet pretium simoniace acceptum esse resiluendum Ecclesiæ in cujus injuriam datum fuit, nisi prælatus ct totum collegium sit in culpa ; quia lime cum auctoritate superioris vel pauperibus vel alteri ecclesiæ debet crogaa i. Vide quæ dixi de Simonia, diss. 11, a. 7, § 1 el2.

Ibid.—Tertio modo csl aliquid illicite acquisitum , non quidem quia ipsa acquisitio est illicita , sed quia id cx quo acquiritur est illicitum , sicut patet dc eo quod mulieracquirit per meretricium ; ct hoc proprie vocatur turpe lucrum : quod enim mulier meretricium exerceat, turpiter agit contra legem Dei ; sed in eo quod accipit non in juste agit, nec contra legem: unde quod sic illicite acquisitum est, retineri p lest el de eo eleemosyna fieri. Hanc materiam fuse disputatam require diss. 1 dc Contractibus, a. 8, ubi probavimus contractum sub conditione futuri operis turpis , purificata conditione , valere el obligare.

Ibid a. 8. o,—*Petes* 3° quis possit facere eleemosynam ?

/?. per se loquendo, is cl solus polesl facere eleemosynam qui habet liberam adminisIralioncm suorum bonorum. Pro quo vide disseri. 2 de Contractibus , a. 2, §2 , ubi expendimus quis donare possit, et plura resolvimus circa minorcmics, tiliosfamilias, uxores cl religiosos quæ ad præsentern quæslioncm perlinent. Confer euan dissert. 11 de Justitia, a. 5.

Addo tantum hic religiosum qui pastoratum aut aliud beneficium habet, possède fructibus sui beneficii facere eleemosynas, aut illos expendere in alios ususpioset honestos ; quia , licet non habeat dominium, habet tamen liberam administrationeiii: titulus enim beneficii tribuit facultatem disponendi de ejus reditibus in pios et honoslos usus , ita ut administrator beneficii sil etiam administrator fructuum. Idem (licendum de religioso habente pastoral nit] in suo monasterio quoad fructus accidental· : (pii sibi obveniunt ex excquiis et administra lionesacra mentorum; quantum enim ad fiuclus essentiales, supponuntur incorporali monasterio.

Peles 4° utrum clerici strictius quam laid teneantur ad eleemosynas?

R. affirmative , præserlim ex honiseccle-siasticis congruæ sustentationi superfluis. Pro cpio vide plura disseri. 8 de Justitia, a. 5. conclus. 4.

Peles 5° utrum fictus pauper peccet petendo et accipiendo eleemosynas, teneaturque illas restituere?

R. affirmative ; quia dantes non censentur dare nisi pauperi, et sub ea conditione tacita quod sit pauper: unde hæc donatio est nulla el receptio furtum , juxta Catechism um Tridcnlini, 3 p.in septimum præceptum Decalogi, n. 7 : « Furtum, inquit, » prælerea facere videntur qui lictis simu- » latisque verbis, quive fallaci mendicitate » pecuniam extorquent, quorum eo gravius » est peccatum , quod furtum mendacio cu- » mulant. u Debent ergo restituere veris pauperibus , quia donantes censentur abdicasse harum eleemosynarum dominiumin favorem pauperum. Quidam excipiunt minutas el ordinarias eleemosynas, quia, inquiunl, praesumitur has fieri absoluto ; sed ista præsumplio non videtur nobis salis fundata. Si tamen quis esset vere pauper, sed fingeret se pauperiorem ut facilius aut largiorem oblineret eleemosynam, non videtur adstriclus restitutioni : quia est communis opinio quod pauperes exaggerent ordinarie suam paupertatem , ct id supponunt donantes.

Peles 6 utrum qui prærtcilur distributioni eleemosynarum possit sibi relinere partem , si vere.sil pauper?

B(e < 9. ad3. — Λ. *affirmative,* cum non sit pejuris conditionis quam alii pauperes Excipe tamen , nisi designati sint pauperes quibus facieiidæsunleleemosynæ.

Petes 1'· utrum magistratus possint impedire ne in suis locis pauperes extranei mendicent ?

R. non posse omnes omnino impedire; quia plurcs sunt pauperes qui e suis locis natalibus exularc coguntur , sive sententia judicis, sive quia ibi habent inimicos aut dedecus passi sunt, sive quia urbes ct pagi vel incursione hostium vel incendio sunt devastati; el hi tamen debent vivere : unde autem vivent, si ab omnibus expellantur?

Petes 8" utrum facienda sil eleemosyna voluntarie pauperibus qui si vellent non egerent?

/f. laciendam esse iis qui sunt voluntarie pauperes propler Christum cl ex amoie virtulis sive in religione , sive extra : quia objustam causam se ad hunc statum dimittunt , cl reperilur in illis objeclum misericordi®. Vide Auctorem infra q. 187, a. 3, 4ct5;cl Opusc. contra impugnantes religionem. Iis vero qui sunt voluntarie pauperes ex ignavia , amore otii el cupiditate lucri, non est facienda eleemosyna ; tum quia illis non licet mendicare; tum quia esset eorum ignaviam el cupiditatem fovere. Non est tamen curiosius inquirendum in conditiones pauperum, ne forte veri pauperes prætcrcanlur ; plurcs sunt enim qui cx verecundia se pauperes declarare non audent: minus autem est incommodi dare non indigenti quam denegare indigenti.

DISSERTATIO VI.

DE CORREPTIONE FRATERNA.

I). Th. Q. 33.

Quamvis, si verborum vis attendatur, differant correptio cl correctio ; correptio enim est reprehensio ad emendationem fratris; correctio est ipsa emendatio ; usu tamen recepto inter theologos confunduntur el pro uno et eodem sumuntur.

Hic q 33. a. 1, o. — Duplex est correptio delinquentis : una. quæ adhibet remedium peccato in quantum est quoddam malum ipsius peccantis et ordinatur ad (jus emendationem, dicitur fraterna. Altera est qu® adhibet remedium peccato secundum quod est in malum aliorum et præcipuo in nocumentum boni communis, el dicitur judicialis. Hæc est actus justiliæ cujus est conservare rectitudinem justiliæ unius ad alium : fraterna autem, cum sil elecmosyna spiritualis ,est actus elicitus a misericordia cl imperatus a charilate.

Hic q 30 u. I.adf. — Neque refert quod objeclum misericordi® sit miseria seu malum involuntarium , peccalum auteur sit voluntarium; quia sufficit ad objeclum misericordi® quod sil aliquo modo involuntarium : quamvis autem peccatum sit simpliciter voluntarium , ct hac ratione sit potius objeclum indignationis quam misericordi®, pluribus tamen modis est involuntarium : 1 ratione causæ, ut si sil cx ignorantia , (pia fit ut non apprehendatur malitia peccati ;2 ratione effectus, quia reddit hominem obnoxium damnationi, quod csl contra ejus voluntatem ; 3° quia est contra inclinationem rationalem voluntatis. Et hæc sufficiunt ut sil objeclum misericordi®.

De correptione judiciali hic non agitur, sed tantum de fraterna, qu® definiri potest : *Artus charilalis el misericordia, quo per convenientem sermonem , vel aliquid (equivalent, proximum a malo pccrali ad bonum virtutis convertere nitimur.* Dicitur *actus charilalis el misericordia ;* quia elicitur a misericordia cl imperatur a charilate, ul dictum est. Dicitur, *per convenientem sermonem;* quia magna prudentia opus est ad faciendam correptionem fraternam. Unde Auctor hac q. 33, a. 1 , ad 2, dicit csseactum prudenti® exequcnlis el dirigentis. Dicitur, *vel aliquid (equivalent;* qria potest etiam fieri signis, vel quo unique modo utili ad removendum proximum a peccato. Dicitur, *a malo peccati;* quamvis autem juxta verba Christi, Si *peccaverit* in *te frater luus,* etc. infra referenda , correptio proprie respicial peccatum commissum, conveniunt tamen omnes parem obligationem esse impediendi peccatum futurum imminens, quia est pariter eleemosyna spiritualis, elsive dicatur correptio, sive monitio, sive instructio, sive consilium, perinde est. De utroque peccato itaque tam commisso quam committendo procedit quæslio.

ARTIC ('LUS I

Utrum correptio fraterna sil inpreeceplof

Hic q 33. n. 2. o. —*Eico.* Correptio fraterna est in præccpto naturali cl divino po-

sitivo, ita ut omni tempore, etiam ante legem obligaverit.

Prob. I°ex S.Scriptura. Galat. 6 dicilur: *Elsi prxocrupalus fuerit homo in aliquo delicto, vox qui spirituales es lis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum , ne cl lu lenteris. Aller alterius onera portale, el sic adimplebitis legem Christi,* ergo præceptum legis Christi csl corripere peccantem. 2 Thessal. 3 : *Nolite quasi inimicum existimare* (scilicet peccatorem), *sed corripite ut fratrem.* Sed praesertim Christus, Malth. *i8 : Si peccaverit in te frater tuus, vade el corripe eum inter lcet ipsum solum; si (e audierit, lucratus eris fratrem tuum.*

In hoc textu, qui præcipuus est, duo pariunt difficultatem : primum, quod videatur perlinere ad christianos tantum, quia dicit *frater* , et postea, *sit libi sicut ethnicus cl publicanus,* quæ inlelligi non possunt de non chrislianis; secundum , quod videatur spectare tantum peccata contra nos commissa, quia dicit, *si peccaverit in le frater tuus.*

Ad primum. Equidem Christus expresse lanium loquitur de chrislianis, non ut excludat alios, *ul palet ex* ratione quam subjungil de lucrando fratre, et ex præceplo naturali quo tenemur omnes peccatores corripere, ubi est spes emendæ, ut mox dicemus; sed quia volebat assignare ordinem correptionis fraternæ qui non potest ita bene servari inter ethnicos, el quia rarus est casus obligationis circa illos, cum sil rarior spes emendæantequam fidem susceperint.

Ad secundnm Quidam interpretantur *in te,* id est, *te sciente ;* quia , qui peccat coram nobis aut nobis scientibus, nos quasi testes cl approbatores sui peccati facit, el quantum est ex condilioneactus scandalum nobis præbel. Ila Auctor quodlib. 11, a. 12, interpretatur cum S. Augustino. Alii sensu magis litterali et proprio interpretantur *in te* . id est, conlra *te :* el palet ex eo quod subjungit S. Petrus: *Domine, quoties peccabit* in *me frater meus el dimittam ei?* Idque importat proprietas locutionis; peccare enim in aliquem est contra ipsum peccare. ita etiam interpretatur S. Th. q. dupul. de Correpl. fratern. a. 2, ad 1, el hujus q. a. 7, post SS. Chrysost. Hieron. Ambros. el Aug. Neque inde sequitur quod sola peccata conlra nos commissa cadant sut) præceptuincorreptionisfraternæ,l»proplcr paritatem rationis quam affert Christus; non enim jubet nos corripere fratrem quu peccavit contra nos, sod quia peccandos? perdidit : unde dicit : *Si le audierit, ‹ucrtiliis eris fralrtm tuum ;* per quodeunique vero peccatum, sive sit conlra nos, sive non, peccator se perdit. 2u A minori ad majus; si enim debeam hoc correptionis beneficium impendere peccanti contra me, *a fortiori* illi qui me non offendit.

ibid, ia a. s c. — *Prob.* **2° ex SS.** Patribus. Aug. Sermon. 16 de verbis Domini: *Si,* inquit, *neglexeris corripere, pijor to faclus es qui peccavit ;* sed hoc non esset si per hujusmodi omissionem seu negligenliarn aliquod praeceptum non transgrederetur. Idem SS. Ambros. l. 8 in Luc.Chrysosl. el Ilieron. in Mallii. Basilius in Regulis brevioribus, ad interrogationem 47 ; el alii.

Prob. 3° *ralione.* 1° Præceplo naturali tenemur subvenire proximo corporaliter indigenti : ergo *a fortiori* spiritualilcr indigenti. 2° Lege naturæ tenemur reducere bovem proximi errantem : ergo « *fortiori* ipsum proximum errantem. 3° Denique tenemur diligere proximum ; dilectio autem proximi necessario importai non solum velle et præslare ei bonum, sed etiam ab eo avertere malum, cum possumus. Ergo.

Dices 1° Non tenemur subvenire voluntarie pauperi qui habet unde sibi subveniat : atqui miseria peccantis est ipsi voluntaria , et potest ipse sibi subvenire. Ergo.

R. JV. *conseq.* 1 I Quia, qui habet unde sibi corporaliter subveniat , non indiget luis bonis ul a miseria corporali liberetur; at peccator, quamvis absolute possit sibi subvenire, non tamen nisi admodum difficile , sive ob illecebras peccati, sive ob inveteratam consuetudinem , sive ob ignorantiam; el ideo indiget tuo subsidio ut a miseria spirituali, licet voluntaria, sublevetur. 2° Quia Christus non præccpil facere eleemosynam voluntarie pauperibus, sicul præccpil facere correptionem fraternam voluntarie peccantibus. Adde *majorem* non esse universaliter *veram ;* potest enim contingere ut voluntarie pauperi teneamur ex nostris bonis succurrere, ut si, v. g. alicujus vita evidenter periclitaretur, cl ipse, licet monitus, non adverteret periculum, ncc vellet sibi de medicamine providere

tenemur in hoc casu etiam de nostris illi subvenire.

Dices 2° Mulli sunt notorii peccatores, ul meretrices, usurarii, ebriosi, etc., quos nemo corripit. Ergo.

/L hos et a pastoribus et a concinnatoribus et a piis ac prudentibus viris aliquando corripi, non solum publice, sed etiam privalim; alii autem non corripiunt, tum quia illis deest sufficiens auctoritas, lum quia in illis nullam apprehendunt spem emendationis.

Dices 3° Nemo potest converti sine gralia Dei : atqui correptio non confert gratiam : ergo est inutilis.

Ibid ad 1. — *R. retorquendo argumentum.* Nomo polesl converti sine gratia Dei : atqui prædieatio verbi divini non confert gratiam: ergo est inutilis. Dicendum igitur quod in omnibus bonis agendis operatio hominis non est efficax , nisi adsit auxilium divinum ; ct tamen homo debet facere quod in se est, el quod Deus præccpil ul faceret, in mediante quo confert gratiam secundum suum beneplacitum : unde S. Aug. lib. de Correptione el Grat. c. 15, dicit : « Nescien «les quis pertineat al prædcstinalorum onumerum , et quis non pertineat, sic d affici debemus charilalis affectu , ul om- o nes velimus salvos fieri. » El ideo debemus omnibus fraternæ correptionis beneficium impendere sub spe divini auxilii.

Quædam objiciuntur ex veteri Testamento quibus videtur improbari correptio peccatorum; sed inlclligunlur de peccatoribus in quibus non erat spes emendæ.

ARTICULUS II.

Quie conditiones requiruntur ut preeeeptum correptionis fraternæ obliget?

Cimi praeceptum correptionis fraternæ | iit affirmativum , non obligat pro semper, sed in certis circumstantiis cl positis quibusdam conditionibus. Quæ autem sint illæ conditiones et circumstanti®?

Dico. Ul præceptum correptionis fralcrnæ obliget, requiritur 1° materia sufficiens, nimirum quod peccatum commissum vel committendum sit, per se loquendo, mortale; 2° reqiiirilur certa ejus notitia ; 3"spes emendationis; 4" necessitas correptionis *Probantur et explicantur ista conditiones*

Maltria sufficient.

Solum peccatum morlale et non veniaie esse per se materiam sufficientem et propriam correptionis fraternæ, conslal I°ex verbis ipsis Christi, Maith. 18. ubi in explicatione hujus præcepli, dicit : *Si le audierit, lucratus eris fratrem tuum :* ergo perierat. Unde S. Aug. Semi. 16, c. 3 de verbis Domini, « Si, inquit, te ille in quem » peccasti corripuerit el audieris illum , » lucratus est te : quid est lucratus est te, » nisi quia perieras,si non lucraretur te? » nam si non perieras, quomodo te lucratus »esi? » Nemo autem perit quoad vitam spiritualem nisi per peccatum mortale. Addit Christus quod si corripientem non audiat, adhibendi sunt testes, deinde denuntiandus sit Ecclesiæ et habendus ul ethnicus et publicanus ; certum autem videtur hæc non præcipi de peccatis venialibus quæ quotidiana sunl et in ipsis justis reperiunlur. 2° Cum omnis correptio sil onerosa corripienti el odiosa correpto, el peccata venialia sint frequenlissima, si urgeret obii gatio ea corripiendi, onus foret importabile tam corripientibus quam corripiendis, cl neque pax, neque tranquillitas inter homines servari posset.

Dices. Peccatum veniale est gravius malum quam quævis miseria temporalis : atqui tenemur subvenire proximo miseriam temporalem patienti : ergo el peccanti venia liter.

R. N. conseq. 1° Quia obligatio correptionis non csl aestimanda ex sola gravitate mali, sed etiam ex ipsius correptionis necessitate,· non videtur autem necessaria ad emendationem peccati venialis , quod csl voluntarium el a quo quilibet facile liberari potest, secus de miseria corporali. 2° Nullum est inconveniens quod succurram cuilibet miseri» corporali proximi, id enim est semper illi gratum, secus de correptione fraterna quæ est corripiendo odiosa.

Dixi, *per se loquendo :* quia per accidens peccata venialia possunt esse materia necessaria correptionis fraternœ, ul si ex his sequercturscandalum , perturbatio tranquillitatis in communitate, periculum proximum peccandi mortaliter,aut detrimentum disciplinæ regularis : undo tenentur superiores in religione sub mortali corripere ve·

mafia , imo et transgressiones regularum obligantium tantum sub pœna , quando vident quod cx impunitate el licentia peccandi vcnialiter, aul transgrediendi regulas, disciplina regularis notabile detrimentum patiatur. Idem, proportione servata , dicendum est de aliis superioribus respectu suorum subditorum : non quod existimemus peccare mortaliter, si aliquoties, secluso scandalo, dissimulent defectum venialem in subditis, sed si sint in iis corripiendis graviter négligentes.

*Circa peccata ignorantia**

De quibus estspecialisdifficultas, sequen-1 les resolutiones accipe.

1" Peccata commissa ex ignorantia vincibili ciijuscumquc juris aul facti cadunt sub præceplum correptionis fralcrnæ, quia sunt vere peccala.

2°Peccata commissa ex ignorantia invincibili cujuscumque juris aul facti non ca-| dunt sub præceplum correptionis fralcrnæ, quia non sunt peccata saltem formaliter : excipe nisi ex cis sequatur grave scandalum aul detrimentum proximi quod correptione possit impediri.

3° Peccata autem committenda ex ignorantia invincibili juris naturæel divini positivi, aut facti contra ista jura, cadunt sub præccptum correptionis aut monitionis , si sit spes emendæ, et non sit periculum majoris mali : quia talis ignorantia, quamvis inculpata , csl grande malum et turpis error quem quisque vellet a se depelli. Insuper quæ committuntur saltem ex ignorantia invincibili juris naturæ, sunt secundum se mala ct peccata materialiter, quamvis committentes propter ignorantiam invincibilem excusentur.

Dixi I·* *si sit spes emendæ, aut non sit periculum majoris mali :* quia , si non sit spes emendæ, tunc non solum cessat finis correptionis, sed insuper sequitur gravissimum inconveniens, nempe quod is quem corripis aut mones, peccabit formaliter, cum antea peccaret tantum materialiter, ct quod monitus damnetur qui non monitus potuisset salvari. Quod si sit spes emendæ, sed jure timeantur graviora inconvenientia quam sit peccatum mortale impediendum , debet eliam omitti correptio seu instructio , quia c duobus malus minus est eligendum.

Hinc inferes quod , dum quis invincibiliter ignorat se esse invalide matrimonii junctum, si non sil spes quod monitus ncedet ab uxore putativa, aul si discedat, mquentur gravia inconvenientia ot scandala puta, odia capitalia, rix» diuturnæ, incontinentia, honestæ fainili® et prolium iffamatio, relinquendus sit in lxma fi lc. Quod si agatur de matrimonio conlroicndo, attendendum est ad irreverentiam sacramenti cl ad mala quæ nata sunl sequi ex matrimonio invalido si proximus non moneatur : el hæc conferenda sunl cum inconvenientibus quæ praevidentur secutura si moneatur, el quod minus videbitur est eligendum, moneatur vel tacendo. Regulariter dum agitur de aclu futuro, re adhuc integra manente, minora mala sequuntur si monendo quam si non moneatur : unde regulariter in hoc casu monendus est proximus. Confer quæ fusius dixi circa hanc materiam in tract, de Actibus hum. dissert. 5, a. 4.

Dixi : 2 *ox ignorantia invincibili juris naturalis aul divini positivi, seu facti contra illa jura;* quia, quoad ignorantiam invincibilem legis humana aul facti contra illam, nemo privatus tenetur saltem sub mortali, hanc ignorantiam tollere, seclusis scandalo, irreverentia Dei el religionis, ct damno tertii : quia quæ sunt contra legem humanam non sunt per se mala sicut ca quæsunt contra legem naturalem, nec tanti momenti sicut ea quæ sunl contra legem divinam positivam. Hinc non teneris saltem sub mortali, monere omittentem inculpate horas, aul missam indie festo,cl similia : secus, si quis cum scandalo manducaret carnes in die jejunii, aul lahoraicl serviliter die festo ; item , si sacerdos ex inadvertentia accederet ad altare sine alba aut casula, propler reverentiam debitam sacro ministerio. In dubio autem an hujusmodi ignorantia sil culpabilis vel inculpabilis, videtur quod liceat dubium in rudiorem pariem interpretari.

iiutitia peccati.

Ad hoc ut quis teneatur corripere proximum, debet habere notitiam moraliter certam peccati commissi vel committendi ; unde non sufficit dubium, suspicio, limor, scrupulus, aut rumor; quia, cmn correptio pudorem ingerat et sit Corr^pm odiosa, juste conquereretur si argueretur de peccalo quod non constat ; cl sæpe imprudendentes correptiones cx dubiis et incertis indiciis causant graves tricas ct dissensiones. Adde quod iri dubio praesumendum sit in favorem proximi. Ilac ratione plerumque eximuntur a correptione facienda scrupulosi (pii in omnibus liment et suspicantur peccatum. Neque debet privatus inquirere in vilam aliorum ad finem correptionis; id enim redundaret in injuriam proximi et esset contra illud Proverb. 24 : *Nequœras impietatem in domo justi :* lioc solum competit superioribus quibus cx officio incumbit vigilare super gregem sibi commissum, adcoqu* dubiis malis occurrere.

Dices. Ad eleemosynam carporalcm sufficit probabilis aut conjecturalis notitia miseri» proximi : ergo similiter ad spiritualem.

R. N.conscq. Disparitas est, quod eleemosyna corporalis absque ullo offensionis periculo admittatur etiam ab eis qui non indigent ; secus correptio fraterna , si temere aut leviter fiat.

Spes tmendationis

Hic. a. 6. o. — Requiri spem emendationis manifestum est, quia cessante : linis autem correptionis fralcrnæ est emendatio proximi, in quo differt a correptione judiciali cujus finis est bonum commune. Addo quod , hoc ipso quo non prodest correptio, obsit, quia correptus non resipiscens gravius peccat : cl hac ratione sæpe excusantur a correptione fraterna qui sunt inferioris conditionis corripiendo.

Non tamen requiritur spes certa, sed sufficit probabilis, modo etiam sit probabile correptionem non obfuturam.Si dubitetur an si profutura , et certum quod non sil obfulura, adhibenda esi ; sicut medici adhibent medicinam quam certo sciunt non nocituram , quamvis dubitent an sit profutura , dum non est alius modus juvandi ægrolum. Si vero dubium sit an proderit el pariter dubium an nocebit, ut sæpe contingit in extraneisci ignotis cujus ingenium non novimus, conferenda est utilitas sperata cum damno quod timetur, el majus est minori præferendum. Hinc, si corrigendus credatur tantum pudore afficiendus, aul futurus in posterum minus amicus, aut ad tempus exacerbandus, sed postea corri-**jendus, nec** melior occasio expectari possil, omnino est corripiendus; quia bonum speratum præponderal malo timendo, firm in articulo mortis, stante dubio an prodent vel oberit, correptio est facienda : quia si prosit, proximus ab ælerna damnatione liberabitur; si obsit, ealenus tantum oberit quod qui damnandus erat propter alia peccata gravius damnetur propler istud novum. Huic autem malo ptæponderal bonum quod speratur. In æqualilale vero boni sperandi el mali timendi, omittenda est correptio; quia præccptum negativum non nocendi proximo magis obligat quam præceplum affirmativum ipsi benefaciendi.

Hæc intelligc de correptione praecise fraterna et quæ nihil aliud intendit quam emendationem delinquentis : quia, si agatur de correptione quæ assumeretur ad alium aliquem finem, ul ad impediendum damnum tertii, vel rcipuhlicæ, aul debonoralionem Dei per blasphemies, vel seductionem populi per hærclicos, etiamsi nulla esset spes emendæ in peccante, si sil spes impediendi malum aul damnum ex ejus peccato consequens, potest ct debet adhiberi correptio et redargutio.

Nerefsitm con eptionis

2 53. a. 2.0.— Scilicet ad emendationem fratris. Quia (ul discurrit Auctor; correptio fraterna ordinatur ad fratris emendationem, el ideo hoc modo cadit sub praecepto, secundum quod csl necessaria ad istum finem; non aulcm quod quolibet loco 'vel tempore delinquens corrigatur.

Hinc sequitur 1 quod si nullus sil qui corripiat deliquenlcm, et ipse non possit aut non nisi difficile liberari a peccato nisi per tuam correptionem , tenearis cx hoc capite ilam adhibere.

Sequitur 2 e contra quod si frater sil emendatus, aut probabile sit quod ipso se emendabit, ul jure praesumitur in iis qui suæ salutis non sunt incurii et solent frequentare sacramenta , nec inierim sil periculum relapsus, non tenearis corripere · similiter, si per alios sil corripiendus : at vero si adsint quidam qui possent forte melius et utilius corripere, ct tamen non faciunt, tenoris; quia, ul dictum est de eleemosyna corporali, omnes scientes tenentur in solidum.

Dubium csl inter auctores an peccatum prætcrilum, nullo relicto complacenti® ves-

tigio, nec damni aut relapsus periculo, sit jurripiendum. Aliis affirmantibus, aliis negantibus, *R. ex dictis quod,* si sil probabile quod ipse reus esse emendabit tempore debito, non sil corripiendus; secus, est corripiendus.

Ibid, «d ά. — His ergo omnibus condi-.ionibus positis tenetur quilibet ad correptionem fraternam slalim moraliler; ita quod si cx timore vel cupiditate absolute renuat eam facere, vel ita differat ut sinat elabi opportunitatem faciendi , præponens in animo timorem vel cupiditatem fraternae charitati, peccet mortaliter; venialiler autem tantum peccabit si ex timore vel cupiditate tardior efficitur ad correptionem , modo sil ila affectus ulsi ei constaret quod posset per suam correptionem fratrem retrahere a peccato , non omitteret propter timorem aut cupiditatem quibus in animo suo praeponit charitatem fraternam : el hac ralione, quandoque viri sancti negligunt corripere delinquentes. Nullo aulem modo peccabit si differat correptionem spe majoris opportunitatis.

An vero liceat differre spe majoris utilitatis sic nimirum ut proximus sæpius et gravius peccans efficacius corrigatur el emendatur ? Quidam affirmant , quia , quamvis nunquam liceat facere mala ut eveniant bona, aliquando tamen licet permittere mala ex intentione majoris boni: et hoc est probabile. Attamen, si supponatur spes fundata præsenlis emendationis, id nec satis tutum in praxi, nec salis probabile arbitror ; quia in hac hypolhesi, major utilitas quæ expectatur non est lanium bonum , ut praeponderet honori Dei qui iteratis el forte gravissimis offensis læditur, ct securitati salutis proximi qui inierim potest mori, aut qui ex iteratis actibusobslinatior factus frustrabit spem eflicaciorcm emendationem cxpcclantis.

Cæterum , pro colophone totius hujus articuli observandum est quod , 'cum istæ conditiones raro omnes simul repcriantur, raro etiam homines privati teneatur saltem sub gravi peccato ad correptionem fraternam.

ART1CULUS III.

Uice difficultates circa præceplum correptionis fraternæ discutiuntur.

Petes 1· utrum præceplnm correptionis fraternæ obliget curn damno corripientis ?

Ante responsionem, distingue duplicem necessitatem spiritualem proximi: unam gravem a qua licet possit absolute piOXiinus se liberare, nonnisi tamen difficile, sive ob vehementiam passionis, sive ob inveteratam consuetudinem et obstinationem in malo, sive ob ignorantiam, sive ob aliam causam ; alteram extremam a qua absolute liberari non potest nisi per correptionem, cl hic casus est rarissimus ct forte unicus, ul si quis cx ignorantia vincibili peccet ct quærat doclorcm, ego autem solus possum docere, monere, corripere illum ,alioquin moriturum in peccato.

Dico. Quando peccator est in extrema necessitate spirituali, quilibet tenetur cum periculo vitæ adhibere correptionem ; quia plus tenemur diligere animam proximi quam corpus nostrum , ut probavimus diss. 4, a. 3. In gravi necessitate quilibet tenetur cum aliquo damno suorum temporalium ; quia plus diligere debemus salutem ælcrnam proximi quam quædam bona temporalia: ii autem quibus cura animarum incumbit ex officio tenentur etiam cum periculo vitæ in gravi necessitate;quia ii magis tenentur quam alii, et debent esse parati *ponere animam suam pro ovibus suis.* Confer quæ superius dixi disseri. 4 citata de ordine charitatis , præsertim art. 3.

Petes 2° quinam tenentur ex præcepto facere correptionem fraternam?

Ibid. a. 5. o. — *R.* 1° Positis præfatis conditionibus, non solum prælali, sed omnes generaliter tenentur ad correptionem fraternam. *Patet* ex præcepto tam divino quam naturali quod est generale, ul vidimus art. 1 præsenlis dissert

Ib. ad 1. — *R.* 2° Prælati strictius tenentur quam cæleri ad corripiendos suos subditos; quia 1° prælcr communem obligationem , id illis ex officio incumbit ; 2° quia paler plus tenetur quam extraneus benefacere filiis suis; praelatus aulem est paler spiritualis suorum subditorum.

Item tenentur prælali inquirere in vnam subditorum ad finem correptionis fraternæ, 1° quia quilibet tenetur mala spiritualia a proximo depellere eo modo quo absque inconvenientibus potest : possunt aulem prælati absque inconvenientibus quæ paterentur privati inquirere in vitam subditorum, quiaad, propter auctoritatem et officium, non paril scandalum aut offensionem ; 2“ quia , ul pater spiritualis, debet eleemosynam spiritualem his particularibus personii iibi subditis: —Ibid. a. 2 ad 4. — quod aulem debetur sic determinata» person®, inquit Aector, oportet quod ei impendamus, non expectantes quod nobis occurrat, sed debitam sollicitudinem habentes ul eum inquiramus.

Cæterum cavendum est prælalo , inquit Cajetanus, ne ex una parte nimia suspicione fiat præceps et odiosus, el cx altera ne sua incuria invalescant delicta occulta. Neque debet nimis particulariter in unum aliquem absque sufficientibus indiciis inquirere, ne cum apud alios reddat suspectum ct infarnem.

Non videtur tamen quod teneantur cx stricta justitia, sed ex misericordia vel fidelilatcqua tenentur adimplere suum manus; quia officium praelationis constituit prælalum judicem et patrem : quamvis aulem obligatio quæ oritur ex illo, ut constituit judicem, pertineat ad justitiam, non tamen obligatio quæ oritur ex illo, ut constituit patrem; specialis autem obligatio in prælalo corrigendi fraterne subditum oritur ex ejus officio, ut constituit patrem non judicem. Quæ hucusque diximus de prælatis, juxta cap. *Duo ista*, causa 23, q.4, extendendum est ad parentes, judices, reges, secundum cujusque disciplinam.

ibid. a. 4. o. — *R.* 3° Subditi possunt el aliquando tenentur corripere fraterne suos superiores ; quia cos pro loco cl tempore possumus ct debemus fraterne corripere quos tenemur ex charilatc diligere : atqui subditi tenentur ex charilatc diligere superiores. Ergo.

Ibid. Debet tamen ad hanc correptionem adhiberi congruens modus, ut scilicet non fiat cum protervia ct duritia, sed cum mansuetudine, humilitate ct reverentia, juxta illud Apost. 1 Timoth. 5 : *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ul patrem.*

Ad correptionem superiorum , ul plurimum , sunt minus idonei homines de vulgo conditione cl moribus viles; est enim periculum ne id superiores ducant contemptui el inde magis exasperentur : unde convenit quod correptores digniores instruant el adhibeant.

Ibid, a 5. o. — *R.* 4·> Etiam ipsi peccatores non eximuntur a præcepto correptionis fraternæ faciende. Sermo esi de peccatoribus qui noscuntur tales ab iis qui corripiuntur; si enim sint occulti, nihil obviai correptioni faciendae.

Ibid. — *Ralio responsionis est,* 1° quia correptio delinquentis perlinet ad aliquem in quantum viget in eo rectu"! judicium rationis ; peccatum aulem , etsi notum , non tollit rectum judicium rationis. Ergo. 2° Nemo propter peccatum eximitur ab obligatione legis. Ergo.

Quod si quandoque SS. Patres dicant officium correptionis fraternæ non competere peccatoribus, loquuntur de peccatoribus qui alios non corripiunt nisi ex superbia, minora in aliis dure reprehendentes, dum ipsi majora perpetrant : — Ibid. — non vero de peccatoribus qui præciseul satisfaciant suæobligationi, cum mansuetudine, humilitate et propriæ infirmitatis confessione, alios corripiunt, modeste monendo et rogando, juxta hoc præscriplum Auctoris cx S. Aug. lib. 2 de Serm. Dom. in monte c. 19,alias3 : «Si inveniamus nos in eodem » vitio esse..... non objurgemus, sed conge» miscamus et non illum ad oblemperan» dum nobis , sed ad pariter cavendum » invitemus, »

Petes 3° utrum peccator teneatur se emendare ul alium corripiat?

R. lo Tenetur 1° si sit superior; quia tenetur procurare ea quæ sunt necessaria ad suum officium rite obeundum inler quæ est ipsius emendatio; 2» tenetur qui aliis scandalo est, quia tenetur abstinere a scandalo; 3° tenetur si proximus sit in peccato mortali moriturus , nisi ipse emendatus corripiat; quia videtur tunc gravis necessitas cui cum aliquo incommodo subvenire debet

R. 2° Extra hos casus, probabilius csl quod peccator non teneatur ex præcepto se emendare utalium corripiat. Ila Dominicas Soto, lib. dcTegendo Secreto, membro 2 , q. 3, conci. 8; Bannes, Wiggcrs, Sylvius cl Serra in hunc articulum.

Favet Auctor in 4, d. 19. q. 2, a. 2, q. 2, ad 2, dicens : « Peccator non csl perplexus » nec absolvitur a præcepto corripiendi; «potest enim peccatum dimittere, aut « etiam humilitor peccatum suum ïæcc» gnoscens alium admonere rogando, »t » tunc non peccat » : ergo non lenotuc

absolute dîmitlrt-o peccatum, sed vel illud dimittere, vel illud humiliter agnoscere, el alium rogando admonere.

Ratio est 1° quia, quando peccator corripit alium peccatorem cum humilitate, agnoscendo suam etiam infirmitatem, con gemiscendo et invitando ad æqualiter cavendum, ut diximus ex SS. Aug. et Th. si correptus non emendetur, ipsius pertinacia et culpa est, non corripientis. Ut quid enim quaerit mcUm exemplum ul a peccato liberetur, cum ego meo exemplo non induxerim in peccatum ct verbis meis sufficienter inducam ad emendationem ? 2<> Mea emendatio neque tyi praecepto, neque cx natura rei esi medium necessarium ad correptionem fraternam. Ergo.

Dices 1° Christus, Matlh. 7, dicit : *Ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis ejicere festucam de oculo frqlris lui.* Ergo.

R. Christum ibi non praecipere ul quisque se emendet antequam alium corripiat, sed arguit pharisæos qui levia in aliis reprehendebant el dure condemnabant, dum ipsi circa proprios defectus caecutientes, longe graviora perpetrabant.

Dices 2» Si quis acquirere posset unde sublevet gravem necessitatem corporalem proximi, ad id obligaretur : prgo obligatur hac via proximo succurrere in gravi necessitate spirituali constituto.

Respondet Serra post Soto, *negando ant.* dicilque α quod, sicut non tenetur quis recuperare perditam pecuniam ad subveniendum pauperibus, quamvis posset, nisi forte in extrema necessitate, ita nec tenetur resipiscere a peccato, ul ea reatione adimpleat præeeptum correptionis, sicut nec tenetur procurare scientiam quæ requiritur ad corripiendum, nisi forte proximus esset in extrema necessitale spirituali, a Hæc ille.

R. 2" *Dato ant. N. conseq.* Disparitas est, quod qui potesl acquirere unde sublevet necessitatem corporalem proximi et non acquirit, nihil ipsi confert quo possit ejus necessitas sublevari ; sed qui non emendatus corripit fraterne et humiliter peccatorem, ul dictum est, ipsi confert quo possit sublevari ejus necessitas spiritualis ; quod si non sublevetur, ejus pertinacia cl culpa est, debetque sibi imputare et non corri- «enti. Etquid, si nolit emendari nisi dem ipsi centum tlorenos, teneborne fortedf

Insl. 1° Peccator obligatur vitaro emendare etiam statim, si urgeat aliud præceptum sub gravi obligans quod adimpleri nequit sine sui emendatione : ergo pfæscns casus non esi a communi resolutione eximendus.

R. N. suppositum argumenti. Supponit argumentum quod præeeptum correptionis fralcrnæ non possit impleri sine sui emendatione, quod negamus ; qui enim non emendatus facit correptionem eo modo quo diximus, adimplet quantum in se est cl debet præeeptum.

Insl. 2 Emendatio est medium conveniens ad correptionem : alqui qui tenetur ad finem, tenetur ad media. Ergo.

R. D. maj. Emendatio est medium conveniens ex consilio, *C.* ex præcepto seu ex natura rei, *N.* Nullibi enim præcipilurneque id necessario requiritur ex natura ipsius correptionis, quæ delinitur etiam ab adversariis, actus quo per convenientem sermonem proximum a malo peccati ad ltonum virtutis convertere nitimur. *Ad hunc sensum D.min.* Qui tenetur ad linem tenetur ad media convenientia, quæ vel ex praecepto vel ex natura rei conveniunt, C.ad media convenientia ex consilio tantum,Λ'.

Insl. 3°Tenemur ex præcepto ad correptionem fructuosam : alqui in casusupponitnr emendatio absolute necessaria ad hoc ut correptio sil fructuosa. Ergo.

R. O. maj. Tenemur ex præcepto ad correptionem fructuosam, id est, quæquantum est ex se possit producere fructum, *C.* et talis est correptio facta a peccatore non emendato; quæ dc facto fructum producat, *N.* Frudus enim seu emendatio correpti est linis præcepli ; lin is au tem præcepli non cadit sub præcepto.

Insuper dflverle quod si hæc omnia argumenta aliquid probarent, non probarent necessitatem emendationis absohitæ in corripiente, sed duntaxal emendationis quantum ad signa exteriora.

ARTICULUS TV

De ordine correptionis fraterna).

Hunc ordinem tradidit Christus, Matlh 18, his verbis : *Si peccaverit in te frater tuus, vade el corripe cum inter te ct ipsum solum ; si te audierit, lucratus eris fratrem tuum ; si autem tenon audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos* ul *inore duorum vel trium testium stet omne verbum Quod si non audierit eos, dic Ecclesia, si autem Ecclesiam non audierit, sil libi sicut ethnicus ct publicanus.* Sunl ergo ltes gradus in ordine correptionis fralcrnæ : primus, corripere secreto ; secundus, corripere coram uno vel duobus ; tertius, dicere Ecclesiæ seu prælato. Quæslio est utrum iste ordo sit in præcepto quoad omnes suos gradus ?

J I. — *Utrum* ZH *correptione fraterna admonitio secreta debeat pracedere denuntiationem ?*

2 33. a. 7. o.— *Dico* 1° Si peccatum sil publicum, id est, majori parti communitatis notum, admonitio secreta non debet necessario præcedere denuntiationem, sed estjpublice arguendum, juxta illud 1 Timoth. 5 : *Peccantes coram omnibus argue ul el ctrieri timorem habeant ;* quod de peccatis publicis intelligilS. Aug. Serm. 16 de verbis Domini, concludens : « Ergo ipsa corripienda sunt coram omnibus quæ pcc- «cantur coram omnibus : ipsa verocorriapienda sunt secretius quæ peccantur se- » crelfus. »

ïbîà. — *Ratio est,* lo quia quando peccatum est publicum, non est tantum adhibendum remedium ei qui peccavit ul melior fiat, sed etiajn aliis in quorum notitiam devenit, ut non scandalizentur; 2° quia finis propler quem præmitlenda est admonitio secreta quæ est conservatio famæ, cessat, cum per publicitalem peccati fama peccantis sit perdita.

Ibid— 2° Si peccatum sit occultum, sed vergens in nocumentum aliorum sive corporale sive spirituale, puta, si aliquis occulte tractet de proditione palriæ, si hæretiens privalim homines a fide avertat, si magus aul sorliarius occulte agat in perniciem aliorum, si pharmacopola vendat pharmaca perniciosa, etc., oportet statim procedere ad denuntiationem, non præmissa admonitione secreta, ul hujusmodi nocumentum impediatur: partira quia tunc non habent locum verba Domini, frater enim peccans non peccat in le tantum ; partira quia debemus magis curare ne proximus innocens in corpore vel anima lædatiir, quam no fama peccatoris perdatur.

Ibul. — Excipe nisi forte aliquis firmiter existimet quod statim per secretam admonitionem posset hujusmodi mala impedire. Sed hoc vix locum habet in bærctkû, qui nec ipsam Ecclesiam audire volunt, el in magis ac sortiariis propler obstinatam voluntatem in malo

Ib>d — *Dico* 3U Si peccatum sil occultum et soli peccati ac ei in quem peccatur noxium, perse loquendo, necessario es* præmitlenda secreta monitio denuntiationi.

Ibid. — *Prob.* 1° ex verbis Christi : *Sx peccaverit in te frater tuus, vade el corripe inter Icet ipsum solum.* 2 Lege naturali tenemur curare proximum cum minori, quantum fieri potesl, damno ejus famae; est enim fama utilis et m temporalibus et in spiritualibus : sicut medicus corporalis sanitatem ægroto confert, si potest, sine alicujus membri abscissione; si autem non potesl, abscindit memhrum minus necessarium, ul vita totius conservetur: ergo fama falcis peccantis non est minuenda apud superiorem quando per privatam correptionem speratur emendatio. 3" Quia immediata denuntiatio sine secreta monitione sæpe movet proximum ad indignationem contra denuntiantem cl ad ulteriorem lapsum, juxta illud S. Hieron. in verba citata Matlh.: «Corripiendus est soorsim » frater, ne si semel pudorem vel verccun- » diam amiserit, permaneat in peccato, d Mulli enim præ timore infamiæ a peccato retrahuntur, qui quando se infamatos vident, irrefrenate peccant.

Dixi, *per se loquendo;* quia per accidens non est præmitlenda secreta correptio denuntiationi in cedis casibus, 4°Non est præmillenda, si fundate præsumalur non profutura ; — Quodl. H a. 43. o. — 2° si correpturus sil minus idoneus ad corripiendum cl videtur quod melius fiet per prælalum, quatenus prælalus est pius, discretus, spiritualis, non habens rancorem aut odium adversus subditum, poteslquc pluribus modis impedire peccatum, licet statim illi fieri delatio : (jdem dic de aliquo alio viro pio cl prudenti). Neque hoc est dicere Ecclesiæ; quia non dicitur prælalo ul judici el superiori, sed ul personæ præficicnli ad corree lionem et emendationem proximi el quasi alteri fratri.

Neque cliam in hoc violatur præeeptum Domini de monitione secreta prænnit noa denuntiationi, quia cum sil affirmativum et *in* l>onum corripiendi, debet observari ia

quantum circumstantis lucorum, temporum el personarum indicant observandum. Neqirn conqueri polesl corripiendus de sui diffamatione apud superiorem; levis enim est hæcdiffamatio, attentis prudentia, probitate el benevolentia quæ supponuntur in prælato, debelquc illum sufferre pro consequenda meliori modo sua salute

Ibid. — Verum, propler conditiones diversas prælalorum et subditorum , non polesl dari in hoc regula generalis, quia aliquando prælalus est imprudens et iracundus, aut movetur odio in subditum; vel subditus non bene feri verba prælali. Ideo tenendum est hoc pro regula generali, quod in omnibus istis servanda est charitas, elquod qui intendit id quod melius et magis expediens apparet, servans in quantum potest bonum proximi, non peccat.

Dices 1° *contra tertiam conclusionem* ex S. Scriptura. 1° Levit. 5 , dicitur : Si *audierit vocem jurantis, nisi indicaverit, portabit iniquitatem;* 2° cap. 19 : *Non oderis fratrem in corde luo,sed publice argue eum ;* 3 ' Genes. 37, Joseph accusavit fratres suos apud patrem crimine pessimo: ubi nulla fit mentio præmissæadmonitionis sccretæ ; 4” Peirus, Aci. 5, peccatum occultum Ananiæ et Saphiræ fraudantium depretio agri non solum manifestavit, sed morte punivit; 5° Deus interdum publice punit hominem pro peccato, nulla admonitione secreta præcedente;6 ipse Christus non legitur secreto admonuisse Judam, antequam eum denuntiaret. Ergo.

R. ad primum, sensum esse quod, si quis audiverit vocem judicis interrogantis, et adjurantis do veritate , el nolit eam dicere , punietur ; vel, si quis audierit vocem jurantis scu juramento aliquid confirmantis , et postea juridice interrogatus de eo quod vidit aut audivit, veritatem dicere recusaverit , portabit iniquitatem suam.

Ad secundum , sensus est quod nemo debeat fovere odium in corde contra proximum, sed quod debeat publice, id est aperte , eum arguere el declarare quod velit ab eo satisfactionem pro injuria.

H«e a. 7 ad 2. — *Ad tertium.* Quamvis non sit scriptum quod Joseph non monuerit Secreto fratres , non sequitur quod non ita sil, non enim omnia scripta sunt. Sed, *esto* non privatim admonuerit, ideo id prælermisit quia, cum fratres illum odio hahe rent et istud peccatum esset publicum et commune apud illos, non erat spes quod per ejus correptionem privatam emendarentur

Ibid. — *Ad quartum.* Peirus publicavit peccatum occultum Ananiæ et Saphir® tanquam executor Dei, cujus revelatione illud cognovit ; Deus autem non lenetur lege ordinis correptionis fralcrnæ, *utjam dicar».*

Ibid. — *Ad quintum.* Cum peccata occulta sint Deo nola,et ipse sit dominusfam® noslræ sicut et vitæ, non adslringilur præcepto ordinis servandi in correptione fraterna. El tamen plerumque Deus peccatores quasi secreta monitione arguit per inspirationes, per conscientiae remorsus, exteriorem praedicationem el aliis modis.

Ad sextum. Poterat Christus absque secreta monitione indicare peccatum Judæ; tum quia ut Deus, non erat subditus ordini correptionis fralernæ ; tum quia noverat Judam non emendandum, sed deteriorem futurum. Neque tamen ejus peccatum aperte publicavit, sed obscure indicavit, uldiximus disserl. 6 de Eucharistia, a. 5,conci. 2.

Dices 2° Consuetum est in religionibus quod in capitulis aliqui proclamentur de culpis,nullo secreta admonitione praemissa. Item prælali praecipiunt, vel generaliter omnibus, ut in visitationibus, vel alicui specialiter, ul si quid sit corrigendum eis dicatur: tenentur autem religiosi obedirc suis praelatis. Ergo.

Ibid, ad 4. — *R. ad primum*, quod hujusmodi proclamationes quæ in capitulis religiosorum fiunt, sunt de aliquibus levibus quæ famæ non derogant : si tamen essent talia de quibus fraler infamaretur , contra præceptumDciagcrel qui per hunc modum peccatum fratris publicaret.

Ibid, ad 5 —*Ad* secundum. Praela lo non est obediendum contra præceplum divinum , secundum illud Act. 5 : *Oportet obedire Deo magis quam hominibus.* El ideo , quando prælnlus præcipit ut sibi dicatur quod quis sciverit corrigendum.intelligendum est præceplum , salvo ordine fralernæ correctionis. sive præceptmn sit generaliter ad omnes , sive ad aliquem specialiter. Sed si prælatus expresso praeciperet conti a hunc ordinem a Dominoins’itutum, etipso peccaret praecipiens, et ei obediens,quasi contra præceplum Domini agens. El ideo no·

esseteiobediendum , quia praelatus non csl judex occultorum , sed solus Deus. Unde nca habcl potestatem praecipiendi aliquid iuper occultis , nisi in quantum per aliqua indicia manifestantur, puta, per infamiam, vel per aliquas suspiciones : in quibus casibus potest praelatus praecipere, sicut judex ssrularis ve) ecclesiasticus potest exigere juramentum de veritate dicenda.

Insl 1° Fertur statutum esse in Societate Jesu , ut omnes defectus etiam graves deferantur ad superiorem, non praemissa admonitione secreta. Ergo.

/i. id non militare contra *conclusionem ;* quia hujus religionis socii renuntiant juri famæ suæ cujus sunl domini ; idque licitum csl, cum lit ex honesta causa maxime in ordine ad bonum spirituale: unde qui illos denuntiant superiori, non violant praeceptum de ordine correptionis fralernæ,quippe quod , hac posita conditione , non obligat. Existimat tamen Sylvius quod si moralilcr corium sit, aut valde probabile, quod aeque bene aut melius privata correptione quam denuntiatione frater emendabitur, denuntians posset peccare contra charitalem, licet non contra justitiam : sicut potest peccare contra charitalem , licet non contra justitiam , qui publice diffamatum sententia judicis in uno loco, diffamat in alio quo verisimiliter notitia ejus criminis non esset perventura.

Olerum dicere, ul quidam dixerunt, quod correptio fraterna semper melius fiat per prælatum quam per socium, videtur erroneum et injuriosumdoctrinæChristi, atque aperte contra S. Thomam superitiscilalum. Item , dicere quod nulla communitas possit alio modo bene gubernari , videtur pariter injuriosum Christo cl contra jus naturale.

Insl. 2" Inquisitores suis edictis praecipiunt ut peccata qua» in cis continentur slalim ipsis denuntientur ante communicationem cum aliquo; consequenter sine admonitione secreta. Ergo.

II. perpetrantes crimina in edictis inquisitorum contenta, esse perditissimos homines de quibus vix haberi potest spes emenda? per privatam correptionem.

$11. - *Utrum inductio te Hum debeat f>i.ecedere denuntiationem ?*

φ 33 a. 8. ad 4. — Quidam dixerunt quod post privatam correptionem Infructuosam , si peccatum fratris nnn sit ita tum quin innotescat aliisquam corripienti. hi possint induci in testes ; sed si sit omnino occultum , non esse ulterius procedendum.

Contra quos

Ib. o. clad 1. — *Dico.* Sl post pluries adhibitam infructuose admonitionem secretam, sil spes quod ulterius procedere, adhibendo testes, deinde denuntiando praelato, ut patri, quantumvis peccatum sit occultum. Si vero non sit spes qu<)d alterius procedendo frater emendabitur, non est ultra privatam monitionem procedendum.

Ib. in a. a. e. — *Prob. prima pars.* 1° Quia Christus statuens ordinem correptionis fralernæ, loquitur de peccato occulto , et soli corripienti noto : ergo. *Prob. ant.* Pro primo gradu statuit ul fraler fratrem solus corriperet : atqui si peccatum esset alteri notum, non esset cur prohiberetur ne illi duo primum fraterne corriperent delinquentem : unde S. Aug. Serm. 16 de verbis Domini : *Peccavit in te fraler tuus, si tu solus nosti.* Ergo.

2> Ex charitate tenemur consulere famæ et saluti proximi, magis tamen saluti quam famæ . si ulraque haberi non possit : si ergo inductio testium aut denuntiatio sil necessaria saluti proximi, riegligi debet leve famæ detrimentum ex adhibitione testium, aut ex denuntiatione facta prælato tanquam patri, ut salus obtineatur, sicut prudens medicus pro conservatione vitæ lotius abscindit membrum necessarium, ul jam diximus cx Auclore.

Prob. secunda pars. Correptio fraterna el totuscjiisprocessusordinaniur ad bonum el emendationem fratris delinquentis tanquam ad linem ; cessante autem line, cessant media ad illum : ergo, si non sil spes emendationis fratris procedendo ad inductionem testium ct ad denuntiationem, abstinendum est ab illis.

Ibidem ed 4. — *Dixi* in conclusione 1°, *post admonitionem secretam pluries iteratam ;* quia , quamdiu s|»cs est pioliciendi per correptionem privatam, non oportet procedere ad inductionem testium, scrAtcrari debet correptio prhatarsimililcrinductio testium debet non semel lanium,<ed pluries fieri quamdiuest spes eam profuturam, nisi cx dilatione inductionis testium aut

denuntiationis, esset periculum ne delinquens ilefum peccaret.

Dixi 2·, *deinde denuntiando pradàto Ut patri,* quia si peccatum occultum fratris non sit nisi ipsi noxium, nec tale quod bonum commune exigat deferri aH judicium, non licet denuntiare denuntiatione juridica prielalo ul judici, sed tantum ut patri ; nec potest praelatus cui istud peccatum per viam correptionis fraternæ innotescit, contra illum fratrem judicialiter procedere, neque excommunicatione publica aut alia pœna diffamante punire; quia ei ipsa correptio fraterna el lotus ejus ordo atque processus ad solum bonum el emendationem fratris ordinatur; processus autem judicialis ad bonum duntaxal communeel publicum. Adde quod frater per suum peccatum occultum non amisit jus ad famam, neque ejus aul rcipublic<c bonum exigit ut diffametur. Ergo.

Nec obstat quod id quod denuntiatur in fraterna correptione prælalo Juxta Auctorem hic ad 4, *dicatur ci tanquam Ecclesiae, id est, sicut in locojudicis residenti* : praelatus enim, ul bene observat Serra, residens m loco judicis, habet rationem judicis el patris judicis, *patet* cum resideat in loco judicis ; patris autem, colligitur ex S. Augustino drenle m regula, *praposilo tanquam patri obedialur ;* est autem ipsi obediendum, non ul particulari personae, sed ul scdenli in loco superiori, nempe judicis. Sub ulraque ratione est superior el habet auctoritatem corrigendi et puniendi, sed diverso modo , ul judex respiciendo bonum publicum, ul pater respiciendo bonum liliorum clsubditorum. Prælato ergo ut patri subditus delinquens fraterne est denuntiandus, sic ul prælalus non possit ipsum excommunicatione publica aut aliis poenis juris infamantibus pleclere, sed coram denuntiature ct testibus seu paucis viris gravibus, ipsum corripere ct moderatis poenis privalis, ul flagellatione , jejunio el similibus castigare , ipsique prohibere sub poena excommunicationis ne In tale peccatum relabatur; quod si non obtemperet, erit cxcommunicatus atque ita sicut ethnicus et publicanus , ut fert sententia Christi, non tamen publice, sed privatim ; neqUe nolerit denm..*iari ut talis, quamdiu peccatum manebit occultum.

Dices t-» *contra conclus* Nemo habet jus alterum diffamandi, etsi proejusbonospirituali; sicut nemo habet jus surripiendi alienum,etsi proejusbono.spirituali.Ergo.

R. 1°N. suppositum ani. Revelatio enim criminis alterius ex juxta causa non est diffamatio formalis : pro quo vide dissert, 15 de Justitia, a.2, § 3. *Ad probationem* disparilas est, quod bonum alienum ei natura sua ipsi non noceat ; at ejus fama seu crimen occultum in casu ipsi nocet. Adde quod ista probatio universaliter sumpta non ipsi sit vera ; si namque divesdecunibens non vellet ex avaritia emere medicinam communemsine qua est moriturus, possem illi surripere pecuniam ad comparandam hanc medicinam.

Dices 2° Non videtur quo line el fructu adhibhentur testes qui non sunt criminis conscii. Ergo.

Ib. ad 3. et in 4. d. -11). q 2. a. ult. q. 2. ad 1. et 3. — *It.* testes induci ad plura : I°ul si reus dubitet aul neget esse peccatum dc quo corripitur, a testibus possit convinci; 2 ' ul, si factum neget, testes cum observent, cl postea convincant si relabatur : neque ideo dicendi sunl exploratores vilæ nlicnæ; is enim non dicitur explorator vilæ alterius, prout prohibetur Proverb. 14, qui cum ejus peccati sit jam conscius, observat euin ul emendetur ; 3" ul cum lacienda erit denuntiatio apud prælatum , denuntians possit probare se servasse ordinem correptionis fraternæ; 4" tandem ut testes simul Cum corripiente hortentur cllicacius fratrem ad emendationem.

Ejt didis hucusque colliges ordinem correptionis fraternæ esse non solum juris divini positivi, sed eliam naturalis : quia lex naturalis dictat ut subveniamus proximo n necessitate sicut vellemus nobis subveniri, id csl, modo suaviori et cum minori detrimento : sic autem fit secundum ordinem correptionis fraternæ. Primo corripitur frater privatim cl amico, non semel, sed pluries, quamdiu spes est hac via proliciendi ; si ista correptio nihil prosit, adhibentur unus vel duo qui prodesse possunt, notlobesse : si nec sic habetur emendatio, quid restat nisi dicetur Ecclesiæ, Id Mt, prælato ut patri , qui non judicialiter sed paterne corripiat delinquentem cl pœnis moderatis coerceat? Reducitur autem hoc præceptum ad præceptum dc honoraltonc parentum, *' ul dictum est supra* de elecmosvn».

DISSERTATIO VIL

PE VITIIS CHAR1TATI OPPOSITIS.

D. Th. a Q. 34 ad 43.

Vitia charilali opposita sunt, juxta Auctorem quæstionibus citatis, odium Doi ct proximi, quod opponitur ipsi dilectioni; acedia , quæ opponitur gaudio de bono proximi ; discordia , quæ opponitur effectui charilatis qui cx pax; contentio, quæopponitur paci quantum ad locutionem ; schisma, bellum, rixa etscdilio, quæopponuntur paci quantum ad opus , ct scandalum , quod opponitur charilali quantum ad beneficentiam. De bis omnibus plus aut minus, secundum majorem vel minorem materi» necessitatem , dicemus in hac dissertatione.

ARTICULUS I.

Pe odio Dei el proximi, per quœsliunculas.

Pclcs 1° quid sit odium in communi el quotuplex?

Λ. Odium in communi est actus seu motus voluntatis quo quis malevole fertur in aliquid. Est duplex : odium abominationis el odium inimiciliæ. Odium abominationis est, quo aversamur aliquid ul nobis malum cl disconveniens. Odium inimiciliæ est, quo volumus alicui malum ul illi male sil: unde istud odium non tam est aversio quam prosecutio alicujus quod apprèbendimus ul nobis bonum el alteri malum.

Odium abominationis opponitur amori concupiscenti® ; quia, sicut amore concupiscehlitfe volumus nobis bonum, sic odio abominationis aversamur nobis malum. Odium inimiciliæ opponitur amori amicitia; quia, sicut amore amicitiæ volumus alteri bonum ut illi bene sil, sic odio inimiciliæ volumus alteri malum ut illi male sil. Hoc ultimum sæpe nascitur cx primo; cx hoc enim quo aliquem ut nobis displicentem cl molestum aversamur, sæpe contingit quod illi male velimus.

Odium abominationis proximi est duplex, scilicet odium abominationis ipsius personæ, quo ipsam secundum se, quantum ad naturam vel gratiam, velul malum displicens , aversamur ; cl csl semper malum. Aliud est odium abominationis qualitatis proximi, el istud est aliquando malum , aliquando bonum : si sit dc bonis qualildtebus , esi malum; si dc malis, est bonum.

Pelee 2° utrum Deus possit odio haheri ?

Hic q. 34. ·. 1. o. — *R.* 1» Deus non potest odio haberi a beato qui videt illum clare per essentiam; quia Deus per essentiam suam est ipsa bonitas : ergo qui videt illum clare per essentiam, nullam potest apprehendere in eo rationem mali quam odio habeat.

Ibid. — *R.* 2' Deus potest odio haberi a viatore qui non videt cum clare per essentiam , sed obscure lanium per effectus ; quia viator potest Deum apprehendere ra tionc quorumdam effectuum ul sibi malum et disconvenientem, puta, quatenus prohibet ca ad quæ natura corrupta inclinat,aul punit transgressiones legum, sicque abeo ut maloeldisconvenienti aversari, el velle affectu scilicet simplici ct inefficaci illi malum; ut quod carcat esse seu suis perfectionibus, quod non sit omnipotens, omniscius , justus, etc. Hinc S. Scriptura, Num. 10 : *Surge, Domine, el dissipentur inimici fui, el fugiant qui oderunt (e a faoie Pia;* Deuteron. 32 : *His qui oderunt me retribuam ;* Ps.11. 73 : *Superbia eorum qui te oderunt ascendit* semper; Joan. 15: *Oderunt me ct Patrem meum.*

Si dicas inde probari effectus peccatori disconvenientes equidem ab ipso haberi odio, at non Deum secundum se : *R. assumptum.* Quamvis enim effectus peccatori disconvenientes sint ratio motiva odii, Deus tamen secundum se ut auctor horuin effectuum potest esse objectum terminalivum odii, *ul palet ex* locis citatis S. Scripluræ. sicut , cum homo hominem odit propter ejus defectus, quamvis substantia hominis non sil ratio motiva odii, sed isti defectus, attamen ille homo odio habetur. Est aulem hæc differentia quod illi effectus nobis disconvenientes non sint in Deo, ct defectus proximi sint in ipso.

Ib. a. 2. ad 3. — Cæterum non quicumque odit poenas odit Deum poenarum auctarem : nam mulli odiunt pavias, qui tamen eas patienter ferunt ex ruverenlia divins jusliliæ. Unde cl S. Aug. 1 10 Confess, c. 28, dicit quod mala poenalia Deus tolerari jubet, non amari; sed prorumpere in odium Dei punientis, hoc est, habere odio ipsam Dei justitiam, gravissimum peccatum.

Pelei 3° utrum odium Dei sit omnium peccatcum maximum?

Ibid o. — *R.* Odium Dei est ex genere suo peccatorum maximum : 1° quia optimo opponitur pessimum : atqui odium Dei opponitur charitali seu dilectioni Dei, in qua consistit optimum hominis : ergo ; 2« quia ratio culpæ consistit in voluntaria aversione a Deo : atqui ista aversio a Deo est potior el major in odio quam in aliis peccatis : ergo. *Prob. min.* Id quod est perse et directe intentum, est potius eo quod est secundum aliud el indirecte intentum : atqui aversio a Deo per se et directe importatur in odio Dei, cum per illud voluntas per se ct ex intentione expressa et formali ab eo avertatur; in aliis autem peccatis ista aversio importatur quasi participatione tantum, indirecte ct secundum aliud, quatenus voluntas aliquid inordinate amans illud præfcrt Deo, el sic ab illo avertitur : v. g. cum aliquis fornicatur, non avertitur a Deo per se directe et ex intentione , sed indirecte et secundum aliud , in quantum appetit inordinatam dcleclionem cui annexa est aversio a Deo.

Hinc inferes odium Dei formale et expressum de quo loquimur, sive sit abominationis , sive inimiciliæ , esse peccatum speciale exprimendum in confessione; secus odium quod participative tantum el indirecte importatur in aliis peccatis, quia non csl proprie odium, sed secundum aliud, et csl circumstantia generalis omnis peccati mortalis.

Dices. Gravissimum peccatum est peccatum in Spiritum sanctum quod csl irremissibile, ut dicitur Matth. 12,1 : atqui odium Dei non computatur inter peccata in Spiritum sanctum : ergo.

'cbid. adi. — *R.* odium Dei esse speciale peccatum in Spiritum sanctum ; quia dicitur speciale peccatum in Spiritum sanctum quod quis sciens el volens cx contemptu committit, atque abjicit ea per quæ peccatum potest impediri vel tolli ; hæc autem reperiuntur in odio Dei, *ut patet:* non tamen numeratur inter peccata in Spiritum sanctum , quia ejus malitia participatur cl rcperilur in omnibus aliis peccatis in Spiritum sanctum , *ut eliam palel.*

Peles 4" utrum odium proximi sit peccatum, ct quantum ?

Ibid, a 3. o. — *R-* Odium proximi, sive abominationis sive inimiciliæ, est cx genere suo peccatum mortale; quia directeconlra* liaturcharitali quæest vita animae, charitate autem tenemur diligere proximum secundum id quod habet a Deo, id csl, secundum naturam el gratiam. Ergo adversari proximo secundum naturam ct gratiam cl ipsi malum velle, est cx suo genere peccatum mortale. Plura vide in dictis de dilectione inimicorum.

Potest tamen ulrumque fieri veniale non solum cx indclibcralione actus , sed eliam cx levitate malcriæ : odium iuimitiæ, si leve malum optetur proximo; odium abominationis raro est mortale ; quia simplex displicentia personæ crcatæ multis defectibus subjcctæ cl propter illos , sine mali imprecatione, non videtur tanta inordinatio, nisi talis sit ut quis recuset veniam petenti, vel communia charitatis officia, aut nisi sil causa gravis scandali, vel duret, dum urgel præceptum diligendi proximum.

Dices. Christus, Luc. 14, dicil : Si *quis venit ad me el non odit patrem el matrem, non polesl meus esse discipulus.* Ergo.

Ibid, ad 1. — *R.* vel sermonem esse de parentibus quatenus impedimentum nobis praestant accedendi ad Deum, qua ralione sont peccatores ct inimici , ideoque sub hac ralioneodio habendi, juxla illud Davidis : *Iniquos odio habui;* vel *odisse* ibi sumitur pro postponere seu relinquere, ila ul sensus sil:El non reliquerit patrem cl matrem ul me sequatur.

Ex his colliges 1° nunquam esse licitum optare proximo malum sub ratione mali, secus sub ralione boni, si bonum speratum praeponderet malooplalo : uloptaremorlem sicariis, prædonibus, haereticis. ne amplius noceant bono communi vel religioni ; optare infirmitatem , paupertatem , clc , peccatori ul convertatur. Cavendum tamen ne, sub pallio melioris boni, virus odii aul vindictae lateat. Et quia vita hominis innocentis præpondcral bonis forlunæ alicujus particularis, jure damnatae sunt ab Innoccntio XI sequentes propositiones : *Prima.* « Si ncum debita moderationes facias , potes » absque peccato mortali tristari de vita ali- » cujus cl de illius morte naturali gaudere, » illam inefficaci affectu petere et desiderare, » non quidem cx displicentia personæ, sed » ob temporale aliquod emolumentum. * Est 13. *Secunda, a* Licitum est absoluto de- » sidftdo cupcre morlem palris, non quidem

» at malum patris, sed ul bonum cupientis ; • quia nimirum ci obventura est pinguis • hæreditas; » csl 14. *Tertia:* « Licitum csl » filio gaudere de parricidio parentis a se in d ebrietate perpetrato, propter ingentes di- o vitias inde ex hæredilale consecutas ; u est 15. De his latius vide disseri. 15 de Justitia, a. 4, de maledictione.

Cotliijcs 2° aliquem posse sibi optare mortem , ul frualur Deo, ut ipsum amplius non offendat. Sed quid de illo qui sibi optaret morlem ut liberaretur a miseriis hujus vilæ? *R.* id per se illicitum; quia mors est omnium malorum hujus vilæ terribilius. Attamen , si quis divinæ voluntati omnino conformis et absque ullo impatienti® motu optaret linem suis urgentibus miseriisjmponi per morlema Deo, si ita illi placcret, non videretur graviter saltem culpandus, quia istud desiderium, ultra quod sil condilionatum , involvit implicite desiderium melioris vilæ, scilicet a'tcrnæ : sic communiter non culpatur qui damnatus ad mortem petit citius occidi, nec qui amico morienli optat breviorem agonem.

Petes 5° utrum odium proximi sit gravissimum peccatorum quæ in proximum committuntur ?

Ibid. a. 4. — *R.* odium proximi, si consideretur cx parte dcordinalionis peccantis, esse gravissimum peccatorum quæ committuntur contra proximum ; secus,si consideretur ex parte nocumenti proximo illati. *Ratio prioris esi*, quia per odium deordinalur per se primo voluntas quæ est potissimum in homine, et a qua actus exteriores habent quod sint peccata. *Ratio posterioris est,* quod actus exteriores, ul furtum , homicidium , etc., majus nocumentum causent proximo quam simplex cl internum odium.

Peles 6° utrum omnia odia sint ejusdem speciei ?

R. 1° Odium Dei el odium proximi specie differunt; quia peccata contra Deum et peccata conlra proximum commissa , ratione diversorum objectorum specie differunt. Nec obstat quod hæc duo odia opponantur eidem virtuti, scilicet charitali ; quia eidem virtuti possunt opponi diversa specte peccata, ul lidei variae species infidelitatis , spei desperatio el praesumptio : cl ratio csl, quia pluribus modis contingit a bono deficere.

R. 2" Non omnia odia proximi sunt ejusdem speciei ; quia , licet, si considerentur præcise ratione objecti communis quod est malum proximi ul malum proximi est, possint dici ejusdem speciei proplcr unam rationem formalem talis objecti ; si tamen considerentur tum cx parte rnolivi, tum ex parlc diversorum malorum in quæ feruntur, sunt diversae speciei. Sic odisse proximum quia est crealura Dei, cl odisse proximum quia damnum intulit, sunlduo odia specie distincta propter distinctum molivum seu distinctum objectum formale *quo.* Similiter optare proximo mortem el optare bonorum spoliationem, sunl odia specie distincta propler distinctas specie difformilatcs quas includunt el imperani ; sicul enim reipsa occidere et furari sunt distincta specie peccata , ita velle ex odio occidere el furari ; adeoque in confessione explicanda.

ARTICULUS II.

De acedia» invidia, discordia, contentione el schismate.

ACŒDIA.

Hic q. 35. a. 1. o. — Acedia , secundum Damascenum , est quaedam tristitia aggravans, quæ scilicet ita deprimit animum ul nihil agere libeat, sicul ea quæ sunt acida eliam frigida sunl : et ideo acedia importat quoddam tædium operandi. A quibusdam dicitur torpor mentis bona négligerais inchoare. Sumitur autem a theologis pro taedio seu tristitia do bono spirituali : unde *palet* quod sil peccatum tam secundum se, cum de bono spirituali sil gaudendum, quam secundum effectum , quatenus retrahit hominem a bonis operibus.

Ibid a. 2. o. — Acedia, prout csl tristitia de bono spirituali communiter sumpto, non est speciale vilium, sed circumstantia omnis vitii; quia omne vilium refugii spirituale bonum virtutis oppositae. Similiter non est speciale vitium quatenus refugit spirituale bonum, prout est laboriosum vel molestum corpori, aul delectationis ejus impedilivum ; quia hoc etiam commune est vitiis carnalibus quibus aliquis quietem et delectationem corporis quærit. Seri est spéciale peccatum, quatenus esUædinmde bono

divinoad nos perlinente apprehenso ul inalo proprio : ut si quis trisletur dc amicitia Dei , de beatiludine sibi proposita, aut de mediis ad Dei amicitiam et bealiludincm necessariis, ul dc sacramentis, dc divinis præceptis, dc bonis operibus, quatenus sunt ad Dei amicitiam el bcalitudinem necessaria.

Ibid. a. 3. o. —Hac ratione, acedia est peccatum mortale *ex* suo genere quia contrariatur charitali per quam habetur vita spiritualis; proprius enim effectuscharitalis est gaudium de Deo; acedia est tristitia de bono divino ad nos perlinente, *ul dictum est.*

Ibid. a. 4. o. et ad 2.— Est vilium capitale; quia ex acedia profluunt plura vilis; inducitur enim homo ad plura peccata, vel ut tristitiam fugiat, vel ul illi satisfaciat. Sed ejus fdias assignat S. Greg. 31 Moral., scilicet malitiam, rancorem, pusillanimitatem, desperationem, torporem circa præcepla, evagationem mentis circa illicita, de quibus vide auclorcm, hic a. 4, ad 1.

ibid. n. *i.* ad4. — Acedia vincenda csl resistendo cl impugnando; e contra peccata carnissunl vincenda fugiendo, quia in pectis camis continua cogitatio auget peccati incentivum; in acedia vero continua cogitatio dc bonis divinis reddit ea magis placentia, cx quo cessat accedia.

INVIDIA.

Hic q. 36, a. 1. o. — Invidia est tristitia dc bono alieno estimate ul malo proprio , quatenus est diminutivum propriæ gloriæ el excellentiae.

Ibid, ad 2 3 et 4. — Est peccatum, quia dolet de eo dc quo est gaudendum , scilicet de bono proximi. Est peccatum ex genere suo mortale; quia contrarialur charitali : potest tamen esse veniale tum ex indeliberalione aclus, tum ex levitate materia? , si sil de exiguo bono proximi. Est vilium capitale, quia ex ea oriuntur plura peccata, scilicet odium, susurratio, detractio, exaltatio in adversis proximi, ct afflictio in prosperis. Vide Auctorem , a. 4, ad 3.

DISCORDIA.

Hic q 37. a 4. o. — Discordia generaliter sumpta, csl dissensio voluntatum aut judiciorum. Discordia de qua hic agimus el prout opponitur charitali, est dissensio rolunlalcm circa bonum divinum vel proximi , in quo tenemur ex charilate consentire; quia, si non teneamur consentire, ut in opera supererogatioirtg, non est peccatum ; et si non teneamur consentire cx charitale, sed cx alia virtute, non erit contra charitalem, sed contra illam aliam virtutem : sic dissentire a voluntate superioris præcipicntis, est contra obcdienliam ; dissentire a voluntate creditoris exigentis debitum, csl contra justitiam.

Ibid — Dupliciter contingit discordia, per se cl per accidens: per se, quando quis scienter el ex intentione dissentit a bono divino et proximi in quod debet consentire ex charilate; et sic est peccatum mortalecx genere propter contrarielalcm ad charilatem : per accidens, quando intentio aliquorum est ad bonum quod perlinet ad honorem Dei, vel utilitatem proximi, sed unus æslimal hoc esse bonum, alius autem habet contrariam opinionem; cl/talis discordia quæ potius csl judiciorum quam voluntatum, non csl peccatum nec repugnat charitali, nisi sil cum errorc circa ea quæ sunl dc necessitate salutis, vel pertinacia indebite adhibeatur.

CONTENTIO.

Hic q 38. 0.4.0 — Contentio generaliter sumpta , est pugna verborum ; sicut enim discordia importat contrarietatem voluntatum, sic contentio importat conlrarielalem verborum. Specialiter autem prout hic sumitur, definitur a S. Ambrosio : *Impugnatio veritatis cum confidentia clamoris ;* inlcllige veritatem quam quis novit aut polesl ac debet noscere, ul in hærelicis : inlcllige eliam impugnationem veritatis ex animo, non exercitii aut extimidis causa.

ibid. —Est cx genero peccatum mortale; tum quia Apost. 2 Timoth. 2, dicit : .Vofi *verbis contendere,* ctGalat. *6* contentionem numerat inter opera carnis , quæ qui agunt *regnum Dei non possidebunt ;* tum quia contrarialur charitali, quatenus contrarialur paci quæ est effectus charilatis. Ex diiphei nutem capito est peccatum : 1° cx parte objecti, scilicet veritatis quæ impugnatur, 2° ex parlc modi, quatenus non sorvatur in verbis moderatio secundum convenientiam personarum el negotiorum.

Xbîâ. — Si ergo contentio dicatur im-agnatio falsi talis curn debito modo acri-woniæ, non est peccatum , sed opus lauda-ble. Si sit cum inordinato modo , erit pec-catum veniale, nisi sil tanta inordinatio in contendendo, quod ex hoc generetur scan-dalum aliorum ; nisi contendentes erum-pant in verba injuriosa.

SCHISMA.

Hio q. 39. a. 1. o. — Schisma græce, la-tine scissio , ex usu recepto apud scriptores ecclesiasticos, sumitur pro speciali peccato quod delinitur : *Voluntaria separatio sui ipsius ab unitate Ecclcsiæ :* unitas autem Ecclesiæ in duobus potissimum attenditur , scilicet in connexione seu communicatione inembroium Ecclesiæ ad invicem, el in or-dine omnium membrorum ad unum caput, quod est ipse Christus cujus vicem gerit in Ecclesia summus pontifex.

Unde triplici modo polesl quis fleri schi-smaticus, se separando 1 a capite, 2® a membris, 3° a capite ct membrissiintil.

Primo modo sunt schismatici qui renuunt subesse Romano pontifici ul tali, scab illius obedienlia separando. Dico, *pontifici ut tali;* quia non essel schismaticus qui renueret subesse pontifici ul est homo privatus, ex odio v. g. vel propler aliquam ipsius perso-næ qualitatem , aut nollet illi obedire in aliquo præcepto, puta jejunii, vel restitu-tionis ob ejus difficultatem; his enim non obstantibus, potest illum agnoscere ut Chri-sti vicarium el illi subesse quantum ad defi-nitiones lidei el morum : sic qui sunt inobe-dientes suis superioribus, non ideo non agnoscunt cos pro superioribus.

Secundo modo sunl schismatici qui recu-sant communicaro cum catholicis iri rebus fidei el religionis. Cum enim membra cl ca-put sine inter se connexa , qui se expresse separata membris implicitcscseparat eliam a capite, et e contra. Tertio modo sunl schi-smatici qui se expresse separant a Romano pontifice ul tali et ab his qui illi adhærcnt.

Ibid. — *Er quibus sequitur* schisma esse peccatum speciale et mortale cx genere; quia contrarialur Ecclesiæ unitati quam fa-cit charitas , quæ non solum unam perso-nam alteri unit spirituali dilectionis vinculo, sed etiam totam Ecclesiam m tinltatespiri-tUs. Quamvis ergo peccatores nec Deum nec proximum cx charilate diligant. auamdiu tamen relinenl amorem societatis ecclesia»-ticæ , cumdemque spiritum concordi®, ita ul nec communem Ecclesiæ pacem turbare, nec unitatem scindere velint, non sunl schi-smatici.

Si dicas Ecclesiam non posse non esse unam, cum unitas sit ejus nola : ergo schi-smaticus non rumpit unitatem Ecclesiæ : *R.* non equidem rumpere unitatem Eccle-iiæ hoc sensu quod Ecclesia desinat esse una , sed rumpit quantum est cx se cl af-fectu, nec affectu solum , sed eliam aliquo modo effectu , quatenus partes sibi adhæ-rentes ct prius Ecclcsiæ unitas ipse ab ea se-parat.

Petes in quo differant schisma et bære-sis?

Ibid, ad 3.— *R.* differre secundum ea quibus utrumque per se ct directe opponi-tur. Hærcsis perse opponitur fidei el habet falsum dogma; schisma opponitur unitati ccclesiaslicæ charilatis, etiam sine falso dog-mate i unde, sicut fides el charitas sunt dis-tinet® virtutes, ita hærcsis el schisma sunl distincta villa. Equidem schisma non csl absque sententiarum diversitate, sed non est necesse quod ista sententiarum diversitas sit in rebus fidei ; et ideo potest quis credere Ecclesiam esse unam cl tamen velle se ab ejus unitate separare. Similiter potest cre-dere Rontanum pontificem esse caput Ec-clesiæ ct tamen nolle illi subesse. Fatendum tamen schisma osse viam ad hærcsim, et quamvis in principio possit inlclligi diver-sum ab hærcsi, nullum tamen est schisma quod tandem non sibi aliquam hærcsim confingat, ut rite at) Ecclesia recessisse vi-deatur.

Schismatici non secus ac hærelici excom-municantur excommunicatione majori re-servata papæ in bulla *Carnau* cl alibi. Utrum schismatici retineant potestatem jurisdictio-nis? *R.* schismaticos occultos retinere, non manifestos; quia hoc ipso quo se manifeste ab Ecclcsiaseparanl, censentur renuntiare jurisdictioni quam ab illa acceperant. Pro quo vide plura quæ dixi disseri. 4 de Fide, ari. 3, 3.

ARTICULUS III.

De bello.

Bellum , secundum aliquos, dicitur per antiplirasiin , quia est minime bellum. Se-ctlildum alios, dicitur bellum a bclluto;

quia bellantes sæpe belluarum feritatem imitantur. Definiri potest: *Congressio vi et armis inter duos exercitus contrarios*, per quod distinguitur a duello quod est congressio unius contra unum.

Duplex est, defensivum, quod est ad propulsandam injuriam inferendam, eloflensivum, quod est ad oblinendam satisfactionem pro injuria illata.

J I. — *Utrum bellare sit semper peccatum ?*

Esse semper peccatum dogmatizarunt olim Manichaei, ex S. Augustino l. 22 contra Faustum, cap. 74; deinde Wiclefislæ, teste Waldensi. Luiherus autem existimavit pugnare contra Tureas esse contradicere Deo volenti per illos peccata nostra punire. Erasmus contendit omne bellum essechrislianisinterdictum. Contra quos

Hicq. 40. a. 1. o. *Dico.* Bellare non est perse malum, sed positis Iribus conditionibus, scilicet legitima auctoritate indicendi bellum, justa causa elrecta intentione,csl licitum.

Prob. i°ex S. Scriptura. In lege naluræ Abraham, Genes. 14, cum trecentis octodecim vernaculis suis bellum gessit adversus quatuor reges qui Loth nepotem suum tulerant cum omni ejus substantia, el illi revertenti a cæde quatuor rogum benedixit Melcliisedech, sacerdos Dei summi.

In lege scripta sæpe Deus jussit aut probavit bellum, Exod. 17; Num. 21 el 25; Dealer. 7; 1 Reg. 15; 2 Reg. 8; Josue 1, 6,8, 10, el alibi sæpe.

Ib. in a. e. c. —In lege nova, Luc. 3, militibus quærenlibus quid facerent ut fugerent venturam iram quam Joannes Baptista peccatoribus intentabat, non jussit S. Praecursor militiam deserere, sed ea bene uti *'.Neminem,* inquit, *concutiatis, neque calumniam facialis, el contenti estote stipendiis vestris*, quibus verbis tacite approbat bellum. Unde S. Aug. Epist. 5 ad Marcellinum super hæc verba, scribit :«Sichristia-
» nadisciplina omnino bella culparet hoc po-
ή litis militibus consilium salutis petentibus
o in Evangelio diceretur ul abjicerent arma
» seque mililiæ omnino subtraherent; dic-
B tum esi autem eis : *Neminem concutiatis,*
> *estote contenti stipendiis vestris ;* quibus
c proprium stipendium sufficere præcepit,
b militare non prohibuit. »

Chrislus, Malth. 8, laudavit fidem centurionis qui habebat sub se milites; militiam aulem deserere non jussit. Act. 10, Cornelius, centurio cohortis quæ dicitur Italica, laudatur ut vir religiosus el timens Deum.

Aposl. Hebr. 11, laudat GeJeonem, Barac, Samsonem et alios qui *per fidem vicerunt regna, fortes facli sunt* in *bello, castra verterunt exterorum.*

Idem docent SS. Patres, Ambros. lib. 1 de Ollic. c. 40; Aug. loco citato el Epist. 50 ad Bonifacium comitem; Greg. lib. 1 Epist. 72; Bernard. Sermone ad milites Templi, cap. 3.

Confir. ex usu Ecclesiæ quæ in pluribus conciliis decrevit bellum pro recuperatione Terræ Sanclæ; et ex victoriis quas singulari Dei providentia fideles reportarunt de infidelibus ; inter plures nola est insignis victoria quam de Tureis reportavit Joannes Austriacus, anno 1571, sub pontificatu S. Pii cui fuit revelata.

Prob. ralibne. Legenaturæ licet vim vi repellere : ergo bellum defensivum est licitum. Quantum ad oflensivum : privatus injnriam aut damnum passus, potest peiere satisfactionem aut restitutionem : ergo similiter potest respublica. *Subsumo.* Atqui aliquando satisfactio seu restitutio haberi aliter non potest quam armis, puta, si injuriantes aut damnificantes requisiti nolint satisfacere seu restituere, nec habeant superiorem qui illos velit aut possit compellere ad satisfaciendum seu restituendum. Ergo

Solvuntur objecttonet,

Obj. 1° *ex S. Scriptura.* Isai. 2, prædicitur quod in adventu Christi omnia bella cessabunt; Mallh. 26, dicilur : *Qui acceperim gladium, gladio peribunt;* Malth. 5: *Ego aulem dico vobis non resistere malo, sed si quis te percusserit in dexteram maxillam luam, præbe illi el alleram;* Aposl. Rom. 12: *Non vos defendentes, charissimi, sed date locum ira; scriptum est enim: Mihi vindicia, ego retribuam, dicit Dominus;* 2 Cor. 10 : /irm/i *militia· nostra non carnalia sunl, sed potentia Deo.* Ergo.

R. ad primum, sensum esse lempoie nativitatis Christi pacem ubique fore, quod revera adimpletum est; non autem puod ista pax foret perpetua.

Ibidem adi. —*Ad secundum.* Ille dicitur accipere gladium qui nufia auctoritate

legitima, vel jubente, tel concedente , armatur in alicujus sanguinem. Qui vero auctoritate reipublic®, vel supremi principis, si sit persona privata , vel auctoritate Dei, si sit ipse supremus princeps, gladio utitur, non accipit gladium, sed ab alio sibi commisso utitur. Neque tamen etiam illi qui cum peccato gladio utuntur semper gladio materiali occiduntur ; sed ipsi suo gladio pereunt, quatenus pro peccato gladii aeternaliter puniuntur, si non pceniteant.

Ib. ad 2. — *Ad tertium.* Secundum S. August, lib. 1 de Serm. Dorn, in Monte, c. 34, 35 el 36, hoc Christi præceptum est servandum in praeparatione animi, ut scilicet semper homo sil paratus non resistere malo, sed ulteriorem injuriam sufferre, si opus sit pro Dei honore et salute proximi: unde Christus, Joan. 18, percussus a seno summi pontificis; alteram maxillam non præbuit, sed ratione se defendit, el tamen præceptum perfecte adimplevit. Alii dicunt his verbis nihil aliud praecipi quam ut patienter feramus injurias, nec privata auctoritate ulciscamur. Secundum alios , hæc verba important tantum consilium , quod tamen consilium inlelligendum est, nisi injurians ex nostra patientia tial pejor.

Ad quartum. Apostolus loquitur de injuriarum ultione privata auctoritate. *Ad quintum.* Loquitur de armis quibus utebatur ad conversionem infidelium et peccatorum , quæ non erant carnalia, sed spiritualia , quibus Deus conferebat virtutem

Obj. 2° ex Patribus. Can. 11 concilii Nicaeni, indicitur poenitentia decem annorum iisquiad militiam redeunt. Basii. Epist. ad Arnphiloch. can. 13, dicit eis qui in hello aliquem occiderunt, abstinendum esse a communione per triennium. S. Martinus dixit Juliano : *Christi ego miles sum , mihi pugnare non licet*, ut referi Sulpitius in ejus vita, c. 3. Ergo.

R. ad primum , de quojam alibi diximus, hunc canonein, si non sit interpolatus, intelligendum esse de iis qui redibant ad militiam idulolalriæconjunctam; vel de iis qui, cum deposito mililiæ cingulo stadium pœnilentiæ decui rehaut, victi la lior iosis operibus pœnileiitiæ, illam deserebant, et reassuinplo mililiæ cingulo, ad priora crimina revertebantur. Dixi, *si islecanon non* non *sil interpolatus ;* quia acia Nicænæ synodi, partim injuria temporis, partimfraude Arianorurn in aliquibussunl adulterata i unde iste canon 11 de quoagitrir, cx Arabico sic legilur : *Si hoc tempore panilenlice ad vomitum redeant. el rursus agnoscant peccatum suum, debent agere pœnüentiam decem annis ;* ubi nihil de rnililia.

Ad secundum. S. Basilius id non præcipit, sed consulit tantum subdubitando : *Recte,* inquit, *(orte habet consulere,* quia nempe propter sanguinis effusionem minus apii rebus divinis videbantur. Isle autem Basilii canon non fuil usu receptus, quia alioquin milites nunquam essent sacramentorum participes.

Ad tertium. S. Martinus sic locutus est, quia erat miles Christi non solum per baptisma, sed etiam per professionem religiosam; ut enim colligitur ex Sulpilio, jam tunc erat monachus, vel ad monachatum voto adstriclus; hocque voluin licite emiserat S. Martinus, quia non tenebatur amplius militare; inerueral enim viginliquatuor stipendia : iis autem qui viginli quatuor stipendia meruerant , jure Romano concedebatur honesta dimissio. *Respondent alii* S. Martinum detrectasse militiam quia indignum chrisliano ducebat militare sub imperatore impio et apostata, qualis erat Julianus. Cælerum certum est S. Martinum non existimasse militiam esse illicitam chrisliano, siquidem ipse ferme biennio post susceptum baptisma militaverit, ul refert Sulpitius, c. 2.

Plurcsaliæ Patrum auctorilatesopponuntur quæ sunt intclligendæ vel de iis quibus militia erat occasio peccandi, vel de iis qui poenitentiam publicam susceperant, quibus prohibitum erat per canones redire ad militiam, non quod esset per se mala, sed propter periculum relabendi el cflicaciorem scandalorum reparationem ; vel inlelligendæsunl, non ul damnantes militiam , sed ulquod perfectius est consulentes.

Obj. 3" Bellum contradatur paci, quæ est effectus charitatis; el ideo Auctor recenset bellum inter vilia opposita charilati. Eigo.

Ib «d S. — *R. I). ani.* Bellum contrariatur paci secundum quid, *C.* quamdiu enim bellum geritur, non est pax ; sinmlicilrr el absolute, A'. Bellum enim justum est via ad pacem : unde commune adagium: Si *vis pacem , para bellum* ; et S. Aug. Epist. ad Bonifacium: *Mellum geritur ul pax aequi-*

rulur , addit : *Esto ergo bellando pacificus, al cos quos erpugnos ad pacis utilitatem vincenlo perducas* Haque, sicut medicina non dicitur contraria sanitati licet ad tempus illam lædal, quia assumitur ut medium ad sanitatem , ita bellum respectu pacis: bellum autem quod numeratur inter vilia opposita charitali, est bellum injustum.

Inst. Ex bello mulla peccata el mala sequuntur, ex innocentibus. Ergo.

R. I). ant. Ex bello mulla peccata sequuntur per se et ex natura belli, *N.* per accidens et ex malitia militantium, C. Atque hinc sequitur quod bellum non sit suscipiendum nisi urgente necessitate, at non quod sit secundum se illicitum.

Petes utrum exercitia bellica quæ fiunt in torneameniiset agitationibus laurorum aut aliarum bestiarum ferocium contra homines sint licita I Torneamentum dicitur pugna hominis contra hominem etiam armis offensivis ad experimentum dexteritatis elvirium.

IE. nd *ft.*— *R. negative.* Quia sæpe contingit in eis aliquem occidi vel graviter lædi; unde cajam prohibita in concilio Lateranensi S. Pius V severius prohibuit sub gravibus censuris. Quidam tamen existimant probabiliter ea licere, si talis adhibeatur cautela ut certum sil moraliler nullius mortem aut gravem læsionem secuturam. Quantum ad censuras a Pio V latas , Clemens VIII eas sustulit quoad sæculares, positis duabus conditionibus: prima, ul non fierent diebus festis ; secunda, ul providerelur quod nullius mors sequeretur.

i Ii. — *lij/ii-nduntur het msi^nahe Condilior.et ad bellum jiulum.*

LEGITIMA AUCTORITAS.

Ibid. o. — *Dico.* Auctoritas requisita ad indicendum bellum oflbnsivum debet esse suprema, quæ nullam aliam intemporalibus superiorem agnoscat, qualem habent imperatores, reges , quidam duces , reipublicæ intlependenles, ut Veneta , Helvetica , etc. 1- Quia quicumque habet superiorem potest apud ipsum prosequi jus suum : bellum autem moveri non potest, nisi quando non est al'avia jus suum prosequendi. 2 · Bellum offensivum est actus supremus justitia? vindicativæ: ergo ad supremum principem perlinet.

Dices. Quamvis sit supremus in sua dilione , non est tamen supremus respectu alterius principis contra quem movetbellum:ergo non potest in illum exercere actum justitiæ viridiuativn quæ non exercetur nisi in subditum.

R. D. ant. Non est supremus simpliciter ct absolute respectu principis , etc. *C.* secundum quid el quoad hunc casum, *N.* Quia hoc ipso quo inter principes qui non habent superiorem unus offendit alterum, offendens lit offenso subditus, hoesensu quod offensus possit offendentem punire juxta mensuram injuris.

Inferes. Ergo idem erit actor el judex , quod videlur contra jus naluræ.

R. esse quidem contra jus naluræ quod privatus sil acloret judex, quia illi competit ana via expeditior el certior componendi controversiam et jus suum prosequendi , scilicet recurrendo ad superiorem : at non est contra jus naluræ quod persona publica quæ non babel superiorem sit actor et judex , quia non suppetii illi alia via jussuum prosequendi.

Dixi 1°, *ad indicandum bellum offensivum ;* quia ad bellum defensivum. instante periculo, non requiritur auctoritas suprema; sed principes, duces, comites, magistratus dependentes possunt jure natur® illud indicere, cum cuique etiam privato liceat vim vi repellere. Intellige, durante periculo ct necessitate ; his enim cessantibus, debent vindicandæ injuriæ judicium, potestatem cl cxeculionem a supremo principe vel republica independente petere et expeclare.

Dixi 2·, *quæ nullum alium in temporalibus superiorem agnoscat ;* quia , licet principes chrisliani agnoscant auctoritatem summi pontificis sibi superiorem in spiritualibus, cum tamen non sil directe superior quoad temporalia , indcpendenler ab illo possunt indicere bellum.

Petes utrum, si princeps supremus sit negligens in vindicanda injuria , possit princeps inferior aut respublica dependens bellum aggressivum indicere ad illam vindicandam?

R. negative per se loquendo; quia princeps inferior aut respublica imperfecta se habet ad principem supremum sicut nrivatus ad superiorem : atqui privatus non potest propria auctoritate jus sibi dicere et aperta vi a',M~un invadere, etiamsi supe-

rior negligal ci facere jus. Eigo. Addequod, ul jam diclum est › bellum offensivum indicere sil supremus actusjuslitiæ vindicativæ, qui non nisi supremo principi competii.

Dixi, per *se loquendo;* quia per accidens, si ex impunitatehoslisaudacior fieret clinde | immineret novum damnum , videtur quod princeps inferior aul respublica defendens possel eum aggredi ; quia tunc censeretur aliquo modo bellum defensivum.

CAUSA JUSTA.

Dico generaliter loquendo. Justa causa indicendi bellum offensivum esi unica, nempe injuria gravis illata, ct non reparata, aul alio modo non reparanda. 1° Quia bellum offensivum csl ad vindiciam el satisfactionem oblinendam ; non est autem locus vindicte ubi non præccssil injuria, aul est reparata. 2· Princeps non csl alteri | principi subjectus, nisi fiai illi subjectus | inferendo injuriam pio qua non est satisfaclum njec satisfieri potest alitor quam per | bellum. Ergo. 3? Princeps non babel tantam auctoritatem in extraneos quantam in subditos : alqui non potest animadvertere gladio in subditos, nisi propter injuriam. Ergo.

Dixi 1°, *generaliter loquendo;* quia sub hac unica causa generali plurcs particulares continentur. Communiter numerantur sequentes: prima, gravis injuria illata principi aul ejits legalis, 2 Rcg. 10; secunda , recuperatio provinciae aul civitatis, allcriusve gravis debiti ; tertia , auxilium delatum hosti injusto, 2 Reg. 8; quarta, si qui impediant ne nocentes juste puniantur, Judic. 10; quinta, violatio pacti gravis momenti ; sexta , denegatio justi tribuli ; septima, auxilium praestandum confoederatis justum bellum gerentibus, aul innocentibus injuste vexatis; octava, liærcsis aul idololatria propriorum subditorum ; nona, si infideles etiam non subditi impediant fidei praedicationem; decima, denegatio transitus innoxii, Num. 21, in quem locum S. Augustinus : *a* Notandum est, » inquit, quemadmodum justa bella gero- o bantur ; innoxius enim transitus nega- d batur qui jure human® societatis ®quis- o simo patere debebat. » Audis, *transitum* innoxium,* quia, si gravia damna ex armatis militibus transeuntibus fundate timeantur, Ut sæpecontingil, potest denegari transitus, | neque isla denegatio cri**l justa causa bellum** indicendi.

Hinc inferet perniciosissime et damnabiliter errasse el errare qui existimarunt aut existimant amplificationem imperii, gloriam ct celebritatem nominis, ct ul vulgo dicitur jus convenientia», esse justas causas indicendi bellum : *Hoc,* inquit S. Aug. lib. i de Civil, c. 6, *quid aliud quam grande latrocinium nominandum csl?*

Dixi 2>, *injuria gravis ;* quia foret aperte contra rationem quærcre reparationem levis injuriæ vel levis damni per tale medium ex quo tot cl tam ingentia mala ulriquc parti Obveniunt; dcbel nutem esse ita gravis, ul præponderel malis ex bello secuturis. Dcbel enim princeps seu respublica postponere damnum suum minus majori damno totius roipublic®; sicut bonum privatum est |)oslponendum bono communi. Observandum tamen est injuriam qu® secundum se est levis posse attentis circumstantiis esse gravem, ul si prævidealur quod non repressa sensim augenda sil in gravem, graviorem el gravissimam.

Dixi 3 , *non reparata, aul alio modo noû reparanda,* quia si sil reparata, cessat ratio vindici®; elsi alio modo quam bcNo possit reparari, abstinendum csl a bello : quia, cum princeps offendens non sil subditus offenso nisi ratione injuris vindicandæ, offensus non potest illam vindicare quando potcsl aliter habere satisfactionem. Antequam ergo bellum declaretur, lenland® sunl aliæ viæ satisfactionis ; ct si offendent offerat plenam satisfactionem, offensus le netur ex justitia illam acceptare ; ubi enim bellum desinit esse necessarium , desini', esse licitum.

Dirum vero id eliain sil verum post bellum inchoatum cl quando aliqui jam ceciderunt ex parte ejus qui justum bellum gerit ?

/L *affirmative* in hypothesi quod satisfactio condigna offeratur, non solum pro injuria illata, sed etiam pro expensis belli ; quia eadem est ratio. Equidem plurcs existimant hypothesim esse moralilcr impossibilem ; quia , inquiunt , ad condignam satisfactionem omnes qui bellum justum gerenti se opposuerunt, consequenter totus exercitus, délièrent tradi in mortem, n quod nunquam consentirent. At id v ruto est dunlaxal do iis qui injuste sc oppo>ue-

runt; potest autem per accidens dari bellum justum ex utraque parte, ul dicemus modo. El *esto* primores exercitus et eliam alii plures esscnl conscii injustitiae belli, sunl eliam ordinarie plures qui penilus ignorant injustitiam belli el bona fide militant, qui idco non deberent tradi in mortem. Cælerum non difiilcor satisfactionem condignam esse in hoccasu difficilem, et ubi non offerretur, non teneri offensum ex justitia acceptare oblatam ; plerumque tamen teneretur ex charitale, quia æquitas naturalis et lex charilalis postulat ul supremus princeps aliquid de summo jure remittat.

Petes 1° utrum si dubia sil justitia belli, nellum sil licitum?

Λ. 1" Si agatur de reparatione injuriæ, princeps dubius de justitia belli non potest bellum indicere; quia in dubio præserlim tanti momenti, oportet eligere tutiorem partem. Si agatur de possessione recuperanda, in dubio melior est conditio possidenti·, ct ideo conlra illum non potest moveri bellum : si ncutcr possideat, licet bellum inferre conlra illum qui non vult rem dividere pro rata dubii.

R. 2° Qui sunt subditi principi bellum gerenti, jussi possunt el debent inscribi mililiæ et inscripti bellare, etiamsi dubitent de justitia belli, formando tamen sibi judicium praclicum quod sibi liceat obedire et bellare. Quia 1' superior habet jus certum praecipiendi, neque obdubium subditi exuitur suo jure : ergo subditus tenetur obedire; sunt enim correlativa jus præcipiendi et obligatio odediendi. 2° Ex denecatione obedientiæ. dum ejus causa manifesta assignari non potest, enervatur auctoritas in superioribus, deperit obedicnlia in inferioribus, totumque regimen subvertitur : ex his itaque principiis subditus potest formare judicium practicum , quod jussus possit licite bellare. Confer quæ scripsi dissert. 5 de Actibus Humanis, art. 2 sub finem.

R. 3° Qui non sunl subditi principi bellum gerenti, in dubio de justitia belli non possunt militare; quia non militando nemini faciunt injuriam , cum non habeant necessitatem obediendi , sicut subditi de quibus in *resp. praced.;* militando autem exponuntur facere gravem injuriam alteri principi. Eadem omnino videtur ratio de subditis principi belligeranti, si non jussi, sed sua voluntate militent pro stipendio

Attamen , quia causæ belli sæpc non sunl manifests el justitia belli eliam sæpc esi obscura etiam ipsis theologis el jurisperiti*, *ex hac responsione*, aliunde secundum vera, *sequeretur* quod omnes ferme milites essent culpandi ; quis enim ex illis, sive sint subditi sive non , inquirit dc causis c. justitia belli? Plures graves auctores existimant quod, si dubium eorum sil tantum negativum , quatenus non habent ratione, pro aul conlra, el propter principis clejus consiliariorum probitatem ct prudentiam, possint sibi persuadere quod bellum non moverent nisi esset justum, licite militent

Qui vero sunt parati bellare, sive bellum sil justum , sive injustum , sunl certo in statu damnationis, propter voluntatem bellandi eliam injuste.

Peles 2° utrum bellum possit esse justum ex utraque parte?

R. Bellum per se cl ex natura rei non potest esse juxtum ex utraque parte; potest autem per accidens ct ex ignorantia : seu, ulalii dicunt, non polcsl esse justum ex ulraquc parte materialiter, bene tamen formaliter ; quia fieri non polesl secundum rei veritatem quod in uno sit jus petendi satisfactionem aul restitutionem, quin sil obligatio in alio satisfaciendi vel restituendi; sunt enim correlativa jus el obligatio : ergo si resistat, injuste resistit; el e contra si juste resistit, alter injuste petit. At voro si unus ignorct jus alterius, non peccat resistendo, et sic per accidens ratione ignoranti» bellum est justum ex ulraquc parte.

RF.CTA INTENTIO.

Dico. Non debet bellum geri nisi ex intentione juslitiæ et boni communis '. unde S. Aug. Epist. 205 : « Bellum geritur, ıo- u quit, ut pax acquiratur, u Et lib. 22 contra Faustum, cap. 74 : α Nocendi τα- u piditas, ulciscendi crudelitas, impaca- u tus et implacabilis animus, feritas rebcl- u landi, libido dominandi, el si qua se- u milia : hæc sunl quæ in bellis jure cul- u pantur. u

Hæc est autem differentia inter hanc conditionem el duas præeedcnlos quod , si desint præcedentes, scilicet vel auctoritas, vel justa causa , sil obligatio restituendi ; secus si adsint et hæc tertia desit. Secus, si judex legitimus sententiam justam sed exodio

ferat in aliquem : peccat quidem , sed non tenetur ad restitutionem.

Observandum csl tamen quod, qui pugnant sine legitima auctoritate, non teneantur ad restitutionem quatenus res suas injuste ablatas recuperant, sed quatenus damna interunt. Unde privati milites peccant clad restitutionem tenentur, si sine consensu expresso vel saltem præsumplo ducis, occidant, incendant, prædas agant, etc.; tunc enim bellum gerunt sine legitima auctoritate.

J III — *Quid et quantum licent in bello justo ? (jute sint obligationes et peccata bellantium ?*

Dico 1° In bello justo nunquam licet peç seel ex intentione occidere innocentes, nisi facta sit a Deo specialis auctoritas : licet tamen per accidens et prælcr intentionem.

Prob. prima pars 1° ex illo generali Dei mandato, Exod. 23 : *Insontem et justum non occules.* 2U Innocens non potest occidi in bello justo nisi propler culpam reipublic® : atqui id non licet : ergo. *Prob.* min. Respublica non potest puniri ab hoste nisi in bonis quorum habet dominium : atqui respublica non habet dominium in vitam innocentium, sed solus Deus qui reipublicæ non concessit jus gladii nisi adversus cos qui male agunt. Ergo.

Innocentium autem nomine veniunt infantes, impuberes bello inepti, fœminæ, rustici, plebeii, mercatores nihil a<l bellum conferentes, peregrini, extranei ; item expresse ex jure positivo clerici cl religiosi cap. *Innovamus* de pace : hi omnes, inquam, juris præsumplione censentur innocentes, donec contrarium de illis probetur.

Prob. secunda pars. 1° Si neque per accidens et prælcr intentionem liceret in bello justo occidere innocentes, impossibile foret bellum periiccrc; non posset, v. g. expugnari civitas aul turris everti in qua includerentur innocentes, non possent impeti hostes qui innocentes in fronte prælii constituerent, quod numquam omitterent; sicque justitia bellantium frustraretur. — Hic q 64 a. 7. o —2° Quando imius aclus sunl duo effectus æque immediati, unus bonusaliei malus, polesl, ■obsistente justa ra Htiif. intendi bonus effectus el malus perniiin . aiqui eversio turris aul explosio termenim um bell.corum m bustes, csl un- mediate defensive palriæ et occisiva innocentium : ergo primus effectus potest m tendi propter bonum commune et alter permitti. Hoc principium auctoris, latius deducium el explicatum habes diss. 10 de Justitia,

Dico 2° Innocentes qui sunt pars rcipublicæ hostilis possunt bonis spoliari, in quantum requirit necessitas velvicloriæ, vel pacis, vel satisfactionis; quia respublica hostilis potest puniri in iis omnibus quae subsunt ejus domino generali ; habet autem respublica dominium generale in bona civium in quantum exigit bonum commune. Ergo. Et hæc est consuetudo jure gentium introducta.

Dixi Io *innocentes qui sunl pars rripublicœ hostilis.* Undel hospites el extranei non possunt suis bonis spoliari, cum respublica hostilis non habeat in ea dominium : excipe nisi sint in culpa, aut hostibus faveant; sic possunt spoliari annonis, armis , etc., quæ deferunt ad hostes. 2° Spoliari non possunt ecclesiastici, ecclesiæ et monasteria, quia non sunl vere pars populi hostilis, nisi forle hostes eis ulanlur ul propugnaculis.

Dixi 2o *in quantum necessitas vel victoriae, veljustae velpacis, salis[actionis exiijil;* quia hi sunt lines belli justi, quibus cessantibus, cessare dcbcl bellum , nisi jure gentium aliter sil dispositum, ul mox dicam.

Dico 2n Mobilia in bello justo capta, jure gentium sunl occupantis, etiamsi excedant justam compensationem. Ha colligitur ex jure, lib. 2 Instil, lit. 1, § 17, ubi dicilur : a Ea quæ ex hostibus capimus, jure gen- » lium stalim nosira fiunt, adeo quidem » ul el liberi homines in servitutem nos- *o* lram deducantur, *b* El ff. lib. 49, lit. 15, dc captivis, leg. 28 : « Si quid bello capi) tum est, in præda csl, non postliminio » redii, d Quæ leges cum sint sine ulla restrictione, inlelliguntur a juris interpretibus eliam de bonis excedentibus justam compensationem : alioquin attento solo jure naturæ, illicitum forel, *ul dictum est conclusione preeetd.*

Quidam arbitrantur quod eliam bona injuste ablata quæ reperiuntur apud ‘»ustes, post pacilicain possessionem unius nocls vel viginli qualuoi horaium circiter, sint capientis ; aitenio nimirutn non jure natu·

r®, sed gentium consuetudine cx illo jure inlrodncta ; idque existimant potuisse concedi a republica, ul milites sint ardenlioresin bello, el obvietur innumeris litibus inter priores dominos ct capientes.

Quantum ad servitutem de qua lex citata, observandum est, esse usu receptum inter eos qui Christi nomen profitentur, etiamsi sint haeretici, quod bello capti non liant servi.

Dico 4m Bona immobilia in bello justo capta sunt principis supremi, in quantum necessarium est ad justam compensationem el pacem atque securitatem stabiliendam : idque tam jure naturæ quam jure gentium cl nsu recepto.

Dico 5° Obtenta victoria, stricto jure possunt occidi omnes nocentes in poenam peccati. Dicuntur autem nocentes, nor: quia fortiter restiterunt, in hoc enim sunt potius laudabiles, sed quia restiterunt conscii de injustitia belli, vel propler aliquod aliud crimen quod in bellantes aut eorum principem admiserunt. Attamen attentis circumstantiis, interdum ex charilate multitudini est parcendum, ut jam diximus.

Quantum ad obsides, non liccl cos occidere si sint innocentes, quia juri naturæ repugnat occidere innocentes, ut dictum esi : neque obstat quod in morlcm suam 'consenserint si pactum initum frangeretur, cum enim non sint propriæ vitæ domini, nullus fuit eorum consensus : neque tamen ideo dicendi sunt nocentes quia censentur consensisse quantum poterant.

Dico 6·· Principes supremi cl duces exercitus 1« tenentur ex officio curare, in quantum possunt, disciplinam mililariam observari elcoercere milites a rapinis, furtis, incensionibus, stupris, etc., alioquin peccant mortaliter ct tenentur ad restitutionem horum damnorum. 2' Peccant mortaliter si non provideant justa stipendia militibus, el tenentur restituere damna quæ milites detectu stipendii inierunt.

Dico 7° Duces subordinati peccant morlialilerel tenentur ad restitutionem , 1°si nulla cogente necessitate milites exponant temcreecertæ internecioni ; 2" si pariem stipendii vel pecuniarum pro militibus concessarum retineant; 3U si minorem numerum militum habeant ct pro majori stipendia recipiunt, quales sunt quidum lustrantur copi® non inililessub habitu militari præsenlant, vulgo *pasee-volans,* va eumdem bis aul 1er praesentant ; quo ctfain pecca to i mplica n l ur ipsi l ustra tores sou com· missarii qui id scienter admittunt : neque tantum de furto stipendii tenentur, sed de damno quod provenire potest rcipublicæob insufficientem militum numerum. Excipe tamen nisi idfiatex consensu ex presso vel lacito principis; audio enim id quandoque permitti insublevamen el indemnitatem centurionum. Quodan itasit, quandoelquomodo, ipsividerint. 4 Peccant ct tenenlurad restitutionem qui, dumducunlcopiaspcrprovinciam , ob accepta munera a certis pagis vel civibus, alios sive pagos, sive cives numero militum aggravant. Non enim possunt duces in ilinerc accipere nisi victualia prout fert consuetudo, et in hoc vel illo loco pro ratione itineris praescripti, aul si non sil præscriplum, ex æquo el bono a se dispositi : uno verbo, non liccl ipsis, solo munerum oblatorum intuitu , unum sive locum sive civem præ alio gravare.

Dico 8' Milites gregarii 1 debent esse contenti suis stipendiis, juxta præceptum S. Præcursoris, Luc. 3 : unde peccant mortaliter el tenentur ad restitutionem, si in terris non hostilibus praeter lectum, lectum , paleas, etc., ul fert consuetudo,pecunias extorqueant, spolient, rapiant, alilervc damnificent. Neque eos excusat (ludum auctoritas aut dissimulatio, nisi forte deficiente aut diminuto stipendio, sumerent præcise necessaria urgenti necessitati. 2° Tenentur, etiam cum certo vitæ periculo , non deserere stationem aut arcem, nisi plane desperata victoria.

§ IV — *Utrum clericis sit licitum bellare?*

Hio q 4. c a. 2. o—*Dico.* Omnibus clericis jui e ecclesiastico prohibi tum esi propria manu bellarc extra casum urgentis necessitatis.

Prob. ex jure. Cap. *Quicumque*, causa 23 , q. 8, dicitur: α Quicumqiic ex clero » esse videntur, arma militari non sumant, » nec armati incedant, sed professionis suæ d vocabulum religiosis moribus cl religioso » habitu præheanl. » Idem ib. cap. ()ui-*cumque clericus*, el cap. *Clerici* el alibi.

ibid. Huic prohibitioni fundamentum praebet ratio : bellica enim exercilir repugnant officiis clericorum propter duo, I°generali ratione qua maximam inquietudi-

ntm Initent, unde multum impediunt animum a contemplatione divinorum , laudibus divinis cl oratione pro populo, quæ ad officium perlinent rlericornm , cl ideo sicut negotiationes eo quod nimis implicent animum interdicuntur clericis, ita cl bellica exercitia ; 2® ratione speciali, quia omnes clericorum ordines ordinantur ad altaris ministerium , in quo sub sacramento præsenlaliir Passio Christi, cl ideo non competit cis occidere vel effundere sanguinem, sed magis osse paratos ad propriam sanguinis effusionem, ul imitentur opere quod gerunt mysterio. Ergo.

Dixi 1", *omnibus clericis :* inlcllige clericos sacris ordinibus initiatos, aut etiam tonsura vel minoribus, si beneficium habeant, non voro si sint simpliciter lonsurali aut minorislæ; quia vel jura de illis non loquuntur, vel sunt contraria consuetudine abrogata.

Dixi 2°, jure *ecclesiastico;* quia neque jure divino positivo neque naturali id ipsis prohibitum est. Non jure divino positivo, quia nullibi extat : imo legimus 1 Machab. cap. 10, 11,12, Jonathan el Simonem fratres Jud.e sacerdotes bellum gessisse. Neque obstat quod Christus, Malth. 26, dixerit Petro : *Converte gladium tuum in vaginam; hoc* enim dixit Petro non ul clerico aut sacerdoti , sed ut privatae personæ, volens ostendere non esse licitum privata auctoritate ulcisci injurias. Quia tamen id magis indecens csl in clericis quam in aliis, S. Th. hic in a. s. c. ct quidam alii Patres hæc verba Christi specialiter aptant clericis.

Non jure naturæ; tum quia, ut dictum est, sacerdotes in antiqua lege bellarunt; tum quia , licet militia sil disconveniens clerico propler inquietudinem annexam, ista tamen disconvenientia non est tanta ut ipsum reddat suo officio ineptum et sil cum illo incompossibilis : unde militia habet fundamentum in natura ut prohibeatur, at seclusa Ecclesiæ prohibitione non foret absolute prohibita. Paritas est in negotiatione, venatione cl matrimonio, quæ liccl indecentiam el incongruitatem afferant statui clericali, et inde præheanl Ecclesiæ motiva ul prohibeantur, non forent tamen absolute prohibita, nisi accederet prohibitio Ecclesiæ.

Qund vero Apost. 2 Tiinolh. 2, ipsi dical : *Nemomilitant D»o impticabeeUegotUs sœcularibus , ul ei placeat cui se probavit,* sensus est, non quod militia prdhibeatur clericis jure naturali vel divino, sed qin d , sicut bonus miles non est sollicitus dc cor. parando sibi victu per negotiationem aul laborem manuum, sed (olus est ut placeat duci, ita facere debet qtiicurnquc militat Deo in ministerio spirituali.

Si quidam SS. Patres videantur dicere militiam ex se esse clericis prohibitam, intelligendi sunt naturam magnum praebeic fundamentum ut prohibeatur ab Ecclesia, ul explicuimus : el hoe sensu intelligendu» est Auctor dum propter rationes conclusionisdicit bellica exercitia maxime repugnare officiis clericorum; siquidem ad tertium dicat in terminis : *Non interdicitur clericis bellare quia peccatum sit, sed quia tale exercitium corum persona* non *congruit.* Hinc inferes clericos posse bellare cum licentia papæ.

Dixi 3°, *manu propria bellare;* quia inprimis clerici qui habent jurisdictionem temporalem sufficientem, possunt bellum indicere, exercitum conscribere, duces belli præficere, etc. Cap. *Episcopus,* lit. Ne Clerici Cl Monachi , in 6. — Ibidem ad 2. — Dem clerici quicumque possunt hello intéressé, ul pugnantibus adsint spirituali auxilio cl consilio ; imo possunt hortari milites ad fortiter pugnandum pro patria , justitia, religione; non tamen dicere: *Occide, macta.*

Dixi 4°, *extra casum urgentis necessitatis ;* quia in casu necessitatis, ipsum jus naturale permittit clericis sicut aliis propria manu pugnare, ulsi necessarium sil ad propriam vel proximi innocentis, præserlim patriæ, civitatis aut religionis defensionem contra injustos invasores; item si, aliis militibus delicientibus, necessarium esset clericos pugnare ad consequendam insignem victoriam, cx qua salus Ecclesiæ vel reipublicæ multum dependet.

Quantum ad irregularitatem quam incurrunt bellantes, require disseri. 10 de Justitia, a. 10 , § 1, lit. *Circa advocatos et alios,* etc.

§ V. — *Celer» difficultates spectantes Mlutn sncCincic discutiuntur.*

Petes 1° utrum liceat uti insidiis in bello? 2. 40. n. 3. — /I. *affirmative,* modo id

lint absque mendacio et violatione promissi *Palet* ex cap. 8 Josuc, ubi Israclilæ instruuntur uti insidiis adversus civitatem Iiai : undeS. Aug. q. 10 super Josuc, scribit : «Cum justum bellum quissusccperit, » utrum aperta pugna, utrum insidiis vin- » cal, ad justiliæ causam non facit. » *Ratio* quia non semper tenemur veritatem aul consilia nostra aliis , præsertim hostibus, aperire : atqui uti insidiis nihil est aliud quam occultare veritatem aut consilium , nullatenus mentiri. Ergo.

Unde licitum csl uti vestibus et vexillis hostium , simulare fugam , aggredi unam partem,dum fingitur aggressio alterius, etc. non cx intentionesignilicandi exterius quod revera non est (hoc enim foret mendacium , licet officiosum tantum supposita justitia belli), sed cx intentione occultandi quod in mente et consilio habetur.

Petes 2° utrum sil licilum bellare diebus festis?

Ibid. a. 4. — *R.* esse licitum , quando id csl necessarium ad reipublicæ salutem. Constat l·· exemplo Machabæorum de quibus 1 Alachab. 2, dicitur : *Cogitaverunt laudabiliter Judœi dicentes : Omnis homo quicumque venerit ad nos in bello in die sabbatorum, pugnemus adversus eum.*

Ibidem —Ratio est, quia observatio festorum non impedit ea quæ ordinantur ad hominis salutem eliam corporalem : unde Dominus arguit Judæos, dicens Joan. 7 : *Mihi indignamini quia lotum hominem salvum /cci in sabbato :* ergo *a fortiori* non impedit ea quæ sunl necessaria ad salutem reipublicæ.

Porro non solum debet censeri necessitas in bello defensive, seu quando irruit hostis, sed eliam in bello offensive, quando occurrit occasio transiens cædendi hostem et reportandi victoriam qua respublica ct ab hoste el ab onere belli liberetur.

Extra vero casum necessitatis pugnare diebus festis, quamvis id saltem nunc non reputetur opus servile, fiunt enim communiter exercitia bellica diebus dominicis et festis, idqnc æque convenit dominis ac servis, resolvit tamen Auctor — Ibid.— quoi! hoc non sit licilum , quia bellum maximam habet inquietudinem quæ conIrariaiur intentioni Ecclesiæ cl fini præcepli ; unde communius auctores reputant peccatum veniale.

Petes 3° utrum princeps catholicus possit vocare in auxilium infideles aul hærclicos, vel cos juvare?

R. Quamvis id non possit absolute damnari, si quidem Machabæi inierunt fœdus cum Romanis ut eos adjuvarent aut ab os juvarentur, 1 Maebab. 8, cl Jonalhas, cap. 11 , misit regi Demetrio in auxilium tria millia Israclilarum ; item legimus in Marlyrologio, vigesimo secundo seplcinbris, legionem Thebæorum militasse pro imperatore infideli ; attamen, nisi urgens necessitas excuset, id est illicitum propler gravissima inconvenientia cl mala quæ inde sequuntur in rcpublica Christiana: infideles namque et hærelici fidem ac religionem contemptui cl ludibrio habent, sacris sive rebus sive locis sive personis nullum honorem (deferunt, quin potius contumeliam ct profanationem inferunt, erroribus suis simul cohabitantes imbuunt , cosque verbis ct exemplis pervertunt, etc.

Peles 4° utrum pacta pacis inita metu belli injusti sint servanda?

R. affirmative; quia alioquin nunquam esset finis bellorum. Cum enim regulariter bellantes, sicut litigantes, existiment jus pro se stare, nullus est qui resumptis viribus bellum non instauret, el sic semper usque ad cxtinctioncm gentis; el tamen nccesse est dari medium pacis. Neque tamen propter hujusmodi pacta excusantur a restitutione coram Deo qui in bello injusto damna intulerunt; ad hoc enim tantum hæc pacta servanda sunt, ut bonum commune via pacis salvetur, non ut injuste ablata non restituantur.

De pactis initis ex errore, fraude aul dolo, vide dissert. 1 de Contract, ari. 3 et 4. Item observandum quod si ipse hostis pactum frangat, nulla sit obligatio pacti servandi; quia non ineuntur pacta nisi sub haclacila conditione quod ulrinqueservetur promissum : unde commune proverbium ; *Frangenti fidem fides frangatur eidem.*

Petes 5o utrum repræsaliæ sint licitæ?

Rcpræsaliæ dicuntur quando princeps vel respublica subditis aut militibus suis damnum injustum passis, facit potestatem invadendi terram eorum qui damnum intulerunt , cl occupandi bona incolarum eliam innocentium, donec damnum sil juste compensatum. Nunc *ad petitionem.*

R. quod, cum rcpræsaliæ sint quædam

«pecies belli, de eis modo loquendum est ac de bello, esse scilicet secundum se licitas, si satisfactio aliter haberi non possit, non tamen facile concedendas, cum sint periculosæ el occasionem præbeant rapinis ct mullis aliis malis. Jure aulcm canonico, cap. unicode injuriis in 6, prohibetur sub pœna excommunicationis concedere aul agere repræsalias contra personas ecclesiasticas vel eorum bona.

ARTICULUS IV.

De rixa cl seditione.

Hic q. 4* a. 11. o. — Sicut contentio importat contradictionem in verbis, ita rixa importai contradictionem in factis; eslquc bellum quoddam privatum in quo rixantes cx ira sc perculere nituntur.

Ibid. — In eo qui alterum injuste invadit est ex genere peccatum mortale; inferre enim nocumentum proximo eliam opere manuali csl cx se peccatum mortale. In eo aulcm qui sc defendit potest esse sine peccato, quandoque cum peccato veniali cl quandoque cum peccato mortali secundum diversum motum animi ejus el diversum modum se defendendi. Nam, si solo animo repellendi injuriam illatam el cum debita moderatione se defendat, non csl peccatum nec proprie dicitur rixa ex parlc ejus. Si vero Cum animo vindictae aul odii, vel cum excessu debitæ moderationis sc defendat, semper est peccatum ; sed veniale quidem , quando aliquis levis motus odii vel vindictae sc immiscet, vel cum non mullum excedit moderatam defensionem; mortale autem, quando obfirmato animo in impugnantem insurgit ad eum occidendum vel cum graviter lædcndum.

Ilie q 42. a. 1. o. — Seditio est tumultus partium ejusdem multitudinis ad pugnam se parantium. Est speciale peccatum, quia habet speciale bonum cui opponitur , scilicet unitatem cl pacem civilem multitudinis. Distinguitur eliam a bello cl rixa in duobus : 1" quia bellum ct rixa important mutuam impugnationem in aclu, seditio aulcm dicitur, sive impugnatio sil actu, sive lanium sil præparalio ad illam ; 2° quia bellum proprie est contra hostes extraneos, rixa esi unius contra unum, vel paucorum centra paucos; seditio autem csl inter unius multitudinis, unius civitatis vel provinciæ incolas inter se dissentientes

Est cx genere peccatum mortafc, quia opponitur bono communi, scilicet paci et unitati multitudinis. Primo et principaliter pertinet ad cos qui seditionem procurant, cl hi gravissime peccant; secundo ad eos qui illos sequuntur, perturbantes bonum commune : illi vero qui bonum commune defendunt cis resistentes, non sunl dicendi seditiosi, sicut nec illi qui se defendunt dicuntur rixosi, *ul dictum csl.*

ARTICULUS V.

De duello.

§ I. — *Quid ut ditclhtm ›*

Duellum, græce , est pugna unius contra unum ; et sic late sumptum est rixa duorum inter se ; prout aulcm accipilur in jure el in ordine ad censuras ecclesiaslicas, definitur communiter : *Prricu- losa duorum pugna cx composito seu condicto inita ,cum designatione temporis el lori.* Et quia materia censurarum est odiosa et ideo restringenda, omnes hujus definitionis partes sunl stricte accipiendae. Itaque

Dicitur 1» *pugna duorum,* quia si pluies promiscue contra plurcs pugnent, eril simpliciter rixa , non duellum ; nisi singuli determinati contra singulos determinatos pugnent, ul lit in duello solemni. Duplex namque distinguitur duellum, unum solernnc seu publicum , quando adhibentur quædam cærcmoniæ, ut electi»palrinonim, seu , ul vocanl, secundantium , assumptio testium, liltcræ provocatoria*, seu libelli citatorii vulgo *cartels* , etc. aliud simplex , quando non adhibentur islæ cærcmoniæ.

Dicitur 2° *periculosa pugna,* quia pugnæ quæ fiunt sine periculo occisionis aul gravis læsionis, ul pugnis, levi baculo, avulstone crinium. cie. quamvis quandoqucsinl gravia peccata, non tamen sunl proprie duella.

Dicitur 3° *ex composito seu condicto,* ita exprimunt Gregorius XIII, constil. *Ad tollendam ,* data anno 1582 , el Clemens in conslil. *Illius* vices, data anno 1592; id est, ex conventione prius facta pugnandi determinato lococl tempore. Unde qui sibi ex improviso occurrentes pugnant, aut si unus alterum quæsieril vel minatus fuenl, non csl duellum defectu condidi; similiter, si e duobus rixantibus unus vel ulcrnue currunt ad domum ct cum am is

redeudtet pugnant; item , si in impetu iræ dicant : Hic pugnemus , cl pugnent; non csl proprie duellum defectu condicti.

Dicilur 4" *cum designatione temporis el h ei :* ila requirunt Gregorius XIII cl Clemens VIII, in laudatis constitutionibus; na ul, si designatio vel loci determinati vel temporis determinati desit, non sit proprie duellum censuris obnoxium.

nine, si qui rixanfrs in loco non apto ad pugnam, dicant : *Exeamus hinc,* vel : *Exi*, vel : *Veni foras,* cl slalim eodem ini-, pclu iræ pugnent, non est duellum, quia non est determinatio loci : equidem excluditur unus locus, sed non determinatur in quo sit pugnandum. Aliud videtur si convenerint pugnare slalim ac fuerint extra locum , vel domum , vel ecclesiam , vel civitatem , vel cum pervenerint ad talem locum , quia tunc videtur determinatio lori el temporis. Similiter, si unus diceret : *Mane hic, queero arma;ve\ : Quwre arma, i hic expcclabo ;* videtur enim ibi adesse ('(indictum cl designatio loci ct temporis, scilicet cum redierit. Non csl aulem duellum si quis dicat : Tecum pugnabo hoc anno, vel quando bellum erit absolutum , vel quando libi occurram sine teste, vel ubicumque le reptercro extra civitatem ; quia ista designatio temporis cl loci csl vaga i el non satis determinata ; secus si diceret : Post prandium , quando sacrum erit absolutum, eklelerminarelur locus.

Cætcrum circa casus in qpibus est vel non est dnellum, ratione condicti et designationisJcmporis aul loci, non parum variant auctores : quod nobis probabilius visum esi cum pluribus, proposuimus, ex quibus | alii casus resolvi possunt. Id unum observandum csl, ul jam monui, quod cum sil materia odiosa propter censuras annexas, sil stride inlelligenda el potius restringenda quam extendenda. Quantum enim ad rationem peccati, sive sil cx condicto cl cum designatione temporis cl loci, sive non, semper est grave peccatum pugnare illicite cum armis.

$ IL — *Utrum duellum sil licitum ?*

Dico -to Duellum privata auctoritate non est licitum : 1 ' quia omnis vindicia privata csl illicita; 2n quia præcepto *Non occidis* non solum prohibetur oceisio, sed etiam periculum proximum occidendi, ut in aliis praeceptis ; 3 ' quia (am Ecclcsiivqu.ini principes christiani duellum sub gravissimis pœnis prohibent. « Detestabilis duellorum » usus, inquil Trid. sess. 25 de Kefonnat. n cap. 19, fabricante diabolo introductus, » ul cruenta corporum morte animarum » etiam perniciem lucretur, cx chrisliano » orbe penitus exterminetur. » Deindegravissimas pœnas decernit contra duellanlcj el quovis modo duello coopérantes, quas Gregorius XIII ct Clemens VIII bullis citatis confirmarunt, innovarunt et extenderunt ad duella privata , quin quibusdam videbatur quod concilium Trid. quin meminit patrinorum , loculum fuerat lanium (k· duellis solemnibus.

Dites 1° Si vir nobilis vel militaris non [acceplct duellum aut non offerat in coriis [casibus, erit absque honore, habebitur ignavus ct infamis, erit aliis contemptui cl ludibrio, tenebi turque officio cedere cum suo cl familiæ dedecore el forte necessitate. Eigo ipsi licitum erit duellum.

Λ. lo *Dato ant. N. conseq.* Quia ad defensionem honoris aut bonorum forliniæ, non csl licitum occidere injustum invasorem, ul probavimus disseri. 10 dc Justitia, a. G, § 1 cl 3. Unde, sicut si non posset salvare honorem aut fortunam nisi pejerando, non ideo id ipsi liceret, ila nec duellum , quod in casu est intrinsece malum sicut perjurium.

2" ΛΓ. «ni. 1° Quia verus honor consistit in vii lulc et in æstimalione proborum cl sapientum, non mundanorum : nemo autem probus cl sapiens est, qui non rniillinn laudet recusantem duellum, ne Deum offendat; quod ila verum est, ut ii ipsi qui maxime vituperant recusantes duellum, si ducllans coram ipsis in judicio militati sisle, cl condemnarent eum lanquam infamem : obmutescant ergo injusti contemptores, aut videant quomodo possunt sccutn conciliari in tam aperta contradictione. Sufficit itaque si provocatus provocanti respondeat : Nolo duellum acceptare, quia nolo Deum ct principem offendere, sed ubicumque me aggressus fueris, proh ibis me non ignavum; et sic maneat honor in luto. 2n Duellum non est medium apium ad conservandum vel recuperandum honorem ; si enim qui injuriam passus est vincat, ideonc probabitur innocens cl injusle offensus? cl si succumbat, probabi

turne nocens cl juste olTcnsus? Minime, cum sæpe innocentes occumbant, et no-«cnles vincant; ila ul in duello quasi jaciatur alea , an nocens vel innocens debeat occidi ;quo nihil iniquius excogitari potest. Unde merito Alexander VII damnavit hanc propositionem : Vir *equestris ad duellum provocatus, potest illud acceptare, nctimidilatis notam apud alios incurrat.* Est secunda inler damnatas.

Dices 2° Potest contingere quod provocans minetur mortem hic cl nunc inferendam provocato, si non acceptet duellum ; eig' potest tunc acceptare ulsalvet vitam; vs' enim justa defensio.

/t. *N. conseq.* Quia est alia via vitam defendendi, nimiium si provocans recusantem aggrediatur ctcxcral gladium, provocatus similiter cxeral ct se defendat, etiamsi cum internecione aggredientis.

At quid , si provocans proponat duellum non hic ct nunc, sed postea exequendum sub minitatione mortis hic el nunc inferendae provocato si non acceptet, nec habeat provocatus arma quo se hic cl nunc defendat?

/L Salvo meliori judicio , quod in hoc casu provocatus possit acceptare, in quantum potest, duellum ; quia est unica via ad salvandam vitam, et hæc acceptatio habet rationem juslæ cl necessariae defensionis. Sed transacto periculo , nec potest nec debet huic acceptationi metu injuste incusso cxtorlæ idcoque invalidas stare, sed alia via minis provocantis occurrere.

Multi excipiunt a conclusione casum quoi quis falso accusatus, certo prævidet se injuste occidendum nisi duello se defendat: quia, inquiunt, hoc est subire minus mortis periculum ut certam mortem evadat, idcoque csl magis justa defensio contra invadentem quam duellum; non differt enim si injustus accusator me veli l occidere glad io proprio vel alieno.

Verum , quamvis speculative loquendo id sil probabile, in praxi tamen vix palet locus huic casu : 1° enim nccesse est ut nulla alia via supersit evadendi mortem a judice inferendam , quod csl rarissimum ; 2" evadendo mortem ex hac parte, non debet cx altera incurrere æqualc periculum mortis, quod tamen contingit, siquidem «Incilans secundum leges sit morte puniendus; 3° acceptando aut offerendo duellum puigabitnesc apud judicem in iis in qnibui est accusatus? E contra magis gravabitur propter duellum , ul jam dicebam.

Dico 2> Duellum auctoritate publica csl raro licitum.

Prob. Inprimis certum est non esso 1' ·- tum spectaculi aut ostentationis virium rausa: quia princeps non habet jus in v am subditorum nisi malefactorum ; imo nec ipsi liceret duos malefactores morti adjudicatos cogere ad duellum ,ul qui vincit patibulum evadat, propter periculum animæcx affectu vindictae qui posset irrepere ; videtur tamen quod isti damnati possint pugnare , ul cxcculorcs juslæ sententiae.

2° Certum est duellum esse illicitum ad detegendum crimen vel innocentiam, ut olim frequentabatur ; quia in duello æque potest cadereinnocens ac nocens : unde veritatis manifestatio expcclaretur vel a diabolo, cl esset superstitio; vela Deo, cl esset lenlalio Dei.

3o Non csl licitum duellum ad li nendam litem vel controversiam inter pi na os ; q na vel instituitur duellum ul per ejusr «*ntani dignoscatur qua parte es-el justitia , · sp redit argumentum procédons ; vcl ins i uilur tantum ad hoc, ul facto duello pari ·- lilc cessent, el tunc insanum cl diabolici est velle incurrere periculum vitæ, ul d ‹ ms lauta lilc a qua possunt propria volu mate ollula vita desistere, aut quæ potest melo rilale supremi principis vel sorte non ,>ericulosa terminari.

4m Per se loquendo non est licitum ducium ad finiendam controversiam , seu ad evitandum aul terminandum bellum inter supremos principes, quia duellum neque a Deo neque a natura est medium ordinatum ct proporlionalum ad propulsandam injuriam, vel ad oblinendam satisfactionem pro injuria illata , quæ sunl duæ bellorum el controversiarum causae inter supremos principes. Ergo. *Prob. ant.* Is cujus respublica habet jus, potest aeque vinci ac alter; vel enim est par utriusque pugnandi facultas, vel si unus sit exercitatior, plurima so lenlin hoc singulari certamine accidere ob quæ sæpe fortior el exercitatior succumbit; adeoquejustitia cl bonum communereipublicæ, sive in propulsanda injuria , sive m obtinenda satisfactione, quod communibus toliuscommunitalis vinhuspropugnari debel, exponitur aleæ duelli. Ergo.

Neque dicas pariter bonum commune exponi aleæ belli; non enim potesl princeps supremus inire bellum sive defensivu m sive offensivuin, nisi major spes affulgeat vincendi , sive vi ,sive insidiis, siveope c<mhederatorum, aul si vincatur , restaurandi el augendi vires ; hostis enim in hostem se habet ut agens in passum, agens autem non agit nisi sit fortius passo.

Cum ergoopponilur melius esse terminare bellum morte unius quam mullorum : *respondetur* id verum esse quando occisio unius est medium ordinatum el proportionalum ad utiliter pro republica terminandum bellum , quod negamus de duello, nisi per accidens in casibus infra referendis: elideo dixi *,prr se loquendo* id esse illicitum.

Quantum ad David qui duello pugnavit contra Goliath, communiter respondetur id fecisse cx instinctu divino, quod probavit (ventus, siquidem, occiso uno Goliath, hostis fugam arripuit. Aliunde in casu Davidis licitum esse duellum probabile est, *ul patebit* in tertio casu sequenti.

Dixi in conclusione, *raro* duellum esse licitum auctoritate publica; quia a pluribus assignantur quidam casus in quibus videtur esse licitum auctoritate publica. Priniw* *est,* si is qui juste bellum gerit se viribus inferiorum hosti sentiat, cl osse aul confligendum et succumbendum autduclIandum , potesl elacceplarecl offerre duellum ; quia bonum commune eo meliori modo quo polest defendit cl minus periculum eligit. Idem propior caindcm rationem videtur dicendum, si sil dubius de victoria, nec sit spes restaurandi exercitum casu quo profligetur.

Secundus casus: si duces, attentis belli incommodis, bonorum detrimentis, multorum necibus, etc., utilius reputent reipublicæ controversiam duello quam bello dirimere; tunc enim reputatura qluribus duellum licitum ex parte ejus qui bellum justum gerit, modo tamen inde non fiat victoria magis dubia quam in bello.

Tertius casus est, si, cx hoc quod duellum ab hoste oblatum non acceptetur, fiat hostis audacior el potenlior, alter dejectus el timidior, tunc etiam posse acceptari multorum est opinio. El videtur in pari casu Lavid pugnasse contra Goliath.

M III. — *Qua suit pana duellantium l*

Pœnæduellantium sunt excommunicatio latæ sententiæ summo pontifici reservata extra mortis articulum , suspensio, interdictum in iis locis in quibus scientibus et permittentibus locorum dominis duella fiunt, inhabililas ad beneficia ecclesiastica, privatio scpulluræ ecclesiasticae, etiamsi duellans moriatur extra locum conflictus cx vulnere ibidem accepto. Ita novissima constitutio Benedicti XIV, data anno 1752, perpetua infamia et aliæ pœnæ corporales quæ non sunt nostri foi i. Ita concilium frid. sess. 25 de Reformat, cap. 19, Gregorius XIII elClemens VIII, constitutionibus citatis. Itaque

Excommunicationem , quæ est præripua poena , incurrunt 1° principes, magistratus, duces miliIiæ, etc., praecipientes, aut tolerantes duellum , vel duellanlibuslocum concedentes; 2° pugnanlesin duello; 30quovis modo coopérantes ad duellum, scilicet « Qui aliis ad singulare certamen publice » vel occulte ineundum , vel ad provocan- » dum aliquem ad pugnam , sive ad hujus » generis scripta , quæ manifesta ,quæ<pic » carlulæ provocatoriae appellantur Scribon- ii da,dictanda, mittenda,deferenda, ndivul- » ganda, auxilium, consilium , operam vel » favorem praestiterint, sive id suaserint aut » mandaverint, quive in præmissis vel co- ii rum aliquo se quomodolibel immiscuc- Drinl; etiamsi neque pugna aliqua, nec » certamen , aut affectus , nec accessus aut » actus ad pugnam proximus, neque ex- ii pressa cl aperta provocatio subsecuta » fuerit : » ita in terminis Clemens VIII, bulla cita, § f> ; 4° spectatores ex industria, ut dicit idem Clemens VIII, ita ut sua praesentia incilent ad pugnam , etiamsi juxta Gregoriurn XIII non secula sil pugna, modo pugnaturi ad locum destinatum accesserint : unde non incurrunt excommunicationem qui transeundo spectant, aul qui ex industria quidem spectant, sed e loco in quo videri non possunt, neque si comilcnlurad impediendum duellum.

Petes 1° utrum provocantes principales et pro se, pugna non secula, incurrant excommunicationem ?

R. rem videri dubiam. Tnprimis Gregorius XIII, postquam excommunicavit eos qui *monomachiam commiserint*, domino*

permittentes, coopérantes, spectatores cl socios, addit in line §, *etiamsi Uli qui ad lorum df^linaluin pugnaturi accesserunt, impediti pugnam non commiserint. Sed* dubium est utrum hæc ultima clausula afficiat provocantes principales, et videtur pluribus quod non ; quia pontifex de illis mentionem non facit, nisi quatenus *monomachiam commiserint;* provocare autem non est monomachiam committere, insuper juxta bullam requiritur quud saltem duellaluri ad locum certaminis accessissent. Clemens VIII , sub finem § 6 , ubi excommunicat instigantes et coopérantes duello, apponit quidem hanc clausulam, *cliam pugna non secula* , sed §7, loquens de iis qui *duellum ex composito ineunt,* conseqiienlei de provocantibus principalibus, hanc clausulam non repetii. Quand· autem pœna infligitur propter delictum, delicto non consummato, non infligitur nisi exprimatur in lego ; sic qui imperat homicidium irregularis est si sequatur homicidium, secus si non sequatur. El hæc est opinio plurium non omnino improbabilis.

Alii volunt quod il bulla Clementina sufficienter exprimantur provocantes principales, etiam non secula pugna, quia §5 excommunicat eum qui *ex condicio ad singulare certamen descendit aut alium provocat,* ubi distinguit descendentem ad certamen seu certantem a provocante. *Neque dici potesl,* ut alii volunt, pontificem loqui de provocante in actuali pugna: quid enim necessc erat excommunicare specialiter provocantem in actuali pugna, cum hoc ipso <pio pugnat , etiam· non provocando, sit excommunicatus? Addunt hanc clausulam § 6 , *etiam pugna non secuta* subintelligendam osso in § sequenti, ubi agitur dc iis qui ex composito duellum ineunt, consequenter de provocantibus principalibus ct acceptantibus; quia mirum el absurdum foret more instigantes aut consulentes duellum esse excommunicalos, non secuta pugna, ct provocantes principales aut acceptantes, etiam non secula pugna, non esse excommunicalos. Ad rationem argumenti oppositi *respondent* in tantum esse veram in quantum ex ea non sequitur absurdum , ul nic sequeretur, prætcrquam quod provocantes principales sufficienter exprimantur, ul dictum est : et hæc sententia videtur communior.

Petes 2° uirum si unus vel amlto ad servandum honorem se provocent ad duellum non animo pugnandi, certo scientes impediendum ab amicis, aul aliter non futurum, vel etiam animo pugnandi el aliquos ictus inferendi, sed cerli moraliter quod nullum inde damnum sit secuturum, verum politis pax concilianda, incurrant excommunicationem ?

Λ. *probabiliter negative :* quia non provocant vere, sed apparenter lanium ad duellum; est enim duellum pugna periculosa : in foro tamen externo, ubi non judicatur dc internis, reputabitur duellum : el ideo rmn est excusandum a culpa.

Petes 3° uirum si paratoctarmalo ad duellum, a quo deterrere non possum , commodem arma mea, quia meliora sunl quam ipsius anna, incurram excommunicationem?

Respondet negative noster Luth post quosdam alios; quia non pecco, sed praslo obsequium licitum amico; non enim sum causa quod pugnet, sed quod pugnei cum periculo minori : sicut, si volenti absolute frangere jejunium cibo noxio, ipsi offeram innoxium, non pecco. Jura aulem excommunicant subministrantes illicite arma pugnaturis in duello, et quæ sint aliquo modo via veniendi ad duellum. Hæc sententia videtur probabilis.

Petes 4» utrum qui ralam habet pugnam, vel provocationem aut aliam actionem in bullis pontificum expressam, suo nomini faciam, incurrat excommunicationem?

/{ *Probabilius negative,* quia pœnæ non sunt extendendæ ultra terminos logis > et quando legislator eas ad ratihabitionem vult extendere, id solet exprimere: unde in pœnis ratihabitio mandato non comparatur, nisi exprimatur : in praesenti autem casu non exprimitur.

*Petes*5° utrum omnes istæ pœnæ incurrantur ipso facto ante sententiam judicis ?

R. excommunicationem, suspensionem, interdictum incurri ante sententiam judicis: idem dicendum de privatione sepulturæ ecclesiastics, si in conflictu obierit: si autem dubitet pastor an fuerit verum duellum, non potesl privare ante sententiam judicis aul inconsulto episcopo. Cæieræ pœnæ non incurruntur nisi post sententiam judicis : ct quamvis posset esse difficultas de inhabilitale ad beneficia oblinenda, sic tamen videtur usu receptum.

Petes «° qnis possit absolvere a casu duelli"

/?. Clementem VIII, nulla citata, soli I-ipæ hunc casum reservasse, derogando facultatibus ct induitis concessis quibusvis personiscujuscumqueordinis, status, gradus aut conditionis.

Nihilominus graves anciores censent quod, quando casus est occultus, episcopi possint ab illo absolvere, propler privilegium illis concessum a concilio Trid. sess. 2i, cap. 6, cui non csl derogatum per hanc constitutionem Clementis VHI, cum de illa nulla iit mentio, proul debebat Heri, ut censeretur derogatum. Ita Dezana post Bonacinam et Sanchez : el talem puto esse praxiin communem.

Etiam regulares privilégiait extra Italiam possunt ab illo absolvere, ut constat ex decreto S. Congrcg. sub Urbano λ III , quod est posterius de constitutione Clementis VIII ; de quo vide disseri. 6 de Poenitentia , art. 7, petit. 5.

ARTICULUS VI.

De scandalo.

5 I. — *Quid el qiiiituplex til scandalum ?*

Hïo q. 43. a. 1. o. — Scandalum græcc, significat latine offendiculum scu impactionem pedis. Contingit enim quoti quandoque aliquis obex ponitur alit ui in via corporali cui impingens disponitur ad ruinam, cl talis obex dicitur scandalum ; similiter in processu vilæ spiritualis contingit aliquem disponi ad ruinam spiritualem per dictum vel lactum alterius, in quantum ejus inductione vel exemplo ad peccandum trahitur, et hoc proprie dicitur scandalum. I nde

ibid. — *Dico* 1° Scandalum recte definitur : *Didum vel facium minus rectum, præbcns allcri occasionem ruines spiritualis.*

Ibidem ad 1. — Dicitur 1", *dictum vel factum ,* non concupitum, ul in definitione peccati ; quia peccatum internum quod non apparet, non potest præbere alteri occasionem peccandi. Sub nomine dicti vel facti, inlellige etiam omissionem dicti vel facti quod debet dici aut lieri, ul omissio horarum vel sacri die festo; ad affirmationem enim reducitur negatio, ul dictum est in definitione peccati.

Ibidem ad 2.— Dicitur 2», *minus rectum;* non hoc sensu quod sit rectumetab aliquo alio superetur in rectitudine, sed quod habeat aliquem delectum rectitudinis, id est non rectum ; sive quia est see mdiun se malum et peccatum ; sive quia , licet cx genere bonorum , habet speciem mali ex circumstantiis, aut ex eo quod soleat male lieri , et facile præsumalur sic fieri etiam (piando bene lit : sicut cum aliquis recumbit in idolo; quamvis enim hoc secundum se non sil peccatum , si aliquis non corrupt.) intentione faciat, tamen quia habet quamdam speciem mali, vel similitudinem venerationis idoli, potest allen præbere occasionem ruina.· : el ideo Apostolus monel t Thcss. 5 : *Ab omni specie mala abstinete vos.*

Dicitur 3 , *præbcns alteri occasionctn ruinée spiritualis ;* ut cum quis suasione, consilio, exemplo, etc., inducit alium ad peccandum. Neque est necesse quod expresse intendat peccatum alterius, sed sufficit quod dicat vel faciat id ex quo attentis circumstantiis natum est sequi peccatum alterius. Non ergo omne peccatum coram aliis commissum semper habet malitiam scandali, sed quando prævidelur aut prævideri potest ac debet periculum ne alii coram quibus committitur, per illud inducantur ad peccandum; sæpe enim contingit quod peccantes coram aliis tam pravis moribus et mala fama laborent, vel præsenlçs tam prudentes el in virtute constantes sint, ut nemo pravo peccantis exemplo moveatur (id tamen vix admittendum est in materia luxuriae); vel etiam fieri potest quod praesentes sint ita animo parati ad peccandum ul exemplum aliorum nihil conferat ad eorum peccatum.

Hinc vides corrigendam esse opinionem plurium de vulgo (pii, dum videntes au rescientes aliorum peccata , juste commoventur, pudore suffunduntur, indignantur, dicunt se esse scandalizatos; scandalizari enim csl peccando pali ruinam spiritualem : isti autem non peccant, nisi forte inde erumperent in maledictiones aut judicia temeraria.

ibidem ad 4. — *Dico* 2° Duplex est scam dalum , unum activum quod definivimus; aliud passivum , quod est ruina spiritualis proximi occasione dicti vel facti alterius,

ibid. — Activum duplex : unum per se, aliud per accidens : activum per ss est,

qnarulo quis expresse intendit suo facto vel dicto inducere alterum ad peccatum , vel, si non intendat expresse, talc est factum aul dictum , ul ex sc sil induclivuni ad peccatum; activum per accidens, est dictum vel factum ex quo præter intentionem peccantis el conditionem operis, aliquis male dispositus inducitur ad peccandum, puta, cum aliquis invidet bonis alterius: et hoc scandalum , si nullo modo nec etiam implicite sil intentum , csl improprie scandalum.

Scandalum passivum csl etiam duplex, datum cl acceptum : datum est quod vere oritur ex alterius dicto vel facto quod revera malum est aut speciem mali habet; acceptum csl quo quis cx dicto vel facto alterius, præter omnem ejus intentionem ct conditionem operis, cx sola sua sinistra interpretatione sumit occasionem peccandi : idque vel cx infirmitate aut ex ignorantia, el dicitur scandalum pusillorum; vel ex sola malitia, ct dicitur scandalum pharisaicum, quia pharisæi ex malitia scandalizabantur ex sanctissimis dictis cl factis Christi, Maith. 15.

Ibid.— Quandoque ergo csl scandalum passivum sineaclivo, ul pharisaicum, quandoque est activum sine passivo, ul cum aliquis inducit verbo vel farto alium ad peccandum , cl ille non consentit; quandoque csl activum cum passivo, ul cum ad inductionem unius alius peccat.

§ H. — *Utrum uafhlalum fit peccatum ?*

Ibid. n. 2. o. — De scandalo passivo non est dubium, quia nemo scandalizatu) nisi quantum aliqualiter ruit spirituali mina quæ est peccatum. Dc activo alitem

Ibid et a. 4 o. — Dico 1° Omne scandalum activum proprie dictum est peccatum x genero suo mortale ; quia vel opus scandalizans est secundum sc malum , vel habet lociein mali, ei ideo omittendum propter roximi charitalem qua tenemur saluti oximi providere : unde scandalum oppo- nitur chai ilali el misericordia?, quatenus ha c inclinat ad correptionem fraternam , › msequcnter peccatum mortale ex genere.

Jtxd «4.0 — Potest tamen fieri veniale, non solum cx indeliberalionc, sed etiam ex levitate materiæ; ul si quis, ex levi et /eniaK indiscretione, dicit aul facit id quod habcl aliquam speciem mali unde aller præter intentionem agentis inducitor ad peccandum mortaliter; vel si quis per peccatum veniale intendat alium inducere in peccatum veniale tantum.

Dices 1' Peccata non eveniunt ex necessitate : alqui *neccsscesl ul uenianl tcandaltt;* inquit Christus, Mallh. 18: ergo.

Ibid. a. *i* ad 4 — *R.* necossc esse ul veniant scandala non necessitate absohila . sed cx hypothesi perversitatis el infirmitatis hominum qui sibi a peccatis non cavent : sicut, si aliquis medicus videns aliquos indebita diota utentes diceret : Nccrssc est lales infirmari ; quod inlelligcndiim et sub hac conditione , si dictam non mutent : similiter necesse est evenire scandala , si homines conversationem malam non mutent.

Dices 2° Christus, Mallh. 19, dixit Petro *Scandalum mihi* ή .'atqui nonest verisimile Petrum in hoc peccasse, cum juxla S. Hicron. in hunc locum, Petrus ageret ex affectu pietatis : srgo.

Ibid, ad 2. ct in 4. d. 38. q. 2. a 3. q 1. ad 1. — Λ. hæc Christi verha duplicilere xponi posse: 1 sic ut Petrus excusetur ab omni culpa , sumalurquc scandalum large pro quolibet impedimento; volebat enim Pelruç Christi passionem impedire quodam pietatis affectu ad Christum: hunc sensum indicat hic Auctor; alio modo, sic utscandalum proprie sumatur, el Peirus dicatur venialiter peccasse peccato scandali, quatenus in quantum ex se erat scandalizabat Christum, in quem tamen cadere non poterat scandalum passivum, volendo ipsum retrahet e a passione de qua mandatum habebat a Patre : nec refert quod ita ageret Peirus ex affectu pietatis, possunt enim quandoque mala committi ex affectu pietatis et bona intentione ab eo qu< habet zelum Dei, sed non secundum scientiam. Hunc sensum indicat Auctor in 4 citatus in margine, et in Calena aurea.

§ III — *Ll> inn xandihuu fjitiKttc fri*

Ibid. n. 3. o. — Non est quæstio de scandalo passivo, ipiia certiim est non esse sueciale peccatum, siquidem ex dieto vel facto alterius aliquem ruere contenjiil secundum quodeumque genus peccati Nec hoc ipsum quod est occasionem peccandi siimeie cx dicto vel facto alterius, spccialen.· rutioneni peccati constituit, quia non importat spe-

cialem deformitatem speciali virtuti oppositam Quæslio esi igitur de scandalo act vo.

Ibid — Auctor distinguit hic duplex scandalum . unum perse, aliud per accidens· non tamen intclligil hanc distinctionem eodem modo ac in art. t. Vocat hic scandalum per se, quando quis suo inordinato dicto vel facto inlcndilcxprcsse trahere alterum ad peccandum ; vocat scandaium per accidens , quando quis facit aut dicil id ex quo praevidet aut prævidcre potest ac debet quod alter scandalizabitur, absque expressa intentione ipsum inducendi ad peccatum.

Ibid. — *Constat* 1° inter auctores scandalum per se ct ex intentione expressa esse speciale peccatum, quia specialem repugnantiam habet ad charilatem qua tenemur velle bonum spirituale proximi : unde in hoc scandalo reperiri potest triplex peccatum, ut si quis agit impudica coram puella ul ipsam inducat ad fornicandum , est duplex peccatum, peccatum conlra castitatem, el peccatum scandali conlra charilatemel correptionem fraternam.

Constat 2° scandalum per accidens sine intentione expressa , si detur per opus secundum se bonum aut indifferens, sed habens speciem mali, cssectiam speciale peccatum; quia est peccatum, el non habet aliam rationem peccati quam scandali.

Verum controversia est utrum scandalum per accidens quod datur per opus jam ex se malum , sil speciale peccatum , ul si quis coram aliis fornicetur, non intendens expresse inducere in luxuriam.

.Mulli ergo tenent hoc scandalum esse speciale peccatum, 1·· quia in aliis peccatis sullicil vidualis et implicita intentio : ul qui sagittam incaute projiciendo hominem occidit, est homicida; qui ex garrulitate lædit famam proximi, est verus detractor; qui fornicatur cum moniali, est sacrilegus; licet primus non intendat expresse, sed tantum virtualiter et implicite occidere; secundus, detrahere; tertius , rem sacram profanare ; 2· quia, ul modo dicebamus, conveniunt omnes scandalum per opus de se bonum aut indiffcr°ns habens speciem mali, essespecrdle peccatum : ergo et scandalum per opus de se malum; non enim istud csl melioriscwiditionisquam primumcl quamvis sit jam secundum se malum , nihil impedit quominus ex diverso capite referatur ad duplicem speciem peccati.

Negant autem hoc scandalum esse speciale peccatum Paludanus, Cajelaiius, Üaiines, Vasques, Azorius, Sanches, Beccanus, etc., et videtur expressa sententia S Thomæ; quæril enim cx professo S. Doctor in hoc art. 3, utrum scandalum sit speciale peccatum ? et sic resolvit : *a* Scandalum ac- » Iivuni potest accipi dupliciter, per scsci- » licet el per accidens : per accidens qui- » dem , quando est prælcr intentionem » agentis , ut puta cum aliquis facto suo vel » verbo inordinato non intendit alteri dare » occasionem ruinæ, sed solum sua? salis- » facere voluntati; el sic scandalum acti- » vurn non est speciale peccatum, quia quod » est per accidens non constituit speciem. » Per se autem est activum scandalum, » quando aliquis, suo inordinato dicto vel » facto, intendit alium trahere ad peccan- » dum : cl sic ex intentione specialis linis «sortitur rationem specialis peccati; linis » enim dat speciem in moralibus. » Nihil sane videtur expressius.

Respondent Wiggers et Sylvius quod, quando S. Th. dicit scandalum per accidens, prout explicat, non esse speciale peccatum, inlelligendussitdcco quod est prorsus per accidens, id est, quod neque directe neque indirecte el interpretative est volitum, sed omnium præter intentionem agentis , non solum expressam , sed etiam interprelalivam : qui autem facit opus malum ex quo natum est sequi ruinam proximi, istud scandalum non est omnino per accidens; quia etsi non sitexpresse el directe volilum, est tamen indirecte cl interpretative velitum.

Sed conlra. Quod est omnino per accidens; id est, neque directe, neque indirecte, neque expresse, neque interpretative volilum, non csl peccatum ; et si non sit peccatum , non est verum scandalum, quia, u ail S. Th. art. præced. in corp, *scandalun activum semper est peccatum in eo qui scandalizat ;* atqui, dum dicil hic quod scandalum per accidens non sil speciale peccatum, loquitur de scandalo quod sil peccatumet verum scandalum : ergo non intelligil de scandalo quod csl omnino per accidens, id csl, nullo volilum, sed de scandalo quod csl indirecte cl interpretative volilum.

Videtur, meo saltem judicio, nustrr Serra

verius attigisse mentem 1). Thomæ, el aperuisse viarn ;nl conciliationem ulriusque sen1*niiii·; unde cum ipso.

Dico. Scandalum per accidens, do quo in casu, mm csl quidem speciale peccatum, csl tamen specialis circumstantia aclus mutans speciem.

Prob. cum laudato Serra , ex differentia quæ est inter speciem peccati ct ejus circumstantiam. Species peccati, seu prima essentialis et specifica ejus malitia , desumitur ex objecto primario ct directe volito; circumstantia autem , quæ est quoddam accidens aclus moralilcr sumpti, sumitur ab objecto secundario el indirecte volito, ul latius exposuimus cx Auctoro, dissert. 4 de Actibus Humanis, ari. 3, § 1 el 2. Ergo, quando quis dicio vel facio præbcl alien occasionem ruinæ, hoc dirccle el per so non intendens, tale scandalum non babel rationem specialis peccati, sed solum circumstantia; ; habebit autem rationem specialis peccati, quando per se primo ct directe intendit alterum inducere ad peccatum.

Hoc autem sensu S.Thomam intellexisse scandalum per accidens non esse speciale peccatum , *paid* ex eo quod in corpore articuli et in resp. ad 1 cl 3, nullam aliam rationem afferat cur non sil speciale peccatum , quam quia ratio specialis peccati habetur ex intentione specialis linis, el id quod csl per accidens non constituit speciem : esse autem circumstantiam mutantem speciem, *probal prima ratio prima· scnlentiæ.*

Quantum ad secundam rationem. Disparitasest, quod opus cx sc bonum seu indifferens, cum non habeat ex objecto primam et specificam malitiam, ncccssc csl quod illam habeat ex circumstantia quæ in genere mali primo intenditur: at opusex se malum cam habet cx ohjecln, unde ea quam habet cx circumstantia non est essentialis et spetitica. Cum ergo objicitur quod sil speciale teccalum inferre nocumentum proximo, (icet non sit directe volilum , sed indirecte sintum in causa , *distinguendum csl.* Si Causa sil ex sc bona vel indifferens, *C.* si sit jam cx se mala, :V. tunc enim est tantum circumstantia. Consule locum citatum de Actibus Humanis.

Dices. S.Th. in finem hujus an. 3, dicil : « Sicut furtum csl speciale peccatum ‹ aul » homicidium , propter speciale nocurmmn tum proximi quod intenditur, ita <-tiam » scandalum. » Atqui intentio quæ requiritur ad speciale peccatum furti vel hornicidii non est expressa el formalis inferendi proximo nocumentum , sed victualis et indirecta : erge similiter in scandalo.

II. cum eodem Serra, .V. min. Ut enim dicil S. Doctor 1, 2, q. 73, a. 8, *In furto d homicidio nocumentum csl per se objerturn peccati,* cl homicida vel fur *operalvr animo nocendi alteri;* implicat enim contradiclionein velle expresse alteri auferre vitam aul aliam rem, cl non velle expresse illi nocere.

Conferta! in /ner· edenta doctrine.

Et dictis in duobus procedentibus coUiqes scandalizantem teneri explicare in confessione lu non solum peccatum quo alterum scandalizavit, sed eliam speciem peccati ad quod illum pertraxit, pula, fornicalionem , aldulleriuin, ebrietatem, etc., quia peccatum scandali non solum est conlra charilalem proximi, sed eliam conlra illam virtutem ad cujus violationem ipsum pertrahit ; lex enim quæ ipsum dirccle obligat ad servandam castitatem v.g. illum obligat indirecte ne sciens et volens proximum ad violationem castitatis inducat.

2· Tenetur scandalizans explicare numcrum personarum quas sive directe sive indirecte scandalizavit; quia tot sunt distincta nocumenta quot sunl personæ.

3° Tenetur explicare conditionem personarum scandalizatarum, quando ista con-«lilio affert deformitatem specialem; ul si induxisti ad lurpia monialem , uxoratam , consanguineam, etc.

4° Tenetur explicare an invitum, aul non cogitantem, an facile consentientem cl paratum induxerit; quia in primo causal voluntatem el actum peccandi, in secundo actum tantum ct exercitium peccati.

Ad hæc ut plui imum non satis attendunt tam pœnilenles quam confessorii, præsertim ubi agitur de scandalo per accidens et indirecte intento tantum.

5° Est eliam aliquando explicanda conditio scandalizantis, ut si superior, paterfamilias, parochus, etc., scandalizaverit subditos; quia hi tenentur non solum ex charitate, sed eliam cx officio praecavere ruinam suorum subdilorum.

Qui induxit nitorum ad peccatum injuslil'æ, jussione, consilio, auxilio, etc., tonetur cum illo ad restitutionem, eo modo quo diximus dum de restitutione facienda a coopéran tibiis ad injustam damnificationem , disseri. 8 de Justitia, a. 13 ; quia non solum peccat contra charilalcm respectu illius quem scandalizat, sed eliam contra justitiam respectu illius ad cujus damnum concurrit. Mulli id negant, si exemplo tantum alium induxerit ad peccatum injusliliæ; sed contrarium probabilius docuimus, loco citato § 3 in line : quia, si suo exemplo eflicaciter movet ad damnilicationcm , æque peccat contra justitiam respectu damniticali ac si moveret consilio aul suasione.

§ IV. — *Utrum bona tam spiritualia f/uam temporalia fint dimittenda propter scandalum passivum vitandum*

Q 43 a. 7. o. — *Dico* 1° Bona spiritualia quæsunl de necessitate salutis, id est, quæ prætermilti non posunt absque peccato, non sunt dimittenda propter scandalum passivum vitandum : 1° quia homo secundum ordinem charilatis plus debet diligere salutem suam spiritualem quam alterius; — Ibidem ad 5. — 2" quia implicat aliquod peccatum etsi lanium veniale esse licitum, hoc ipso enim desineret esse malum cl peccatum : unde Apost. Rom. 3 , dicit : A7on *sunl facienda mala ul eveniant bona.*

Ibid. o. — *Dicol* Bona spiritualia quæ non sunl de necessitate salutis, seu quæ prætermilti possunt absque peccato, non sunt dimittenda propter scandalum pharisaicum , si subsit aliqua causa ea non differendi; quia, cum hujusmodi, scandalizati peccent cx militia , non sunt in necessitate a qua non possint se facile liberare sino ope alterius; ct alioquin daretur locus iniquis impediendi bona opera cum vellent : unde hoc scandalum non esse curandum docuit Christus, Matlh. 15, quando discipulis referentibus quod pharisæi scandalizabantur ex ejus dictis et factis, respondii : *Sinite illos, cceci sunl cl duces tacorum.*

Dixi tamen , *si subsit aliqua cause non differendi,* quia charitas dictat no absque ulla cause offeramus etiam peccaturo cx malitia occasionem peccandi; abhorret enim charitas ab omni eo quod Deum offendit.

Ibid. — *DicoS'1* Bona spiritualia qua non sunt dc necessitate salutis, ut in praecedenti cojjç] usione, sinon immineat periculum, sunt propter scandalum pusillorum ocullanda aut differenda, donec reddita ratione hujusmodi scandalum cesset; quia proximo in necessitate spirituali constituto tenemur subvenire, quando commode possumus : atqui qui ex ignorantia vel infirmitate peccaturus est ex meo facto, est in necessitate spirituali : ergo, cum possum commode illud occultare vel differre donec instruatur, ad id teneor.

Dixi, *donec ratione reddita hujusmodi scandalum vessel;* quia « Si post redditam » rationem, inquit Auctor, scandalum du* » ret , jam videtur ex malilia esse, el sic » propter ipsum non sunl hujusmodi spiIl ritualia opera dimittenda. « Observat Sylvius S. Thomam consulto dixisse, *videtur cx malitia esse*, quia non sic semper est; potest enim scandalum pusillorum eliam post rationem redditam durare, sive quia hanc rationem ex stupiditate non apprehendunt, sive quia contraria raliinc sibi magis apparente aut contraria consuetudine ducuntur : quo casu monet ex Cajelano, quod si ista spiritualia non necessaria sine nostra notabili jactura possint differri, adhuc ab eis sil abstinendum, donec scandalizati plenius informentur.

In hucusque dictis satis conveniunt theologi ; sed controvcrtilur utrum ea quæsunt legibus præcepla vel prohibita, possint aul debeant prætermilti ob scandalum pusillorum?

Quidam absolute ct universaliter ligoni ; quia, inquiunt, implelio operis præcepli nec in se est mala , nec habet speciem mali : ergo, si quis inde scandalizatur, scandalum non erit datum sed acceptum, sicquc ruinam sibi imputet cl non alteri. Nec obstat quod sil aceptum ex infirmitate, quia infirmitas illa non est sine malitia. Verumlamed cum communiori sententia.

flico 4“ Quando occurrit aliquod præcepium affirmativum, sive naturale sive positivum divinum vel humanum, aul etiam negativum divinum vel humanum non prohibens res intrincc malas, incom possibile cum præccplo naturali de vitandi, scandalo proximi , perpendendum est quodnam, omnibus attentis, sit majus el

ningis obligans, cl illud est se v ,n l l n ; quia, quando concurrunt duo præcepla quæ non possunt simul observari, majus obligat cl alia desinunt obligare pro tunc. Porro præceptum devitando scandalo pusillorum quandoque magis quandoque minus obligat (piam alia , *ul patet* in casibus sequentibus qui communiter admittuntur.

Ibid nd f et 3 — 1" Correptio fraterna csl juris naturalis, cl tamen est omittenda si corripiendus inde scandalizetur cl fiat deterior. Similiter punitio peccatorum est juris naturalis, el tamen juxta S. Augustinum l. 3 contra Epist. Parmen, c. 2 , csl dimitlienda ubi cx illa periculum schismatis timetur.

Ibid, nd 2. — 2“ Prædicalio Evangelii est juris divini positis i, et tamen ab ca cessandum est propter scandalum, .Matlh. 7, v. 6. Item integritas confessionis est præcepli divini, ct tamen mulier in confessione potest el debet omittere peccatum ex quo intelligit confessai ium , cui necessario confiteri debet, grave scandalum cl infirmitate passurum.

3 Audire sacrum dic fecto, jejunare in quadragesima, sunt præcepli ecclesiastici; si tamen uxor prævideal inde maritum morosum aul zelotypum notabiliter ex infirmitate ofTende.idum , atque blasphcmiaruin, imprecationum csl gravis dissensionis occasionem sumpturum , potest el dcbcl semel cl iterum isla omittere.

Solet hic proponi casus, an puella quæ scit aliquem determinate cx suo aspectu scandalizari, possit cl debeat sacrum dic festo omillere? *Respondetur* salis communiter quod possit el debeat semel el iterum omillere , non vero diu ; neque semel, si iliqui tantum indeterminate sint cx ejus jspeetu scandalizandi ; alias nunquam dc domo posset exire, aut respicere per fenestras, quod esset nimis durum. *Responsionem* hanc nolim absolute negaro, si certo ronslet, ul supponitur, hanc puellam non posse sino scandalo determinatas personae ire ad ecclesiam : sed suppositionem difficile admitto Numquid enim potet occulte ire ad ecclesiam, aut velata more palriæ,aul minus ornata? Si ita est, tenetur : unde casus videtur raro admittendus in praxi.

ir E ronlra : si scias ex ingressu in domum cujusdam mulieris in qua csl infans baptizandus, quei» **«mo alius vult bapli-zare,oriri scandalum, nihilominui dcbc« ingredi , præmissa, si possibilis fit, munitione ; quia præceptum subveniendi saluti infantis praeponderat præiepto scandali vitandi. Idem propter idem est dicendum, si cx baptismi necessarii collatione præsideas aliquos graviter commovendos et blasphema!uros.

Itaque ad rationem in contrarium ante conclusionem positam *R.* quod, quamvis scandalum sil acceptum el interveniat aliqua malitia scandalizatorum , hi tamen sunl, hoc non obstante, misericordia ct compassione digni, eisque subvenire urget præceptum charilatis : alioquin nunquam obligaret præceptum dc vitando scandalo pusillorum , quod semper est acceptum et cum aliqua malitia. Et numquid ei qui cx scandalo accepto in desperationem aclus vult sibi mortem inferre , teneris succurrere , eliam omittendo sacrum in dic festo, si ita necesse sil? Et tamen est scandalum acceptum cl intervenit aliqua malitia.

A'rr/ire *dicas* esse de necessitate salutis observare præcepla tam naturalia quam (lix ina ct humana. Id quidem verum est dc praeceptis aclu obligantibus : nos aulem dicimus ca non obligare in casibus positis ct similibus, quia ipsis prævalcl præceptum dc vitando scandalo.

Ibid a. 8. o. — *Dico* 5° Bona temporalia quæ non sunl nostra, sed nobis ad conservandum pro illis commissa, sicut bona Ecclcsiæ, committuntur prælalis cl bona communia rectoribus reipublicæ, non sunl propier scandalum dimittenda; quia horuni conservatio, sicut cl depositorum , his imminet quibus sunt commissa ex necessitate, nec illorum sunl domini. Idem dic de pupillorum tutoribus.

Observant tamen graves auctores, S. Antonius , Paludanus, Cajelanus ct alii quoad bona Ecclesiæ, quod si ex eorum defensione ingravesceret scandalum in populo, nec ratione reddita sedari posset, prælalus melius faceret si consensum Ecclesiæ procuret ul debitum condonetur, quam si exigat.

Ibid. — *Dico* 6° Temporalia bona quorum non sumus domini , propter scandalum pusillorum, vel sunl totaliter dimittenda, ea tribuendo si penes non habeamus, aut ca non repetendo si penes alios seni (intellige si non sint gravis momenti)) vel scandalum est sedandum per monitionem aut instructionem : quia tenemursubvemre

necessitati spirituali proximi, licet non extremis, cum aliquali nostro damno temporali , *ut paid ex didis* de ordine charilatis el de correptione fraterna. Quod si post instructionem adhuc scandalum duret, ordinarie tunc est cx malitia.

Ibid. — Si vero scandalum sit ex malitia el pharisaicum, propter cos qui sic scandala condiant, non sunt dimittenda temporalia; quia hoc noceret bono communi; (’aretur enim malis rapiendi occasio, el noceret ipsis rapientibus qui retinendo aliena in peccato remanerent.

$ V. — *C<r!e<a iliflicnltntes men senniiabim breviter trtolvtinlttr.*

Petes\° utrum silsemper peccatum scandali petere ab aliquo id quod non est facturus sine peccato?

R. i" Petere aut consulere absolute opus quod fieri non polesl absque peccato, est semper peccatum scandali ; quia hoc est directe inducere alterum ad peccandum. Dixi *absolute ,* quia , si quis essel determinatus ad grave peccatum, liceret illi suadere minus; sensus enim non est quod absolute faciat minus, sed condilionaliler : Si decrevisti facere malum , fac potius minus.

R. 2' Si quod petitur heri possit absque peccato, quamvis praevideatur alter non facturus absque peccato, subsistente justa causa, non est peccatum scandali illud ab eo petere. Sic in necessitate licet petere mutuum ab usurario, sacramenta a malis ministris; quia qui petit sic ex justa causa, petit quod justum est et rationabile, ct quod alter polesl bene facere si velit. Excipe casum quo quis peteret a malefico tollere maleficium quod quidem polesl tollere sine maleficio, sed quem scis non ablaturum nisi per aliud maleficium; quia, cum daemon sit Dei inimicus irrcconciliabilis, omnis societas cum illo est jure naturali illicita , ulpotecontra fidelitatem el reverentiam ilebitam Deo. De his vide plura quæ scripsimus in variis locis, nempe dc Religione, ilisserl.7, a. 5, § 2, petit.2sub finem; de Contractibus, dissert. 4, a. 7; de Sacramentis in genere,dissert. 5, a. 6, conci. 2, el alibi.

Petes 2° utrum cooperari materialiter neccalo alterius sit peccatum scandali ?

.’i. Quod cooperari peccato alterius per actiones secundum se indifferentes, ut contingit in captivis apud Tureas qui remigant contra Christianos, in rusticis qui avehunt prædas furtivas militum, if. caupone qui die veneris apponit carnes hospitibus, si id fiat metu mortis aut gravis damni, non sil peccatum scandali : de qua materia non parum implexa, vide plura quæ scripsi in tract, de Justitia, disseri. 8, a. 13, §6.

Petes 3U utrum scandalum reperiaturin viris perfectis?

Ibid, *a* 5. et 6. o. — *It.* scandalum non reperiri ordinarie in viris perfectis: non passivum , quia cum firmiter inhæreanl Deo, non moventur aliorum dictis aut factis; non activum, quia, liret ex humana infirmitate a perfectione deficiant, id tamen fit occulte vel leviter, ex quo non potest ab aliis rationabiliter sumi occasio peccandi.

Dixi *ordinarie;* quia, licet Auctor hic absolute loquatur, intelligendum tamen esse de eo quod ordinarie el ul plurimum accidit, constat ex his quæ scribit in 4, d. 28 , q. 2, a. 3 , q. 1 et 2, ubi agnoscit aliquando, etsi raro, scandalum tam passivum quam activum posse reperiri in perfectis, sed quatenus deliciunt a perfectione; idque evidens est. Cum enim perfecti in via non sunl confirmati ingratia, possunt cx dictis vel factis aliorum moveri ad peccandum, cl ipsi facere vel dicere id ex quo alii moventur ad peccandum.

DIGRESSIO HISTORICA.

UTRUM BELLUM QUOD KfIUI JACOB IKTULFRURT 51-CHIMITI5 PROPTER S1UPRUM DIKÆ SORORI ILLATUM , FUERIT JUsTUM ›

// /irf. { . i! If· Ifn*

Moyses, Genes. 34, nariat quod, cum Jacob juxta Salem , urbem Sichimitarum , tentoria fixisset, Siche n, filius Ilemor Ilevæi, Dinam Jacobi filiam seorsim repertam defloraverit ; quam cum patre petiit in uxorem a Jacob; annuit Jacob ea lege ut omnes Sichimitæcum rege et ejus filio Sichem circumciderentur : conditione accepta et adimpleta, Simeon et Levi fratres Dina? primo, deinde cæleri filii Jacob, tertia dio circumcisionisquo vehementissimus^st ejus dolor, urbem invaserunt et irruerunt iu Sichimitas, omnesque masculos ‹ mn rore el u j iis lilio trucidarunt, ac mulieie*, pue-

ros, greges, armenta abduxerunt. Quaeritur utrum istud bellum fuerit justum ?

Dico. Bellum quod lilii Jacob Sichimilis intulerunt non erat justum. *Prob.* 1° quia illdiuzn Imi sine legitima auctoritate, nempe inconsuito Jacob , cujus erat vindicare injurian faciam suæ tiliæ; 2° illatum fuit contra fidem datam el pactum quod inierant filii Jacob cum Sichimilis; 3“ quia Sicinnii las ex recenti vulnere debilitatos, el ad bellum imparatos el inermes aggressi sunt, quod sapii crudelitatem ; 4° quia longe majorem vindictam sumpserunl quam mereretur facinus Sichem : ofierebal enim demor lotam quam poterat satisfactionem, aec majorem exigebant Jacob el ejus filii, el tamen non solum reum , sed omnes masculos insontes occiderunt, urbem depopulati sunl, greges el armenta, mulieres cl pueros abduxerunt.

Unde Jacob graviter objurgavit Simconem el Levi, auclorcs facinoris, Genes. 34, v. 30 : *Turbastis me,* inquit, *cl odiosum fecistis me Cananceis el Phcrezais habitatoribus terra: hujus. Nos pauci sumus ; illi congregati percutient me, cl delebor ego et domus mea.* El dum moriens benediceret filiis suis, de Simeone el Levi sic loquitur, Genes. 49 : *Simeon cl Levi fratres, vasa iniquitatis bellantia. In concilium eorum non veniat anima, et* tn *cœlu illorum non sil gloria mea ; quia* in *furore suo occiderunt virum , el in voluntate sua suffoderunt murum. Maledicius furor eorum, quia pertinax ; cl indignatio eorum, quia dura : dividam eos* tn *Jacob, cl dispergam cos in Israel.* Quæ verba, juxta S. Hicron. in Traditionibus Hebraicis, inIclligunlur de cædc Sichimitarum per Simconem cl Levi.

Dices 1» Jacob, Genes. 48, v. 22, dicit lilio Joseph: *Do libi partem unam extra fratres tuos , quam tuli de domo .tmorrhxi in jladio el arcu meo.* Quod sic vertunt Septtia · ginla interpretes : *Do libi Sichimam pnrcipuum supra fratres luos , quam accepi de manibus .dmorrhœorum in gladto meo el sagitta.* Amorrhæi autem erani Sichimitæ : si ergo Jacob judicasselbclluin contra Sichinitas injustum, eorum urbem non retinuisset , nec legasset filio suo Joseph , sed legitimis dominis restituisset. Ergo.

It. pariem illam quam Jacob pri/cipuum dedil Joseph , non fuisse urbem Sichem , sed pariem agri vicini quam centum agnis cmeral a popularibus Hcmor, Genes. 33 , v. 19. Vox enim *Sichem* quam usurpant Septuaginta interpretes est ambigux significationis : quando sumitur ut nomen proprium , significat urbem Sichem ; quando sumilur ul nomen appellativum, significat partem : sic autem hic accipi constat non solum cx S. Hicron. cl la tina versione, sed cx eyriaca cl arabica, elex paraphrasi chaldaica. Dicil autem Jacob se eam tulisse *in gladioelarcu,* quia, liceleam primo emerat a popularibus Hcmor, postea tamen Amornæos e vicino agro armis expulit, quia illam injuste irrepueranl a Sichimilis. Neque verum esi *Ilemor* el *Sichem* fuisse Amorrhæos; erant enim juxta S.Scripluram *lierai.* Insuper incredibile esi Jacob, qui invasionem urbis Sichem tanquam injustam suis filiis exprobravit, el cujus auctoribus Simoni cl Levi cap. scq. moriens maledicit, urbem hanc retinuisse, deejusinvasionegloriari, el eam Josepho Linquam suam dedisse.

Dices 2· Judith, cap. 9, laudat zelum Simconis in invasione ct eversione urbis Sichem.

R. Judith hac in re sensum Scripturæ non attigisse, vel Ianium spectasse primum propositum Siinconiset Levi quo intendebant juste ulcisci stuprum Dinæcl familiæ dedecus. Nec obstat quod Judith dicat Deum illos adjuvissæ; sæpc enim Deus adjuvat temporaliter peccatores.

Bxu.. r r.

INDEX

Dissertationum , Articulorum, Paragraphorum , Petitionum, Consectariorum, Digressionum, etc., quæ in hoc tomo V continentur. i II

TRACTATUS DE FIDE. DISSERTATIO I. De objecto fidei. f
Ari I. Quodnam sil objectum fidei? Ib
Solvuntur objectiones. 2
Art. II In quod fit ultima resolutio seu analysis fidei nostræ? 4
Petes utrum revelationes privalæ pertineant ad fidem? 6
Art. MI. Utrum fidei possit subesse fabnui? Ib.
Solvuntur objectiones. 8
Art. IV. Utrum objectum fidei sit necessario obscurum , et quomodo obscuritas se habeat ad illud ? 9
Art. V. Utrum saltem evidentia in attestante sit compossibilis cum fide ? Ib.
Art. VI. Utrum mysteria fidei sint evidenter credibilia? 40
Solvuntur objectiones. 44
Art. VII. De articulis et symbolis fidei. 43
§ I. De articulis fidei. Ib.
Petes 4 utrum credibilia convenienter distinguantur per articulos ' Ib.
Peles 2° quot sint articuli fidei? Ib.
Petes 3° utrum articuli fidei secundum successionem temporum creverint ? 44
§ il. De symbolis fidei. 45
Petes 4° quid sit fidei symbolum? Ib.
Petes 2° an conveniens fuit articulos fidei redigi in symbolum ? Ib.
Peles 3° quot sint fidei symbola in Ecclesia ? Ib.
Petes 4° quare plura symbola proponuntur in Ecclesia? ? Ib.
Digressio prima historica. Utrum symbolum quod dicitur Apostolorum, sit ad Apostolis editum? Ib
Digressio secuwda historica. Utrum symbolum quod dicitur S. Athanasii sit genuinum ejus opus ? 46
DISSERTATIO II. De motivis credibilitalis religionis Christian® , adversus incredulos vulgo deisfas. 17
Art. I. Vaticinia Prophetaram de religione Christiana *t ejus auctore. 48
Art II. Miracula Christi et Apostolorum, item promissiones Christi adimpletæ in confirma tionem religionis christianæ. 20
I I. Quædani quaestiones circa miracula breviter resolvuntur. Ib.
Petes 4° quid sit miraculum? 20
Pi les 2° utrum omnia quæ videntur aut dicuntur miracula, sint vera et proprie dicia miracula ? 24
Pete* 3' quomodo dignosci potest aliquod miraculum esse facium virtute divina, et non virtute naturae nobis ignota , ideoque p*se verum miraculum ' Ib.
Peles 4U unde dignosci possit fa< tum miracu· losum quod narratur, non esse scppusilnm el fabulosum ? 22
$ IL Facia sunt vera miracula in confirmationem religionis Christians. Ib.
Primum. Libri novi Testamenti non sani suppositi. Jb
Secundum Facta quæ narrant sm l vera. Ib.
Tertium. Ista facta sunt vrra mirandi. 23
$ III Prophetiaeel promissiones Christi adimpletæ. 25
Art. IП. Modus mirabilis et plane diiiunsqim Christiana religio fuit fundala et propagata. lb.
DISSERTATIO III. De aclu interno el externo fidei. 26
Art. I. Utrum sit de necessitate salutis credere aliquid supra rationem naturalem? Ib.
Ari II. Ulrum, in h<>cstatu legis evangelic®, fides explicita Incarnatimiiset Trinit.iiis sil necessaria necessitate medii ad salutem' 28
Solvuntur objectiones. 34
Art. III. Cæteræ difficultates circa actum fidei internum expenduntur. 33
$ 1. Quæ sint credenda necessitate prærepti ' Ib.
5 il Quandonam obliget prreeptum fidei? 34
$111. Ulrum ad assensum fidei requirantur molio voluntatis' 36
Peles 4° ulrum actus fidei possit esse meritorius? 37
Petes 2 utrum ratio inducliva ad credendum, seu motiva credibilitatis, minuant meritum 4dei ? Ib.
Art. IV. De actu fidei externo. Ib.
$ 1. De præceplo actus fidei externi negativo. Ib.
$ II. De præceplo actus fidei externi affirmativo 39
DISSERTATIO IV. De habitu , subjecto , causis et effectibus fidei. 44

A'i !. De habitu fidei , per qiiæsthmculas. if
Petes 4o ntrmn fides rede definiatur ah Apps- (oh› lldtr »l : *Sporn ndarum* , etc. lb.
Peles '? iti mi tide* sit *n intell· ctu tanqir in in snbj< cto ? II).
PelC' 3 idnmi i harilas sit forma fidei? j|>.
Peles 4 utrum fides informis sil v rim ' Ib.
Peles 5 utrum fides dicenda sit virtus intellectualis? 42
Pelex fi utrum sit idem habitus fidi i formaiæ et informis? Ib.
Petes 7» utrum fides sit prima inter virtutes? Ib.
Petrs 8 iilrnm fides s t certior omuibux eo gmiionilms naturalibus? 43
Peles 9" utrum fidrx sit discursiva ? 44
AH 11. Dehabentibus fidem. Ib.
Solvuntur objectiones contra ultimam conclusionem. 47
Pelex utrum fides possit esse major in uno quam in alio ? 49
DISSERTATIO V. De vitiis fidei oppositis. **Ib.**
Ari. I. De infidelitate in communi, per quiestiunculas. Ib.
Petes Io utrum infidelitas sit peccatum? 50
Peles 2° utrum inlidelilassil in intellectu? Ib.
Pelex 3° utrum infidelitas sit maximum peccatorum? Ib.
Peles 4· utrum omnia infidelium opera sint precata? Ib.
Petes 5· quot sint species infidelitatis? Ib.
1* te* 6' quæ species infidelitatis sit gratius precatum ? 51
Pelex 7° utrum sit licitum disputare de fide cum mfideiibus? Ib.
Art. II. Utrum infideles sint cogendi ad HdrnP 52
Petes utrum ritus infidelium sint tolerandi ? **54**
Art. III. De hæresi. lb.
§ I. Quid et quotuplex sit hæresis ? lb.
Peles *1*" utrum qui negaret conclusionem theologicam, esset haereticus? 56
Petes 2o utrum dubius in fide sil hærelicns? **Ib.**
S 11. De pænis hæreiicormu. 57
i III. Utrum munes hæretici manifesti priventur jurisdictione, sic ul non possint valide absolvere ? 58
S l\ . Quis posxil absolvere ab hæresi? 61
Peles utrum saltem virtute jubilæi possint confessarii absolvere abhæresi occulta? ib.
§ V. De libris hæreticorum elaliis prohibitis. Ib.
Petes utrum qui legit in libris catholicorum quædam dicta exscripta ex libris hærri horum vel aliorum damnaloium , peccet cl incurrat excommunicationem? Ib.
Art. IV. De apostasia. 64
Art. V. De blasphemia. ib.
petes cui virtuti opponatur blasphemia ? 66
TRAC1 ATLS DEREGILISFiDEl. DISCERTATIO I. De Scriptura sacra. 67
Art I. Quid sit. et an sit Scriptura sacra? *(Π*
Art. 11. (irum singula Scripturæ verba sint a Spiritu saixHo d ctaia? 68
Solvuntur objectiones. 69
Art. Ill De divisione Scripturæ eaerœ. 71
Peles utrum libn deiiteroi aimnici sint æqualis auctoritatis ac protocanonici. 72
Art. IV. De ∨anis Scripturæ sacr» versionibus. 72
Verxiu chaldaica. 1b.
Veisio svriaca. II).
Vvrsio græca. 73
Versio lali a. 74
An \ Dr auctoritate textus hrbraiciet giæci . nremm ruilionis Septuaginta. II).
AH. VI Dr am Imitate Vulgalæ editionis. 76
Art Vil Uiriim liceat legere Scripturam sacram in lingua vulgari? 79
Petrs ιυ I lium saltem pastures . conemnatores et ii qui ad hæc munia disponuntur, possint legeie S. Scripturam in lingua vul--II i? 81
Pries 2o ruUlm qui cnrœ animai uni non deputantur. sciunt tamen linguam latuiam , possint legere S. Scripturam iu vulgari lingua? Ib.
Art. VIII. De Scripturæ sacræ sensibus. Ib.
Pe1rs f° ad quem sensum perlimat paraboliciis? 82
Peles 2® ntrmn omms textus S. Scripturæ habeat sensum litteralem ? Ib.
Peles 3‹» utrum idem textus S. Scripturæ possit habere plures sensus litterales? ‹83
Peles 4. an quatuor sensus assignati, litteralis el triplex mysticus, possint repenti in imo textu S Scripturæ? Ib.
Petes 5o au in quolibet textu S. Scripturæ isti quatuor sensus rvpeiiantur? Ib.
Peles 6° quis sensus sil potior, an litteralis, an mvsticiis ? Ib.
Petrs 7° utrum sensus S. Scripturæ sil obscurus ? H›.
Peles 8'· quare sensus S. Scripturæ sit obscurus ? ‹84
Petes 9· cujus sil judicare de vero sensu S. Scripturæ? 1I›.
Petes 1U° au non sint quædam regulæ atl dignoscendum sensum litleraleni S. Scripluræ? lb.
Peles di» quid sil senms accommodatitins? 85
Peles 12° utrum liceat cuique privato usurpai·· verba S. Scriptui æ m sensu accoinmndatitio? Ib.
DISSERTATIO II. De traditionilnis. Ib.
Art. 1. Quid , quotuplex sit traditio, el quantæ auctoritatis ? ib.
Petes quæ sil regula dignoscendi traditionem in communi, deinde dignoscendi esse divinam *f* 86
Ari. II. Dirum traditiones divinæ sini necessario admillendæ?]i›.
Solvuntur objectiones. 88
DISSERTATIO III. De Ecclesia. 93
Ari. I. Quid sit Ecclesia?

INDEX.

Art. Π Qui sint in Ecclesia? 94
§ I Utrum onine» el soli prædeslinati sint in Ecclesia? Ib.
$11. Utrum soli justi sint in Ecclesia? 95
$ III. Utrum calechiinieni sint in Ecclesia ? 96
ç IV Utrum hæretici sint in Ecclesia? 97
§ V. Utrum schismatici cl excommunicati sint iu Ecclesia? 98
Art. Ill Utrum Ecclesia sit visibilis ? 99
So'viinlnr objectiones. f00
Pen s iilnini visibilitas compilât seclis han eti eorum? 102
Art. IV. De notis veræ Ecclesiæ. Ib.
Ç I. An cl quæ sint nolæ veræ Ecclesiæ? lb
Vrra Ecclesia csl una. lu.
Vera Ecclesia est sancta. Iü3
Vera Ecclesia est catholica» Ib.
Ver i Ecclesia est apostolica· 104
§ II Cui Ecclesiæ h® quatuor nolæ conve niant? Il›
Art. V. Utrum Ecclesia possit deficere, seu errare in fide et moribus?
Peles utrum Ecclesia sil infallibilis in approbatione ordinum religiosorum?
Solvuntur objectiones.
Contra infaliibilitatem Ecclesiæ circa mores.
Art. VI. Utrum Ecclesia sit supremus judex controversiarum Iidei? 113
Solvuntur objectiones. 116
Art- VII. Utrum judicium Ecclesiæ de sensu librorum , seu . ut vocant, de factis dogmaticis. sil infdlibile? 119
S 1. Prænotanda. Ib.
§ 11. Resolutio quæstionis. 121
§ 111· Solvuntur objectiones. 125
§ IV Sohunlur objectiones pelilæ ex causa Trium Capitulorum. 133
Synopsis historica Trium Capitulorum» Ib.
CoNsrcTAniuM. De appellatione a constitutione *Unigenitus* ad concilium genera e futurum. 136
Art VIII. Utrum Ecclesia sil infallibilis iu canonisatione sanctorum ? 142
DISSERTATIO IV. De Summo pontifice 145
Arl· L De primatu sancti Petri. Ib.
Sidvnntiir objectiones. I4S
Art. II. D·· session· S. Petri Romæ. 154
Sob uiitiir objectiones. 156
Art. III. D‹· primatu Romani pontificis. 159
Solvuntur objectiones. 163
Art IV. Quo jure EccleM® pontificatus sit episcopatui Romano annexus? 171
Solvuntur objectiones. 172
Art. V. Deinfallibilitale seu inerrantia summi pontificis in definiendis quæstionibus fidei et morum. 174
Ç I. Prænotanda. Ib.
s II Communis sententia asseritur , el invictis S. Scriplur® testimoniis probatur. 176
§ III Probalurconclusio ex SS.Patribus. 189
$ IV. Probatur conclusio ex conciliis et pontificibus. 183
§ V. Probatur conclu-io ex Patribus , episco pis et theologis Gallicanis 18'
VI. Probaturcoiiclusio ex praxi Ecchsiæab exordio 191
§ VII. Probatur concludo raliouib ‹ Ib.
§ VHI. Probatur conclusio ex alourdis ad* vers® sententiae. 192
Petes 1° utrniii celebris Declaratio cleri sit definitio ecclesiæ Gallicans. 194
PeUs 2' qms fueril Academiæ Parisien*»h sensus circa hanc aliquorum episcoporum Declarationem ? Ib
Petes 3· (piem ex.tum habuerit hæc Declaratio | II».
IX Piæchidilnr commune et præcipuum ‹·iΓ igium adversariorum. 195
Art. VI Solvuntur objectione'. 196
§ I. SolMintiirobjectiones petit® ex inutilitate conc liorum el ex SS. Cypriano et Augustino. Ib
§ II. Solvuntur nb.eclionrs ab exemplis Minimorum pontificum qui dicuntur errasse 199
S. Petrus. Zeph«T»nus, Stephaniis I, Marcollinus, Liberius. Ib.
Zozimus. 201
Hormisdas. Vigilius, Honorius. 202
Gregorius III . Stephaniis II , Nicolaus I . Stephaniis VII . Sergius IJI. 2J3
Cœlestiims Πı . Alexander Ul . Bonifaeius VHI, Bonifacius IX, Joannes XXII, Sixtus V. Ib.
$ III Solvuntur objectiones petiiæ a summis pontificibus qui d ciinlnr se agnovisse lallibiles , aul ab aliis habili sunt fallibiles. 205
Art. VII. De praeeminentia summi pontificis supia concilium generale. 206
Ari. λ III Solvuntur objectiones. 213
S I. Solvuntur objectiones ex concilio Consta Itensi et Basileensi. Ib.
II. Sohunlur cæler®objectiones. 220
Ait. IX. Utrum sit de fide Clementem \IV esse summum pontificem ? 225
DISSERTATIO V. De conciliis generalibus. 228
Art. I. Cujus sil convocare concilium generale ? 229
Sblvnnlur objectiones. 230
Art. II. Qui sint de jure vocandi ad concilium generale? 231
Ail. Ill Cujus sil praesidere concilio generali » 233
Ari. IV. Utrum concilium generale sil infallibile in definiendis qu®4ioiiibus fidei et morum ? 234
Solvuntur objectiones. Ib
Art. V. Utrum concilium generale debeat necessario confirmari a summo pontifice v 2 ‹7
Synopsis historica conciliorum generalium in * Ecclesia receptorum. 239
Svelio I. Dc conciliis generalibtr in Oriente celebratis. Ib.
Com ilium Nicœnum. generale primum. Ib.
Concilium Constantinopolitanum 1 , generale secundum·
Concilium Ephesinum , generale tertium. Ib,

Concilium Chalccdonensi?, generale quartum. 242
Concilium Constantinopolitanum II , generale quintum. ib.
ConciliumConstantinopolitanum III, gen< rale sextum. Ib.
Concilium Nicænum II , generale septimum. Ib.
ConciliumConstantinopolitanmn IV, generale octavum. Ib.
Sectio II. De conciliis generalibus in Occidente celebratis. 243
Concilium LateranenseI,generale,nontitn. Ib
Concilium Lateranense II , generale decimum. 244
Concilium Lateranense III, generale undecimmn. 245
Concilium Lateranense IV, generate duodedm. lb
Com ilium Lugdunense I , generate decimum tertium. 246
Concilium Lugdunense II, generale decimum quartum. Ib.
Concilium Viennense, generale decimum quintum. 247
Concilium Pisanum , generale decimum sextum. 248
Coneilium Constantiense , generale decimum septimum. 249
Concilium Florentinum , generale decimum octavum. 250
Concilium Lateranense V, generale decimum nonum. 252
Concilium Tridentinum, generale vigesimum et ultimum. 253
TRACTATUS DE SPE. DISSERTATIO UMCA 255
Art. I. Quid sit spes ? Ib.
Art. Il Quodnani sit objectum spei ? 2b6
$ I. Quodnani sil objectum forrnale *quod* spei ? II).
Solvuntur objectiones. 257
4 II. Quodnani sit objectum formale *Ijlio* spei ? 258
Art. 111. De subjecto spei. 26U
Solvuntur objectiones contra hanc ultimam conclusionem. 261
Art. IV. De dono timoris , per quaestiunculae. 263
Petes 1° utrum Deus possit timeri? Ib.
Petes 2‹· quoluplex sil timor? Ib.
Petes 3° utrum limor mundanus sit semper malus? Ib.
Petes 4u utrum timor mundanus sit peccatum distinctum ab eo quod per illuni committitur? Ib.
Petes 5’ utrum limor servilis sil bonus’ 264
Petes 6· utrum timor servilis ct filialis sint idem in substantia? Ib.
Petes 7° Utrum limor servilis remaneat cum charitate? Ib,
Petes 8- utrum timor sil initium sapientiae, el quomodo? Ib.
Petes 9» utrum limor initialis differat essen lialiler a filiali ? Ib.
Petes 40° utrum timor servilis sit donum Spi·ritus sancti ? 265
Petes 14« utrum timor servilis sil habitus et virtus ? Ib.
Petes 12 utrum crescente charitate uiim.atur timor ? Ib.
Petes 13° utrum timor remaneat in patria? Ib.
Art. V. De vitiis spei oppositis. 266
$ I. De desperatione. Ib.
$ II. De præsmnptione. 268
Petes utrum peccare sub spe renis augeat peccatum, vel minuat? 269
TRACTATUS DE CHARITATE DISSERTATIO I De charitate secundum se, Ib.
Art. I. Quid sit charilas? 27(1
Art. II. Utrum charilas sit proprie dicta amicitia inter Deum et hominem? 271
Solvuntur objectiones. 272
Art. III. De objecto charitalis. 273
1. Quodnam sit objectum formale chartlalis ? 274
$ II. Utrum eadem specie charitalis diligatur Deus et proximus? 275
Consectarium. 277
Ari. IV. Quomodo charilas se habeat ad alias virtutes? Ib.
DISSERTATIO II De augmento, diminution)* el amissione charitalis. 279
Ari. 1. Utrum charitas possit augeri , el quomodo? Ib.
Ari 11 Utrum quolibet actu charitalis etiam remisso augeatur charitas? 281
Art. ill. Quandonam confertur augmentum gratiae el charitalis actibus remissis debitum ? 283
I Solvuntur objectione 2S6
Art IV. Dc diminulioiie cl amissione charitatis? 288
$ I. Utrum charilas possit diminui ? Ib.
j II. Utrum charitas possit amitti ? 289
$ III Utrum per unum pcccalmn rnorl.de amittatur charitas’ 296
DISSERTATIO III. De charitate erga prosimmn. 291
Art. I. Utrum homo debeat ex charitate d ligere seipsum , corpus suum et peccatores ? 292
Art II. Utrum inimici sint ex charitate diligendi ? 2J3
Art. III. Utrum inimicis sini exhibenda signa et opera charitatis? 294
Casus speciales. 296
Petes 1» utrum offensus teneatur omnia con donare seu remittere inimico reconciliatio nem petenti? Ib
Petes 2" quis sit sensus hujus sententiae Christi, Matth. 5 : «§’* *offers mutius tuum ad altare* , etc. 2J7
DISSERTATIO IV. De ordine cl praecipuo actu charitatis qui est dilectio. Ib.
Art. I. Utrum Dens sit magis ex charitate diligendus quam proximus ? Ib.
Solvuntur objectiones. 299
Art. II. Utrum homo debeat ex charitate magis se diligere quam proximum? 301

Art. III. Utrum homo magis debeat diligere proximum qnain proprium corpus? 303
Petes utrum humo possit exponere propriam vitam corporalem pro vila corporali proximi ? 304
Art. IV. Quis sil ordo servandus in dilectione proximorum ? 306
Consectaria. 308
Art. V. An et quo sensu liceat Deum diligere et illi servire propter retributionem ? 309
Art. VI. Utrum sil melius et magis meritorium diligere inimicum quam amicum? 314
Art. VII. De praeceptis charitatis. 312
$ I. Utrum detur speciale præceplum diligendi Deum actu interno? Ib.
$ II. Quandonam obliget præceplum charitalis? 314
Art. VIII. An et quomodo homo delibet at»·, agens teneatur omnia et singula sua opera referre in Deum ! 3>5
Solvuntur objectiones. Ex S. Scriptura. 324
Ex S. Thoma. 325
Ex S. Augustino. 330
A ratione. 336
DISSERTATIO V. Deeleemosyna. 337
Art. 1. Quid et quoluplex sil eleemosyna ? Ib.
Art. II. Utrum dare eleemosynam sii in præceplo, el quando! ύϋυ
§ I. Notanda et supponenda. Ib.
§ II. Resolvitur quaestio. 84U
Art. III. Vanæ quaestiones circa eleemosynam breviter resolvuntur. Γ'345
Petes 4° utrum quis satisfaciat precepto eleemosynæ, pauperi mutuando, commodando, aut vendendo credito? Ib.
Petes 2« utrum possit fieri eleemosyna de illicite acquisitisf Ib.
Petes 3oquia possit facere eleemosynam! 346
Petes 4° utrum clerici strictius quam laici teneantur ad eleemosynas ! Ib.
Petes 5o utrum fictus pauper peccet petendo et accipiendo eleemosynas, teneaturque illas restituere? Ib.
Petes 6o utrum qui præficitur distributioni eleemosynarum possit sibi relinere partem, si vere sit pauper ? Ib.
Petes7° utrum magistratus possint impedire ne in suis locis pauperes exttanei mendi cent. 347
Petes 8» utrum facienda sil eleemosyna voluntarie pauperibus qui si vellent non egerent ? ib.
DISSERTATIO VI. De correptione fraterna. Ib.
Art. 1. Utrum correptio fraterna sit in præcepto ? Ib.
Art. II. Quæ conditiones requiruntur utpræceptum correptioni fraternæ obliget ? 349
Materia sufficiens. Ib.
Circa peccata ignorantiae. 350
Notitia peccati. Ib.
Spes emendationis. 351
Necessitas correptionis. Ib.
Art. III. Aliæ difficultates circa præceplum correptionis fraternæ discutiuntur. 352
Pelei io utrum præceplum correptioni* fr.i terne obliget cum damno corripientia 7 352
Petes 2u quinam tenentur ex præcepto far» n* correptionem fraternam? Ib.
Petes 3* utrum peccator tenentor ie emendare ut alium corripiat ? 353
Art. IV. De ordine correptionis fraternae. 3a4
§ I. Utrum in correptione fraterna admonitio secreta debeat præcedere denuntiationem › 35.)
§ II. Utrum inductio testium debeat præcedere denuntiationem ? 357
DISSERTATIO VII. De vitiis charilati oppo silis. 359
Art. I. De odio Deiel proximi, per quactliimculas. Ib.
Petes lo quid sil odium in communi cl quotuplex ? Ib.
Petes 2 utrum Deus possit odio haberi ? Ib.
Petes 3° utrum odium Dei sil omnium peccatorum maximum ? 360
Petes 4» utrum odium proximi sit peccatum et quantum? Ib
Petes 5o utrum odium proximi sit gravissimum peccatorum quæ in proximum commit·tuntur? 364
Petes 6‹› utrum omnia odia sint ejusdem spe· ciei? tu Ib.
Art. II. De acedia, invidia, discordia, contentione et schismate. Ib.
[j] 'nj b*t*i|o 363
$* I. Utrem bellar»· sit semper peccatum 364
Solvuntur objectiones. Ib.
§ II. Expenduntur 1res assignats comlilones ad bellum justum. Legitima auctoritas. 366
Causa justa. 367
Petes !.. utrum si dubia sit justitia belli, bellum sit licitum ? 36S
Petes2o utrum bellum possit esse justum ex ulraque parte ? Ib.
Recta intentio. Ib.
j III. Quid et quantum liceat in b‹ Ilo justo? Quæ sint obligationes el peccata bellantium? 369
§ IV. Utrum clericis sit licitum bellare ! 370
§ V. Cæleræ difficultates spectantes bellum succincte discutiuntur. 371
Petes I» utrum hceat uti insithis in bello ? Ib.
Petes 2' utrum sit licitum bellare diebus Testis! 372
Petes & utrum princeps catholicus possit vocare in auxilium infideles aut haeretico*, vel eos juvare ? Ib.
Petes 4· utrum pacta pacis inita metu belli injusti sint servanda ? Ib.
Petes 5· utrum repræsaliæ sint licitæ ? Ib.
Art. IV. De rixa et seditione. 3'3
Art. V. De duello. lb.
§ I Quid sit duellum? Ib.
§ II Utrum duellum sit licitum? 374
§111 Quæ sint pœnæ duellantium? 376
Petes 1· utrum provocantes principales el pro se, pugna non secuta, incurrant excommunicationem? Ib.

Pete*2°utrum qui.5e provocant.rum anlim» pur· nandi. incurrant excommunicationem? 377
Pet*s 3 Htruinsi paratn ail duellum commodem arma meliora , incurram excommunicationem? lb.
Petes 4·· utrum qui ratam habet pugnam vel provocationem , etc. incurrat excommunicationem? Ib.
Petes 5° iilruin omnes islæ pœnæ incurrantur ipso farto ante sententiam judicis ? Ib.
Peles6° quis possit absolverea casu duelli 378
Art. VI De scandalo· Ib!
i I. Quid et qnolnplex «it scandalum ? Ib.
I II. Utrum scandalum sil peccatum ? 379
‹ HI Utrum.scandalum Ml mhv.m'c wrr.stn n ?
Consectaria precedent!* dnctnnæ. 381
) IV. Utrum bona tam spirnualia quam tempo raliasml dimittenda propter s‹ andnlmii pas. sn urn vitandum ? 882
§ V Cæteræ difficultates circa scandalum breviter resolvuntur? 384
Petes 1 utrum sit semper peccatum scandali petere ab aliquo id quod non est facturus sine peccato ' Ib.
Petes 2« iitium cooperari materialiter peccato alterius sit peccatum scandali ? Ib.
Petes 3‹» utrum scandalum rcperiatur in ⅛iris pi rfeclis * Ib
Digressio historica Utrum bellum qund lilii Jacdl) intulei uni Sichimilispropirrstiipriiiii üiihTsnrorï illatum, fuerit justum ? Ib.

rifLlCIT UWKI fOVr OtU*